

NORGES OFFICIELLE STATISTIK.

Fjerde Række Nr. 1.

Beretning

om

Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene

i Norge 1898,

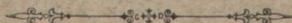
med 3 Karter.

*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1898,
avec 3 cartes).*

Udgiven af

Direktøren for det civile Medicinalvæsen.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII).

KRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHENHOU & Co.

1901.

Pris: Kr. 1.00.

NORGES OFFICIELLE STATISTIK.

Fjerde Række Nr. 1.

Beretning

om

Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene

i Norge 1898,

med 3 Karter.

*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1898,
avec 3 cartes).*

Udgiven

af

Direktøren for det civile Medicinalvæsen.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII).

KRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & Co.

1901.

For Aarene 1882—1897 se Norges officielle Statistik, Tredie Række
Nr. 10, 24, 31, 51, 75, 95, 116, 143, 162, 185, 222, 252, 274, 290, 317, 327.

Indhold.

(Table des matières).

	Side.
A. Almindelig Beretning om Sundheds- og Medicinalforholdene i Riget 1898. (Rapport général sur l'état sanitaire et médical en Norvège pendant l'année 1898).	1*
Fortegnelse over Tabellerne. (Liste des tableaux).	
I. Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale (Section médicale, superficie, population, nombre des médecins, des dentistes, des sages-femmes, des aides-vaccinateurs, des pharmacies).	1*
II. Dødeligheden i Riget, dets Bygder og Byer (La mortalité dans le royaume, dans les communes rurales et dans les villes par départements).	6*
III. Dødeligheden i Byerne (La mortalité dans les villes).	7*
IV. Døde i Forhold til 1000 levende Fødte (Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants).	9*
V. Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme, fordelte paa Amter (Les maladies épidémiques dans les départements).	10*
VI. De af Lægerne opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme efter Maaned, Køn og Alder (Le nombre des cas connus des maladies épidémiques par mois, par sexe et par âge).	14*
VII. De i Byerne anmeldte epidemiske Sygdomme (Les maladies épidémiques dans les villes par mois).	16*
VIII. Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer (Les maladies épidémiques dans les villes par départements).	17*
IX. Angrebne af 1000 Indvaanere af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber, Difteri og Lungebetændelse (Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1000 habitants).	19*
X. Dødsfald paa Barselseng (Décès pendant les couches dans les départements).	20*

	Side.
XI. Dødsårsager for Barselkvinder. Døde efter obstetriske Operationer. (<i>Causes de décès pendant les couches; décès après des opérations obstétricales</i>).	21*
XII. Paa Sygehusene indkomne Tilfælde af Gonorré og Uretrit..... (<i>Cas nouveaux de gonorrhée et de la uréthrite dans les hôpitaux</i>).	22*
XIII. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme..... (<i>Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux</i>).	23*
XIV. Til- og Afgang af Spedalske i Stiftelserne (<i>Tableau des lépreux dans les hospices</i>).	25*
XV. Opgave over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Stiftelserne i Aarene 1856—1895 (<i>Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1895</i>).	26*
XVI. Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæggelse i Stiftelserne m. m. amtsvis, særskilt for Sygdomsform og Kjøen i Aarene 1856—1895 (<i>Tableau des lépreux par forme de la maladie et par sexe en 1856—1895</i>).	27*
XVII. Dødeligheden af Lungetuberkulose i de forskellige Amter for Aarene 1896—1898 (<i>Mortalité par la phthisie dans les départements pendant les années de 1896—1898</i>).	28*
XVIII. Procentforhold af Dødsfald af Lungetuberkulose til samtlige opgivne Dødsårsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme for Byer og Bygder..... (<i>Mortalité par la phthisie relativement aux toutes causes de décès et aux causes de décès non épidémiques dans les villes et dans la campagne</i>).	30*
XIX. Antallet af Sindssyge, forpleiede med Statsbidrag efter Lov af ²⁷ / ₆ 1891 og de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat og Kommuner..... [<i>Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'Etat d'après la loi du ²⁷/₆ 1891, et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais de l'Etat et des communes ensemble)</i>].	32*
XX. Chirurgiske Operationer (<i>Opérations chirurgicales</i>).	34*
XXI. Af Lægerne udførte obstetriske Operationer (<i>Opérations obstétricales, faites par les médecins</i>).	40*
XXII. Obstetriske Operationers Udfald for Mødre og Børn (<i>Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants</i>).	42*
XXIII. Tvillingfødsler med kunstig Forløsning (<i>Jumeaux nés après des opérations obstétricales</i>).	43*
XXIV. Udfald af de obstetriske Operationer efter de forskellige Indikationer..... (<i>Résultats des accouchements: a) par forceps, b) par version, c) par extraction, d) des accouchements prématurés artificiels, e) par perforation, f) par embryotomie, g) des accouchements forcés, h) par avortement provoqué, i) par opération césarienne — d'après les indications différentes</i>).	44*
XXV. Fødte og Døde (<i>Naissances et décès</i>).	47*
XXVI. Fødte og Døde i Bygderne og Byerne (<i>Nombre des naissances et des décès dans la campagne et dans les villes</i>).	48*

	Side.
XXVII. Procentforhold mellem de af Lægerne opgivne Dødsfald med kjendt Aarsag og de ialt indtrufne Dødsfald inden Amterne (Bydistrikt og Landdistrikt) samt i de enkelte Lægedistrikter..... (<i>Décès totaux et décès par cause connue dans les départements et dans les districts civils médicaux</i>).	50*
XXVIII. De hyppigste af Lægerne opgivne Dødsårsager ved Sygdom..... (<i>Causes des décès (morts par accidents non compris) classées par ordre de fréquence</i>).	52*
XXIX. Vakererede..... (<i>Vaccination</i>).	53*
XXX. Oversigt over de udførte retsmedicinske Forretninger..... (<i>Liste des actes médicaux forenses</i>).	54*
XXXI. Sygestatistik for Strafarbejdsanstalterne (<i>Statistique des maladies dans les établissements pénitentiaires pour les condamnés aux travaux forcés</i>).	61*
XXXII. Apothek og deres Personale (<i>Des pharmacies et de leur personnel</i>).	66*
XXXIII. Syfilis paa Sygehusene (<i>La syphilis dans les hôpitaux</i>).	70*
XXXIV. Tabel over Tilfælde af Sindssygdom, behandlede paa Sygehus..... (<i>Mouvement des aliénés dans les hôpitaux</i>).	72*
XXXV. Antal af de paa Sygehusene behandlede Syge..... (<i>Mouvement des malades dans les hôpitaux</i>).	74*
XXXVI. Kjendte Dødsårsager..... (<i>Causes de décès par départements</i>).	78*
XXXVII. Kjendte Dødsårsager i Riget efter Køn og Alder..... (<i>Causes de décès par sexe et par âge</i>).	86*
XXXVIII. Kjendte Dødsårsager i Byerne (<i>Causes de décès dans les villes</i>).	94*
XXXIX. Kjendte Dødsårsager i Byerne efter Køn og Alder (<i>Causes de décès dans les villes par sexe et par âge</i>).	104*
XL. En Del af Lægerne behandlede epidemiske Sygdomme, fordelte paa Lægedistrikter og Maaneder (<i>Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois</i>).	112*

B. Beretninger for de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter.

(*Rapports spéciaux pour les départements différents*).

I. Kristiania By.....	1
II. Akershus Amt.....	22
III. Smaalenenes —.....	32
IV. Buskerud —.....	42
V. Jarlsberg og Larvik —.....	59
VI. Hedemarkens —.....	67
VII. Kristians —.....	79
VIII. Bratsberg —.....	91
IX. Nedenes —.....	103
X. Lister og Mandal —.....	111

		Side.
XI.	Stavanger Amt.....	121
XII.	Søndre Bergenhus —	135
XIII.	Bergens By	151
XIV.	Nordre Bergenhus Amt.....	166
XV.	Romsdals —	182
XVI.	Søndre Trondhjems —	197
XVII.	Nordre —	218
XVIII.	Nordlands —	232
XIX.	Tromsø —	249
XX.	Finmarkens —	261
C.	Anhang.	
	<i>(Appendice).</i>	
	Sundhedsforskrifter, approberede i 1898.....	273
	<i>(Règlements sanitaires communaux, approuvés en 1898).</i>	

En 1898 l'état sanitaire du royaume a été, en général, satisfaisant. Le chiffre total des cas connus des maladies aiguës épidémiques a été 155 405 (en 1897 : 170 991). Comme à l'ordinaire les maladies catarrhales ont été les plus nombreuses. La rougeole a continué son cours épidémique des années précédentes et a été très répandue dans les districts de l'est. La grippe a régné en épidémie dans presque tout le pays, mais s'est manifestée moins grave que pendant 1897. Parmi les maladies prédominantes il faut aussi citer la pneumonie, qui a été plus répandue que dans l'année précédente; la mortalité (14,1 pct.) a été plus grande que dans l'année de 1897. La scarlatine se montrait en épidémie dans la ville capitale et dans les départements les plus prochains. La coqueluche a augmenté un peu en fréquence, et sa mortalité était plus grande. Le typhus, n'étant pas connu en dehors du diocèse de Tromsø, a été assez rare. La fièvre typhoïde a gagné un peu du terrain dans la ville de Bergen et dans la plupart des districts de l'ouest. La diphthérie a régné notamment dans la ville capitale et dans les départements Lister og Mandal, Stavanger, Romsdal et Tromsø; sa mortalité a été 15,7 pct. La variole se montrait deux fois en épidémies dans la ville de Christiania. Les maladies gastriques ont été peu nombreuses et moins graves que d'habitude. 11 cas de Beri-beri sont constatés parmi marins revenus de l'étranger. Le pemphigus des nouveau-nés a été assez répandu dans quelques districts du pays.

En 1898 la mortalité calculée d'après la population supposée au milieu de l'année, c'est à dire 2 138 600, a été de 15,3 sur 1 000. Le nombre des décès a été de 32 693, celui de mort-nés 1 592. Le nombre des naissances 64 821 a dépassé de 32 128 le nombre des décès.

Parmi les 25 880 décès, dont les médecins ont indiqué la cause (79,1 pct. de tous les décès), le plus grand nombre est occasionné par les maladies suivantes: la phthisie et les tubercules pulmonaires (4 391), la décrépitude (3 099), les maladies cancéreuses (1 802), la bronchite aiguë, la pneumonie catarrhale, la laryngite (1 647), la pneumonie (1 616), la méningite tuberculeuse et les autres affections tuberculeuses en dehors du poumon (1 292), les maladies organiques du coeur (1 084), la débilité congénitale (963), l'apoplexie cérébrale (962), la bronchite chronique (730), la maladie de Bright (615), la diarrhée et la cholérine (592), les convulsions de l'enfance (496), la diphthérie (croup) (379), la coqueluche (369), le catarrhe de l'estomac et de l'intestin (366), la méningite suppurative (306).

834 ont péri par suite d'accidents malheureux, 137 par suicide, 22 par homicide.

Dans hôpitaux, sur lesquels il y a des rapports ont été traités 15 579 malades, dont 12 530 sont sortis, 1 452 sont décédés, ce qui constitue une mortalité de 9,3 sur 100.

Dans 11 asiles d'aliénés ont été traités 2 405, dont 647 sont sortis, 98 sont décédés.

Le royaume est divisé en 158 districts médicaux civils. Le nombre total des médecins autorisés a été de 1 074.

La vaccination a été pratiquée sur 58 427 individus, soit par des médecins, soit par des aides-vaccinateurs, dont le nombre a été de 699.

Il y a 1 036 sages-femmes examinées.

Le nombre des pharmacies a été de 125.

A. Almindelig Beretning.

om Sundheds- og Medicinalforholdene i Riget.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Section médicale (1), superficie (2), population (3), nombre des médecins (4), des dentistes (5), des sages-femmes (6), des aides-vaccinateurs (7), des pharmacies (8).

Tabel I.		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apothek.	
I.	1. Kristiania (By.....)	16,55	¹⁾ 148 213	232	71	88	-	²⁾ 19	
II.	Akershus Amt.....	5321,42	100 427	43	-	37	34	4	
	2. Aker.....	1063,50	34 488	20	-	12	9	2	
	3. Ullensaker.....	2141,02	33 456	11	-	10	11	1	
	4. Høland.....	1263,28	13 609	4	-	7	7	-	
	5. Follo.....	853,62	18 874	8	-	8	7	1	
III.	Smaalenenes Amt.....	4142,69	120 864	52	10	49	28	11	
	6. Eidsberg.....	1405,92	22 073	8	1	14	9	-	
	7. Moss.....	783,91	22 785	12	1	10	6	2	
	8. Sarpsborg.....	700,16	49 037	17	4	11	7	6	
	9. Hvaler.....	1252,70	26 969	15	4	14	6	3	
IV.	Buskerud Amt.....	14996,85	105 203	43	9	48	17	7	
	10. Drammen Stadsfysikat..	6,86	20 437	14	5	8	-	-	
	11. Drammen.....	596,32	14 227	2	-	4	2	3	
	12. Ringerike.....	1800,92	15 680	8	2	10	4	1	
	13. Modum.....	2358,86	25 037	9	-	11	1	1	
	14. Nes.....	2899,46	7 603	2	-	4	3	1	
	15. Aal.....	2723,81	5 377	2	-	2	2	-	
	16. Sandsvær.....	1310,82	12 343	4	2	6	2	1	
	17. Rollag.....	3300,30	4 499	2	-	3	3	-	
V.	Jarlsberg og Larvik Amt	2320,93	97 745	42	10	46	14	8	
	18. Tønsberg.....	781,12	44 418	18	4	21	9	3	
	19. Hof.....	866,53	19 423	10	1	10	1	2	
	20. Larvik.....	673,28	33 904	14	5	15	4	3	

¹⁾ Efter Opgave fra Kristiania Sundhedskommission over Indbyggerantallet ved Begyndelsen og Slutningen af Aaret 1898 udgjorde Byens hjemmehørende Middelfolkemængde 212 296. ²⁾ Et af disse Apothek aabnedes 1 Januar 1899.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km².	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakter.	Apothek.	
VI.	Hedemarkens Amt.....	27507,72	120 386	44	6	48	44	6	
	21. Soler og Odalen	3492,38	32 625	12	2	9	9	1	
	22. Hedemarken	2688,24	42 638	15	2	14	9	3	
	23. Søndre Østerdalen.....	3036,74	18 633	6	2	5	6	1	
	24. Trysil	3759,54	5 460	2	-	5	5	-	
	25. Rendalen	7093,47	9 892	4	-	9	7	-	
	26. Tønset	6398,71	10 330	5	-	6	8	1	
VII.	Kristians Amt.....	25362,50	108 579	39	4	44	37	5	
	27. Hadeland og Land	2948,24	24 186	11	-	12	7	1	
	28. Søndre Valdres	2495,38	10 059	4	-	5	5	1	
	29. Nordre —	2943,32	7 103	4	-	4	4	-	
	30. Toten	1483,39	23 916	8	2	7	7	2	
	31. Faaberg	2359,26	15 337	6	2	5	4	1	
	32. Ringebu	3166,69	11 659	3	-	3	3	-	
	33. Lom	5799,56	9 770	2	-	4	4	-	
	34. Lesje	4166,16	6 549	1	-	4	3	-	
VIII.	Bratsberg Amt.....	15189,10	91 410	36	5	49	37	9	
	35. Skien	1066,24	30 162	12	3	19	6	4	
	36. Kragerø	1650,41	22 934	7	1	8	6	2	
	37. Hollen	1141,81	12 137	6	-	5	5	1	
	38. Sauland	1716,04	6 795	3	1	5	4	1	
	39. Kviteseid	2256,07	7 890	2	-	4	7	1	
	40. Laardal	4214,11	7 952	5	-	6	5	-	
	41. Tinn	3144,42	3 540	1	-	2	4	-	
IX.	Nedenes Amt.....	9347,99	77 352	27	7	32	20	6	
	42. Østre Nedenes	889,43	31 652	8	2	8	4	2	
	43. Vestre —	1116,72	31 558	16	5	16	7	4	
	44. Aamli	1995,71	5 739	1	-	3	3	-	
	45. Evje	1139,43	4 050	1	-	3	4	-	
	46. Sætersdalen	4206,70	4 353	1	-	2	2	-	
X.	Lister og Mandal Amt...	7264,34	76 213	29	8	44	28	5	
	47. Kristiansand Stadsfysik.	16,04	12 543	15	5	8	-	2	
	48. Oddernes	1147,05	20 818	5	1	14	8	1	
	49. Undal	1960,28	12 140	2	-	7	7	-	
	50. Lyngdal	841,83	6 850	1	-	2	4	-	
	51. Vanse	268,35	9 445	3	2	7	4	1	
	52. Flekkefjord	3030,79	14 417	3	-	6	5	1	
XI.	Stavanger Amt.....	9147,16	114 223	35	9	69	40	8	
	53. Sogndal	790,77	5 592	2	-	4	3	-	
	54. Egersund	1298,02	13 161	3	-	5	3	1	
	55. Sandnes	1955,84	15 333	5	-	7	5	1	
	56. Stavanger Stadsfysikat..	6,26	22 483	12	6	20	-	3	
	57. Stavanger	228,16	9 096	1	-	5	6	-	
	58. Finnø	1521,88	11 103	3	-	8	8	-	
	59. Sand	2495,48	10 459	2	-	6	6	-	
	60. Karmøen	447,24	14 528	3	-	8	5	1	
	61. Haugesund¹)	404,21	12 468	4	3	6	4	2	

¹⁾ Til Haugesund Lægedistrikt hører ogsaa Sveen Herred af Søndre Bergenhus Amt, hvis Fladeindhold og Indbyggerantal (214,23 km², 3 054 tilstedeværende Indbyggere) ikke er medregnet i Summen. Medregnes disse, bliver Fladeindholdet for Lægedistriktet 618,44 km². og Indbyggerantallet 15 522.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmedre.	Hjælpe- væknatorer.	Apothek.	
XII.	Søndre Bergenhus Amt ..	15606,67	127 678	27	-	66	59	1	
	Sveen Herred ¹⁾	214,23	3 054	-	-	2	2	-	
	62. Indre Søndhordland	1099,71	9 160	4	-	6	3	-	
	63. Ytre —	597,52	10 466	3	-	7	7	-	
	64. Tysnes	1042,50	9 198	3	-	7	7	-	
	65. Indre Hardanger	5554,45	10 081	3	-	8	6	-	
	66. Ytre —	877,34	7 659	2	-	5	4	-	
	67. Voss	2073,52	10 519	2	-	3	4	1	
	68. Søndre Midthordland	995,42	12 997	2	-	5	5	-	
	69. Nordre —	433,49	18 111	2	-	6	4	-	
	70. Osterøen	1561,94	16 204	3	-	8	7	-	
	71. Alversund	242,79	7 238	1	-	4	4	-	
	72. Lindaas	913,76	12 991	2	-	5	6	-	
XIII.	73. Bergen (By)	13,55	52 803	58	14	39	-	6	
XIV.	Nordre Bergenhus Amt...	18472,48	87 839	20	-	67	54	2	
	74. Lærdal	3617,04	6 729	3	-	4	5	1	
	75. Lyster	2225,15	5 293	1	-	3	3	-	
	76. Sogndal	887,33	5 224	1	-	3	3	-	
	77. Vik	1792,24	8 324	3	-	9	5	-	
	78. Gulen	883,87	6 798	1	-	5	4	-	
	79. Kirkebø	1464,67	6 664	2	-	6	4	-	
	80. Ytre Søndfjord	879,18	8 458	2	-	6	4	1	
	81. Indre —	1540,55	8 262	1	-	6	5	-	
	82. Kinn	1160,17	8 691	2	-	8	6	-	
	83. Ytre Nordfjord	566,83	6 611	1	-	4	4	-	
	84. Nordfjordeidet	663,23	4 515	1	-	4	2	-	
	85. Gloppen	1031,89	5 017	1	-	3	3	-	
	86. Indviken	1761,83	7 253	1	-	6	6	-	
XV.	Romsdals Amt	14989,61	127 663	39	5	85	73	7	
	87. Vestre Søndmør	918,51	11 907	4	-	9	8	-	
	88. Indre —	1241,27	8 120	3	-	5	5	1	
	89. Østre —	2040,94	6 492	1	-	6	6	-	
	90. Ørskog	723,33	7 166	1	-	3	3	-	
	91. Nordre Søndmør	314,82	17 883	5	2	12	7	2	
	92. Ytre Romsdal	1164,66	17 619	6	1	12	10	1	
	93. Indre —	2512,49	10 887	3	-	6	8	-	
	94. Søndre Nordmør	817,52	22 806	8	2	14	8	3	
	95. Sundalen	1964,15	5 840	3	-	6	6	-	
	96. Surendalen	2065,16	8 829	3	-	5	5	-	
	97. Nordre Nordmør	1226,76	10 114	2	-	7	7	-	
XVI.	Søndre Trondhjems Amt.	18606,24	123 750	61	7	85	48	6	
	98. Trondhjems Stadsfysikat	35,24	28 792	30	6	29	-	4	
	99. Strinden	686,80	12 066	6	-	7	7	-	
	100. Selbu	2545,04	5 421	1	-	2	2	-	

¹⁾ Sveen Herred hører til Haugesund Lægedistrikt: se Anm. Side 2*.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaknatorer.	Apothek.	
	101. Røros ¹⁾	3439, ¹⁷	6 111	3	1	4	3	1	
	102. Guldalen	2972, ⁰⁷	12 973	3	-	8	8	-	
	103. Opdal ²⁾	2805, ¹⁴	5 275	2	-	4	4	-	
	104. Orkedalen	1943, ⁵⁹	14 439	4	-	12	6	1	
	105. Hitteren	921, ⁸³	9 669	2	-	6	6	-	
	106. Hevne	1090, ⁴⁶	5 153	2	-	2	2	-	
	107. Ytre Fosen	656, ⁸⁸	9 877	2	-	3	2	-	
	108. Indre —	814, ³⁴	7 527	4	-	4	4	-	
	109. Nordre —	1733, ⁸²	7 255	2	-	4	4	-	
XVII.	Nordre Trondhjems Amt.	22767, ⁸¹	81 529	22	1	39	44	4	
	110. Stjørdalen	2252, ¹⁶	10 699	2	-	4	4	1	
	111. Frosten	646, ⁷²	7 835	2	-	4	4	-	
	112. Levanger	2078, ⁵⁰	12 347	5	-	4	4	1	
	113. Inderøen	958, ⁶²	11 347	2	-	5	7	-	
	114. Stenkjær	2193, ⁸⁹	10 821	3	1	7	6	1	
	115. Grong	10285, ¹¹	7 601	2	-	5	8	-	
	116. Namsos	1302, ⁰³	6 302	3	-	2	3	1	
	117. Fosnes	1323, ⁰⁰	4 681	1	-	2	3	-	
	118. Kolvereid	1085, ³⁰	4 851	1	-	3	3	-	
	119. Vikten	614, ⁸⁸	5 045	1	-	3	2	-	
XVIII.	Nordlands Amt.	37958, ⁵⁰	132 447	42	2	80	57	5	
	120. Brønnø	2391, ⁹⁹	11 917	3	-	6	5	1	
	121. Alstahaug	1262, ⁹⁴	11 830	3	-	6	3	-	
	122. Vefsen	7067, ³⁸	7 380	1	1	4	3	1	
	123. Ranen	5064, ⁵³	13 652	5	-	6	5	-	
	124. Lurø	2321, ⁷⁷	8 288	2	-	4	4	-	
	125. Gildeskaal	1849, ⁷⁷	5 315	1	-	2	3	-	
	126. Bodø	535, ⁷⁹	8 040	3	1	5	2	1	
	127. Folden	2270, ⁷⁵	4 214	1	-	3	3	-	
	128. Skjerstad	3980, ¹⁹	7 148	4	-	3	3	-	
	129. Steigen	433, ⁷⁴	3 338	1	-	2	1	-	
	130. Hammerø	1058, ⁸³	2 946	1	-	1	1	-	
	131. Lødingen	2832, ⁰⁵	5 295	1	-	5	4	-	
	132. Ofoten	3036, ¹⁶	5 771	2	-	4	2	-	
	133. Flakstad	395, ⁴⁷	3 504	2	-	4	3	-	
	134. Buksnes	322, ⁴⁶	8 273	3	-	9	4	-	
	135. Østlofoten	596, ⁰⁴	6 570	3	-	4	4	1	
	136. Hadsel	944, ⁰²	10 008	3	-	6	2	1	
	137. Sortland	1594, ⁶²	8 826	3	-	6	5	-	
XIX.	Tromsø Amt	26246, ¹⁰	65 009	21	2	35	34	3	
	138. Trondenes	1543, ⁶⁹	11 760	5	-	6	7	1	
	139. Ibbestad	1660, ⁹⁵	8 033	2	-	3	2	-	
	140. Tranø	1083, ⁰²	4 738	2	-	3	3	-	
	141. Berg	609, ¹⁰	1 849	1	-	2	2	-	

¹⁾ Medregnet de til Hedemarkens Amt hørende Dele af Tolgen Herred. ²⁾ Medregnet det til Hedemarkens Amt hørende Inset Sogn af Kvikne.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmedre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apothek.	
	142. Lenviken	1198,47	5 683	1	-	3	4	-	
	143. Maalselven	5896,05	4 686	3	-	3	3	-	
	144. Balsfjorden	1565,28	4 451	1	-	2	2	2	
	145. Tromsø	1593,00	10 299	3	2	5	3	-	
	146. Lyngen	3682,27	5 354	1	-	3	4	-	
	147. Karlsø	1374,15	2 704	1	-	2	1	-	
	148. Skjervø	6039,22	5 552	1	-	3	3	-	
XX.	Finmarkens Amt	47385,34	29 341	¹⁾ 13	1	23	31	3	
	149. Alten	12119,15	5 406	1	-	3	4	-	
	150. Loppen	1173,64	1 731	1	-	2	2	-	
	151. Hammerfest	3397,36	3 995	2	1	3	3	1	
	152. Maasø	535,80	2 508	1	-	4	7	-	
	153. Kistrand	16443,78	3 354	1	-	2	3	-	
	154. Lebesby	9303,64	3 080	{ 1	-	2	2	-	
	155. Tanen			{ 1	-	1	4	-	
	156. Vardø			2	-	2	3	1	
	157. Vadsø	2565,99	4 025	1	-	3	-	1	
	158. Sydvaranger	4987,99	1 932	1	-	1	3	-	
		322663,55	1 988 674	925	171	1073	699	125	

¹⁾ Foruden de i hvert Distrikt opførte Læger er ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt med skiftende Bopæl efter Amtmandens nærmere Bestemmelse.

Folkemængden. Den for Rigets Amter og Lægedistrikter opførte Folkemængde (Tabel I) er den tilstedeværende Folkemængde anført efter de af det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Resultaterne af Folketællingen i Norge 1ste Januar 1891. Til Beregning af Dødelighedsforhold og andre Forholdsberegninger i Aaret er derimod som Regel benyttet den af det statistiske Centralbureau til Medicinaldirektøren meddelte Opgave over den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde i Aaret (Tabel II).

Sundhedstilstanden maa betegnes som i det Hele tilfredsstillende.

Det samlede Antal af anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde for Aaret 155 405, hvoraf 5 870 dødelige mod 170 991, hvoraf 5 781 dødelige i 1897.

De hyppigst forekommende epidemiske Sygdomme var som sædvanligt de akutte Katarrer i Aandedrætsorganerne, deri ogsaa indbefattet katarralsk Lungebetændelse og Laryngit. Samtlige Katarrer udgjorde 43,8 pCt. af samtlige anmeldte Tilfælde. Dernæst kommer akut Diarré (Kolerine) med 13,6 pCt. Af Influenza anmeldtes 9,1 pCt., af croupøs Lungebetændelse 7,4 pCt., af Mæslinger 6,7 og af Kighoste 4,8 pCt. Hyppigst efter disse anmeldtes Skarlagensfeber, Pleurit og Gigtfeber.

Dødeligheden i Riget, dets Bygder og Byer.

La mortalité dans le royaume, les communes rurales et les villes par départements.

Amter.	Hele Riget.				Bygderne.				Byerne.			
	Beregnet tilstede- v. Middel- befolk- ning.	Antal Dødsfald i 1898.	Døde af 1000 Levende.		Beregnet tilstede- v. Middel- befolk- ning.	Antal Dødsfald i 1898.	Døde af 1000 Levende.		Beregnet tilstede- v. Middel- befolk- ning.	Antal Dødsfald i 1898.	Døde af 1000 Levende.	
			1898.	1897.			1898.	1897.			1898.	1897.
Riget	2 138 600	32 693	15,3	15,3	1 566 000	23 327	14,9	14,7	572 600	9 366	16,4	17,1
1. Kristiania	208 400	3 569	17,1	17,4	-	-	-	-	208 400	3 569	17,1	17,4
2. Akershus	104 800	1 649	15,7	15,0	101 700	1 597	15,7	15,1	3 100	52	16,8	13,5
3. Smaalenene	128 100	1 846	14,4	15,3	89 900	1 307	14,5	14,7	38 200	539	14,1	17,0
4. Buskerud	110 200	1 810	16,4	13,4	79 800	1 287	16,1	13,1	30 400	523	17,2	14,2
5. Jarlsberg og Larvik	101 500	1 531	15,1	15,3	66 300	1 024	15,4	15,3	35 200	507	14,4	15,3
6. Hedemarken	123 700	1 677	13,6	13,1	117 200	1 587	13,5	13,2	6 500	90	13,9	11,0
7. Kristians	114 300	1 453	12,7	12,6	109 400	1 390	12,7	12,5	4 900	63	12,9	14,6
8. Bratsberg	96 600	1 277	13,2	14,5	72 500	942	13,0	14,7	24 100	335	13,9	13,6
9. Nedenes	76 900	1 186	15,4	17,7	62 500	1 001	16,0	18,2	14 300	185	13,0	15,7
10. Lister og Mandal	74 100	1 282	17,3	17,9	53 500	958	16,0	17,9	20 600	324	15,7	17,6
11. Stavanger	117 000	1 847	15,8	17,7	78 800	1 185	15,0	17,0	38 200	662	17,3	19,2
12. Søndre Bergenhus	133 800	2 040	15,2	15,9	133 800	2 040	15,2	15,9	-	-	-	-
13. Bergen	66 000	994	15,1	17,8	-	-	-	-	66 000	994	15,1	17,8
14. Nordre Bergenhus	89 000	1 246	14,0	14,3	88 300	1 234	14,0	14,3	700	12	17,1	22,9
15. Romsdal	132 000	1 977	15,0	14,9	109 100	1 581	14,6	14,5	22 900	396	17,3	17,2
16. Søndre Trondhjem	130 600	2 180	16,7	16,5	96 300	1 577	16,4	15,4	34 300	603	17,6	19,6
17. Nordre —	80 600	1 212	15,0	15,8	75 600	1 124	14,9	15,9	5 000	88	17,6	14,2
18. Nordland	147 200	1 966	13,4	12,4	141 000	1 871	13,3	12,2	6 200	95	15,3	16,9
19. Tromsø	71 500	1 195	16,7	14,2	65 000	1 067	16,4	13,8	6 500	128	19,7	18,1
20. Finmarken	32 300	756	23,4	18,8	25 200	555	22,0	17,4	7 100	201	28,3	23,8

1898.

Dødeligheden i Byerne.

La mortalité dans les villes.

Amt.	Tabel III. Byer.	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal Døde i 1898.	Døde af 1000 Levende.					
				1898.	1897.	1896.	1895.	1894.	1893.
I.	Kristiania ¹⁾	212 296	3 569	17,1	17,4	19,4	18,0	19,9	18,5
II.	Drøbak	2 147	32	14,9	14,5	15,4	20,5	17,7	20,0
	Hvitsten	149	2	13,4	6,7	6,7	13,4	6,7	33,6
	Hølen	191	4	20,9	26,2	26,2	36,7	20,9	20,9
	Son	769	14	18,2	6,5	13,0	20,8	11,7	13,0
III.	Moss	8 036	104	12,9	18,8	12,7	14,6	16,2	16,6
	Sarpsborg	2 936	82	27,9	23,8	22,8	22,5	19,1	15,0
	Fredriksstad	12 292	169	13,7	15,8	17,2	15,3	14,2	15,1
	Fredrikshald	11 159	184	16,5	19,8	16,8	16,9	20,4	23,1
IV.	Drammen	20 437	408	20,0	15,8	14,7	18,2	17,7	17,9
	Holmsbu	436	5	11,5	4,6	20,6	39,0	11,5	18,3
	Hønefoss	1 505	29	19,2	16,6	14,6	14,6	14,6	16,8
	Kongsberg	5 291	81	15,3	14,2	18,5	17,9	13,6	19,3
V.	Svelviken	1 346	10	7,5	18,6	11,9	24,6	14,9	11,9
	Holmestrand	2 287	26	11,4	21,9	15,3	13,1	16,2	16,6
	Horten	6 536	139	21,2	16,7	18,4	18,9	15,8	14,8
	Aasgaardstrand . . .	397	10	25,2	25,2	21,5	10,8	13,4	21,5
	Tønsberg	6 818	104	15,3	19,8	15,3	18,2	17,2	16,2
	Sandefjord	3 903	58	14,9	17,2	20,3	13,8	16,1	12,6
	Larvik	10 933	160	14,7	12,3	16,5	16,0	16,0	16,6
VI.	Kongsvinger	1 308	12	9,2	10,8	21,4	19,1	22,2	18,3
	Hamar	4 013	78	19,4	13,5	16,4	14,0	17,9	16,4
VII.	Gjøvik	1 391	31	22,3	17,3	14,4	12,2	19,4	10,8
	Lillehammer	1 861	32	17,1	24,7	15,4	22,6	19,3	26,9
VIII.	Brevik	1 993	28	14,0	10,5	20,1	25,6	21,1	22,1
	Porsgrund	3 841	47	12,2	16,1	19,0	18,2	19,8	18,7
	Skien	8 959	154	17,2	16,0	16,3	15,8	15,2	15,8
	Stathelle	345	5	14,5	14,5	14,5	28,9	11,6	23,2
	Langesund	1 230	14	11,4	22,8	22,7	15,4	17,9	21,2
	Kragerø	5 492	87	15,8	11,7	13,1	16,4	14,6	13,3

¹⁾ Den opførte Folkemængde er den efter Sundhedskommissionens Opgaver beregnede hjemmehørende Middelbefolkning i 1898. Dødeligheden er derimod beregnet efter den af det statistiske Centralbureau opgivne tilstedeværende Middelfolkemængde cfr. Tabel II.

Dødeligheden i Byerne.

Amt.	Tabel III. (Forts.). Byer.	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal Døde i 1898.	Døde af 1000 Levende.					
				1898.	1897.	1896.	1895.	1894.	1893.
IX.	Østerrisør	2 988	51	17,1	22,4	16,7	13,1	13,7	12,7
	Tvedestrand . . .	1 657	23	13,9	18,1	12,1	16,3	15,7	15,7
	Arendal	4 438	52	11,7	13,3	13,1	10,8	21,9	19,2
	Grimstad	2 880	38	13,2	12,8	12,8	12,9	13,2	12,8
	Lillesand	1 372	21	15,3	21,2	20,4	15,3	21,1	16,8
X.	Kristiansand . . .	12 543	186	14,8	18,0	17,7	20,1	21,7	21,9
	Mandal	3 616	77	21,3	18,5	21,0	20,2	17,7	17,1
	Farsund	1 518	26	17,1	21,8	25,7	26,3	17,1	26,4
	Flekkefjord . . .	1 541	35	22,7	20,8	13,6	21,4	17,5	23,9
XI.	Sogndal	461	12	26,0	21,7	21,7	19,5	8,7	15,2
	Egersund	2 815	51	18,1	19,2	17,4	20,6	18,1	19,9
	Sandnes	1 654	30	18,1	21,2	26,0	29,0	22,4	22,4
	Stavanger	22 483	437	19,4	21,1	18,6	19,9	21,3	19,3
	Kopervik	791	9	11,4	24,0	24,0	20,2	16,4	25,3
	Skudeneshavn . .	1 123	19	16,9	21,4	16,0	16,1	16,9	19,7
	Haugesund	5 382	104	19,3	19,9	17,3	16,7	16,2	18,0
XIII.	Bergen	ca. 66 000	994	15,1	17,8	16,8	16,6	22,3	16,9
XIV.	Florø	674	12	17,8	23,7	13,4	17,8	10,4	14,8
XV.	Aalesund	8 349	192	23,0	22,3	14,1	21,4	19,9	17,9
	Molde	1 660	24	14,5	18,7	17,5	18,7	20,5	24,1
	Kristiansund . . .	10 135	180	17,9	16,6	13,0	18,1	20,1	18,1
XVI.	Trondhjem ¹⁾ . . .	34 500	603	17,6	19,6	19,3	18,0	24,2	27,3
XVII.	Levanger	902	21	23,3	16,6	35,5	21,1	29,9	28,8
	Stenkjær	1 866	33	17,7	10,7	15,5	12,9	13,4	13,4
	Namsos	1 815	34	18,7	18,2	18,7	13,8	13,2	20,9
XVIII.	Mosjøen	1 160	25	21,5	18,1	6,9	14,7	16,4	21,6
	Bodø	3 791	70	18,4	20,8	16,6	18,2	20,8	18,7
XIX.	Tromsø	6 071	128	21,1	18,8	19,1	15,8	19,3	17,8
XX.	Hammerfest . . .	2 238	63	28,2	25,5	26,3	21,0	30,4	38,9
	Vardø	2 217	93	41,9	31,1	34,2	23,1	33,8	39,7
	Vadsø	1 767	45	25,5	24,3	24,9	27,7	24,9	27,7

¹⁾ Folkemængden er den af Stadsfysikus opgivne omtrentlige Middelfolkemængde for Aaret. Dødeligheden er beregnet efter det statistiske Bureaus Opgaver over Middelbefolkningen; (cfr. Tabel II).

Døde i Forhold til 1000 levende Fødte.

Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants.

Tabel IV.

	1898.	1897.	1896.	1895.	1894.	1893.	1892.	1891.	1890.	1889.
Riget.....	504	511	499	511	568	532	602	565	590	586
Byer	480	504	508	510	573	528	588	560	595	604
Bygder	514	513	495	512	566	534	607	566	589	580
Amter:										
Kristiania	477	478	525	466	562	494	578	559	618	611
Akershus	511	494	485	508	551	575	632	669	559	606
Smaalenene	452	491	464	499	495	480	619	517	529	529
Buskerud	547	464	467	542	535	533	563	532	517	638
Jarlsb. og Larvik	554	545	523	548	558	496	586	552	554	560
Hedemarken	440	446	457	452	546	546	605	562	571	625
Kristians	433	426	456	444	476	528	624	551	507	535
Bratsberg	461	528	495	551	513	503	594	553	540	544
Nedenes	565	654	593	544	637	538	662	662	588	617
Lister og Mandal	583	608	591	597	640	622	702	746	717	715
Stavanger	522	589	536	571	536	575	589	545	576	583
Søndre Bergenhus	540	573	497	491	575	489	485	497	547	590
Bergen	439	533	514	483	672	491	531	528	496	565
Nordre Bergenhus	517	536	474	486	521	456	444	502	541	599
Romsdal	528	531	487	529	558	502	527	515	696	591
Søndre Trondhjem	571	602	597	553	701	662	745	714	773	682
Nordre Trondhjem	559	609	586	561	655	680	751	712	732	642
Nordland	437	366	382	445	599	484	671	537	583	422
Tromsø	514	433	427	469	528	449	530	426	535	521
Finmarken	649	559	548	601	701	764	771	594	665	626

De af epidemiske Sygdomme anmeldte Angrebne udgjorde 72,6 pro mille af den for Aaret beregnede Middelfolkemængde eller 8,4 pro mille mindre end Aaret forud. De største Tal har Byerne Bergen med 142,2 pro mille og Kristiania med 116,9 pro mille, dernæst kommer Buskerud, Finmarken, Smaalenene, Søndre Trondhjem, Nedenes og Jarlsberg og Larvik Amter, hvor Antallet af Angrebne ligeledes i større eller mindre Grad overstiger Gjennemsnittallet for Riget. De øvrige Amter har mindre Forholdstal end det Gjennemsnitlige; det Mindste har Søndre Bergenhus Amt med 23,2 pCt., dernæst Tromsø og Nordre Bergenhus med henholdsvis 43,3 og 48,8 pCt. I Forhold til Aaret forud viser der sig nogen Stigning i de anmeldte Sygdomstilfældes Antal alene i Buskerud og Finmarkens Amter, forresten Nedgang i mere eller mindre Grad for samtlige øvrige Over-øvrighedsdistrikter.

Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af
Les maladies épidémiques

Tabel V.	Samtlige anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme.		Anmeldte Angrebne af epidemiske Sygdomme af 1000 Indbyggere.	Exantematisk Tyfus.		Tyfoidefeber.		Cerebrospinalmeningit.		Børnekopper.	
	Tilf.	Dødsf.		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Riget	155405	5870	72,6	53	2	1182	164	13	6	58	6
Byer	83155	2394	145,2	3	-	518	72	3	1	52	5
Bygder	72250	3476	46,1	50	2	664	92	10	5	6	1
Amter:											
1. Kristiania	24809	1076	116,9	-	-	85	14	-	-	51	5
2. Akershus	6746	273	64,3	-	-	33	9	-	-	2	-
3. Smaalenene	12569	355	98,2	-	-	38	7	2	1	-	-
4. Buskerud	12671	371	115,0	-	-	58	5	-	-	1	-
5. Jarlsberg og Larvik..	8311	223	81,5	-	-	9	3	1	-	-	-
6. Hedemarken.....	7163	240	57,8	-	-	16	1	-	-	-	-
7. Kristians	5897	229	51,7	-	-	11	2	-	-	-	-
8. Bratsberg	5369	181	55,6	-	-	14	1	-	-	4	1
9. Nedenes	6330	212	82,3	-	-	17	3	-	-	-	-
10. Lister og Mandal....	3760	148	50,7	-	-	14	1	-	-	-	-
11. Stavanger	7716	280	66,0	-	-	65	12	-	-	-	-
12. Søndre Bergenhus....	3098	317	23,2	-	-	154	12	-	-	-	-
13. Bergen	9382	258	142,2	-	-	205	24	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus....	3900	160	43,8	-	-	59	10	5	2	-	-
15. Romsdal	8555	352	64,8	-	-	73	10	2	2	-	-
16. Søndre Trondhjem ...	10832	386	82,7	-	-	43	12	2	1	-	-
17. Nordre —	4200	166	52,1	-	-	24	3	1	-	-	-
18. Nordland	7743	296	52,6	7	-	113	14	-	-	-	-
19. Tromsø	3098	209	43,3	45	2	63	11	-	-	-	-
20. Finmarken	3256	138	100,8	1	-	88	10	-	-	-	-

For 154 560 af de ialt opgivne 155 405 epidemiske Sygdomstilfælde er deres Optræden i de forskjellige Maaneder opgivet. De fleste forekom som vanligt i Aarets første Kvartal, væsentlig paa Grund af det i denne Periode forholdsvis store Antal Tilfælde af akutte Katarrer i Aandedrætsorganerne og af Influenza. De mindste Tal opgives for 3die Kvartal.

Om Antallet af anmeldte Angrebne af epidemiske Sygdomme blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter findes Oplysninger i Tabel V.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde efter de af det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Folkemængdens Bevægelse i 1898 32 693 eller 15,3 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde. I 1897 var den ligeledes 15,3 pro mille.

epidemiske Sygdomme fordelt paa Amter.

dans les départements.

Skarlagensfeber.		Mæslinger.		Difteri. (Croup).		Blodgang.		Barselfeber.		Pyæmi, Sæpthæmi.		Rosen.		Røde Hunde.	Vandkopper.
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.
4113	113	10382	243	2412	379	133	8	364	105	546	131	2223	96	1082	1745
1473	37	4588	100	821	71	21	-	68	22	164	41	978	54	857	1186
2640	76	5794	143	1591	308	112	8	296	83	382	90	1245	42	225	559
624	19	977	61	427	29	1	-	14	8	18	18	179	28	242	352
226	5	626	9	100	12	16	4	19	2	13	3	98	5	15	115
320	3	1300	20	63	12	1	-	11	7	45	3	186	4	91	140
187	7	1354	17	100	27	4	-	21	8	23	12	183	3	108	105
138	1	795	14	30	4	-	-	13	4	11	-	101	2	331	73
125	2	372	4	30	9	8	1	37	3	18	10	124	8	43	44
115	3	1039	20	50	9	2	-	20	3	33	6	102	3	8	76
439	5	98	1	24	2	-	-	7	-	17	7	87	5	10	80
236	6	32	1	30	2	1	-	8	-	23	5	93	1	1	101
40	1	84	1	6	1	-	-	7	4	4	2	71	1	23	55
98	4	4	-	225	39	2	-	8	2	41	8	74	5	6	71
216	6	117	4	283	52	3	-	25	13	32	5	65	-	-	15
41	2	12	-	39	7	9	-	2	1	12	9	143	5	12	286
107	2	93	-	100	24	45	1	22	5	40	5	55	3	1	63
476	23	991	22	152	17	9	-	32	6	58	10	155	4	10	47
133	6	1063	27	237	23	9	1	38	8	34	12	202	5	90	48
123	3	595	16	55	7	5	-	12	3	36	2	84	4	46	15
316	9	252	5	153	25	7	-	37	12	53	8	146	6	13	31
148	6	44	2	239	47	11	1	18	12	11	1	45	2	9	21
5	-	534	19	69	31	-	-	13	4	24	5	30	2	23	7

Dødeligheden i Rigets Bygder (14,9 pro mille) var som vanligt noget lavere end Gjennemsnitdødeligheden for Riget, men 0,2 pro mille høiere end Aaret forud; i Rigets Byer (16,3 pro mille) var den noget høiere end Gjennemsnitdødeligheden for Riget, men 0,8 pro mille lavere end Aaret forud.

Sammenlignes Dødeligheden i Amterne (Overøvrighedsdistrikterne) med Rigets (cfr. Tabel II) viser den sig størst i Finmarkens Amt, hvor den overstiger Rigets med ikke mindre end 8,1 pro mille; i Lister og Mandal, Kristiania, Søndre Trondhjems, Tromsø og Buskerud Amter overskred den ogsaa noget den gjennemsnitlige (med fra 2,0 til 1,1 pro mille). Mindst var Dødeligheden i Kristians Amt (2,6 pro mille mindre end Rigets), dernæst i Bratsberg og Nordlands

Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af
Les maladies épidémiques

Tabel V. (Forts.).	Kusma.	Kighoste.		Akute Katar- rer i Aande- drætsorga- nerne.		Influenza.		Bamle- syge.
	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
Riget	672	7420	369	67989	1647	14121	140	37
Byer	467	4522	157	40863	755	5867	29	15
Bygder	205	2898	212	27126	892	8254	111	22
Amter:								
1. Kristiania	26	869	50	14013	332	783	9	10
2. Akershus	10	141	8	2949	84	487	2	-
3. Smaalenene	9	141	4	6032	127	862	9	11
4. Buskerud	16	920	32	4722	109	1913	11	13
5. Jarlsberg og Larvik..	1	518	5	3837	77	570	3	-
6. Hedemarken.....	7	138	1	3133	58	958	8	-
7. Kristians	1	111	5	1940	81	795	8	-
8. Bratsberg	2	492	20	2356	45	388	4	-
9. Nedenes	21	355	11	2620	66	1184	21	3
10. Lister og Mandal....	51	83	7	1676	55	558	19	-
11. Stavanger	3	437	18	3542	66	772	7	-
12. Søndre Bergenhus....	6	117	29	900	80	191	12	-
13. Bergen	347	800	24	3988	50	1072	4	-
14. Nordre Bergenhus ...	94	113	4	1409	29	407	6	-
15. Romsdal	5	650	39	2800	73	791	7	-
16. Søndre Trondhjem....	60	342	26	5225	118	408	1	-
17. Nordre —	2	43	2	1528	42	334	4	-
18. Nordland	7	492	43	3148	84	1017	3	-
19. Tromsø.....	1	559	36	846	35	322	1	-
20. Finmarken.....	3	99	5	1325	36	309	1	-

Amter (omkring 2 pro mille mindre end Rigets). I de øvrige Amter var For-
kjellen mindre væsentlig.

I Forhold til Aaret forud er Dødeligheden tiltaget i 8 Amter, mest
i Finmarken, Buskerud og Tromsø fra henholdsvis 18,8, 13,4 og 14,2 pro mille
i 1897 til 23,4, 16,4 og 16,7 i 1898. I 11 Overøvrighedsdistrikter er den
aftaget, mest i Bergens By, fra 17,8 til 15,1 og i Nedenes Amt, fra 17,7 til 15,4
pro mille.

Nærmere Oversigt over de Dødes Antal og Dødeligheden i
1897 og 1898 i Forhold til den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde i
Riget, dets Bygder og Byer med Fordeling paa Amterne findes paa Tabel
II, Side 6*.

epidemiske Sygdomme fordelt paa Amter.

dans les départements.

Lungebe- tændelse.		Pleurit.		Gigtfeber.		Kold- feber.		Beri-Beri.		Akut Diarré (Kolerine).		Skjørbug.		Pemfigus hos Ny- fødte.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
11457	1616	4095	103	3912	88	69	1	11	5	21109	592	25	2	182	54
4548	579	1478	33	1737	27	37	-	5	-	12789	380	8	-	87	31
6909	1037	2617	70	2175	61	32	1	6	5	8320	212	17	2	95	23
1401	279	356	12	459	7	4	-	-	-	3897	195	1	-	20	10
587	93	156	6	177	3	-	-	-	-	963	25	-	-	13	3
1037	112	309	14	336	5	4	-	-	-	1618	26	1	-	12	1
849	82	222	10	239	6	1	-	-	-	1628	40	1	1	3	1
402	68	149	4	148	3	14	-	-	-	1162	33	-	-	8	2
716	93	267	4	299	11	2	-	-	-	822	27	1	-	3	-
572	66	109	2	191	7	-	-	-	-	716	13	2	-	4	1
349	57	113	4	119	3	2	-	-	-	755	22	3	1	10	3
486	81	182	3	164	2	16	1	5	5	747	3	2	-	3	1
275	45	74	2	79	5	6	-	1	-	647	2	-	-	6	2
499	81	277	8	153	3	10	-	5	-	1419	26	1	-	4	1
371	71	98	6	114	6	1	-	-	-	381	20	-	-	9	1
453	53	253	1	302	4	8	-	-	-	1373	69	2	-	23	5
428	57	167	2	132	2	-	-	-	-	553	8	-	-	7	-
727	108	404	7	244	11	1	-	-	-	910	4	2	-	16	9
867	86	316	10	266	2	-	-	-	-	1434	46	4	-	11	2
467	66	119	5	183	2	-	-	-	-	522	5	-	-	6	2
587	68	311	2	203	2	-	-	-	-	830	6	1	-	19	9
234	37	112	1	48	2	-	-	-	-	320	12	1	-	1	1
150	13	101		56	2	-	-	-	-	412	10	3	-	4	-

Tabel III (Side 7* og 8*) giver en Oversigt over Dødeligheden i Byerne, ved hvilken i Regelen den tilstedeværende Folkemængde den 1ste Januar 1891 er lagt til Grund for Beregningen, hvorfor de meddelte Forholdstal for det Meste vil stille sig ugunstigere end det virkelige Forhold.

Tabel IV (Side 9*) viser Forholdet mellem levende Fødte og Døde i de ti Aar fra 1889 til 1898.

Epidemiske Sygdomme. I Tabel V (Side 10* o. flg.) gives en Oversigt over samtlige af Lægerne opgivne Tilfælde og Dødsfald af epidemiske Sygdomme samt disses Fordeling paa Amterne.

De af Lægerne opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme efter Maaned, Kjøen og Alder.

Le nombre des cas des maladies épidémiques traites par mois, par sexe et par âge.

Sygdom.	Ialt kjendte Tilfælde.	Procentfor- hold til samt- lige opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme.	Ialt kjendte Dødsfald.	Procent Døde af samtlige Tilfælde af samme Syg- dom.	Kjøen og Alder (par sexe et âge).				Tiden er op- given for Antal Be- handlede.
					1		2		
					Børn (under 15 Aar).		Voxne (over 15 Aar).		
					Mandkjøn.	Kvindekj.	Mandkjøn.	Kvindekj.	
Exantematisk Tyfus	53	0,03	2	3,8	13	8	17	15	53
Tyfoidefeber	1182	0,8	164	13,9	148	151	494	388	1174
Cerebrospinalmeningit	13	0,01	6	46,2	4	1	5	3	12
Børnekopper	58	0,04	6	10,3	8	12	20	17	58
Skarlagensfeber	4113	2,6	113	2,7	1891	1860	133	225	4101
Mæslinger	10382	6,7	243	2,3	4486	4560	637	677	10379
Difteri (Croup)	2412	1,6	379	15,7	894	911	259	337	2409
Blodgang	133	0,09	8	6,0	30	34	35	34	133
Barselfeber	364	0,2	105	28,9	-	-	-	364	343
Pyæmi, Septhæmi	546	0,4	131	24,0	50	22	288	173	509
Rosen	2223	1,4	96	4,3	138	183	777	1122	2217
Røde Hunde	1082	0,7	-	-	402	391	173	116	1080
Vandkopper	1745	1,1	-	-	793	805	59	87	1744
Kusma	672	0,4	-	-	266	203	117	74	672
Kighoste	7420	4,8	369	5,0	3433	3698	83	100	7396
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne.	67989	43,8	1647	2,4	16600	16038	18420	16734	67471
Influenza	14121	9,1	140	1,0	1151	1273	6104	5482	14081
Bamlesyge	37	0,02	-	-	3	3	18	13	37
Lungebetændelse	11457	7,4	1616	14,1	2697	2136	3822	2754	11427
Pleurit	4095	2,6	103	2,5	487	338	1953	1283	4083
Gigtfeber	3912	2,5	88	2,3	386	373	1540	1597	3891
Koldfeber	69	0,04	1	1,4	2	1	55	11	68
Beri-Beri	11	-	5	45,5	-	-	11	-	8
Akut Diarré (Kolerine)	21109	13,6	592	2,8	6111	5663	4895	4302	21034
Skjørbug	25	0,02	2	8,0	5	4	8	8	24
Pemfigus hos Nyfødte	182	0,1	54	29,7	89	74	-	-	156
Tilsammen	155405		5870		40087	38742	39923	35916	154560

Tabel VI. (Forts.).

Sygdom.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Exantematisk Tyfus	12	12	9	1	6	1	2	4	-	-	6	-
Tyfoidefeber	91	91	53	73	61	61	47	176	105	118	186	112
Cerebrospinalmeningit	2	1	4	-	2	1	-	-	1	1	-	-
Børnekopper	2	4	17	16	2	8	5	4	-	-	-	-
Skarlagensfeber	441	400	409	391	285	288	194	208	252	385	339	509
Mæslinger	652	580	723	796	948	1063	1008	534	472	931	1348	1324
Difteri (Croup)	272	218	221	199	187	146	188	185	162	213	204	214
Blodgang	6	11	3	9	13	2	4	9	14	15	23	24
Barselfeber	24	41	35	39	28	29	27	26	27	25	24	18
Pyæmi, Sæpthæmi	43	34	45	44	39	40	45	45	38	43	54	39
Rosen	188	172	239	194	216	198	174	161	137	161	178	199
Røde Hunde	49	58	104	180	247	219	60	29	14	28	43	49
Vandkopper	228	242	223	144	122	129	60	81	54	93	125	243
Kusma	23	26	36	34	27	35	17	15	57	26	76	300
Kighoste	542	670	665	537	526	539	507	627	473	606	813	891
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	7856	7525	8360	7545	6052	4577	2862	2621	3036	4345	5640	7052
Influenza	1857	2288	3107	2284	1233	582	270	227	222	297	560	1154
Bamlesyge	5	9	3	-	-	4	5	4	5	2	-	-
Lungebetændelse	1072	1154	1445	1522	1452	912	538	403	350	658	859	1062
Pleurit	361	383	395	410	404	360	325	316	258	270	318	283
Gigtfeber	409	384	380	393	391	344	276	225	192	243	298	356
Koldfeber	10	3	4	6	6	8	6	4	7	7	3	4
Beri-Beri	-	2	-	-	1	1	1	-	-	-	2	1
Akut Diarré (Kolerine)	1791	1411	1394	1419	1464	1979	1915	2170	2111	1944	1806	1630
Skjørbug	2	5	2	3	4	2	1	1	1	1	-	2
Pemfigus hos Nyfødte	17	10	12	14	8	10	11	12	15	13	17	17
Tilsammen	15955	15734	17888	16253	13724	11538	8548	8087	8003	10425	12922	15483

De i Byerne anmeldte epidemiske Sygdomme¹⁾.

Les maladies épidémiques dans les villes.

Tabel VII.															
Sygdom.	Antalkjendte Tilfælde.	Procentforhold til de i hele Riget anmeldte Tilfælde af samme Sygdom.	Antal anmeldte Dødsfald.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Exantematisk Tyfus	3	5,7	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	515	43,6	60	21	20	17	29	15	16	17	116	51	44	117	52
Simpel Feber	385	-	-	37	34	50	42	24	17	25	25	40	28	34	29
Cerebrospinalmeningit	3	23,1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Barselfeber	69	18,9	14	5	9	13	10	3	3	2	4	3	6	8	3
Børnekopper	52	89,7	5	-	-	21	14	-	7	4	6	-	-	-	-
Vandkopper	1158	66,4	-	137	155	134	103	96	72	23	56	38	76	89	179
Skarlagensfeber	1455	35,4	33	146	114	94	113	67	78	67	85	105	210	152	224
Røde Hunde	856	79,1	-	26	42	94	135	217	190	40	20	12	19	28	33
Mæslinger	4493	43,3	115	249	142	193	165	306	610	526	202	269	562	649	620
Rosen	969	43,6	32	89	64	110	86	88	81	57	70	62	80	85	97
Pyæmi og Septhæmi	153	28,0	35	11	8	15	16	13	15	12	11	9	13	14	16
Kighoste	4514	60,8	150	306	355	412	365	388	360	322	340	258	356	503	549
Difteri	730	33,5	{	67	56	72	55	54	28	46	48	72	77	77	78
Strubehoste	78			9	9	16	12	8	2	7	2	-	-	4	9
Kusma	417			4	7	8	10	11	15	4	5	4	20	71	258
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	40656	59,8	527	4660	4392	4935	4481	3529	2603	1413	1432	1945	2774	3656	4836
Katarralsk og follikulær Angina ..	8583	-	-	865	858	934	817	767	618	332	392	564	724	835	877
Influenza	5789	40,9	22	927	948	1240	888	430	172	59	62	80	104	268	611
Lungebetændelse	4548	39,7	546	404	415	575	579	521	368	215	179	168	292	347	485
Pleurit	1599	39,0	23	140	138	132	152	165	133	105	107	170	118	127	112
Gigtfeber	1722	44,0	20	183	186	162	161	173	150	109	91	94	102	141	170
Koldfeber	36	-	-	7	2	4	3	2	6	1	2	1	5	1	2
Akut Diarré (Kolerine)	12816	60,7	386	1065	815	734	829	876	1224	988	1364	1438	1291	1181	1011
Blodgang	22	16,5	-	1	4	1	3	1	-	-	1	7	1	-	3
Skjørbug	8	32,0	-	-	2	-	-	3	-	-	1	1	1	-	-
Tilsammen	91629		2033	9360	8775	9966	9069	7757	6769	4376	4621	5391	6904	8387	10254
Veneriske Saar	657	-	-	47	41	63	51	45	52	38	54	65	66	70	65
Nye Tilfælde af Chanker og Syfilis	1508	-	6	152	104	160	109	119	107	99	120	109	157	143	129
Gonorré og Uretrit	4213	-	-	314	326	385	259	291	343	302	371	392	531	345	354

* 1) Summerne stemmer ikke ganske med de specielle Lister for Maanederne, idet senere indkomne Opgaver har givet Anledning til Rettelser og Udfyldninger af disse.

Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VIII.		Ialt kjendte		1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Kristiania.	Akershus Amt.	Smaaale- nenes Amt.	Buskerud Amt.	Jarlsberg og Larvik Amt.	Hede- markens Amt.	Kristians Amt.	Brats- berg Amt.	Nedenes Amt.	Lister og Mandal Amt.	Sta- vanger Amt.												
														Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exantematisk Tyfus ..	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	518	72	85	14	1	17	5	25	3	3	-	-	-	-	-	2	-	3	-	11	1	30	7	-	-
Cerebrospinalmeningit	3	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	52	5	51	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1473	37	624	19	5	1	221	3	22	1	46	-	5	-	2	-	111	2	62	1	17	1	36	2	-
Mæslinger	4588	100	977	61	31	-	958	12	692	8	514	4	15	-	211	3	17	-	7	-	67	-	4	-	-
Difteri (Croup).....	821	71	427	29	2	1	23	3	21	4	11	2	3	-	2	1	7	1	1	-	4	-	128	15	-
Blodgang	21	-	1	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Barselfeber	68	22	14	8	-	-	4	3	9	2	3	2	1	-	3	-	3	-	1	-	1	1	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	164	41	18	18	1	-	27	1	5	4	2	-	-	-	4	-	3	1	14	2	2	-	37	4	-
Rosen	978	54	179	28	8	-	87	1	68	2	62	-	19	4	7	-	47	3	49	-	38	-	53	4	-
Røde Hunde	857	-	242	-	-	-	83	-	97	-	263	-	-	-	5	-	9	-	1	-	23	-	5	-	-
Vandkopper	1186	-	352	-	13	-	96	-	57	-	55	-	10	-	2	-	48	-	64	-	47	-	70	-	-
Kusma	467	-	26	-	-	-	4	-	12	-	1	-	-	-	-	-	1	-	10	-	51	-	3	-	-
Kighoste	4522	157	869	50	26	2	68	1	416	18	393	3	74	1	2	-	325	4	181	4	41	2	396	11	-
Akute Katarrer i																									
Aandedrætsorg.	40863	755	14013	332	104	4	3786	37	2328	50	2880	38	392	4	220	6	1334	18	1152	3	1168	38	2970	44	-
Influenza	5867	29	783	9	14	-	509	1	769	1	226	1	55	-	128	-	161	1	507	3	350	8	537	1	-
Lungebetændelse	4548	579	1401	279	22	2	424	25	302	25	209	29	104	9	30	7	174	26	138	17	151	8	282	27	-
Pleurit	1478	33	356	12	4	-	127	7	59	3	78	2	18	-	10	-	44	1	53	-	28	1	101	3	-
Gigtfeber	1737	27	459	7	10	-	161	1	64	3	88	3	28	1	15	-	50	-	72	1	53	3	117	2	-
Koldfeber	37	-	4	-	-	-	3	-	1	-	5	-	-	-	-	-	2	-	2	-	3	-	9	-	-
B Akut Diarré (Kolerine)	12789	380	3897	195	29	-	1049	9	755	25	847	12	142	-	108	3	439	11	329	1	446	1	1174	17	-
Bamlesyge	15	-	10	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Skjørbug	8	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Beri-Beri	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	87	31	20	10	-	-	1	-	2	1	6	-	-	-	-	-	7	3	2	1	6	2	3	-	-
Tilsammen	83155	2394	24809	1076	270	10	7652	109	5707	150	5693	96	866	19	751	20	2784	71	2652	33	2507	66	5964	137	-

Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VIII. (Forts).	13		14		15		16		17		18		19		20	
Sygdom.	Bergen.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finmarkens Amt.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Exantematisk Tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-
Tyfoidefeber	205	24	2	-	12	2	21	5	6	1	1	-	12	1	82	9
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	41	2	-	-	155	2	70	3	8	-	23	-	20	-	5	-
Mæslinger	12	-	-	-	637	4	17	-	59	1	31	-	2	-	337	7
Difteri (Croup)	39	7	-	-	27	1	54	4	10	-	8	-	43	1	11	2
Blodgang	9	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	2	1	1	-	10	2	5	1	2	-	1	-	3	-	4	2
Pyæmi, Septhæmi	12	9	-	-	18	-	-	-	5	1	-	-	5	-	11	1
Rosen	143	5	5	-	75	-	83	4	7	2	18	-	11	-	19	1
Røde Hunde	12	-	-	-	10	-	85	-	5	-	-	-	1	-	16	-
Vandkopper	286	-	-	-	32	-	24	-	3	-	16	-	9	-	2	-
Kusma	347	-	1	-	4	-	4	-	-	-	1	-	-	-	2	-
Kighoste	800	24	1	-	414	7	217	14	-	-	101	3	152	12	46	1
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	3988	50	48	2	1612	20	3124	52	213	4	421	17	295	9	815	27
Influenza	1072	4	8	-	439	-	30	-	44	-	17	-	111	-	107	-
Lungebetændelse	453	53	6	-	326	30	277	30	54	7	90	1	28	-	77	4
Pleurit	253	1	6	-	155	-	75	3	13	-	19	-	24	-	55	-
Gigtfeber	302	4	3	-	95	-	128	1	21	-	25	-	7	-	39	1
Koldfeber	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1373	69	18	-	640	-	917	25	82	-	124	1	109	7	311	4
Bamlesyge	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbug	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-Beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	23	5	-	-	6	4	7	2	1	-	3	3	-	-	-	-
Tilsammen	9382	258	99	2	4674	73	5139	144	533	16	899	25	854	30	1940	59

**Angrebne af 1000 Indvaanere af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber
Difteri og Lungebetændelse.**

Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la
pneumonie par 1000 habitants.

Tabel IX.									
Riget og Overøvrighedsdistrikter.		Tyfoidfeber.		Skarlagensfeber.		Difteri.		Lungebetændelse.	
		1898.	1897.	1898.	1897.	1898.	1897.	1898.	1897.
Riget		0,6	0,5	1,9	2,1	1,1	1,1	5,4	5,0
Byer.....		1,0	0,8	2,6	2,5	1,4	1,4	7,9	7,8
Bygder		0,4	0,4	1,7	2,0	1,0	1,0	4,4	4,2
Amter:									
1. Kristiania		0,4	1,1	2,9	2,1	2,0	1,4	6,6	5,0
2. Akershus		0,3	0,7	2,2	2,7	1,0	1,1	5,6	3,6
3. Smaalenene		0,3	0,3	2,5	1,0	0,5	1,0	8,1	7,0
4. Buskerud		0,5	0,3	1,7	1,5	0,9	0,6	7,7	3,8
5. Jarlsberg og Larvik ...		0,1	0,4	1,4	1,1	0,3	0,2	4,0	4,4
6. Hedemarken		0,1	0,1	1,0	0,6	0,2	0,4	5,7	4,5
7. Kristians		0,1	0,1	1,0	0,7	0,4	1,1	5,0	4,1
8. Bratsberg		0,1	0,2	4,5	2,4	0,2	0,2	3,6	4,2
9. Nedenes		0,2	0,2	3,1	1,7	0,4	0,9	6,3	6,7
10. Lister og Mandal		0,2	0,3	0,5	1,0	0,1	0,4	3,7	4,8
11. Stavanger		0,6	0,3	0,8	3,3	1,9	1,8	4,3	6,6
12. Søndre Bergenhus		1,2	0,8	1,6	5,9	2,1	0,9	2,8	3,0
13. Bergen		3,1	1,7	0,6	4,4	0,6	0,4	6,9	9,9
14. Nordre Bergenhus		0,7	0,2	1,2	5,5	1,1	0,7	4,8	6,1
15. Romsdal		0,6	1,1	3,6	2,7	1,2	0,9	5,5	6,7
16. Søndre Trondhjem		0,3	0,4	1,0	1,7	1,8	2,5	6,6	6,7
17. Nordre —		0,3	0,6	1,5	1,7	0,7	0,3	5,8	5,6
18. Nordland		0,8	0,5	2,2	0,9	1,0	0,8	4,0	3,6
19. Tromsø		0,9	0,9	2,1	0,4	3,3	3,7	3,3	2,0
20. Finmarken		2,7	1,3	0,2	0,5	2,1	3,1	4,6	2,4

Tabel VI (Side 14* og 15*) giver Oplysning om Tiden for de epidemiske Sygdomstilfælde Optraeden og de Syges Kjøen og Alder, forsaavidt Opgaver derom haves; desuden oplyser Tabellen om de enkelte Sygdommes Procentforhold til samtlige kjendte Tilfælde af epidemiske Sygdomme samt om Dødelighedsprocenten.

Tabel VII (Side 16*) giver en Oversigt over de i samtlige Byer anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde med Angivende af Procentforholdet til alle i Riget kjendte Tilfælde af samme Sygdom. Tabellen er udar-

Dødsfald paa Barselseng.

Décès pendant les couches dans les départements.

Tabel X.	Antal Barselkvinder.	Efter Presterne opgaver døde paa Barselseng.	Af Lægerne opgivne Dødsf. paa Barselseng.	Barselfeber.				Af 1000 Barselkvinder døde ¹⁾ i	
				Af Lægerne opgivne				1898.	1897.
				Tilfælde.	Angrebne af 1000 Fødende.	Dødsfald.	Dødsprocent af Angrebne.		
Riget	65514	186	190	364	5,6	105	28,8	2,8	3,4
Byer	19717	39	49	68	3,5	22	32,4	2,0	3,5
Bygder	45797	147	141	296	6,5	83	28,0	3,2	3,4
Amter:									
1. Kristiania	7602	11	20	14	1,8	8	57,1	1,5	3,1
2. Akershus	3240	7	8	19	5,9	2	10,5	2,2	1,6
3. Smaalenene	4111	11	11	11	2,7	7	63,6	2,7	3,2
4. Buskerud	3343	13	14	21	6,3	8	38,1	3,9	1,6
5. Jarlsberg og Larvik	2785	7	6	13	4,7	4	30,8	2,5	0,7
6. Hedemarken	3842	9	8	37	9,6	3	81,0	2,3	3,3
7. Kristians	3410	4	4	20	5,9	3	15,0	1,2	1,8
8. Bratsberg	2794	7	4	7	2,5	-	-	2,5	2,3
9. Nedenes	2109	7	4	8	3,8	-	-	3,3	1,9
10. Lister og Mandal	2196	6	5	7	3,2	4	57,1	2,7	2,7
11. Stavanger	3572	7	6	8	2,2	2	25,0	2,0	3,4
12. Søndre Bergenhus	3820	10	14	25	6,5	13	52,0	2,6	6,4
13. Bergen	2295	-	3	2	0,9	1	50,0	-	3,8
14. Nordre Bergenhus	2452	8	8	22	9,0	5	22,7	3,3	5,0
15. Romsdal	3770	15	12	32	8,5	6	18,7	4,0	4,5
16. Søndre Trondhjem	3873	11	16	38	9,8	8	21,0	2,8	3,1
17. Nordre —	2200	9	6	12	5,5	3	25,0	4,1	4,3
18. Nordland	4544	18	16	37	8,2	12	32,4	4,0	2,2
19. Tromsø	2368	18	18	18	7,6	12	66,7	7,6	7,2
20. Finmarken	1188	8	7	13	10,9	4	30,8	6,7	17,3

¹⁾ Beregnet efter det af Presterne opgivne Antal Dødsfald.

beidet efter de til Medicinaldirektøren for hver Maaned indsendte epidemiske Lister for Rigets Byer.

Tabel VIII (Siderne 17* og 18*) giver en Oversigt over Fordelingen af de epidemiske Sygdomstilfælde og Dødsfald paa de forskellige Amters Byer.

Uoverensstemmelsen mellem de to sidste Tabeller beror paa, at simpel Feber samt katarralsk og follikulær Angina er medtaget paa Tabel VII, men ikke paa

Dødsaaarsager for Barselkvinder. Døde efter obstetriciske Operationer.

Causes de décès pendant les couches. Décès après des opérations obstétricales.

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald paa Barselseng.	Deraf i		Ialt.	Dødsfald efter følgende Operationer.							
		Byer.	Bygder.		Tangforløsning.	Vending.	Udtrækning.	Perforation.	Exvisceration.	Partus præm. artificialis.	Abortus provocatus.	Efterhydsoperation.
Barselseber	105	22	83	8	2	4	-	-	-	-	-	2
Barselkrampe	35	16	19	4	3	1	-	-	-	-	-	-
Emboli og Thrombose	8	4	4	2	1	-	-	-	-	-	-	1
Blødning	24	5	19	9	1	3	-	1	1	1	-	2
Livmoderbristning	1	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Besværlig Fødsel	7	-	7	2	1	-	-	-	1	-	-	-
Abort	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi	1	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Apoplexi	1	-	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	(1)	-	-	-	-	¹⁾ 1	-	-	-	-	-	-
Lungetæring	(1)	-	-	-	-	-	¹⁾ 1	-	-	-	-	-
Lungeødem	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Peritonit	4	-	4	4	1	1	-	-	2	-	-	-
Ukjendt Aarsag	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	190	49	141	38	12	11	1	3	4	1	1	5

¹⁾ Ikke paa de indsendte Dødslistes opført som døde paa Barselseng; cfr. Tabellen over obstetriciske Operationer i Smaalenees Amt.

Tabel VIII, hvor derimod Pemfigus neonatorum og Beri-Beri er optaget. Desuden er de ved den førstnævnte Tabels Udarbeidelse benyttede maanedlige Lister fra Byerne tildels rettede eller forandrede ved senere nøiagtigere Opgaver, hentede fra Medicinalberetningerne for Aaret.

I Slutningen af den almindelige Beretning (Tabel XL) er for enkelte epidemiske Sygdomme indtaget Opgaver over disses Fordeling paa hver Maaned inden de enkelte Lægedistrikter, med særlig Anførsel for Byer og Bygder.

Af **exantematisk Tyfus** (Typhus exanthematicus) er ialt anmeldt 53 Tilfælde, af hvilke 2 dødelige. Sygdommen forekom alene i de nordligste Amter, særlig i Tromsø Amt, hvorfra 45 af Tilfældene anmeldtes. Epidemier optraadte her i Lyngen og Karlsø Distrikter med henholdsvis 26 og 17 Angrebne og 1 Dødsfald i hvert Distrikt. Af 7 Angrebne i Nordlands Amt forekom de 6 i Folden.

Tyfoidefeber (Ileotyphus, Febris typhoidea) forekom noget hyppigere end i 1897. De fleste Tilfælde indtraf i Aarets 5 sidste Maaneder. Sygdommen optraadte hyppigst i Bergen, hvor den herskede epidemisk om Høsten; i August Maaned alene anmeldtes 93 Angrebne. I Søndre Bergenhus Amt forekom til samme Tid mindre Epidemier, væsentlig inden de nærmest og nordenfor Bergen

Indkomne Tilfælde af Gonorré og Uretrit paa Sygehusene.

Cas nouveaux de gonorrhée et de la urethrite dans les hôpitaux.

Tabel XII.	Tilsammen behandlede Tilfælde.	Voxne.		Fordeling paa Amterne:																		
		Mænd.	Kvinder.	1	2	3	4	5	6	8	9	10	11	13	15	16	17	18	19	20		
				Kristiania By.	Akershus.	Smaalene.	Buskerud.	Jarlsberg og Larvik.	Hedemarken.	Bratsberg.	Nedenes.	Lister og Mandal.	Stavanger.	Bergen.	Romsdal.	Søndre Trondhjem.	Nordre Trondhjem.	Nordland.	Tromsø.	Finmarken.		
Sygdom.																						
Gonorré og Uretrit	284	184	100	139	2	8	4	20	6	1	1	4	8	4	8	32	7	25	2	13		

liggende Lægedistrikter, hvortil Smitten i mange Tilfælde var ført fra denne By. Ogsaa i Romsdals Amt optraadte Sygdommen flersteds epidemisk, særlig i Ytre og Indre Romsdal Distrikter. I Nordlands Amt var Sygdommen meget udbredt i Hadsel og Buksnes Distrikter samt under Lofotfisket. I Finmarkens Amt forekom en større Epidemi i Vardø By. — Dødeligheden udgjorde gennemsnitlig 13,9 pCt.

I første Rubrik af Tabel IX (Side 19*) er angivet Antallet af Angrebne af Tyfoidfeber blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter i 1898 og 1897.

Til Oplysning om Sygdommens Udbredning blandt Befolkningen inden de forskellige Lægedistrikter er der til Generalberetningen vedføjet et farvelagt Kart.

Af **Cerebrospinalmeningit** (Meningitis cerebrospinalis epidemica) opføres tilsammen 13, for det Meste spredte Tilfælde mod 38 Aaret forud. Dødeligheden var betydelig: 46,2 pCt.

Børnekopper (Variolæ) forekom almindeligere end i de nærmest foregaaende Aar. 51 af de ialt anmeldte 58 Tilfælde optraadte i Kristiania, hvor man om Vaaren havde en i to Afsnit delt Epidemi, hvis oprindelige Smittekilde ikke kunde paa-vises; 2 Tilfælde i Akers Lægedistrikt samt 1 i Drammens Stadsfysikat skyldtes Smitte fra Kristiania. Desuden forekom 4 Tilfælde i en Grænd i Kragerø Landdistrikt, hvor Smitteforholdene ikke lod sig udrede. Der forekom ialt 6 Dødsfald.

Skarlagensfeber (Scarlatina) viser fremdeles nogen Nedgang i de Angrebnes Antal (4 113 mod 4 502 i 1897). Ialt angrebes 1,9 pro mille af Befolkningen mod 2,1 pro mille i 1897 og 3,1 i 1896. De Amter, hvorfra de fleste Angrebne er anmeldte, var foruden Kristiania By Romsdal, Bratsberg, Smaalenene og Nordland. Fra Finmarkens Amt anmeldtes kun 5 Tilfælde, ligesaa synes Sygdommen i Lister og Mandal Amt samt i Bergen at have havt ringe Udbredelse. Gjennemsnitsdødeligheden var 2,7 pCt. mod 3,6 pCt. i 1897.

I anden Rubrik af Tabel IX (Side 19*) findes en Oversigt over Angrebne af Skarlagensfeber blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter for 1898 og 1897.

Mæslinger (Morbilli) fortsatte sin epidemiske Udbredning over en større Del af Riget ogsaa i 1898. Der anmeldtes ialt 10 382 Tilfælde mod 7 105 i

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme.

Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux.

Tabel XIII.	Veneriske Saar og Syfilis.									Gonorré og Uretrit.				
	Tilsammen Behandlede.	Ialt kjendte Dødsfald.	Kjøn og Alder.				Veneriske Saar.	Sygds.form for Syfilis		Tilsammen Behandlede.	Kjøn og Alder.			
			Børn.		Voxne.			konstitu- tionel.	hereditær.		Børn.		Voxne.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	konstitu- tionel.	hereditær.	Md.	Kv.	Md.	Kv.			
Riget.....	2169	65	23	33	434	214	573	1276	62	4954	7	14	2029	269
Amter:														
1. Kristiania.....	¹⁾ 1106	25	-	-	-	-	458	615	33	²⁾ 2195	-	-	-	-
2. Akershus.....	34	2	2	1	11	16	8	23	3	42	-	-	36	6
3. Smaalenene.....	87	3	1	3	51	22	10	77	-	164	1	1	146	16
4. Buskerud.....	42	6	-	6	25	11	8	31	3	96	-	-	79	16
5. Jarlsberg og Larvik.....	87	5	5	6	50	26	8	74	5	144	1	-	136	7
6. Hedemarken.....	31	3	2	1	13	13	11	17	3	51	-	1	38	9
7. Kristians.....	6	2	-	-	2	4	3	3	-	21	-	1	14	6
8. Bratsberg.....	23	2	-	-	16	7	4	19	-	81	-	-	71	10
9. Nedenes.....	45	-	1	3	28	13	10	41	4	55	1	-	52	2
10. Lister og Mandal.....	20	-	-	-	14	6	-	20	-	75	-	-	68	7
11. Stavanger.....	73	2	3	1	45	24	1	71	1	234	-	1	213	20
12. Søndre Bergenhus.....	15	2	1	1	8	5	2	11	2	16	-	-	14	2
13. Bergen.....	³⁾ 267	-	-	-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 435	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus.....	5	-	-	2	2	1	1	3	1	16	-	1	12	3
15. Romsdal.....	36	1	2	2	23	9	1	35	-	159	-	1	125	33
16. Søndre Trondhjem.....	102	6	-	1	19	12	23	78	1	441	2	5	395	39
17. Nordre —.....	25	2	1	2	10	12	2	20	2	80	-	-	64	16
18. Nordland.....	77	2	2	1	60	13	13	62	2	367	1	1	325	40
19. Tromsø.....	35	1	1	1	21	12	8	26	1	134	-	-	110	23
20. Finmarken.....	53	1	2	2	36	8	2	50	1	148	1	2	131	14

¹⁾ 913 Mænd og 192 Kvinder. ²⁾ 2028 Mænd og 167 Kvinder. ³⁾ 240 Mænd og 27 Kvinder. ⁴⁾ 428 Mænd og 26 Kvinder.

1897, 6 158 i 1896 og 4 557 i 1895. Sygdommen forekom hyppigst i de østentfjeldske Amter samt paa Oplandene, medens den i Bratsberg Amt og Kystamterne indtil Romsdal var sjældnere; i dette, i Trondhjemsamterne, og tildels ogsaa i Tromsø Stift, var den atter almindeligere. Gjennemsnitsdødeligheden blandt de Anmeldte var 2,3 pCt.; i 1897 var den 3,4.

Af **Difteri** (Croup), hvoraf der ialt er anmeldt 2 412 Tilfælde med 379 Døde mod 2 242 og 349 i 1897, opgives de fleste Tilfælde fra Kristiania, Søndre Bergenhus (Epidemi i Finnaas), Tromsø, Søndre Trondhjem og Stavanger Amter. Fra Lister og Mandal Amt anmeldtes kun 6 Tilfælde og fra Nedenes og Bratsberg Amter forholdsvis faa. Dødeligheden udgjorde gjennemsnitlig 15,7 pCt. (i 1897 15,6 pCt.).

I tredie Rubrik af Tabel IX (Side 19*) findes en Oversigt over Angrebne af Difteri (Croup) blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter i Aarene 1898 og 1897.

Til Oplysning om Sygdommens Udbredning blandt Befolkningen inden de forskellige Lægedistrikter er der til Generalberetningen vedføiet et farvelagt Kart.

Af **Blodgang** (Dysenteria) er opført 133 Tilfælde, hvoraf 8 dødelige (mod 130 og 12 i 1897). Som mere udbredt Epidemi synes Sygdommen alene at være optraadt i Ytre Søndfjord Distrikt i Nordre Bergenhus Amt.

Barselfeber (Febris puerperalis). Tabel X (Side 20*) gives en Oversigt over Antallet af Barselkvinder, Dødeligheden paa Barselseng, Tilfælde og Dødsfald af Barselfeber med disses Fordeling paa Amterne.

Af Barselfeber er opgivet et lidt mindre Antal Angrebne end i de nærmest foregaaende 3 Aar: for hele Riget 5,6 pro mille af samtlige Barselkvinder. Sygdommen anmeldtes forholdsvis hyppigst i Finmarkens Amt (med 10,9 pro mille), dernæst i Søndre Trondhjems, Hedemarkens, Nordre Bergenhus, Romsdals og Nordlands Amter, sjældnest i Bergen (0,9 pro mille) og i Kristiania (1,8 pro mille).

Dødeligheden paa Barselseng. Af samtlige Barselkvinder døde efter de af Presterne meddelte Opgaver over Dødsfald paa Barselseng i 1898 186 eller 2,8 pro mille (i 1897 3,4 pro mille). Dødeligheden i Bygderne (3,2 pro mille) var større end i Byerne (2,0 pro mille) og størst i Tromsø og Finmarkens Amter (7,6 og 6,7 pro mille). Fra Bergen er i Aarets Løb intet Dødsfald paa Barselseng opført af Presterne. Udenfor denne By var Gjennemsnitsdødeligheden mindst i Kristians Amt (1,2 pro mille) og i Kristiania (1,5 pro mille).

I Forhold til det hele ovenfor opgivne Antal Dødsfald paa Barselseng udgjorde de kjendte Dødsfald af Barselfeber 56,5 pCt. Af samtlige Barselkvinder døde 1,6 pro mille af denne Sygdom, i Byerne 1,1 pro mille, i Bygderne 1,8 pro mille. Dødeligheden af Barselfeber var særlig for Byernes Vedkommende noget mindre end Aaret forud.

For 185 af de ovennævnte 186 Døde paa Barselseng var Alderen følgende:

7	var mellem	15	og	20	Aar
68	«	—	20	«	30 —
83	«	—	30	«	40 —
27	«	—	40	«	50 —

For 1 (fra Kristiania) mangler Aldersopgave.

Til- og Afgang af Spedalske i Anstalterne.

Tableau des lépreux dans les hospices.

Tabel XIV.	Tilbage- liggende fra 1897.			Indkomne i 1898.			Tilsammen Be- handlede.			Afgang.												Tilbage- liggende ved Udgangen af 1898.			Spedalsk- hedens Form for Tilbage- liggende.			Antal For- plei- nings- da ge.	Dag- ligt Mid- del- belæg.
										Hel- bredede.				Udgaaede i Bedring.				Uhel- bredede.											
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tuber- kuløs.	Anæ- stetisk.	Blandet.		
Pleiestiftelsen No. 1 .	127	50	77	21	14	7	148	64	84	-	-	-	1	-	1	5	3	2	26	14	12	116	47	69	37	70	9	44412	149,1
St. Jørgens Hospital .	53	20	33	-	-	-	53	20	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53	20	33	6	42	5	19345	53,0
Reitgjerdets Pleie- stiftelse	143	67	76	27	14	13	170	81	89	-	-	-	-	-	-	9	4	5	15	7	8	146	70	76	81	65	-	52300	143,3
Tilsammen	323	137	186	48	28	20	371	165	206	-	-	-	1	-	1	14	7	7	41	21	20	315	137	178	124	177	14	116057	345,4

Opgave over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Stiftelserne i Aarene 1856—1895.

Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1885.

Tabel XV. Aar.	Antal ved Aarets Begyndelse.	Tilkomne.	Afgang i og udenfor Stiftelserne.			Antal tilbage ved Aarets Udgang.		Til sammen.
			Døde.	Helbredede.	Udflyttede.	Distrikterne.	Stiftelserne.	
1856.....	-	-	?	?	?	2635	235	2870
1857—1860	2870	¹⁾ 1223	981	15	31	2289	539	2828
1861—1865	2828	1040	1053	21	45	1977	772	2749
1866—1870	2749	1014	1044	31	47	1877	764	2641
1871—1875	2641	721	1006	27	66	1640	623	2263
1876.....	2263	118	187	3	6	1572	613	2185
1877.....	2185	112	163	3	7	1495	629	2124
1878.....	2124	115	149	10	8	1454	618	2072
1879.....	2072	89	162	5	10	1382	602	1984
1880.....	1984	77	150	7	7	1280	617	1897
1881.....	1897	63	164	5	8	1175	608	1783
1882.....	1783	71	137	11	7	1146	553	1699
1883.....	1699	94	127	9	5	1117	535	1652
1884.....	1652	63	140	10	2	1044	519	1563
1885.....	1563	74	146	9	12	948	522	1470
1886.....	1470	53	135	16	9	841	522	1363
1887.....	1363	53	111	2	3	786	514	1300
1888.....	1300	41	99	8	1	708	525	1233
1889.....	1233	42	86	9	12	638	530	1168
1890.....	1168	49	123	6	2	579	507	1086
1891.....	1086	23	107	4	2	510	486	996
1892.....	996	35	104	5	2	456	464	920
1893.....	920	17	100	6	1	397	433	830
1894.....	830	14	87	4	3	363	387	750
1895.....	750	14	70	4	2	328	360	688
Tilsammen		4977	6631	230	298			

¹⁾ 238 Tilkomne i Løbet af 1856.

Dødsfaldene paa Barselseng (egentlig Begravelserne) var saaledes fordelt paa Maanederne:

Januar	17	Mai	17	September	15
Februar	12	Juni	14	Oktober	19
Marts	17	Juli	18	November	16
April	16	August	12	December	13

**Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæggelse i Stiftelser m. m.
amtsvis, særskilt for Form og Køn.**

Tableau des lépreux par forme et par sexe en 1856—1895.

Tabel XVI.		Samlet Antal Spedalske 1856—1895.				Indlagte i Stiftelser 1857—1895.				Døde udenfor Stiftelser 1857—1895.	Tilbage ved Udgangen af 1895.				
Amt.	Ialt.	Tuberk. Form.		Anæst. Form.		Tuberk. Form.		Anæst. Form.			Tilsammen.	Tub. Form.		Anæst. Form.	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.			Md.	Kv.		
Akershus	5	2	1	-	2	-	-	-	-	2	1	-	1	-	-
Smaalenenes	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Jarlsberg og Larvik ..	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Hedemarkens	43	13	11	9	10	2	1	-	1	32	4	1	1	-	2
Kristians	62	17	12	17	16	6	3	4	4	42	5	1	-	-	4
Nedenes	2	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Lister og Mandal	17	7	3	5	2	3	1	2	1	9	1	-	-	-	1
Stavanger	456	159	118	96	83	35	25	19	16	312	21	7	5	7	2
Søndre Bergenhus	1134	386	384	177	187	158	174	70	78	575	48	10	14	11	13
Bergens By.....	96	32	12	21	31	24	7	9	20	17	7	1	2	2	2
Nordre Bergenhus	2026	700	651	349	326	405	404	167	191	712	65	26	10	12	17
Romsdals	1067	474	320	157	116	231	157	70	52	443	53	24	9	10	10
Søndre Trondhjems...	716	344	182	124	66	176	90	43	34	296	36	12	7	14	3
Nordre Trondhjems...	639	301	152	109	77	136	65	45	31	278	27	9	6	6	6
Nordlands	986	437	268	171	110	205	129	67	38	458	50	15	9	18	8
Tromsø	197	103	52	26	16	49	23	12	4	91	10	4	3	-	3
Finmarken	41	26	7	6	2	13	7	7	21	-	-	-	-	-	-
Riget	7489	3002	2173	1270	1044	1430	1079	510	470	3290	328	110	67	80	71
						13	7	7	21						

2 af de i 1898 begravede Barselkvinder opgives at være døde i 1897, 1 i September og 1 i December.

Tiden i Barselsengen er nærmere angivet for 102 Dødsfald:

1ste Døgn	13	8de Døgn	5
2det —	13	9de —	9
3die —	17	10de —	4
4de —	12	11te —	6
5te —	5	12te —	4
6te —	4	13de —	3
7de —	3	14de —	4

Tilsammen i 1ste Uge 67

- 2den — 35

- 3die — 4

- 4de — 4

- 6te — 2.

Dødeligheden af Lungetuberkulose i de
Mortalité par la phthisie dans les départe-

Tabel XVII.	1898.				Forhold af Dødsfald		
	Opgivne Dødsfald ved				til samtlige opgivne Dødsaa-		
	Sygdom.	Lunge- tuber- kulose.	epide- miske Syg- domme.	ikke epide- miske Syg- domme.	sager ved Sygdom i pCt.		
					1898.	1897.	1896.
Riget	24973	4391	5870	19103	17,6	17,1	16,7
Byer	8700	1672	2394	6306	19,2	17,6	16,4
Bygder	16273	2719	3476	12797	16,7	16,9	16,9
Amter:							
1. Kristiania	3350	604	1076	2274	18,0	17,5	14,6
2. Akershus	1169	207	273	896	17,7	17,2	15,5
3. Smaalenene	1676	312	355	1321	18,6	18,3	15,2
4. Buskerud	1401	235	371	1030	16,8	15,6	16,6
5. Jarlsberg og Larvik	1200	228	223	977	19,0	19,1	21,4
6. Hedemarken	1329	185	240	1089	13,9	12,5	13,3
7. Kristians	1116	129	229	887	11,6	10,9	11,0
8. Bratsberg	968	208	181	787	21,5	20,3	20,5
9. Nedenes	968	196	212	756	20,2	21,9	22,9
10. Lister og Mandal	862	221	148	714	25,6	23,8	22,1
11. Stavanger	1223	244	280	943	19,9	19,5	19,2
12. Søndre Bergenhus	1369	202	317	1052	14,8	15,9	16,9
13. Bergen	963	164	258	705	17,1	16,7	17,2
14. Nordre Bergenhus	889	120	160	729	13,5	12,6	12,9
15. Romsdal	1585	295	352	1233	18,6	16,1	18,7
16. Søndre Trondhjem	1656	305	386	1270	18,4	18,5	14,9
17. Nordre —	881	166	166	715	18,9	15,6	15,1
18. Nordland	1264	193	296	968	15,3	13,7	17,1
19. Tromsø	691	121	209	482	17,5	19,4	16,1
20. Finmarken	413	56	138	275	13,6	17,0	19,9

Lægerne har opgivet 190 Dødsfald paa Barselseng med Angivelse af Døds-
aarsager; se Tabel XI (Side 21*), hvor tillige Dødsarsagerne for de efter
obstetriciske Operationer døde Kvinder er anførte.

Røde Hunde (Rubeolæ) forekom betydelig sjældnere end i 1897; nogen
større Udbredelse synes Sygdommen alene at have havt i Kristiania By og
i Jarlsberg og Larviks Amt.

Af **Vandkopper** (Varicellæ) anmeldtes et noget mindre Antal Angrebne
end Aaret forud, det overveiende Flertal fra Byerne, særlig Kristiania og Bergen.

forskjellige Amter for Aarene 1896—1898.

ments pendant les années de 1896—1898.

af Lungetuberkulose			Dødeligheden af Lungetuberkulose (pro mille af Befolkningen).						
til Dødsfald af ikke epide- miske Sygdomme i pCt.			I Forhold til det opgivne Antal Dødsfald ved Sygdom med bekjendt Dødsårsag.			Efter Beregning af samtlige Dødsfald. (Se Texten og Kartet over Lungetuberkulose).			
1898.	1897.	1896.	1898.	1897.	1896.	1898.	1897.	1896.	Gjennem- snitlig i Treaaret 1896—98.
23,0	22,6	22,5	2,1	2,0	1,9	2,7	2,6	2,5	2,6
26,5	24,8	23,9	2,9	2,7	2,6	3,1	3,0	2,9	3,0
21,2	21,5	21,8	1,7	1,7	1,6	2,5	2,5	2,4	2,4
26,6	25,6	23,6	2,9	2,8	2,6	3,1	3,0	2,8	3,0
23,1	21,8	20,3	2,0	1,4	1,3	2,8	2,6	2,3	2,6
23,6	24,0	20,9	2,4	2,5	2,0	2,7	2,8	2,2	2,6
22,8	19,3	21,0	2,1	1,7	1,8	2,8	2,1	2,4	2,4
23,3	23,6	27,5	2,2	2,2	2,5	2,9	2,9	3,2	3,0
17,0	15,5	17,4	1,5	1,3	1,4	1,9	1,6	1,8	1,8
14,5	13,6	14,2	1,1	1,0	1,1	1,5	1,4	1,4	1,4
26,4	25,1	26,1	2,2	2,2	2,3	2,8	2,9	2,9	2,9
25,9	28,7	29,4	2,5	3,2	3,1	3,1	3,9	3,8	3,6
31,0	30,7	29,1	3,0	2,9	2,8	4,4	4,3	3,8	4,2
25,9	27,0	25,5	2,1	2,5	2,0	3,1	3,5	3,1	3,3
19,2	20,9	20,9	1,5	1,7	1,5	2,3	2,5	2,4	2,4
23,3	24,2	25,0	2,5	2,8	2,9	2,6	3,0	2,9	2,8
16,5	16,0	16,0	1,3	1,2	1,2	1,9	1,8	1,6	1,8
23,9	20,7	22,7	2,2	1,6	1,8	2,8	2,4	2,5	2,6
24,0	24,0	21,0	2,3	2,3	1,9	3,1	3,1	2,6	2,9
23,2	19,8	20,3	2,1	1,7	1,4	2,8	2,5	2,3	2,5
19,9	18,0	21,9	1,3	1,0	1,3	2,0	1,7	2,2	2,0
25,1	27,4	23,1	1,7	1,6	1,3	2,9	2,8	2,3	2,7
20,4	23,5	25,7	1,7	1,8	1,9	3,2	3,2	3,9	3,4

Kusma herskede epidemisk i Bergen.

Af **Kighoste** (*Tussis convulsiva*) anmeldtes 7420 Tilfælde mod 6639 i 1897. Sygdommen synes at have hersket epidemisk i de fleste Amter i Landet, omend for det Meste aftagende paa de Kanter, hvor den var særlig udbredt i 1897.

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne viser omtrent samme Hyppighed som Aaret forud; de udgjorde 43,8 pCt. af det hele Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde, mod 39,0 pCt. i 1897. Det opgivne Antal Dødsfald

Procentforhold af Dødsfald af Lungetuberkulose til samtlige opgivne Dødsårsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme for Byer og Bygder.

Mortalité par la phthisie relativement aux toutes causes de décès et aux causes de décès non épidémiques dans les villes et dans la campagne.

Tabel XVIII.	Samtlige opgivne Dødsfald ved Sygdom.				Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.			
	Byer.		Bygder.		Byer.		Bygder.	
	1898.	1897.	1898.	1897.	1898.	1897.	1898.	1897.
Riget	19,2	17,6	16,7	16,9	26,5	24,8	21,2	21,5
Amter:								
1. Kristiania	18,0	17,5	-	-	26,6	25,6	-	-
2. Akershus	14,9	-	17,8	17,5	18,9	-	23,3	22,4
3. Smaalenene	22,2	16,4	17,1	19,3	28,5	22,2	21,6	25,0
4. Buskerud	14,9	15,6	17,7	15,6	22,0	19,6	23,2	19,1
5. Jarlsberg og Larvik....	20,3	18,7	18,1	19,3	25,5	23,0	22,0	23,9
6. Hedemarken	20,5	16,4	13,5	12,3	27,1	20,0	16,4	15,3
7. Kristians	10,9	19,6	11,6	10,5	17,1	29,4	14,4	13,0
8. Bratsberg	21,4	23,6	21,5	19,0	27,9	29,3	25,8	23,5
9. Nedenes	24,5	15,5	19,5	23,3	31,0	20,1	24,9	30,4
10. Lister og Mandal	24,0	21,2	26,5	25,3	30,6	28,6	31,1	31,9
11. Stavanger	20,9	18,5	19,0	20,4	26,9	27,3	24,8	26,7
12. Søndre Bergenhus	-	-	14,8	15,9	-	-	19,2	20,9
13. Bergen	17,1	16,7	-	-	23,3	24,2	-	-
14. Nordre Bergenhus	36,4	28,6	13,2	12,4	44,4	33,3	16,1	15,8
15. Romsdal	25,5	15,3	16,5	16,3	31,9	21,4	21,4	20,5
16. Søndre Trondhjem	20,5	16,1	17,3	20,0	27,2	23,6	22,3	24,2
17. Nordre —	19,7	19,0	18,8	15,4	26,7	25,8	23,0	19,5
18. Nordland	14,1	14,7	15,4	13,6	22,0	27,3	19,8	17,6
19. Tromsø	22,6	21,1	16,5	18,9	30,6	26,7	24,0	27,6
20. Finmarken	15,0	22,3	12,5	12,6	22,8	29,9	18,6	17,7

(deri ogsaa indbefattet døde af katarralsk Lungebetændelse og Laryngit) udgjorde 1647 mod 1296 i 1897.

Af Influenza anmeldtes et mindre Antal Angrebne end i 1897 (9,1 pCt. af samtlige opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme mod 11,2 pCt. Aaret forud). Den forekom, som vanligt, hyppigst i Aarets første Kvartal, men der indtraf dog ogsaa temmelig mange Tilfælde i Mai og i December. De fleste Angrebne opføres fra Buskerud, Nedenes, og Nordlands Amter samt fra Bergen. Dødsfaldenes Antal var 140 eller 1,0 pCt. af de kjendte Tilfælde. Dødeligheden i 1897 var 0,8 pCt.

Af **Lungebetændelse** (*Pneumonia crouposa*) er anmeldt 11 457 Tilfælde (mod 10 596 i 1897). Dødelighedsprocenten var 14,1 (mod 13,7 i 1897).

I 4de Rubrik i Tabel IX (Side 19*) findes en Oversigt over Angrebne af Lungebetændelse blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter for Aarene 1898 og 1897.

Pleurit (*Pleuritis*) og **Gigtfeber** (*Febris rheumatica*) synes ikke at have været fuldt saa hyppige som Aaret forud.

Af **Koldfeber** forekom som vanligt en Del Tilfælde i de søndenfjeldske Kystdistrikter, de fleste mellem Sømænd, hjemkomne fra Udlandet.

Af **Beri-Beri** anmeldtes 11 Tilfælde, alle blandt hjemvendte Søfolk i Nedenes, Lister og Mandal samt Stavanger Amter.

Akut Diarré og **Kolerine** (*Diarrhoea acuta et Cholera nostras*) var betydelig sjældnere end Aaret forud og gennemsnitlig siden 1890. De udgjorde tilsammen 13,6 pCt. af samtlige kjendte Tilfælde af epidemiske Sygdomme mod 18,1 pCt. Aaret forud. Dødeligheden (2,8 pCt.) var ogsaa adskillig mindre end i 1897 (3,4 pCt.).

Skjørbug (*Scorbutus*) var i det Hele sjelden (25 Tilfælde mod 32 i 1897).

Af **Pemfigus hos Nyfødte** (*Pemphigus neonatorum*) er anmeldt 182 Tilfælde, hvoraf 54 dødelige (mod 135 og 57 i 1897). Sygdommen forekom i samtlige Overøvrighedsdistrikter, men hyppigst i Bergen, Kristiania, Nordland og Romsdal. Den optraadte for det Meste i smaa, lokale Epidemier, tildels begrænsede til enkelte Jordmødres Klientel. Blandt de Angrebne omtales ogsaa leilighedsvis voxne Personer eller større Børn.

Veneriske Sygdomme. Om de paa Rigets Sygehuse behandlede Tilfælde af Syfilis henvises til Tabel XXXIII (Side 68* og 69*).

Antallet af de paa Sygehusene indkomne Tilfælde af **Gonorré** (*Uretrit*) sees af Tabel XII (Side 22*).

Antallet af de udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af venerisk Sygdom sees af Tabel XIII (Side 23*), der tillige viser Sygdommens Form hos de Angrebne, disses Kjøen og Alder samt Fordeling paa Amterne.

Spedalskhed (*Lepra*). Tabel XIV (Side 25*) giver en Oversigt over Til- og Afgang af de Spedalske i Anstalterne.

Tabel XV (Side 26*) giver en Oversigt over samtlige Spedalske i Riget og over Sygdommens Bevægelse i og udenfor Stiftelserne i Aarene 1856—1895.

Tabel XVI (Side 27*) giver en Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæggelse i Stiftelserne m. m. amtsvis, særskilt for Form og Kjøen. Forøvrigt henvises til Norges officielle Statistik 3die Række No. 287: Beretningen om de Spedalske i Norge i Femaaret 1891—1895.

Lungetuberkulose (*Tuberculosis pulmonum, Phthisis*) er opgivet som Dødsårsag for 4391 Døde og betingede 17,6 pCt. af samtlige ved Sygdom fremkaldte Dødsfald og 23,0 pCt. af samtlige ved ikke epidemiske Sygdomme foranledigede Dødsfald. I 1897 var de tilsvarende Forholdstal 17,1 pCt. og 22,5 pCt.

Tabel XVII (Side 28* og 29*) giver Oplysning om Dødsfald af Lunge-tuberkulose i Riget og dets Amter for Aarene 1896—1898 i Forhold (pCt.) til samtlige kjendte Dødsfald ved Sygdom, til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme og i Forhold (pro mille) til Folkemængden.

Antallet af Sindssyge forpleiede med Statsbidrag efter Lov af
og Kom-

Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'Etat
de l'Etat et des

Efter de til Justitsdeparte-

	Tabel XIX. Amter.	Antal Sindssyge.		Udgifter.
		Ialt.	Deraf paa Asyl.	
				Kr.
I.	Kristiania	432	167	144 916,10
II.	Akershus Amt	172	47	65 395,20
	Byer	3	-	626,90
	Bygder	169	47	64 768,30
III.	Smaalenenes Amt.....	268	62	70 038,80
	Byer	77	22	19 639,10
	Bygder.....	191	40	50 399,70
IV.	Buskerud Amt	252	62	68 315,40
	Byer	69	14	18 883,40
	Bygder.....	183	48	49 432,00
V.	Jarlsberg og Larvik Amt...	281	86	76 715,60
	Byer	72	14	17 406,40
	Bygder.....	209	72	59 309,20
VI.	Hedemarkens Amt.....	262	92	72 627,90
	Byer	14	8	3 174,30
	Bygder.....	248	84	69 453,60
VII.	Kristians Amt	207	64	60 890,60
	Byer	5	4	1 893,40
	Bygder.....	202	60	58 997,20
VIII.	Bratsberg Amt.....	322	114	92 530,70
	Byer	53	23	13 971,16
	Bygder.....	269	91	78 559,10
IX.	Nedenes Amt.....	238	98	75 731,70
	Byer	49	22	16 483,40
	Bygder	189	76	59 248,30
X.	Lister og Mandal Amt	338	131	93 783,40
	Byer	84	47	24 591,70
	Bygder ..	254	84	69 191,70

^{27/6} 1891 og de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat muner.

d'après la loi du ^{27/6} 1891 et la total de l'entretien de ces aliénés (les frais communes ensemble).

mentet indsendte Opgaver.

	Amter.	Antal Sindssyge.		Udgifter.
		Ialt.	Deraf paa Asyl.	
				Kr.
XI.	Stavanger Amt.....	329	100	81 155,00
	Byer	107	39	27 373,40
	Bygder.....	222	61	53 781,60
XII.	Søndre Bergenhus Amt	282	113	72 811,10
XIII.	Bergen.....	202	165	74 485,10
XIV.	Nordre Bergenhus Amt.....	113	43	31 945,90
XV.	Romsdals Amt.....	271	83	65 492,40
	Byer	40	19	13 417,80
	Bygder.....	231	64	52 074,60
XVI.	Søndre Trondhjems Amt	303	133	73 945,10
	By	98	58	27 896,70
	Bygder.....	205	75	46 048,40
XVII.	Nordre Trondhjems Amt	210	54	41 603,50
	Byer	11	3	2 275,10
	Bygder.....	199	51	39 328,40
XVIII.	Nordlands Amt.....	230	100	63 240,20
	Byer	10	7	3 247,00
	Bygder.....	220	93	59 993,20
XIX.	Tromsø Amt	136	73	36 959,40
	By	10	6	3 789,00
	Bygder.....	126	67	33 170,40
XX.	Finmarkens Amt	63	22	23 645,40
	Byer	15	6	3 345,90
	Bygder.....	48	16	20 299,50
I hele Riget.....		4 911	1 809	1 386 228,50
Byer		1 351	624	417 416,30
Bygder.....		3 560	1 185	968 812,20

Chirurgiske Opérations

Tabel XX.			Hele Riget.			Fordeling paa Amterne											
Operationer.	Tilsammen.	Paa Sygehus.	Udenfor Sygehus.	1		2		3		4		5		6		7	
				Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.		
																Kristi-ania.	Akershus.
Amputation af Overarmen ..	9	6	3	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1
— - Underarmen ..	12	9	3	3	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1
— - Laaret	33	31	2	6	-	-	-	-	4	4	-	-	-	1	-	1	-
— - Læggen	40	32	8	6	-	-	-	4	2	1	2	-	-	1	1	2	2
— - Fingre eller Tæer	217	63	154	5	1	-	15	-	40	11	5	-	8	-	11	4	13
Resektion af Overkjaeven ..	15	14	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Underkjaeven ..	17	12	5	3	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	2	1
— - Ribben	14	12	2	6	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
— - andre Ben.....	26	21	5	2	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-
Osteotomi	23	17	6	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Sekvestrotomi, Opmeisling af Ben	164	117	47	35	-	-	-	-	4	-	6	-	-	1	8	1	6
Trepanation	11	9	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Exartikulation i Skulderled.	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Albueled ..	4	2	2	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Haandlede ..	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Hofteled ..	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Knæled	4	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Fodled	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Lisfrancs	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Pirogoffs	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Choparts	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - af Fingre eller Tæer	121	34	87	8	1	-	10	-	10	-	7	-	7	-	8	3	17
Resektion eller Arthrektomi i Skulderled	4	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Albueled ..	14	12	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Haandlede ..	10	8	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
— - Hofteled ..	17	12	5	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Knæled	40	32	8	13	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
— - Fodled	17	11	6	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
— - andre Led ..	22	10	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-
Arthrotomi	44	29	15	1	-	-	-	-	1	1	6	-	-	-	-	1	1
Punktion af Led	98	40	58	8	-	-	5	-	11	3	-	-	3	-	2	3	5
Operation for Klumpfod	27	21	6	5	-	-	1	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Ligatur af større Arterier ..	20	9	11	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	1	2	1	1
Operation for Aneurysma ..	4	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Varices	60	42	18	17	-	-	1	2	3	1	1	-	-	1	-	-	-
Nerveresektion	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Hæmund	58	34	24	15	1	-	3	1	1	1	2	-	-	-	1	2	1
— - spaltet Gane ..	19	18	1	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Andre plastiske Operationer	35	28	7	17	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-

Operationer.
chirurgicales.

paa og udenfor Sygehus.																									
8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20	
Bratsberg.		Nedenes.		Lister og Mandal.		Stavanger.		Søndre Bergenhus.		Bergen.		Nordre Bergenhus.		Romsdal.		Søndre Trondhjem.		Nordre Trondhjem.		Nordland.		Tromsø.		Finmarken.	
Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	2	3	-	-	-	-	5	-	1	-	3	1	-	-	3	-
3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	4	1	4	-	4	-	1	-	1	-
2	1	-	3	4	3	1	7	-	6	5	7	8	2	3	8	5	11	9	3	7	3	-	4	2	
-	-	-	1	-	-	4	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	3	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	4	-	-	3	2	-	-	-	2	5	-	5	-	1	1	-	-	2	1	
5	1	1	3	10	-	8	3	-	2	13	1	4	6	5	10	1	7	-	14	1	5	2	1	-	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	1	2	1	3	-	3	2	-	-	-	2	1	2	2	-	4	-	1	-	1	-	
-	-	2	-	-	-	4	1	-	4	3	-	-	-	-	-	1	1	6	-	1	-	-	-	-	
1	2	-	1	-	-	6	-	-	3	6	1	-	1	-	6	-	1	5	3	-	-	-	-	-	
1	3	-	-	-	-	2	3	-	9	2	-	-	1	1	5	1	6	1	-	-	-	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	5	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	-	-	1	3	1	-	-	1	3	-	-	-	-	-	1	6	10	3	3	-	-	-	1	
-	2	1	1	-	1	6	2	-	1	7	2	1	-	1	1	3	-	-	1	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	5	2	-	-	1	5	6	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	

Chirurgiske

Operationer.	Tabel XX (Forts.).			Hele Riget.		Fordeling paa Amterne													
	Tilsammen.	Paa Sygehus.	Udenfor Sygehus.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
				Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
Exstirp. af Kræft og Sarkom	273	102	171	20	-	1	4	3	5	7	10	1	11	2	23	6	14	-	-
Tracheotomi	16	7	9	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Intubation	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laryngofissio	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oesophagotomia externa	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Amputation af Brystkjertelen	106	76	30	19	-	-	-	1	4	4	3	3	2	1	2	6	1	-	-
Empyemoperation:	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— ved Ribbensresektion	130	75	55	21	-	-	5	-	11	6	4	1	-	3	4	1	1	-	-
— Incision	43	8	35	-	-	-	3	-	-	-	4	-	-	2	9	-	2	-	-
— Punktion	6	1	5	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Laparotomi	176	152	24	70	4	-	-	-	-	5	3	-	-	-	1	1	1	-	-
Gastrotomi, Gastrostomi	22	22	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gastroenterostomi	13	12	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Resectio pylori	4	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operationer paa Galdeblæren	11	11	-	5	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Nephrotomi	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephrektomi	12	11	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephroraphi	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tarmresektion	17	17	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Appendicit	35	33	2	20	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Perityphlit	54	42	12	-	-	-	-	-	-	7	4	-	-	-	-	-	-	-	1
Operation for Anlæggelse af Anus præternaturalis	6	5	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Herniotomi	125	62	63	14	-	3	2	8	3	5	-	3	1	3	-	5	-	-	-
Radikaloperation for Brok	150	137	13	34	-	1	-	-	5	-	-	-	-	1	2	2	-	-	-
Operation for Hæmorrhoider	53	30	23	14	2	-	-	1	4	-	2	2	-	1	1	1	-	-	-
— Fistula ani	32	17	15	3	-	3	-	1	5	3	-	3	1	-	-	-	-	-	-
Resektion af Endetarmen	13	11	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Punktion af Blæren	25	10	15	1	-	-	-	-	-	3	-	1	2	-	-	-	5	-	-
Blæresnit, perinealt	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
— Sectio alta	11	10	1	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lithotripsi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Urethrotomia interna	5	3	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— externa	12	10	2	3	-	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Phimosi og Paraphimosi	60	19	41	8	-	1	-	6	3	5	1	3	-	3	1	5	-	-	-
— Hydrocele	214	52	162	7	1	-	6	3	11	4	15	1	7	-	12	8	3	-	-
— Varicocele	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Amputation af Penis	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Borttagelse af Testikelen	83	52	31	9	-	2	1	3	2	-	-	-	-	-	1	6	2	-	-
Perineoraphi, Kolporaphi	78	41	37	12	23	-	-	1	-	4	-	2	2	1	10	-	-	-	-
Kolpotomia anterior vel posterior	8	7	1	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Urinfistler hos Kvinder	10	8	2	3	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-

Chirurgiske

Tabel XX (Forts.).		Hele Riget.			Fordeling paa Amterne												
Operationer.	Tilsammen.	Paa Sygehus.	Udenfor Sygehus.	1		2		3		4		5		6		7	
				Kristiania.		Akershus.		Smaa- lenene.		Buskerud.		Jarlsberg og Larvik.		Hede- marken.		Kristians.	
				Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
Udskrabn. af Livmoderhulen	404	191	213	43	31	-	4	-	23	3	10	3	16	2	23	16	8
Hysterectomy vaginalis . . .	27	22	5	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— abdominalis . . .	20	16	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Exstirpation af Livmoderen	4	2	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Myomotomi	6	3	3	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Operationer paa Uteri																	
Adnexer	17	10	7	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Ovariectomi	64	57	7	9	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	5	-
Operation for Graviditas extrauterina	13	11	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	3596	2081	1515	560	80	4	70	23	154	101	108	15	72	23	122	92	104
Øienoperationer.																	
Enukleation af Bulbus	81	63	18	36	-	-	-	-	1	2	1	-	-	-	1	3	4
Exenteration —	37	26	11	8	-	-	-	-	1	-	2	1	-	1	-	-	-
Extractio cataractæ	150	98	52	56	-	1	-	-	1	-	4	-	1	2	2	-	-
Discisio	59	47	12	46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Iridektomi	62	44	18	35	3	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Iridotomi	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Prolapsus iridis	15	3	12	2	1	-	1	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-
Sklerotomi	7	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Keratotomi, Sæmisch's Ope- ration	37	18	19	5	-	-	2	-	3	-	6	-	3	5	-	-	-
Punctio corneæ	32	25	7	22	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	1	-
Tatovering af Cornea	4	-	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-
Galvanokaustik, Ignipunktur	70	28	42	26	-	-	9	-	5	-	-	-	1	-	4	-	1
Operation for Staphylo . . .	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Pterygium	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Ectropium	5	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
— Trichiasis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Chalazion	80	1	79	-	6	-	5	-	4	-	10	-	9	-	16	-	2
Blepharoplastik	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Canthoplastik	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Taareveis- sygdom	382	31	351	9	24	-	17	-	21	2	39	-	23	2	41	11	29
— Skjelen	21	11	10	7	6	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Øienoperationer	49	12	37	7	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	4	-	-
Sum	1099	420	679	268	42	1	34	-	42	6	66	1	40	10	76	15	36
Øreoperationer:																	
Operation for Ørepolyper . .	59	3	56	-	35	-	4	-	1	-	-	-	1	-	2	1	-
Paracentese af Trommehinden	115	3	112	-	62	-	6	-	2	-	7	-	6	-	1	-	2
Opmeisling af Cellulæ mast- oideæ	56	43	13	13	7	-	-	-	-	2	1	-	-	-	1	2	-
Staches Operation	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Øreoperationer	29	3	26	1	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Sum	260	52	208	14	121	-	10	-	3	2	8	-	7	-	4	3	3

Af Lægerne udførte
Opérations obstétricales

Tabel XXI.					
	Samlet Antal Barsel- kvinder.	Samlet Antal Opera- tioner.	Forhold i pCt.	Tangfor- løsning.	Vending.
Riget	65514	¹⁾ 1712	2,6	1217	180
Amter:					
1. Kristiania	7602	236	3,1	147	20
2. Akershus	3240	76	2,3	53	12
3. Smaalenene	4111	164	4,0	127	20
4. Buskerud	3343	88	2,6	64	6
5. Jarlsberg og Larvik	2785	68	2,4	57	6
6. Hedemarken	3842	73	1,9	51	7
7. Kristians	3410	85	2,5	63	7
8. Bratsberg	2794	85	3,0	55	10
9. Nedenes	2109	50	2,4	31	6
10. Lister og Mandal	2196	55	2,5	45	6
11. Stavanger	3572	127	3,6	86	15
12. Søndre Bergenhus	3820	64	1,7	46	10
13. Bergen	2295	164	7,2	117	24
14. Nordre Bergenhus	2452	37	1,5	24	8
15. Romsdal	3770	72	1,9	60	9
16. Søndre Trondhjem	3873	81	2,1	58	4
17. Nordre —	2200	41	1,9	33	3
18. Nordland	4544	78	1,7	53	4
19. Tromsø	2368	54	2,3	38	3
20. Finmarken	1188	14	1,2	9	-

¹⁾ Hos 1594 Fødende (2,6 pCt.), idet ved 18 Tvillingfødsler begge Tvillinger for-

Tabel XVIII (Side 30*) viser Procentforholdet af Dødsfald af Lunge-tuberkulose til samtlige kjendte Dødsfald ved Sygdom og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme for Aarene 1898 og 1897, særskilt for Byer og Bygder i Overøvrighedsdistrikterne. Det kjendte Antal Dødsfald af tuberkuløs Hjernebe-tændelse, Miliærtuberkulose og Tuberkulose i andre Organer var tilsammen 1292 og udgjorde 5,2 pCt. af samtlige opgivne Dødsfald af Sygdom (5,4 pCt. for Byerne og 5,0 pCt. for Bygderne).

Til Anskueliggjørelse af Lungetuberkulosens Udbredning blandt Befolkningen inden de forskjellige Amter er der til Generalberetningen vedføiet et farvelagt Kart, hvor man ved Beregningen af Tuberkulosemortaliten er gaaet ud fra, at der inden de ikke kjendte Dødsaaarsager findes det samme Procentforhold af Lungetuberkulose som inden de kjendte.

obstetriciske Operationer.

faites par les médecins.

Udtrækning.	Partus præmaturus artificialis.	Accouche- ment forcé.	Abortus provocatus.	Perfo- ration.	Exviscera- tion.	Efterbyrds- operation.
54	32	2	5	34	13	175
13	18	-	2	3	1	32
-	-	-	-	1	-	10
5	2	-	1	1	-	8
-	-	2	-	1	1	14
1	-	-	-	-	-	4
2	1	-	-	3	1	8
-	2	-	-	1	2	10
-	-	-	1	2	1	16
4	-	-	-	3	-	6
-	-	-	-	-	-	4
7	1	-	1	3	2	12
-	-	-	-	1	1	6
8	2	-	-	2	-	11
2	-	-	-	2	-	1
-	1	-	-	1	-	1
5	-	-	-	3	1	10
3	-	-	-	-	1	1
2	4	-	-	4	2	9
-	1	-	-	1	-	11
2	-	-	-	2	-	1

løstes ved Kunsthjælp.

Af **Kræft** (Cancer, Sarcoma) kjendes tilsammen 1 802 Dødsfald, der udgjør 7,2 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede kjendte Dødsfald (6,0 pCt. for Byerne og 7,9 pCt. for Bygderne).

For **Sindssygdom** (Insania) indkom paa de almindelige Sygehuse 223 Personer (i 1897 166, i 1896 202 og i 1895 170); over disse giver Tabel XXXIV (Side 72* og 73*) en Oversigt. Af Sindssygdom uden Angivelse af sekundær Dødsårsag opgives 106 Dødsfald.

Paa Rigets 11 Sindssygeasyler laa tilbage ved Udgangen af 1897 1648 Personer. I Løbet af 1898 indkom 757; Antallet af tilsammen behandlede Syge var saaledes 2405. Antallet af Udgaaede var 745, deraf 98 Døde. Tilbage-liggende ved Aarets Udgang var 1660. Det samlede Antal Forplejningsdage var 602 171 og det gennemsnitlige daglige Middelbelæg paa samtlige Asyler 1 649,7.

Obstetriciske Operationers Udfald for Mødre og Børn.
Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants.

Tabel XXII.		Mødre ¹⁾ .				Børn.			
Operation.	Samlet Antal Opera- tioner.	Antal for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf døde ²⁾ .	Forhold i pCt.		Antal for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf var død- fødte.	Forhold i pCt.	
				i 1898.	i 1897.			i 1898.	i 1897.
Tangforløsning	1217	1202	12	1,0	2,3	1211	91	7,5	7,0
Vending	180	178	11	6,2	6,6	179	78	43,5	42,2
Udtrækning ved Bæk- kenedefødsel	54	50	1	2,0	-	53	12	22,6	23,6
Partus præmaturus artificialis	32	32	1	3,1	4,0	30	5	16,7	34,6
Accouchement forcé	2	2	-	-	100,0	2	-	-	100,0
Abortus provocatus .	5	5	1	20,0	-	-	-	-	-
Perforation	34	31	3	9,7	13,9	-	-	-	-
Exvisceration	13	13	4	30,8	11,1	-	-	-	-
Efterbyrdsoperation .	175	174	5	2,9	2,8	-	-	-	-

¹⁾ Hvor begge Tvillinger er forløst ved Kunsthjælp, er Udfaldet for Moderen i Regelen opført ved den paa 2den Tvilling udførte Operation. (Se Tabel XXIII). ²⁾ Dødsarsagerne sees af Tabel XI.

For det Offentliges Regning behandledes 2 064 eller 85,8 pCt. af de i Aaret behandlede Syge. De paa Asylerne indtrufne Dødsfald er henførte under de nærmere kjendte Dødsarsager i det Amt, hvor Asylet er beliggende. Nærmere Redegjørelse for Sindssygeasylnes Virksomhed i 1898 findes i Norges officielle Statistik, tredje Række No. 331, udgiven i 1900.

Tabel XIX (Side 32* og 33*) giver efter de til Justitsdepartementet indkomne Opgaver Oplysning om Antallet af Sindssyge, forpleiede med Statsbidrag efter Lov af 27de Juni 1891 og om de samlede Udgifter for Stat og Kommune ved deres Forpleining.

Ifølge ovennævnte Lov, der traadte i Kraft 1ste Januar 1892, refunderes ⁴/₁₀ af Udgifterne ved de Sindssyges Forpleining af Statskassen, de øvrige ⁶/₁₀ udredes af vedkommende Amts- eller Bykommune, dog saaledes, at indtil Halvdelen af Amtskommunens Tilskud kan overføres paa vedkommende Fattigdistrikt.

Tabel XX (Side 34 og flg.) giver Oplysning om en Del af Lægerne paa eller udenfor Sygehus udførte **chirurgiske Operationer** med deres Fordeling paa de forskellige Amter.

Nedenfor meddeles Oplysning om Indikationer og Udfald for de større Operationer, forsaavidt Opgaver herom er afgivne. Det bemerkes, at der som oftest kun foreligger Opgaver over Operationernes Antal og ikke over Antallet af opererede Personer. Mindre Operationer, væsentlig henhørende under Chirurgia minor, hvoraf et større Antal udførtes saavel paa som udenfor Sygehus, er ikke medtagne paa Tabellen.

**Tvillingfødsler med kunstig Forløsning A) af begge Tvillinger,
B) af en Tvilling.**

Jumeaux nés après des opérations obstétricales A) sur tous les deux, B) sur l'un des deux.

Operation ¹⁾ .	Udfaldet for							
	Mødre.			1ste Tvilling.		2den Tvilling.		Uopgivet hvilken Tvilling.
	Lev.	Død.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.
A. Begge Tvillinger.								
Tang paa begge Tvillinger	7	-	-	6	1	6	1	-
Tang paa 1ste, Vending paa 2den Tvilling	2	1	-	2	1	2	1	-
Tang paa 1ste, Udtrækning paa 2den Tvilling	2	1	1	4	-	4	-	-
Vending paa begge Tvillinger	1	-	-	-	1	1	-	-
Udtrækning paa begge Tvillinger	2	-	-	1	1	2	-	-
Ialt	14	2	1	13	4	15	2	-
	17			34				
B. En af Tvillingerne.								
Tang	13	-	-	6	1	4	1	1
Vending	5	-	-	-	-	5	-	-
Udtrækning	1	-	-	-	-	-	-	1
Perforation	1	-	-	-	-	-	1	-
Exvisceration	-	1	-	-	-	-	1	-
Ialt	20	1	-	6	1	9	3	2
	21			21				

¹⁾ Udfaldet er medtaget i de øvrige Tabeller.

Amputation af Overarmen. Indikation paa Sygehus: Arthroace 1, Phlegmone antibrachii 1, Necrosis 1, Sarcoma antibrachii 1, Tuberculosis humeri 1, Vulnus dilaceratum 1; udenfor Sygehus: Vulnus dilaceratum 3, samtlige med heldigt Udfald.

Amputation af Underarmen. Indikation paa Sygehus: Fractura antibrachii complicata 1 med heldigt og 1 med ukjendt Udfald, Osteomyelitis 1, Phlegmone 2, Tuberculosis antibrachii 1, Vulnus 3, samtlige med heldigt Udfald; udenfor Sygehus: Dilaceratio 2 med heldigt og Tuberculosis 1 med dødeligt Udfald.

Amputation af Laaret. Indikation paa Sygehus: Sarcoma femoris 4, Necrosis tibiae 4, Osteomyelitis 2, Osteosarcoma fibulae 1, Ostitis chronica 1, Thrombosis art. crural. 1, Tuberculosis femoris 1, Tuberculosis genus 3, alle med heldigt Udfald, Fractura femoris et cruris complicata 1 med dødeligt Udfald, Fractura cruris complicata 2 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Arthroace genus 4 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Vulnura 4 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald; udenfor Sygehus: Tuberculosis genus 2 med heldigt Udfald.

Udfald af obstetriciske Operationer efter de forskellige Indikationer.

Résultats des accouchements A) par forceps, B) par version, C) par extraction, D) des accouchements prématurés artificiels, E) par perforation, F) par embryotomie, G) par accouchement forcé, H) par avortement provoqué, — d'après les indications différentes.

Indikation.	Ialt udførte Opera- tioner.	Mødre.			Børn.		
		ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet Udfald.
A. Tangforløsning.							
Utilstrækkelige Veer	1) 949	932	4	1	900	44	5
Altfor smertefulde Veer	2	2	-	-	2	-	-
Krampagtige Veer og hurtig Puls	1	1	-	-	1	-	-
Bækkensneverhed	2) 109	107	1	-	88	21	-
Barselkrampe	39	36	3	-	32	7	-
Placenta prævia og Blødning	6	4	2	-	1	5	-
Ueftergivelige Fødselsdele	3) 37	36	-	-	35	2	-
Tumor uteri	1	-	1	-	-	1	-
Ovarialcyste	1	1	-	-	1	-	-
Tumor vaginæ	1	1	-	-	1	-	-
Blødning	2	2	-	-	2	-	-
Uræmi	1	1	-	-	1	-	-
Hjertefeil	1	1	-	-	1	-	-
Temperaturstigning	1	1	-	-	-	1	-
Isseleie med Panden fortil	32	32	-	-	31	1	-
Skjævt Isseleie	5	5	-	-	3	2	-
— Hovedleie	1	1	-	-	1	-	-
Ansigtsleie	11	11	-	-	9	1	1
Pandeleie	1	1	-	-	1	-	-
Stort Fosterhoved	4	4	-	-	3	1	-
Fremfald af Navlesnor	6	6	-	-	4	2	-
— Arm	1	1	-	-	1	-	-
Hydramnion	1	1	-	-	-	1	-
Fare for Fosterets Liv	3	3	-	-	2	1	-
Uopgivet Indikation	1	-	1	-	-	1	-
Tilsammen	1217	1190	12	1	1120	91	6
		1203			1217		
B. Vending.							
Utilstrækkelige Veer	12	10	2	-	9	3	-
Bækkensneverhed	4) 22	20	1	-	14	8	-
Barselkrampe	2	1	1	-	1	1	-

¹⁾ Hos 937 Fødende, idet hos 6 Tvillingfødende begge Tvillinger forløstes ved Tang; hos 6 andre Tvillingfødende forløstes første Tvilling ved Tang, anden Tvilling i 2 Tilfælde ved Vending og i de øvrige 4 Tilfælde ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Mødrene er opført. ²⁾ Hos en Tvillingfødende forløstes første Tvilling ved Tang, anden Tvilling ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen er opført. ³⁾ Hos en Tvillingfødende forløstes begge Tvillinger ved Tang. ⁴⁾ Hos en Tvillingfødende forløstes begge Tvillinger ved Vending.

Indikation.	Ialt udførte Opera- tioner.	Mødre.			Børn.		
		ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet Udfald.
Placenta prævia og Blødning ...	41	38	3	-	18	23	-
Nyresygdom	1	1	-	-	-	1	-
Tverleie.....	85	81	3	1	50	34	1
Stort Fosterhoved.....	2	2	-	-	1	1	-
Hydramnion	1	1	-	-	1	-	-
Fremfald af Navlesnor.....	12	12	-	-	6	6	-
— - Arm.....	1	1	-	-	1	-	-
Uopgivet Indikation	1	-	1	-	-	1	-
Tilsammen	180	167	11	1	101	78	1
		179			180		
C. Udtrækning.							
Utilstrækkelige Veer	¹⁾ 38	33	1	1	33	5	-
Bækkensneverhed	1	1	-	-	1	-	-
Placenta prævia og Blødning ...	6	6	-	-	2	4	-
Fremfald af Navlesnor.....	5	5	-	-	3	2	-
Opslaaede Arme	1	1	-	-	-	1	-
Foster med for stort Underliv ..	1	1	-	-	-	-	1
Fare for Fosterets Liv	2	2	-	-	2	-	-
Tilsammen	54	49	1	1	41	12	1
		51			54		
D. Partus præmaturus artificialis.							
Bækkensneverhed	24	24	-	-	20	4	-
Barselkrampe	3	3	-	-	1	-	2
Placenta prævia og Blødning ...	2	1	1	-	1	1	-
Nyresygdom (Albuminuri).....	2	2	-	-	2	-	-
Organisk Hjertesygdom	1	1	-	-	1	-	-
Tilsammen	32	31	1	-	25	5	2
		32			32		

¹⁾ Hos to Tvillingfødende forløstes begge Tvillinger ved Udtrækning og hos en tredje første Tvilling ved Udtrækning og anden Tvilling ved Tang, hvor Udfaldet for Moderen er opført.

Tabel XXIV. (Forts.).	Indikation.	Ialt udførte Opera- tioner.	Mødre.			Børn.		
			ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet Udfald.
E. Perforation.								
Utilstrækkelige Veer	4	4	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	24	19	3	2	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	3	3	-	-	-	-	-	-
Tverleie	1	1	-	-	-	-	-	-
Tverstaaende Hoved	1	-	-	1	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	34	28	3	3	-	-	-	-
			34					
F. Exvisceration.								
Bækkensneverhed	1	1	-	-	-	-	-	-
Tverleie	11	7	4	-	-	-	-	-
Forsømt Skulderfødsel	1	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	13	9	4	-	-	-	-	-
			13					
G. Accouchement forcé.								
Bækkensneverhed	2	2	-	-	2	-	-	-
H. Abortus provocatus.								
Hyperemesis og Hæmatemesis	1	1	-	-	-	-	-	-
Truende Sindssygdom	1	1	-	-	-	-	-	-
Organisk Hjertesygdom	1	-	1	-	-	-	-	-
Lungetæring	1	1	-	-	-	-	-	-
Bulbærparalyse	1	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	5	4	1	-	-	-	-	-
			5					

Fødte og Døde.

Naissances et décès.

Tabel XXV.	Fødte		Døde						
	levende.	død-fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	Paa Bar-seng.	ved ulykkelige Hændelser.	Selv-mord.	Mord og Drab.
Riget	64821	1592	32693	5896	594	186	834	137	22
Amter:									
1. Kristiania.....	7475	212	3569	1026	83	11	60	18	1
2. Akershus	3226	69	1649	275	40	7	38	13	3
3. Smaalenene.....	4087	87	1846	335	45	11	49	4	1
4. Buskerud	3307	80	1810	327	45	13	32	11	1
5. Jarlsberg og Larvik	2766	61	1531	250	34	7	38	9	1
6. Hedemarken	3808	84	1677	218	24	9	31	12	2
7. Kristians	3375	69	1453	183	31	4	24	9	1
8. Bratsberg	2772	68	1277	221	33	7	30	6	2
9. Nedenes	2098	47	1186	171	25	7	26	1	1
10. Lister og Mandal ..	2200	35	1282	164	16	6	25	5	2
11. Stavanger.....	3538	89	1847	323	29	7	42	1	2
12. Søndre Bergenhus ..	3778	88	2040	340	33	10	62	5	1
13. Bergen	2261	65	994	238	15	-	20	3	1
14. Nordre Bergenhus ..	2410	77	1246	151	16	8	35	2	-
15. Romsdal	3742	79	1977	275	30	15	36	6	-
16. Søndre Trondhjem ..	3821	109	2180	376	33	11	55	7	1
17. Nordre — ..	2167	62	1212	164	15	9	18	13	-
18. Nordland	4499	103	1966	386	22	18	99	5	1
19. Tromsø	2327	69	1195	277	13	18	68	6	-
20. Finnmarken	1164	39	756	196	12	8	46	1	1

Amputation af Læggen. Indikation paa Sygehus: Synovitis tendinum pedis 1 med heldigt Udfald, Fractura cruris complicata 10 med heldigt, 2 med dødeligt Udfald, Arthrocace pedis 5, Vulnura 3, Sarcoma 1, Ulcus cruris 1, samtlige med heldigt Udfald, Tuberculosis 2 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Gangræna pedis 1 med heldigt, 1 med ukjent Udfald, Gangræna senilis 3 med heldigt og 1 med dødeligt Udfald; udenfor Sygehus Arthrocace pedis 1, Cancer 1, Necrosis 1, Tuberculosis pedis 2, Vulnus 2, alle med heldigt Udfald; Fractura complicata 1 med dødeligt Udfald.

Resektion af Ben. Indikation paa Sygehus: R. maxillæ superioris ved Tumor 1 med heldigt Udfald, ved Cancer 8 med heldigt, 1 med ukjent Udfald, ved Sarcoma 2 med heldigt, 1 med dødeligt og 1 med ukjent Udfald. R. maxillæ inferioris: Actinomycosis 1, Caries 1, Tumor 1, Epulis 2, alle med heldigt, ved Cancer 6 med heldigt, 1 med uheldigt Udfald. R. costarum ved Necrosis 3, Ostitis 2, Periostitis tuberculosa 1, Spondylitis 1, Tuberculosis

Fødte og Døde i
Nombre des naissances et des décès

Tabel XXVI.	Bygderne.					
	Fødte		Døde			
	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.
Riget.....	45353	1078	23327	3618	417	147
Amter:						
1. Kristiania	-	-	-	-	-	-
2. Akershus	3139	68	1597	270	39	7
3. Smaalenene	2760	56	1307	224	30	6
4. Buskerud	2248	60	1287	205	34	6
5. Jarlsberg og Larvik	1735	36	1024	155	24	5
6. Hedemarken	3563	79	1587	199	23	9
7. Kristians	3193	67	1390	173	30	4
8. Bratsberg	2069	49	942	142	28	6
9. Nedenes	1737	40	1001	147	22	7
10. Lister og Mandal	1554	27	958	110	11	5
11. Stavanger	2216	51	1185	178	20	5
12. Søndre Bergenhus	3778	88	2040	340	33	10
13. Bergen	-	-	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	2387	77	1234	149	16	8
15. Romsdal	2971	62	1581	188	25	11
16. Søndre Trondhjem	2774	63	1577	248	24	10
17. Nordre Trondhjem	1971	60	1124	144	12	9
18. Nordland	4300	100	1871	358	22	18
19. Tromsø	2072	62	1067	239	13	18
20. Finmarken	886	33	555	149	11	3

costæ 2, samtlige med heldigt Udfald, ved Pyopneumothorax 2 og ved Vulnus sclopetarium 1, alle tre med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: R. maxillæ superioris ved Cancer 1 med heldigt Udfald, R. maxillæ inferioris ved Neuralgia 1, Caries 3, Necrosis 1, alle med heldigt Udfald, R. costæ ved Caries 1, ved Sarcoma 1 med heldigt, ved Tuberculosis 1 med dødeligt Udfald.

Trepanation. Indikation paa Sygehus: Abscessus cerebri 3, Corpus alienum cranii 1, Hemiplegi efter Beskadigelse 1, alle med heldigt Udfald, Fractura cranii 1 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Vulnera sclopetaria capitis 1, Tumor cerebri 1, begge med dødeligt Udfald; udenfor Sygehus: Abscessus cerebri 1 med heldigt, Fractura cranii 1 med dødeligt Udfald.

Bygderne og Byerne.

dans la campagne et dans les villes.

			Byerne.									
			Fødte		Døde							
ved ulykke- lige Hændel- ser.	Selv- mord.	Mord og Drab.	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.	ved ulykke- lige Hændel- ser.	Selv- mord.	Mord og Drab.	
657	95	14	19468	514	9366	2278	177	39	177	42	8	
-	-	-	7475	212	3569	1026	83	11	60	18	1	
37	12	3	87	1	52	5	1	-	1	1	-	
31	3	1	1327	31	539	111	15	5	18	1	-	
17	6	-	1059	20	523	122	11	7	15	5	1	
25	8	-	1031	25	507	95	10	2	14	1	1	
27	12	1	245	5	90	19	1	-	4	-	1	
24	7	-	182	2	63	10	1	-	-	2	1	
26	5	1	703	19	335	79	5	1	4	1	1	
21	-	1	361	7	185	24	3	-	5	1	-	
24	4	2	646	8	324	54	5	1	1	1	-	
32	-	1	1322	38	662	145	9	2	10	1	1	
62	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	2261	65	994	238	15	-	20	3	1	
34	2	-	23	-	12	2	-	-	1	-	-	
30	4	-	771	17	396	87	5	4	6	2	-	
44	7	1	1047	46	603	128	9	1	11	-	-	
18	12	-	196	2	88	20	3	-	-	1	-	
98	3	1	199	3	95	28	-	-	1	2	-	
66	5	-	255	7	128	38	-	-	2	1	-	
41	-	1	278	6	201	47	1	5	5	1	-	

Exartikulation. Indikation paa Sygehus: E. humeri: Arthroace 1, Osteosarcoma 1, begge med heldigt Udfald. E. cubiti: Arthroace 2 med heldigt Udfald. E. manus: Arthroace 1, Vulnus sclopetar. 1, begge med heldigt Udfald. E. coxæ: Coxitis 1, der ved Aarets Udgang var tilbagemiggende. E. genus: Vulnus sclopetar. 1 med uheldigt, Arthroace 1, Tuberculosis 2 med ukjendt Udfald. Lisfrancs Operation ved Cancer metatarsi 1, Pirogoffs Operation ved Vulnus dilaceratum pedis 1, Gangræna 1, Choparts Operation ved Tuberculosis pedis 2, samtlige med heldigt Udfald; udenfor Sygehus: E. cubiti ved Arthroace 1, Caries 1, Pirogoffs Operation ved Arthroace 1, Choparts Operation ved Tuberculosis 1, E. pedis ved Caries 1, alle med heldigt Udfald.

Procentforhold mellem de af Lægerne opgivne Dødsfald med kjendt
(Byer og Bygder) samt i
Décès totaux par cause connue dans les

Amt.	Tabel XXVII. Lægedistrikter.	Dødsfald.			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald.		
		ialt.	anmeldte af Læger	pCt.			ialt.	anmeldte af Læger	pCt.
	Riget.....	32693	25880	79,2		Ringebu	154	100	65,0
	Byer	9366	8940	95,6		Lesje	75	34	45,3
	Bygder.....	23327	16940	72,6					
I.	Kristiania	3569	3437	96,3	VIII.	Bratsberg Amt	1277	1012	79,2
						Byer.....	335	317	94,6
II.	Akershus Amt	1649	1218	73,9		Bygder	942	695	73,8
	Byer.....	52	49	94,2		Kragerø	319	301	94,4
	Bygder	1597	1169	73,2		Kviteseid	95	84	88,4
	Aker	650	562	86,5		Tinn	57	47	82,5
	Follo	286	225	78,7		Skien	462	366	79,2
	Høland	192	137	71,4		Sauland	79	57	72,2
	Ullensaker	521	294	56,4		Hollen	151	91	60,3
III.	Smaalenenes Amt...	1846	1727	93,6		Laardal	114	66	57,9
	Byer.....	539	515	95,5	IX.	Nedenes Amt	1186	994	83,3
	Bygder	1307	1212	92,6		Byer.....	185	163	88,1
	Hvaler	424	412	97,2		Bygder	1001	831	83,0
	Sarpsborg	775	738	95,2		Østre Nedenes....	448	400	89,3
	Moss	309	284	92,0		Vestre —	531	472	88,9
	Eidsberg	338	293	86,7		Sætersdalen	63	55	87,3
IV.	Buskerud Amt.....	1810	1437	79,4		Aamli.....	77	50	65,0
	Byer.....	523	486	93,0		Evje	67	18	26,9
	Bygder	1287	951	74,1	X.	List. og Mand. Amt	1282	889	69,3
	DrammenStadsfysik.	408	386	94,6		Byer.....	324	123	38,0
	— Lægedist.	241	211	87,6		Bygder	958	766	80,0
	Aal	81	68	84,0		Kr. sands Stadsfysik.	186	188	101,1
	Ringerike	241	193	80,1		Vanse	134	112	83,6
	Sandsvær	178	139	78,1		Flekkefjord	252	207	82,2
	Modum	453	320	70,6		Undal	202	113	56,0
	Nes	123	86	69,9		Lyngdal	126	69	54,3
	Rollag	85	34	40,0		Oddernes	382	200	52,4
V.	Jarlsb. og Larv. Amt	1531	1248	81,6	XI.	Stavanger Amt	1847	1259	68,2
	Byer	507	487	96,1		Byer	662	626	94,6
	Bygder	1024	761	74,3		Bygder	1185	633	53,4
	Hof.....	263	228	86,7		Stav. Stadsfysikat..	437	425	97,3
	Tønsberg	421	614	85,2		Karmøen	208	185	89,0
	Larvik	547	406	74,2		Finnø	151	102	67,6
VI.	Hedemarkens Amt..	1677	1371	81,8		Sogndal	88	58	66,0
	Byer.....	90	84	93,3		Egersund	243	152	62,6
	Bygder	1587	1287	81,3		Haugesund	284	144	50,7
	Tryssil.....	72	73	101,4		Stavanger	144	66	45,8
	Tønset	161	150	93,2		Sand	151	65	43,0
	Rendalen	114	101	88,6		Sandnes	201	62	30,8
	Hedemarken	601	515	85,7	XII.	Søndre Bergenh. Amt	2040	1436	70,4
	Søndre Østerdalen ..	299	228	76,3		Ytre Søndhordland.	187	175	93,6
	Solør og Odalen ...	416	304	73,1		SøndreMidthordland	212	193	91,0
VII.	Kristians Amt.....	1453	1147	78,9		Ytre Hardanger ...	115	104	90,4
	Byer.....	63	55	87,3		Voss	150	132	88,0
	Bygder	1390	1092	78,6		Indre Hardanger...	166	127	76,5
	Hadeland og Land.	337	313	92,9		Indre Søndhordland	121	80	66,1
	Nordre Valdres	122	109	89,4		NordreMidthordland	301	194	64,5
	Toten	341	270	79,2		Alversund	128	81	63,3
	Lom	125	97	77,6		Osterøen	219	121	55,3
	Søndre Valdres	105	80	76,2		Tysnes	140	76	54,3
	Faaberg.....	194	144	74,2		Lindaas	241	127	52,7
						Sveen Herred	60	26	43,3

Aarsag og de ialt indtrufne Dødsfald inden Riget og Amterne
de enkelte Lægedistrikter.

départements et dans les districts civils médicaux.

Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald.			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald.		
		ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.			ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.
XIII.	Bergen	994	990	99,6		Stjørdalen	204	131	64,2
XIV.	NordreBergenh. Amt	1246	923	74,0		Kolvereid	63	40	63,5
	By	12	12	100,0		Vikten	50	31	62,0
	Bygder	1234	911	73,9		Levanger	173	101	58,4
	Vik	104	117	112,5		Frosten	131	64	48,9
	Kirkebø	99	97	98,0		Fosnes	72	35	48,6
	Lærdal	87	77	88,5	XVIII.	Nordlands Amt	1966	1330	67,7
	Nordfjordeidet	69	59	85,5		Byer	95	73	76,8
	Indviken	125	104	83,2		Bygder	1871	1257	67,3
	Lyster	58	47	81,0		Brønnø	144	160	111,1
	Gloppen	92	70	76,1		Alstahaug	160	148	92,5
	Ytre Nordfjord	103	68	66,0		Vefsen	108	90	83,3
	Sogndal	68	42	61,8		Lurø	108	88	81,5
	Gulen	112	68	60,7		Ranen	178	141	79,2
	Kinn	118	71	60,2		Hammerø	56	42	75,0
	Indre Søndfjord	119	70	58,8		Skjerstad	148	110	74,4
	Ytre Søndfjord	92	33	35,9		Østlofoten	96	70	73,0
XV.	Romsdals Amt	1977	1635	82,7		Ofoten	93	66	71,0
	Byer	396	380	96,0		Steigen	63	43	68,2
	Bygder	1581	1255	79,4		Bodø	144	91	63,2
	Nordre Søndmør	343	384	111,9		Lødingen	76	46	60,5
	Sundalen	72	71	98,0		Hadsel	132	79	59,8
	Ørskog	119	112	94,1		Flakstad	60	24	40,0
	Surendalen	113	104	92,1		Folden	56	22	39,3
	Indre Søndmør	144	132	91,7		Buksnes	141	50	35,5
	Søndre Søndmør	375	324	86,4		Sortland	135	36	26,7
	Østre Søndmør	81	56	69,1		Gildeskaal	68	14	20,6
	Vestre —	200	136	68,0	XIX.	Tromsø Amt	1195	752	62,9
	Ytre Romsdal	241	153	63,5		By	128	117	91,4
	Nordre Nordmør	127	76	59,8		Bygder	1067	635	59,5
	Indre Romsdal	162	87	53,7		Tromsø	211	179	84,8
XVI.	Søndre Trondh. Amt	2180	1710	78,4		Karlø	39	33	84,6
	By	603	596	98,8		Balsfjorden	59	48	81,4
	Bygder	1577	1114	70,7		Ibbestad	148	111	75,0
	Orkedalen ¹⁾	264	305	115,5		Lenviken	110	76	69,1
	Røros	109	120	110,1		Berg	21	14	66,7
	Trondhj. Stadsfysik.	603	596	98,8		Tranø	68	44	64,7
	Ytre Fosen	138	118	85,5		Trondenes	219	113	51,6
	Hitteren	170	143	84,1		Skjervø	107	55	51,4
	Hevne	80	67	83,7		Maalselven	63	26	41,3
	Nordre Fosen	100	82	82,0		Lyngen	150	53	35,3
	Selbu	82	52	63,4	XX.	Finmarkens Amt	756	453	59,9
	Indre Fosen	98	60	61,2		Byer	201	180	89,6
	Guldalen	231	116	50,2		Bygder	555	273	49,2
	Strinden	241	48	19,9		Vardø	129	115	89,1
	¹⁾ Opdal	78	3	3,8		Alten	111	84	75,7
XVII.	Nordre Trondhj. Amt	1212	912	75,2		Vadsø	102	71	69,6
	Byer	88	63	71,6		Hammerfest	109	59	54,1
	Bygder	1124	849	75,5		Sydvaranger	34	18	53,0
	Stenkjær	172	230	133,7		Kistrand	60	30	50,0
	Inderøen	151	136	90,1		Loppen	46	20	43,5
	Grong	104	79	75,9		Maasø	69	25	36,2
	Namsos	92	65	70,7		Lebesby	43	15	34,9
						Tanen	53	16	30,2

¹⁾ Oplysninger om Dødsaaarsagerne i Opdal ødelagt sammen med Embedsarkivet ved Ildebrand i Distriktslægens Bolig.

De hyppigste af Lægerne opgivne Dødsaaarsager ved Sygdom.

Causes des décès (morts par accident non compris), classées par ordre de fréquence.

Dødsaaarsag.	Sum.	Deraf i		Procentforhold til samtlige opgivne Dødsfald ved Sygdom.		
		Byer.	Bygder.	Riget.	Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	4391	1672	2719	17,6	19,2	16,7
Alderdomssvaghed	3099	437	2662	12,4	5,0	16,4
Kræft (Cancer og Sarkom)	1802	522	1280	7,2	6,0	7,9
Akut Bronkit, kataralsk Lungebetændelse og Laryngit	1647	755	892	6,6	8,7	5,5
Lungebetændelse	1616	579	1037	6,4	6,7	6,4
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne	1292	474	818	5,2	5,4	5,0
Organisk Hjertesygdom	1084	385	699	4,3	4,4	4,3
Medfødt Svaghed	963	415	548	3,9	4,8	3,4
Hjerneslag	926	329	633	3,9	3,8	3,9
Kronisk Bronkit	730	222	508	2,9	2,6	3,1
Nyresygdom	615	197	418	2,5	2,3	2,6
Akut Diarré (Kolerine)	592	380	212	2,4	4,4	1,3
Kramper hos Smaabørn	496	217	279	2,0	2,5	1,7
Difteri	379	71	308	1,5	0,8	1,9
Kighoste	369	157	212	1,5	1,8	1,3
Mave-Tarmkatarr	366	106	260	1,5	1,2	1,6
Suppurativ Meningit	306	124	182	1,2	1,4	1,1
Hjertelammelse	277	129	148	1,1	1,5	0,9
Mæslinger	243	100	143	1,0	1,2	0,9
Diffus Peritonit	234	75	159	0,9	0,9	1,0
Rakit	200	113	87	0,8	1,3	0,5
Cystit, Cystopyelonefrit	199	40	159	0,8	0,5	1,0
Ileus og Volvulus	172	42	130	0,7	0,5	0,8
Organisk Hjernesygdom	171	84	87	0,7	1,0	0,5
Tyfoidefeber	164	72	92	0,7	0,8	0,6
Influenza	140	29	111	0,6	0,3	0,7
Morbus viarum uriniferarum	135	48	87	0,5	0,6	0,5
Pyæmi og Septhæmi	131	41	90	0,5	0,5	0,6
Rygmarvssygdomme	118	33	85	0,5	0,4	0,5
Skarlagensfeber	113	37	76	0,5	0,4	0,5
Sukkersyge	107	43	64	0,4	0,5	0,4
Sindssygdomme	106	36	70	0,4	0,4	0,4
Barsel-feber	105	22	83	0,4	0,3	0,5
Andre Dødsaaarsager ved Sygdom ..	1649	714	935	6,6	8,2	5,7
Samtlige opgivne Dødsaaars. ved Sygd.	24973	8700	16273			

Resektion af Led og Arthrektomi. Indikation paa Sygehus: R. humeri ved Luxatio inveterata 1 med heldigt, ved Tuberculosis humeri 1 med heldigt, 1 med ukjendt Udfald. R. cubiti ved Arthritis deformans 1, Tuberculosis 6, Arthroace 3, Fractura complicata 1, alle med heldigt, ved Synovitis chronica

Vaccinerede.

Vaccination.

Tabel XXIX.	Middeltal af levende Fødte i Treaaret 1896—1898.	Antal Vaccine- rede i 1898.	Forhold i pCt.
Riget	63848	58427	91,5
Amter:			
1. Kristiania	7105	12138	170,8
2. Akershus	3188	3076	96,4
3. Smaalenene	4005	3115	77,7
4. Buskerud	3262	2656	81,5
5. Jarlsberg og Larvik	2845	2371	83,5
6. Hedemarken	3677	3448	93,6
7. Kristians	3308	2872	86,7
8. Bratsberg	2706	2697	99,5
9. Nedenes	2116	1705	80,4
10. Lister og Mandal	2188	1629	74,3
11. Stavanger	3521	2572	73,1
12. Søndre Bergenhus	3755	3056	81,4
13. Bergen	2103	764	36,3
14. Nordre Bergenhus	2389	2191	91,7
15. Romsdal	3708	2973	80,2
16. Søndre Trondhjem	3679	2968	80,7
17. Nordre —	2112	1368	64,8
18. Nordland	4728	4238	89,6
19. Tromsø	2331	1920	82,4
20. Finmarken	1122	670	59,8

1 med uheldigt Udfald. R. manus: ved Arthroace 3 med heldigt, ved Tuberculosis 2 med heldigt, 3 med uheldigt Udfald. R. coxæ: ved Coxitis 7 med heldigt Udfald, 1 med dødeligt og 1 tilbageliggende, ved Tuberculosis 1 med heldigt Udfald, 1 tilbageliggende, ved Contractura 1 tilbageliggende. R. genus: ved Arthroace 11, ved Synovitis 1, ved Pyarthrus genus 1, Mus articularis 1, alle med heldigt Udfald, ved Tuberculosis 9 med heldigt, 4 med uheldigt, 1 med dødeligt Udfald, ved Gonitis 2 med dødeligt Udfald, ved Genu valgum et Synovitis tuberculosa 1 med ukjendt Udfald, ved uopgivet Indikation 1 med ukjendt Udfald. R. pedis ved Tuberculosis 8 med heldigt, 1 med uheldigt, ved Arthroace 1 med heldigt, 1 med ukjendt Udfald. Udenfor Sygehus: R. humeri ved Tuberculosis 1 med uheldigt Udfald. R. cubiti ved Tuberculosis 2 med heldigt Udfald. R. manus ved Tuberculosis 1, ved Panaritium 1, begge med heldigt Udfald. R. coxæ ved Arthroace 1, ved Tuberculosis 3, ved Coxitis 1, alle med heldigt Udfald. R. genus ved Arthroace 3 med heldigt, ved Tuberculosis

Oversigt over de udførte

Liste des actes

Tabel XXX. Overøvrighedsdistrikter.	Samtlige anmeldte retsmedicinske Forretninger.	Undersøgelse af Døde							
		Selvmord.	Mord og Drab.	Ulykkestilfælde ¹⁾					
				Ydre Beskadigelse.	Drukning.	Forgiftning.	Forbrænding.	Forfrysning.	Kvælning.
Riget	397	²⁾ 14	³⁾ 14	⁴⁾ 15	14	⁵⁾ 5	1	1	3
Amter:									
1. Kristiania	21	-	2	1	-	-	-	-	1
2. Akershus	25	3	-	2	-	-	-	-	1
3. Smaalenene	20	-	-	3	-	-	-	-	-
4. Buskerud	25	1	-	2	2	-	-	-	-
5. Jarlsberg og Larvik	11	1	-	-	-	1	-	-	-
6. Hedemarken	22	2	2	2	1	-	-	-	-
7. Kristians	24	2	3	-	-	-	1	-	-
8. Bratsberg	20	1	-	2	-	-	-	-	-
9. Nedenes	14	-	-	1	3	-	-	1	-
10. Lister og Mandal	23	1	3	2	1	-	-	-	-
11. Stavanger	15	-	-	-	2	-	-	-	-
12. Søndre Bergenhus	7	-	-	-	-	-	-	-	-
13. Bergen	6	-	-	-	-	1	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	6	-	-	-	-	-	-	-	-
15. Romsdal	26	2	-	-	2	1	-	-	-
16. Søndre Trondhjem	32	1	1	-	2	-	-	-	-
17. Nordre —	9	-	-	-	-	1	-	-	-
18. Nordland	26	-	-	-	1	1	-	-	-
19. Tromsø	7	-	-	-	-	-	-	-	1
20. Finmarken	58	-	3	-	-	-	-	-	-

¹⁾ Enkelte Tilfælde, hvor Mord eller Selvmord ikke er bestemt paavist, er opført givet 3. ²⁾ Knivstik 3, Kvælning 2 (den ene i Forbindelse med Voldtægt), Slag og anden Hjerneblødning 1, Øxehug 1, Uopgivet 2. ³⁾ Brud af Hjerneskalen 3, Stød eller Slag i subclavia 1, Fald udover en Skrænt 1, Luxation af Halshvirvler 1, uopgivet 1. ⁴⁾ Alko- betændelse 2, Mavebetændelse 2, Tyktarmkatarr 1, Tuberkulose 1, Pleurit 1, daarlig uopgivet 1. ⁵⁾ Deraf 7 Gange Undersøgelser af Haar og formentlige Blodpletter.

retsmedicinske Forretninger.

médicaux forenses.

betræffende:						Undersøgelse af Levende til Bestemmelse af:								Erklæring i anden Anledning.
Dødsfald ved Sygdom.	Nyfødte og spæde Børns Dødsmaade.				Upopgivet eller ukjendt Dødsårsag.	Svangerskab eller forudgaaet Fødsel.	Voldtægt eller anden Løstgæstighedsforbrydelse.	Misbranding og anden Beskadigelse.	Legemlig Helbredsforfatning forøvrigt.	Sindstilstand og Tilregnelighed.	Venerisk Sygdom.	Patemitet.		
	Fødsel i Dødsmaal og formodet Føsternord.	Døde i Sengen hos Moderen.	Fortidlig Fødsel.	Kvælning.										
6) 18	20	4	5	17	21	25	16	44	66	71	4	3	7) 16	
3	-	-	-	7	1	-	-	-	-	-	-	-	6	
2	4	-	-	2	2	1	2	1	4	1	-	-	-	
2	1	1	-	1	1	1	1	3	2	3	-	-	1	
1	2	-	-	-	-	3	3	5	3	2	-	-	1	
-	1	-	1	-	-	-	-	1	1	3	1	-	1	
1	1	-	2	1	-	1	-	-	1	7	1	-	-	
2	-	1	-	-	-	-	1	-	5	9	-	-	-	
1	1	-	-	-	3	5	-	1	3	3	-	-	-	
1	1	-	-	1	2	1	-	2	-	1	-	-	-	
1	-	-	-	-	2	-	-	1	1	6	-	-	5	
-	4	1	-	1	-	2	1	-	1	3	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	-	-	5	1	-	-	-	-	
1	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	-	-	3	-	2	-	-	-	
1	-	-	-	-	1	-	2	-	15	1	-	-	1	
-	1	-	1	-	4	4	-	-	5	11	-	2	-	
1	1	1	-	-	-	1	-	-	1	3	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	4	3	1	9	4	1	1	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	2	-	-	1	
1	1	-	1	2	2	1	3	21	12	10	1	-	-	

herunder. 2) Deraf ved Hængning 4, Skud 4, Snitsaar paa Halsen 1, Forgiftning 2, uop-Mishandling 2, Brud af Hjerneskalen 1, Forgiftning (af en Gravid) 1, Mordbrand 1, Hovedet 3, Skud 3, ihjelkjørt af Jernbanen 1, Stik gennem Lungen 1, overskaaret Art. hol 2, Arsenik 1, Fosfor 1, Kuloxyd (?) 1. 6) Hjertelammelse 3, Hjertefeil 1, Hjerne-Pleie 1, Lungeslag 1, Hjerneslag 1, do. i Barselseng 1, Krampe 1, Udmattelse og Sult 1,

genus 3 med heldigt, 2 med uheldigt Udfald. R. pedis ved Synovitis articuli pedis 1, Vulnus perforans 1, begge med heldigt Udfald, ved Tuberculosis 2 med heldigt, 1 med uheldigt og 1 med dødeligt Udfald.

Arthrotomi. Indikation paa Sygehus: Pyarthrus genus 2, Luxatio menisci 1, Fibroma 1, Synovitis chronica 2, Mures articulares 1, Fungus 1, Gonitis suppurativa 1, Luxatio femoris 2, Tuberculosis coxæ 1, Arthroace pedis 1, Arthroace cubiti 1, Synovitis cubiti 1, Pyarthrus 1, Corpus alienum artic. radio-carpalis 1, samtlige med heldigt Udfald. Arthroace manus 2, Vulnus penetrans genus 1 med uheldigt, Pyarthrus cubiti 1 med dødeligt og Arthroace genus 1, Hallux valgus 1 med ukjendt Udfald. Uopgivet Indikation for 6 Tilfælde, af hvilke 5 havde heldigt, 1 uheldigt Udfald. Udenfor Sygehus: Gonitis suppurativa 3, Pyarthrus 4, Synovitis chronica 3, Mus articularis genus 1, Fractura patellæ 2, Arthroace pedis 1, Ganglion articuli radio-carpalis 1, samtlige med heldigt Udfald.

Underbinding af større Arterier. Paa Sygehus: A. temporalis 1, A. thoracica longa 1, A. radialis et ulnaris 1, A. profunda femoris 1, A. poplitææ 1, A. tibialis antica 2, A. dorsalis pedis 1. I 1 Tilfælde er ikke Arteriens Navn opgivet. Alle Operationer havde heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: A. radialis 3, A. ulnaris 1, A. tibialis antica 2, A. tibialis postica 2, A. femoralis 1, A. dorsalis pedis 1, A. plantaris 1, alle med heldigt Udfald.

Borttagelse af Kræftsvulster. Paa Sygehus er Kræftens Sæde opgivet for følgende Antal Tilfælde: Cancer frontis 1, C. palpebræ 2, C. buccæ 2, C. oris 1, alle Operationer med heldigt Udfald, C. labii 30 med heldigt, 3 med uopgivet Udfald, C. faciei 4, alle med heldigt, C. maxillæ inferioris 1 med heldigt, 1 med ukjendt Udfald, C. lingvæ 6 med heldigt, 1 med uheldigt Udfald, C. palati 1 med heldigt, C. uvulæ 1 med uopgivet Udfald, C. colli 5 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, C. sterni 1 med ukjendt Udfald, C. mammæ 1 med heldigt, C. antibrachii 1 med uopgivet Udfald, C. musculi dorsi 1, C. ingvinis 1, begge med heldigt Udfald, C. abdominis 1 med heldigt, 1 med uheldigt Udfald, C. vulvæ 7 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, C. uteri 1 med dødeligt Udfald, C. scroti 1, C. ani et parotidis 1, begge med heldigt Udfald, C. recti 1 med heldigt, 2 med dødeligt og 1 med uopgivet Udfald, Ulcus rodens 1 med heldigt og 1 med uheldigt Udfald, Sarcoma capitis 1 med heldigt, 1 med ukjendt Udfald, S. maxillæ superioris 1 med uheldigt, S. maxillæ inferioris 1 med heldigt Udfald, S. palati duri 1, S. colli 2, S. axillæ 1, S. umbilici 1, S. musculi recti abdominis 2, alle med heldigt Udfald, S. antibrachii 1 med heldigt, 2 med ukjendt Udfald, S. manus 1, Angiosarcoma cutis 2, alle med heldigt, S. natium 2 med uopgivet Udfald. Udenfor Sygehus: C. frontis 2, C. regionis infraorbitalis 1, alle med heldigt Udfald, C. faciei 4 med heldigt, 1 med dødeligt, 1 med ukjendt Udfald, C. buccæ 1 med heldigt, 2 med ukjendt Udfald. C. labii 112 med heldigt, 1 med uheldigt og 3 med uopgivet Udfald, C. maxillæ inferioris 1 med uheldigt Udfald, C. auris 2 med heldigt, C. lingvæ 6 med heldigt, 1 med uheldigt Udfald, C. colli 1, C. mammæ 9, C. præputii 1, alle med heldigt Udfald, C. vulvæ 2 med heldigt, 1 med uheldigt, C. uteri 1, C. recti 1 og C. cutis 3, alle med heldigt Udfald. For 7 var Sædet uopgivet; af disse havde 6 heldigt og 1 uheldigt Udfald. Sarcoma region. parotidææ 1, S. palati 1, S. costæ 1, S. dorsi 1, S. region. lumbalis 1, S. cruris 1, alle med heldigt, S. femoris 1 med ukjendt Udfald.

Tracheotomi opgives udført paa Sygehus ved Tumor laryngis hos 1 og ved Oedema glottidis hos 1, begge med heldigt Udfald, ved Corpus alienum laryngis

hos 1 og ved Phlegmone colli hos 1, samt ved Difteri og Croup hos 3, alle med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus ved Difteri hos 3 med heldigt og hos 2 med dødeligt Udfald, ved Cyanosis hos 1 med heldigt, ved Bronchitis crouposa hos 1, Cancer laryngis hos 1, Struma hos 1, alle med dødeligt Udfald.

Intubation opgives udført 1 Gang udenfor Sygehus ved Stenosis laryngis et tracheæ med heldigt Udfald. Fra Sygehus foreligger ingen Opgaver.

Borttagelse af Brystkjertelen. Indikation paa Sygehus: Cancer 65 med heldigt, 2 med uheldigt, 3 med dødeligt og 2 med ukjendt Udfald, Tumor 3 med heldigt og 1 med ukjendt Udfald. Udenfor Sygehus: Cancer 20 med heldigt, 2 med uheldigt og 2 med ukjendt Udfald, Tumor mammae 3 med heldigt Udfald, 1 med ukjendt, Mastitis chronica 1, uopgivet Indikation 1, begge med heldigt Udfald.

Empyemoperation. Af Empyemoperationer udførtes ialt 182, deraf 85 paa Sygehus og 97 udenfor saadant med følgende Udfald efter de forskellige Operationsmetoder. Paa Sygehus: Resectio costæ 58 med heldigt, 4 med uheldigt, 6 med dødeligt og 7 med ukjendt Udfald; Incision (Thoracotomia) 6 med heldigt, 1 med uheldigt og 1 med ukjendt Udfald; Punktion (Thoracocentesis) 1 med heldigt Udfald. Desuden er ved 1 Empyemoperation hverken omtalt Metoden eller Udfaldet. Udenfor Sygehus: R. costæ: 49 med heldigt, 2 med uheldigt, 2 med dødeligt og 2 med ukjendt Udfald; Incision 27 med heldigt, 3 med uheldigt, 3 med dødeligt og 2 med ukjendt Udfald; Punktion: 3 med heldigt, 2 med dødeligt Udfald. Om 2 udenfor Sygehus udførte Empyemoperationer foreligger ingen yderligere Oplysninger.

Laparotomi. Herunder er ialt opført 176 Operationer, deraf 152 paa, 24 udenfor Sygehus. Af Operationerne paa Sygehus havde 88 heldigt, 11 uheldigt, 42 dødeligt og 11 uopgivet eller ukjendt Udfald. Indikationen var i 11 Tilfælde Kræft: Cancer ventriculi 3 Gange med heldigt, 4 med uheldigt Udfald, C. abdominis 1 (uh.), C. intestini 2 (uh.), Tumor cancrusus 1 (ukjendt Udfald), i 40 Tilfælde andre Svulster af forskelligt Slags: Tumor abdominis 7 (h.), 1 (uh.), 2 (døde) og 2 (ukjendt), T. ovarii 14 (h.), 1 (uh.), T. uteri 12 (h.), 1 (død), i 65 Tilfælde forskellige Betændelser: Appendicitis 9 (h.), 5 (døde), 3 (ukj.), Peritonitis 4 (h.), 12 (døde), 1 (ukj.), Peritonitis tuberculosa 20 (h.), 1 (uh.), 3 (døde), Pyosalpinx 2 (h.), Abscessus abdominis 1 (uh.), 1 (død), Salpingooforitis 2 (døde), Pyocele periuterina 1 (død), i 36 Tilfælde andre Lidelser: Retroflexio uteri 4 (h.), Ruptura intestini 3 (døde), Hernia 2 (h.), Ileus 3 (h.), 11 (døde), 1 (ukj.), Kryptorchismus 1 (h.) Ulcus ventriculi 1 (død), 2 (ukj.), Dilatio ventriculi 1 (ukj.), Graviditas extrauterina 5 (h.), Enterolithos 1 (h.), Cholelithiasis 1 (h.). Udenfor Sygehus havde 17 Tilfælde heldigt, 7 dødeligt Udfald. Indikationerne var Svulster 8 Gange: Myoma uteri 3 (h.), Fibroma uteri 2 (h.), Cystis ovarii 3 (h.), Betændelser 12 Gange, Peritonitis tuberculosa 2 (h.), 1 (død), Appendicitis 1 (h.), Peritonitis 3 (døde), Pyosalpinx 4 (h.), Abscessus abdominis 1 (død), andre Lidelser 4 Gange: Ileus 2 (h.), 2 (døde).

Gastrotomi opgives alene udført paa Sygehus: Cancer ventriculi 11 med heldigt, 3 med dødeligt Udfald, Cancer oesophagi 1 med ukjendt Udfald, Strictura oesophagi 3 med ukjendt Udfald, 1 tilbagemiggende, Corpus alienum oesophagi 1 med ukjendt Udfald, Ulcus ventriculi 2 med heldigt Udfald.

Gastroenterostomi. Indikation paa Sygehus: Stenosis pylori 3 med heldigt, Cancer pylori 2 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Dilatio ventriculi 2 med heldigt, 2 med dødeligt, samt Cancer ventriculi 2 med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: Cancer ventriculi 1 med heldigt Udfald.

Resectio pylori udførtes paa Sygehus ved Cancer ventriculi 1 Gang med heldigt og 1 Gang med dødeligt Udfald, samt ved Strictura oesophagi 1 Gang med dødeligt Udfald. For 1 var Indikationen uopgivet og Udfaldet ukjendt.

Operation paa Galdeblæren udførtes paa Sygehus ved Cholelithiasis 8 Gange med heldigt, 1 Gang med dødeligt og 1 Gang med ukjendt Udfald, ved Tumor 1 Gang med heldigt Udfald.

Nephrotomi udførtes paa Sygehus ved Hæmaturia 1 Gang og ved uopgivet Indikation 1 Gang, begge med heldigt Udfald.

Nephrektomi. Indikation paa Sygehus: Tuberculosis 2, Tumor 3, Pyelonephritis 4, alle med heldigt Udfald, Tumor abdominis 1, Sarcoma 1, begge med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: Pyelonephritis 1 med heldigt Udfald.

Nephroraphi ved Ren mobilis udførtes paa Sygehus 4 Gange med heldigt Udfald.

Herniotomi. Paa Sygehus 45 Gange med heldigt, 12 med dødeligt og 5 med ukjendt Udfald. Udenfor Sygehus 46 Gange med heldigt, 1 med uheldigt, 14 med dødeligt og 2 med ukjendt Udfald.

Radikaloperation for Brok. Paa Sygehus 128 Gange med heldigt, 3 med dødeligt, 6 med ukjendt Udfald. Udenfor Sygehus 13 Gange med heldigt Udfald.

Hysterectomy per vaginam. Paa Sygehus: Ved Cancer 7 med heldigt, 4 med dødeligt Udfald, Fibroma 3, Myoma 6, Prolapsus 1, alle med heldigt Udfald, og ved Salpingitis 1 med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: Cancer 4, Sarcoma 1, alle med heldigt Udfald. Hysterectomy per abdomen. Paa Sygehus: Ved Cancer 2 med heldigt, 2 med dødeligt Udfald, Tumor 3 med heldigt, 1 med ukjendt Udfald, Myoma 3 med heldigt, 2 med ukjendt Udfald, Fibroma 1 med heldigt, Salpingooforitis 1 med dødeligt og Sarcoma 1 med ukjendt Udfald. Udenfor Sygehus: Ved Myoma 3, Cancer 1, alle med heldigt Udfald.

Desuden angives Uterus exstirperet paa Sygehus ved Cancer 1 Gang og ved Menorrhagia 1 Gang, udenfor Sygehus ved Cancer 2 Gange alle med heldigt Udfald.

Operation paa uteri Adnexer. Paa Sygehus: Ved Pyosalpinx 2, Kystoma ovarii 2, uopgivet Indikation 5, alle med heldigt Udfald, og ved Salpingitis 1 med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: Ved Tuberculosis 2, Salpingitis 2, Kystoma ovarii 2, alle med heldigt Udfald, og ved uopgivet Indikation 1 med dødeligt Udfald.

Ovariectomi ved forskellige Svulstformer. Paa Sygehus 49 Gange med heldigt, 1 med dødeligt, 2 med ukjendt Udfald, uopgivet Indikation 5 med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus 6 Gange med heldigt Udfald; ved 1 Operation med heldigt Udfald var Indikationen uopgivet.

Af **obstetriciske Operationer** opgives udført af Læger 1712 hos 1694 Fødende eller hos 2,6 pCt. af samtlige Barselkvinder, idet ved 18 Tvillingefødsler begge Tvillinger forløstes ved Kunsthjælp.

Tabel XXI, Side 40* og 41*, viser Operationernes Art og Fordeling paa Overøvrighedsdistrikterne.

Tabel XXII (Side 42*) viser Operationernes Udfald for Mødre og Børn.

Tabel XXIII (Side 43*) giver Oplysning om de 55 Tvillinger, der opgives som forløste ved Kunsthjælp.

Tabel XXIV (Side 44* o. flg.) giver en Oversigt over Udfaldet af de obstetriciske Operationer efter de forskellige Indikationer.

Antallet af **Fødte** og **Døde** i Riget og Amterne sees af Tabel XXV (Side 47*), der er et Uddrag af de fra det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Folkemængdens Bevægelse i 1898.

Fordelingen af **Fødte** og **Døde** m. v. paa Rigets Bygder og Byer sees af Tabel XXVI (Side 48* og 49*).

Antallet af levende **Fødte** udgjorde 64 821 og af **Døde** 32 693.

For det hele Rige bliver der saaledes et Overskud af 32 128 **Fødte** og Forholdet mellem **Fødte** og **Døde** = 100:50,4.

I Bygderne udgjorde Antallet af levende **Fødte** 45 353 og af **Døde** 23 327, altsaa et Overskud af 22 026 **Fødte** og Forholdet mellem **Fødte** og **Døde** = 100:51,4.

I Byerne udgjorde Antallet af levende **Fødte** 19 468 og af **Døde** 9 366, hvorved der bliver et Overskud af 10 102 **Fødte** og Forholdet mellem **Fødte** og **Døde** = 100:48,1.

I de af Lægerne indsendte Opgaver over ved Sygdom **Døde** er **Døds**saarsagen opgivet for 24 973 eller 76,4 pCt. af samtlige indtrufne **Døds**fald og 78,8 pCt. af de ved Sygdom fremkaldte **Døds**fald (31 700).

For Bygderne er opgivet **Døds**saarsag for 16 273 ved Sygdom **Døde** eller 69,7 pCt. af samtlige indtrufne **Døds**fald og 72,1 pCt. af de ved Sygdom foranledigede **Døds**fald (22 561).

For Byerne er opgivet **Døds**saarsag for 8 700 ved Sygdom **Døde** eller 92,9 pCt. af samtlige indtrufne **Døds**fald og 95,2 pCt. af de ved Sygdom foranledigede **Døds**fald (9 139).

De af Lægerne opgivne **Døds**saarsager i Procentforhold til samtlige indtrufne **Døds**fald i Riget og de enkelte Lægedistrikter sees af Tabel XXVII (Side 50* og 51*).

De **hyppigste Døds**saarsager ved Sygdom sees af Tabel XXVIII (Side 52*).

De af Lægerne opgivne **Døds**saarsager er sammenstillede i Tabellerne XXXVI til XXXIX; Tabel XXXVI viser de kjendte **Døds**saarsager i Riget og Amterne, Tabel XXXVII de i Riget **Dødes** Kjøen og Alder, Tabel XXXVIII **Døds**saarsager i Byerne, Tabel XXXIX Kjøen og Alder for de i Byerne **Døde**.

De **Vakcineredes** Antal udgjorde ifølge Embedslægerens Indberetninger 58 427 eller 91,5 pCt. af Middeltallet af levende **Fødte** i Treaaret 1896—1898. I 1897 var Antallet 53 546 eller 84,7 pCt. af Middeltallet af levende **Fødte** i Treaaret 1895—1897.

Tabel XXIX (Side 53*) viser Antallet af **Vakcinerede** i Amterne og Forholdet til Middeltallet i Treaaret 1896—1898 for hvert Amt.

Ved Statens Vaccineinstitut i Kristiania indpodedes 47 Kalve, hvoraf **Vakcinen** fra 5 kasseredes ved Indhøstningen; desuden tilintetgjordes **Vakcinen** fra 1

Kalv, da denne ved Obduktionen viste sig at være tuberkuløs. Der udsendtes ialt 16 422 Rør i 2 522 Forsendelser, indeholdende Vaccine beregnet tilstrækkelig til Indpodning af 94 899 Personer. Beretning indløb om Resultatet ved 52 898 Vaccinationer, hvoraf 8 946 Revakcinationer. Anslagsprocenten for kjendte første Gang Vaccinerede var gennemsnitlig 93,8 pCt., for Revakcinerede 60,5 pCt.

Det opgivne Antal af udførte **retsmedicinske Forretninger** udgjorde 397, hvoraf 152 Syns- og Obduktionsforretninger, 229 Undersøgelser og Erklæringer om Levende og 16 Erklæringer i anden Anledning.

Tabel XXX (Side 54* og 55*) giver nærmere Oplysninger om disse Forretninger.

Sygehuse. Statsanstalter: Righospitalet i Kristiania, der tillige er klinisk Undervisningsanstalt, 2 Stiftelser for Spedalske (i Bergen og ved Trondhjem), 1 Sanatorium for Tuberkuløse ved Molde og 2 militære Sygehuse: Garnisons-sygehuset i Kristiania og Karl Johansværns Sygehus i Horten. Under Statens Administration henhører endvidere Vaarsildafgiftsfondets Sygehus i Haugesund og Florø. Staten yder Bidrag til Kysthospitalerne for skrofuløse Børn ved Fredriksværn og Hageviken ved Bergen. Af Amtsygehuse findes et eller flere i de fleste Amter, i det Hele 29; i Tromsø Stift tilhører disse vedkommende Amters Medicinalfond, og flere af dem er kun i Virksomhed i Fisketiden. I de fleste Byer findes kommunale Sygehuse tildels i Forening med Epidemilazareter; ogsaa i Landdistrikterne findes enkelte saadanne. Af større Sygehuse kan endvidere nævnes: Diakonisseanstaltens og Diakonhjemmets Sygehus samt vor Frue Hospital (katholsk) i eller ved Kristiania, den private Klinik i Bergen, samt flere af den katholske Mission oprettede smaa Sygehuse i andre Byer. Ved Rigets Strafanstalter er indrettet særskilte Sygeafdelinger, og ved forskellige Fattighuse, Fabriker, Bergverker o. l. findes større eller mindre Sygelokaler.

Der var 2 **Fødselsstiftelser**, en i Kristiania og en i Bergen, begge forbundne med Jordmoderskoler. Til Fødselsstiftelsen i Kristiania er desuden knyttet en liden Afdeling for Kvindesygdomme og en for Barnesygdomme.

Antallet af **Sindssygeasyler** var 10, nemlig 3 Statsasyler, 2 til milde Stiftelser knyttede Asyler, samt 3 kommunale og 2 private Asyler. Hertil kommer Kriminalasylet i Trondhjem.

Strafarbeidsanstalterne. Rigets Strafarbeidsanstalter var: Bodsfængslet, Cellefængsel for Mandfanger i Kristiania, Akershus Strafanstalt, Fællesanstalt for Mandfanger i Kristiania, Trondhjems Strafanstalt, Fællesanstalt for Mandfanger i Trondhjem, samt Strafanstalten for Kvinder, Fællesanstalt for kvindelige Fanger i Kristiania.

Ifølge Beretning for Budgetaaret 1ste Juli 1897 til 30te Juni 1898 synes Sundhetstilstanden at have været tilfredsstillende.

Tabel XXXI med Underafdelinger a—d (Side 61* o. flg.) giver Oplysning om Sygdomsforholdene.

Af Sindssygdom er opført 20 Tilfælde ialt, deraf 11 i Bodsfængslet, 8 i Akershus og en i Trondhjems Strafanstalter.

En Fange fra Bodsfængslet døde, 25 Aar gml., af Diarrhoea tuberculosa i Byens Sygehus. Paa Akershus Strafanstalt døde 4, en, 48 Aar gml., af Bron-

Sygestatistik for Strafarbejdsanstalterne.

Statistique des maladies dans les établissements pénitentiaires pour les condamnés aux travaux forcés.

Tabel XXXI.	Samlet Antal Fanger.	Tilbageværende fra forrige Aar ¹⁾ .	Tilkomne i Aarets Løb ²⁾ .	Tilsammen behandlede ³⁾ .	Udgaaede ⁴⁾			Døde ⁵⁾ .	Tilbageværende ved Slutningen af Aaret ⁶⁾ .	Tilkomne med Sygdommen opstaaet ¹⁰⁾		Sygdomstilfælde, der antages at være forårsagede af fængselslivet eller Opholdet i Fængslet ¹²⁾ .	Behandlede i Sygecelle eller paa Sygeafdeling ¹³⁾ .	Sygedage i Sygecelle eller paa Sygeafdeling ¹⁴⁾ .
					Helbredede ⁷⁾ .	I Bedring ⁸⁾ .	Uhelbredede ⁹⁾ .			før Indkomsten ¹¹⁾ .	efter Indkomsten ¹²⁾ .			
Bodsfængslet	M. 495 ^{*)} h.	2	74	76	46	7	23	-	-	14	60	7	16	682
Akershus Strafanstalt	M. 375 ^{*)} h.	5	89	94	60	16	10	4	4	31	58	2	94	2 479
Trondhjems Strafanstalt	M. 157 ^{*)} h.	-	24	24	20	1	2	1	-	4	20	-	23	185
Strafanstalten for Kvinder	K. 190 ^{*)} f.	2	76	78	60	13	2	1	2	29	47	2	78	1 717

^{*)} Antallet af de fra foregaaende Aar hensiddende og af samtlige i Aarets Løb indkomne Fanger.

¹⁾ Restants au 1 Juillet 1897. ²⁾ Tombés malades pendant l'année. ³⁾ Total. ⁴⁾ Sortis. ⁵⁾ Guéris. ⁶⁾ Allant mieux. ⁷⁾ Non guéris.
⁸⁾ Décédés. ⁹⁾ Restants à la fin de l'année. ¹⁰⁾ Nombre des entrants, la maladie ayant commencé. ¹¹⁾ Avant l'entrée. ¹²⁾ Après l'entrée.
¹³⁾ Cas des maladies supposés d'être occasionés par la vie ou le séjour en prison. ¹⁴⁾ Traités en cellule de malade ou dans l'infirmerie de
l'établissement. ¹⁵⁾ Nombre des jours passés en cellule de malade ou dans l'infirmerie.

De i Strafanstalterne indtrufne Sygdomstilfælde er ordnede i følgende Grupper:

Tabel XXXI a.	Epidemiske og andre smitsomme Sygdomme.		Andre indvortes Sygdomme.		Andre chirurgiske Sygdomme og Hud-sygdomme.		Sinds-sygdomme.		Tilsammen.	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Bodsfængslet	28	-	27	-	10	-	11	-	76	-
Akershus Strafanstalt	29	-	43	-	14	-	8	-	94	-
Trondhjems Strafanstalt ...	9	-	7	-	7	-	1	-	24	-
Strafanstalten for Kvinder .	-	28	-	38	-	12	-	-	-	78
Tilsammen	66	28	77	38	31	12	20	-	194	78
	94		115		43		20		272	

Sygeudgifterne. Totalbeløbet af Udgifter ved Sygebehandlingen har i Beretningsaaret udgjort:

Tabel XXXI b.	Sygeudgifter.	Deraf særskilt for Medikamenter
	Kr.	Kr.
Bodsfængslet	¹⁾ 3603,68	595,38
Akershus Strafanstalt	²⁾ 2480,49	1050,85
Trondhjems Strafanstalt	³⁾ 813,35	312,34
Strafanstalten for Kvinder	940,52	342,51
Tilsammen	7838,04	2301,08

¹⁾ Deraf til sindssyge Fangers Forpleining paa Sindssygeasyl Kr. 1795,29, for Fangers Forpleining paa Rigshospitalet og Sygehus Kr. 122,74 og til Forbindingssager m. v. Kr. 71,65. ²⁾ Deraf til sindssyge Fangers Forpleining Kr. 466,44 og for Fangers Forpleining paa Rigshospitalet Kr. 5,10. ³⁾ Deraf til sindssyge Fangers Forpleining Kr. 376,71 og for Fangers Forpleining i Sygehus Kr. 56,00.

Resultatet af de i Budgetaaret udgaaende Fangers Veining fremgaar af følgende Tabel:

Tabel XXXI c.	Vundet i Vægt.	Tabt i Vægt.	Uforandret Vægt.
	pCt.	pCt.	pCt.
Bodsfængslet	32,1	65,0	2,9
Akershus Strafanstalt	29,0	55,0	16,0
Trondhjems Strafanstalt	55,3	31,9	12,8
Strafanstalten for Kvinder	50,0	37,9	12,1
Tilsammen	36,1	56,1	7,8

Sygeligheden blandt Strafanstalternes Opsynspersonale i Budget-aaret sees af følgende Tabel:

Tabel XXXI d.	Fra forrige Aar.		Tilkomne i Aarets Løb.		Tilsammen.		Helbredede.		i Bedring.		Uhelbredede.		Døde.		Tilbageværende ved Aarets Udgang.	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Bodsfængslet	2	-	26	-	28	-	26	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Akershus Strafanstalt	-	-	26	-	26	-	24	-	-	-	2	-	-	-	2	-
Trondhjems Strafanstalt	-	-	10	-	10	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strafanstalten f. Kvinder	-	-	-	10	-	10	-	9	-	-	-	1	-	-	-	1
Tilsammen	2	-	62	10	64	10	60	9	-	-	2	1	1	-	3	1
	2		72		74		69		-		3		1		4	

chitis, en, 76 Aar gml., af Debilitas senilis og to af Anæmia, den ene 51, den anden 50 Aar gml. I Trondhjems Strafanstalt døde en, 55 Aar gml., af Apoplexia cerebri og i Strafanstalten for Kvinder en, 58 Aar gml., af Vitia organica abdominis.

Som Sygdomme, der antoges at være foraarsagede af Fængselslivet, er ved Bodsfængslet opgivet 5 Tilfælde af Psykose og 2 af sygelig Forstemning, ved Akershus Strafanstalt 1 Tilfælde af Kardialgi og 1 af Anæmi og ved Strafanstalten for Kvinder 1 Tilfælde af Kardialgi og 1 af Anæmi.

Foranstaaende er et Uddrag af Norges officielle Statistik, tredie Række No. 328, Beretning om Rigets Strafanstalter 1897—1898, hvortil forøvrigt henvises.

Riget er delt i 158 Lægedistrikter, hvoraf 6 Stadsfysikater. Desuden var i Finmarken ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt.

Medicinalpersonalet. 46 examinerede Læger udgik i Aarets Løb fra Universitetet. Ifølge Lægefortegnelsen for 1898 og dennes Tillæg var Antallet af autoriserede Læger ved Aarets Udgang 1074, deraf 14 kvindelige. Efter Fradrag af 165 i Udlandet boende, eller hvis Opholdssted var ukendt, var 535 eller 58,9 pCt. bosatte i Byerne og 374 eller 41,1 pCt. i Landdistrikterne. Ialt opføres 1018 som bosatte i Norge, 56 i Udlandet (deraf 45 i Nordamerika, 1 i Sydamerika, 1 i Australien, 1 i Asien (Kina), 5 i Afrika og 3 i forskellige Lande i Europa).

Af de her i Landet bosatte Læger var ifølge Lægefortegnelsen 1 Livmedikus, 13 Professorer, 2 Prosektorer og 1 Amanuensis ved Universitetet, 1 Sekretær ved det medicinske Fakultet, 1 Medicinaldirektør, 1 Sekretær ved Medicinaldirek-

toratet, 1 Direktør for det civile Veterinærvæsen, 6 Stadsfysici, 147 Distriktslæger¹⁾ og 2 Berglæger (deraf 1 tillige Distriktslæge), 3 var Direktører og 3 Reservelæger ved Statens Sindssygeasyler, 1 Direktør for Tuberkulosesanatorium, 1 Læge ved Kriminalasylet samt 11 Læger ved kommunale eller private Asyler. Ved Righospitalet var ansat 1 Direktør, 9 Overlæger, 5 Reservelæger og 3 Klinikassistenter samt 1 Assistent hos Righospitalets Prosektor. 1 var Overlæge for den spedalske Sygdom og 2 Læger ved spedalske Stiftelser. Ved Fødselsstiftelserne var ansat 2 Overlæger (deraf 1 Professor) og 2 Reservelæger; ved Strafanstalterne 3 Læger. 24 var Læger ved Amtssygehuse (ved 13 Amtssygehuse indehavde Distriktslæger Lægposter); forøvrigt opføres 32 som Læger ved forskellige Sygehuse, 1 som Direktør for Kristiania Bys Sygehus, 2 som Sundhedsinspektører, 2 som Politilæger, 22 som By- eller Kommunalæger i Byerne og 8 som Læger ved Badesteder eller Sanatorier.

I Armeens Sanitet: 1 General, 1 Oberst, 7 Majorer, 37 Kapteiner og 14 faste Premierløjtnanter.

I Marinens Sanitet: 1 Kommandørkaptein, 7 Kapteiner og 4 faste Premierløjtnanter.

675 Læger opføres uden nogen fast Ansættelse, og 2 indehavde civilt Embede udenfor Lægestanden²⁾.

Antallet af **Apothek** (og Filialer) i Virksomhed ved Aarets Udgang var 125, hvoraf 36 med reelt Privilegium og 89 med personligt, deraf 1 givet Righospitalet som saadant. 6 Apothek havde Filial.

Apothekenes Fordeling paa Lægedistrikterne sees af Tabel I, og Tabel XXXII (Side 66*) giver en (tilnærmelsesvis rigtig) Oversigt over det ved Landets Apothek fungerende Personale, forsaavidt herom haves Oplysning.

I 1898 underkastede 19 sig Apothekerexamen.

Af **Tandlæger** var der ifølge Fortegnelsen over Læger, Tandlæger og Dyr-læger i Norge i 1898 ialt 187. For 171 er deres Bopæl i Lægedistrikterne kjendt, se Tabel I.

Af **Jordmødre** udexamineredes 60, deraf ved Jordmoderskolen i Kristiania 45, ved Jordmoderskolen i Bergen 15. Jordmødrenes Antal var efter Embedslægerens Opgaver 1036, hvis Fordeling paa Amter og Lægedistrikter sees af Tabel I.

Hjælpevaksinatørernes Antal var efter Distriktslægerens Opgaver 699, hvis Fordeling paa Amter og Lægedistrikter sees af Tabel I.

Følgende Kommuner erholdt i 1898 kongelig Approbation paa **Sundhedsforskrifter** eller Tillæg til og Forandringer i saadanne:

Bergs Herred (Smaalenenes Amt) 19de Marts.
Id Herred (Smaalenenes Amt) 19de Marts.
Tvedestrand Ladested (Nedenes Amt) 30de April.
Borge Herred (Smaalenenes Amt) 11te Juli.
Nes Herred (Buskerud Amt) 11te Juli.
Aalesund Kjøbstad (Romsdals Amt) 11te Juli.

¹⁾ Ved Fortegnelsens Udgivelse var en Del Distriktslægeembeder ubesatte. ²⁾ Ovenfor er flersteds samme Læge opført under forskellige Stillinger.

Levanger Kjøbstad (Nordre Trondhjems Amt) 11te Juli.
Fredriksstad Kjøbstad (Smaalenenes Amt) 25de Juli.
Hønefoss Kjøbstad (Buskerud Amt) 6te Oktober.
Mykland Herred (Nedenes Amt) 6te Oktober.
Oddernes Herred (Lister og Mandal Amt) 6te Oktober.
Hof Herred (Jarlsberg og Larvik Amt) 7de November.
Kirkebø Herred (Nordre Bergenhus Amt) 7de November.
Nesset Herred (Romsdals Amt) 7de November.
Nedre Stjørdalen, Hegre og Meraker Herreder (Nordre Trond-
hjems Amt) 7de November.
Kristiania Kjøbstad 19de December.
Barbu Herred (Nedenes Amt) 19de December.
Skjerstad Herred (Nordlands Amt) 19de December.
Saltdalen Herred (Nordlands Amt) 19de December.

Apothek og Personale.
Des pharmacies et de leur personnel.

	Tabel XXXII. Amt.	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Pharmaceutisk Kandidat.	Pharmaceut uden Apothekerexamen.	Discipel.
I.	Kristiania:							
	Elefanten	1	-	1	.	5	.	-
	Svanen	1	-	.	1	5	.	-
	Løven	-	1	.	1	3	1	1
	Rigshospitalets Apothek	-	¹⁾ 1	1	.	6	.	1
	Hjorten	-	1	.	1	3	1	-
	Nordstjernen	-	1	1	.	5	.	1
	Falken	-	1	1	.	2	1	1
	Hygiea	-	1	.	1	3	.	-
	Oslo Apothek.	-	1	1	.	2	1	-
	Grünerløkkens Apothek	-	1	1	.	4	.	-
	Orion	-	1	1	.	4	.	-
	Idun	-	1	1	.	3	.	-
	Jernb.torvets Apothek	-	1	1	.	5	.	-
	Kronen	-	1	1	.	4	.	-
	Uranienborg Apothek	-	1	1	.	3	.	-
	Hebe	-	1	1	.	3	.	-
	Bien	-	1	1	.	2	.	1
	Moløkkens Apothek	-	1	1	.	2	.	1
	Flora ²⁾	-	1	1	.	2	1	-
II.	Akershus Amt:							
	Sandviken	-	1	1	-	2	-	-
	Lillestrøm	-	1	1	1	1	-	-
	Eidsvold	-	1	1	-	1	-	1
	Drebak	1	-	1	-	1	-	-
III.	Smaalenenes Amt:							
	Moss:							
	Elefanten	1	-	1	-	1	-	1
	Ørnen	-	1	1	-	1	1	1
	Fredriksstad:							
	Vestsidens Apothek ...	1	-	1	1	2	1	-
	Svanen	-	1	1	-	1	1	-
	Hjorten	-	1	1	.	2	.	2
	Filial i Selbak	-	1	-	1	-	-	-
	— Græsøvik	-	1	-	1	-	-	-
	Sarpsborg	-	1	-	1	1	-	1
	Fredrikshald:							
	Svanen	-	1	1	-	1	1	-
	Ørnen	-	1	1	-	2	.	-
	Filial i Tistedalen	-	1	-	1	-	1	-
IV.	Buskerud Amt:							
	Drammen:							
	Bragernes	1	-	1	-	2	-	2
	Strømsø	-	1	-	1	2	-	-
	Ørnen	-	1	1	-	-	1	-

¹⁾ Ifølge kgl. Resolut. af 4de December 1856 har Rigshospitalet som saadant Ret til at drive et Apothek. ²⁾ Aabnedes for Publikum den 1ste Januar 1899.

Apothek og Personale.

	Tabel XXXII (Forts.). Amt.	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- ceutisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel.
	Hønefoss	1	-	1	-	2	-	1
	Hougsund i øvre Eker ..	-	1	1	-	-	1	1
	Kongsberg	1	-	1	-	1	1	1
	Hallingdals Apothek ..	-	1	1	-	-	-	1
V.	Jarlsberg og Larvik Amt:							
	Horten	-	1	1	-	2	-	-
	Tønsberg:							
	Løven	1	-	-	1	1	1	2
	Svanen	-	1	1	-	2	-	-
	Svelviken	-	1	1	-	-	-	2
	Holmestrand	1	-	1	-	1	-	1
	Sandefjord	-	1	-	1	1	1	-
	Larvik: Ørnen	1	-	1	-	2	-	-
	Svanen	-	1	1	-	1	1	-
VI.	Hedemarkens Amt:							
	Kongsvinger	1	-	1	-	1	-	1
	Hamar: Svanen	-	1	1	-	1	-	-
	Løven	-	1	1	-	-	1	1
	Ringsaker	-	1	1	-	-	1	-
	Elverum	-	1	1	-	2	-	-
	Tønset	-	1	1	-	-	1	2
VII.	Kristians Amt:							
	Gran	-	1	1	-	1	-	-
	Valdres Apothek	-	1	1	-	1	-	2
	Totens Apothek	-	-	-	1	-	1	-
	Gjøvik	-	1	1	-	1	-	1
	Lillehammer	1	-	1	-	1	1	1
VIII.	Bratsberg Amt:							
	Skien:							
	Svanen	1	-	1	-	2	-	-
	Skien nye Apothek ..	-	1	1	-	2	-	-
	Porsgrund	1	-	1	-	1	-	1
	Brevik	1	-	-	1	-	-	1
	Filial i Langesund	-	1	-	1	-	-	1
	Kragerø	1	-	1	-	1	1	1
	Ulefoss	-	1	1	-	1	-	2
	Filial i Kviteseid	-	1	-	1	-	-	-
	Notodden	-	1	1	-	-	1	1
IX.	Nedenes Amt:							
	Østerrisør	1	-	1	-	1	-	2
	Tvedestrand	-	1	-	1	-	1	-
	Arendal:							
	Løven	1	-	1	-	2	-	1
	Svanen	-	1	1	-	2	-	-
	Grimstad	1	-	1	-	1	1	-
	Lillesand	-	1	1	-	2	-	-

Apothek og Personale.

	Tabel XXXII (Forts.).	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- ceutisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen	Discipel.
X.	Lister og Mandal Amt:							
	Kristiansand:							
	Løven	1	-	1	-	2	-	-
	Elefanten	1	-	-	1	1	1	1
	Mandal	1	-	-	1	1	-	1
	Farsund	-	1	-	1	-	-	1
	Flekkefjord	1	-	-	1	1	-	-
XI.	Stavanger Amt:							
	Egersund	-	1	-	1	-	-	1
	Sandnes	-	1	1	-	1	-	1
	Stavanger:							
	Hygiea	1	-	1	-	2	-	2
	Hjorten	-	1	1	-	1	-	1
	Svanen	-	1	-	1	1	1	2
	Kopervik	-	1	1	-	1	-	1
	Haugesund:							
	Løven	-	1	1	-	1	-	2
	Havfruen	-	1	1	-	1	-	2
XII.	Søndre Bergenhus Amt:							
	Vossevangen	-	1	1	-	1.	-	1
XIII.	Bergen:							
	Løven	1	-	1	-	2	1	-
	Svanen	1	-	1	-	7	-	-
	Elefanten	-	1	-	1	3	-	-
	Hjorten	-	1	1	-	2	-	-
	Nordstjernen	-	1	-	1	2	1	1
	Ørnen	-	1	1	-	3	-	-
XIV.	Nordre Bergenhus Amt:							
	Lærdalsøren	-	1	-	1	-	1	1
	Florø	-	1	-	1	-	-	2
XV.	Romsdals Amt:							
	Volden	-	1	1	-	-	1	1
	Aalesund:							
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	2
	Svanen	1	-	1	-	1	1	2
	Molde	1	-	1	-	1	1	1
	Kristiansund:							
	Løven	1	-	1	-	1	1	} 3
	Filial paa Nordlandet	-	1	-	1	-	-	
	Svanen	-	1	1	-	1	1	

Apothek og Personale.

	Tabel XXXII (Forts.). Amt.	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- ceutisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel.
XVI.	Søndre Trondhjems Amt:							
	Trondhjem:							
	Løven	1	-	-	1	2	1	2
	Svanen	1	-	1	1	3	-	1
	Hjorten	-	1	-	1	2	-	2
	Ørnen	-	1	1	-	1	1	1
	Røros	1	-	1	-	1	-	1
	Orkedalsøren	-	1	1	-	1	-	1
XVII.	Nordre Trondhjems Amt:							
	Stjørdalen	-	1	1	-	1	-	-
	Levanger	1	-	1	-	1	1	1
	Steinkjær	1	-	1	-	1	1	1
	Namsos	-	1	1	-	1	1	1
XVIII.	Nordlands Amt:							
	Mosjøen	-	1	1	-	-	1	-
	Brønnø	-	1	-	1	-	-	1
	Bodø	1	-	1	-	3	-	-
	Kabelvaag	-	1	1	-	2	-	1
	Stokmarknes	-	1	1	-	-	1	1
XIX.	Tromsø Amt:							
	Harstad	-	1	1	-	1	-	-
	Tromsø:							
	Renen	-	1	1	-	1	-	-
	Svanen	-	1	1	-	1	1	2
XX.	Finmarkens Amt:							
	Hammerfest	-	1	1	-	1	-	1
	Varde	-	1	1	-	1	-	-
	Vadsø	-	1	1	-	-	1	1
	Tilsammen	36	89	95	33	187	40	90

Syfilis paa Syge- La syphilis dans

Tabel XXXIII.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets Hudsygeafdeling	38	7	31	195	69	126	233	76	157	153	46	107
Kristiania Bys Sygehus ¹⁾	32	8	24	218	101	117	250	109	141	136	56	80
Kristiania Garnisons — — —	-	-	-	4	4	-	4	4	-	4	4	-
Akers — — —	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Moss Bys — — —	-	-	-	5	1	4	5	1	4	5	1	4
Smaalenenes Amts — — —	1	1	-	8	2	6	9	3	6	3	2	1
Fredriksstad Bys — — —	1	-	1	8	5	3	9	5	4	8	4	4
Fredrikshald — — —	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Drammens — — — ²⁾	4	1	3	19	11	8	23	12	11	19	11	8
Karl Johansværns — — —	-	-	-	19	19	-	19	19	-	18	18	-
Jarlsberg og Larvik Amts — ³⁾	5	1	4	26	8	18	31	9	22	29	8	21
Hedemarkens — — —	2	1	1	9	3	6	11	4	7	6	3	3
Hamar Bys — — —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1
Kristians Amts — — —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Bratsberg — — —	-	-	-	5	2	3	5	2	3	3	2	1
Østerriser Bys — — —	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Arendal Bys — — —	-	-	-	6	1	5	6	1	5	5	1	4
Lister og Mandal Amts — — —	3	1	2	5	1	4	8	2	6	7	2	5
Kristiansand Bys — — —	-	-	-	9	8	1	9	8	1	7	6	1
Stavanger Amts — — —	1	-	1	6	4	2	7	4	3	5	2	3
— Bys — — — ⁴⁾	6	3	3	18	8	10	24	11	13	20	9	11
Bergens — — —	8	6	2	50	30	20	58	36	22	53	36	17
Romsdals Amts — — —	4	2	2	12	3	9	16	5	11	14	4	10
Aalesund Bys — — —	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Trondhjem Bys — — —	7	5	2	37	14	23	44	19	25	35	13	22
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Skogn	4	-	4	30	8	22	34	8	26	28	6	22
Nordre Trondhjems Amts Sygehus ved Namsos	2	1	1	5	1	4	7	2	5	6	2	4
Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug — — —	-	-	-	12	1	11	12	1	11	9	1	8
— — — - Bodø	2	1	1	15	5	10	17	6	11	10	2	8
— — — - Buksnes — — —	-	-	-	6	4	2	6	4	2	3	2	1
— — — - Stokmarknes	2	1	1	2	1	1	4	2	2	2	1	1
Tromsø Amts Sygehus i Tromsø ⁵⁾ — — —	1	-	1	3	1	2	4	1	3	3	1	2
Finmarkens — — — i Hammerfest — — —	-	-	-	19	13	6	19	13	6	18	13	5
— — — - Vardø	1	-	1	10	5	5	11	5	6	9	5	4
— — — - Vadso ⁶⁾	-	-	-	4	3	1	4	3	1	2	2	-
Sum	124	39	85	771	340	431	895	379	516	623	265	358

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 30, deraf 10 Mænd, 20 Kvinder. ²⁾ Ifølge forrige 5 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 11, deraf 4 Mænd, 7 Kvinder. ⁵⁾ Ifølge deraf 49 Mænd, 90 Kvinder.

husene i 1898.

les hôpitaux.

Udgaaede						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform for indkomne Tilfælde.				Antallet af For- pleinings- dage.	Middeltal af For- pleinings- dage for hver Udskreven.
i Bedring.			uhelbredede.									primær.	kon- stitutio- nel.	heredi- tær.	uop- givet.		
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
25	10	15	11	5	6	2	2	-	42	13	29	12	162	21	-	13357	69,9
47	28	19	24	5	19	-	-	-	43	20	23	10	205	3	-	9222	44,5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	129	32,25
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	12	12,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	312	62,4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1	5	-	8	-	-	766	255,3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	6	-	-	448	56,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	26	26,0
1	1	-	-	-	-	1	-	1	3	1	2	1	17	1	-	1307	65,3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	15	-	-	418	22,0
-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	1	25	-	-	1206	40,2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	4	-	9	-	-	901	150,2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	30	30,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	67	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	5	-	-	310	77,5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	31	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	4	2	-	355	71,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	5	-	-	628	89,7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	4	5	-	-	319	45,6
2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	314	44,9
-	-	-	1	1	-	-	-	-	3	1	2	6	10	2	-	1463	69,7
2	-	2	-	-	-	-	-	-	3	-	3	15	35	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	12	-	-	682	45,5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	105	105,0
3	3	-	1	1	-	1	-	1	4	2	2	1	36	-	-	2547	63,7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2	4	1	29	-	-	1654	59,1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	5	-	-	401	66,8
1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	12	-	-	460	46,0
1	1	-	-	-	-	2	1	1	4	2	2	1	14	-	-	931	71,6
1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	6	-	-	183	45,8
1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	559	186,3
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	16	-	-	332	17,5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	1	9	-	-	562	62,4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	4	-	-	-	-
85	47	38	40	13	27	8	5	3	139	49	90	66	676	29	-	40037	53,0

Aarsliste tilbageiggende 4, deraf 2 Mænd, 2 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende forrige Aarsliste tilbageiggende 3 Kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 139,

Tabel over Tilfælde af Sindssyg-

Mouvement des aliénés

Tabel XXXIV.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets Afdelinger	-	-	-	12	5	7	12	5	7	-	-	-
Kristiania Bys Sygehus	2	-	2	34	6	28	36	6	30	3	-	3
Diakonisseanstaltens —	-	-	-	5	-	5	5	-	5	1	-	1
Akers kommunale —	-	-	-	3	2	1	3	2	1	-	-	-
Smaalenenes Amts —	1	-	1	11	4	7	12	4	8	3	1	2
Fredriksstad Bys —	-	-	-	3	2	1	3	2	1	1	1	-
Fredrikshald — —	-	-	-	7	2	5	7	2	5	2	1	1
Drammens — —	1	-	1	9	5	4	10	5	5	3	-	3
Karl Johansværns —	-	-	-	3	3	-	3	3	-	1	1	-
Jarlsberg og Larvik Amts Sygehus	2	1	1	9	7	2	11	8	3	1	1	-
Hedemarkens — —	-	-	-	5	2	3	5	2	3	-	-	-
Kristians Amts Sygehus	20	10	10	38	24	14	58	34	24	9	6	3
Østerrisør Bys —	-	-	-	3	1	2	3	1	2	-	-	-
Grimstad — —	-	-	-	2	-	2	2	-	2	-	-	-
Lister og Mandal Amts Sygehus ...	-	-	-	3	3	-	3	3	-	2	2	-
Stavanger Amts Sygehus	-	-	-	4	3	1	4	3	1	-	-	-
— Bys —	¹⁾ 1	-	1	29	20	9	30	20	10	3	3	-
Bergens — —	-	-	-	3	1	2	3	1	2	-	-	-
Trondhjem — —	-	-	-	19	14	5	19	14	5	1	1	-
Nordre Trondhjems Amts Sygehus ved Namsos	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Nordlands Amts Sygehus i Alsta- haug	-	-	-	4	1	3	4	1	3	1	-	1
Nordlands Amts Sygehus i Bodø....	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-
— — — — — Buksnes.	-	-	-	2	1	1	2	1	1	1	1	-
Karlø kommunale Sygehus	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Finmarkens Amts Sygehus i Hammer- fest	-	-	-	6	1	5	6	1	5	4	1	3
Finmarkens Amts Sygehus i Vardø	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
— — — — — Vadsø	1	-	1	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Tilsammen	28	11	17	219	109	110	247	120	127	37	19	18
Fiskesygehus i Skjervø	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-
— — — — — Gamvik (Tanen)	-	-	-	2	2	-	2	2	-	2	2	-
Sum	28	11	17	223	112	111	251	123	128	39	21	18

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 3, alle Kvinder.

dom, behandlede paa Sygehus.

dans les hôpitaux.

Udgaaede						Døde.			Tilbageliggende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform hos de Indkomne:																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
i Bedring.			uhelbredede.									Melancholia.	Mania.	Amentia.	Dementia.	Paranoia.	Insania.	Epilepsia.	Hypochondria.	Delirium.	Idiotismus.	Uopgivet.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																					
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													

Antal af de paa Syge-

Mouvement des malades

Tabel XXXV.	Tilbageliggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets medicinske Afdelinger	107	51	56	1176	641	535	1283	692	591	452	239	213
— chirurgiske — ¹⁾	98	57	41	944	590	354	1042	647	395	519	317	202
— Hudsyge- Afdeling..	68	20	48	409	168	241	477	188	289	336	124	212
— Øien- — ²⁾	20	10	10	153	77	76	173	87	86	98	50	48
— Afd. for Øre, Strube-, Næse- og Svælgsygdomme	22	10	12	155	73	82	177	83	94	98	52	46
— Børneafdeling	41	19	22	208	102	106	249	121	128	95	38	57
— Nerveafdeling	22	12	10	101	60	41	123	72	51	18	12	6
Rigshospitalets Afdelinger tilsammen	378	179	199	3146	1711	1435	3524	1890	1634	1616	832	784
Fødselstiftelsens gynækologiske Afd.	5	-	5	170	-	170	175	-	175	123	-	123
— Børne- —	4	-	4	25	-	25	29	-	29	27	-	27
Kristiania Bys Sygehus Afdeling A	88	51	37	720	415	305	808	466	342	464	267	197
— — — B	82	2	80	526	15	511	608	17	591	283	8	275
— — — paa Grønland	66	7	59	114	-	114	180	7	173	5	-	5
— — — ved Trond-	22	22	-	108	108	-	130	130	-	17	17	-
— — — hemsveien..	33	33	-	303	303	-	336	336	-	87	87	-
— — — ved Ullevolds-	18	8	10	60	27	33	78	35	43	24	11	13
— — — paa Blegøen	29	29	-	453	453	-	482	482	-	301	301	-
— — — Sorgenfri	45	22	23	155	88	67	200	110	90	1	-	1
— — — ³⁾ Bellevue	10	-	10	10	3	7	20	3	17	8	-	8
— — — ⁴⁾ Arb.anst.	393	174	219	2449	1412	1037	2842	1586	1256	1190	691	499
Kristiania Bys Sygehus ialt	58	7	51	509	141	368	567	148	419	343	89	254
Diakonisseanstaltens Sygehus ⁵⁾	11	11	-	217	217	-	228	228	-	218	218	-
Kristiania Garnisons —	21	11	10	133	68	65	154	79	75	62	34	28
Akers kommunale — ⁶⁾	11	5	6	63	30	33	74	35	39	42	21	21
Moss Bys —	6	3	3	47	19	28	53	22	31	21	6	15
Smaalenenes Amts — ⁷⁾	9	3	6	99	60	39	108	63	45	80	43	37
Fredriksstad Bys — ⁸⁾	12	7	5	144	83	61	156	90	66	99	63	36
Fredrikshald — —	27	15	12	356	214	142	383	229	154	279	168	111
Drammens — — ⁹⁾	3	3	-	430	430	-	433	433	-	389	389	-
Karl Johansværns —	29	12	17	192	107	85	221	119	102	127	60	67
Jarlsberg og Larvik Amts —	12	8	4	54	22	32	66	30	36	24	10	14
Hedemarkens — —	7	5	2	70	41	29	77	46	31	46	25	21
Hamar Bys —	6	3	3	19	11	8	25	14	11	4	4	-
Furnes «Sygehjem» —	8	3	5	33	11	22	41	14	27	18	10	8
Ringsaker kommunale —	26	14	12	106	59	47	132	73	59	46	26	20
Kristians Amts —	16	5	11	189	117	72	205	122	83	116	75	41
Bratsberg — — ¹⁰⁾	2	-	2	16	9	7	18	9	9	12	7	5
Østerrisor Bys —	1	1	-	19	16	3	20	17	3	13	12	1
Tvedestrand — —	8	5	3	50	31	18	58	36	22	40	25	15
Arendal — — ¹¹⁾												

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 95, deraf 56 Mænd og 39 Kvinder. ²⁾ Ifølge bageliggende 45, deraf 24 Mænd og 21 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 9, deraf ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 20, deraf 10 Mænd og 10 Kvinder. ⁵⁾ Ifølge forrige 9, deraf 4 Mænd og 5 Kvinder. ⁶⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 27, deraf 17 Mænd og forrige Aarsliste tilbageliggende 6, deraf 4 Mænd og 2 Kvinder.

husene behandlede Syge.

dans les hôpitaux.

Udgaaede						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige Ud- gaaede.	Dagligt Middel- belæg.	Antal Forplei- ningsdage for hver Ud- skreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgnet. Øre.	Antallet af Forplei- nings- dage.
i Bedring.			uhelbredede.													
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.					
368	194	174	167	93	74	178	105	73	118	61	57	15,3	115,5	36,1	23,0	42155
244	159	85	107	62	45	72	47	25	100	62	38	7,6	105,2	40,8	10,7	38438
48	28	20	17	8	9	8	4	4	68	24	44	1,9	75,1	66,9	19,2	27431
37	19	18	14	7	7	1	-	1	22	11	12	0,7	23,0	56,1	7,0	8417
35	17	18	12	3	9	11	5	6	21	6	15	7,1	20,3	47,7	10,3	7438
48	29	19	25	12	13	43	24	19	38	18	20	20,4	37,3	64,6	27,6	13626
52	29	23	26	14	12	5	3	2	22	14	8	4,9	23,4	84,8	17,8	8560
832	475	357	368	199	169	318	188	130	390	196	194	10,1	399,1	46,6	17,6	146065
24	-	24	14	-	14	6	-	6	8	-	8	3,6	10,6	23,2	-	3875
1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	3,4	1,3	16,4	-	475
117	72	45	61	35	26	81	43	38	85	49	36	11,2	-	-	-	-
119	1	118	57	2	55	68	5	63	81	1	80	12,9	-	-	-	-
36	3	33	20	4	16	48	-	48	71	-	71	44,1	-	-	-	-
33	33	-	23	23	-	23	23	-	34	34	-	23,9	-	-	-	-
99	99	-	35	35	-	66	66	-	49	49	-	22,9	-	-	-	-
14	5	9	19	9	10	-	-	-	21	10	11	-	-	-	-	-
87	87	-	33	33	-	8	8	-	53	53	-	1,9	-	-	-	-
22	11	11	23	15	8	114	66	48	40	18	22	71,3	-	-	-	-
3	3	-	9	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
530	314	216	280	156	124	408	211	197	434	214	220	16,9	415,6	62,9	7,75	151700
65	11	54	47	23	24	54	15	39	58	10	48	10,6	59,6	42,7	5,7	21742
1	1	-	5	5	-	2	2	-	2	2	-	0,9	10,0	16,1	13,2	3634
32	18	14	10	4	6	24	13	11	26	10	16	18,7	-	-	-	-
9	4	5	1	1	-	16	6	10	6	3	3	23,5	9,2	49,2	14,4	3343
9	6	3	7	3	4	6	4	2	10	3	7	13,9	12,3	105,1	-	4518
4	4	-	3	1	2	9	5	4	12	10	2	9,4	10,2	38,8	22,7	3726
18	8	10	13	6	7	13	6	7	13	7	6	9,1	14,0	35,6	12,8	5096
22	14	8	14	7	7	35	19	16	33	21	12	10,9	38,9	40,5	-	14197
27	27	-	10	10	-	7	7	-	-	-	-	1,6	13,3	11,2	-	4870
32	24	8	29	18	11	18	8	10	15	9	6	8,7	16,5	29,3	16,7	6033
8	5	3	9	4	5	16	9	7	9	2	7	28,1	13,7	87,9	19,0	5014
12	8	4	1	-	1	11	9	2	7	4	3	15,7	12,6	65,5	16,2	4589
6	3	3	-	-	-	7	5	2	8	2	6	41,2	8,2	175,1	-	2976
10	1	9	2	1	1	3	2	1	8	-	8	9,1	7,9	87,0	21,8	2871
35	24	11	17	13	4	11	3	8	23	7	16	10,1	26,0	87,0	6,1	9488
36	22	14	13	6	7	18	8	10	22	11	11	9,8	29,4	58,7	12,2	10748
1	-	1	2	1	1	-	-	-	3	1	2	-	2,0	48,1	18,6	722
-	-	-	3	3	-	4	2	2	-	-	-	20,0	-	-	-	-
6	5	1	3	1	2	5	4	1	4	1	3	9,3	5,4	36,4	25,5	1965

forrige Aarsliste tilbageliggende 19, deraf 9 Mænd og 10 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste til 2 Mænd og 7 Kvinder. ⁵⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 58, deraf 8 Mænd og 50 Kvinder. Aarsliste tilbageliggende 8, deraf 4 Mænd og 4 Kvinder. ⁸⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 10 Kvinder. ¹⁰⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 15, deraf 5 Mænd og 10 Kvinder. ¹¹⁾ Ifølge

Antal af de paa Syge-

Tabel XXXV (Forts.).			Til- bageliggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
			Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Grimstad Bys Sygehus ...			1	-	1	31	22	9	32	22	10	18	13	5
Lister og Mandal Amts — ¹⁾ ...			14	6	8	50	31	19	64	37	27	35	20	15
Kristiansand Bys — ...			16	12	4	142	88	54	158	100	58	117	77	40
Mandal — — ...			1	1	-	64	34	30	65	35	30	37	16	21
Stavanger Amts — — ...			10	3	7	96	50	46	106	53	53	34	18	16
— Bys — ²⁾ ...			52	21	31	667	301	366	719	322	397	444	192	252
Haugesund — — ...			-	-	-	15	14	1	15	14	1	11	11	-
Bergens — — ³⁾ ...			81	45	36	1041	580	461	1122	625	497	699	388	311
Romsdals Amts Sygehus ...			12	5	7	141	71	70	153	76	77	96	47	49
Aalesunds kommunale — ⁴⁾ ...			-	-	-	24	17	7	24	17	7	15	13	2
Trondhjem Bys — — ...			74	34	40	816	445	371	890	479	411	493	258	235
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Skogn ...			29	11	18	404	197	207	433	208	225	351	175	176
Nordre Trondhjems Amts Sygehus ved Namsos ...			28	18	10	220	106	114	248	124	124	140	69	71
Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug — — — - Bodø ...			13	4	9	316	162	154	329	166	163	196	94	102
— — — - Buksnes .			24	17	7	110	68	42	134	85	49	72	44	28
— — — —			26	16	10	221	144	77	247	160	87	165	112	53
— — — — - Stokmark- nes ...			13	5	8	86	54	32	99	59	40	57	35	22
Sulitjelma — — — —			3	3	-	49	47	2	52	50	2	46	44	2
Tromsø — — — - Tromsø ⁵⁾ .			25	15	10	149	79	70	174	94	80	86	45	41
Karlse kommunale — ⁶⁾ ...			-	-	-	34	20	14	34	20	14	73	13	10
Finmarkens Amts Sygehus i Hammer- fest ...			22	19	3	338	276	62	360	295	65	249	213	36
— — — — - Vardø ...			9	6	3	293	204	80	302	210	92	234	165	69
— — — — - Vadsø ⁷⁾ .			12	8	4	126	104	22	138	112	26	98	80	18
Tilsammen ⁸⁾			1518	723	795	13969	7923	6046	15487	8646	6841	8651	4950	3701
Fiskesygehus i Skjervø ...			-	-	-	23	16	7	23	16	7	13	8	5
— — - Hasvaag (Loppen) ...			-	-	-	15	13	2	15	13	2	5	4	1
— — - Gamvik (Tanen) ...			-	-	-	54	54	-	54	54	-	48	48	-
Tilsammen			-	-	-	92	83	9	92	83	9	66	60	6
Sum			1018	723	795	14061	8006	6055	15579	8729	6850	8717	5010	3707

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 14, deraf 7 Mænd, 7 Kvinder. ²⁾ Ifølge forrige 84, deraf 41 Mænd, 43 Kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 3 Kvinder. ⁵⁾ Ifølge liggende 1 Kvinde. ⁷⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 12, deraf 8 Mænd, 4 Kvinder.

husene behandlede Syge.

Udgaaede						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige Ud- gaaede.	Dagligt Middel- belæg.	Antal Forplei- ningsdage for hver Ud- skreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgnen. Øre.	Antallet af Forplei- nings- dage.
i Bedring.			uhelbredede.													
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.					
8	5	3	3	2	1	2	2	-	1	-	1	6,4	2,4	28,0	-	869
11	7	4	8	5	3	4	2	2	6	3	3	6,9	9,8	61,9	9,3	3591
5	4	1	4	2	2	11	4	7	21	13	8	8,0	18,2	48,5	9,6	6650
15	11	4	6	4	2	4	2	2	3	2	1	6,4	-	-	-	-
27	15	12	12	7	5	14	8	6	19	5	14	16,1	15,5	65,2	17,3	5677
98	46	52	55	31	24	58	24	34	64	29	35	8,8	68,1	37,9	10,9	24855
3	3	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	6,7	-	-	-	-
186	105	81	82	44	38	87	50	37	68	38	30	8,3	98,7	34,3	25,1	36003
24	12	12	12	8	4	9	3	6	12	6	6	6,4	14,0	37,7	20,0	5320
2	-	2	-	-	-	4	1	3	3	3	-	19,0	3,1	54,2	-	1138
156	94	62	79	48	31	92	46	46	70	33	37	11,2	77,3	34,4	-	28204
12	6	6	8	6	2	30	11	19	32	10	22	7,5	44,0	40,0	9,8	16045
47	26	21	14	6	8	19	8	11	28	15	13	8,6	32,0	53,1	8,6	11681
75	35	40	31	23	8	11	8	3	16	6	10	3,5	20,6	24,1	27,0	7539
23	17	6	6	4	2	18	12	6	15	8	7	15,1	20,3	62,3	18,2	7418
37	19	18	9	7	2	17	12	5	19	10	9	7,5	2,9	4,7	-	1063
16	8	8	8	4	4	9	6	3	9	6	3	10,0	13,5	54,9	-	4944
3	3	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	2,7	19,8	-	-
11	5	6	18	11	7	16	10	6	43	23	20	12,3	-	-	-	-
4	1	3	3	3	-	2	1	1	2	2	-	6,2	2,4	27,8	20,0	889
56	40	16	13	11	2	20	17	3	22	14	8	5,9	25,8	27,8	25,0	9416
9	8	1	4	3	1	18	10	8	37	24	13	6,8	24,2	33,4	16,1	8840
12	12	-	7	5	2	9	8	1	12	7	5	7,1	11,9	34,4	23,8	4337
2560	1456	1104	1233	696	537	1447	771	676	1596	773	823	10,4	1624,9	42,7	-	593097
6	5	1	2	1	1	1	1	-	1	1	-	4,6	0,8	12,9	38,0	283
4	3	1	4	4	-	2	2	-	-	-	-	13,3	0,5	12,4	-	186
3	3	-	1	1	-	2	2	-	-	-	-	3,7	1,8	12,0	25,7	646
13	11	2	7	6	1	5	5	-	1	1	-	5,5	3,1	12,3	-	1115
2573	1467	1106	1240	702	538	1452	776	676	1597	774	823	10,4	1628,9	42,5	-	504212

Aarsliste tilbageiggende 89, deraf 36 Mænd, 35 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende forrige Aarsliste tilbageiggende 33, deraf 16 Mænd, 17 Kvinder. ⁶⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbage-
⁹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 1555, deraf 736 Mænd, 819 Kvinder.

Kjendte Døds-

Causes de décès par

Tabel XXXVI. Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.		Smaalønes Amt.		Buskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.			Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.																
<i>I. Akute.</i>																
Exantematisk Tyfus	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	164	4	10	3	6	4	3	2	3	2	1	-	1	-	2	-
Epid. Cerebrospinalmeningit ...	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	6	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	113	13	6	4	1	2	1	4	3	-	1	-	-	2	2	1
Mæslinger	243	36	25	8	1	15	5	12	5	8	6	-	3	1	11	9
Difteri (Croup)	379	11	18	4	8	8	4	17	10	2	2	-	7	2	5	4
Kighoste	369	16	34	5	3	2	2	14	18	2	3	-	-	1	2	3
Influenza	140	5	4	2	-	7	2	6	5	1	2	-	4	4	6	2
Gigtfeber	88	3	4	1	2	1	4	2	4	1	2	-	6	5	4	3
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas, Phlegmone og Absces	96	17	11	3	2	2	2	3	-	2	-	-	6	2	1	2
Pyæmi og Sæphæmi	131	10	8	2	1	1	2	4	8	-	-	-	5	5	4	2
Akut Diarré (Kolerine)	592	100	95	16	9	13	13	15	25	13	20	-	15	12	7	6
Dysenteri	8	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tetanus, Trismus	6	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Karbunkel, Furunkel	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aktinomykose	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Beri-Beri	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>																
Tuberkulose uden opgiv. Sæde	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Lungerne	4391	295	309	96	111	141	171	100	135	111	117	-	96	89	53	76
b. Tarmkanalen	116	2	6	-	2	3	-	5	10	3	1	-	2	3	1	8
c. Ben og Led	102	-	3	4	3	3	-	3	6	2	2	-	7	3	1	1
d. Urin- og Kjønsorganer ...	36	2	2	1	-	1	-	5	-	1	-	-	-	2	-	-
e. Lymfekjertler (Skrofulose) ..	47	4	1	2	2	1	-	-	2	-	-	-	2	4	2	2
f. Andre Organer	110	14	10	4	6	-	2	1	6	3	2	-	5	4	2	4
g. Tuberkuløs Meningit	828	58	49	8	12	22	18	17	15	16	25	-	17	28	12	23
h. Miliærtuberkulose	50	2	5	2	1	-	3	-	3	-	-	-	1	4	1	2
Spedalskhed	51	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	1
Syfilis	65	16	9	2	-	2	1	4	2	2	3	-	1	2	-	2
Kræft:																
1. Carcinom (uden opgiv. Sæde)	78	-	-	6	2	11	14	-	1	-	1	-	-	-	2	4
a. Maven	1035	36	37	38	23	31	24	45	41	42	28	1	42	34	30	25
b. Leveren	122	9	4	3	3	2	3	7	4	3	3	-	3	7	7	4
c. Brystkjertelen	61	-	5	-	3	-	3	-	6	1	5	-	-	2	-	5
d. Kjønsorganerne	93	-	11	-	3	-	7	-	6	-	8	-	1	2	1	4
e. Andre Organer	316	18	23	7	2	16	11	8	10	6	5	-	15	18	4	5
2. Sarkom (uden opgivet Sæde)	6	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1
a. Bensystemet	42	1	-	2	-	1	-	1	-	2	-	-	1	1	7	1
b. Andre Steder	49	4	3	2	-	4	2	4	1	-	-	-	1	-	2	1
Skjorbug	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyge	107	9	7	6	3	7	4	7	4	6	1	-	4	2	-	2
Perniciøs Anæmi	58	3	1	1	1	2	4	-	3	5	3	-	3	2	-	3

aarsager.

[illegible]

Kjendte Døds-

Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.		Smaalønes Amt.		Boskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.			Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
Dystoki.....	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Apoplexi.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeødem.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonit.....	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Ukjendt Aarsag.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.																
Cyanose (medfødt).....	7	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-
Hjernemisdannelse, Spina bifida.....	11	-	-	1	-	-	-	1	1	1	-	-	1	-	-	-
Andre Dannelsesfeil.....	10	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
E. Unaturlig Død.																
Akut Alkoholforgiftning.....	7	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-
Andre Forgiftninger.....	16	1	2	-	1	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-
Drukning.....	434	18	1	15	1	19	10	10	1	23	4	-	10	3	8	2
Forfrysning.....	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Forbrænding.....	57	2	5	2	1	3	2	1	-	1	-	-	2	3	1	1
Andre Ulykkestilfælde.....	265	27	14	16	1	11	1	16	1	4	2	-	4	3	10	-
Drab og Mord.....	19	1	-	3	1	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-
Selv mord.....	102	16	-	7	1	3	1	5	1	7	1	-	5	5	6	2
F. Andre Aarsager.																
Angina necrotica.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Asthma thymicum.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Coma.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Debilitas nervosa.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Decubitus.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystrophia muscular. progres..	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gangræna.....	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Navleblødning.....	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otitis.....	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumores.....	6	1	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	25880	1766	1671	656	562	881	846	724	713	638	609	1	695	676	568	579

Kjøn- og Aldersopgaver

Causes de décès

Tabel XXXVII. Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- aaarsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- aaarsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Syg- domme.													
<i>I. Akute.</i>													
Exantematisk Tyfus	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	164	0,7	71	93	-	-	1	1	4	1	4	5	9
Epidemisk Cerebrospinal- meningit.	6	-	6	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-
Børnekopper	6	-	5	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	113	0,5	58	55	-	9	5	26	34	19	13	3	1
Mæslinger	243	1,0	147	96	-	45	25	83	57	13	8	4	1
Difteri (Croup)	379	1,5	191	188	-	13	15	95	92	50	48	22	19
Kighoste	369	1,5	146	223	-	82	105	61	101	2	14	-	2
Influenza	140	0,6	73	67	-	5	1	5	1	2	1	2	3
Gigtfeber	88	0,4	41	45	-	1	-	2	4	4	8	4	9
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas, Phlegmone og Absces	96	0,4	55	41	-	18	11	6	4	1	-	-	-
Pyæmi og Sepsæmi	131	0,5	78	53	-	7	8	3	3	4	-	3	4
Akut Diarré (Kolerine)	592	2,4	291	301	-	197	201	65	54	7	7	2	1
Dysenteri	8	-	2	6	-	-	-	1	2	-	1	-	-
Tetanus, Trismus	6	-	4	2	-	-	2	1	-	-	-	-	-
Karbumkel, Furunkel	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Aktinomykose	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-Beri	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>													
Tuberkulose (uden opgivet Sæde)	3	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
a. Lungerne	4391	17,6	2019	2372	-	24	26	71	72	63	82	83	141
b. Tarmkanalen	116	0,5	46	70	-	1	4	5	9	6	8	6	6
c. Ben og Led	102	0,4	61	41	-	2	-	4	4	9	4	8	4
d. Urin- og Kjøsorg.	36	0,1	23	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (Skro- fulose)	47	0,2	17	30	-	3	5	7	13	2	6	1	2
f. Andre Organer	110	0,4	55	55	-	6	3	7	6	7	5	7	9
g. Tuberkuløs Meningit	828	3,3	412	416	-	69	65	154	160	89	97	49	48
h. Miliærtuberkulose	50	0,2	20	30	-	-	2	6	8	2	4	2	3
Spedalskhed	51	0,2	25	26	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Syfilis	65	0,3	37	28	-	18	10	4	4	-	-	-	1
Kræft:													
1. Carcinom (uden op- givet Sæde)	78	-	36	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	1035	4,1	598	436	1	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	122	0,5	64	58	-	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	61	0,2	2	59	-	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjøsorganerne	93	0,4	8	85	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	316	1,3	162	154	-	-	-	1	-	-	-	-	-
2. Sarkom (uden opgivet Sæde)	6	-	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	42	0,2	25	17	-	1	2	-	-	-	-	1	-
b. Andre Steder	49	0,2	34	15	-	1	-	1	1	1	-	1	-

ved kjendte Dødsaaarsager.

par sexe et par âge.

Fordeling paa Alder (par âge).																		Alder er opgivet for			
15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		over 100Aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
7	16	21	18	14	21	12	6	7	3	1	5	1	6	-	-	-	-	-	-	70	93
2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
-	-	-	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1
2	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	58	55
3	7	4	3	1	1	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	147	96
-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	189	188
2	2	5	1	1	4	4	9	4	3	10	10	19	20	14	11	-	-	-	-	146	223
7	3	6	3	8	3	2	3	4	1	1	6	3	5	-	-	-	-	-	-	73	66
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	42	45
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	1	-	2	1	3	2	3	4	6	5	2	11	6	6	3	-	-	-	-	54	41
8	1	8	8	2	6	14	5	5	5	9	6	9	5	4	2	1	-	-	-	77	53
1	1	1	2	1	1	4	2	1	4	3	7	5	13	4	7	-	1	-	-	291	301
-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	6
3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
1	-	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
228	308	671	569	314	440	201	311	168	196	123	141	57	78	12	7	1	-	-	-	2016	2371
4	7	11	11	7	8	2	8	1	2	2	4	1	3	-	-	-	-	-	-	46	70
9	12	17	9	7	2	1	-	3	-	1	3	-	3	-	-	-	-	-	-	61	41
3	3	6	3	7	1	2	4	-	-	5	1	-	1	-	-	-	-	-	-	23	13
1	2	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	29
4	7	10	14	4	4	2	3	1	3	5	-	2	-	-	1	-	-	-	-	55	55
26	23	18	14	5	2	1	5	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	412	416
3	3	3	4	3	5	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	30
-	1	4	3	5	2	5	3	3	5	4	2	3	7	1	2	-	-	-	-	25	26
-	-	3	-	4	-	5	4	-	4	-	4	2	1	-	-	-	-	-	-	36	28
-	-	1	1	2	1	5	6	6	9	11	10	11	11	-	4	-	-	-	-	36	42
-	-	3	-	10	7	56	39	132	75	201	134	158	151	36	28	2	1	-	-	598	435
-	-	-	1	2	1	6	8	9	14	22	15	19	17	6	2	-	-	-	-	62	58
-	-	-	1	-	6	-	12	1	18	-	11	1	7	-	3	-	1	-	-	2	59
-	-	-	1	1	4	-	17	1	28	3	20	2	11	1	4	-	-	-	-	8	85
-	-	-	1	3	3	18	20	32	26	50	41	47	47	11	15	-	1	-	-	162	154
-	-	1	1	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	4
2	-	5	2	-	1	2	1	3	1	4	4	4	5	2	2	-	-	-	-	25	17
1	-	6	1	5	1	4	3	1	4	6	1	5	3	2	1	-	-	-	-	34	15

Kjøn- og Aldersopgaver

Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- aaarsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- aaarsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Skjørbug	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyge	107	0,4	65	42	-	-	-	3	1	2	4	6	7
Perniciøs Anæmi	58	0,2	21	37	-	-	-	1	-	-	1	1	-
Leukæmi og Pseudoleuk.	9	-	6	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Rakit	200	0,8	115	85	-	70	42	44	42	1	-	-	-
Kronisk Alkoholisme	21	-	18	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	963	3,9	555	408	-	543	401	10	6	1	1	1	-
Alderdomssvaghed	3099	12,4	1394	1705	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi	8	-	1	7	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Arthritis, kronisk Rheuma- tisme	20	-	12	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	2	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Morbus Addisoni	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Basedowi	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— maculosus Werlhofi og Purpura	10	-	4	6	-	-	2	-	2	-	1	-	-
Noma	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.													
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>													
Apoplexi og Hjerneemboli	962	3,9	468	494	-	-	-	3	1	-	-	2	-
Suppurativ Meningit.	306	1,2	164	142	-	22	19	30	39	27	15	23	13
Epilepsi	65	0,3	40	25	-	1	-	1	1	3	-	-	3
Kramper hos Smaabørn ..	496	2,0	301	195	-	261	151	37	39	-	1	-	-
Sindssygdomme	106	0,4	53	53	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Andre Hjernesygdomme ..	171	0,7	88	83	-	4	2	3	8	3	2	3	1
Rygmarvssygdomme	118	0,5	66	52	-	-	2	1	2	1	-	1	-
Paralysis agitans	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Central- nervesystemet	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>													
Endo- og Perikardit	43	0,2	22	21	-	1	-	-	3	2	1	2	2
Klappfeil og andre org. Hjertesygdomme	1084	4,3	483	601	-	7	6	8	13	8	15	16	24
Hjertelammelse	277	1,1	148	129	-	3	1	3	3	1	4	2	3
Arteriosklerose	89	0,4	52	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	10	-	8	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, Ascites	12	-	5	7	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Andre Sygdomme i Cir- kulationsorganerne	5	-	3	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>													
Bronkit, akut	1044	4,2	557	485	2	314	235	143	121	13	15	6	7
— , kronisk og Bronki- ektasi	730	2,9	359	371	-	1	4	8	6	1	2	-	1
Pneumoni, katarrale	599	2,4	309	290	-	167	108	101	101	8	9	1	3
— , croupøs	1616	6,5	850	766	-	88	74	74	82	23	18	12	9
Lungegangræn	20	-	11	9	-	-	-	-	1	-	-	2	1

Kjøn- og Aldersopgaver

Tabel XXXVII (Forts.). Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- aaarsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- aaarsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Pleurit, serøs.....	62	0,2	38	24	-	3	-	1	4	3	1	1	1
—, purulent.....	41	-	29	12	-	1	-	3	2	1	1	1	-
Lungeemboli.....	13	-	5	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma, Emfysem.....	14	-	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmoptyse.....	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laryngit.....	4	-	2	2	-	2	1	-	-	-	1	-	-
Lungeødem.....	9	-	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pneumothorax.....	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spasmus et ødema glottidis	6	-	4	2	-	4	1	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Respi- rationsorganerne.....	10	-	4	6	-	-	1	-	-	1	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>													
Mave-Tarmkatarr.....	366	1,5	198	168	-	80	58	29	26	5	4	4	5
Mavesaar og Duodenalsaar	102	0,4	40	62	-	-	-	-	1	-	1	-	1
Blindtarmbetændelse.....	49	0,2	29	20	-	1	-	1	1	-	-	2	-
Diffus Peritonit.....	234	0,9	105	129	-	9	8	8	4	9	9	4	3
Indeklemt Brok.....	98	0,4	50	48	-	2	-	1	-	1	-	-	-
Ileus og Volvulus.....	172	0,7	114	58	-	5	2	3	1	3	1	1	2
Dilatatio ventriculi.....	4	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmatemesis.....	5	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kronisk Gastrit.....	12	-	4	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Stricturea oesophagi.....	6	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Andre Sygdomme i Dige- stionskanalen.....	13	-	10	3	-	4	2	-	-	-	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>													
Galdestensygdом.....	13	-	6	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose.....	22	-	15	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Leversygdomme.....	62	0,2	39	23	-	17	6	1	2	1	-	2	2
Icterus.....	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>													
Cystit, Cystopyelonefrit, Cystopyelit.....	199	0,8	169	30	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Morbus Brighti.....	615	2,4	336	279	-	2	-	4	3	5	7	8	8
Andre Nyre- og Urinveis- sygdomme.....	135	0,5	94	41	-	1	1	6	1	1	2	-	1
<i>VII. Kjønorganerne.</i>													
Sygd. i mandl. Kjønorg.	20	-	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— i kvindelige —	1	-	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	54	0,2	18	36	-	1	1	1	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre Syg- domme.</i>													
Pemfigus hos Nyfødte....	54	0,2	20	27	-	27	27	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn.....	63	0,3	31	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og Ledsygdomme....	23	-	12	11	-	3	1	-	1	3	-	-	1
Hudsygdomme.....	5	-	2	3	-	1	2	-	1	1	-	-	-

Kjøn- og Aldersopgaver

Tabel XXXVII (Forts.). Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- aaarsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- aaarsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
C. Barselsygdomme.													
Barselfeber	105	0,4	-	105	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	35	-	-	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli og Thrombose ...	8	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	24	-	-	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	7	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Apoplexi	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeødem	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonit	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt Aarsag	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.													
Cyanose (medfødt)	7	-	4	3	-	3	3	1	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, Spina bifida	11	-	10	1	-	9	1	1	-	-	-	-	-
Andre Dannelsesfeil	10	-	5	5	-	5	5	-	-	-	-	-	-
E. Unaturlig Død.													
Akut Alkoholforgiftning ..	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Andre Forgiftninger	16	-	5	11	-	1	2	1	6	-	1	-	-
Drukning	434	-	385	49	-	3	3	42	14	20	5	24	4
Forfrysning	7	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Forbrænding	57	-	31	26	-	-	1	20	13	4	5	1	2
Andre Ulykkestilfælde	265	-	208	57	-	13	8	7	9	10	4	11	-
Drab og Mord	19	-	16	3	-	3	-	1	1	-	1	-	-
Selv mord	102	-	80	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-
F. Andre Aarsager.													
Angina necrotica	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Asthma Thymicum	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Coma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Debilitas nervosa	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Decubitus	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystrophia muscular. pro- gressiva	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gangræna	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Navleblødning	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Otitis	4	-	1	3	-	1	-	-	2	-	-	-	-
Tumores	6	-	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	25880		13202	12675		32188	1675	1216	1198	447	443	348	371

aarsager i Byerne.

dans les villes.

		IX					X			XI					XIII	XIV	XV			XVI	XVII			XVIII	XIX	XX							
Stathelle.	Langesund.	Kragerø.	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefiord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	3	-	-	2	24	-	-	2	-	-	5	-	1	-	-	-	1	-	9	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	1	-	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	2	3	1	2	-	1	5	-	2	-	-	1	9	11	-	5	7	-	-	-	1	4	4	14	-	1	-	-	1	2	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	1	2	-	-	24	-	3	-	4	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	4	-	-	-	-	-	-	4	-	2	-	-	-	-	1	-
-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	1	9	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	3	3	9	-	2	69	-	-	-	-	-	25	-	-	-	1	-	7	-	1	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	17	10	7	10	12	-	44	21	5	4	1	5	3	89	3	2	25	164	4	35	8	51	120	2	9	1	4	6	26	7	10	9
-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	5	1	-	-	7	-	1	-	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	1	2	2	1	1	-	5	2	1	2	-	3	1	27	3	2	3	49	-	9	-	8	28	1	-	1	1	3	6	1	2	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	26	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	1	-	1	-

Kjendte Døds-

Tabel XXXVIII (Forts.).				I		II		III			IV		V					VI	VII	VIII	
Dødsaaarsager. (Causes de décès).		Tilsammen.	Forhold i Procent til samtlige opgivne Dødsaaarsager ved Sygd.	Kristiania.	Drobak. Son. Hølen. Hvitsten.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Svelviken. Holmestrand.	Horten. Aasgaardstrand. Tønsberg.	Sandefjord. Larvik.	Kongsvinger. Hamar.	Gjøvik. Lillehammer.	Skien. Porsgrund. Brevik.			
Kræft:																					
1. Carcinom (uden opg. Sæde)		4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
a. Mave		280	3,2	73	2	-	3	5	6	5	12	-	9	1	2	13	-	6	1		
b. Leveren		42	0,3	13	1	-	-	-	1	3	2	-	-	-	-	-	1	1	1		
c. Brystkjer- telen		16	0,2	5	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-		
d. Kjønsgor- nerne		36	0,4	11	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	2	-	1	-		
e. Andre Or- ganer		114	1,3	41	-	-	1	1	4	1	6	1	-	-	1	1	-	-	-		
2. Sarkom		1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
a. Bensystemet		10	0,1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-		
b. Andre Steder		19	0,2	7	-	1	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1		
Sukkersyge		43	0,5	16	-	-	4	1	2	-	3	-	-	-	2	-	1	-	1		
Pernicies Anæmi		19	0,2	4	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-	2	-	1	-	-		
Leukæmi og Pseu- doleukæmi		6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Rakit		113	1,3	82	-	-	1	-	1	1	4	-	1	-	-	1	1	-	-		
Kron. Alkoholisme		18	0,2	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-		
Medfødt Svaghed		415	4,8	172	1	1	2	6	14	6	16	1	1	1	8	3	2	13	1		
Alderdomssvaghed		437	5,0	94	2	2	8	2	7	15	15	3	6	2	2	14	1	5	12		
Anæmi		6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Arthritis, Rheum. chronicus		12	0,1	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Morbus Addisoni		3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
— Basedowi		1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-		
— maculos. Werlhofi		3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Noma		1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
B. Sygdomme i de enkelte Organer.																					
I. Hjerne og Rygmarv.																					
Apoplexi og Hjerne- emboli		329	3,8	92	1	1	2	2	9	14	10	2	5	1	2	8	1	3	6		
SuppurativMeningit		124	1,4	52	-	-	2	1	2	-	1	-	-	-	7	-	1	4	1		
Epilepsi		21	0,2	7	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	1	-		
Kramper hos Smaa- børn		217	2,5	75	1	-	2	1	7	2	9	-	6	-	15	-	1	2	-		
Sindssygdomme		36	0,4	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-		
Andre Hjernesyg- domme		84	1,0	39	-	-	-	2	1	5	8	-	-	-	-	1	-	1	1		
Rygmarvssyg- domme		33	0,4	9	-	-	1	-	3	-	2	-	-	1	-	-	-	1	-		

aarsager i Byerne.

	IX			X			XI			XIII	XIV	XV			XVI	XVII		XVIII	XIX	XX													
Stathelle.	Langesund.	Kragerø.	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	7	1	-	3	1	1	7	3	1	3	-	1	-	12	-	-	3	28	-	7	-	8	16	1	2	-	4	2	1	1	1	2
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	1	-	1	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	4	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	4	-	2	1	-	6	1	-	-	-	2	-	10	-	1	-	7	1	1	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	2	2	-	-	1	2	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	1	-	2	3	1	7	5	-	1	1	1	-	3	-	1	-	8	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	-
-	-	5	3	1	6	-	-	15	4	-	-	3	1	-	33	2	3	4	42	-	10	2	10	13	3	1	1	4	2	4	2	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	58	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	3	1	-	1	-	-	11	4	1	2	-	3	1	9	2	-	1	39	-	8	4	7	31	-	2	2	1	1	9	2	6	2
-	1	-	-	-	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	12	-	11	-	-	8	-	-	-	-	1	1	1	3	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	4	1	1	-	1	-	2	1	-	-	-	2	1	5	-	1	2	31	1	11	-	6	11	-	-	1	-	2	4	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	7	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	4	-	-	-	6	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	2	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-	2	1	-

aarsager i Byerne.

[illegible]

Kjendte Døds-

Tabel XXXVIII (Forts.).		Tilsammen.	Forhold i Procent til samtlige opgivne Dødsårsager ved Sygd.	I		II		III			IV			V				VI		VII		VIII					
Dødsaaarsager. (Causes de décès).				Kristiania.	Drøbak.	Son. Hølen, Hvitsten.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Svelviken.	Holmestrand.	Horten.	Aasgaardstrand.	Tønsberg.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.
E. Unaturlig Død.																											
Akut Alkoholfor- giftning		2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	
Andre Forgiftninger		8	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Drukning		83	-	19	1	-	-	-	7	2	7	-	-	-	-	1	3	2	3	-	5	-	-	-	-	2	
Forfrysning		2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Forbrænding		13	-	7	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre Ulykkestil- fælde		93	-	41	-	-	1	1	-	3	10	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Drab og Mord		5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Selvmord		34	-	16	1	-	-	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	
F. Andre Aarsager.																											
Coma		1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Debilitas nervosa .		1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Dystrophia muscu- lor. progressiva . .		1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hæmorrhagia		1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Otitis		4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tumores		4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilsammen		8940		3437	37	12	96	68	183	168	386	23	77	10	26	173	10	102	61	105	8	76	29	26	129	45	34

aarsager i Byerne.

Stathelle.		IX		X		XI		XIII	XIV	XV		XVI	XVII	XVIII	XIX	XX
Langesund.																
Kragerø.																
Østerrisør.																
Tvedestrand.																
Arendal.																
Grimstad.																
Lillesand.																
Kristiansand.																
Mandal.																
Farsund.																
Flekkefjord.																
Sogndal.																
Egersund.																
Sandnes.																
Stavanger.																
Skudeneshavn.																
Kopervik.																
Haugesund.																
Bergen.																
Florø.																
Aalesund.																
Molde.																
Kristiansund.																
Trondhjem.																
Levanger.																
Stenkjær.																
Namsos.																
Mosjøen.																
Bodø.																
Tromsø.																
Hammerfest.																
Vardø.																
Vadsø.																

Kjøn- og Aldersopgaver ved

Causes de décès par sexe

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøen (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.			
		Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.																
<i>I. Akute.</i>																
Tyfoidefeber	72	32	40	-	-	1	-	3	-	1	2	4	4	8		
Epidemisk Cerebrospinal- meningit.	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-		
Børnekopper	5	4	1	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-		
Skarlagensfeber	37	22	15	-	2	1	9	11	11	3	-	-	-	-		
Mæslinger	100	65	35	-	19	12	40	21	4	2	2	-	-	-		
Difteri (Croup)	71	33	38	-	4	7	24	24	1	4	1	-	-	1		
Kighoste	157	61	96	-	34	41	27	49	-	5	-	1	-	-		
Influenza	29	15	14	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-		
Gigtfeber	27	13	14	-	-	-	1	2	-	4	1	3	2	1		
Erysipelas, Phlegmone og Absces.	54	32	22	-	13	8	4	3	1	-	-	-	-	-		
Pyæmi og Septhæmi	41	22	19	-	3	2	1	1	1	-	1	1	2	-		
Akut Diarré (Kolerine) ..	380	188	192	-	148	150	32	20	2	2	-	1	1	-		
Tetanus, Trismus	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-		
Karbunkel, Furunkel	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-		
Aktinomykose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
<i>II. Kroniske.</i>																
Tuberkulose:																
a. Lungerne	1672	793	879	-	16	18	37	36	36	34	33	54	80	97		
b. Tarmkanalen	41	16	25	-	-	1	-	4	3	3	2	3	1	3		
c. Ben- og Led	27	16	11	-	-	-	1	4	4	2	2	-	2	4		
d. Urin- og Kjønsorg.	8	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1		
e. Lymfekjertler (Skro- fulose)	10	4	6	-	2	-	-	3	-	1	-	1	1	1		
f. Andre Organer	41	20	21	-	6	1	3	4	3	3	3	1	2	3		
g. Tuberkuløs Meningit ..	330	170	160	-	40	23	74	80	34	38	12	12	2	4		
h. Miliærtuberkulose	17	7	10	-	-	1	3	4	1	1	-	2	-	-		
Spedalskhed	29	15	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Syfilis	42	23	19	-	15	7	3	4	-	-	-	-	-	-		
Kræft:																
1. Carcinom (uden opgi- vet Sæde)	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
a. Maven	280	160	120	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
b. Leveren	42	23	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
c. Brystkjertelen	16	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
d. Kjønsorganerne	36	2	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
e. Andre Organer	114	54	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
2. Sarkom	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
a. Bensystemet	10	8	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-		
b. Andre Steder	19	15	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Sukkersyge	43	27	16	-	-	-	1	1	-	2	3	2	3	1		
Perniciøs Anæmi	19	10	9	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1		
Leukæmi og Pseudoleuk.	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-		
Rakit	113	65	48	-	35	24	30	23	-	-	-	-	-	-		

Kjøn- og Aldersopgaver ved

Tabel XXXIX (Forts.). Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Kronisk Alkoholisme	18	15	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	415	232	183	-	227	180	5	3	-	-	-	-	-	-
Alderdomssvaghed	437	164	273	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi	6	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis, Rheumatismus chronicus	12	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Addisoni	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Basedowi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— macul. Werlhofi og Pupura	3	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Noma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.														
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>														
Apoplexi og Hjerneemboli	329	145	184	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-
Suppurativ Meningit.	124	64	60	-	14	14	16	23	12	2	4	3	3	3
Epilepsi	21	12	9	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1
Kramper hos Smaabørn ..	217	125	92	-	112	75	13	16	-	1	-	-	-	-
Sindssygdomme	36	23	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Hjernesygdomme ..	84	45	39	-	2	2	1	4	-	2	2	1	1	1
Rygmarvssygdomme	33	17	16	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Circulationsorganerne.</i>														
Endo- og Perikardit	18	9	9	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Klappefeil og andre org. Hjertesygdomme	385	169	216	-	5	4	3	5	4	8	3	9	8	8
Hjertelammelse	129	64	65	-	3	1	1	2	-	2	1	3	1	3
Arteriosklerose	39	27	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, Ascites	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Andre Sygdomme i Circu- lationsorganerne	5	3	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>														
Bronkit, akut	460	250	210	-	168	123	50	47	4	3	3	1	-	2
— kronisk og Bron- kiektasi	222	106	116	-	1	3	3	5	1	1	-	1	1	-
Pneumoni, katarralsk	292	151	141	-	94	57	45	50	3	6	-	1	-	1
— croupøs	579	316	263	-	64	51	44	48	10	8	7	2	3	5
Lungeangræn	6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pleurit, serøs	16	12	4	-	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-
— purulent	17	12	5	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Lungeemboli	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma, Emfysem	10	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmoptyse	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laryngit	3	2	1	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Lungeødem	8	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pneumothorax	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Spasmus et ødema glottidis	4	3	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Respi- rationsorganerne	5	2	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-

Kjøn- og Aldersopgaver ved

Tabel XXXIX (Forts.).		Fordeling paa Kjøen (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
IV. Digestionskanalen.														
Mave-Tarmkatarr	106	55	51	-	33	21	6	7	-	1	1	-	-	-
Mavesaar, Duodenalsaar . . .	28	14	14	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Blindtarmbetændelse	20	14	6	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-
Diffus Peritonit	75	30	45	-	4	4	2	2	2	3	2	-	-	3
Indeklemt Brok	21	10	11	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og Volvulus	42	28	14	-	2	-	2	-	2	-	-	1	2	-
Hæmatemesis	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gastrit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strictura oesophagi	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Andre Sygdomme i Dige- stionskanalen	12	9	3	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Leveren.														
Galdestensygd.	8	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	8	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Leversygdomme . . .	33	21	12	-	13	6	-	1	-	-	2	-	-	-
VI. Urinorganerne.														
Cystit, Cystopyelonefrit . .	40	32	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	197	106	91	-	-	-	1	-	1	4	2	3	2	1
Andre Nyre- og Urinveis- sygdomme	48	27	21	-	1	1	2	1	-	1	-	1	-	-
VII. Kjønsorganerne.														
Sygdomme i mandlige Kjønsorganer	11	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sygdomme i kvindelige Kjønsorganer	14	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Vitia organica abdominis	35	15	20	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
VIII. Hud- og ydre Sygdomme.														
Pemfigus hos Nyfødte . . .	31	15	16	-	15	16	-	-	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	15	4	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og Ledsygdomme . . .	13	8	5	-	3	1	-	-	2	-	-	-	1	-
Hudsygdomme	3	1	2	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
C. Barselsygdomme.														
Barselfeber	22	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Barselkrampe	16	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Emboli og Thrombose . . .	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.														
Cyanose (medfødt)	3	2	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, Spina bifida	4	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Dannelsesfeil	5	2	3	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-

kjendte Dødsarsager i Byerne.

[illegible]

Kjøn- og Aldersopgaver ved

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
E. Unaturlig Død.														
Akut Alkoholforgiftning .	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Andre Forgiftninger	8	1	7	-	-	2	1	4	-	-	-	-	-	1
Drukning	83	77	6	-	1	1	8	2	12	1	6	-	5	-
Forfrysning	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Forbrænding	13	4	9	-	-	1	3	5	-	2	-	-	-	-
Andre Ulykkestilfælde . . .	93	70	23	-	5	4	4	4	4	2	4	-	9	1
Drab og Mord	5	5	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	2	-
Selv mord	34	28	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
F. Andre Årsager.														
Coma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Debilitas nervosa	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystrophia musculorum progressiva	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otitis	4	1	3	-	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-
Tumores	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	8940	4550	4390	-	1132	881	512	533	160	155	107	115	144	167

kjendte Dødsaarsager i Byerne.

Fordeling paa Alder (par åge).																Over 100 Aar.	Alder er opgivet for	
20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.			Kvindkj.	Mandkj.
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.			
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
21	1	9	1	3	-	6	-	5	-	1	-	-	-	-	-	-	1	7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	77	6
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
14	1	4	2	6	-	9	-	7	3	3	2	1	3	-	1	-	3	9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	70	23
5	2	6	1	7	1	2	-	3	1	3	-	1	1	-	-	-	5	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
400	342	281	345	311	303	355	289	442	374	452	517	217	321	20	42	1	4533	4385

b. Tyfoidfeber. (Forts.).

Tabel XL (Forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VI.	Solør og Odalen.....	9	-	-	-	-	-	-	2	6	1	-	-	-
	Rendalen	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Østerdalen.....	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
	Tønset	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land ...	8	4	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2
	Søndre Valdres	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Toten	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
VIII.	Sauland	6	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	2
	Hollen	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	2
	Kragerø:													
	Kragerø By.....	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
	Skien:													
	Skien By.....	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes	7	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	2
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1
	Bygder	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Aamli	5	-	1	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
X.	Oddernes:													
	Mandal By	7	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord By.....	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kristiansands Stadsfk.	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Undal	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vanse:													
	Farsund By.....	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Stavanger Stadsfysikat	19	-	-	2	5	-	1	-	4	-	1	4	2
	Stavanger Distrikt ...	17	-	-	-	1	5	-	-	5	2	3	-	1
	Haugesund:													
	Haugesund By.....	9	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	5	-
	Bygder	7	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	3	2
	Sogndal:													
	Sogndal By.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
	Karmøen (Bygder)...	4	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
	Sand	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
	Egersund By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XII.	Nordre Midthordland .	40	10	1	2	1	4	1	-	3	2	8	5	3
	Alversund	27	4	-	-	1	1	1	-	1	3	8	6	2
	Lindaas	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	12	10
	Osteroen	20	2	1	-	1	-	-	-	3	7	3	3	-
	Indre Hardanger	11	1	-	3	-	1	-	1	1	-	3	1	-
	Voss	11	2	1	-	-	-	-	-	4	4	-	-	-
	Søndre Midthordland .	9	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	1
	Ytre Søndhordland ...	4	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	— Hardanger	4	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-
XIII.	Bergen By.....	205	8	5	3	5	1	2	5	93	31	19	27	6

b. Tyfoidfeber. (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XIX.	Tromsø:													
	Tromsø By	12	-	-	-	1	2	1	2	1	1	-	2	2
	Bygder	7	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	3
	Balsfjorden	16	-	3	-	1	3	1	4	3	-	1	-	-
	Tranø	11	-	2	-	1	1	2	5	-	-	-	-	-
	Trondenes	9	-	3	2	2	-	-	-	-	-	1	1	-
	Lenviken	5	-	-	-	3	1	-	1	-	-	-	-	-
	Lyngen	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	Ibbestad	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XX.	Varde:													
	Varde By	78	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	56	19
	Bygder	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Tanen	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vadsø By	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
	Hammerfest By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Maasø	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-

c. Epidemisk Cerebrospinalmeningit (*Meningitis cerebro-spinalis epidemica*).

III.	Eidsberg	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
V.	Tønsberg: Horten By	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XIV.	Indviken	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Vestre Søndmør.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør: Kristiansund By ...	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XVI.	Trondhjems Stadsfysik. Røros	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVII.	Levanger Bygder.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

d. Børnekopper (*Variolæ*).

I.	Kristiania	51	-	2	17	14	2	7	5	4	-	-	-	-
II.	Aker	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ullensaker	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
IV.	Drammens Stadsfysikat	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII.	Kragerø	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

e. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VII.	Hadeland og Land ...	46	7	2	-	4	-	4	-	3	4	4	8	10
	Toten:													
	Gjøvik By	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	31	-	8	3	3	6	4	-	2	-	-	1	4
	Søndre Valdres	32	-	5	10	5	2	4	-	3	-	3	-	-
	Faaberg	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
VIII.	Skien:													
	Skien By	76	1	1	-	1	-	-	2	10	1	3	-	57
	Porsgrund By	16	4	1	-	-	-	-	-	-	2	7	2	-
	Brevik By	14	6	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	78	3	-	1	-	-	-	1	-	3	8	-	62
	Kviteseid	98	1	-	10	7	2	10	-	-	14	20	12	22
	Kragerø:													
	Kragerø By	5	-	-	2	-	-	-	-	1	1	-	-	1
	Bygder	57	12	6	11	13	-	-	4	-	-	-	11	-
	Tinn	55	-	-	-	8	16	-	-	-	-	-	7	24
	Hollen	24	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	19	2
	Sauland	11	1	2	-	-	1	-	-	-	-	7	-	-
	Laardal	5	-	1	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Østerrisør By	53	18	8	13	7	2	-	1	-	1	2	1	-
	Tvedestrand By	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	87	7	15	18	7	6	5	3	10	4	6	6	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By	4	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Grimstad —	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	58	14	7	20	1	13	1	-	-	-	-	-	2
	Aamli	25	1	2	-	-	11	6	-	1	4	-	-	-
	Evje	4	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
X.	Oddernes:													
	Mandal By	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Bygder	10	9	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Undal	13	-	-	-	-	-	-	-	-	5	7	1	-
	Kristiansands Stadsfk.	7	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Flekkeffjord:													
	Flekkeffjord By	5	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-
	Vanse:													
	Farsund By	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Karmøen:													
	Skudeneshavn By ..	11	-	-	-	3	-	1	1	2	2	1	-	1
	Bygder	32	5	-	5	5	-	15	-	-	-	1	1	-
	Stavanger By	22	1	6	-	4	3	-	-	-	-	-	2	6
	Haugesund:													
	Haugesund By	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	20	1	-	-	11	1	-	-	-	-	1	6	-
	Sogndal (Bygder)	6	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-
	Sandnes (—)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
	Egersund (By)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stavanger Distrikt ..	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Finne	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

e. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XII.	Nordre Midthordland .	44	3	1	12	9	8	3	-	-	5	-	-	3
	Søndre —	43	-	3	4	2	14	4	9	3	-	-	-	4
	Indre Søndhordland...	38	1	-	1	6	6	11	-	-	-	-	-	13
	Indre Hardanger.....	19	10	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	3
	Ytre —	17	-	-	4	-	-	-	-	-	-	6	5	2
	Sveen Herred.....	14	-	-	-	2	-	11	1	-	-	-	-	-
	Alversund.....	8	3	-	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Voss.....	7	-	2	1	-	-	4	-	-	-	-	-	-
	Lindaas.....	7	-	3	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Tysnes.....	6	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	2	-
	Osterøen.....	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
XIII.	Bergen By.....	41	6	11	4	2	1	6	4	1	1	1	1	3
XIV.	Kinn (Bygder).....	30	-	1	12	5	1	6	2	-	-	3	-	-
	Ytre Nordfjord.....	26	-	15	7	1	1	-	-	-	2	-	-	-
	Nordfjordeidet.....	15	6	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord.....	11	10	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kirkebø.....	7	-	2	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-
	Indviken.....	7	-	-	-	-	3	2	2	-	-	-	-	-
	Sogndal.....	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyster.....	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Vik.....	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
	Gloppen.....	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By...	84	4	-	1	6	7	16	5	9	10	11	7	8
	Bygder.....	46	-	5	9	4	11	8	-	-	3	-	5	1
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By.....	62	14	9	9	8	2	2	5	1	-	3	2	7
	Bygder.....	28	-	5	3	4	4	3	6	2	-	-	1	-
	Vestre Søndmør.....	70	21	19	7	2	1	1	4	3	4	2	-	6
	Ytre Romsdal:													
	Molde By.....	9	2	1	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	59	2	9	3	8	17	10	10	3	1	-	-	-
	Indre Søndmør.....	37	2	1	2	12	13	1	2	3	1	-	-	-
	Ørskog.....	23	-	3	6	6	7	-	1	-	-	-	-	-
	Indre Romsdal.....	20	1	-	-	-	-	3	-	7	-	9	-	-
	Nordre Nordmør.....	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
	Sundalen.....	9	8	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Østre Søndmør.....	8	-	-	3	2	3	-	-	-	-	-	-	-
	Surendalen.....	7	-	-	-	-	-	-	3	2	2	-	-	-
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	70	4	3	4	3	3	14	6	6	1	5	8	13
	Orkedalen.....	14	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	9
	Strinden.....	10	1	-	1	3	1	2	-	-	1	1	-	-
	Opdal.....	8	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	3
	Nordre Fosen.....	8	-	-	-	1	-	2	4	-	-	1	-	-
	Guldalen.....	7	-	-	-	-	-	3	1	-	3	-	-	-
	Indre Fosen.....	7	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	2	-
	Ytre —	4	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-
	Røros.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Hitteren.....	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
XVII.	Stenkjær:													
	Stenkjær By.....	7	-	-	-	-	2	2	1	-	1	-	1	-
	Bygder.....	54	12	10	6	5	8	5	7	1	-	-	-	-

e. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVIII.	Grong	19	-	-	3	9	2	1	-	-	-	2	1	1
	Levanger (Bygder) . . .	11	-	-	-	-	-	5	3	-	-	2	-	1
	Namsos:													
	Namsos By	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	9	-	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stjørdalen	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-
	Vikten	7	-	-	2	-	2	2	-	-	1	-	-	-
	Inderøen	6	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	2
	Kolvereid	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Buksnes	85	8	19	20	5	1	-	-	-	11	7	-	14
	Hadsel	75	19	7	12	21	-	3	7	4	-	1	1	-
	Skjerstad	42	9	3	10	11	1	2	1	3	-	-	-	2
	Bødø:													
	Bødø By	21	7	1	2	4	2	-	-	2	-	-	3	-
	Bygder	10	-	-	7	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	Østlofoten	29	-	3	8	10	5	3	-	-	-	-	-	-
	Ofoten	13	1	-	-	-	3	-	2	3	-	4	-	-
	Folden	12	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	8
	Brønnø	7	-	-	-	-	-	-	-	2	5	-	-	-
	Lurø	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5
	Alstahaug	6	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	1	2
	Lødingen	5	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen By	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Ranen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Under Lofotfisket	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	66	3	23	19	4	2	7	-	2	-	-	1	5
	Tromsø:													
	Tromsø By	20	4	2	2	1	-	1	-	2	-	2	6	-
	Bygder	12	2	-	-	5	3	-	-	-	-	-	-	2
	Ibbestad	30	3	-	2	-	-	-	4	6	2	8	4	1
	Tranø	8	-	-	-	2	-	-	-	-	-	6	-	-
	Balsfjorden	5	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-
	Maalselven	4	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-
XX.	Lenviken	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-
	Vardø (By)	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3
	Vadsø (By)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-

f. Mæslinger (Morbilli).

I.	Kristiania	977	39	43	90	39	101	185	154	44	31	80	93	78
II.	Aker	333	3	1	1	9	30	55	121	40	8	31	27	7
	Ullensaker	185	3	4	-	1	3	14	16	13	1	9	65	56
	Follo:													
	Drøbak By	31	-	-	-	1	7	12	11	-	-	-	-	-
	Bygder	62	-	-	-	-	2	28	23	7	1	1	-	-
	Høland	15	-	-	-	2	2	3	8	-	-	-	-	-
III.	Hvaler:													
	Fredrikshald By	511	-	-	-	-	-	-	1	-	19	111	183	197
	Bygder	56	2	-	-	-	-	1	-	-	-	10	19	24

f. **Mæslinger** (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	
Distrikt.															
IV.	Sarpsborg:														
	Sarpsborg By	17	-	-	-	-	5	2	-	2	1	2	1	4	
	Fredriksstad By	244	-	-	-	1	9	-	-	1	1	33	102	97	
	Bygder	126	-	-	-	-	2	2	3	2	5	17	59	36	
	Moss:														
	Moss By	186	-	-	-	2	36	89	54	5	-	-	-	-	
	Bygder	14	-	-	-	-	1	6	6	-	-	-	-	1	
	Eidsberg	146	7	8	20	25	54	22	5	3	2	-	-	-	
	Drammens Stadsfysikat	442	2	1	1	15	91	155	139	32	1	4	1	-	
	Ringerike:														
	Hønefoss By	105	-	-	-	1	35	60	9	-	-	-	-	-	
	Bygder	256	-	7	15	33	61	52	26	18	4	21	16	3	
	Modum	277	-	1	1	1	5	18	46	24	30	37	45	69	
	Sandsvær:														
	Kongsberg By	145	-	-	-	-	-	2	7	4	4	62	41	25	
V.	Bygder	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	20	4	
	Drammens Distrikt...	51	-	2	1	4	9	21	8	2	3	1	-	-	
	Aal	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	24	
	Nes	11	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	5	5	
	Tønsberg:														
	Tønsberg By	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	
	Horten By	364	-	1	-	-	-	6	7	23	44	125	114	44	
	Aasgaardstrand By ..	16	-	-	-	-	-	-	7	8	-	1	-	-	
	Bygder	101	-	-	-	2	1	6	7	1	1	5	38	40	
	Hof:														
	Holmestrand By ...	42	-	-	-	-	1	13	20	4	-	2	1	1	
	Bygder	154	7	25	3	19	13	14	1	1	5	12	29	25	
	Larvik:														
	Larvik By	73	-	-	-	-	-	-	11	-	-	2	10	50	
	VI.	Sandefjord By	12	-	-	2	2	3	2	-	-	-	-	-	3
Bygder		26	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	4	18	
Rendalen		130	-	-	-	-	8	1	4	-	-	32	79	6	
Hedemarken:															
Hamar By		12	-	-	-	-	-	-	2	2	-	1	6	1	
Bygder		112	1	-	1	1	1	2	4	9	1	10	41	41	
Tønset		46	6	-	6	10	4	3	10	7	-	-	-	-	
Søndre Østerdalen...		27	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	6	18	
Solør og Odalen:															
Kongsvinger By ...		3	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	
Bygder		20	7	3	-	-	-	-	5	1	-	-	1	3	
Trysil		22	-	-	-	-	-	14	7	-	-	-	1	-	
VII.		Hadeland og Land ...	539	4	17	38	61	53	29	62	34	48	41	82	70
		Toten:													
		Gjøvik By	166	-	-	-	-	-	-	-	2	4	9	46	105
	Bygder	139	-	-	-	-	-	-	1	2	-	33	47	56	
	Faaberg:														
	Lillehammer By	45	-	-	-	-	-	2	6	8	9	18	2	-	
	Bygder	53	-	-	-	-	-	-	-	-	1	13	17	22	
	Søndre Valdres	59	-	-	-	-	-	-	10	27	15	-	2	5	
	Ringebu	24	-	-	-	-	-	-	5	10	2	-	3	4	
	Nordre Valdres	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	2	1	

f. Mæslinger (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VIII.	Kviteseid	35	4	23	6	-	-	-	1	-	-	-	-	1
	Kragerø:													
	Kragerø By	5	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	2
	Langesund By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	19	9	9	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Laardal	17	5	-	1	1	1	-	-	4	4	1	-	-
	Skien:													
	Skien By	8	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-	1	2
	Porsgrund By	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Brevik By	2	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	-
	Sauland	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hollen	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Tvedestrand By	7	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-
	Bygder	7	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-
	Sætersdalen	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	3	-
	Vestre Nedenes	5	-	-	-	-	-	-	2	1	-	1	-	1
	Evje	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
X.	Kristiansands Stadsfk.	64	-	-	-	2	13	-	-	-	-	-	-	49
	Undal	9	-	6	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Oddernes:													
	Mandal By	3	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-
	Lyngdal	4	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
	Vanse (Bygder)	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Stavanger By	4	-	-	-	1	1	-	-	3	-	-	-	-
XII.	Ytre Hardanger	81	6	-	1	7	23	25	9	10	-	-	-	-
	Voss	9	7	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Midthordland .	9	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-
	Indre Hardanger	8	-	3	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	— Søndhordland	7	-	-	-	1	6	-	-	-	-	-	-	-
	Tysnes	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen By	12	-	-	-	3	-	4	-	-	3	-	-	2
XIV.	Gloppen	65	-	-	-	10	-	-	-	25	20	10	-	-
	Nordfjordeidet	20	-	-	-	-	-	-	-	10	6	4	-	-
	Kinn (Bygder)	5	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	1
	Lærdal	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Vik	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	361	-	4	-	-	5	4	14	18	143	118	42	13
	Bygder	43	-	2	5	3	5	7	-	-	17	1	-	3
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	275	179	69	20	5	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	13	-	2	2	3	2	4	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør	69	-	-	-	-	-	-	-	-	4	6	29	30
	Nordre Nordmør	55	14	11	-	12	3	13	2	-	-	-	-	-
	Vestre Søndmør	45	8	-	-	2	-	1	-	-	4	-	8	22

f. Mæslinger (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Ørskog	41	-	-	-	-	-	-	3	-	-	6	10	22
	Ytre Romsdal:													
	Molde By	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	34	1	-	-	8	2	6	6	7	-	4	-	-
	Indre Romsdal	22	6	3	-	1	1	1	3	6	-	1	-	-
	Surendalen	16	-	3	1	2	7	2	-	1	-	-	-	8
	Østre Søndmør	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sundalen	7	-	-	1	1	-	5	-	-	-	-	-	-
XVI.	Røros	644	-	15	161	249	190	23	6	-	-	-	-	-
	Orkedalen	92	2	25	29	10	1	5	3	8	1	-	7	1
	Guldalen	66	9	21	12	3	12	1	6	3	-	-	-	-
	Indre Fosen	66	9	31	11	11	3	1	-	-	-	-	-	-
	Opdal	42	12	2	10	6	7	1	-	-	1	-	-	3
	Ytre Fosen	37	18	10	4	2	2	-	1	-	-	-	-	-
	Strinden	35	23	10	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Hevne	31	6	18	5	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Trondhjems Stadsfysik.	17	7	4	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-
	Hitteren	17	16	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	13	2	3	4	1	1	1	-	-	-	-	1	-
	Selbu	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
XVII.	Levanger:													
	Levanger By	37	14	14	-	2	3	3	-	1	-	-	-	-
	Bygder	253	84	33	65	32	27	9	-	2	1	-	-	-
	Stenkjær:													
	Stenkjær By	5	-	-	1	1	1	2	-	-	-	-	-	1
	Bygder	86	14	31	12	13	9	4	-	2	-	-	-	-
	Namsos:													
	Namsos By	17	9	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	53	6	6	10	17	13	-	1	-	-	-	-	-
	Inderøen	49	10	16	10	4	-	9	-	-	-	-	-	-
	Frosten	24	8	7	6	-	-	-	1	1	-	1	-	-
	Vikten	23	-	2	8	5	3	5	-	-	-	-	-	-
	Kolvereid	17	1	8	5	2	1	-	-	-	-	-	-	-
	Grong	16	5	-	-	2	9	-	-	-	-	-	-	-
	Fosnes	12	5	-	2	2	2	-	1	-	-	-	-	-
	Stjerdalen	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Brønnø	58	-	-	-	-	-	2	22	13	8	1	4	8
	Flakstad	44	13	15	6	7	-	-	-	-	3	-	-	-
	Under Lofotfisket	42	4	21	14	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen By	28	-	-	-	-	1	26	1	-	-	-	-	-
	Skjerstad	23	1	4	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Steigen	14	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hammø	10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Alstahaug	9	7	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Bødø:													
	Bødø By	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Folden	8	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Østlofoten	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lødingen	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Hadset	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	27	2	4	2	-	-	2	2	1	-	9	4	1
	Lenviken	5	-	1	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-

f. Mæslinger (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XX.	Balsfjorden	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Ibbestad	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tranø	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Tromsø By	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Skjervø	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Karlsø	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Vardø :													
	Vardø By	180	-	-	-	-	-	37	96	29	8	-	10	-
	Bygder	103	-	-	11	39	17	11	2	23	-	-	-	-
	Vadsø :													
	Vadsø By	155	-	3	71	80	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	28	-	-	1	4	23	-	-	-	-	-	-	-
	Lebesby	26	-	-	-	1	-	-	-	-	-	17	9	-
	Tanen	24	-	6	-	2	3	13	-	-	-	-	-	-
	Kistrand	15	1	6	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest (By)	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sydvaranger	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

g. Difteri og Strubehoste (*Diphtheria, croup*).

I.	Kristiania By	427	25	17	41	37	24	18	25	24	41	68	60	47
II.	Ullensaker	44	6	14	1	1	-	2	2	7	1	5	1	4
	Follo :													
	Drøbak By	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Bygder	27	2	1	3	-	-	-	2	5	1	6	4	3
	Aker	24	1	-	1	2	-	-	6	1	2	9	-	2
	Høland	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
III.	Sarpsborg :													
	Sarpsborg By	5	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	1	1
	Fredriksstad By	16	-	-	-	1	1	1	3	3	-	-	1	6
	Bygder	26	6	2	1	5	2	-	7	-	1	-	1	1
	Eidsberg	9	-	-	1	1	-	-	2	2	-	2	1	-
	Moss :													
	Moss By	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Bygder	3	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-
	Hvaler (Bygder)	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
IV.	Modum	40	3	7	3	-	3	-	-	10	5	6	3	-
	Drammens Distrikt	22	-	4	-	-	-	-	-	-	2	3	6	7
	— Stadsfysikat	18	3	2	-	1	1	-	5	2	1	-	1	2
	Ringerike (Bygder)	11	-	-	-	4	-	-	-	1	-	5	1	-
	Sandsvør :													
	Kongsberg By	3	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-
	Bygder	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nes	4	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
V.	Larvik :													
	Larvik By	3	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Sandefjord By	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	9	1	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	4

g. Difteri og Strubehoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Tønsberg:													
	Tønsberg By ..	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Horten — ..	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Aasgaardstrand — ..	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	8	-	1	-	1	-	1	-	-	-	1	4	-
	Hof:													
	Svelviken By	3	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-
	Bygder	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	20	-	1	7	5	-	-	-	1	1	-	-	5
	Hedemarken:													
	Hamar By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	4	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-
	Søndre Østerdalen	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tønset	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land ...	29	16	3	2	3	-	-	1	1	2	1	-	-
	Søndre Valdres	7	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	3
	Toten:													
	Gjøvik By	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
	Ringebu	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Valdres	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lesje	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
VIII.	Kragerø:													
	Kragerø By	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Stathelle —	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
	Bygder	11	-	1	-	-	1	-	-	-	8	1	-	-
	Skien:													
	Skien By	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Hollen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Laardal	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes	11	6	2	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Lillesand —	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	6	-	-	-	-	1	-	1	1	2	-	1	-
	Aamli	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
	Evje	4	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
X.	Kristiansands Stadsfk.	4	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Oddernes (Bygder) ...	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Undal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XI.	Stavanger By	82	7	14	14	10	7	3	3	-	9	3	4	8
	Haugesund:													
	Haugesund By	38	4	3	11	4	3	1	1	1	3	2	1	4
	Bygder	20	-	-	-	4	4	3	4	-	-	-	-	5
	Sand	35	15	2	10	2	2	3	1	-	-	-	-	-
	Finnø	18	9	4	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-

g. Difteri og Strubehoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Sandnes:													
	Sandnes By.....	7	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	3
	Bygder.....	8	3	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	2
	Karmøen (Bygder)....	9	1	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stavanger Distrikt...	5	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	2
	Egersund (Bygder)...	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Ytre Søndhordland...	149	15	3	7	14	18	27	10	9	5	15	2	24
	Voss.....	27	-	1	-	3	11	6	1	2	2	-	-	1
	Søndre Midthordland..	22	-	1	-	1	-	3	1	9	-	-	5	2
	Indre Søndhordland...	16	6	4	1	-	3	-	2	-	-	-	-	-
	Osterøen.....	16	-	-	-	-	-	2	2	7	4	1	-	-
	Indre Hardanger.....	14	-	-	-	-	12	-	1	1	-	-	-	-
	Sveen Herred.....	9	-	-	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tysnes.....	7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Hardanger.....	7	-	-	3	-	-	-	2	1	1	-	-	-
	Nordre Midthordland..	6	-	2	-	-	-	1	-	-	-	2	-	1
	Alversund.....	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4	1
	Lindaas.....	4	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen.....	39	8	8	2	-	2	1	3	3	6	3	2	1
XIV.	Gloppen.....	23	-	-	-	1	-	-	-	3	4	5	4	6
	Indviken.....	13	-	-	1	-	3	-	-	-	-	1	4	4
	Lærdal.....	12	5	1	1	-	-	-	-	2	1	-	1	1
	Gulen.....	12	-	-	-	1	-	-	8	2	1	-	-	-
	Vik.....	10	6	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Kirkebo.....	8	-	-	1	1	-	-	-	1	-	4	-	1
	Nordfjordeidet.....	7	-	-	-	1	2	-	2	-	-	1	-	1
	Ytre Søndfjord.....	5	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	2
	Lyster.....	3	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-
	Sogndal.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Kinn (Bygder).....	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
	Ytre Nordfjord.....	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndfjord.....	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XV.	Indre Søndmør.....	38	13	5	8	9	1	2	-	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By.....	18	1	2	2	2	3	1	2	1	1	2	1	-
	Bygder.....	9	1	2	1	1	1	-	2	-	-	-	-	1
	Surendalen.....	20	-	3	3	2	3	4	-	3	2	-	-	-
	Sundalen.....	15	-	-	-	-	8	-	3	2	-	1	1	-
	Østre Søndmør.....	14	2	-	-	-	-	-	1	2	4	1	2	2
	Ørskog.....	11	1	-	-	4	-	-	-	2	-	1	1	2
	Ytre Romsdal (Bygder)	9	-	-	-	-	-	-	8	1	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By...	9	-	-	1	-	3	3	1	-	1	-	-	-
	Vestre Søndmør.....	8	6	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	54	16	4	4	2	8	1	1	2	2	4	4	6
	Røros.....	45	6	4	3	9	4	3	1	4	2	4	4	1
	Ytre Fosen.....	40	1	13	2	2	6	3	4	3	6	-	-	-
	Orkedalen.....	28	-	1	3	3	-	2	14	1	1	2	1	-
	Guldalen.....	20	-	1	-	-	-	4	9	-	2	-	3	1
	Nordre Fosen.....	20	2	7	6	3	2	-	-	-	-	-	-	-
	Strinden.....	15	-	-	-	-	2	9	2	-	-	-	-	2
	Indre Fosen.....	11	3	-	-	-	-	-	-	2	-	-	6	-

g. Difteri og Strubehoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVII.	Hitteren	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Selbu	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Hevne	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Levanger By	9	-	-	-	-	-	-	-	7	-	1	-	1
	Bygder	17	1	-	-	-	7	2	-	3	1	3	-	-
	Stjørdalen	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Frosten	5	2	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-
	Grong	5	-	-	-	1	-	-	-	-	3	1	-	-
	Namsos (Bygder)	5	-	1	-	-	-	3	-	-	-	1	-	-
	Inderøen	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Stenkjær:													
	Stenkjær By	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Fosnes	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vikten	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XVIII.	Hadsel	49	2	21	20	1	-	-	-	3	1	-	1	-
	Ofoten	18	-	-	-	11	2	-	-	1	-	-	2	2
	Brønnø	17	5	8	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-
	Bodø:													
	Bodø By	7	1	1	-	2	1	-	-	-	1	1	-	-
	Bygder	3	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Alstahaug	9	-	-	-	-	-	2	3	1	1	2	-	-
	Flakstad	9	-	-	-	-	1	1	-	-	5	2	-	-
	Skjerstad	7	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Ranen	6	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	2	-
	Hammerø	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
	Lødingen	5	2	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-
	Sortland	5	3	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Folden	4	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1
	Steigen	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Under Lofotfisket	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen By	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Østlofoten	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Tromsø:													
	Tromsø By	43	7	6	5	6	4	-	3	1	1	1	-	9
	Bygder	9	4	-	1	-	-	-	-	3	-	-	1	-
	Skjervø	43	-	3	4	4	-	6	2	1	-	9	10	4
	Lyngen	38	8	6	-	-	3	-	6	4	-	-	10	1
	Ibbestad	36	1	3	-	1	2	-	-	2	1	12	7	7
	Trondenes	20	5	6	4	-	2	1	-	-	1	-	1	-
	Balsfjorden	20	2	2	4	-	-	-	2	4	3	2	-	1
	Lenviken	15	1	-	-	4	1	1	3	1	3	-	-	1
	Karlsø	10	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-
XX.	Tranø	5	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-
	Alten	35	1	-	2	1	1	3	11	1	3	2	9	1
	Loppen	22	2	-	5	-	2	-	-	8	-	-	-	5
	Hammerfest (By)	7	1	-	-	1	-	-	-	-	1	2	1	1
	Vardø (By)	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Vadsø (By)	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XXI.	Maasø	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

h. Kighoste (*Tussis convulsiva*).

Tabel XL (Forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
I.	Kristiania By	869	61	47	73	71	88	93	62	99	64	64	68	79
II.	Aker	43	-	-	7	1	3	7	2	5	-	10	6	2
	Høland	35	-	-	-	-	-	-	7	2	9	14	-	3
	Follo:													
	Drøbak By	24	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	6	17
	Son og Hølen Byer.	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Bygder	9	-	-	1	3	-	1	-	3	1	-	-	-
	Ullensaker	28	-	-	-	1	5	5	6	10	-	1	-	-
III.	Hvaler:													
	Fredrikshald By	40	5	2	3	13	12	-	-	1	3	1	-	-
	Bygder	29	5	-	-	1	7	4	-	7	3	-	2	-
	Moss (By)	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	12
	Eidsberg	24	-	-	-	-	-	-	1	-	-	9	7	7
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-
	Fredriksstad By	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Bygder	13	-	-	-	1	-	-	3	1	6	1	-	1
IV.	Drammens Stadsfysikat	369	27	23	65	58	65	30	25	15	14	11	23	13
	Ringerike:													
	Hønefoss By	15	-	-	3	3	-	-	1	-	-	4	4	-
	Bygder	245	34	64	68	31	10	1	-	-	-	6	8	23
	Modum	233	46	32	15	18	8	7	9	15	25	35	12	11
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	32	9	3	4	2	-	2	-	-	-	-	-	12
	Bygder	17	-	4	5	2	-	1	-	2	-	-	-	3
	Drammens Distrikt ...	9	3	-	-	-	3	-	-	1	-	-	2	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	10	3	-	-	-	-	2	1	-	-	1	-	3
	Horten —	236	-	29	42	38	23	20	25	16	8	20	11	4
	Aasgaardstrand By.	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	1
	Bygder	66	7	16	3	16	5	7	-	6	-	-	1	5
	Hof:													
	Holmestrand By	51	-	-	-	-	-	-	-	7	3	3	21	17
	Svelviken By	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-
	Bygder	50	1	2	7	6	3	6	7	3	2	4	8	1
	Larvik:													
	Larvik By	72	-	-	-	-	-	-	2	4	8	12	4	42
	Sandefjord By	14	-	-	-	-	-	1	-	2	-	6	-	5
	Bygder	9	-	-	-	-	6	-	-	3	-	-	-	-
VI.	Hedemarken:													
	Hamar By	74	-	5	-	15	35	12	6	1	-	-	-	-
	Bygder	39	6	32	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Østerdalen ...	16	-	1	6	7	-	2	-	-	-	-	-	-
	Rendalen	9	2	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land ...	83	-	1	-	-	-	-	18	7	6	4	17	30
	Lesje	16	4	5	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-
	Faaberg:													
	Lillehammer By	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-

h. Kighoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VIII.	Lom	5	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toten	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Kragerø:													
	Kragerø By	172	1	-	-	-	3	19	51	44	17	20	15	2
	Stathelle —	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	49	-	-	-	-	-	5	-	7	-	2	12	23
	Skien:													
	Skien By	121	40	35	23	10	8	1	1	-	2	-	1	-
	Porsgrund —	15	3	-	-	-	1	2	6	-	-	3	-	-
	Brevik —	9	-	1	1	1	1	5	-	-	-	-	-	-
	Bygder	70	3	10	5	19	8	11	4	3	7	-	-	-
	Sauland	38	9	18	7	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kviteseid	6	-	-	3	-	-	-	1	-	-	2	-	-
	Hollen	4	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Østerrisør By	93	-	-	-	-	-	-	-	-	6	4	38	45
	Bygder	91	11	29	5	3	3	3	3	-	-	7	15	12
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By	31	12	12	1	1	1	-	-	-	-	-	2	2
	Grimstad —	57	-	9	17	12	9	6	3	1	-	-	-	-
	Bygder	79	23	12	9	4	1	1	3	1	4	-	6	15
X.	Aamli	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord By	39	-	-	-	-	-	1	3	7	2	15	7	4
	Bygder	42	-	-	5	-	3	-	11	6	-	1	4	12
XI.	Kristiansands Stadsfk.	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Stavanger By	375	43	38	24	29	32	16	22	27	23	33	38	50
	Egersund (Bygder) ...	24	-	-	-	-	-	-	-	10	-	1	3	10
	Sandnes:													
	Sandnes By	18	1	-	6	-	4	4	1	2	-	-	-	-
	Bygder	6	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Finne	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	-
XII.	Haugesund (By)	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-
	Lindaas	39	-	-	-	-	-	2	4	18	10	5	-	-
	Ytre Hardanger	23	-	3	-	-	-	6	1	10	-	2	1	-
	Indre —	13	-	4	-	-	3	-	3	-	-	-	3	-
	Nordre Midthordland .	13	-	-	2	-	1	2	-	2	2	1	2	1
	Søndre —	9	-	-	-	-	-	-	-	3	4	-	2	-
	Osterøen	7	-	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Alversund	6	-	-	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Tysnes	4	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen	800	38	42	79	73	69	111	72	71	60	47	53	85
XIV.	Ytre Nordfjord	31	1	1	1	-	-	-	1	10	4	6	6	1
	Gulen	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	10	6
	Kinn:													
	Flørø By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	17	-	-	-	-	-	-	-	7	2	1	1	6

h. Kighoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Indre Søndfjord	14	-	-	-	-	-	-	-	5	3	3	1	2
	Ytre —	10	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	5
	Lærdal	9	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-
	Nordfjordeidet	4	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-
	Vik	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Lyster	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Sogndal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XV.	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By.....	239	38	68	25	15	7	7	14	16	12	7	28	2
	Bygder	24	-	-	7	2	3	2	2	3	1	1	1	2
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	175	-	-	-	-	-	-	-	-	7	23	54	91
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
	Indre Søndmør	99	-	-	-	-	-	-	-	6	17	11	34	31
	Vestre —	58	-	4	3	1	1	2	3	20	5	3	10	6
	Ørskog	19	-	-	-	-	-	-	1	1	6	7	1	3
	Indre Romsdal	17	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2	3	7
	Østre Søndmør	11	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	1	7
	Nordre Nordmør	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	217	17	17	26	18	28	10	9	11	6	17	28	30
	Strinden	65	-	-	-	-	5	19	15	-	5	16	2	3
	Hitteren	44	-	-	-	1	4	9	7	9	8	3	2	1
	Indre Fosen	8	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4	-
	Ytre —	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Guldalen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Orkedalen	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
XVII.	Frosten	21	9	9	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Indereen	15	-	-	-	-	5	10	-	-	-	-	-	-
	Vikten	6	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-
XVIII.	Bodø:													
	Bodø By	73	5	4	15	6	-	-	2	7	3	10	15	6
	Bygder	15	1	6	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Brønnø	84	1	-	-	-	-	4	1	6	2	9	41	20
	Alstahaug	83	2	6	19	1	13	8	9	5	10	1	6	3
	Vefsen:													
	Mosjøen By	28	-	-	1	-	-	17	10	-	-	-	-	-
	Bygder	27	-	-	-	-	-	7	12	1	4	1	2	-
	Ranen	45	7	6	10	10	10	2	-	-	-	-	-	-
	Østlofoten	35	-	-	-	-	-	-	8	17	8	-	2	-
	Sortland	32	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6	15	5
	Steigen	22	-	-	-	-	1	8	5	4	-	1	2	1
	Hammerø	16	-	-	-	-	-	2	4	7	-	3	-	-
	Buksnes	10	-	-	-	-	3	1	-	-	6	-	-	-
	Ofoten	6	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-
	Folden	4	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
	Hadsel	4	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	-
	Lurø	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
	Flakstad	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
	Skjerstad	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XIX.	Tromsø:													
	Tromsø By	152	-	-	-	-	-	-	2	6	21	46	63	14
	Bygder	29	-	-	-	-	-	-	-	-	5	11	8	5

h. Kighoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Skjervø	93	12	10	14	24	5	2	3	3	-	10	6	4
	Trondenes	73	-	-	1	-	-	-	1	8	8	12	16	27
	Ibbestad	71	-	7	17	3	3	-	6	10	1	3	8	13
	Lenviken	68	-	-	-	-	4	10	10	10	11	13	8	2
	Lyngen	56	40	5	3	3	4	1	-	-	-	-	-	-
	Berg	8	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	6
	Tranø	5	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-
	Karlsø	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Maalselven	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XX.	Maasø	40	-	-	11	2	3	-	-	19	-	-	-	5
	Hammerfest:													
	Hammerfest By	22	3	12	3	-	-	1	2	-	1	-	-	-
	Bygder	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	Vadsø (By)	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	7	13
	Sydvaranger	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

i. Lungebetændelse (Pneumonia).

I.	Kristiania By	1401	98	106	128	196	164	110	56	55	62	94	144	188
II.	Ullensaker	234	10	30	17	23	33	23	14	5	15	16	18	30
	Aker	233	28	24	25	27	31	12	13	12	9	12	15	25
	Follo:													
	Drøbak By	10	-	1	-	1	-	6	1	-	-	-	1	-
	Son og Holen Byer.	12	-	1	2	-	2	-	1	2	1	3	-	-
	Bygder	69	7	13	9	2	9	3	8	2	-	6	4	6
	Høland	29	2	5	6	1	2	4	-	1	-	2	4	2
III.	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	78	7	5	8	13	9	6	1	3	6	5	4	11
	Fredriksstad By....	140	10	6	15	24	11	10	1	2	5	9	22	25
	Bygder	304	23	34	35	51	29	23	13	12	6	23	18	37
	Moss:													
	Moss By	83	17	7	9	2	7	6	3	6	3	2	2	19
	Bygder	123	16	16	19	13	14	6	6	7	1	6	5	14
	Hvaler:													
	Fredrikshald By....	123	16	6	11	10	12	8	12	6	8	11	10	13
	Bygder	54	1	6	6	3	12	8	4	1	3	3	6	1
	Eidsberg	132	13	20	17	9	16	7	13	-	4	11	5	17
IV.	Modum	248	35	31	36	25	20	11	13	9	10	13	21	24
	Drammens Stadsfysikat	227	19	21	26	16	50	16	13	7	11	9	16	23
	Ringerike:													
	Hønefoss By	29	4	-	1	-	1	5	2	-	2	6	1	7
	Bygder	115	7	9	23	19	14	9	3	4	-	8	11	8
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	46	3	8	13	7	3	2	1	-	1	2	1	5
	Bygder	24	3	3	5	3	3	2	-	-	2	1	2	-
	Drammens Distrikt ..	63	6	6	7	6	7	1	7	3	2	6	8	4
	Nes	40	-	3	4	2	4	8	4	-	1	6	7	1
	Rollag	39	-	1	4	5	8	8	1	-	-	-	5	7
	Aal	18	1	4	2	5	-	-	-	-	-	1	5	-

i. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By.....	31	3	1	2	6	2	-	1	3	-	1	6	6
	Horten —.....	73	4	3	5	5	10	18	5	3	2	8	7	3
	Aasgaardstrand By.....	5	-	1	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder.....	89	8	13	13	11	13	10	1	1	2	4	4	9
	Larvik:													
	Larvik By.....	56	3	17	6	13	3	4	3	2	2	-	2	1
	Sandefjord By.....	31	4	-	-	6	8	2	5	1	-	1	1	3
	Bygder.....	57	7	2	4	11	14	4	2	2	-	4	4	3
	Hof:													
	Holmestrand By ...	10	-	1	3	4	2	-	-	-	-	-	-	-
	Svelviken — ...	3	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	47	4	3	5	5	10	6	1	1	-	3	7	2
VI.	Hedemarken:													
	Hamar By.....	103	12	13	16	10	6	8	13	4	2	6	4	9
	Bygder.....	258	28	47	26	33	21	20	11	7	2	7	29	27
	Søndre Østerdalen...	134	17	20	13	22	24	10	4	5	2	5	7	5
	Trysil.....	73	7	9	9	10	12	3	3	3	-	2	3	12
	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By ...	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	61	4	5	10	7	7	4	1	2	2	3	7	9
	Tønset.....	45	1	4	6	7	7	3	5	-	1	2	9	-
	Rendalen.....	41	3	8	2	1	5	-	-	2	1	3	9	7
VII.	Toten:													
	Gjøvik By.....	22	3	5	4	2	-	2	-	-	-	2	2	2
	Bygder.....	127	11	7	10	24	13	6	3	6	6	3	26	12
	Hadeland og Land ...	132	5	17	15	12	19	12	5	3	2	13	10	19
	Ringebu.....	116	12	10	23	24	21	12	3	3	1	3	3	1
	Faaberg:													
	Lillehammer By....	8	2	-	-	-	2	-	1	1	-	1	1	-
	Bygder.....	44	5	7	6	8	4	3	2	-	-	1	4	4
	Nordre Valdres.....	41	1	1	2	7	12	2	-	3	1	3	5	4
	Søndre —.....	40	-	4	5	6	4	4	1	1	-	1	7	7
	Lom.....	31	2	2	6	3	2	3	5	1	1	2	4	-
	Lesje.....	9	-	1	2	1	1	-	1	-	-	1	1	1
VIII.	Skien:													
	Skien By.....	81	17	12	1	4	5	5	7	5	5	2	9	9
	Porsgrund By.....	39	7	-	2	-	6	2	-	2	2	5	5	8
	Brevik —.....	13	1	2	5	-	-	-	-	-	-	3	2	-
	Bygder.....	44	7	3	7	6	3	3	5	1	-	4	2	3
	Kragerø:													
	Kragerø By.....	29	1	-	1	5	5	5	1	5	1	1	2	2
	Langesund —.....	7	1	-	-	3	1	-	-	-	-	1	1	-
	Stathelle —.....	5	1	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-
	Bygder.....	35	3	2	3	6	1	4	-	1	-	3	5	7
	Hollen.....	41	7	6	8	3	7	2	-	-	1	1	2	4
	Sauland.....	22	11	1	3	2	2	2	-	-	-	-	1	-
	Laardal.....	15	1	-	-	2	-	1	-	-	1	2	4	4
	Kviteseid.....	13	1	2	1	3	1	-	1	1	-	1	-	2
	Tinn.....	5	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Østerriser By.....	34	8	6	4	7	2	2	1	-	2	-	1	1

i. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Tvedestrand By	29	3	3	5	7	2	1	-	3	-	1	2	2
	Bygder	197	34	27	23	29	18	9	8	5	10	12	12	10
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By	38	4	4	7	7	3	3	1	1	2	2	-	4
	Grimstad By	23	1	-	4	3	3	1	1	-	1	1	4	4
	Lillesand By	14	-	1	3	1	3	1	-	-	-	5	-	-
	Bygder	132	15	12	8	23	14	10	7	3	5	20	6	9
	Aamli	13	3	1	4	2	1	-	-	-	-	-	1	1
	Evje	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sætersdalen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
X.	Kristiansands Stadsfk.	89	4	5	5	12	21	14	2	3	-	6	4	13
	Oddernes:													
	Mandal By	50	2	8	5	3	7	2	3	1	4	10	5	-
	Bygder	37	6	2	4	8	3	2	5	-	-	2	3	2
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord By	9	-	3	1	2	-	1	2	-	-	-	-	-
	Bygder	30	7	6	1	3	3	1	1	2	1	2	2	1
	Undal	29	1	1	4	7	6	1	-	-	-	1	4	4
	Vanse:													
	Farsund By	3	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	16	2	3	3	1	3	1	-	-	-	1	1	1
	Lyngdal	12	-	3	1	1	3	1	-	2	1	-	-	-
XI.	Stavanger By	147	8	13	27	33	22	11	6	5	-	7	3	12
	Haugesund:													
	Haugesund By	90	13	13	14	7	4	10	3	4	1	6	7	8
	Bygder	19	-	2	3	2	7	1	1	1	-	1	1	-
	Egersund:													
	Egersund By	26	2	2	5	4	4	-	-	-	-	-	8	1
	Bygder	70	4	5	7	18	11	6	4	1	1	7	2	4
	Sandnes:													
	Sandnes By	11	1	4	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	35	3	5	5	11	7	1	-	-	-	2	-	1
	Karmøy:													
	Skudeneshavn By ..	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Kopervik By	3	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	32	2	5	3	5	8	5	-	-	-	-	2	2
	Sand	20	-	3	2	5	3	-	-	1	-	1	3	2
	Sogndal:													
	Sogndal By	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
	Bygder	15	1	4	2	1	2	3	-	1	-	-	1	-
	Finne	15	4	2	2	3	1	1	-	-	-	-	1	1
	Stavanger Distrikt ...	5	-	-	2	-	1	-	1	-	-	1	-	-
XII.	Voss	74	9	9	4	8	11	11	5	4	4	3	2	4
	Søndre Midthordland .	44	1	2	4	7	6	4	3	3	1	1	6	6
	Alversund	43	2	3	1	11	5	3	4	2	2	2	3	5
	Osterøen	42	10	3	4	8	2	1	1	1	1	3	3	5
	Nordre Midthordland .	31	5	1	5	6	2	4	-	1	2	1	2	2
	Indre Hardanger	24	4	3	5	5	-	5	-	-	-	1	-	1
	Ytre —	24	1	-	4	5	5	-	1	2	1	2	-	3
	Ytre Søndhordland ...	22	3	2	-	4	3	-	-	3	1	4	1	1
	Lindaas	20	1	6	2	1	6	4	-	-	-	-	-	-
	Tysnes	18	-	-	1	4	5	-	2	-	1	2	2	1
	Sveen Herred	15	-	4	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndhordland ...	14	4	1	3	2	-	2	-	1	-	-	1	-

i. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XIII.	Bergen	453	37	51	85	65	44	33	15	15	14	23	29	42
XIV.	Lyster.....	55	1	2	-	4	15	11	5	8	-	2	3	4
	Vik.....	55	9	5	6	7	3	7	2	3	1	6	6	-
	Gloppen.....	46	5	5	4	4	3	1	1	3	4	3	7	6
	Gulen.....	37	1	2	1	4	5	11	8	2	-	2	1	-
	Kirkebø.....	37	4	6	2	6	5	2	4	2	1	2	1	2
	Ytre Nordfjord.....	36	4	4	3	2	10	2	1	-	2	3	3	2
	Sogndal.....	29	2	4	1	3	6	4	-	1	1	-	5	2
	Indre Søndfjord.....	29	-	1	1	1	1	-	6	1	-	4	2	12
	Kinn:													
	Florø By.....	6	-	1	-	-	2	-	-	2	-	-	-	1
	Bygder.....	22	1	1	5	2	1	1	1	-	2	1	3	4
	Indviken.....	27	3	6	6	4	2	2	2	-	-	-	1	1
	Ytre Søndfjord.....	22	1	4	3	3	3	-	2	2	1	-	2	1
	Lærdal.....	12	2	-	1	-	2	1	-	1	1	2	1	1
	Nordfjordeidet.....	12	-	-	2	-	-	2	1	1	1	2	1	2
XV.	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By.....	212	24	29	36	24	20	7	7	5	10	31	6	13
	Bygder.....	70	11	8	20	15	1	1	1	-	3	2	6	2
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By...	109	13	13	19	10	10	6	6	5	3	11	5	8
	Bygder.....	23	4	1	3	-	3	2	1	2	1	2	3	1
	Vestre Søndmør.....	58	4	2	9	5	15	5	2	5	1	2	2	6
	Ørskog.....	54	8	5	10	4	11	7	1	-	1	3	2	2
	Surendalen.....	53	5	7	3	10	15	1	-	2	-	1	5	4
	Østre Søndmør.....	39	3	4	7	2	9	4	2	2	1	-	3	2
	Indre —.....	35	3	2	7	7	8	3	-	1	-	-	2	2
	Ytre Romsdal:													
	Molde By.....	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	3
	Bygder.....	25	6	2	2	2	3	2	3	-	-	3	1	1
	Indre Romsdal.....	24	2	5	5	-	3	1	1	1	2	1	2	1
	Sundalen.....	13	-	-	2	1	4	1	-	-	3	1	-	1
	Nordre Nordmør.....	7	-	2	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	277	29	16	47	30	31	33	16	13	9	11	19	23
	Røros.....	159	13	13	20	38	28	18	7	5	1	2	7	7
	Orkedalen.....	77	5	5	21	8	11	8	2	1	1	4	5	6
	Guldalen.....	72	7	10	15	10	10	6	3	2	-	-	8	1
	Strinden.....	63	5	1	11	13	13	6	2	-	-	2	3	7
	Nordre Fosen.....	63	5	4	6	11	14	6	8	2	2	4	-	1
	Hevne.....	59	11	9	8	12	5	1	3	3	-	2	2	3
	Ytre Fosen.....	31	3	4	5	4	8	4	1	1	-	-	1	-
	Indre —.....	22	4	1	3	5	2	1	2	-	-	-	1	3
	Selbu.....	16	4	1	2	3	3	-	-	-	1	-	1	1
	Opdal.....	14	2	3	2	1	2	1	-	2	1	-	-	-
	Hitteren.....	14	3	2	2	-	1	1	1	-	1	1	1	1
XVII.	Stenkjær:													
	Stenkjær By.....	16	-	1	2	2	1	2	-	1	2	1	2	2
	Bygder.....	82	8	13	10	9	9	6	5	2	2	4	5	9
	Inderøen.....	91	9	15	23	14	14	4	4	-	1	-	1	6
	Levanger:													
	Levanger By.....	18	1	2	6	1	2	2	-	-	-	1	2	1
	Bygder.....	65	7	4	8	16	13	5	2	2	1	1	3	3

i. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVIII.	Stjørdalen	45	5	4	10	3	4	2	-	1	3	2	4	7
	Namsos:													
	Namsos By	20	3	6	1	1	2	2	1	2	-	1	1	1
	Bygder	24	-	1	3	2	4	1	2	1	-	2	1	8
	Fosnes	38	5	3	12	7	4	4	-	-	-	2	1	1
	Frosten	27	7	2	2	4	2	-	-	2	2	2	2	2
	Kolvereid	16	3	2	1	1	5	2	-	-	-	-	2	4
	Grong	13	1	-	2	1	1	2	1	-	-	-	1	1
	Vikten	12	3	2	-	1	2	1	-	-	1	1	1	-
	Bødø:													
	Bødø By	84	7	8	23	10	15	6	3	1	2	2	1	6
	Bygder	20	2	1	10	1	3	3	-	-	-	-	-	-
	Hadsel	78	13	13	9	12	11	8	1	-	1	3	4	3
	Brønnø	51	3	1	11	7	8	3	3	4	-	3	5	3
	Under Lofotfisket	45	5	15	13	10	2	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Alstahaug	44	4	2	8	5	9	5	2	1	-	1	1	6
	Ranen	41	2	3	9	6	8	2	2	1	-	1	2	5
	Ofoten	35	2	6	1	4	2	6	2	3	1	2	1	5
	Lurø	34	4	5	3	5	3	4	1	1	1	3	4	4
	Sortland	34	1	2	5	3	3	7	1	2	3	2	1	4
	Steigen	24	-	-	-	3	7	1	5	-	3	1	1	-
	Østlofoten	18	1	3	2	1	1	1	2	5	-	2	-	-
	Skjerstad	16	2	1	1	3	1	4	1	-	-	3	-	-
	Folden	15	1	-	-	7	3	-	2	-	-	2	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen By	6	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	1
	Bygder	6	-	-	-	-	-	2	1	1	-	1	1	-
	Hammerø	9	1	-	1	-	2	-	2	2	-	1	-	-
	Flakstad	9	3	2	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-
	Lødingen	8	-	-	2	-	4	2	-	-	-	-	-	-
XX.	Buksnes	7	1	1	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-
	Gildeskaal	3	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Trondenes	79	-	2	2	5	9	11	10	4	11	8	8	9
	Ibbestad	44	-	1	1	6	2	7	1	7	3	3	5	8
	Tromsø:													
	Tromsø By	28	7	-	1	5	5	1	3	2	1	1	1	1
	Bygder	3	1	-	-	1	-	1	-	1	-	2	2	3
	Balsfjorden	20	2	-	2	3	1	1	1	-	1	3	3	5
	Skjervø	16	-	1	-	3	-	-	-	-	1	-	1	-
	Lyngen	11	1	1	1	4	1	-	1	-	1	-	1	-
	Tranø	6	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	3	-
	Lenviken	5	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1
	Maalselven	5	-	1	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-
	Berg	3	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1

i. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Alten	12	4	3	1	-	-	-	-	-	1	1	1	1
	Maasø	11	-	-	-	3	5	1	-	-	1	1	-	-
	Tanen	6	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	1	1
	Sydvaranger	6	1	-	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-
	Kistrand	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Loppen	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lebesby	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

k. Influenza.

		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
I.	Kristiania	783	93	129	130	69	54	25	3	16	26	24	41	173
II.	Aker	227	23	24	45	22	30	3	-	3	3	20	17	37
	Follo:													
	Drøbak By	11	-	1	-	-	4	3	-	1	-	-	-	2
	Son og Hølen Byer	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	138	45	11	11	10	12	5	2	3	9	10	9	11
	Ullensaker	79	16	6	19	10	11	1	1	1	1	1	4	8
	Høland	22	-	2	2	1	2	-	-	-	-	1	9	5
III.	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	213	10	18	17	36	32	15	7	5	8	16	12	37
	Fredriksstad By	105	28	8	19	28	11	2	1	-	-	-	4	4
	Bygder	218	27	21	40	54	23	8	1	3	9	11	10	11
	Hvaler:													
	Fredrikshald By	115	19	12	19	7	4	-	-	2	-	-	4	48
	Bygder	37	6	4	7	7	2	-	-	-	-	4	3	4
	Moss:													
	Moss By	76	23	10	4	17	8	-	-	-	1	1	7	5
	Bygder	49	4	1	6	15	10	-	-	-	1	1	4	7
	Eidsberg	49	5	9	11	10	3	3	1	-	1	-	-	6
IV.	Ringerike:													
	Hønefoss By	149	7	16	54	26	4	1	-	6	3	4	8	20
	Bygder	386	24	96	121	50	11	6	-	7	15	8	19	29
	Drammens Stadsfysikat	410	53	97	76	36	10	5	5	4	5	13	33	73
	Modum	364	20	82	128	58	22	3	-	-	2	-	8	41
	Sandsvør:													
	Kongsberg By	210	10	63	68	29	17	7	-	-	-	7	3	6
	Bygder	146	11	18	49	27	12	3	3	3	4	4	4	8
	Drammens Distrikt	115	9	15	17	29	5	5	3	-	1	3	12	16
	Nes	86	19	23	12	7	6	8	2	3	3	1	2	-
	Rollag	31	4	2	12	2	2	3	2	-	-	-	2	2
	Aal	16	-	1	2	5	2	3	3	-	-	-	-	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	26	-	-	8	10	-	-	-	-	-	-	2	6
	Horten —	219	4	36	62	31	46	7	-	-	-	13	17	3
	Bygder	115	24	18	17	15	5	8	3	1	-	1	5	18
	Hof:													
	Holmestrand By	8	2	-	4	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Svelviken —	31	1	4	2	2	2	-	6	9	-	-	2	3
	Bygder	114	40	9	14	17	9	2	1	10	4	-	1	7

k. Influenza (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VI.	Larvik:													
	Larvik By.....	25	.	.	21	.	.	.	.	.	.	4	.	.
	Sandefjord By	17	2	2	2	3	1	.	.	3	.	1	1	2
	Bygder	15	.	2	1	3	2	1	2	.	1	.	2	1
	Hedemarken:													
	Hamar By.....	41	6	21	12	.	.	.	.	.	.	.	.	2
	Bygder	439	32	70	93	84	42	21	4	2	3	12	24	52
	Trysil	188	49	59	30	22	10	2	1	.	.	.	5	10
	Søndre Østerdalen....	136	16	28	28	27	14	9	2	.	.	.	.	12
	Rendalen	69	5	25	29	4	1	1	2	.	.	.	.	2
	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By ...	14	8	.	2	1	3	.	.	.	.	.	.	.
	Bygder	32	2	5	8	6	3	2	.	.	.	.	1	5
	Tønset	39	1	8	2	18	3	6	.	.	.	.	.	1
	Hadeland og Land ...	408	8	34	86	108	56	13	1	4	9	23	22	44
	Toten:													
	Gjøvik By.....	108	13	38	36	18	.	1	1	1	.	.	.	.
	Bygder	133	8	9	21	65	17	4	7	1	.	.	.	1
	Faaberg:													
	Lillehammer By....	20	.	.	11	5	4	.	.	.	.	.	.	.
	Bygder	55	2	13	18	9	6	1	2	1	.	.	1	2
	Nordre Valdres	37	3	12	11	11	.	.	.	.	.	.	.	.
	Søndre —	15	.	2	4	9	.	.	.	.	.	.	.	.
	Ringebu	10	.	.	.	.	.	10	.	.	.	.	.	.
	Lom	6	.	.	1	3	.	1	.	.	.	.	.	1
	Lesje	3	.	1	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.
VIII.	Skien:													
	Skien By.....	49	31	6	.	9	1	.	2	.	.	.	.	.
	Porsgrund —	80	2	4	9	43	2	1	1	1	.	1	12	4
	Brevik —	2	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Bygder	31	12	8	2	3	4	.	.	.	.	.	1	1
	Kragerø:													
	Kragerø By.....	12	.	.	.	4	8	.	.	.	.	.	.	.
	Langesund By	18	6	2	2	6	1	.	1	.	.	.	.	.
	Bygder	88	15	18	12	8	13	6	.	.	.	.	2	14
	Sauland	37	.	1	28	8	.	.	.	.	.	.	.	.
	Tinn	33	.	.	2	23	8	.	.	.	.	.	.	.
	Hollen	17	.	.	6	3	2	1	.	.	.	1	.	4
	Kviteseid	13	.	.	1	2	1	2	3	2	.	1	1	.
	Laardal	8	1	1	2	.	.	.	.	1	.	.	.	3
IX.	Vestre Nedenes:													
	Arendal By.....	199	7	7	125	37	7	2	.	2	4	2	.	6
	Grimstad —	154	18	20	26	30	14	11	.	2	.	1	18	14
	Lillesand —	11	.	4	4	.	2	1	.	.	.	.	.	.
	Bygder	194	28	22	49	41	17	6	6	4	6	5	4	6
	Østre Nedenes:													
	Østerrisør By	38	3	6	5	8	3	.	1	.	2	.	.	9
	Tvedestrand —	105	27	24	22	24	7	1	.	.	.	.	.	.
	Bygder	375	31	74	106	87	27	3	4	7	.	1	17	18
	Aamli	88	21	9	18	19	13	2	3	.	.	.	1	2
	Evje	12	.	.	.	10	2	.	.	.	.	.	.	.
	Sætersdalen	6	.	.	5	.	.	1	.	.	.	.	.	.

k. Influenza (Forts.).

Tabel XL (Forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
X.	Kristiansands Stadsfk.	251	-	1	117	110	21	2	-	-	-	-	-	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord By.....	66	9	1	4	16	21	3	-	2	3	4	1	2
	Bygder	104	16	11	18	16	11	9	5	6	2	4	1	5
	Oddernes:													
	Mandal By	33	-	26	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	42	3	12	13	12	1	-	-	1	-	-	-	-
	Lyngdal	53	4	-	7	7	7	5	8	5	1	2	5	2
	Undal	7	-	-	1	2	1	-	1	1	1	-	-	-
	Vanse (Bygder)	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Stavanger By	353	30	23	87	107	49	25	11	2	4	2	4	9
	Haugesund:													
	Haugesund By	113	11	50	15	13	2	3	-	-	4	7	1	7
	Bygder	27	1	2	-	16	1	1	-	1	1	2	1	1
	Sogndal:													
	Sogndal By	6	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	76	5	5	8	20	21	9	1	2	2	2	1	-
	Karmøyen:													
	Skudeneshavn By ..	3	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kopervik — ..	11	-	-	6	4	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	47	-	2	19	14	7	5	-	-	-	-	-	-
	Egersund:													
	Egersund By	29	1	-	-	9	15	2	1	-	-	1	-	-
	Bygder	26	3	2	1	7	8	3	1	-	-	-	-	1
	Sandnes:													
	Sandnes By	12	-	2	-	4	-	4	-	-	-	2	-	-
	Bygder	28	2	2	3	3	14	-	-	-	-	3	1	-
	Stavanger Distrikt ...	16	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	11
	Finne	11	-	-	-	2	5	1	-	-	-	-	2	1
	Sand	4	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Voss	36	5	11	7	7	1	5	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndhordland...	33	26	1	-	-	2	-	4	-	-	-	-	-
	Alversund	32	6	9	10	2	2	1	2	-	-	-	-	-
	Ytre Hardanger	29	20	5	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
	Nordre Midthordland ..	16	-	2	2	4	-	-	-	2	1	2	3	-
	Sveen Herred	15	-	4	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Midthordland ..	12	5	-	1	-	-	1	2	-	1	-	1	1
	Tysnes	8	3	-	-	1	-	-	1	2	1	-	-	-
	Lindaas	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Hardanger	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XIII.	Bergen By	1072	408	236	214	42	18	15	11	4	3	2	28	91
XIV.	Ytre Nordfjord	60	17	15	14	1	5	-	-	3	-	-	3	2
	Lærdal	53	22	17	6	2	2	3	-	-	-	-	-	1
	Lyster	49	13	26	5	-	-	3	2	-	-	-	-	-
	Vik	43	11	5	6	8	3	3	2	-	-	2	1	2
	Sogndal	37	8	13	9	1	-	3	1	2	-	-	-	-
	Gloppen	30	-	-	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indviken	30	3	8	5	8	6	-	-	-	-	-	-	-
	Kinn:													
	Florø By	8	4	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	17	6	5	2	2	1	-	-	-	-	-	1	-
	Indre Søndfjord	22	9	4	7	-	1	-	-	1	-	-	-	-

k. Influenza (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Kirkebø	17	6	4	1	3	-	1	-	-	-	-	1	1
	Gulen	15	3	-	1	1	1	5	1	1	-	-	-	2
	Ytre Søndfjord	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	252	43	32	87	64	8	-	-	2	-	-	11	5
	Bygder	61	3	9	20	19	5	3	-	-	-	-	2	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	186	20	-	33	12	19	6	-	-	-	-	47	49
	Bygder	7	1	-	3	-	2	-	-	-	-	-	1	-
	Indre Søndmør	82	5	2	12	25	8	7	6	3	2	3	4	5
	Vestre —	74	8	16	12	17	9	7	1	1	-	-	2	1
	Surendalen	52	8	5	2	5	2	1	4	4	5	5	3	8
	Ørskog	41	-	-	9	11	13	7	1	-	-	-	-	-
	Østre Søndmør	16	2	-	-	2	2	6	2	-	-	1	-	1
	Indre Romsdal	8	-	-	2	-	-	5	-	-	-	1	-	-
	Sundalen	5	3	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Ytre Romsdal	4	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1
XVI.	Røros	199	31	39	45	32	15	5	1	1	-	4	11	15
	Nordre Fosen	42	3	2	7	7	5	16	2	-	-	-	-	-
	Orkedalen	33	6	8	7	2	-	4	-	-	-	-	1	5
	Trondhjems Stadsfysik.	30	8	10	1	1	3	3	2	-	-	-	-	2
	Opdal	26	2	-	6	1	1	2	1	2	4	-	-	7
	Hevne	25	11	-	5	3	2	2	1	-	-	-	-	1
	Indre Fosen	19	-	2	1	2	3	1	4	4	2	-	-	-
	Ytre —	18	-	-	7	7	2	1	-	-	-	1	-	-
	Hitteren	9	-	-	2	2	2	-	1	-	-	-	2	-
	Guldalen	6	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Strinden	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XVII.	Stenkjær:													
	Stenkjær By	20	-	2	1	-	1	6	-	2	1	3	1	3
	Bygder	73	3	5	5	3	3	9	10	5	3	8	8	11
	Stjørdalen	52	4	3	19	5	3	2	6	1	-	-	6	3
	Grong	44	-	-	1	8	2	15	4	-	2	4	4	4
	Levanger:													
	Levanger By	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	8	2
	Bygder	27	1	3	-	2	-	5	1	1	8	2	2	2
	Inderøen	27	8	1	-	1	-	1	-	11	3	1	1	-
	Vikten	26	8	-	10	-	5	-	-	-	-	-	-	3
	Kolvereid	22	-	2	6	2	6	3	-	3	-	-	-	-
	Namsos:													
	Namsos By	10	-	-	-	-	1	3	3	1	1	-	1	-
	Bygder	7	-	-	-	-	-	1	1	-	2	-	3	-
	Fosnes	12	3	3	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Under Lofotfisket	476	13	183	203	77	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flakstad	94	5	42	26	7	6	-	-	-	-	1	4	3
	Skjerstad	88	-	2	11	13	30	7	-	-	8	2	-	13
	Østlofoten	59	5	12	13	5	6	2	3	2	2	1	2	6
	Sortland	52	-	2	8	10	3	13	6	2	-	3	5	-
	Ofoten	49	5	3	2	2	4	13	9	2	2	4	2	1
	Hadsel	49	3	-	1	3	6	15	4	6	3	2	4	2
	Brønnø	35	-	4	14	-	5	-	4	3	-	-	-	5

k. Influenza (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Buksnes	31	-	17	3	10	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bodø:													
	Bodø By	17	-	-	2	-	-	-	5	-	6	-	2	2
	Bygder	7	-	-	-	-	-	-	2	2	2	1	-	-
	Lødingen	22	-	-	-	2	6	6	6	1	1	-	-	-
	Lurø	13	5	-	-	-	-	2	6	-	-	-	-	-
	Hammerø	12	1	-	1	-	1	-	3	1	1	-	2	2
	Gildeskaal	7	1	-	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-
	Folden	4	-	-	-	-	-	2	1	-	1	-	-	-
	Alstahaug	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Tromsø:													
	Tromsø By	111	3	29	31	17	14	-	-	-	2	-	-	15
	Bygder	16	-	9	1	3	-	-	-	-	-	-	-	3
	Ibbestad	99	7	8	7	22	19	16	6	3	3	3	3	2
	Trondenes	39	-	-	-	15	10	3	4	-	-	-	-	7
	Lenviken	30	5	12	-	1	8	3	-	-	-	1	-	-
	Skjervø	16	-	-	-	-	-	-	10	6	-	-	-	-
	Berg	5	1	1	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-
	Balsfjorden	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	Maalselven	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
XX.	Vardø:													
	Vardø By	74	13	9	4	4	22	15	4	-	3	-	-	-
	Bygder	67	1	-	-	-	63	3	-	-	-	-	-	-
	Alten	112	42	23	10	4	4	2	-	8	4	4	-	11
	Hammerfest:													
	Hammerfest By ...	33	-	1	2	5	2	-	1	5	4	3	4	6
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-
	Loppen	9	-	-	1	-	7	1	-	-	-	-	-	-
	Tanen	7	-	-	-	1	6	-	-	-	-	-	-	-
	Vadsø (Bygder)	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

FOREKOMSTEN

AF

DIFTERI

I NORGE

I 1898.

Antal Tilfælde pr.
1000 Indbyggere.

	indtil 0,5
	0,51—1,0
	1,01—2,0
	2,01—3,0
	3,01—5,0
	5,01—10,0
	over 10,01

Fortegnelse over Lægedistrikter

- Kristiania (By).
- Akershus Amt.
- Ullensaker.
- Holand.
- Follo.
- Smaalenenes Amt.
- Eidsberg.
- Moss.
- Sarpsborg.
- Hvaler.
- Buskerud Amt.
- Drammens Stadsf.
- Drammen.
- Ringerike.
- Modum.
- Nes.
- Aal.
- Sandsvær.
- Rollag.
- Jarlsberg og Larvik Amt.
- Tønsberg.
- Hof.
- Larvik.
- Hedemarkens Amt.
- Søler og Odalen.
- Hedemarken.
- Søndre Østerdalen.
- Trysil.
- Rendalen.
- Gulen.
- Tjønsset.
- Kristians Amt.
- Hadeland og Land.
- Søndre Valdres.
- Nordre —
- Toten.
- Faaberg.
- Bingebu.
- Lom.
- Lesje.
- Bratsberg Amt.
- Skien.
- Kragerø.
- Hollen.
- Sauland.
- Kviteseid.
- Laardal.
- Tinn.
- Nedenes Amt.
- Østre Nedenes.
- Vestre —
- Aumli.
- Evje.
- Sætersdalen.
- Lister og Mandal Amt.
- Kristiansands Stadsfysikat.
- Oddernes.
- Undal.
- Lyngdal.
- Vanse.
- Flekkefjord.
- Stavanger Amt.
- Sogndal.
- Egersund.
- Sandnes.
- Stavanger Stadsfys.
- Stavanger.
- Finnø.
- Sand.
- Karmøen.
- Haugesund.
- Søndre Bergenhus Amt.
- Indre Søndhordl.
- Ytre —
- Tysnes.
- Indre Hardanger.
- Ytre —
- Voss.
- Søndre Midthordl.
- Nordre —
- Osterøen.
- Alversund.
- Lindaa.
- Bergen (By).
- Nordre Bergenhus Amt.
- Lerdal.
- Lyster.
- Sogndal.
- Vik.
- Gulen.
- Kirkøbe.
- Ytre Søndfjord.
- Indre —
- Kinn.
- Ytre Nordfjord.
- Nordfjordeidet.
- Gloppen.
- Indviken.
- Bomsdals Amt.
- Vestre Søndmør.
- Indre —
- Østre —
- Ørskog.
- Nordre Søndmør.
- Ytre Bomsdal.
- Indre —
- Søndre Nordmør.
- Sundalen.
- Surendalen.
- Nordre Nordmør.
- Søndre Trondhjems Amt.
- Trondhjems Stadsfysikat.
- Strinden.
- Selbu.
- Beros.
- Guldalen.
- Opdal.
- Orkedalen.
- Hitteren.
- Hevne.
- Ytre Fosen.
- Indre —
- Nordre —
- Nordre Trondhjems Amt.
- Stjerdalen.
- Frosten.
- Levanger.
- Indervæn.
- Stonklær.
- Gron.
- Namsos.
- Fosnes.
- Kolvereid.
- Vikten.
- Nordlands Amt.
- Bruno.
- Alstahaug.
- Vefsen.
- Ranen.
- Luro.
- Gildeskaal.
- Bode.
- Folden.
- Skjerstad.
- Steigen.
- Hammere.
- Buksnes.
- Østlofoten.
- Hadsel.
- Sortland.
- Tromsø Amt.
- Trondenes.
- Ibbestad.
- Trans.
- Berg.
- Leviken.
- Maalselven.
- Balsfjorden.
- Tromsø.
- Lyngen.
- Kariso.
- Skjerve.
- Finmarkens Amt.
- Alten.
- Loppen.
- Hammerfest.
- Maasø.
- Kistrand.
- Lebesby.
- Tanen.
- Varde.
- Vadsø.
- Sydvaranger.

STADS-FYSIKATERNE

1
Kristiania

74
Bergen

98
Trondhjem

56
Stavanger

47
Kristianssand

44
Drammen

FOREKOMSTEN

AF

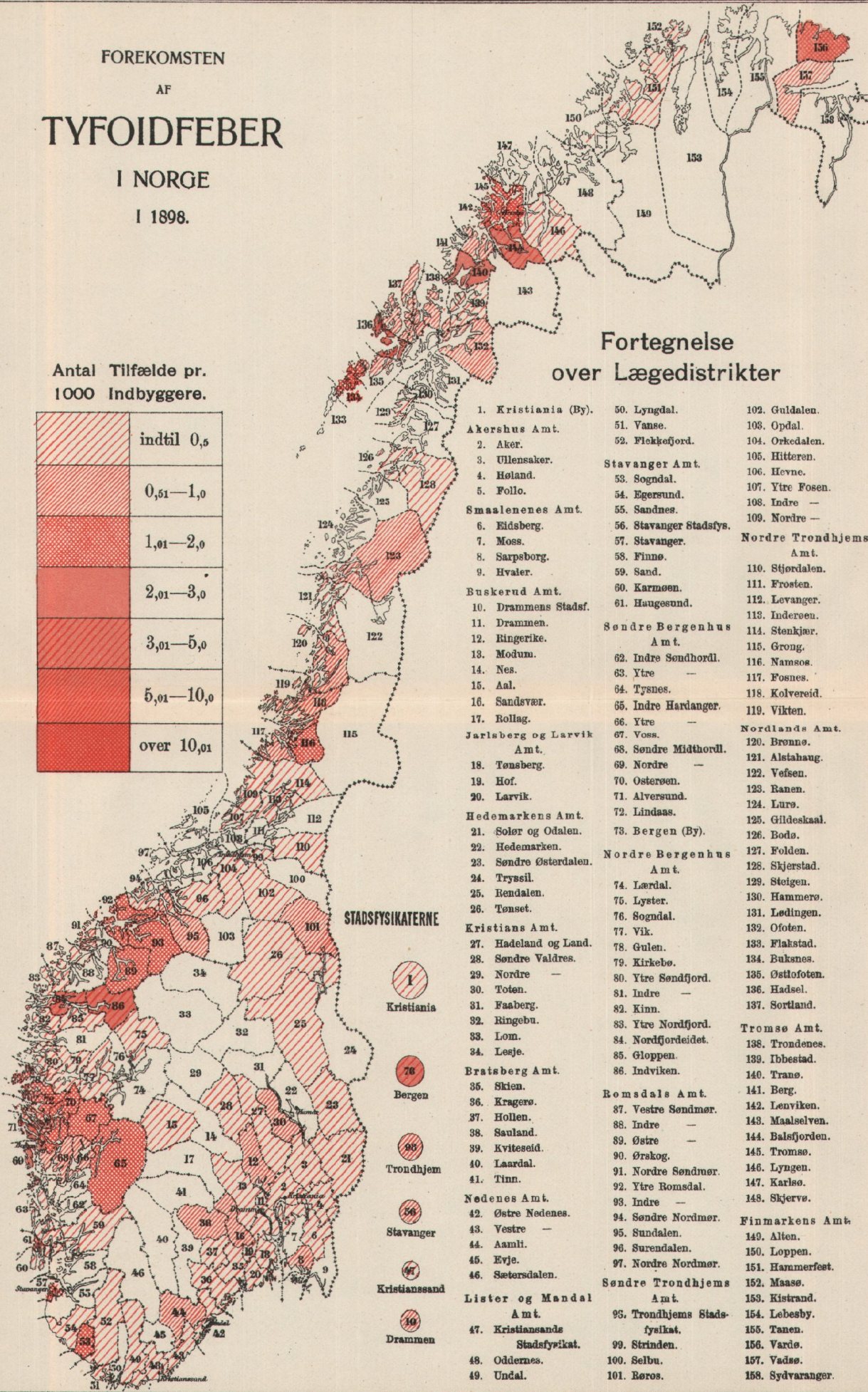
TYFOIDFEBER

I NORGE

I 1898.

Antal Tilfælde pr.
1000 Indbyggere.

	indtil 0,5
	0,51—1,0
	1,01—2,0
	2,01—3,0
	3,01—5,0
	5,01—10,0
	over 10,01

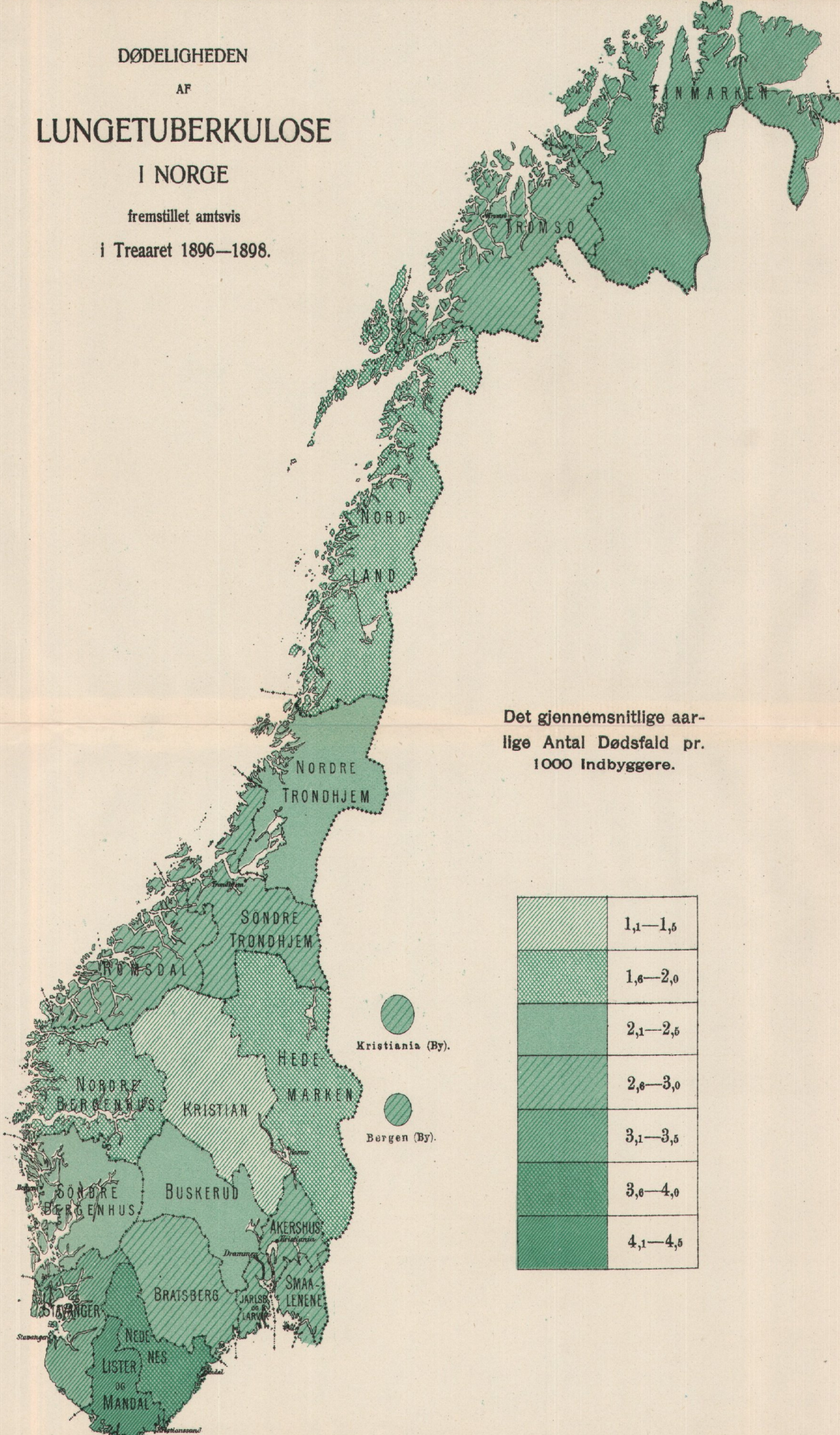

Fortegnelse over Lægedistrikter

1. Kristiania (By).
- Akershus Amt.
2. Aker.
3. Ullensaker.
4. Holand.
5. Follo.
- Smaalenenes Amt.
6. Eidsberg.
7. Moss.
8. Sarpsborg.
9. Hvaler.
- Buskerud Amt.
10. Drammens Stadsf.
11. Drammen.
12. Ringerike.
13. Modum.
14. Nes.
15. Aal.
16. Sandsvær.
17. Rollag.
- Jarlsberg og Larvik Amt.
18. Tønsberg.
19. Hof.
20. Larvik.
- Hedemarkens Amt.
21. Soler og Odalen.
22. Hedemarken.
23. Søndre Østerdalen.
24. Trysil.
25. Rendalen.
26. Tønsset.
- Kristians Amt.
27. Hadeland og Land.
28. Søndre Valdres.
29. Nordre —
30. Toten.
31. Faaberg.
32. Ringebu.
33. Lom.
34. Lesje.
- Bratsberg Amt.
35. Skien.
36. Kragere.
37. Hollen.
38. Sauland.
39. Kviteseld.
40. Laardal.
41. Tinn.
- Nedenes Amt.
42. Østre Nedenes.
43. Vestre —
44. Aamli.
45. Evje.
46. Setersdalen.
- Lister og Mandal Amt.
47. Kristiansands Stadsfysikat.
48. Oddernes.
49. Undal.
50. Lyngdal.
51. Vansø.
52. Flekkefjord.
- Stavanger Amt.
53. Sogndal.
54. Egersund.
55. Sandnes.
56. Stavanger Stadsfys.
57. Stavanger.
58. Finne.
59. Sand.
60. Karmøy.
61. Hangesund.
- Søndre Bergenhus Amt.
62. Indre Søndhordl.
63. Ytre —
64. Tysnes.
65. Indre Hardanger.
66. Ytre —
67. Voss.
68. Søndre Midthordl.
69. Nordre —
70. Osterøyen.
71. Alversund.
72. Lindaa.
73. Bergen (By).
- Nordre Bergenhus Amt.
74. Lærdal.
75. Lyster.
76. Sogndal.
77. Vik.
78. Gulen.
79. Kirkebo.
80. Ytre Søndfjord.
81. Indre —
82. Kinn.
83. Ytre Nordfjord.
84. Nordfjordeidet.
85. Gloppen.
86. Indviken.
- Romsdals Amt.
87. Vestre Søndmer.
88. Indre —
89. Østre —
90. Ørskog.
91. Nordre Søndmer.
92. Ytre Romsdal.
93. Indre —
94. Søndre Nordmer.
95. Sundalen.
96. Suredalen.
97. Nordre Nordmer.
- Søndre Trondhjems Amt.
98. Trondhjems Stadsfysikat.
99. Strinden.
100. Selbu.
101. Børsø.
102. Guldalen.
103. Opdal.
104. Orkdalen.
105. Hitteren.
106. Hevne.
107. Ytre Fosen.
108. Indre —
109. Nordre —
- Nordre Trondhjems Amt.
110. Stjørdalen.
111. Frosten.
112. Levanger.
113. Indereen.
114. Stenkjær.
115. Grong.
116. Namsos.
117. Fosnes.
118. Kolvereid.
119. Vikten.
- Nordlands Amt.
120. Brønnø.
121. Alstahaug.
122. Vefsen.
123. Ranen.
124. Lura.
125. Gildeskaal.
126. Boda.
127. Folden.
128. Skjerstad.
129. Steigen.
130. Hammers.
131. Ledingen.
132. Ofoten.
133. Flakstad.
134. Buksnes.
135. Ostfoten.
136. Hadsel.
137. Sortland.
- Tromsø Amt.
138. Trondenes.
139. Ibbestad.
140. Tranø.
141. Berg.
142. Lenviken.
143. Maalselven.
144. Balsfjorden.
145. Tromsø.
146. Lyngen.
147. Karas.
148. Skjerve.
- Finmarkens Amt.
149. Alten.
150. Loppén.
151. Hammerfest.
152. Maass.
153. Kistrand.
154. Lebesby.
155. Tanen.
156. Vardø.
157. Vadsø.
158. Sydvaranger.

DØDELIGHEDEN
AF
LUNGETUBERKULOSE
I NORGE

fremstillet amtsvis
i Treaaret 1896—1898.

Det gennemsnitlige aar-
lige Antal Dødsfald pr.
1000 Indbyggere.

	1,1—1,5
	1,6—2,0
	2,1—2,5
	2,6—3,0
	3,1—3,5
	3,6—4,0
	4,1—4,5

Kristiania (By).
 Bergen (By).

B. Beretninger

for de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter.

I. Kristiania By

med et Fladeindhold af 16,55 km.² havde ved den af Magistraten foranstaltede Folketælling den 31te December 1898 en Folkemængde af 221 255 hjemmehørende Indbyggere. Ved Tællingen den 31te December 1897 udgjorde den 203 337; Folkemængden var saaledes forøget med 17 918 Individer; heraf udgjorde Fødselsoverskuddet 3 806, den øvrige Stigning skyldtes Indvandring.

Sundhedstilstanden var ifølge Sundhedskommissionens Beretning meget god. Af epidemiske Sygdomme optraadte Skarlagensfeber, Mæslinger, Difteri, Røde Hunde, Kighoste, akutte Katarrer i Aandedrætsorganerne og croupøs Lungebetændelse noget hyppigere end Aaret forud; derimod var Tyfoidfeber, Influenza og akut Diarré betydelig sjældnere. Børnekopper optraadte epidemisk fra Februar til August. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde er lidt mindre end Aaret forud, nemlig 24 809, hvoraf 1 076 dødelige, mod henholdsvis 25 907 og 974 i 1897.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde efter de af det statistiske Centralbureau udgivne Tabeller over Folkemængdens Bevægelse 3 569 og Dødeligheden 17,1 pro mille af Byens beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (208 400).

Til Sundhedskommissionen indkom Anmeldelser om 3 479 Dødsfald, indtrufne inden Byens Grændser.

Dødsfaldenes Fordeling paa de forskjellige Sogne og Dødeligheden inden disse i Forhold til den hjemmehørende Folkemængde ved Aarets Udgang sees af følgende Tabel:

Dødeligheden i Byens 14 Sogne.

Sogne.	Hjemmehørende Folkemængde 31te Decbr. 1898.	Til Sundheds- kommissionen anmeldte Døds- fald.	Dødeligheds- forhold pro mille.
Vor Frelzers	10 853	140	12,89
Johannes	15 977	208	13,01
Trefoldigheds	19 045	227	11,91
Frogner	9 322	83	8,90
Uranienborgs	11 656	111	9,52
Fagerborgs	10 750	140	13,02
Gamle Akers	16 809	242	14,39
Jacobs	14 956	247	16,51
Sagenes	14 690	287	19,53
Paulus	21 487	354	16,47
Petrus	20 176	399	19,77
Grønlands	21 861	423	19,34
Kampens	15 798	303	19,17
Oslo	17 875	315	17,62
Samtlige Sogne	221 255	3 479	15,72

De opgivne 3 479 Dødsfald fordeler sig saaledes paa de forskjellige Maaneder:

Januar	261	Mai	338	September	266
Februar	256	Juni	307	Oktober	264
Marts	310	Juli	251	November	288
April	353	August	250	December	335

Nedenstaaende Tabel giver en Oversigt over Dødeligheden i Forhold (pro mille) til Folkemængden ved Aarets Udgang i 1860—1898. De til Sundhedskommissionen indkomne Opgaver over indtrufne Dødsfald er lagt til Grund for Beregningen:

Aar.	Folkem. 31te De- cember. ¹⁾	Dødelig- hed pro mille.	Aar.	Folkem. 31te De- cember.	Dødelig- hed pro mille.	Aar.	Folkem. 31te De- cember.	Dødelig- hed pro mille.
1860—64	—	24,21	1881	122 036	18,44	1890	151 130	20,06
1865—69	—	22,00	1882	122 424	20,39	1891	156 535	19,20
1870—74	—	20,61	1883	124 155	16,74	1892	161 151	18,94
1875	76 866	22,86	1884	128 300	18,90	1893	167 588	16,99
1876	79 022	22,76	1885	130 790	20,57	1894	174 717	18,33
1877	81 801	19,50	1886	134 036	20,30	1895	182 856	16,35
1878	112 997	17,12	1887	135 615	23,74	1896	192 141	17,74
1879	116 801	17,49	1888	138 319	22,17	1897	203 337	15,73
1880	119 407	20,11	1889	143 347	21,08	1898	221 255	15,72

¹⁾ Folkemængden var ved Aarets Slutning efter Beregning i 1860 53 435 og i 1864 56 253, efter Tælling i 1869 64 935 og i 1874 75 042.

Til Oversigt over de **epidemiske Sygdomme** hidsættes paa Side 3 en Tabel, der er udarbejdet efter de til Sundhedskommissionen indsendte maanedlige Lister fra Byens Læger og Sygehusene.

Tabellen paa Side 4 indeholder Opgaver over Alder og Køn for Angrebne og Døde af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber, Mæslinger og Difteri.

Af **Tyfoidfeber** anmeldtes ialt 85 Tilfælde mod 207 Aaret forud. Sygdommen var ganske jævnt fordelt over det hele Aar og forekom inden alle Byens Sogne, hyppigst i Sagenes Sogn (20 Angrebne). Paa Thorshaug Institut for aandssvage Pigebørn indtraf 18 Tilfælde, nogle ad Gangen med kortere eller længere Mellemrum. De anstillede Undersøgelser angaaende Smittekilden førte ikke til noget bestemt Resultat; enkelte Omstændigheder syntes muligens at tale for, at Rekonvalescenter efter Sygdommen fremdeles havde Smittestoffet i sig og saa overførte det paa sine Medelever. For en saadan Overførelse kunde ogsaa tale, at ingen af Lærerspersonalet, Pleiersker eller Betjening blev angrebet. Man har derfor senere holdt de Elever, der har gennemgaaet Sygdommen, interneret i et Hus for sig i en temmelig rum Tid.

Børnekopper optraadte om Vaaren epidemisk, væsentlig paa Sandakerjordet og Grünerløkken. Epidemien faldt i to Dele med et noget længere Mellemrum. Ialt angrebes 51 Personer, hvoraf 5 døde. Den oprindelige Smittekilde eller Forbindelsesleddet mellem de to Epidemiafsnit lykkedes det ikke at paavise. Den først Angrebet var en svensk Løsarbejder, der boede i et gammelt, mørkt og overfyldt Hus paa Sandakerjordet. Han søgte ikke Læge og indlagdes først 1 Maaned efter Sygdommens Udbrud. Af Husets 36 Beboere angrebes efterhaanden i Februar og Marts 17, 7 Mænd, 4 Kvinder, 2 Gutter og 4 Piger; de fleste af Børnene var uvakcinerede; 2 ikke tidligere vakcinerede Børn døde.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	85	14	85	5	11	4	7	2	11	2	6	9	10	9	9
Børnekopper	51	5	51	-	2	17	14	2	7	5	4	-	-	-	-
Skarlagensfeber	624	19	624	49	39	42	52	31	28	21	35	73	90	78	86
Mæslinger	977	61	977	39	43	90	39	101	185	154	44	31	80	93	78
Difteri (Croup)	427	29	427	25	17	41	37	24	18	25	24	41	68	60	47
Blodgang	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	14	8	14	-	3	-	-	1	2	1	1	1	4	1	-
Pyæmi, Septhæmi	18	18	18	1	1	2	4	2	-	-	1	-	3	2	2
Rosen	179	28	179	16	11	13	11	19	9	11	11	15	13	30	20
Røde Hunde	242	-	242	4	11	8	26	90	70	12	5	5	1	3	7
Vandkopper	352	-	352	42	49	68	21	30	16	10	20	13	20	19	44
Kusma	26	-	26	4	3	3	1	1	4	-	1	1	1	3	4
Kighoste	869	50	869	61	47	73	71	88	93	62	99	64	64	68	79
Akut Katarr i Aandedrætsorg.	14013	332	14013	1403	1505	1607	1751	1234	671	287	453	597	952	1426	2127
Influenza	783	9	783	93	129	130	69	54	25	3	16	26	24	41	173
Lungebetændelse	1401	279	1401	98	106	128	196	164	110	56	55	62	94	144	188
Pleurit	356	12	356	30	35	26	36	48	22	18	26	24	23	31	37
Gigtfeber	459	7	459	51	54	30	34	47	29	23	19	26	39	48	59
Koldfeber	4	-	4	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	3897	195	3897	311	230	177	280	288	350	223	390	509	464	360	315
«Bamlesyge»	10	-	10	1	-	3	-	-	-	-	-	4	2	-	-
Skjærbug	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	20	10	6	-	-	-	1	-	-	-	2	1	1	1	-
Tilsammen	24809	1076	24795	2233	2297	2462	2650	2226	1652	913	1213	1502	1954	2418	3275

Alder og Kjøen for de af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber, Mæslinger og Difteri (Croup ikke indbefattet)
Angrebne og Døde.

	Tyfoidfeber.							Skarlagensfeber.							Mæslinger.							Difteri.						
	Angrebne.			Døde.			Procent.	Angrebne.			Døde.			Procent.	Angrebne.			Døde.			Procent.	Angrebne.			Døde.			Procent.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
1ste Halvaar ...	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	5	9	14	2	3	5	35,7	-	-	-	-	-	-	-
2det — ...	-	-	-	-	-	-	-	7	3	10	1	1	2	20,0	28	20	48	8	7	15	31,3	6	7	13	2	2	4	30,8
2—3 Aar	1	-	1	-	-	-	-	42	36	78	3	2	5	6,4	127	118	245	20	10	30	12,2	26	24	50	2	4	6	12,0
4—5 —	-	-	-	-	-	-	-	69	68	137	2	2	4	2,9	108	105	213	2	4	6	2,8	29	31	60	2	4	6	10,0
6—10 —	1	3	4	-	-	-	-	136	126	262	7	1	8	3,1	173	140	313	3	1	4	1,3	42	61	103	1	-	1	1,0
11—15 — ...	3	5	8	-	2	2	25,0	42	45	87	-	-	-	-	18	19	37	1	-	1	2,7	26	32	58	-	-	-	-
16—20 —	5	18	23	1	2	3	13,0	7	11	18	-	-	-	-	14	16	27	-	-	-	-	15	13	28	-	-	-	-
21—25 —	8	8	16	-	-	-	-	8	7	15	-	-	-	-	8	20	28	-	-	-	-	14	20	34	-	1	1	2,9
26—30 —	9	6	15	-	4	4	26,7	3	4	7	-	-	-	-	13	9	22	-	-	-	-	8	12	20	-	-	-	-
31—40 —	4	6	10	-	2	2	20,0	2	1	3	-	-	-	2	10	12	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	
41—50 —	5	-	5	2	-	2	40,0																					
Over 50 Aar ...	1	1	2	1	-	1	50,0																					
Uopgivet Kjøen eller Alder ...	-	1	1	-	-	-	-	1	3	¹⁾ 4	-	-	-	-	4	10	²⁾ 18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	37	48	85	4	10	14	16,5	320	304	624	13	6	19	3,0	497	476	977	36	25	61	6,2	174	211	385	7	12	19	4,9

¹⁾ Deraf 1 Voxen, 3 Børn. ²⁾ Deraf uopgivet Kjøen 4.

Alder, Kjøen og Fordeling paa Byens Sogne for de af Børnekopper Angrebne og Døde.

Alder.	Angrebne.			Døde.			Af 100 Angrebne døde			Sogne.	Antal Angrebne.	Angrebne pr. 1000 Indvaanere.	Antal Døde.	Af 100 Angrebne døde.
	Mænd.	Kvinder.	Sum.	Mænd.	Kvinder.	Sum.	Mænd.	Kvinder.	Begge Kjøen.					
1ste Halvaar	-	1	1	-	-	-	-	-	-	Vor Frelser	5	0,48	2	40,0
2det «	1	1	2	1	1	2	100,00	100,00	100,00	Johannes ...	-	-	-	-
2—3 Aar...	3	1	4	-	-	-	-	-	-	Trefoldighed	-	-	-	-
4—5 « ...	-	3	3	-	-	-	-	-	-	Frogner	-	-	-	-
6—10 « ...	3	2	5	1	-	1	33,3	-	20,0	Uranienborg	-	-	-	-
11—15 « ...	1	4	5	-	-	-	-	-	-	Fagerborg ..	-	-	-	-
16—20 « ...	1	2	3	-	-	-	-	-	-	Gamle Aker	-	-	-	-
21—25 « ...	2	2	4	-	-	-	-	-	-	Jakob	2	0,13	-	-
26—30 « ...	1	2	3	-	-	-	-	-	-	Sagene	28	1,90	2	6,9
31—35 « ...	2	3	5	-	-	-	-	-	-	Paulus	14	0,65	1	9,09
36—40 « ...	3	1	4	-	-	-	-	-	-	Petrus	2	0,09	-	-
41—45 « ...	3	3	6	2	-	2	66,66	-	33,33	Grønland ...	-	-	-	-
46—50 « ...	-	2	2	-	-	-	-	-	-	Kampen	-	-	-	-
over 50 Aar	2	2	4	-	-	-	-	-	-	Oslo.....	-	-	-	-
Tilsammen	22	29	51	4	1	5	18,18	3,44	9,80		51	0,23	5	9,8

Som nævnt blev den først Angrebne ikke anmeldt, og Sygdommen fik Tid til at sprede sig til forskellige Kanter, saaledes kunde Smitteoverførelse herfra paavises ved 1 Tilfælde i Brogaden og ved 3 i Sandakerveien I April og Mai optraadte 17 Tilfælde paa forskellige Steder paa Grünerløkken, deraf 7 i en større Arbejderbolig. De fleste Angrebne her var Børn, og midst 4 uvaksinerede. Sandsynligvis stod disse Tilfælde paa en eller anden Maade i Forbindelse med hverandre og med de første paa Sandakerjordet, men hvorledes har ikke altid ladet sig paavise. — Der indtraadte nu en Pause indtil Slutningen af Juni, da flere af Arbeiderskerne paa et Bogbinderværksted i Karl Johans Gade og en Bogbindersvend sammesteds fandtes lidende af Kopper; en anden Bogbindersvend fra samme Sted var bleven syg paa Gardermoen og indlagdes paa Sygehus der, og af de syge Arbeidersker boede en i Aker; disse to sidste er ikke medregnede blandt Tilfældene i Kristiania. Fra dette Værksted bragtes Smitte til et Hus paa Fæstningen, hvor i en Arsenalarbeiders Familie 4 Personer angrebes, og 1 døde. Nogen Sammenhæng mellem dette Udbrud og de tidligere Tilfælde kunde ikke paavises. Senere optraadte i Juli og August 6 Tilfælde paa Rodeløkken og ved Sagene, hvoraf de 4 skyldtes Smitte fra Bogbinderværkstedet. — Til Modarbejdelse af Sygdommen anvendtes de vanlige Midler, Vaccination, Revakcination, Desinfektion, Indlæggelse af de Angrebne i Lazaret samt Internering eller daglig Observation i 16 Dage af Beboerne i de Huse, hvorfra Koppesyge var indlagt. Om Epidemien forøvrigt se Kristiania Sundhedskommissions Beretning for 1898, Side 26.

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes 624 Tilfælde, hvoraf de Fleste (240) i 4de Kvartal; der døde 19 Børn (3 pCt.). 70 af de Anmeldte tillodes behandlet udenfor Lazaret i 53 forskellige Hjem.

Mæslinger, der i 1897 forekom sjældnere end i 1896, viser i 1898 paany Tiltagen; der anmeldtes i det Hele 977 Tilfælde, hvoraf 61 dødelige (6,2 pCt.). Sygdommen optraadte hyppigst i 2det Kvartal.

Difteri (Croup) var noget hyppigere end Aaret forud uden dog at antage epidemisk Karakter. Den optraadte hyppigst i de østlige Bydele og i 4de Kvartal; af de Anmeldte blev kun 7 behandlet udenfor Lazaretet. Der blev givet Byens Læger Adgang til paa Sundhedskommissionens Kontor at faa gratis undersøgt Kulturer, tagne fra Individuer med mulig Difteri. Serumrør og sterile Vapensler for Undersøgelsen afhentedes paa Kontoret, Rørene sendtes tilbage dertil, for at sættes i Rugekassen 20—24 Timer. Den næste Dag ved Middags-tid meddeltes Resultatet af Undersøgelsen skriftlig eller pr. Telefon.

Af **Barselfeber** er opført 14 Tilfælde og 8 Dødsfald. Efter Opgave fra det statistiske Centralbureau var Antallet af Barselkvinder 7708; af disse opgiver Lægerne 20, som døde af Barselsygd. Dødeligheden har efter dette i det Hele været 2,6 pro mille, hvoraf 1,0 af Barselfeber.

Røde Hunde forekom almindelig hele Aaret igjennem, dog aftagende mod dets Slutning. De fleste Tilfælde anmeldtes i 2det Kvartal (jfr. Mæslinger ovenfor).

Vandkopper optraadte ogsaa hele Aaret igjennem, men hyppigst i 1ste Kvartal.

Kighoste forekom vel saa hyppigt som i 1897; der anmeldtes i det Hele 869 Tilfælde og 50 Dødsfald (5,8 pCt.).

Af **Influenza** opgives kun omtrent Halvparten saa mange Angrebne som Aaret forud; i December anmeldtes 173 Tilfælde, der var Begyndelsen til en større Epidemi i 1899.

Lungebetændelse, hvoraf der i 1897 angrebes 967 og døde 155, opviser i 1898 1401 Tilfælde og 279 Dødsfald. De fleste Tilfælde indtraf i 2det, dernæst i 4de og 1ste Kvartal.

Akut Diarré (Kolerine) var sjældnere end vanligt; Antallet af de anmeldte Tilfælde (3 897) har ikke været saa lidet siden 1881. Det største Antal Angrebne forekom mod Sædvane først i Høstmaanederne.

Pemfigus hos Nyfødte. Der opføres 20 Tilfælde, hvoraf 1 hos en voksen Kvinde; 10 endte dødelig, alle blandt Børn under 3 Maaneder. I Henhold til Medicinaldirektørens Rundskrivelse af 31te December 1897 udsendte Sundhedskommissionen et Cirkulære til de praktiserende Læger med Anmodning om at anmelde indtraeffende Tilfælde af denne Sygdom og samtidig opgive, hvilken Jordmoder, der havde bistaaet ved Fødselen. Ved Tilfælde af Pemfigus gik man ligeoverfor Jordmødrene og deres Effekter frem paa samme Maade som ved Barselfeber.

Veneriske Sygdomme. Tabellen paa Side 8 giver Oplysning om de fra praktiserende Læger og Sygehusene anmeldte nye Tilfælde, fordelt paa de enkelte Maaneder. Tabellen paa Side 7 viser det samlede Antal nye Tilfælde af veneriske Sygdomme i Kristiania i Aarene 1876—1898. For 41 af de i 1898 anmeldte nye Tilfælde af Syfilis opgives Smitte at være foregaaet ad andre Veie end Kjønssdelene. Af de ialt anmeldte 3 692 Tilfælde af veneriske Sygdomme behandlede 391 paa Sygehus. Forøvrigt henvises til Sundhedskommissionens Beretning for 1898, Bilag 10, Side 135 og flg.

Af **Lungetuberkulose** opgives 604 Dødsfald; det udgjør 18,0 pCt. af samtlige ved Sygdom foranledigede Dødsfald med kjendt Dødsårsag (3 350) og 26,6 pCt. af kjendte Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme (2 274).

Det anmeldte Antal nye Tilfælde af veneriske Sygdomme i Kristiania i Aarene 1876—1898.

Aar.	Blennorragiske Tilfælde.			Ikke inficerende Chanker.			Erhvervet Syphilis.			Hereditær Syphilis.			Til-sammen.	Folke-mængde.	Anmeldte i Procent af Folke-mængden.
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.			
1876	-	-	593	-	-	419	-	-	-	-	-	-	1012	79022	1,28
1877	-	-	909	-	-	134	-	-	297	-	-	33	1373	106781	1,28
1878	-	-	1040	-	-	166	-	-	311	-	-	31	1548	112977	1,37
1879	951	176	1127	200	114	314	211	154	365	21	15	36	1842	116801	1,58
1880	1208	219	1427	265	99	364	268	156	424	21	22	43	2258	119407	1,89
1881	1277	199	1468	353	78	431	302	151	453	33	39	72	2424	122036	1,99
1882	1140	146	1286	580	127	707	308	188	496	21	23	44	2533	122424	2,07
1883	1100	186	1286	257	49	306	175	111	286	21	15	36	1924	124155	1,55
1884	1118	142	1260	208	57	265	172	126	298	17	22	39	1862	128300	1,45
1885	997	186	1183	175	32	207	148	123	271	33	29	62	1723	130790	1,32
1886	1095	99	1194	292	65	397	163	101	264	25	14	39	1854	134036	1,39
1887	829	106	935	306	37	343	175	47	222	21	23	44	1544	135615	1,14
1888	509	66	575	71	16	87	103	109	212	18	14	32	906	138319	0,66
1889	585	85	670	73	8	81	187	107	294	10	22	32	1077	143347	0,75
1890	679	60	739	213	25	238	330	178	508	16	13	29	1574	151130	1,00
1891	759	42	801	180	15	195	303	170	473	10	10	20	1489	156535	0,95
1892	935	90	1025	192	13	205	355	208	563	9	18	27	1820	161151	1,13
1893	1069	97	1166	260	23	283	278	229	507	12	15	27	1983	167588	1,18
1894	1283	121	1404	281	29	310	353	193	546	25	17	42	2302	174717	1,32
1895	1482	126	1608	387	34	421	518	206	724	26	14	40	2793	182856	1,52
1896	1471	149	1620	393	49	442	498	235	733	32	28	60	2855	192554	1,48
1897	2031	173	2204	447	46	493	450	233	683	25	25	50	3430	203337	1,69
1898	2125	207	2332	433	51	484	565	259	824	25	27	52	3692	217774	1,70

**De af Byens Læger og fra Sygehusene anmeldte nye Tilfælde af
veneriske Sygdomme.**

Maaned.	Blennorrhagiske Tilfælde.			Ikke inficerende Chanker.			Erhvervet Syfilis.			Hereditær Syfilis.			Sum.
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	
Januar	142	14	156	29	4	33	41	26	67	5	4	9	265
Februar	164	16	180	28	5	33	39	16	55	2	1	3	271
Marts	208	26	234	40	5	45	67	31	98	3	-	3	380
April	115	9	124	30	2	32	41	19	60	1	1	2	218
Mai	124	10	134	26	3	29	46	15	61	2	6	8	232
Juni	190	18	208	31	7	38	41	22	63	2	2	4	313
Juli	144	13	157	26	3	29	34	20	54	1	1	2	242
August	189	19	208	37	7	44	45	20	65	2	1	3	320
September	186	30	216	41	1	42	45	18	63	2	1	3	324
Oktober	327	29	356	55	4	59	74	24	98	2	3	5	518
November	165	15	180	48	5	53	57	24	81	1	4	5	319
December	171	8	179	42	5	47	35	24	59	2	3	5	290
Sum	2125	207	2332	433	51	484	565	259	824	25	27	52	3692

Sindssyge. For Kristiania Fattigvæsens Regning forpleiedes i 1898 657 Sindssyge med en samlet Udgift af Kr. 174 031,20. Af disse forpleiedes 264 helt eller delvis i Asyl og 393 privat. I samme Aar blev i Henhold til Lov af 27de Juni 1891 for saadanne Syge, som indgaar under denne Lovs Bestemmelser, af Statskassen ialt refunderet Kr. 56 737,06; jfr. forøvrigt denne Beretnings almindelige Del.

Paa **Fødselsstiftelsen** laa tilbage fra forrige Aar 2 Kvinder, som endnu ikke havde født; den ene af disse fødte i 1898, den anden overflyttedes til gynækologisk Afdeling. Der indkom i Aarets Løb 1 192 Kvinder, af hvilke 47 udgik uden at føde, 3 havde født før Indkomsten, 2 døde forinden Fødsel kom istand, 10 aborterede og 3 laa tilbage ved Aarets Udgang. De Fødendes Antal var saaledes 1 128. Af disse var 574 Gifte, 554 Ugifte. Første Gang fødende var 677, Flerfødende 451. For de 10 Kvinders Vedkommende, der aborterede, findes intet anført om foregaaende Fødsler. Af 15 Kvinder, der fødte Tvillinger, var 8 Førstefødende, 7 Flerfødende. Ialt fødtes 1 143 Børn.

Leierne var følgende:

Issefødsel . . . 1 065	{	1ste 650, deraf 12 med Panden fortil.
		2den 407, — 9 — — —
		ukjendt 8.
Ansigtfødsel . . . 2		2den,
Pandefødsel . . . 2		—
Tverleie 10	{	høire 6, 4 med Ryg fortil, 2 med Ryg bagtil.
		venstre 4, 3 — — — 1 — —
Sædefødsel . . . 61		
Ukjendt Leie . . 3		(Fødsel før Indkomsten).

Tils. 1 143

Af Sædefødslerne var, heri iberegnet Fødslerne efter Vending baade ved Isseleie og Tverleie:

1ste Sædefødsel 20 Gange
 2den — 13 —
 1ste Fødsel 16 — deraf 13 Gange 1 Fod, 3 Gange 2 Fødder.
 2den — 19 — — 14 — 1 — 5 — 2 —
 2den Knæfødsel 1 Gang.

Af Mødrene døde 12; som Dødsårsag er opført: Barselkrampe for 4, Barselfeber 2, fortidlig Løsning af normalt siddende Moderkage 2, Hjertelammelse 1, Lungebetændelse 1, organisk Hjertesygdom 1, Lungetæring 1; (de 3 sidste er paa Dødslisten ikke opført som Dødsfald paa Barselseng).

Ved 15 Tvillingfødsler var Leierne følgende:

	1ste Issefødsel.	2den Issefødsel.	1ste Sædefødsel.	2den Sædefødsel.
1ste Tvilling	¹⁾ 8	²⁾ 4	3	-
2den Tvilling	3	5	3	4
Tilsammen	11	9	6	4

¹⁾ Hos 2 med Panden fort. ²⁾ Hos 2 med Panden fort.

Tilbageiggende ved Aarets Udgang var 45. Forpleiningsdagenses Antal for Barselkvinder var 17 267. Af 1 143 Børn var 74 Dødfødte; under Opholdet paa Stiftelsen døde 41.

Fra den i Forbindelse med Stiftelsen staaende Jordmoderskole udexamineredes 45 Elever. Af disse var fra

Kristiania By	5	Søndre Bergenhus Amt.....	1
Akershus Amt.....	3	Nordre — —	2
Smaalenenes —	5	Romsdals — —	1
Buskerud —	1	Søndre Trondhjems —	2
Kristians —	5	Nordre — —	2
Bratsberg —	1	Nordlands — —	2
Nedenes —	3	Tromsø — —	2
Lister og Mandal —	1	Finmarkens — —	4
Stavanger —	4	Amerika	1

Af **obstetriciske Operationer** udførtes i Aarets Løb 236, hvoraf paa Fødselsstiftelsen 113. Tabellen paa Side 10 giver en Oversigt over Indikationer og Udfald.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 11 Kvinder paa Barselseng. Efter Lægernes Anmeldelser til Sundhedskommissionen er 20 Kvinder døde af Barselsygdom. Dødsårsagerne var: Barselfeber 8, Barselkrampe 7, Emboli 2, Blødning 1, Abort 1, Hjertelammelse 1; (jfr. ovenstaaende Meddelelse fra Fødselsstiftelsen).

Obstetriciske Operationer.

10

Kristiania By. 1898.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Abort. provocatus.	Perforation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperat.	
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Mødre.	Mødre.	Mødre.			
	Lev.	Død.	Lev.	Død.	Lev.	Død.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Uopg.	
Paa Stiftelsen:																			
Utilstrækkelige Veer.....	35	1 ¹⁾	36	-	-	-	-	-	6	7 ²⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	
Bækkensneverhed	4	-	4	-	3	-	1	2	-	-	-	17	15	2	-	2	1	-	
Barselkrampe	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Placenta prævia	-	-	-	-	7	-	5	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
Temperaturstigning	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Isseleie med Panden fortil.....	7	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
Fremfald af Navlesnor	1	-	1	-	3	-	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tverleie.....	-	-	-	-	3 ³⁾	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	
Tilsammen	54	1	53	2	16	1	10	7	9	8	2	17	15	2	-	3	1	10	
Udenfor Stiftelsen:																			
Utilstrækkelige Veer.....	78	-	75	3	1	-	4 ⁴⁾	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	
Bækkensneverhed	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Barselkrampe	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ueftergivelige Fødselsdele.....	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Nyresygdom	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	
Lungetæring	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
Hyperemesis og Hæmatemesis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
Isseleie med Panden fortil.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tverleie	-	-	-	-	2	-	5 ⁵⁾	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Uopgivet Indikation.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Tilsammen	92	-	89	3	3	-	3	-	3	3	-	1	1	-	2	-	-	21	
Ialt i Kristiania	146	1	142	5	19	1	13	7	12	11	2	18	16	2	2	3	1	31	
	147		147		20		20		13			18							

¹⁾ Dødsarsag: Hjertelammelse. ²⁾ Udtrækningen skeede hos 2 ved Tang paa Sædet, 1 Fødsel var Tvillingfødsel. ³⁾ Dødsarsag: Barsel-feber. ⁴⁾ 2den Tvilling, om 1ste Tvilling intet anført. ⁵⁾ Deraf en 2den Tvilling, om 1ste intet anført.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af følgende Tabel:

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Kristiania Stadsfysikat	7475	212	3569	1026	83	11	60	18	1

Der var saaledes et Overskud af 3 806 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 47,7.

De af Lægerne opgivne **Dødsaaarsager** sees af Tabellen paa Side 12 o. fig.

Dødsaaarsager i de 5 første Leveaar sees af følgende Tabel.

	Antal Døde						Af 100 Dødsfald					
	under 1 Aar.		i 2det og 3die Aar.		i 4de og 5te Aar.		under 1 Aar.		i 2det og 3die Aar.		i 4de og 5te Aar.	
	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.
Af Sygdomme i Tarmkanalen (Diarré, Cholera nostras, Gastroenteritis acut. & chron.)	59	115	2	22	-	4	28,64	15,54	6,06	6,58	-	4,12
- Sygdomme i Aandedrætsor- ganerne (Bronkit, croupes og katarralsk Lungebetæn- delse, Lungetæring)	46	246	12	125	-	30	22,33	33,24	36,36	37,42	-	30,80
- medfødt Svaghed	46	117	-	5	-	-	22,33	15,81	-	1,49	-	-
- Kramper	11	58	1	4	-	-	5,34	7,83	3,03	1,19	-	-
- Syfilis	5	12	1	2	-	-	2,42	1,62	3,03	0,59	-	-
- Kighoste, Strubehoste, Dif- teri, Børnekopper, Skarla- gensfeber, Mæslinger	8	44	4	66	1	21	3,88	5,94	12,12	19,76	16,66	21,65
- Rakit og Skrofulose	11	33	7	33	-	1	5,34	4,46	21,21	9,88	-	1,03
- Hjernebetændelse	1	25	1	39	4	25	0,48	3,37	3,03	11,67	66,66	25,77
- andre Sygdomme	10	72	4	36	1	16	4,85	9,73	12,12	10,78	16,66	16,49
- ukjendt Dødsaaarsag	9	18	1	2	-	-	4,37	2,43	3,03	0,59	-	-
Tilsammen	206	740	33	334	6	97						

De **hyppigste Dødsaaarsager** var: Lungetuberkulose 604, akut Bronkit, katarralsk Lungebetændelse og Laryngit 332, croupes Lungebetændelse 279, akut Diarré 195, medfødt Svaghed 172, Tuberkulose udenfor Lungerne og Miljær-tuberkulose 158, Kræft 151, Klappefeil og andre organiske Hjertesygdomme 130, kronisk Bronkit 97, Alderdomssvaghed 94, Apoplexi og Hjerneemboli 92, Rakit 82.

meddelte Dødsarsager.

og Kjøn.

[illegible]

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Rakit	82	47	35	25	17	22	18	-	-	-	-
Kronisk Alkoholisme	12	10	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis, kronisk Rheumatisme..	12	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Purpura	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	172	97	75	94	72	3	3	-	-	-	-
Alderdomssvaghed	94	43	51	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Addisoni	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.											
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>											
Apoplexi og Hjerneemboli	92	30	62	-	-	-	-	-	-	-	-
Suppurativ Meningit	52	23	29	4	5	8	12	4	1	1	2
Epilepsi	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos Smaa børn	75	44	31	44	25	-	5	-	1	-	-
Sindssygdomme	19	10	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Hjernesygdomme	39	21	18	2	-	1	-	-	2	-	1
Rygmarvssygdomme	9	4	5	-	1	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>											
Endo- og Perikardit	7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	1
Klappfeil og andre org. Hjertesygd.	130	50	80	2	1	2	3	1	4	1	6
Hjertelammelse	48	27	21	1	1	-	1	-	-	1	1
Arteriosklerose	9	5	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1
Emboli, Thrombose, Phlebit	5	3	2	-	-	1	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>											
Bronkit, akut	209	122	87	84	53	24	18	2	-	-	1
— , kronisk og Bronkiektasi	97	42	55	1	1	2	2	1	1	-	-
Pneumoni, katarrale	120	65	55	40	24	22	21	1	2	-	-
— , croupøs	279	152	127	36	36	25	26	6	4	2	1
Lungegangræn	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— , purulent	6	4	2	-	-	-	1	-	-	-	-
Lungeødem	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Pneumothorax	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma, Emfysem	10	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmoptyse	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Næseblødning	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Krampe i Stemmeridsen	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Laryngit	3	2	1	2	-	-	-	-	1	-	-

neddelte Dødsarsager.

[illegible]

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsaaarsag.	Til- sam- men.	Der af		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
<i>IV. Digestionskanalen.</i>											
Mave-Tarmkatarr	24	11	13	6	6	3	1	-	-	-	-
Mavesaar og Duodenalsaar	8	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	10	7	3	-	-	-	1	-	-	1	-
Diffus Peritonit	29	14	15	1	2	1	1	1	-	-	-
Indeklemt Brok	7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og Volyulus	9	4	5	1	-	-	-	1	-	-	-
Hæmatemesis	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Melæna	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Gangrænøs Stomatit	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Forsnevring i Spiserøret	5	4	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Svulst i —	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stenosis pylori	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Periproctitis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulcus intestinorum	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>											
Galdestensygdом	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Leversygdomme	21	14	7	9	5	-	-	-	-	1	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>											
Cystit, Cystopyelonefrit, Cystopye- litis	9	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	73	37	36	-	-	-	-	-	2	-	1
Andre Nyre- og Urinveissygdomme	27	13	14	1	1	2	-	-	1	-	1
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>											
Sygdomme i mandlige Kjønsorganer	9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— i kvindelige —	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre Sygdomme.</i>											
Pemfigus hos Nyfødte	10	5	5	5	5	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	7	6	1	3	1	-	-	2	-	-	-
Hudsygdomme (Eczem)	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
<i>C. Barselsygdом.</i>											
Barselfeber	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte Dødsårsager.

og Kjøen.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	2	1	2	-	-
-	1	-	2	1	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	2	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	2	3	3	1	5	2	-	3	-	1	2	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	1	-	2	-	-	-	-
-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	1	1	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	3	2	1	-	-	-
-	1	1	6	5	5	5	4	12	6	10	3	3	7	1	1	-	-
-	-	1	1	4	2	-	2	3	1	1	2	1	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	4	-	3	-	-	-
-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	5	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	3	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsaaarsag.	Til- sam- men.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
D. Dannelsesfeil.											
Atresia recti	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
E. Unaturlig Død.											
Forgiftninger	3	1	2	-	1	1	1	-	-	-	-
Drukning	19	18	1	-	-	2	1	6	-	1	-
Forbrænding	7	2	5	-	-	2	2	-	2	-	-
Andre Ulykkestilfælde	41	27	14	-	2	3	2	1	1	-	-
Drab og Mord	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Selv mord	16	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-
F. Andre Dødsaaarsager.											
Cholesteatoma	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1
Tumor orbitæ	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— pectoris	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Coma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Debilitas nervosa	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystrophia musculor progressiva .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otitis	4	1	3	1	1	-	2	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	21	9	12	1	1	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	3437	1766	1671	517	404	234	233	72	62	24	39
Ukjendt Dødsaaarsag	42	27	15	16	11	1	2	-	-	-	-
Sum	3479	1793	1686	533	415	235	235	72	62	24	39

Veirliget. Aarets Middelterperatur var 0,7 ° C. høiere end Normalen, Sommeren var kjølig, Vinteren mild, navnlig i Januar. Regndagenes Antal og Regnmængden var større end vanligt, navnlig i Juli og August. Den maanedlige Middelterperatur og Forhold til Normaltemperaturen samt Taagedagenes Antal vil sees af Tabellen paa Side 20, opstillet efter Observationer ved det meteorologiske Institut.

Strafanstalterne. Angaaende Sundhedstilstanden og Sygepleien inden disse henvises til den almindelige Beretning.

I **Sundhedskommissionen** holdtes i Aarets Løb 18 Møder, i Kvarantænekommissionen ingen. Sundhedskommissionens og Stadsfysikus's Journaler viser tilsammen 4 316 Journalnumere, hvoraf 1 974 vedkommende Bygningsvæsenet.

Kontrollen med Byens Renhold har fremdeles været udført af Sundhedskommissionens Ingeniør og det ham underlagte Personale. Ifølge hans Indberetning foretoges der 94 781 Undersøgelser i Aarets Løb. De af Ingeniøren afgivne Anmeldelser om sanitære Misligheder har i 937 Tilfælde givet Anledning til

meddelte Dødsaaarsager.

og Kjøen.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	4	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	-	6	1	3	1	3	-	4	-	1	2	1	2	-	2	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	3	-	6	-	2	-	2	-	-	-	2	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	3	2	3	3	3	-	1	-	1	-	-
47	57	153	125	119	134	134	107	135	94	132	141	132	169	61	94	6	12
-	-	4	1	1	1	1	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-
47	57	157	126	120	135	135	107	136	94	135	141	132	169	61	94	6	12

Beslutning af Sundhedskommissionen, hvorefter Mislighederne som Regel er blevet fjernet.

Arbejderboligkontorets Virksomhed har væsentlig bestaaet i Undersøgelse af ældre Boliger i Byens Udkanter, af Kjælderboliger og andre mislige Beboelsesrum samt i Udfærdigelse af Anmodninger og tildels Paalæg om Mislighedernes Fjernelse.

Modarbejdelsen af de smitsomme Sygdomme (iberegnet de veneriske) har i 1898 været udført af 2den Sundhedsinspektør under Overopsyn af Stadsfysikus. De samme Regler har i det Væsentlige været befulgt som i tidligere Aar. En Rugekasse samt en Del andre Apparater til et mindre bakteriologisk Laboratorium paa Sundhedskommissionens Kontor anskaffedes til Undersøgelse paa Difteribaciller og Udførelse af Vidals Blodreaktion ved Tyfoidfeber.

1ste Sundhedsinspektør fortsatte sine Undersøgelser af Arbeidsrum og lignende (i Aarets Løb undersøgte en større Del af Byens Systuer og Guldsmedværksteder). — Ved Behandlingen af disse Rapporter fastsatte Sundhedskommissionen som en almindelig Regel for ældre Arbeidsrum, at der ikke i dem

Meteorologiske Iagttagelser.

Maaned.	Lufttrykket ved Havets Overflade.	Luftens Temperatur.				Relativ Fugtighed. Procent. Middel.	Regnhøide, maalt Kl. 8 Morgen.	Fremherskende Vind.	Antal Dage med Nedbør.	Antal Dage med Taage.
		Middeltemperatur. C.	Normaltemperatur. C.	Absolut Minimum. C.	Absolut Maximum. C.					
Januar	760,8	0,6	÷ 4,4	÷ 10,2	12,5	79	21,9	S	13	8
Februar	54,6	÷ 2,0	÷ 4,5	÷ 13,2	8,5	72	26,7	NE	19	2
Marts	58,8	÷ 0,6	÷ 1,4	÷ 11,1	8,2	69	29,8	NE	22	3
April	63,8	4,0	4,4	÷ 3,1	14,5	61	22,3	NE	13	0
Mai	56,6	9,7	10,5	1,5	25,5	70	72,2	S	20	0
Juni	59,0	15,3	15,5	5,4	28,0	69	40,2	S	17	0
Juli	56,0	15,5	17,0	7,5	29,0	68	145,8	N	23	0
August	59,4	14,2	15,9	5,4	23,9	82	173,3	S	19	2
September	60,9	11,5	11,5	3,0	25,0	79	30,8	S	13	3
Oktober	61,9	6,4	5,5	÷ 4,6	23,1	83	48,8	NE	15	4
November	58,9	0,9	0,1	÷ 10,8	11,0	82	26,8	NE	18	9
December	51,6	÷ 1,4	÷ 3,6	÷ 13,9	5,9	82	35,9	NE	15	10
Aaret	758,5	6,2	5,5	÷ 13,9	29,0	75	674,5	S	207	41
Normalværdier for Aaret	759,16					73	592	S	178	48

maatte sysselsættes flere Arbeidere, end at der paa hver faldt et Rumfang af mindst 10 M.³ netto. — Foranlediget ved disse Undersøgelser vedtoges endvidere af Sundhedskommissionen Regler for Renhold m. v. i Systuer, Bundtmagerværksteder og Guldsmedværksteder.

Den i de nye Sundhedsvedtægter indtagne Bestemmelse om, at enhver Bygning, bestemt til varigt Ophold for Mennesker, skal undersøges af Sundhedskommissionen og ikke maa tillades taget i Brug, forinden denne har erklæret, at det kan ske uden Fare for Helbreden, traadte i Kraft; Undersøgelserne blev udført af 1ste Sundhedsinspektør.

Efter Anmodning af Stadsfysikus blev der af Stadsdyrlægen udarbejdet et med Motiver ledsaget Udkast til Regler for Indredning af Stalde, Fjøs og Grisehuse, der senere diskuteredes og fastsattes i Sundhedskommissionen.

§§ 18 og 19 af Kristiania nye Sundhedsforskrifter af 1ste Oktober 1897, der omhandler Kontrollen med Næringsmidler m. m., blev, efter flere Aars Forhandlinger mellem Sundhedskommission, Stadsfysikus og Kommunestyret, endelig vedtagne i den ved Kgl. Resol. af 19de December 1898 approberede Form.

Tillige fik Sundhedsforskrifternes § 33 et Tillæg, hvorved aabnedes Adgang til Anlæg af Vandklosetter paa dertil egnede Steder. Vandklosetter med Filtre og Klaringskummer er derefter indført i Grand Hotel.

Mod de Ulemper, som følger af den fra Fabrikskorstene, Lokomotiver, Dampskibe o. s. v. udstømmende Røg foreslog Sundhedskommissionen Ansættelse af en egen Assistent til at paase mulige Paalæg overholdt; dette Forslag vandt dog ikke Bifald i Kommunestyret. Efter Forhandlinger med Bygningskommissionen fattede Sundhedskommissionen senere i Henhold til de gjældende

Forskrifter Beslutning om bestemte Paalæg til saavidt mulig Forebyggelse af Ulemperne ved Røgen.

Sundhedskommissionen har fremdeles ved Stadskemikeren ladet foretage kemiske Undersøgelser af Nærings- og Nydelsesmidler paa Forfalskninger eller Tilsætninger af skadelig Art, af Brugsgjenstande paa giftige Stoffe, samt bakteriologiske Undersøgelser af Byens Drikkevand.

Der er af Sundhedsinspektørernes og Stadsdyrlægens Assistenters udført følgende Antal Undersøgelser:

1.	I Anledning af smitsomme Sygdomme.....	2 048
2.	Do. veneriske Sygdomme.....	685
3.	Do. Pleiebørn.....	3 515
4.	Do. Melkeudsalg.....	6 083
5.	Do. Slagterier og Pøsemagerier.....	1 644
6.	Do. Bagerier.....	2 524
7.	Andre Undersøgelser til Kontrol af Næringsmidler.....	4 061
8.	Undersøgelser af Arbeidsrum og Værksteder.....	183
9.	Do. Logihuse og Boliger.....	179
10.	Andre Undersøgelser.....	101

Tilsammen 21 023 Undersøgelser mod 17 173 saadanne i 1897.

Forøvrigt henvises til Beretning fra Kristiania Sundhedskommission for 1898.

Den offentlige Vaccination udførtes af 1ste Sundhedsinspektør og Bylægerne i de vanlige Lokaler. Der vaccineredes det usædvanlig store Antal af 11 013 Børn. Dette skyldes den tidligere omtalte Epidemi af Børnekopper. Kun animal Lymfe anvendtes og, saavidt vides, med godt Resultat. Af private Læger opgives vaccineret 1 125 Børn.

Statens Anstalt for Frembringelse af dyrisk Vaccine ligger i Kristiania.

Af **retsmedicinske Forretninger** er indkommet Meddelelse om 21, deraf 15 Ligaabninger.

Sygehuse. Af offentlige Sygehuse i og ved Byen er der 7, nemlig Rigshospitalet, Fødselstiftelsen, det kommunale Sygehus med Underafdelinger, Garnissonssygehuset, Diakonisseanstaltens Sygehus, Diakonhjemmet og «Vor Frue Hospital» (katholsk). Flere af Byens Læger havde desuden Privatkliniker med Sygeværrelser. Til Indlæggelse af smitsomme Sygdomstilfælde har Byen Lazareter paa Ullevold udenfor Bygrænsen. Fremdeles findes 2 Sindssygeasyler, det kommunale Asyl og Oslo Asyl.

Der fandtes i Byen 4 offentlige **Badeindretninger**, hvor der solgtes følgende Antal Billetter: Kristiania Bade- og Vaskeanstalt 67 818, Folkebadet paa Enerhaugen 67 200, Kristiania Bad 56 277 og Kristiania varme Søbad 14 900.

Ved samtlige nye Folkeskoler er der indredet Bad for Eleverne.

Apothekenes Antal udgjorde 17, der alle visiteredes. Angaaende deres Personale henvises til den almindelige Beretning.

Medicinalpersonale. Ifølge den officielle Fortegnelse over Landets Læger var Antallet af de i Kristiania bosatte 232, hvoraf ca. 30 antages ikke eller kun i ringe Grad at praktisere. Tandlægenes Antal udgjorde 71, Jordmødrenes 88.

II. Akershus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger ¹⁾ .	Jordmødre.	Hjælpe- vakter.
Amtet		5 321,42	100 427	43	37	34
1. Aker		10 63,50	34 488	²⁾ 20	12	9
	Aker	431,98	15 295	11	5	5
	Asker	103,21	4 029	2	1	1
	Bærum	185,00	6 566	3	2	1
	Nittedalen	196,13	2 466	1	2	1
	Skedsmo	147,18	6 132	3	2	1
2. Ullensaker		2 141,02	33 456	11	10	11
	Ullensaker	249,12	5 574	2	2	2
	Serum	109,39	2 540	-	1	1
	Gjerdrum	85,44	1 760	-	1	1
	Nannestad	337,70	4 046	2	1	1
	Nes	641,84	8 092	3	1	2
	Eidsvold	345,83	8 303	4	2	2
	Hurdalen	261,47	2 051	-	1	1
	Fering	110,23	1 090	-	1	1
3. Høland		1 263,28	13 609	4	7	7
	Høland	684,78	5 789	3	3	3
	Urskog	367,76	3 998	1	2	2
	Fet	210,74	3 822	-	2	2
4. Follo		853,62	18 874	8	8	7
	Drøbak, Kjøbstad	0,80	2 147	3	1	-
	Hølen, Ladested	0,13	191	1	-	-
	Son, —	0,20	769	-	-	-
	Hvitsten, —		138	-	-	-
	Vestby	134,44	2 740	-	1	1
	Kraakstad	164,48	2 956	1	1	1
	Enebakk	268,45	3 325	1	2	2
	Aas	105,76	2 743	2	1	1
	Frogn	86,54	2 081	-	1	1
	Nesodden	92,82	1 784	-	1	1

¹⁾ Ved Distriktslægens Bopæl er her, ligesom for de øvrige Amter, Herredets Navn udhævet ved spærrede Typer. ²⁾ Distriktslægen bor i Kristiania.

Sundhedstilstanden betegnes fra alle Distrikter som ganske god; Mæslinger og Lungebetændelse optraadte dog noget hyppigere, og af Influenza havde man en Epidemi om Vinteren. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme var 6 745 med 273 Dødsfald; (i 1897 henholdsvis 9 423 og 177).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 649 eller 15,7 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (104 800). Aaret forud var Dødeligheden 15,1 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til omstaaende Tabel, sammendragen af Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** er anmeldt 33 Tilfælde, hvoraf 9 dødelige, (mod 69 med 3 Dødsfald i 1897). De fleste indtraf i Aker og tilhørte en noksaa voldsom Epidemi, der navnlig vandt Udbredelse i de tæt bebyggede Dele af Østre Aker, Ljan, Nordstrand og Bækkelaget, i September. Smitten kunde føres tilbage til Pladsen Munkerudbakken og tildels til Gaarden Munkerud, hvorfra der leveredes Melk til omtrent alle de angrebne Steder. Det viste sig ved Undersøgelse, at der havde været Tyfoidfieber paa Munkerudbakken, idet en Mand, der var opgiven som død af Lungetuberkulose, havde «raset» og antagelig havde havt Sygdommen; senere indlagdes en gammel Kone sammestedsfra paa Ullevold for Tyfoidfieber. Stellet paa Pladsen var meget primitivt. Smitten var tilført Melken fra Munkerud paa den Maade, at Kjøeren — Sønnen paa Munkerudbakken — samtidig medførte Melk fra begge Steder og ved Udlevering af Melk fra Pladsen tildels brugte Smaaspand fra Munkerud. Melkesalg fra Pladsen blev indtil videre forbudt, og det blev paalagt Munkerud at lade Melk derfra kjøre om af en anden Person. — Epidemien, hvoraf der vides angrebet 21 Personer, 4 voxne Mænd, 8 Kvinder, 2 Gutter og 7 Piger, viste en betydelig Dødelighed (24 pCt.) og maa regnes til de meget ondartede. (Hennum). Til Ullensaker, hvorfra der opgives 3 Tilfælde, antages Smitten ialfald for det enes vedkommende at være bragt fra Kristiania. (Svanøe). Af de i Høland Distrikt iagttagne 6 Tilfælde forekom de 4 paa Gaarden Sandberg i Blaker. Om Smitteforholdene oplyses intet nærmere; imidlertid havde dog Sygdommen nys vist sig paa Nabogaarden Fjug, hvor der i Marts 1897 var forekommet 5 Tilfælde, og hvorfra Smitte ogsaa antages bragt til Kristiania, ved Spredning fra et Melkeudsalg i Thv. Meyers Gade (cfr. Kristiania Sundhedskommissions Beretning for 1897, Side 105). Paa Sandberg angrebes først Konen i Huset og senere efterhaanden hendes Mand og 2 Gutter paa 17 og 13 Aar. Samtidig optraadte paa et Par andre Nabogaarde, Kjølstad og Skogstad, en Række Sygdomstilfælde med Fieber og Diarré, men med kortvarigt og mildt Forløb og i det Hele for vage Symptomer «til at kunne berettigede til Diagnosen Tyfus»; de blev antaget for Influenza, men kunde muligens opfattes som abortive Tyfoidfiebertilfælde. (Henrichs). — Til Gaarden Haugrim i Urskog kom i Februar en Mand syg hjem, smittet i Vestre Aker. 7 af de fra Follo opførte Tilfælde indtraf i Enebakk i Oktober Maaned, deraf de 5 paa Fattiggaarden Ubberud med 2 Dødsfald samt 1 paa Gaarden Barbøl og 1 paa Ødegaard i Kirkebygden ved Smitte fra Ubberud; paa Fattiggaarden var Bestyreren først selv bleven syg, rimeligvis smittet i Kristiania. (Jelstrup).

Af **Børnekopper** opgives 1 Tilfælde fra Lillo i Vestre Aker i April; den Syge var i Kristiania og indlagdes paa Lazaret der; i Anledning af dette og den fra Kristiania truende Epidemi vakeredes i 2det Kvartal 146 og revakeredes 1935 Personer. (Hennum). I Slutningen af Juni optraadte 1 Tilfælde paa Gardermoen hos et Mandskab af Kristiania Liniebataljon, der var smittet i denne By. Patienten isoleredes, og samtlige paa Pladsen værende Afdelinger revakeredes.

Af **Skarlagensfeber** er anmeldt 226 Tilfælde, hvoraf 5 dødelige (2,2 pCt.). Ligesom foregaaende Aar optraadte Sygdommen hyppigst i Aker og

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidfieber	33	9	33	1	1	-	1	-	-
Børnekopper	2	-	2	-	-	-	1	-	1
Skarlagensfeber	226	5	226	44	26	12	16	8	17
Mæslinger	626	9	626	6	5	1	13	44	112
Difteri (Croup)	100	12	100	10	15	5	3	-	2
Blodgang	16	4	16	-	-	-	-	2	-
Barselfeber	19	2	18	4	1	1	3	2	1
Pyæmi, Septhæmi	13	3	11	1	2	-	3	-	1
Rosen	98	5	98	10	10	6	9	5	9
Røde Hunde	15	-	15	1	1	1	3	1	5
Vandkopper	115	-	115	25	14	18	7	7	24
Kusma	10	-	10	-	-	-	-	2	6
Kighoste	141	8	141	-	-	8	5	8	13
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	2949	84	2949	407	344	341	296	274	212
Influenza	487	2	480	84	45	79	43	59	12
Lungebetændelse	587	93	587	47	74	59	54	77	48
Pleurit	156	6	156	14	20	13	21	21	7
Gigtfeber	177	3	177	16	24	20	14	14	15
Akut Diarré (Kolerine)	963	25	963	81	55	84	56	63	73
Pemfigus hos Nyfødte	13	3	13	3	-	-	-	-	-
Tilsammen	6746	273	6736	754	637	648	548	587	558

Ullensaker Distrikter; de fleste Tilfælde var spredte og skyldtes Smitte fra Kristiania. I Sørumsøen herskede en Epidemi i Aarets første Halvdel gennemgaaende med godartet Forløb og uden Dødsfald. Til Enebakk i Follo Distrikt medbragte en Tilreisende Smitten; i 2 Nabofamilier indtraf tilsammen 4 lette Tilfælde. (Jelstrup).

Mæslinger optraadte midtsommers som udbredt Epidemi; tilsammen anmeldtes 626 Tilfælde, men da Forløbet var mildt, kom de allerfleste Tilfælde ikke under Behandling. De fleste Angrebne opføres fra Aker og Ullensaker Distrikter.

Difteri optraadte noget mildere end foregaaende Aar, idet der anmeldtes 100 Tilfælde med 12 Dødsfald mod 118, hvoraf 17 dødelige, i 1897. I Ullensaker forekom Sygdommen som Fortsættelse fra foregaaende Aar og viste sig

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
-	1	11	8	-	10	16	6	3	-	6	-	8	3
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
12	15	13	23	24	16	101	4	74	-	14	-	37	1
179	60	10	41	92	63	333	5	185	2	15	1	93	1
10	13	4	23	6	9	24	4	44	5	3	-	29	3
-	2	6	4	1	1	-	-	13	4	3	-	-	-
1	3	2	-	-	-	5	1	11	1	1	-	2	-
-	2	-	-	-	2	8	1	2	2	-	-	3	-
15	4	6	10	6	8	41	1	28	2	7	-	22	2
1	-	1	1	-	-	9	-	5	-	-	-	1	-
12	1	2	-	-	5	56	-	33	-	1	-	25	-
-	1	-	1	-	-	8	-	1	-	1	-	-	-
17	21	10	25	12	22	43	2	28	1	35	1	35	4
156	124	119	153	200	323	1519	48	947	14	140	7	343	15
3	8	13	32	39	63	227	2	86	-	22	-	152	-
37	22	25	39	42	63	233	45	234	25	29	6	91	17
11	8	4	10	10	17	52	3	60	1	11	1	33	1
14	12	6	14	9	19	51	1	88	2	11	-	27	-
100	97	101	106	92	55	555	19	238	5	59	-	111	1
2	5	-	-	-	3	4	2	3	-	1	1	5	-
570	399	333	490	533	679	3286	144	2084	64	359	17	1017	48

paa forskjellige Steder, uden at man strax kunde opdage Sammenhængen mellem Tilfældene; ved nærmere Undersøgelse kom man dog til Kundskab om, at der havde været en Forbindelse tilstede. (Distriktslæge Thoresen). — En 17-aars Gut var kommen hjem fra Asker, hvor Difteri var konstateret af Læge. Uden dennes Vidende reiste Gutten til sit Hjem i Ullensaker, hvor han viste sig at være voldsomt angreben af Sygdommen. Han behandledes med godt Resultat med Serum, der ogsaa anvendtes ved 3 andre Tilfælde, 1 i Gjerdrum og 2 i Sørum. (A. P. Christophersen). I August Maaned udbrød Sygdommen paa 2 langt fra hinanden liggende Gaarde i Nes Herred. Begge Gaarde er rimeligvis inficeret fra Kristiania, idet anden Smittekilde ikke lod sig paavise. Sygdommen bredte sig iøvrigt ikke udenfor de først angrebne Huse. Paa den ene Gaard blussede den op igjen i December, men indskrænkedes ogsaa da til det ene Hus. (Søberg). I Høland forekom Difteri usædvanlig sjelden. (Agersborg).

Som **Blodgang** opføres 13 Tilfælde med 4 Dødsfald i Ullensaker.

Kighoste var betydelig mindre udbredt end foregaaende Aar, men synes til Gjengjæld at have havt en meget alvorligere Karakter; den gav Anledning til 8 Dødsfald (5,7 pCt. mod 0,3 pCt. i 1897).

Influenza optraadte epidemisk i 1ste Kvartal, men var i det Hele sjeldnere end Aaret forud.

Af **Lungebetændelse** er iagttaget usædvanlig mange Tilfælde, i det Hele 587, og 93 Dødsfald. De tilsvarende Tal i 1897 var henholdsvis 376 og 46.

Pleurit, men især **Gigtfeber** viser aftagende Hyppighed.

Af **akut Diarré** (Kolerine) er anmeldt kun noget over Halvdelen saa mange Tilfælde som det foregaaende Aar (963 mod 1709). I Eidsvold — Ullensaker — forekom blodig Diarré i Januar Maaned og angreb i et begrændset Strøg de fleste Børn, men foranledigede ikke noget Dødsfald. (N. W. Thoresen). Ogsaa i Ullensaker havde blodig Diarré adskillig Udbredelse; saaledes indtraf i September paa én Gaard 6 Tilfælde, hvoraf 3 dødelige; det var dog ikke muligt at faa eftervist nogen Sammenhæng mellem de smittede Steder. (Svanøe).

Af **Pemfigus neonatorum** er kommen til Observation ialt 13 Tilfælde med 3 Dødsfald. Af de 5 fra Follo opførte forekom de 2 i Enebak i samme Jordmoders Praxis. (Jelstrup).

Impetigo contagiosa havde i Aarets første Halvdel paa forskjellige Steder i Enebak — Follo Distrikt — megen Udbredelse saavel blandt Voxne som Børn, ofte med en hel Del Angrebne i samme Hus; Forløbet som vanlig godartet, om end Sygdommen ved sin Udbredning og Varighed ofte var noksaa generende. (Jelstrup).

Antallet af udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
			1		2		3	
			Aker.		Ullensaker.		Høland.	
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.		Tilf.	
Veneriske Saar	8	-	2	-	5		1	-
Konstitutionel Syphilis ...	23	2	3	1	17		-	3
Hereditær — ...	3	-	2	-	1		-	-
Gonorré... ..	42	-	12	-	12		4	14

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Aker	¹⁾ 547	89	144	403
Ullensaker	277	51	64	213
Høland	129	25	17	112
Follo	216	42	48	168
Drøbak By	35	5	8	27
Son og Hølen Byer	12	2	2	10
Bygder	169	35	32	131
Akershus Amt	1169	207	273	896
Deraf i Byer	47	7	10	37
— - Bygder	1122	200	263	859

¹⁾ Det paafaldende store Antal Dødsfald med opgiven Aarsag skriver sig tildels fra, at Lensmændenes Dødsanmeldelser er lagt til Grund ved Statistikens Udarbeidelse, og ikke de fra Lægerne indsendte Anmeldelser.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Perfora- tion.	Efter- byrds- operat.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	38	¹⁾ 37	1	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	7	5	2	1	-	1	1	-
Placenta prævia og Blødning	2	-	2	4	1	3	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	2	2	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	2	-	-	-	-	-	-
Ansigtisleie	1	1	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	6	5	²⁾ 1	-	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	1	1	1	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	9
	53	47	6	12	7	5	1	10
		53			12			

¹⁾ Heraf 1 Tvillingfødsel, hvor Tang anlagdes paa den ene Tvilling (uopgivet hvilken). ²⁾ 2den Tvilling, 1ste født levende ved Naturens Hjælp.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Aker	1335	18	650	135	14	2	17	5	-
Ullensaker	1046	29	521	72	14	5	14	2	2
Høland	388	14	192	31	6	-	4	3	1
Follo	457	8	286	37	6	-	3	3	-
Drøbak By	51	1	32	2	1	-	1	1	-
Son —	30	-	14	3	-	-	-	-	-
Hølen —	6	-	4	-	-	-	-	-	-
Hvitsten By	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Bygder	370	7	234	32	5	-	2	2	-
Akershus Amt	3226	69	1649	275	40	7	38	13	3
Deraf i Byer	87	1	52	5	1	-	1	1	-
— - Bygder	3139	68	1597	270	39	7	37	12	3

Fra Nes i Ullensaker omtales 2 Husepidemier af **Syfilis**, idet paa begge Steder en inficeret Pige havde gaaet syg i flere Maaneder uden at lade sig behandle. Sygdommen kom under Behandling derved, at en Gut med primær Affektion paa Læben indfandt sig paa Lægens Kontor. Ved at eftersøge Smittekilden i hans Hjem opdagedes de Øvrige, der dels indlagdes paa Sygehus, dels behandlede i Hjemmet. Af 9 Tilfælde hidrørte de 6 fra Infektion gennem Mund eller Svælg. (Søberg).

Af **Skab** er anmeldt 234 Tilfælde. Sygdommen var ogsaa dette Aar stærkt udbredt i Ullensaker Distrikt, særlig i Gjerdrum. (A. P. Christophersen).

Paa Gardermoen iagttoges i August hos en Kvinde et **eiendommeligt Udslet**, bestaaende af rød-blaalige Flækker, der var udbredt over hele Kroppen, men ikke i Ansigtet. Sygdommen var forbundet med høi Temperatur (indtil 41°) og stærke Rygsmerter. Da der omtrent 1 Maaned tidligere havde optraadt et Tilfælde af Børnekopper inden Leiren, befrygtedes Smitte herfra, og Patienten blev isoleret som mistænkt for at lide af Variola. Temperaturen faldt imidlertid samme Aften, og Exantemet svandt i Løbet af 3 Dage; tilbage blev kun lidt Smerter i Leddene, der ogsaa forsvandt i Løbet af 1½ Uge. Ved nærmere Undersøgelse oplystes det, at der i Nabohuset havde været 5 lignende Tilfælde, og siden kom der under Behandling 3 Personer, som frembød omtrent de samme Symptomer, mere eller mindre Udslet og Ledsmarter. Samtlige Tilfælde optraadte i «Østerrige» paa Østsiden af Pladsen, hvortil der om Sommeren fra forskellige Bygder er en Konflux af Mennesker, der indlogeres i smaa, daarlige Huse under uheldige ydre Forhold. (Svanøe).

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 17,7 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 23,1 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. — I Byerne var Forholdet henholdsvis 14,9 pCt.

og 18,9 pCt. og i Bygderne 17,8 og 23,3 pCt. Kfr. foreøvrigt Tabellen paa Side 27. Tuberkulose synes at være tiltagende i Ullensaker, idet den har optraadt hyppigere end paa mange Aar og spredt rundt omkring. (A. P. Christophersen). Den har havt et mer end almindelig hurtigt Forløb. (Svanøe).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger tilsammen 76, deraf i Aker Distrikt 29, Ullensaker 30, Høland 7 og Follo 10. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa Side 27.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af Tabellen paa Side 28.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 577 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 51,1.

Paa **Barselseng** døde efter Presternes Opgaver 7 Kvinder. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 8 Barselkvinder; 2 døde af Barselfeber, 4 af Barselkrampe og 2 af Livmoderblødning.

De **hyppigste Dødsårsager** var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i:	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	207	7	200
Alderdomssvaghed	121	4	117
Kræft (Cancer og Sarkom).....	94	4	90
Lungebetændelse	93	2	91
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	84	4	80
Organisk Hjertesygdom.....	50	1	49
Hjerneslag	48	2	46
Tuberkulose Betændelser udenfor Lungerne..	47	1	46
Medfødt Svaghed.....	40	2	38

Veirliget. Vinteren var meget mild og snebar til stor Gene for Trafiken; Jordbruget led under den paafølgende kølige og regnfulde Vaar og Sommer; tidlig Høstfrost ødelagde en god Del Korn, som man ikke rak at faa indbjerget. Høavlen blev derimod rigelig, om end Kvaliteten paa Grund af vanskelig Indbjergning mængstedes blev mindre god.

Levemaade og hygieniske Forhold synes i Ullensaker Distrikt at være noget forbedrede; dette er rimeligvis at tilskrive Meieribedriftens Udvikling, da enhver Gaard og Husmandsplads, hvor der holdes flere Kjør, bestræber sig for at samle al Melk, som kan afsees, til Afsætning paa Meieriet; derved skaffer man sig Kontanter. Dette har igjen havt tilfølge, at Meieriernes Antal i de sidste Aar er tiltaget, og Konkurrancen holder Melkeprisen oppe. Skogdriften drives af al Kraft, og paa Grund af Træsliberiernes Virksomhed bliver Gaardbrugerne kvit al den Last, der kan fremdrives, selv om Dimensionerne er noksaa smaa.

Men dette bidrager til Skogenes Ødelæggelse. Landbruget kan ikke siges at have gjort synderligt Fremskridt i de sidste Aar. Store Arealer ligger fremdeles udyrkede i de mest centrale Strøg af vore største Herreder, uden at der findes Antydning til Forsøg paa at bringe dem under Opdyrkning. De store Moser og vandsyge Myrers uheldige Virkning paa de klimatiske Forhold er ofte Aarsag i, at vi hjem søges af Frostnætter om Høsten, ofte til stor Skade for Afgrøden. Kom disse Strækninger under Drænering og Opdyrkning, vilde Klimatet forbedres, og man vilde i de fleste Tilfælde undgaa, at Kulden gjorde nogen Skade paa Afgrøden; denne vilde opnaa tidligere Modning og komme velbjerget i Hus. (Distriktslæge Thoresen). Om Levemaaden i Sørum og Gjerdrum anfører Kommune-læge Christophersen, at man ikke paa langt nær har faaet Øinene op for, hvad et rationelt Madstel vil sige. Blandt Middelstanden er vistnok Kaffe og Kage Hovedmaaltidet de fleste Dage i Ugen, vekslede med Poteter og Flesk. «Vasvelling» bruges meget og bestaar af Byggryn kogt i Vand uden Melk. Ferskt Kjød er en Sjældenhed i de fleste Huse. Alt, hvad der produceres af Melk, sendes til Meierierne, og for de erholdte Penge kjøbes da Kaffe og Sirup hos Landhandleren. For Fattigfolk er Melk en sjelden Vare, da Leverandørerne til Meierierne forpligter sig til at levere al den producerede Melk samt til ikke at sælge til Andre; alle, der ikke har Kjør, maa derfor købe sin Melk paa Meierierne, hvor Prisen er noksaa høi. Her er mange Meierier, og ved hvert er der et Landhandleri, saa Bonden let kan blive kvit sine Penge, især da Kredit-systemet er meget i Brug. I det forløbne Aar har Priserne paa Landprodukter været ganske høje, saa man hører liden Klage i saa Maade; men Arbeidshjælp er dyr og vanskelig at faa, da Tjenestefolk oftest søger til Byerne. Det hører saaledes ikke til Sjældenhederne, at baade Sønner og Døtre drager til Kristiania; Forældrene sidder da alene igjen med Gaarden og dens Stel og maa leie dyr Hjælp for at drive det. Den almindelige Næringsvei paa disse Kanter er Jordbrug; Fabrikdrift findes ikke. Boligerne er for de bedre Stillesdes Vedkommende gode, skjönt Mangel paa Renlighedssands og Iagttagelse af de almindelige hygieniske Levereregler ofte er fremtrædende. Frisk Luft i Sygerum tror man saaledes ikke er brav. Spirituosa bruges, naar undtages ved de store Høitider, hvor Forsyningen for Enkeltes Vedkommende ofte er noksaa stor, nu mindre end før; det betragtes mer og mer som en Skam at vise sig beruset. Usædeligheden er — siges der — i Tiltagende, og der er ikke faa uægte Børn.

I Høland er Sandsen for Renlighed fremdeles meget ringe; Arbeidsklassens og Husmændenes Huse er som Regel i en daarlig Forfatning og overfyldte. Kvinderne bryder sig ikke om at gjøre Hjemmet net og hyggeligt og bringe lidt Komfort derind. Kostholdet er daarligt og ensformigt, og Kaffe bruges saagodt-som til alle Maaltider. Ædruelighedstilstanden kunde være meget bedre, ligesom Sædelighedsforholdene lader meget tilbage at ønske. Godt Drikkevand er en Sjældenhed inden Distriktet. (Agersborg).

Fra Follo bemærkes, at Landmanden i det Hele taget maa siges at leve under de gode Tiders Tegn — indtil videre ialfald. (Jelstrup).

Sygehuse. Paa Tonsen i Østre Aker har Kommuen et Sygehus og Pleiehjem for Fattige. Kristiania Sygehuse for epidemiske Sygdomme samt Diakonhjemmet er beliggende i Vestre Aker. Statens Sindssygeasyl paa Gaustad ligger ogsaa i Vestre Aker. I Asker er der et Sygehus og i Bærum ligeledes et saadant paa Fattiggarden.

Badeindretninger. Eidsvold Bad og Sanatorium var i den forløbne Sommer optaget af saa mange Besøgende, som det kunde rumme. I Aarets Løb opførtes et stort, tidsmæssigt Vaaningshus; Drikning af Jernvand finder kun

undtagelsesvis Sted, og Kuren indskrænker sig til Brugen af Badene, hvoraf findes de almindelige Former. Der har i de sidste Aar ikke været ansat nogen egen Badelæge. Grefsen Vandkuranstalt var ligeledes i Virksomhed. Offentlige Badeanstalter findes desuden i Drøbak, paa Bygdø, Nordstrand og mange andre Steder.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Akershus Amt.....	45	3076	25
Aker	¹⁾ 26	1290	6
Ullensaker	²⁾ 6	876	8
Høland	³⁾ 4	409	4
Follo	⁴⁾ 9	501	7

¹⁾ Aker 9, Asker 2, Bærum 7, Nittedalen 1 og Skedsmø 7. ²⁾ Ullensaker 3, Sørums 1, Gjerdsdum 1, Hurdalen 1. ³⁾ Høland 2, Urskog 2. ⁴⁾ Drøbak 1, Hølen 1, Son 2, Kraakstad 1, Enebak 1, Frogn 2, Nesodden 1.

III. Smaalenes Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmodre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		4 142,69	120 864	52	10	49	28
1. Eidsberg		1 405,92	22 073	8	1	14	9
	Rødenes	385,61	2 132	-	-	3	2
	Rakkestad	416,32	5 579	1	-	2	1
	Eidsberg	229,26	5 369	4	-	4	2
	Trøgstad	205,73	4 127	2	-	3	2
	A s k i m	67,64	2 423	1	-	1	1
	Skiptvet	101,36	2 438	-	-	1	1
2. Moss		783,91	22 785	12	1	10	6
	M o s s, Kjøbstad	1,51	8 036	8	1	3	-
	Moss, Landsogn	56,67	1 168	-	-	1 ¹⁾	-
	Spydeberg	138,86	2 622	1	-	1	1
	Hobøl	143,68	2 338	1	-	1	1
	Vaaler	249,17	2 574	1	-	2	2
	Raade	113,73	2 884	1	-	1	1
	Rygge	80,29	3 163	-	-	1	1
3. Sarpsborg		700,16	49 037	17	4	11	7
	Sarpsborg, Kjøbstad	3,84	2 936	7	1	1	-
	Fredriksstad, —	9,41	12 292	8	3	2	-
	Tune	177,62	6 888	-	-	1	1
	Varteig	69,32	1 216	-	-	1	1
	Skjeberg	192,68	4 389	-	-	1	1
	Borge	77,49	5 179	1	-	2	1
	Onsø	121,17	6 033	1	-	2	2
	Glemminge	48,61	10 104	-	-	1	1
4. Hvaler		1 252,70	26 969	15	4	14	6
	Fredrikshald, Kjøb- stad	1,71	11 159	10	4	6	-
	Hvaler	86,39	3 180	1	-	3	2
	Berg	255,46	4 408	-	-	1 ²⁾	1
	Id	382,35	4 304	1	-	1	1
	Aremark	526,79	3 918	3	-	3	2

1) Jordmoderen bor i Moss. 2) Jordmoderen bor i Fredrikshald.

Sundhedstilstanden synes at have været god. Af epidemiske Sygdomme optraadte Mæslinger og Skarlagensfeber; akute Katarrer og Lungebetændelse var adskillig hyppigere end i det foregaaende Aar, derimod forekom akut Diarré, Kighoste og Influenza meget sjældnere. Det samlede Antal kjendte Tilfælde af epidemiske Sygdomme var det mindste i de sidste 10 Aar (12 569, hvoraf 355 dødelige); Aaret forud var de tilsvarende Tal henholdsvis 13 017 og 417.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1810 eller 16,4 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (110 200). Aaret forud var det 15,3 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes følgende af Lægenes Opgaver sammendragne Tabel Side 34 og 35.

Af **Tyfoidefeber** er ialt fra Eidsberg og Sarpsborg Distrikter anmeldt 38 Tilfælde, hvoraf 7 dødelige. I Eidsberg forekom 8 Tilfælde, hvoraf Halvdelen paa Gaarden Bakke i Skiptvet. Manden paa denne Gaard havde paadraget sig Sygdommen paa en Tur til Kristiania i Juni Maaned; sent paa Høsten indtraf der 3 andre Tilfælde i samme Hus, nemlig først Mandens 2 Tvillingssønner og siden Tjenestepigen. Den ene af Sønnerne døde. (C. A. Randers). Fra Sarpsborg er anmeldt 30 Tilfælde, hvoraf 6 behandlede paa Sygehus. Af disse forekom 17 i Fredriksstad og Omegn, nogenlunde jævnt fordelt over hele Aaret.

Cerebrospinalmeningit er anmeldt med 2 Tilfælde fra Trøgstad i Eidsberg Distrikt. De Angrebne var Brødre; den første døde efter 6 Timers Sygdom under Symptomer af en foudroyant Meningit, den anden fik i Rekonvalescens Mæslinger, og for denne Sygdom bukkede han under. (C. A. Randers).

Skarlagensfeber optraadte udover Høsten noksaa hyppig; i det Hele anmeldtes 320 Tilfælde, hvoraf 3 dødelige (0,9 pCt.). En Del Tilfælde i Rødenes (Eidsberg) var en Fortsættelse af den mindre Epidemi sammesteds i 1897, der var foranlediget ved Import fra de svenske Grændsebygder; nogle Tilfælde senere paa Aaret i Rakkestad og Skiptvet stod sandsynlig i Forbindelse med en Epidemi i Spydeberg. (C. A. Randers). I Moss Distrikt forekom Sygdommen fornemmelig i Byen i alle Aarets Maaneder, men hyppigst i sidste Kvartal. I Sarpsborg Distrikt indtraf af 86 anmeldte Tilfælde de 82 i Fredriksstad og Omegn. Sygdommen har paa den Kant ikke Tilbøilighed hverken til stor Udbredelse eller til heftig Optraeden; kun 1 Dødsfald. (Giebelhausen).

Mæslinger havde i Aarets 3 første Kvartaler en meget stor Udbredelse i Eidsberg Distrikt, samt særlig i sidste Kvartal i Byerne Fredriksstad og Fredrikshald med nærmeste Omegn; ellers forekom de mere spredt. Af de Angrebne er der anmeldt 1 300, hvoraf 20 døde (1,5 pCt.). Under Epidemien i Fredriksstad bestemte Sundhedskommissionen sig til ikke at negte Sødskende af Syge at besøge Skolen; ihvorvel denne Beslutning kun var tænkt at skulle gjælde indtil videre, fandt man sig dog senere ikke foranlediget til at gjøre nogen Forandring. (Giebelhausen).

Af **Difteri** er opgivet ialt 63 Tilfælde med 12 Dødsfald (19 pCt.), de fleste fra Sarpsborg Distrikt. En Del af disse var vistnok Angina'er ved begyndende Scarlatina; man ansaa det imidlertid rettere isaafald at isolere en suspekt Angina paa Sygehus end maaske at beholde i Hjemmet en Syg, hvor Difteri siden viser sig fuldt karakteristisk. (Giebelhausen).

Af **Kighoste** anmeldtes kun 141 Tilfælde. Sygdommen havde som Regel et godartet Forløb. 4 døde (2,8 pCt.).

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne forekom hyppigere end almindelig.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidefeber	38	7	38	4	2	1	3	2	6
Cerebrospinalmeningit	2	1	2	-	-	-	-	2	-
Skarlagensfeber	320	3	320	18	13	10	13	10	7
Mæslinger	1300	20	1300	9	8	20	28	107	122
Difteri (Croup)	63	12	63	6	2	3	7	4	2
Blodgang	1	-	1	-	1	-	-	-	-
Barsel-feber	11	7	10	-	1	1	1	1	-
Pyæmi, Septhæmi	45	3	45	4	2	4	1	4	7
Rosen	186	4	186	15	8	29	18	22	16
Røde Hunde	91	-	91	1	5	1	22	10	3
Vandkopper	140	-	140	14	20	21	21	11	6
Kusma	9	-	9	1	1	1	1	1	1
Kighoste	141	4	134	10	2	4	15	19	4
Akute Katarrher i Aandedrætsorganerne	6032	127	5966	727	541	624	601	475	416
Influenza	862	9	862	122	83	123	174	93	28
Bamlesyge	11	-	11	-	-	-	-	-	4
Lungebetændelse	1037	112	1037	103	100	120	125	110	74
Pleurit	309	14	309	26	36	31	23	30	29
Gigtfeber	336	5	336	43	25	31	35	28	33
Koldfeber	4	-	4	-	-	1	-	-	2
Akut Diarré (Kolerine)	1618	26	1618	140	93	94	93	111	162
Skjorbug	1	-	1	-	-	-	-	1	-
Pemfigus hos Nyfødte	12	1	12	2	1	-	2	2	-
Tilsammen	12569	355	12495	1245	944	1119	1183	1043	922

Tilfælde af **Influenza** er anmeldt i alle Maaneder af Aaret, de fleste i April.

Som **Bamlesyge** er opgivet nogle Tilfælde fra Eidsberg midtsommers; de Syge angrebes samtidig og i samme Grænd efter et Missionsmøde i overfyldt Kirke med stærk Gjennemtræk. (C. A. Randers).

Lungebetændelse optraadte hyppigere end sædvanlig (Dødelighed 10,8 pCt.). Der berettes fra Eidsberg, at Sygdommen ofte havde et atypisk Forløb med langsom Udvikling, stor Adynami og langvarig Rekonvalescents. I flere Tilfælde havde den en bestemt smitsom Type. I et fattigt Husmandshjem i Askim var Moderen og 2 Børn angrebne af denne Sygdom; Moderen døde,

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikter:							
						1		2		3		4	
						Eidsberg.		Moss.		Sarpsborg.		Hvaler.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
1	2	1	2	8	6	8	1	-	-	30	6	-	-
-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
26	22	21	82	46	52	23	-	201	2	86	1	10	-
69	13	28	173	364	359	146	4	200	2	387	8	567	6
12	9	1	3	6	8	9	2	5	-	47	9	2	1
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
3	1	-	-	2	-	2	-	1	1	6	5	2	1
5	4	7	2	1	4	-	-	9	1	19	2	17	-
8	11	11	11	14	23	22	1	38	2	89	1	37	-
4	-	1	8	20	16	3	-	9	-	47	-	32	-
4	6	13	2	9	13	8	-	29	-	61	-	42	-
1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	7	-	2	-
4	9	12	14	21	20	24	-	28	1	20	2	69	1
277	278	336	472	530	689	406	14	1112	13	2807	67	1707	33
10	10	20	33	44	122	49	2	125	5	536	1	152	1
5	1	1	-	-	-	9	-	2	-	-	-	-	-
53	37	36	70	72	137	132	29	206	18	522	49	177	16
26	27	19	14	19	29	38	4	46	1	148	5	77	4
20	20	11	26	32	32	40	-	64	-	152	4	80	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
171	177	170	137	132	138	79	2	293	3	710	9	536	12
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1	-	-	-	2	2	9	1	2	-	-	-	1	-
700	627	688	1050	1323	1651	1009	61	2371	49	5679	169	3510	76

efterat Lungeaffektionen allerede var i fuld Tilbagegang, under Symptomer af en udtalt Hjerneaffektion (Synstab og Bevidstløshed); ogsaa Manden havde Sting og Frysninger, men holdt sig dog oppe; derimod blev en Pleierske angreben af en meget alvorlig Pleuro-pneumoni, som hun kun med Nød og neppe overstod. (C. A. Randers og H. Scharffenberg). Ogsaa paa Hvalerne optraadte Sygdommen som Epidemi, idet den i Mai—Juli forplantede sig næsten fra Hus til Hus og skred fra den ene Ø turvis over paa den anden fra Øst mod Vest. (Handberg).

Akut Diarré forekom usædvanlig sjelden og mere jævnt fordelt over det hele Aar end almindelig.

9 Tilfælde af **Pemfigus hos Nyfødte** er opført fra Eidsberg, men der er sikkert forekommet adskillig flere end de anmeldte. 2 voksne Kvinder smittedes fra angrebne Børn. Vedkommende Jordmoder, i hvis Praxis Sygdommen forekom, samt hendes Klæder og Effekter blev 2 Gange desinficeret. (C. A. Randers).

Endel Tilfælde af **katarralsk Ikterus** forekom i Høstmaanederne i Eidsberg.

Abscesser og flegmonøse Betændelser, der i Slutningen af forrige Aar optraadte hyppig paa Hvalerne, forekom ogsaa ofte i de 2 første Maaneder af 1898. (Handberg).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.					
			1	2		3		4
			Eidsberg.	Moss.		Sarpsborg.		Hvaler.
			Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
Veneriske Saar	10	-	-	2	-	5	-	3
Erhvervet Syfilis	77	3	-	15	1	37	2	25
Gonorré, Uretrit	164	-	5	27	-	75	-	57

Af **Fnat** er ialt anmeldt 107 Tilfælde.

Lungetuberkulose. For det hele Amt udgjorde Dødsfald af denne Sygdom 18,7 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 23,6 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 22,2 pCt. og 28,5 pCt.; i Bygderne 17,1 pCt. og 21,6 pCt. — Distriktslægen i Eidsberg har det Indtryk, at Sygdommen nærmest er i Aftagende.

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. — I Eidsberg forpleies med Amts- og Statsbidrag 66 Sindssyge. Af disse er 35 hjemmehørende i Distriktet; de øvrige er for det Meste fra Kristiania og Byerne inden Amtet. Forpleiningssummen dreier sig antagelig i Gjennemsnit om Kr. 250,00 aarlig med stærk Tendens til at stige. De fleste Sindssyge forpleies enkeltvis hos Smaabønder; noget Kolonianlæg findes ikke. Især i Skiptvet og Degernes Annex til Rakkestad er der udsat mange Sindssyge. Forpleiningen maa som Regel betegnes som forsvarlig om end tarvelig. Distriktslægen tror, at de fleste Sindssyge befinder sig bedre paa denne Maade, end om de var internerede i et Asyl for Uhelbredelige. Men det er ofte vanskeligt og vil efter hans Erfaring stadig blive vanskeligere at finde passende Forpleiere.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger ialt 164, deraf i Eidsberg Distrikt 12, Moss 21, Sarpsborg 112 og i Hvaler 19. Om Indikationer og Udfald se Tabellen paa Side 37.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 11 Kvinder paa Barselseng, efter Lægernes ogsaa 11. Af disse døde 7 af Barselfeber, 1 af

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.				Partus præ-maturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrds-operation.		Abortus provocatus.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Mødre.		Moder.
	lev.	lev.	død.	lev.	død.	lev.	død.	lev.	død.	lev.	død.	lev.	lev.	lev.	lev.	død.	lev.
Utilstrækkelige Veer	98	¹⁾ 100	-	-	-	-	-	3	²⁾ 1	4	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	7	³⁾ 8	-	2	-	³⁾ 3	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
Barselkrampe.....	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	5	⁴⁾ 2	6	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele..	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Albuminuri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Bulbærparalyse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Isseleie med Panden fortil.	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtseie.....	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stort Fosterhoved	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	9	-	5	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor....	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	⁵⁾ 2	-
Tilsammen	124	126	1	17	2	14	6	4	1	4	1	2	2	1	6	2	1
		127		19		20		5		5					8		

¹⁾ Af disse var 2 1ste Tvilling; de tilsvarende 2den Tvillinger forløstes ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) er opført. ²⁾ Dødsårsagen Lungetæring (ikke opført paa Dødslisten som død paa Barselseng). ³⁾ 1ste Tvilling forløst ved Tang, 2den ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) er opført. ⁴⁾ Den ene døde af Blødning og Kræfttab, den anden havde før Fødselen Flegmasi i det ene Ben og døde 8 Dage efter Fødselen under Symptomer af Lungebetændelse (ikke opført paa Dødslisten som død paa Barselseng). ⁵⁾ Den ene døde af Blødning og malign Endokardit; den anden af Lungeemboli.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epide- miske Syg- domme.
Eidsberg	287	52	61	226
Moss	274	50	49	225
Moss By	94	19	15	79
Bygder	180	31	34	146
Sarpsborg	720	136	169	551
Sarpsborg By	67	8	16	51
Fredriksstad By	176	51	44	132
Bygder	477	77	109	368
Hvaler	395	74	76	319
Fredrikshald By	162	33	34	128
Bygder	233	41	42	191
Smaalenenes Amt	1676	312	355	1321
Deraf i Byer	499	111	109	390
— - Bygder	1177	201	246	931

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Eidsberg	544	12	338	37	3	-	5	1	1
Moss	619	11	309	32	9	1	9	-	-
Moss By	278	3	104	13	3	-	1	-	-
Bygder	341	8	205	19	6	1	8	-	-
Sarpsborg	2088	39	775	190	17	9	21	-	-
Sarpsborg By	233	1	82	24	3	4	3	-	-
Fredriksstad By	478	13	169	40	2	-	9	-	-
Bygder	1377	25	524	126	12	5	9	-	-
Hvaler	836	25	424	76	16	1	14	3	-
Fredrikshald By	338	14	184	34	7	1	5	1	-
Bygder	498	11	240	42	9	-	9	2	-
Smaalenenes Amt	4087	87	1846	335	45	11	49	4	1
Deraf i Byer	1327	31	539	111	15	5	18	1	-
— - Bygder	2760	56	1307	224	30	6	31	3	1

Barselkrampe, 1 af Emboli og 2 af Blødning; (desuden opgives som døde efter obstetriciske Operationer 1 af Lungetuberkulose og 1 af Lungebetændelse, se Tabellen).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 497 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 54,7.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose.....	312	111	201
Alderdomssvaghed	193	32	161
Kræft (Cancer og Sarkom).....	129	35	94
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	127	37	90
Lungebetændelse	112	25	87
Medfødt Svaghed.....	85	28	57
Organisk Hjertesygdom.....	80	29	51
Kronisk Bronkit etc.....	74	13	61
Hjerneslag	70	27	43
Kramper hos Smaa børn.....	58	12	46
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne..	53	25	28

Veirliget. Vinteren var mild og saagodtsom uden Sne med mange Regndage og ofte Taage. Vaaren kom sent. Sommeren og Høsten var kold og regnfuld. Som Følge heraf sinkedes Sædens Modning i høi Grad, og vanskeliggjordes Afgrødens Indbjergning. Særlig blev Udbyttet af Poteter lidet og Kvaliteten slet.

Levemaade og hygieniske Forhold. Eidsberg Distrikt maa, anfører Distriktslægen, i økonomisk Henseende siges at være vel stillet og i god Udvikling. Trafiken paa den Distriktet gennemskjærende Jernbanelinie er i stadigt og betydeligt Tiltagende. Omkring de 3 Stationer Askim, Mysen og Rakkestad er der opstaaet en rent bymæssig Bebyggelse. Mysen, der efter haanden er voxet op til en liden Landsby paa 40 à 50 Huse, maa betragtes som et vordende Knudepunkt for indre Smaalenenes Jernbanenet. Her er anlagt et Vandværk, og fra næste Aar vil Stedet faa eget Apothek. Ved Askim Station har Smaalenenes faste Amtsskole sin Plads, ligesom Stedet fra næste Aar vil faa kommunal Middelskole med Statsbidrag. Ogsaa her er den tidligere store og følelige Mangel paa tilstrækkeligt og godt Drikkevand afhjulpet ved et efter Omstændighederne ganske fyldestgjørende Vandværk. Foruden Jordbrug og Skogdrift findes i Distriktet en ikke ubetydelig industriel Virksomhed. Saaledes findes to Træsliberier (det ene, Ørje, ligger lige paa Grænsen mellem Rødenes og Ømark, men exporterer om Vinteren sit Produkt over Mysen Jernbanestation); to større og flere mindre Teglbrænderier; en Flerhed af Trævarefabriker,

Høvlerier og Dampsage; to Uldspinderier. Desuden drives, fremfor alt i Askim, med Haandkraft en Mængde mindre Snedkerværksteder, der forsyner Hovedstaden med billigere Møbler og færdige Døre og Vinduer. Ved denne Virksomhed bringes en hel Del Penge i Cirkulation inden Bygdens yngre mandlige Befolkning; men samtidig berøves Landbruget en stor Del af den nødvendige Arbeidskraft, ligesom Luxus, Pynte- og Fornøielsessyge har skudt stærk Væxt. En med Forholdene kjendt Person har fortalt, at der alene i det lille Askim med sine 2 400 Indbyggere findes 32 Foreninger, af hvilke de Fleste udelukkende har Medlemmernes Fornøielse til Formaal. Der drikkes, danses og festes. Der gaar neppe nogen Søndag hen, uden at der holdes et eller flere Baller, de Fleste paa Stationen. Her florerer desværre ogsaa Brændevin og Drik med paafølgende Skrig, Skraal og Slagsmaal. Lørdag og Søndag er i Regelen Stationens Platform aldeles sort af Mennesker. Herredsstyrelsen har derfor ogsaa fundet det nødvendigt at ansætte en Politibetjent for Stationen. Afholdsbevægelsen har adskillige Tilhængere i Askim og har visselig baade der og i Distriktets øvrige Herreder, især da langs Jernbanelinien, udrettet adskilligt godt. Drik maa alligevel siges at være sørgelig hyppig, særlig blandt den yngre Arbejderbefolkning, der noksaa hyppig rekrutteres med Individuer fra Hovedstaden. Især er blandt Snedkerarbejderne Drik af Politur, Skaap (Politur tilsat Saltvand) og denatureret Spiritus hyppig. Til den yngre Slægts Fornøielser, blandt begge Kjøen, hører Velocipedridning. Der gives neppe en Snedkergut, som ei rider sin Maskine. Især Søndagene ser man Veiene vrimle af fint antrukne Damer og Herrere paa sine Velocipeder. Ikke ubetydelige Pengebeløb gaar paa denne Maade ud af Bygden i saa godt som udelukkende Fornøielsesøiemed. Blandt Distriktets Lægestand har ogsaa Velocipeden faaet fast Fod som et udmærket Fremkomstmiddel. Den samlede Lægestab er cyclende. Distriktets Jordmødre har endnu ikke taget efter, men den Tid er antagelig ikke fjern, da ogsaa disse vil finde det nødvendigt at benytte den rapfodede Ganger, der ei er blot til Lyst. (C. A. Randers). I Rakkestad vinder Forstaaelsen af en rationel Behandling af Jorden mer og mer Indpas, og en stor Export af Melk skaffer sikre og gode Indtægter. Bygden har Ære af sine nye, lyse, luftige og godt opsatte Skolebygninger. (J. Christoffersen.)

Fra Hobøl (Moss Distrikt) skrives: Levemaaden er, som den almindelig pleier at være paa Landet. Kaffe og Smørbrød, Saltmad, Spegemad og Poteter er de vanlige Retter, medens fersk Kjødmad og Grøntsager samt Melk og Melkemad meget lidet bruges. Kardialgi er derfor en meget udbredt Lidelse. Husene paa de større Gaarde er i Almindelighed meget gode, hvorimod de paa Husmandspladsene og de smaa Brug gjennemgaaende er daarlige og utætte; herved afstedkommes megen Rheumatisme. (H. Ottesen).

De hygieniske Forhold paa Hvaløerne (Hvaler Distrikt) er i det Hele taget gode. Fiskeriet, der foruden Sjøfart og Stenbedrift er en af Hovednæringsveiene, har været daarligt. Mange af Fiskerne har derfor begyndt som Stenhuggere. (Handberg).

Badeindretninger. Ved Askim Station er der 2 smaa Styrtbadindretninger; Entre 10 Øre. Moss Badehus var aabent i 82 Dage, og toges der i den Tid 3 235 Strømbad, 698 Karbad, 1 129 Duschbad med Gytje og 186 Styrtbad. I Sarpsborg Distrikt ligger Torsøkilens Bad, Hankø Bad og Kystsanatorium samt Høisands Bad i Skjeberg. Badehuset i Fredrikshald eies og drives af et Aktieselskab og er indrettet for Damp- og Karbad samt Dusch; det er fra Begyndelsen af Juni til Udgangen af September aabent hver Dag, Resten af Aaret kun de 3 sidste Dage i Ugen. Desforuden er der i Fredrikshald 2 Søbade, 1 for Mænd og 1 for Kvinder; paa begge gives i visse Timer paa Dagen frit Bad til alle Skolebørn. Paa Gaarden Ledeng i Ømark Sogn af Aremark har en Bonde

anlagt og i et Par Aar drevet en Badeanstalt med kolde og varme Bad, samt Furunaalsbad; Søgningen skal have været saapas, at det bærer sig. (Nannestad).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Sygehuse. Amtssygehuset ligger i Fredrikstad, desuden findes i Moss, Fredriksstad og Fredrikshald kommunale Sygehuse. I Sarpsborg haves et lidet Hus, hvis 1ste Etage er Fattigstue, medens 2 Værelser i 2den Etage er forbeholdt epidemiske Syge. Desuden findes i Fredriksstad af Sygehuse et militært, «Betesda» samt et tilhørende den katholske Menighed. I Fredrikshald har man et Interneringslokale samt et af katholske Søstre drevet mindre Sygehus, «Maria Hospital», med 8 Sengepladse. Grundstenen er lagt til et nyt og større katolsk Sygehus, der skal ligge lige i Nærheden af det gamle.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Rets- medicinske Forretninger.
Smaalenenes Amt	43	1	3115	20
Eidsberg	¹⁾ 4	-	528	2
Moss	²⁾ 20	-	540	2
Sarpsborg	³⁾ 11	⁵⁾ 1	1328	14
Hvaler	⁴⁾ 8	-	719	2

¹⁾ Askim 1, Eidsberg 1, Rakkestad 1, Rødenes 1. ²⁾ Spydeberg 2, Hobøl 2, Moss By 9, Moss Herred 2, Rygge 2, Vaaler 2, Raade 1. ³⁾ Fredriksstad 8, Glemminge 1, Sarpsborg 1, Tune 1. ⁴⁾ Fredrikshald 7, Id 1. ⁵⁾ Fredriksstad.

IV. Buskerud Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		14996,85	105 203	43	9	48	17
1. Drammen Stads- fysikat	Drammen, Kjøbstad	6,86	20 437	14	5	8	-
2. Drammen Læge- distrikt		596,32	14 227	1) 2	-	4	2
	Lier	319,97	7 710	1	-	2	-
	Røken	114,07	3 447	-	-	1	1
	Hurum	161,97	2 634	-	-	1	1
	Holmsbu, Ladested ...	0,31	436	-	-	-	-
3. Ringerike		1 800,92	15 680	8	2	10	4
	Hønefoss, Kjøbstad	1,06	1 505	5	1	3	-
	Hole	304,04	3 683	1	1	2	1
	Norderhov	855,54	7 906	-	-	2	2
	Aadalen	640,28	2 586	2	-	3	1
4. Modum		2 358,86	25 037	9	-	11	1
	Nedre Eker	109,07	3 510	1	-	2	-
	Øvre —	477,39	7 491	4	-	3	1
	Modum	519,17	7 918	2	-	3	-
	Sigdal	1 253,23	6 118	2	-	3	-
5. Nes		2 899,46	7 603	2	-	4	3
	Nes	1 539,74	3 708	1	-	2	1
	Gol	1 359,72	3 895	1	-	2	2
	Hemsedal						
6. Aal		2 723,81	5 377	2	-	2	2
	Aal	1 169,83	3 470	2	-	1	1
	Hol	1 553,98	1 907	-	-	1	1
7. Sandsvær		1 310,32	12 343	4	2	6	2
	Kongsberg, Kjøbstad	63,08	5 291	4	2	2	-
	Sandsvær	670,58	4 671	-	-	2	1
	Flesberg	576,66	2 381	-	-	2	1
8. Rollag		3 300,30	4 499	2	-	3	3
	Rollag	435,39	1 543	1	-	1	1
	Nore	2 864,91	2 956	1	-	2	2

1) Distriktslægen bor i Drammen By.

Sundhedstilstanden har været mindre god. Af de fleste epidemiske Sygdomme er der anmeldt flere Tilfælde end Aaret iforveien; særlig er dette Tilfældet med akutte Katarrer, Kighoste og Lungebetændelse; Mæslinger og Influenza optraadte som mere udbredte Epidemier. Det samlede Antal af anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde var 12 671, hvoraf 371 dødelige; i 1897 var de tilsvarende Tal 9 685 og 227. I de sidste 30 Aar er i Buskerud Amt overhovedet kun i 1 Aar, nemlig i 1891, anmeldt et større Antal epidemiske Sygdomstilfælde end i indeværende Aar.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 1 846 eller 14,4 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (128 100) mod 13,4 pro mille Aaret forud.

Med Hensyn til Fordelingen af de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** paa Maaneder og Distrikter, samt med Hensyn til Dødsfald af disse Sygdomme henvises til Tabellen paa Side 44, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** anmeldtes ialt 58 Tilfælde, hvoraf 5 dødelige. I Drammen Stadsfysikat forekom Sygdommen sporadisk næsten hele Aaret igjennem; ialt behandledes 23 Tilfælde, hvoraf de allerfleste paa Sygehus. 6 Tilfælde optraadte om Vaaren i nogle Huse ganske nær Indtagssdammen for Byens Vandværk, dog uden skadelige Følger for Vandforsyningen; 4 Tilfælde forekom hos Tilreisende. I Anledning af en Epidemi under Vaabenøvelserne paa Helgelandsmoen stilledes samtlige i Drammen hjemmehørende militære Mandskaber under Sundhedskommissionens Kontrol 3 Uger efter Hjemkomsten. (C. Bonnevie). I Drammen Lægedistrikt forekom 3 spredte Tilfælde, der samtlige indlagdes paa Sygehus. Paa Ringerike indtraf i Juni en begrændset Epidemi paa Helgelandsmoen under Vaabenøvelserne; der var i det Hele 12 Angrebne, og Leiren blev i Anledningen underkastet en nøiagtig Undersøgelse og desinficeret grundig. Forøvrigt indtraf kun et enkelt Tilfælde i Norderhov. Fra Øvre Eker i Modum er anmeldt 8 Tilfælde, næsten udelukkende i de sidste 5 Maaneder af Aaret. I Lyngdal i Sandsvær forekom 7 Tilfælde i 1ste Kvartal som Fortsættelse af den i forrige Aar i de samme Familier begyndte Epidemi; sidst paa Aaret forekom der atter 1 Tilfælde i det først angrebne Hus.

Et Tilfælde af **Børnekopper** indtraf hos en voxen Mand i April i Drammen Stadsfysikat; Manden, der var smittet i Kristiania, indlagdes paa Lazaretet. Den i Anledning af dette Tilfælde iværksatte offentlige Vaccination og Revaccination benyttedes kun i ringe Udstrækning, og indskrænkede sig væsentlig til den tvungne i det koppesmittede Hus; Revaccinationen gav som Regel hos voxne Individer positivt Resultat, hos Mange endog et generende stærkt Anslag. (C. Bonnevie).

Af **Skarlagensfeber** kjendes ialt 187 Tilfælde, hvoraf 7 dødelige (3,7 pCt.). Sygdommen forekom sporadisk i alle Distrikter, havde som oftest et let Forløb og viste i det Hele taget ringe Tilbøjelighed til at udbrede sig videre udenfor de Kredse, hvor den havde faaet Indpas. I Drammen By forekom Sygdommen med spredte Tilfælde i de 3 første Kvartaler; Smitteimport udenfra kunde i Regelen paavises. (C. Bonnevie). I Drammen Landdistrikt forekom flere smaa lokale Epidemier. Nogle faa Tilfælde i de overbefolkede Arbejderboliger ved Slemmestad Cementfabrik i Røken foranledigede ingen Epidemi dersteds, uagtet de Syge paa Grund af manglende Isolationslokale ikke kunde afsondres. (G. H. Pettersen). Paa Modum forekom spredte Tilfælde over hele Bygden. Det eneste fra Rollag anmeldte Tilfælde skrev sig fra Kongsberg, idet en Pige, som tjente dersteds, blev syg i Tjenesten og forlangte at blive transporteret til sit Hjem. (Kjær).

Epidemiske Sygdomme.

44

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	58	5	58	5	5	3	3	2	13	2	6	5	5	6	3
Børnekopper	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	187	7	187	19	29	14	5	4	10	12	7	26	24	19	18
Mæslinger	1354	17	1354	2	11	18	54	201	308	236	80	42	132	140	130
Difteri (Croup)	100	27	100	6	13	3	7	4	4	6	13	9	15	11	9
Blodgang	4	-	4	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-
Barselfeber	21	8	21	3	5	2	3	-	1	1	-	3	-	2	1
Pyæmi, Septhæmi	23	12	19	2	1	1	1	3	1	2	2	2	3	1	-
Rosen	183	3	183	20	13	22	18	16	15	14	9	10	14	15	17
Røde Hunde	108	-	108	-	3	25	28	34	5	2	6	-	-	1	4
Vandkopper	105	-	105	7	16	6	11	10	2	8	5	8	23	2	7
Kusma	16	-	16	-	1	6	5	1	1	1	-	-	-	1	-
Kighoste	920	32	920	119	126	160	114	86	41	35	33	39	56	49	62
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	4722	109	4688	496	533	477	409	401	311	223	197	231	356	469	585
Influenza	1913	11	1913	157	413	539	269	91	44	18	23	33	40	91	195
Bamlesyge	13	-	13	4	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	849	82	849	78	86	121	88	110	62	44	23	29	52	77	79
Pleurit	222	10	222	29	20	25	26	14	14	11	21	14	15	13	20
Gigtfeber	239	6	239	23	27	30	20	23	25	14	5	11	13	21	27
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1628	40	1628	123	98	90	116	118	157	175	160	171	164	142	114
Skjørbug	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	3	1	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	12671	371	12632	1093	1411	1542	1179	1119	1015	805	590	633	913	1061	1271

Buskerud Amt. 1898.

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Drammen Stadsfysikat.		Drammen Læge- distrikt.		Ringerike.		Modum.		Nes.		Aal.		Sandsvær.		Rollag.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	23	3	3	-	13	1	8	1	-	-	1	-	10	-	-	-
Børnekopper	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	16	1	53	2	46	1	45	2	7	1	8	-	11	-	1	-
Mæslinger	442	8	51	4	361	2	277	3	11	-	36	-	176	-	-	-
Difteri (Croup)	18	4	22	8	11	3	40	12	4	-	-	-	5	-	-	-
Blodgang	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Barselfeber	2	1	1	-	1	1	6	3	2	2	2	-	7	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	4	4	1	1	5	2	2	2	-	-	8	1	1	-	2	2
Rosen	49	2	12	-	30	1	58	-	1	-	5	-	23	-	5	-
Røde Hunde	91	-	5	-	9	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Vandkopper	31	-	1	-	16	-	36	-	-	-	-	-	20	-	1	-
Kusma	11	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Kighoste	369	18	9	3	260	5	233	6	-	-	-	-	49	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorg	1737	34	320	3	1016	32	890	14	60	4	50	3	555	14	94	5
Influenza	410	1	115	1	535	2	364	1	86	3	16	2	356	-	31	1
Bamlesyge	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	227	21	63	12	144	10	248	24	40	4	18	2	70	5	39	4
Pleurit	48	3	15	2	56	-	75	4	6	-	4	-	14	-	4	1
Gigtfeber	45	2	17	-	41	-	67	-	9	-	28	-	26	3	6	1
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	470	20	108	3	412	3	355	6	4	-	6	1	269	7	4	-
Skjørbug	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3998	123	797	40	2957	63	2709	78	230	14	195	9	1598	30	187	14

Mæslinger optraadte epidemisk over hele Amtet med Undtagelse af i Rollag Distrikt; ialt anmeldtes 1 354 Tilfælde, hvoraf 17 dødelige (1,3 pCt.). En saa udbredt Epidemi er i de sidste 30 Aar kun indtruffet 2 Gange i Amtet, nemlig i 1882 med 1 408 Tilfælde, hvoraf 43 dødelige (3,1 pCt.) og i 1888 med 1 902 Tilfælde, hvoraf 61 dødelige (3,2 pCt.). De fleste Angrebne anmeldtes i Mai—Juli i Drammen Stadsfysikat og Drammen Lægedistrikt samt paa Ringerike; i de øvrige Distrikter var Sygdommen væsentlig udbredt i 2det Halvaar; den havde for det Meste en mild Karakter. Til Hallingdal — Nes og Aal — kom Sygdommen i November og udbredte sig raskt opover hele Dalen paa de fleste Gaarde, da Mæslinger ikke havde været her paa flere Aar. Sygdommen angives fra Aal at have været noksaa streng, idet den ofte ledsagedes af Lungebetændelse, samt bragte gamle skrofule-tuberkuløse Betændelser til ny Opblussen, foruden at nye Tilfælde kom for Dagen. (A. Olsen og Rømcke).

For **Difteri** behandledes ialt 100 Tilfælde, hvoraf 27 dødelige. I Drammen By forekom 18 Tilfælde, de fleste (5) i Juli. Smittekilden kunde blot undtagelsesvis paavises; næsten alle Patienterne indlagdes paa Lazaret, efterat Diagnosen var konstateret ved bakteriologisk Undersøgelse. 40 Tilfælde er anmeldt fra Modum; her forekom i Begyndelsen af Aaret ved Solbergelven i Nedre Eker en lokal Epidemi; de øvrige Tilfælde var for det Meste spredte over det hele Distrikt. Den for Anledningen ansatte Epidemilæge antager, at Smittestoffet oprindelig er indført til Nedre Eker ovenfra Krogstadelven, hvor der Høsten forud skal have forekommet enkelte sporadiske Tilfælde, men siden syntes Sygdommen at udbrede sig gennem Skolen ved Bjørhus. Det viste sig nemlig, at næsten samtlige Angrebne enten selv gik paa denne Skole eller havde Sødskende, som gik der, medens saavidt vides intet Tilfælde forekom blandt de Børn, der gik paa Skolen ved Solbergs Spinderi. Ovennævnte Skole lukkedes derfor en Maaned Tid og desinficeredes. (Kamstrup). I et temmelig begrændset, men tæt bebygget Strøg, Braatebakken i Øvre Eker, iagttoges om Høsten nogle faa Tilfælde, der alle var meget lette, med Undtagelse af ét, hvor Døden indtraf, før Læge budsendtes. Det først iagttagne Tilfælde var hos en Landhandler, der havde en ikke ubetydelig Handel. Da han raadede over et tilstrækkeligt stort Husrum og syntes at byde Garanti for, at den nødvendige Isolation vilde opretholdes, fandtes det ikke paakrævet at lukke Butiken. Der skede heller ikke nogen videre Udbredning fra dette Hus trods den fortsatte Handel. (C. Bull). I Nes forekom 4 Tilfælde i 3 Huse i Nesbyen; Smitten skrev sig fra en Familie, der netop var hjemkommet fra Amerika.

Af **Barselfeber** kjendes ialt 21 Tilfælde, hvoraf 8 dødelige. Om et Tilfælde i Aal berettes følgende: Fødselen gik saa hurtig for sig, at der ikke blev Tid til at hente Jordmoder. En tilkaldt Nabokone maatte ile tilhjælp, som hun gik og stod. Kort efter Fødselen fik først Barnet Rosen paa Genitalia og Partiet deromkring, derefter fik Barselkonen Ansigtsrosen og desuden en langvarig Para- og Perimetrit. Barnet døde. (Rømcke).

En mindre Epidemi af **Røde Hunde** optraadte i Drammen By i Marts —Mai; selvfølgelig anmeldtes kun et Faatal af de Angrebne.

Ogsaa af **Kusma** var der, efter mange Aars Forløb, sammesteds en liden Epidemi.

Kighoste havde en betydelig Udbredelse i den sydøstlige Del af Amtet; den optraadte for det Meste mildt; blandt de anmeldte Tilfælde var Dødeligheden 3,5 pCt.

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne forekom hyppigere, og Dødeligheden af disse Sygdomme var langt større end i noget foregaaende Aar, for hvilket der foreligger statistiske Oplysninger.

Influenza forekom i 1ste Kvartal epidemisk i alle Distrikter og havde som Regel et mildt Forløb, ofte som en simpel Feber. Den er, skriver Stadsfysikus, nu blevet en aarvis Sygdom i Drammen By. Der forekom Tilfælde i alle Maaneder af Aaret, men nogen større epidemisk Udbredning havde den kun i Aarets første og sidste Kvartal. I Nes herskede Sygdommen epidemisk, især i Aarets 3 første Kvartaler; den havde her et meget ondartet Forløb og ledsagedes hyppig af Lungebetændelse og Gastro-Enterit. (A. Olsen).

Det samlede Antal af anmeldte Tilfælde af **Lungebetændelse** er med Undtagelse af 1889 større end saavidt vides i noget foregaaende Aar, hvorimod Dødeligheden blandt de anmeldte Tilfælde ikke har været særdeles stor (9,7 pCt.). Sygdommen syntes i Drammen By ikke at være smitsom, idet der ikke forekom flere Tilfælde i samme Familie eller i samme Hus, derimod syntes den stundom at optræde paafaldende hyppigt i visse Distrikter af Byen i Modsætning til i andre Strøg. Den milde, snefattige Vinter og den kolde, fugtige Sommer i 1898 kan maaske have havt nogen Indflydelse paa den croupøse Lungebetændelses hyppige Optræden, ligesom Sommerens abnorme Klima synes at have vendt op og ned paa Forholdet mellem de katarralske Sygdomme i Aandedrætsorganerne og Sommerdiarræerne. (C. Bonnevie). I Modum var noget over $\frac{1}{3}$ af samtlige Angrebne under 15 Aar; maaske var Lungebetændelse hos en Del af disse Eftersygdom efter Kighoste eller Influenza. (C. Bull).

Akut Diarré optraadte forholdsvis sjelden, hvilket sættes i Forbindelse med det kolde og fugtige Veir, der udmærkede Sommeren.

Af **Iktus** forekom i Nes i en liden Grænd en Epidemi blandt større Børn.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af nedenstaaende Tabel.

Sygdom.	Tils. Behandlede.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.								
			1		2		3	4		5	7
			Drammen Stadsfysikat.		Drammen Lægedistrikt.		Ringerike.	Modum.		Nes.	Sandsvær.
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar....	8	-	5	-	-	-	1	1	-	-	1
Erhvervet Syfilis, nye Tilfælde....	31	6	9	1	3	1	3	5	4	9	2
Hereditær Syfilis ..	3	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-
Gonorré, Uretrit....	96	-	61	-	7	-	11	9	-	-	8

Veneriske Sygdomme forekommer ikke hyppigt i Drammen By; de fleste Tilfælde af veneriske Saar og erhvervet Syfilis er optraadt hos Søfolk, der medbragte Sygdommen fra Ulandet. For Gonorréens Vedkommende angiver Flertallet af Patienter, at de har faaet Sygdommen af ukjendte Fruentimmer i Kristiania. (C. Bonnevie). I Nes overførtes ved en Mand Syfilis til dennes Kjæreste og Barn og fra disse videre ved 2 Smaapiger, der fungerede som Barnepiger i 2 Familier, saa ialt 9 Personer viste sig at være angrebne. (A. Olsen).

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Drammen Stadsfysikat.....	365	60	123	242
— Lægedistrikt	210	55	40	170
Ringerike	186	30	63	123
Hønefoss By.....	23	1	7	16
Bygder	163	29	56	107
Modum	318	51	78	240
Nes	85	8	14	71
Aal	67	3	9	58
Sandsvær	136	23	30	106
Kongsberg By	76	8	20	56
Bygder	60	15	10	50
Rollag.....	34	3	14	20
Buskerud Amt	1401	235	371	1030
Deraf i Byer	464	69	150	314
— Bygder	937	166	221	716

Af **Fnat** opgives ialt behandlet 106 Tilfælde.

Dødsfald af **Lungetuberkulose** (se ovenstaaende Tabel) udgjorde for det hele Amt 16,8 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald og 22,8 pCt. af Dødsfald foraarsagede ved ikke epidemisk Sygdom; for Byerne var Forholdet henholdsvis 14,9 pCt. 22,0 pCt. og for Bygderne 17,7 pCt. og 23,2 pCt. — I Drammen By har Antallet af kjendte Dødsfald af denne Sygdom i Aarene 1878--1898 været henholdsvis følgende: 49, 41, 71, 42, 59, 52, 51, 57, 51, 56, 53, 49, 41, 46, 32, 45, 41, 45, 44, 45, 60. I de sidste 6 Aar har Desinfektion af Gang- og Sengklæder samt Boliger efter afdøde Tuberkulose været gennemført saa konsekvent, som muligt. (C. Bonnevie). Ogsaa i Drammen Lægedistrikt har Antallet af Dødsfald af Tæring været saa sørgelig stort, at indgribende Foranstaltninger mod denne Sygdom er høist paakrævet. (G. H. Pettersen).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Drammen Lægedistrikt forpleies fremdeles mange af disse Syge. Af 126 Patienter er ca. 100 fra andre Kommuner. Forpleiningen bedres stadig og er i de 6 største Kolonier endog meget tilfredsstillende. Disse Kolonier er: 1) Gunner Opsahls Koloni i Tranby for sindssyge Kvinder, udelukkende optaget af Kristiania Fattige. Belæg 16. 2) Jens Opsahls Koloni for Kvinder paa Gaarden Sjøggerud i Sylling. Væsentlig optaget af Drammens Fattigvæsens Sindssyge. Belæg 14. 3) Mathea Nordahls Koloni, Tranby, sorterer under Gaustad Asyl. Belæg 8 Kvinder. 4) Amund Horbergs Koloni for Kvinder, Tranby, optages væsentlig af Kristiania Fattigvæsen. Belæg 15. 5) Sundbyes Koloni for Mænd paa Sølyst i Hurum. Belæg, paa 2 nær selvbetalende, 9 Patienter. I de øvrige Kolonier er Belægget fra 3 til 5. Som før oftere nævnt falder det vanskeligt at

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Accouchement forcé.		Perforation.	Dekapitation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Død.	Lev.	Død.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	46	¹⁾ 1	²⁾ 42	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	6	-	4	2	-	-	-	-	2	2	1	-	-
Barselkrampe	2	³⁾ 1	3	-	-	³⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning ..	-	-	-	-	1	⁴⁾ 1	1	1	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	2	-	²⁾ 3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	3	-	1	2	-	-	-	1	-
Stort Fosterhoved	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
Tilsammen	60	2	55	9	4	2	2	4	2	2	1	1	14
	62		64		6		6						

¹⁾ Dødsårsag: Peritonit. ²⁾ Blandt disse var et Tvillingpar. ³⁾ Dødsårsag: Barselkrampe. ⁴⁾ Dødsårsag: Blødning.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- deler.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Drammen Stadsfysikat	711	14	408	101	9	4	11	5	1
Drammen Lægedistrikt	454	18	241	42	4	1	2	1	-
Holmsbu Ladested	10	-	5	-	-	-	-	-	-
Bygder	444	18	236	42	4	1	2	1	-
Ringerike	495	7	241	50	8	1	4	1	-
Hønefoss By	148	2	29	7	2	-	-	-	-
Bygder	347	5	212	43	6	1	4	1	-
Modum	819	20	453	67	11	2	6	2	-
Nes	198	5	123	13	3	1	2	1	-
Aal	136	3	81	11	-	1	1	-	-
Sandsvær	388	9	178	30	6	3	5	1	-
Kongsberg By	190	4	81	14	-	3	4	-	-
Bygder	198	5	97	16	6	-	1	1	-
Rollag	106	4	85	13	4	-	1	-	-
Buskerud Amt	3307	80	1810	327	45	13	32	11	1
Deraf i Byer	1059	20	523	122	11	7	15	5	1
— Bygder	2248	60	1287	205	34	6	17	6	-

skaffe dyriske og voldsomme Patienter et godt Forpleiningshjem. Men uagtet Forholdet i saa Henseende fremdeles er misligt, er det dog nu antagelig noget bedre, idet Belægget i de daarligste Kolonier er blevet formindsket. Distriktet er forsaavidt uheldigt stillet, som de andre Distrikter i Amtet tyer hid, naar de er i Forleghed og ikke kan faa Vedkommende bortsat paa Hjemstedet. Her kan vi i Reglen skaffe Plads, saa daarlig den end ofte kan være. Forpleiningsgodtgjørelsen for slemme, urenlige Patienter dreier sig mellem Kr. 280,00—320,00, for renlige, mere medgjørlige Patienter fra Kr. 200,00—280,00. (G. H. Pettersen).

Af Lægerne udførtes 88 **obstetriciske Operationer**, hvoraf 22 i Drammen Stadsfysikat, 5 i Drammen Lægedistrikt, 17 i Ringerike, 23 i Modum, 2 i Nes, 3 i Aal, 13 i Sandsvær og 3 i Rollag. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa Side 49.

Om **Jordmoderhjælpen** har en Del Jordmødre leveret Indberetninger til Distriktslægerne. De af disse gjorde Sammendrag sees af Tabellen paa næste Side.

Sandsen for og Forstaaelsen af A- og Antiseptikens Betydning synes mere og mere at gaa op for Jordmødrene i Drammen Lægedistrikt. Til en Forening af Jordmødre i Drammen By har Distriktets Jordmødre Adgang, og denne benytter de flittig. I Foreningens Møder har flere af Byens yngre Læger i det sidste Aar holdt Foredrag for og Diskussioner med Jordmødrene. (G. H. Pettersen).

Jordmoderhjælpen.

Lægedistrikter.	Jord- modrene har bistaaet Antal Fødende.	Deraf opgives:						
		Isseleie.	Ansigtisleie.	Sædeleie.	Fodleie.	Tverleie.	Uopgivet Leie.	Abort.
Drammen By	¹⁾ 864	838	2	22	10	5	-	-
Drammen Lægedistrikt.....	²⁾ 376	290	4	5	5	2	74	-
Modum	409	389	2	6	6	3	-	3
Nes	83	-	-	-	-	-	83	-
Aal	50	47	-	-	3	-	-	-

¹⁾ 13 var tvillingfødende. ²⁾ 4 var tvillingfødende.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 50.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 2 241 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 45,2.

Efter Presternes Opgaver er 13 Kvinder **døde paa Barselseng**, efter Lægernes 14. Af disse døde 8 af Barselfeber, 3 af Barselkrampe, 1 af Emboli, 1 af Blødning og 1 af Peritonit.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	235	69	166
Kræft (Cancer og Sarkom).....	135	37	98
Alderdomssvaghed	115	25	90
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	109	50	59
Lungebetændelse	82	25	57
Organisk Hjertesygdom.....	73	23	50
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne..	71	18	53
Hjerneslag	57	17	40
Kronisk Bronkit etc.	53	13	40
Medfødt Svaghed	44	18	26
Akut Diarré	40	25	15

Veirliget. Vinteren var for det Meste mild og snefattig; fra Rollag skildres den dog som kold, tildels med Barfrost, hvorved megen Græsmark tog Skade af Isbrand. Vaaren kom sent og var ligesom Sommeren kold og fugtig. Høsten forholdsvis mild og smuk. Om Udbyttet af Jordbruget berettes fra Aal og Rollag: Mængden af Hø blev ringe, men det indbjergedes godt; Havren blev, særlig i de høiere liggende Bygdelag, ikke moden, men maatte skjæres grøn. Poteterne var smaa og af ringe Fold. Allerede fra Høsten af var Høprisen oppe i en her paa lang Tid ukjendt Høide, idet der lige efter Indhøstningen forlangtes og betaltes Kr. 12,00 pr. Skippund; senere endog adskillig mere.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Drammen By har Levemaaden i hele Aaret været god, der har været let Adgang til Arbeide med god Fortjeneste, Arbeidslønnen har været stigende, kanske raskere end Prisen paa Husleie og Livsfornødenheder. Dog har Arbeidsklassen vistnok ikke stor Sparsomheds-sands, den større Arbeidsfortjeneste gaar i Regelen med til flottere Levemaade eller større Luxus i Klædedragt og Hjemmets Udstyr. Foreningsliv, Fester, Udflugter og al Slags Fornøielser trækker ogsaa store Vexler paa Menigmands Pung. Af nye Fabriker er opført flere i 1898, ældre Fabriker er delvis omdannede eller udvidede, saaledes at en større Arbeidsstyrke sysselsættes i Industriens Tjeneste, til hvilken ogsaa Haandværkere tildels gaar over. En stadigt og raskt stigende Dampskibsfart, der nu aldrig hindres af Is om Vinteren, skaffer mange Hænder lønnende Arbeide Aaret rundt. Bryggearbeiderne danner derfor nu en meget stor Korporation, der har sin egen Syge- og Understøttelseskasse, og hvis Medlemmer i økonomisk Henseende er godt situerede. Drikfældigheden, hvorom jeg i forrige Aarsberetning udtalte mig noksaa gunstig, antages ikke at være aftaget under de nuværende gode Tider, ialfald øges stadig Antallet af Drukkenskabsarrestanter, dette kan dog ogsaa skyldes en hurtigere og strengere Indskriden fra Politiets Side overfor synlig Berusede paa Gaderne og offentlige Steder. Sædeligheds-tilstanden maa nærmest karakteriseres som upaaklagelig. Offentlig Prostitution kjændes ikke, og den hemmelige antages heller ikke stærkt udbredt; den forholdsvis ubetydelige Udbredning af venerisk Smitte tyder jo ogsaa derpaa. Boligerne bedres fremdeles, forsaavidt Familierne gjerne vil have rummeligere Leiligheder nu end før, men selve Bygningsmaaden kan ikke roses. Bolignøden vedvarer fremdeles, Nybygningen hemmedes vedvarende i 1898 ved gamle, strenge Bygningsregler tilknyttede den nye Bygningslov. Som Følge deraf er Husleien dyr og stigende ogsaa i det forløbne Aar. Særlig vanskeligt falder det for Familier med flere Børn at finde Hus, og disse Familier maa ofte nøies med de daarligste Bekvemmeligheder, selv om de har baade Eyne og Villie til at betale ordentligt. Bliver flere Familier husvilde, f. Ex. ved Brandskade, volder det særlig Vankelighed at skaffe dem Hus. Der klagedes, dog maaske med mindre Føie, over Dyretid paa Næringsmidler, men Forsyningen maa dog gjennemgaaende ansees tilstrækkelig og Adgangen til at erholde dem let. I det Hele er der vel heller ikke Grund til at klage paa deres Beskaffenhed; for Fiskens Vedkommende maa man dog ikke stille for store Fordringer til dens Friskhed, en naturlig Følge af, at Byen ikke ligger ved Søen. Kontrollen med Fødemidlernes Behandling, specielt Kjød og Melk, er dog meget mangelfuld, og hvad man har Anledning til at se i saa Henseende, er ikke appetitvækkende. Melkestellet paa de større Gaarde omkring Byen, hvorfra Melk leveres direkte til Forbrugerne, bedres dog, ligeledes i de saakaldte Meierier i Byen. Sandsen for Kontrol med Kreaturbesætningernes Sundhed synes imidlertid ikke at være stor; specielt foretoges, saavidt mig bekjendt, Undersøgelser om Tuberkulose blandt Kvægbesætningerne sjelden. (C. Bonnevie).

I Røken (Drammen Lægedistrikt) er i de senere Aar anlagt flere store Teglværk, flere større Veianlæg har været under Bygning, og Slemmestad

Cementfabrik har en stor, til Fabriken nok saa løst knyttet Arbeidsstok. Iberegnet Koner og Børn udgjør den vistnok mere end 1 000 Mennesker. Fabriken har lidt efter lidt voxet sig stor, flere og flere Arbeidere har tiltrængtes, men Husrummet for disse er yderst trangt. Der er opført 4 Arbeiderboliger; i 1 bor 16 Familier, i de øvrige 3—8; hver Familie har desuden gennemsnitlig 3 Arbeidere i Logi. Disse er ikke altid Mors bedste Børn, og der er ofte Drik og Spektakel med dem. Slemmestad er næsten utilgængelig fra Røken og har derfor al sin Trafik fra Kristiania, hvorfra de fleste Fødevarer lige til Melk erholdes. Med denne Trafik følger da ogsaa hyppig Indførsel af smitsom Sygdom. Naar ovennævnte Fabrikarbeidere undtages, er selve Befolkningen i Røken ædruelige, skikkelige og vindskebelige Folk. Indtil 70-Aarene var Røken en stagnende Bygd. Folkemængden tiltog ikke, og Bygden stod stille i økonomisk og kulturel Henseende; men i de senere Aar, især i de sidste 10 Aar, er Bygden gaaet jævnt og godt fremad, saa Amtmanden i Buskerud i en Samtale for en Tid siden sagde, at han ansaa Røken for en af Amtets bedste Bygder. Det er ogsaa Distriktslægens Mening. Røken har i mange Aar staaet i Vanry for sine slette Veie; nu i de sidste fem Aar er der stadig drevet paa med nye Veianlæg. Og naar om et Par Aar de paabegynde Chausséer til Slemmestad og Nærnes bliver færdige, vil Røken have gode og tidsmæssige Veie. Lier har sin Achilleshæl i Lierstranden, men saa ilde, som det før var, er det vel neppe derude. Der reiser sig nu Røster for at hæve Lierstranden op fra det slette Ry for Drukkenskab, Usædelighed og Urenlighed. Vi faar haabe, det vil lykkes. Ogsaa paa Hurum har man i den senere Tid havt store Veiarbeider fore, ligesom der er bygget flere store Fabriker. Dette har medført Tilstrømning af mange Løsarbeidere, der jo altid volder lidt Forstyrrelse i de rolige, vante Forhold. Renligheden er absolut i Fremgang i det hele Distrikt. Ungdomsforeninger, Skytterlag, Skisport, Sangforeninger og Orkesterforeninger bidrager meget til at samle Unge og Gamle om ædlere Fornøielser. Fyld, Slagsmaal og Spektakler ved Auktioner, Begravelser og Brylluper er snart en Saga blot. Levemaaden maa siges at være meget god. Tjenere og Arbeidere er saa fordringsfulde med Hensyn til Kosten, at det er vanskeligt for Husbondsfolkene at tilfredsstille dem. Der leves kanske vel meget paa Saltmad endnu, især øverst i Lier, men i de nedre Bygder i Lier er Adgangen til ferskt Kjød rigelig. Fjorddistrikterne Røken og Hurum har rigelig Fisk. Meierierne sluger al Melken, saa der vist i de fleste Husholdninger bruges for lidet Melk og for meget Kaffe. (G. H. Pettersen).

I Ringerike tiltager utvivlsomt Drikfærdigheden i Hønefoss, hvorimod Bygderne fremdeles holder sig ædruelige. (W. Müller).

I Modum Distrikt er den økonomiske Evne gennemgaaende god, ligesaa Levemaaden. Paa Grund af de gode Tider og den megen Fabrikdrift er der megen Rørelse og Brug for alle Hænder; Arbeidsomheden er stor, Folket er meget flittigt, strævsomt og vindskebeligt. Det er meget vanskeligt at faa Hjælp til et eller andet, da Alle saaledes er stadig optaget, saa ialfald her i Eker. Nedre Eker med sine 3 470 Mennesker antager mere og mere Udseendet af et rent Fabrikdistrikt. Foruden ved Solberg- og Krokstadelven paagaar navnlig i Mjøndalen en rigelig Fabrikførelse: Dampsage, Cellulosefabrik, Kalkfabriker o. s. v., og som Følge heraf bliver Bebyggelsen rent bymæssig med Hus i Hus. Til Nytte for Bygden er det visselig ved den rigelige Adgang til Fortjeneste for Arbeidsstanden, ligesom der Skatteprocenten er sunket stærkt ved den vægtige Andel, Fabrikernes temmelige store Indtægt tager i Udgiftsbudgettet. Men naturligvis udebliver heller ikke de mindre lyse Sider ved en saadan Sammenhobning af Mennesker, ofte tildels fremmede Elementer, med mindre gode Egenskaber, og Drik og Polituorden høres ialfald ofte omtalt fra Mjøndalen, hvor det endog har været nødvendigt at ansætte særskilt Politibetjent. I Øvre Eker er der i Vestfossen

tildels lignende Forhold ved de ret tælrige Fabrik anlæg sammesteds. I Modum er der ikke faa Anlæg i Prestegjældet, spredte paa en længere Strækning, men ihvertfald hører man derfra ikke saa meget Tale om alskens Uorden. Haandteringerne forresten er væsentlig Agerbrug og Skogdrift. Boligerne er gode i det Hele. De mange nye Arbeiderhuse af Plankemateriale, der saagodtsom overalt stadig opføres, er rummelige, lyse og pene at se til, dog er vistnok Lusheden ikke synderlig stor, og de synes ikke beregnede for den stærke Vinterkulde. Det gjør forresten et overmaade behageligt Indtryk at se den Hygge og Properhed, som træder en i Møde i mange af disse Hjem, hvor Børneflokken ikke er for stor eller Husmoderen for slusket, og hvortil der i Regelen er knyttet en lille Jordstrimmel, der ogsaa bidrager til at øge Hygge og Vindskibelihood ved et lidet Haveanlæg eller en Smule Ager; Høsegaard sees hos ikke ganske Faa, hvorimod det er sjelden, at nogen anskaffer en Ko. Gaardbrugerstandens Boliger er ikke meget store, ofte kun med 1 Etage, og synes fleres- steds endnu mindre paa Grund af den nærliggende store og lange Udhushbygning. Ihvorvel man kan se mange pene og store Boliger, fornemmelig i Modum og Krødsherred, er Indtrykket navnlig her i Eker, at mange af Boligerne er temmelig gammeldagse, ikke vel indrettede, med for lidet Lys og skumle, tildels lave Værelser; det har ialfald forundret mig, at man ikke her som ellers i Landet efterhvert anskaffer større Vinduesruder og høiner Værelserne, i det Hele moderniserer noget sine Værelser, hvortil den økonomiske Magt er tilstede hos Mange. Vidtstrakte Jorder med fed Lerjord sees for det Meste; Jordbruget staar meget høit; Besætningerne er ikke store, gennemgaaende 12 Kjør og 2 Heste. Megen Indtægt erholdes ved Melkeleverance, der er temmelig betydelig fra de fleste Gaarde, idet der er fuldt op af Meierier. Gjennemgaaende klages over, hvor vanskeligt det er at erholde Arbeids- og Tjenerhjælp, saa Jordbruget falder temmelig kostbart, hvor der ikke er flere voxne Børn hjemme. Frugtav (Æbler og Kirsebær) og temmelig store Høsegaarde, tildels Biavl lægger man Vind paa. Næringsmidlerne er sikkerlig kraftige og sunde. Misbrug af alkoholiske Drikke skulde man ikke tro, var at tale om, Øludsalg er heldigvis forbudt, og her omkring eller paa Veiene ser man omtrent aldrig en beruset Mand, men der siges, at her ved Ekers Centrum, Hougsund, drikkes adskillig inden Døre af Ungdommen, væsentlig da ved de store Høitider, naar Arbeiderne er kommet hjem fra de forskjellige Fabriker rundt om. Der paastaaes ligeledes, at Sædeligheden skal staa lavt, jeg maa gjentagende fremhæve, at min Erfaring endnu kun henhører fra Eker. Man faar strax Indtryk af, at her hersker en temmelig materialistisk Opfatning af Livet; der er saaledes overmaade liden Kirkesøgning, medens Gjøglere og alskens Kunstnere stadig om Søndagen optræder og trækker Hus, ligesom Danselystigheder meget ofte finder Sted. Paafaldende er den lidet udbredte Avislæsning og anden Læsning, saaledes er der mærkelig nok i denne store, velstaaende Bygd intet Sognebibliothek, som dog nutildags findes saagodtsom overalt og netop støttes af Ungdommen. Men Ungdommen skal dog roses for dens Ivrigheid i Skiløbning, Cykling og i det Hele Sport i flere Retninger. (Chr. Bull).

Distriktslæge Rømcke anfører fra Aal Følgende: Som berørt i forrige Aars Indberetning, er der Grund til at antage at Virksomheden med de ca. 8 000 Rensdyr, som gaar oppe paa Fjeldvidderne, skaffer Høls Herred en Del Indtægt. Bygden har ogsaa vel anseede Ljaa-Smede, hvis Arbeide tildels er meget søgt udover Dalens Grændser. Et Par Rokfabrikanter har ogsaa jevn Sysselsættelse i ledige Stunder om Vinteren, da Gaardsarbeidet er mindre. Hestehandlerne, Kohandlerne og kanske ikke mindst Sauehandlerne bringer aarligen ogsaa Tusinder af Kroner til Bygden. Sauehandelen er ganske vist den sikreste. Disse Sauer, som om Vinteren hovedsagelig kjøbes i Bergens Stift, føres omkring Midten af Juni over Lærdalsøren op til

Fjeldbeiterne. Der er ganske mange af disse Sauehandlere og Konkurrancen derfor tildels ret skarp. Det hænder derhos heller ikke sjelden, at der kommer bort forholdsvis ikke faa Sauer, dels under Drivningen, dels paa Fjeldbeiterne. Dertil er Kjødprisen, særlig da i Kristiania, tildels adskillig fluktuerende. Imidlertid har Sauehandleren den store Fordel, at hans Salg udelukkende sker mod Kontant. Naar han saaledes forlader Byen efter afsluttet Handel, ved han saa temmelig nøie, hvor stor hans Fortjeneste har været. Hestehandlerens og Kohandlerens Pengebog er vistnok ved Hjemreisen nok saa fuld; ren Valuta indeholder den dog ikke meget af, men saameget mere af «Beviser». Var nu blot alle disse 1ste Klasses Papirer, var alting godt og vel, men Konkurrancen virker ikke altid til det Gode. — I flere tidligere Aarsberetninger er det usunde og for en stor Del ogsaa økonomiske Madstel, som her almindelig bruges, blevet omtalt. Ved at gennemblade de offentliggjorte Medicinalberetninger fra en længere Aarrække op til Nutiden vil man fra en Mængde Distrikter Landet rundt høre de samme Klager. Det kan saaledes ikke feile, her er Meget, som burde rettes paa. De Husholdningsskoler, som i de senere Aar, mest som amts- og statsunderstøttede Institutioner, er kommet i Gang, har været et Udtryk for den Trang, som her var at tilfredsstille. I de Aar, disse Skoler har virket, er ganske vist meget udrettet til Sagens Fremme. Imidlertid vil det, med det begrænsede Antal Elever, Skolerne kan modtage, og med den lange Tid, som saaledes maa antages at ville medgaa, til et paatageligt Resultat for vedkommende Landsdel kan vise sig, blive Spørgsmaal om Taalmodighed. Negtes kan det vel heller ikke, at de forskellige Landsdele eller Amter dels bestaar af økonomisk gunstigere stillede Stor- og Fladbygder med gennemgaaende mere Oplysning og Forstaaelse af sammes Værd, dels af mere afsides liggende Fjeldbygder med middelmaadige Formueskaar og kanske heraf følgende mindre Interesse for Reform i forskellige Retninger. Nu, alle Reformers kan ikke passe lige godt under forskellige Forholde; i Betragtning af nævnte Omstændigheder vil saaledes disse Amts-Landhusholdningsskoler vanskelig kunne virke til almindelig Tilfredshed fuldt ud. I Erkendelsen heraf har man jo ogsaa i Bergens Stift ved Siden af Husholdningsskoler havt omreisende Lærerinder til at undervise i Madstel m. m. Det synes at være Grund til at tro, at dygtige, energiske, seige, udholdende og taalmodige Vandrelærerinder i Husholdningsvæsen vilde være at foretrække fremfor Skoler i mindre og mere afsidesliggende Bygder, hvis man da ikke vilde oprette særskilte Skoler for disse. Det skal beredvillig medgives, at det vilde være vanskeligt at finde habile Personer, saaledes udrustede og staalsatte, at de kunde klare Opgaven og holde ud. Bonden taler saa ofte om Besparselsen, men det tager lang Tid, før det indsees, hvor besparende et kyndigere og bedre styret Husholdningsvæsen vil virke. Sundere vilde det ogsaa være for Bonden, naar han nogenlunde regelmæssig hele Aaret rundt fik kraftig, ordentlig tilberedt Mad; at det ogsaa nu for endel er Tilfældet, indrømmes gjerne. I Forbindelse med Ønskeligheden af et forbedret Madstel maa det være tilladt at minde om Tuberkulosen og dens profylaktiske Bekjæmpelse. En mindre heldig Kjendsgjerning maa nævnes i Forbindelse med Tanken om forbedret Husholdningsstel inden ialfald en Del af de mindre Landsbygder; man vil gjerne, at Husholdningsvæsenet skal være saa «brylaust» (letvindt, mageligt) som muligt. Naar man saaledes bebrejder Kokkepigen, at hun i den travleste Høaan byder paa tildels saa lidet nærende, mindre velsmagende og derhos temmelig ensformig Mad, er hun ikke opraad for Svar. Paa Smaagaardene har man almindeligvis ingen særskilt Kokke; denne er samtidig Aanejente. Noget rimeligt Menneske kan saaledes da vel ikke forlange, at hun, indkommen træt fra Aannearbeidet, skal give sig ifærd med noget omstændeligt Madstel, mens Karlene kanske strækker sig borte i Sengene! Som Arbeidsforholdene nu er her, at Aannefolkene tørner ud Kl. 5 Fm. og med

5 Maaltider med længere eller kortere Hvilestunder holder det gaaende til Kl. 8—9 om Aftenen i Godveir, burde disse Maaltider være nogenlunde kraftige. Den Fremtid tør, med Jernbanens Komme, ikke være saa fjern, da Aanarbeideren med Støtte i Fagforeningen bestemmer baade Arbeidstidens Længde, Lønnen og Kostholdet. Et virkeligt Lysspunkt i Kostholdet her er dog Smøret, som rigelig stilles til Arbeidernes Disposition paa Madbordet. Lidt gaadefuldt er det, hvorfor disse mange Jenter, som om Høsten drager udover og næsten alle som en tager Budeietjenester ude paa Sletbygderne, som Trækfugle saa regelmæssig kommer hjem igjen om Vaaren; selvfølgelig er der dog Undtagelser. Den fra Barnsben tilvante skarpe, salte, sure, tildels harske Mad maa falde i deres Smag, og Fordøielsen maa være i Orden. En omreisende Husholdningslærerinde vilde kunne udrette saare meget godt; dobbelt Fordel vilde man have af hende, om hun samtidig kunde undervise i Fjøsstel. Lærerinden maatte da ofre en 14 Dages Tid paa hver Grænd eller Skolekreds. De hertil anvendte Penge vilde svare gode Renter; Gaardens Produkter vilde blive bedre udnyttet og tilgodegjort, hvoraf vilde resultere et rationelt, økonomisk Husstel i det Hele taget. Mere Varer vilde blive at sælge, og — som Følge af den forbedrede Kvalitet — til høiere Priser. Som man nu staar i Begreb med Anlæg af Jernbaner paa alle Kanter af Landet, og vedkommende Distrikter skal yde sin Andel efter Evne, er der den stærkeste Opfordring for Landsbygderne til at tage sig ordentlig sammen og se sig om efter forøgede Indtægtskilder. I de Bygder, hvor Jernbaner skal bygges, raser der nu en Slags Fossefalds-Farsot. Har en Bonde et lidt større Fossefald paa sin Eiendom, ser han nu heri en stor Herlighed. Det svimler næsten for Tanken, naar han skal værdsætte Herligheden i Kroner. Han er nemlig ikke vant til at haandtere saa store Pengesummer, som han nu mener at have Udsigt til at komme i Besiddelse af. Fossefald, langt inde i Landet, uden Raastof for Fabrikvirksomhed i Nærheden, turde, nøgternt seet, kunne vurderes til moderate Priser hvis da ikke Elektrotekniken skulde i en nogenlunde nær Fremtid gjøre uanede Fremskridt. Hvor Forhold og Omstændigheder ikke maatte være gunstige for Fossefalds Udnyttelse til større Anlæg, turde de dog — med forbedrede Kommunikationer — finde sin Anvendelse for Opførelse og Drift af Fabriker, beregnede paa at tilfredsstille Behovet for et mindre Distrikt eller Dalføre, til Ex. Uldspinderier, Uldvæverier. Ungdomslagene omtales ogsaa i en foregaaende Aarsberetning; de findes nu næsten i hver Skolekreds. Interessen for disse synes fremdeles at være nok saa stor, men det gjælder stadig at skaffe morsom Underholdning, Oplæsning af fornøielige Stykker, Komediespil o. l. Gjøres der Forsøg paa at have lidt Alvor med iblandt, vinder dette ikke altid Bifald. Saaledes som Forholdet er, at Skolehuset rengjøres Lørdag Aften, og disse Ungdomsmøder paa Skolehusene holdes Søndagfternerne er dette ikke videre heldigt. Som antydnet af mig i en Skrivelse til Skolestyrerne for nogle Aar siden, burde ikke Skolehuset overlades til saadanne Møder, medmindre der ialfald i Forveien var deponeret Kr. 1,00, saa ordentlig Rengjøring kunde være gjort, inden Skolen Mandag Morgen begyndte sin Gjærning. Saameget som Staten og tildels Amtskommunerne yder til Folkeoplysningens Fremme, burde der opstilles bestemte Regler saavel angaaende Skolehuses Opførelse som deres Vedligeholdelse og Brug, herunder indbefattet Renhold. Noget offentligt Bidrag skulde saaledes ikke kunne erholdes udbetalt, medmindre der forelaa paalidelige, attesterede Oplysninger saavel angaaende, at Skolehuset var holdt i forsvarlig Stand, som at Renholdet havde været tilfredsstillende. Naar i Henhold til Lov af 14de Juli 1897 § 21 en Landbrugsingeniør i Statens Tjeneste med to bygdevalgte Mænd hvert 4de Aar skal besigtige Præstegaardens Huse, vilde det ikke være af Veien, om man ved samme Leilighed kunde besigtige Skolehusene. Det vilde være en god Støtte for Sundhedskommissionens Formand at kunne henvise til en

teknisk Autoritets Udtalelser. Man kan neppe overvurdere Betydningen af i alle Dele hensigtsmæssig og hygienisk opførte Skolehuse. Den opvoxende Ungdom modtager gennem Lærernes Foredrag om Sundhedslæren Oplysning om Nyttens og Behageligheden af rigeligt Lys, frisk Luft og gennemført Renlighed. Naar Barnet paa Skolen derhos ser dette i alle Henseender praktisk gennemført, forstaaes det bedst og fæster sig ogsaa bedst i Erindringen.

I Sandsvær er de hygieniske Forhold og Levemaaden gennemgaaende nok saa gode, da der stadig er godt for Arbejde. Nybygninger i Rollag forsynes nu altid med «Hægteglas», ligesom de ogsaa i andre Henseender indredes hensigtsmæssig. En og anden forandrer ogsaa sine gamle Vinduer, saa de kan aabnes, men naar denslags ikke findes i Husmandspladsene og Smaabrugene, skriver dette sig vistnok for er stor Del derfra, at det blandt den lavere Befolkning ansees ensbetydende med Træk af lufte gennem Vinduerne i ethvert Fald om Vinteren, og det hænder ofte, at de modsætter sig denne Maade at skaffe frisk Luft paa til Sygeværket, selv der, hvor «Hægteglas» findes. Om Sommeren staar gjerne alle Døre aabne, saa da mangler det ikke paa Udluftning. Den daarlige Luft i Hytter og Smaabrug skriver sig ogsaa ofte fra, at der paa Hylder og i Skabe er opstillet skidne og ildelugtende Kar og Gjenstande, gamle Madrester, Skjorost og paa Væggen ophængt Klædningsstykker, der minder om Fjøs, Grisehus og Stald, hvilket alt i Forening gjør Luften i saadanne Rum alt andet end behagelig. Hvad Madstellet angaar, saa er det gennemgaaende daarligt, idet Kvinderne ikke har nogen Greie paa, hvorledes Fødemidlerne paa bedste og hensigtsmæssigste Maade opbevares, tilberedes og nyttiggjøres, og hvor skal de vel ogsaa have kunnet tilegne sig noget rigtigere Syn paa og større Færdighed i Kjøkkenkunsten? De faa Kvinder, der reiser til Byerne for at tjene, kommer sjelden tilbage igjen, og noget almindeligt Samkvem med Udenverdenen eksisterer ikke, takket være de store Afstande og slette Kommunikationer. En Jernbane gennem Dalen vilde ubetinget ved det forøgede Liv og den større Trafik, en saadan medfører, faa en gavnlig Indflydelse paa Befolkningen i mange Retninger. Hvad Nydelsen af stærke Drikke angaar, saa er Brugen af Brændevin aftaget, da der er dannet Totalafholdsforeninger, hvor Mange har meldt sig ind. Fra Opdal høres der dog Klage over, at den opvoxende Ungdom dersteds tæller mange forvorne Individuer, og at Brændevinet ikke sjelden nydes af dem til Overmaal. (Kjær).

Sygehuse. Drammen Bys Sygehus bruges ogsaa af Amtets og dets Herreders Syge. I Drammen findes desuden et Epidemilazaret. Et saadant er nu ogsaa under Opførelse paa Hønefoss. Paa Gaarden Trøgstad i Norderhov er der siden 1ste September igangsat et Tuberkulosesanatorium; der indkom ialt 16 Patienter.

Sygepleien. Fattigsygepleien har i dette Aar gjort et betydeligt Fremskridt i Drammen By, idet det i Beretningen for 1897 omtalte Pleiehjem for gamle, hjælpeløse og syge Fattige fra Høsten er traadt i Virksomhed. Det sorterer direkte under Fattigkommissionen; Økonomien forestaaes af en Diakonisse, der foreløbig har til sin Hjælp en Diakonisse og 2 Tjenestepiger. Hjemmet, der har en god og rummelig Bygning til sin Disposition, vil kunne afgive Plads for indtil 80 Lemmer, som der skal erholde fuldstændig Forpleining med Kost, Seng og Klæder. Udstyret er tarveligt, men propert, og Forpleiningen god; jeg har ogsaa kun hørt Tilfredshed fra Patienternes Side. Lægehjælpen ydes uden særskilt Godtgjørelse af Fattiglægen paa Strømsø, i hvis Distrikt Hjemmet er beliggende. Ved Aarets Udgang var endnu kun optaget omtrent 15 Individuer. Lægetilsynet med Byens Fattige ydes som tidligere af 2 Fattiglæger med hvert sit Distrikt

paa hver sin Side af Elven. I samtlige Menigheder virker Menighedsdiakonisser, og foruden af Diakonisseforeningerne ydes Hjælp af den private Fattigpleie. Drammen er desuden ganske rigelig udstyret med Legater, som aarligaars uddeler ganske betydelige Summer til Trængende. (C. Bonnevie).

Badeindretninger. I Drammen By er der en liden privat Badeanstalt for Kar- og Badstubad. Søgningen har været saapas, at Eieren har fundet det regningssvarende at holde Anstalten aaben fra 3 til 9 Timer de 5 Dage i Ugen, ialt 6 Timer ugentlig for Damer og 24 Timer for Herrer. Den drives som Underbrug under et Garveri og en Hæljernsfabrik, hvilke leverer den fornødne Damp. Den tidligere Strømbadeanstalt i Elven har ogsaa denne Sommer været lukket paa Grund af Elvebruddet. Duschbadeindretningerne i de 2 Folkeskoler har været benyttet, saavidt Byens knappe Vandforsyning har tilladt det. (C. Bonnevie). I Hønefoss Folkeskole er der et vel udstyret Kar- og Styrtebad, der staar til almindelig Afbenyttelse. St. Olafs Bad paa Modum var som vanligt i Virksomhed. I Nes benyttes det varme Folkebad efter Forholdene upaaklagelig. (A. Olsen). Paa Kongsberg findes en tarvelig Badeindretning med Styrte og varmt Bad, der meget lidet benyttes. (A. Nyquist).

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Buskerud Amt	45	2656	25
Drammen Stadsfysikat	15	376	7
Drammen	¹⁾ 6	471	2
Ringerike	²⁾ 5	408	5
Modum	³⁾ 6	771	2
Nes	⁴⁾ 1	190	3
Aal	⁵⁾ 6	106	1
Sandsvær	⁶⁾ 6	261	4
Rollag	-	73	1

¹⁾ Lier 2, Røken 3, Hurum 1. ²⁾ Hønefoss 2, Norderhov 2, Aadalen 1. ³⁾ Øvre Eker 1, Nedre Eker 3, Sigdal 2. ⁴⁾ Nes. ⁵⁾ Aal 1, Hol 5. ⁶⁾ Kongsberg 3, Sandsvær 1, Flesberg 2.

Der er i Aarets Løb i Drammen udført 154 Desinfektioner med strømmende Vanddamp uden Overtryk. I Ringerike har under de epidemiske Sygdomme Isolation stedse været iværksat og Desinfektion efter afløben Sygdom udført af den i Distriktet fast ansatte Desinfektor. (W. Müller).

Kvaksalveri øves fremdeles af en dansk Mand i Drammen By, hvor han har boet i en længere Aarrække; stor Søgning har han vistnok ikke. (C. Bonnevie).

V. Jarlsberg og Larvik Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Jan- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmodre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		2 320,93	97 745	42	10	46	14
1. Tønsberg		781,12	44 418	18	4	21	9
	Tønsberg, Kjøbstad	1,62	6 818	6	2	5	-
	Horten, Ladested	3,71	6 536	5	2	4	-
	Aasgaardstrand, Ladest.	0,18	372	1	-	1	1
	Vaale	82,30	2 682	-	-	1	1
	Borre	63,86	2 883	-	-	¹⁾ 1	1
	Sem	103,03	5 627	-	-	²⁾ 1	1
	Andebu	176,97	2 632	1	-	1	1
	Stokke	119,24	5 049	1	-	2	2
	Nøtterø	54,85	5 560	1	-	2	1
	Ramnes	137,97	3 158	1	-	1	1
	Tjøme	37,39	3 101	2	-	2	1
2. Hof		866,53	19 423	10	1	10	1
	Holmestrand, Kjøbstad	0,42	2 287	4	1	2	-
	Svelviken, Ladested	0,50	1 346	1	-	1	-
	Hof	158,55	2 238	2	-	2	-
	Lardal	278,88	2 629	1	-	1	-
	Skoger	114,87	3 565	1	-	1	-
	Strømmen	54,19	1 518	-	-	1	-
	Sande	172,59	3 651	1	-	1	1
	Botne	87,03	2 189	-	-	1	-
3. Larvik		673,28	33 904	14	5	15	4
	Larvik, Kjøbstad	2,60	10 933	7	3	6	-
	Sandefjord, —	1,12	3 903	4	2	4	-
	Sandeherred	116,85	5 943	-	-	1	-
	Tjølling	66,69	3 574	-	-	1	1
	Hedrum	298,95	3 887	-	-	1	1
	Brunlanes	185,11	4 611	1	-	³⁾ 2	2
	Fredriksværn	1,96	1 053	2	-	-	-

¹⁾ Jordmoderen bor i Horten. ²⁾ Jordmoderen bor i Tønsberg. ³⁾ Den ene Jordmoder bor i Larvik.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidefeber	9	3	8	3	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	-	-	-	-	-	1
Skarlagensfeber	138	1	138	29	28	20	21	2	8
Mæslinger	795	14	795	7	26	5	25	18	41
Difteri (Croup)	30	4	30	2	1	1	6	3	3
Barselfeber	13	4	12	2	1	4	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	11	-	11	-	-	2	-	1	1
Rosen	101	2	101	8	13	9	9	7	9
Røde Hunde	331	-	331	9	10	33	56	82	91
Vandkopper	73	-	73	8	19	2	8	1	14
Kusma	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Kighoste	518	5	518	11	47	52	60	37	36
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	3837	77	3801	473	379	374	376	316	305
Influenza	570	3	570	73	71	131	81	65	20
Lungebetændelse	402	68	402	33	42	41	61	64	44
Pleurit	149	4	149	14	12	16	19	17	8
Gigtfeber	148	3	148	19	11	19	16	31	7
Koldfeber	14	-	14	2	-	-	3	2	-
Akut Diarré (Kolerine) . .	1162	33	1162	89	65	79	84	67	126
Pemfigus hos Nyfødte . . .	8	2	6	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	8311	223	8271	782	725	788	826	713	715

Sundhedstilstanden synes at have været ganske tilfredsstillende. Mæslinger og Røde Hunde optraadte epidemisk over største Delen af Amtet; de fleste andre epidemiske Sygdomme, navnlig Influenza, akute Katarrer og akut Diarré forekom derimod sjældnere end i det foregaaende Aar. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme var 8311, hvoraf 223 dødelige; i 1897 var de tilsvarende Tal 10 883 og 217.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1531 eller 15,1 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (101 500). Aaret forud var Dødeligheden 15,3 pro mille.

Angaaende Fordelingen af de anmeldte **epidemiske Sygdomme** paa Maaneder og Lægedistrikter samt de ved dem foranledigede Dødsfald henvises til ovenstaaende Tabel, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** er ialt kun anmeldt 9 Tilfælde, hvoraf 3 dødelige. Inden Tønsberg Distrikt indtraf 2 Tilfælde paa Horten samt 1 i hvert af Herrederne

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
						1		2		3	
						Tønsberg.		Hof.		Larvik.	
						Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
1	-	2	-	2	-	4	1	3	1	2	1
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	8	10	2	7	3	73	1	32	-	33	-
53	37	50	149	196	188	488	9	196	3	111	2
3	2	-	1	4	4	12	-	5	1	13	3
-	2	-	1	-	1	9	4	2	-	2	-
1	1	-	1	3	1	7	-	2	-	2	-
7	5	13	7	7	7	49	1	15	-	37	1
23	7	1	-	10	9	264	-	12	-	55	-
2	5	2	7	5	-	14	-	4	-	55	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
36	41	21	52	47	78	319	1	104	2	95	2
250	162	203	261	364	338	2530	43	376	18	931	16
12	23	5	19	30	40	360	3	153	-	57	-
18	13	6	22	31	27	198	33	60	13	144	22
7	7	9	14	17	9	79	2	27	1	43	1
9	8	7	7	7	7	77	1	25	-	46	2
3	1	3	-	-	-	5	-	-	-	9	-
89	127	115	113	112	96	677	15	95	4	390	14
2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	8	2
516	450	449	656	843	808	5166	114	1111	43	2034	66

Stokke og Tjøme. I Hof optraadte 1 i Svelviken og 2 i Bygderne. I Larvik Distrikt forekom 1 Tilfælde i Hedrum, der muligens kan sættes i Forbindelse med et Fantefølge, som havde været inde paa Gaarden (den ene Landstryger led af Diarree) samt 1 i Brunlanes; i sidstnævnte Tilfælde havde Vedkommende paa-draget sig Sygdommen paa en Reise.

Af **Cerebrospinalmeningit** indtraf paa Horten 1 Tilfælde, der helbrededes.

Skarlagensfeber, der i Slutningen af 1897 havde været i Tiltagende inden Amtet, forekom ogsaa relativt hyppig i de første fire Maaneder af dette Aar inden alle Distrikter. Sygdommen var i Almindelighed af en let Karakter; der kjendes kun 1 Dødsfald (0,7 pCt).

Mæslinger forekom i alle Maaneder, men særlig i sidste Kvartal og, som det synes, hyppigst paa Horten, hvor Sygdommen i Oktober—November optraadte epidemisk ogsaa blandt Voxne. Fra denne By førtes Smitten ved Sønilitære til Stokke og andre Bygder. Blandt de anmeldte Tilfælde var Dødeligheden 1,8 pCt.

Af **Difteri** kjendes 30 Tilfælde, hvoraf 4 dødelige (13,3 pCt.). 1 Tilfælde i Tønsberg By var hos en fra et rutegaaende Dampskib landsat Passager. I Aasgaardstrand indtraf i Feriemaanederne 1 Tilfælde hos et Barn blandt Sommergjæsterne fra Kristiania. Af de øvrige Tilfælde forekom 2 paa Horten og 8 i Bygderne. I Hof anmeldtes 3 fra Svelviken og 2 fra Bygderne; i Larvik 3 fra Byen af samme Navn, 1 fra Sandefjord og 9 fra Bygderne; om et af de sidste berettes, at det muligens var foranlediget ved Smittestof, der var blevet tilbage i et Værelse, hvor der det foregaaende Aar havde ligget 2 Difteripatienter. (Hansteen).

Røde Hunde forekom meget hyppig, fornemmelig i Tønsberg Distrikt og her særlig i den vestlige Del af Nøtterø, hvor i April og Mai mange Børn og Voxne var angrebne; kun ganske undtagelsesvis søgtes Læge. (Lindseth).

Kighoste forekom i alle Maaneder og, som det synes, særlig hyppig paa Horten.

En let **Influenzaepidemi** optraadte i Aarets 5 første Maaneder med Kulmination i Marts.

En Epidemi af meget smitsom **Konjunktivit** opstod i Aarets 2 første Maaneder blandt Skolebørnene i en Skolekreds i Skoger Herred (Hof). Børnene bragte Smitten til sine respektive Hjem, hvor baade Store og Smaa blev angrebet. Sygdommen varede fra nogle Dage til et Par Uger, men var ikke saa generende, at der blev søgt Lægehjælp for den. Skolelokalerne blev desinficeret og Forbud nedlagt hos Skolelæreren mod, at Børn fra smittede Huse fik besøge Skolen, hvorefter Epidemien meget snart standsede. (Eger).

Af **Fnat** opgives ialt behandlet 57 Tilfælde. Sygdommen forekommer ikke sjelden i Larvik Distrikt; her er den Tro fremdeles indgroet hos Folk, at der foruden Merkurialsalve maa indvortes Midler til for at helbrede Sygdommen. (Hansteen).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:				
			1	2		3	
			Tønsberg.	Hof.		Larvik.	
			Tilf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Veneriske Saar	8	-	3	3	-	2	-
Erhvervet Syfilis (nye Tilfælde) .	74	5	47	11	4	16	1
Hereditær —	5	-	1	1	-	3	-
Gonorré, Uretrit	144	-	90	17	-	37	-

I Lardal (Hof) smittede en hjemkommen Matros 2 unge Piger med Syfilis; herfor blev han dømt ved Meddomsret. I en Familie i Sande blev Konen, 1 voxen Søn og 2 Døtre, 13 og 2 Aar gamle, smittet med konstitutionel Syfilis. Smittekilden blev ikke opdaget. (Eger). Fra Sandefjord (Larvik Distrikt) berettes, at Syfilis synes at optræde hyppigere end før, hvad der vistnok skyldes de mange løse Arbeidere, der er ansat ved de derværende industrielle Anlæg. (Jul. Christensen).

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Tønsberg	595	121	114	481
Tønsberg By	95	22	22	73
Horten —	172	36	36	136
Aasgaardstrand —	10	2	2	8
Bygder	318	61	54	264
Hof	217	36	43	175
Holmestrand By	26	3	7	19
Svelviken —	10	1	1	9
Bygder	181	32	35	146
Larvik	388	71	66	322
Larvik By	101	17	22	79
Sandefjord —	58	15	6	52
Bygder	229	39	38	191
Jarlberg og Larvik Amt	1200	228	223	977
Deraf i Byer	472	96	96	376
— Bygder	728	132	127	601

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 19,0 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom foraarsagede Dødsfald og 23,3 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 20,3 pCt. og 25,5 pCt. og i Bygderne 18,1 pCt. og 22,0 pCt. Forøvrigt henvises til ovenstaaende Tabel. Paa Grund af Frygt for Smitte, berettes der fra Larvik Distrikt, falder det nu ofte vanskeligt at faa fattige Tæringspatienter udsat til Forpleining, og næsten overalt sørges der for, at de Syges Spyt bliver desinficeret og brændt. (Hansteen).

Et Tilfælde af **Spedalskhed** iagttoges i Sandefjord hos en 17½ Aar gammel Pige, hvis Forældre for 10 Aar siden var flyttet hid fra Quelle Prestegjeld i Bohuslän. Hun var tilsyneladende frisk til 14 à 15 Aars Alderen, da der viste sig røde, uregelmæssige Flækker af en halv Haandflades Størrelse paa Strækkesiderne af begge Laar og Overarme. Senere udviklede der sig mindre røde Flækker spredt over Arme og Ben. Først ifjorhøst opstod en Knude af en Ærts Størrelse paa Hagen og i Begyndelsen af dette Aar flere lignende over Øienbrynene samt paa Næsen og Kinderne. Saasnart Diagnosen var sikker, blev hun indlagt i Rigshospitalets Hudsyggeafdeling, hvor hun efter et Par Maaneders Forløb døde af organisk Hjertesygdom. Strax efter Indlæggelsen paa Hospitalet foretoges den fornødne Desinfektion af Bolig, Seng- og Gangklæder. Saavel Afdødes Forældre, der begge angives at nedstamme fra friske Slægter, som hendes 6 gjenlevende Søskende fandtes alle for Tiden friske. Om en Møster af Patienten er det imidlertid oplyst, at hun havde faaet «Knuder» i Ansigtet nogle Aar, efterat Familien havde forladt Sverige. Da der, saavidt vides, ikke tidligere er iagttaget noget Tilfælde af denne Sygdom her i Egnen, maa man sagtens antage, at Smitten har fundet Sted før Afreisen fra Sverige, og at saaledes Inkubationstiden ikke har været under 7 à 8 Aar. (Jul. Christensen).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækken-endeleie.		Efterbyrds-operation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer.	48	47	1	-	-	-	1	¹⁾ 1	-
Bækkensneverhed.	2	1	1	1	1	-	-	-	-
Barselkrampe	4	3	1	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	2	1	1	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	3	2	1	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	57	54	3	6	4	2	1	1	4
		57			6				

¹⁾ Udtrækningen skede ved Tang.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	døde.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel-seng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.	ved Drab.
Tønsberg	1260	18	721	104	19	3	16	3	1
Tønsberg By	207	4	104	11	1	-	5	-	-
Horten —	295	1	139	29	3	1	-	-	1
Aasgaardstrand —	8	1	10	1	-	-	-	-	-
Bygder	750	12	468	63	15	2	11	3	-
Hof	578	16	263	41	2	3	6	2	-
Holmestrand By	69	1	26	3	-	1	-	-	-
Svelviken —	33	-	10	2	-	-	-	-	-
Bygder	476	15	227	36	2	2	6	2	-
Larvik	928	27	547	105	13	1	16	4	-
Larvik By	277	12	160	42	5	-	5	1	-
Sandefjord —	142	6	58	7	1	-	3	-	-
Bygder	509	9	329	56	7	1	8	3	-
Jarlsberg og Larvik Amt	2766	61	1531	250	34	7	38	9	1
Deraf i Byer	1031	25	507	95	10	2	13	1	1
— Bygder	1735	36	1024	155	24	5	25	8	-

Diabetes synes i Larvik Distrikt i de senere Aar at blive mere almindelig end før ikke alene hos Voxne, men ogsaa blandt Børn; Levemaaden er imidlertid saa nogenlunde den Samme. (Hansteen).

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger ialt 68, nemlig 32 i Tønsberg Distrikt, 9 i Hof og 27 i Larvik. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa Side 64.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** anføres fra Tønsberg Distrikt, at 18 Jordmødre ydede sin Bistand ved 1156 Fødsler, hvoraf 442 i Byerne og 714 i Bygderne. Der er opført 1102 Hovedleier (heri indbefattet Isseleier, Ansigtsfødsler og Leier med forliggende Pande), 10 Sædeleier, 18 Fødfødsler og 4 Tverleier; 16 Gange fødtes Tvillinger og 1 Gang et Misfoster.

Paa Barselseng døde efter Presternes Opgaver 7 Kvinder, efter Lægernes 6. Dødsårsagerne for disse sidste var for 4 Barselfeber og for 2 Barselkrampe.

Antallet af **Fødte** og **Døde** ifølge Opgaver fra det statistiske Centralbureau sees af Tabellen paa Side 64.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1235 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100:51,7.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	228	96	132
Kræft (Cancer og Sarkom)	105	36	69
Alderdomssvagthed	104	36	68
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	77	38	39
Organisk Hjertesygdom	76	27	49
Lungebetændelse	68	29	39
Tuberkulose i Organer udenfor Lungerne	57	20	37
Hjerneslag	53	22	31
Medfødt Svagthed	52	27	25
Kronisk Bronkit etc.	48	10	38

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Hof berettes: Bygningen af Holmestrand—Vittingfosbanen, der gaar gennem Botne Herred, tog sin Begyndelse i dette Aar og har bragt til Bygden en Mængde løse Arbeidere, der som Regel ikke er Mors bedste Børn og derfor har sænket det sædelige Niveau ikke lidet. (Graarud).

I Larvik Distrikt er der af Landmænd i Bygderne omkring Larvik By oprettet et tidsmæssigt Aktiemeieri, hvor Melken bliver omhyggelig og renlig behandlet og tildels pasteuriseret. (Hansteen). I Sandefjord skal nu de gennem Byens Gader løbende Bække dækkes. Afholdsbevægelsen har paa de Kanter været drevet med stor Ihærdighed og udøvet en mærkbar Indflydelse; endog selskabelige Sammenkomster kan nu uden Anstød og Bemærkninger afholdes

uden Traktering med spirituøse Drikke, og det ansees nu almindelig for en Skam at vise sig drukken. Man nøjedes imidlertid ikke med som hidtil ad Overbevisningens Vej at paavirke Opinionen. Samlaget skulde ogsaa væk, og dette blev iaar efter en ihærdig Agitation med stort Flertal nedvoteret. Hvorvidt denne Foranstaltning vil være til Gavn for Sagen, faar Fremtiden vise. Løse Arbeidere og Søfolk, helst Unggutter, sees ogsaa efter Samlagets Nedlægning at sjangle drukne om i Gaderne, og der skal hver Maaned hentes ikke ubetydelige Kvanta Brændevin fra Larviks Samlag. (Jul. Christensen).

Badeindretninger. I Tønsberg Distrikt findes ingen egentlige Badesteder, men rundt alle Strande er der Badehuse, særlig i Aasgaardstrand og ved Ormelet paa Tjøme. I Hof Distrikt er der et Søbad i Holmestrand; dette var aabent fra 1ste Juni til Udgangen af August og var søgt af 2—300 Gjæster, for det Meste friske Folk, der nød sine Ferier; de væsentligste Sygdomme, som kom under Behandling ved Badet, var rheumatiske og anæmiske Tilstande. (Graarud). Endvidere forefindes i dette Distrikt mindre Badehuse i Sandebugten og paa flere andre Steder. I Larvik Distrikt er der i Fredriksværn et Bad, der har et tidsmæssigt Varmtbadehus foruden Kumbadehus for Bad i aaben Sø; Søgningen var noget mindre end foregaaende Aar; desuden er der i den saakaldte «Batteribugt» søndenfor Værftet 3 Afklædningshuse for Strand- og aabne Søbad. Forøvrigt ligger i dette Distrikt Larvik Bad, der om Sommeren besøgte af 401 Badegjæster, og Sandefjord Bad.

Sygehuse. Karl Johansværns Sygehus tilhører Marinen. I Tønsberg har Amtet og denne By et fælles Sygehus. Holmestrand har et kommunalt Syge- og Fattighus; ved Berger Fabriker (Hof Distrikt) er der et Isolationslokale for smitsomme Sygdomme. Paa Kysthospitalet for skrofuløse Børn, der er beliggende ved Fredriksværn, er der ifølge Aarsberetningen for Budgetaaret 1898—1899 behandlet i Driftsaaret 134 Børn, hvoraf 83 pCt. med gunstigt Resultat; Forplejningsdagenses Antal var 23 074 med en Udgift af Kr. 1,71 pr. Dag. I Larvik er der et Epidemilazaret.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Rets- medicinske Forretninger.
Jarlsberg og Larvik Amt	51	3	2371	11
Tønsberg	¹⁾ 20	-	1247	4
Hof	²⁾ 14	⁴⁾ 2	376	2
Larvik	³⁾ 17	⁵⁾ 1	748	5

¹⁾ Tønsberg 5, Aasgaardstrand 2, Sem 1, Nøtterø 1, Tjøme 1, Andebu 1, Ramnes 1, Vaale 1, Borre 1, Stokke 2, Horten 4. ²⁾ Svelviken 1, Hof 2, Lardal 2, Sande 1, Skoger 2, Strømmen 1, Botne 1, Holmestrand 4. ³⁾ Larvik 5, Hedrum 2, Tjølling 2, Brunlanes 1, Sandefjord 6, Fredriksværn 1. ⁴⁾ Svelviken 1, Holmestrand 1. ⁵⁾ Sandefjord 1.

VI. Hedemarkens Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaktmænd.
Amtet		27507,72	120 386	44	6	48	44
1. Solør og Odalen .		3492,38	32625	12	2	9	9
	Kongsvinger, Kjøb- stad	0,80	1308	4	1	2	-
	Vinger	494,44	4938	2	-	1	2
	Eidskogen	641,00	5793	1	-	1	2
	Søndre Odalen	525,76	6851	2	1	1	1
	Nordre —	488,66	4137	1	-	1	1
	Brandval	517,12	3707	1	-	1	1
	Grue	824,60	5891	1	-	2	2
2. Hedemarken		2688,24	42638	15	2	14	9
	Hamar, Kjøbstad	1,11	4013	5	2	3	-
	Vang	531,12	4901	1	-	1	1
	Furnes	-	3749	-	-	1	1
	Stange	338,82	6678	2	-	3	2
	Romedal	385,46	4630	1	-	1	1
	Løiten	368,07	4705	1	-	1	1
	Nes	164,58	3655	2	-	1	-
	Ringsaker	899,08	10307	3	-	3	3
3. Søndre Østerdalen .		3036,74	18633	6	2	5	6
	Elverum	1366,05	7857	3	1	2	2
	Vaaler	648,80	3589	1	-	1	1
	Aasnes	604,88	4272	1	1	1	1
	Hof	417,01	2915	1	-	1	2
4. Trysil		3759,54	5460	2	-	5	5
	Trysil	3101,41	4931	2	-	4	4
	DrevsjøKapel-distrikt af Øvre Rendalen	658,13	269	-	-	-	-
	Øvre Engerdalen Kapel- distrikt af Ytre Ren- dalen	-	260	-	-	1	1
5. Rendalen		7093,47	9892	4	-	9	7
	Aamot	1326,08	3384	2	-	2	2
	Stor-Elvedalen	1565,43	3065	1	-	2	2
	Sollien	477,96	433	-	-	2	1
	Øvre Rendalen (Drevsjø Kapel-distrikt undtaget) Ytre Rendalen (Øvre Engerdalen Kapeldi- strikt undtaget)	3724,60	1409	-	-	2	1
		-	1601	1	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vækmaterer.
6. Tønset		6398,71	10330	5	-	6	8
	Lille-Elvedalen	2208,26	3186	1	-	2	2
	Tønset.....	1126,97	3062	2	-	2	2
	Tolgen Prestegjeld af Tolgen	2095,63	3370	1	-	1	3
	Kvikne Sogn af Kvikne	967,85	712	1	-	1	1

A n m. Inset Annex til Kvikne med 542 Indbyggere hører til Opdal Lægedistrikt; en Del af Tolgen Herred (med 275 Indb.) hører til Røros Prestegjeld og til Røros Lægedistrikt, — hvilke Distrikter begge tilhører Søndre Trondhjems Amt.

Opgaverne over Fladeindholdet af Trysil og Rendalen Lægedistrikter er kun tilnærmelsesvis rigtige.

Sundhedstilstanden angives at have været i det Hele taget god. Mæslinger og tildels Skarlagensfeber optraadte epidemisk, men meget mildt; Lungebetændelse og Influenza forekom hyppigere, Kighoste og akut Diarré derimod sjældnere end Aaret forud. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme var 7 163 med 240 Dødsfald mod henholdsvis 7 753 og 251 i det foregaaende Aar. De respektive Gjennemsnitstal for Tiaarsperioden 1886—95 var betydelig større (9 390 og 449).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 677 eller 13,6 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (123 700). Aaret forud var den 13,1 pro mille.

Til nærmere Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes paa Side 70 og 71 en efter Lægernes Opgaver sammendragen Tabel.

Af **Tyfoidfeber** er for det hele Amt anmeldt 16 Tilfælde, hvoraf 1 dødeligt. I Solør og Odalen forekom der paa 4 Gaarde i Grue en liden Epidemi (ialt 9 lette Tilfælde) i 3die Kvartal; Smitten var indført med Sommergjæster fra Kristiania. (Haslerud). I Rendalen indtraf i Marts 4 Tilfælde paa et Par Gaarde i Stor-Elvedalen samtidig med en Influenzaepidemi; det første Tilfælde, der opfattedes som en tyfoid Form af nævnte Sygdom, endte dødelig. (S. Frost).

Skarlagensfeber forekom epidemisk paa Hedemarken og i Søndre Østerdalen; ialt anmeldtes 125 Tilfælde, hvoraf 2 dødelige (1,6 pCt.) I Hedemarkens Distrikt optraadte den især i Herrederne Ringsaker og Furnes; Sygdommen viste sig lidet smitsom, var meget godartet og havde mindre Indflydelse paa den almindelige Helbredstilstand end en Mæslingeepidemi. (K. Løken). I Nes forekom et Tilfælde, hvor Smitten indførtes ved et Barn fra Kristiania, som tilbragte Sommerferierne sammesteds. (W. Holm). I Søndre Østerdalen optraadte Sygdommen tildels som Fortsættelse af en Høsten iforveien blandt Arbejderfamilierne ved Kværndalens Fabriker udbrudt godartet Epidemi. I Begyndelsen af 1898 indtraf et dødeligt endende Tilfælde paa Gaarden Østre Haug i Elverum; fra denne Gaard blev uden Sundhedskommissionens Vidende et

Barn sendt til en Slægtning, der boede paa den vestre Side af Glommen, hvor det efter faa Dages Forløb indsygnede. Fra disse 2 Arnesteder udbredte nu Epidemien sig sydoover paa begge Sider af Glommen. Den sluttede i Juli i Melaasberget, hvor der hos en Familie indtraf 3 slemme Tilfælde, hvoraf 1 dødeligt. I det Store og Hele taget var Epidemien dog mærkelig godartet, især naar der sees hen til, at Sygdommen overveiende forekom hos Folk i smaa Kaar og tildels under elendige hjemlige Forhold. I November blussede Epidemien paa nyt op i de samme Grænder, men i saa afsvækket Form, at det i mange Tilfælde var vanskeligt at afgjøre, om Sygdommen var Skarlagensfeber, Mæslinger eller Røde Hunde. Den begyndte temmelig pludselig med Feber, Svælgkatarr og Udslet; dette udbredte sig fra Ansigtet og Halsen nedover Kroppen til Laarene, hvor det ophørte. Efter 3—5 Dage indtraadte fuldstændig Helbredelse, uden Komplikationer eller Eftersygdomme. Under gunstig Belysning kunde i Løbet af 8—14 Dage iagttages en svag, mellignende Afskalling. En stor Mængde Børn blev angrebet, dog ingen af dem, som tidligere havde haft Skarlagensfeber. Forøvrigt forekom der inden Lægedistriktet nogle spredte Tilfælde i Elverums Leir, paa et enkelt Sted i Strandbygden, samt i Vaaler. (K. Nilssen).

Mæslingerne optraadte epidemisk inden alle Distrikter. Da Sygdommen som Regel havde et meget mildt Forløb, er der ialt kun anmeldt 372 Tilfælde, de fleste fra Hedemarkens og Rendalens Distrikter i Aarets sidste Kvartal. Blandt dette Antal indtraf der 4 Dødsfald (1,1 pCt). I Solør og Odalen bragtes Smitten fra det svenske Grænsedistrikt, hvor denne Sygdom i længere Tid havde haft epidemisk Udbredelse, til Eidskogen og herfra igjen til Brandval; i Slutningen af Aaret var den meget udbredt i Spetalen i Vinger. I Hedemarken synes kun Løiten og den nordlige Del af Ringsaker at være gaaet fri for Epidemien. I Søndre Østerdalen angives Sygdommen særlig at have haft Tilhold i Elverums Strandbygd; desuden opgives en Del Tilfælde fra Aasnes, men ingen fra Hof og Vaaler. Til den nordligste Del af Tryssil, indbragtes Smitten om Vaaren fra Fæmundstrakten, i Løbet af Forsommeren udbredte Sygdommen sig over hele Fjelddistriktet og angreb en Mængde, baade Børn og yngre Personer; det var ca. 20 Aar, siden Mæslinger var optraadt paa de Kanter, saa at de fleste af Ungdommen ikke havde haft Sygdommen. Epidemien standsede ud paa Sommeren ved den søndre Ende af Engersjøen. (Harboe).

Af **Difteri** er ialt anmeldt 30 Tilfælde, hvoraf 9 dødlige (30,0 pCt). — I Solør og Odalen forekom af 22 anmeldte Tilfælde de 13 i Eidskogen; i det først smittede Hus ved Skotterud angrebes 3 Børn og døde 1; forøvrigt indtraf 4 Dødsfald; de øvrige Tilfælde optraadte hist og her i Lægedistriktet, for det Meste i Huse lige ved Hovedveien, hvor Smitte formentlig er overført ved omvankende Personer, der ikke saa sjelden bringer syge Børn med. (Juell).

Den i forrige Aars Medicinalberetning omtalte temmelig ondartede **Blodgang**-Epidemi i Elverum fortsatte sig ikke ind i 1898, der forekom dog 4 Tilfælde uden Dødsfald, 2 i Begyndelsen og 2 i Slutningen af Aaret. Fra Tønset er ligeledes anmeldt 4 Tilfælde, hvoraf 3 i Lille-Elvedalen; 1 endte dødelig.

Kighoste, der i de 2 foregaaende Aar havde haft stor Udbredelse, forekom i Aarets første Halvdel kun i enkelte smaa lokale Epidemier. Af 138 Tilfælde er 113 anmeldt fra Hedemarken, hvor dog Sygdommens Forekomst synes at have været indskrænket til Hamar By og Løiten.

Influenza optraadte epidemisk i 1ste Kvartal, men forekom forøvrigt i alle Distrikter og i alle Maaneder; de fleste Tilfælde er anmeldt fra Hedemarken, Tryssil og Søndre Østerdalen.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Til- fælde.	Døds- fald.													
Tyfoidfieber	16	1	16	-	-	4	-	1	-	3	6	1	1	-	-
Skarlagensfeber	125	2	125	7	17	8	24	9	6	14	3	7	8	18	4
Mæslinger	372	4	372	14	3	8	11	13	23	33	20	1	43	134	69
Difteri (Croup)	30	9	30	3	2	7	6	-	2	1	1	1	1	1	5
Blodgang	8	1	8	-	1	2	2	-	-	-	-	-	1	-	2
Barsefeber	37	3	37	2	3	1	5	3	5	2	1	5	4	5	1
Pyæmi, Septhæmi	18	10	16	2	1	1	-	-	2	1	1	1	1	4	2
Rosen	124	8	124	12	9	10	11	13	13	10	13	3	10	9	11
Røde Hunde	43	-	43	10	3	-	2	-	4	14	-	-	-	7	3
Vandkopper	44	-	44	6	5	4	6	1	5	1	-	6	1	6	3
Kusma	7	-	7	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	1	3
Kighoste	138	1	138	8	45	7	22	35	14	6	1	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	3133	58	3117	403	419	440	372	255	172	162	118	111	190	235	240
Influenza	958	8	958	119	216	204	162	76	41	9	2	3	12	30	84
Lungebetændelse	716	93	716	72	107	82	90	82	48	37	23	10	28	68	69
Pleurit	267	4	267	16	33	14	22	20	20	26	29	14	22	32	19
Gigtfeber	299	11	299	33	28	21	39	31	26	21	18	14	25	18	25
Koldfeber	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Akut Diarré (Kolerine)	822	27	822	80	53	67	61	52	75	108	84	58	60	58	66
Skjørbug	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pemfigus hos Nyfødte	3	-	3	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-
Tilsammen	7163	240	7145	787	946	880	836	591	457	448	322	236	408	626	608

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
	1		2		3		4		5		6	
	Solør og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Tryssil.		Rendalen.		Tønset.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	9	-	-	-	2	-	-	-	4	1	1	-
Skarlagensfeber	4	-	66	-	54	2	-	-	-	-	1	-
Mæslinger	23	-	124	-	27	-	22	1	130	1	46	2
Difteri (Croup)	22	6	5	2	2	1	-	-	-	-	1	-
Blodgang	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	4	1
Barselsefeber	10	-	11	-	5	-	9	1	2	2	-	-
Pyæmi, Septhæmi	8	3	7	4	1	1	-	-	2	2	-	-
Rosen	12	-	63	6	29	1	6	-	7	-	7	1
Røde Hunde	-	-	8	-	34	-	1	-	-	-	-	-
Vandkopper	2	-	18	-	5	-	4	-	11	-	4	-
Kusma	3	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kighoste	-	-	113	1	16	-	-	-	9	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	490	13	1324	24	655	11	229	3	256	3	179	4
Influenza	46	-	480	6	136	-	188	-	69	-	39	2
Lungebetændelse	62	14	361	44	134	17	73	6	41	5	45	7
Pleurit	45	1	96	2	55	-	25	1	17	-	29	-
Gigtfeber	55	3	112	7	54	-	38	-	19	-	21	1
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	103	4	376	14	166	5	57	-	73	3	47	1
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	894	44	3167	110	1382	38	656	12	640	17	424	19

Lungebetændelse var adskillig hyppigere end i de nærmest foregaaende Aar; navnlig forekom den usædvanlig hyppig og ondartet i Romedal (Hedemarken), hvor der i Aarets Løb behandledes 60 Tilfælde; af disse indtraf ca. $\frac{1}{3}$ i Februar Maaned; Dødeligheden af denne Sygdom i dette Herred opgives til 18,3 pCt., medens den for det hele Amt var 13,0 pCt.

Akut Diarré (Kolerine) forekom forholdsvis sjelden. Blandt de anmeldte Tilfælde var Dødeligheden 3,3 pCt. I Hedemarkens Distrikt var, naar undtages i Løiten, Antallet af de vanlige Sommerdiarréer meget lidet; dette maa i Henhold til tidligere Erfaringer sandsynligvis tilskrives den kolde Sommer med rigelig Nedbør, der gjorde, at Vandet ikke fik stagnere i Brøndene. (Distriktslæge Lund og W. Holm). I Januar optraadte i Tønset en Del Tilfælde med tildels blodige Udtømmelser.

3 Tilfælde af **Pemfigus hos Nyfødte** iagttoges i Søndre Østerdalen i Aasnes Finskoger; Smitten antages at være indbragt fra Sverige.

2 Tilfælde af **Koldfeber** er anmeldt fra Tryssil, det ene hos en gammel Skogfin, som havde paadraget sig Sygdommen i Sverige. (Harboe).

1 Tilfælde af **Miltbrand** behandledes af Kommunelægen i Hof (Søndre Østerdalen). Den første Miltbrandpustel viste sig 4 Dage, efterat Manden havde været behjælpelig med Flaaningen af en Ko, der var død af denne Sygdom. Da Lægen 3 Dage senere tilkaldtes, fandtes 2 Pustler paa hver Forarm. Patienten isoleredes, og Sekreterne tilintetgjordes. Under Rekonvalescensen udviklede der sig en sekundær Irit. (S. Carlsen).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:								
			1		2		3		4	5	6
			Søder og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Tryssil.	Rendalen.	Tønset.
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	11	-	5	-	-	-	2	-	1	2	1
Syfilis, konstitutionel . .	17	3	8	1	6	1	2	1	1	-	-
— hereditær	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorré og Uretrit . . .	51	-	17	-	17	-	11	-	4	1	1

For **Veneriske Sygdomme**, skrives der fra Hedemarken, søger vistnok Nogle af flere Grunde Hjælp hos Specialister i Kristiania, men om der end tages tilbørligt Hensyn hertil, maa det nok kunne siges, at disse Sygdomme forekommer forholdsvis sjelden. (J. C. Lund).

Fnat er anmeldt med 281 Tilfælde, de fleste fra Tønset og Rendalen Distrikter. Der meddeles fra Søndre Østerdalen, at Sygdommen havde stor Udbredelse i Vaaler, medens der i de øvrige Herreder ikke mærkedes synderligt til den. I Tryssil forekommer Fnat fremdeles hyppig, om den end ikke er saa almindelig udbredt som tidligere. Faa behandles imidlertid af Læge; de Fleste besørger dette selv med «Hjemmeraader». (Harboe).

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Solør og Odalen	297	50	44	253
Kongsvinger By	8	2	2	6
Bygder	289	48	42	247
Hedemarken	495	59	110	385
Hamar By	70	14	17	53
Bygder	425	45	93	332
Søndre Østerdalen	221	36	38	183
Tryssil	73	8	12	61
Rendalen	98	13	17	81
Tønset	145	19	19	126
Hedemarkens Amt	1329	185	240	1089
Deraf i Byer	78	16	19	59
— Bygder	1251	169	221	1030

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 13,9 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede kjendte Dødsfald og 17,0 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 20,5 pCt. og 27,1 pCt. og for Bygderne 13,5 pCt. og 16,4 pCt. Forøvrigt henvises til ovenstaaende Tabel. Uagtet Tuberkulose ikke forekommer sjelden paa Hedemarken, maa dog Distriktet ansees for et af de heldigere stillede i Landet, og Sygdommen synes at være i Aftagende, om end ikke i nogen stærk Grad. Nogen Panik for Smitte, som man hører og ser saa meget berettet om fra forskellige Kanter af Landet, mærkes intet til her. Som Regel synes der at anvendes nok saa stor Forsigtighed i det Hele og særlig med de Syges Udtømmelser. Under ugunstige Forhold i Hjemmene indlægges de Syge temmelig hyppig paa Amtssygehuset. Med Hensyn til Desinfektioner staar der vistnok ofte adskilligt tilbage at ønske, men særegne Bestemmelser er endnu ikke truffet af Hensyn til Tuberkuloseloven, hvis endelige Skjæbne man venter paa. (J. C. Lund). Angaaende Forholdene i Ringsaker Herred beretter Kommunalæge Løken bl. a. Følgende: «Det er nu vistnok almindelig bekjendt blandt Publikum, at Tuberkulose maa ansees for at være en smitsom Sygdom, og jeg antager, at de Tæringssyge i Almindelighed iagttager en vis Grad af Forsigtighed. Meget ofte har jeg fundet Grund til at modarbejde utidig Smittefrygt og indprente Skaansomhed ligeoverfor de Syge. Derimod har jeg stadig Anledning til at konstatere, at Forholdet med Hensyn til de Tuberkuloses Efterladenskaber ikke paa langt nær er, som det burde være, idet der her ofte udvises den groveste Uforsigtighed. I et Par Tilfælde er min Anmodning om at lade desinficere i Anstalten paa Hamar, hvad der paa anden Maade ikke hensigtsmæssig kunde gøres rent, blevet efterkommet. Men dette er kun Undtagelser. Specielt maa nævnes, at der ofte holdes Auktion over Tæringssyges Gang- og Sengklæder, der derved spredes til de forskjelligste Steder. Det vil let indsees, hvorfor dette ofte maa blive Tilfældet, naar jeg meddeler, at af dem, som døde mellem 20 og 50 Aars Alder, var i 1897 Halvparten og i 1898 ca. 61 pCt. tuberkulose, altsaa Folk i sin kraftigste Alder, og hvoraf en Flerhed

selvfølgelig var gifte. I 1898 var paa et Par Undtagelser nær samtlige af Arbeidsklassen, deraf mange Husmandsfolk. Hvis nu enten Manden eller Konen dør, vil den gjenlevende som Regel ikke kunne beholde Husmandspladsen, da det nutildags vilde falde for dyrt at bruge leiet Hjælp, hvis denne i det Hele taget er at opdrive. De sælger derfor som oftest sin Ko og saameget af sit Bohave, som de kan undvære, og specielt de Klæder, som den Afdøde har brugt. Ved saadanne Auktioner møder i disse Trakter altid op mange Mennesker, og de solgte Gjenstande opnaar ofte gode Priser. Det kan derfor let hænde, at f. Ex. en Skindfæld, som har været benyttet af en Tæringspatient i længere Tid, bliver meget godt betalt for senere at bruges til Dække over 2 à 3 friske Børn i et andet fattigt Hjem. I forrige Uge blev der i min Nærhed holdt to Auktioner, blandt andet over Klæder, som havde været brugt af Tæringsssyge. Jeg skal yderligere illustrere dette ved et Exempel. I en Arbejderbolig fik en Kone Tæring og døde, hvorefter Manden solgte Klæder etc. og fraflyttede Stedet. I en Familie, som havde Kjøkken fælles med disse, døde senere et Barn af tuberkuløs Meningit; Moderen viste sig ogsaa angreben af Tæring, hvorefter hun døde, efterat ogsaa et af hendes andre Børn var død af tuberkuløs Meningit. Hendes Mand flyttede, og de, hvem han skyldte Penge, fik overladt Seng- og Gangklæder efter den Afdøde. En Søster af dennes Mand, som boede lige i Nærheden, fik først Pleurit og senere tuberkuløs Meningit og blev begravet samme Dag som et af ovennævnte Børn. Hendes yngste Barn var en kort Tid iforveien død af Lungetuberkulose, altsaa ialt 6 Personer i to Nabohuse i Løbet af 4 Aar. Jeg har selvfølgelig forsøgt at skride ind mod saadant Salg af Tuberkuløses Efterladenskaber, der forøvrigt er af ikke uvæsentlig økonomisk Betydning for den Gjenlevende. Dog har jeg paa Foranledning maattet medgive, at jeg ikke har havt juridisk Ret til at nægte det. Uagtet jeg som Sundhedskommissionens Ordfører ved Skrivelser, sendt Vedkommende pr. Post eller paa anden Maade, har gjort, hvad jeg har kunnet, for at hindre det, er der dog ved Auktioner, som forøvrigt allerede var berammet, idet jeg først ved Kundgjørelsen er bleven gjort bekendt med, at saadanne skal afholdes, blevet solgt f. Ex. Sengklæder, som Tæringspatienter har benyttet, uden at der er gjort noget for at desinficere dem. Det er min Agt at søge fremkaldt en Forandring i dette mislige Forhold ved at indtage Forbud derimod i de Sundhedsvedtægter, som Bygden endnu mangler, men som jeg har tænkt at foreslaa, men jeg har foreløbig udsat Sagen i Paavente af den nye Tuberkuloselov, der selvfølgelig vilde være af ganske anden effektiv Nytte end kommunale Sundhedsvedtægter, der vanskelig kan paasees overholdt af en Læge, siddende paa sit Kontor. Her maa ogsaa nævnes, at Arbeidsfolk nutildags sjældnere end før bliver boende længe paa samme Plads, men flytter fra Sted til Sted. Her er selvfølgelig ikke Tale om Desinfektion af Husene». Fra Trysil meddeles, at tuberkuløse Lidelser og Skrofulose forekommer overmaade almindelig dersteds. (Harboe). I Tønset findes Tuberkulose, som ellers i Almindelighed, især udbredt i enkelte Familier, naturligvis en Følge af den Uforsigtighed, der før altid har været udvist med Syges Spytt, men det synes dog fremdeles, som om Sygdommen ikke tiltager i Hyppighed, snarere omvendt. (Zetlitz).

Spedalskhed. Ved Udgangen af dette Aar kjendtes i Søndre Østerdalen 2 Individuer, lidende af denne Sygdom; de opholder sig begge i en afsides liggende Skogbygd i Elverum. (K. Nilssen).

Med Hensyn til **Kardialgiens, Dyspepsiens** og den **kroniske Gastrits** Optræden i Søndre Østerdalen bemærker Distriktslægen sammesteds, at den sidstnævnte Sygdom ikke forekommer særdeles hyppig, naar undtages hos Drankerne, hvorefter der rigtignok findes altfor mange. Dyspeptiske Lidelser indfinder sig, som overalt, til enkelte Tider og hos enkelte Familier, væsentlig som Følge

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.	Mødre.	Børn.	Mødre.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige Veer.....	41	38	3	-	¹⁾ 1	-	1	2	²⁾ 1	³⁾ 1	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed.....	6	3	3	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele...	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtspfødsel.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	2	-	⁴⁾ 2	-	-	-	-	-	-	-	⁵⁾ 1	-
Fremfald af Navlesnor.....	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydramnion.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Tilsammen	51	44	7	6	1	2	5	2	1	1	1	1	3	1	8
		51		7		7			2						

¹⁾ Dødsårsag: Blødning. ²⁾ En Tvilling, uopgivet hvilken. ³⁾ Udtrækningen skede ved Tang. ⁴⁾ Den ene af Børnene vendtes paa Hovedet og forløstes ved høit anlagt Tang. ⁵⁾ Dødsårsag: Peritonit.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	døde.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.	ved Drab.
Solør og Odalen.....	978	28	416	52	6	1	7	-	-
Kongsvinger By.....	43	2	12	3	1	-	-	-	-
Bygder.....	935	26	404	49	5	1	7	-	-
Hedemarken.....	1348	25	601	70	7	1	16	5	1
Hamar By.....	202	3	78	16	-	-	4	-	1
Bygder.....	1146	22	523	54	7	1	12	5	-
Søndre Østerdalen...	666	15	299	50	8	4	1	3	1
Tryssil.....	206	1	72	13	1	1	1	-	-
Rendalen.....	291	11	114	15	1	2	3	-	-
Tønset.....	293	4	161	15	1	-	3	4	-
Gaarde af Tolgen Herred ¹⁾	5	-	5	2	-	-	-	-	-
Inset Sogn af Kvikne ²⁾	21	-	9	1	-	-	-	-	-
Hedemarkens Amt....	3808	84	1677	218	24	9	31	12	2
Deraf i Byer.....	245	5	90	19	1	-	4	-	1
— - Bygder.....	3563	79	1587	199	23	9	27	12	1

¹⁾ Tilhører Røros Distrikt af Søndre Trondhjems Amt. ²⁾ Tilhører Opdal Distrikt af Søndre Trondhjems Amt.

af uhensigtsmæssige Næringsmidler; naar Kreaturene opholder sig paa Sætrene, er der nemlig almindelig Melkemangel, og da nydes der Kaffe i utrolige Mængder, ligesaa blandt Tømmerhuggerne, naar de om Vinteren fører egen Menage i sine «Køjer». De fleste Tilfælde af Kardialgi skyldes derimod Anæmi samt Ulcus ventriculi. (K. Nilssen).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af obstetriciske Operationer udførtes af Læger ialt 73, nemlig 17 i Solør og Odalen, 28 i Hedemarken, 14 i Søndre Østerdalen, 4 i Tryssil, 4 i Rendalen og 6 i Tønset. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa Side 75.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** berettes fra Søndre Østerdalen: Naar undtages Finskogene, hvor Jordmoderstillingen har været ledig, er Angangen til kyndig Fødselshjælp nu overalt i Distriktet upaaklagelig; alligevel benyttes Hjelpekoner i større Udstrækning end nødvendigt. (K. Nilssen).

Paa **Barselseng** døde ifølge Presternes Opgaver 9 Kvinder, ifølge Lægerne 8. Dødsaaarsagen var for 3 Barselfeber, for 4 Blødning og for 1 Peritonit.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 2131 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 44,0.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	235	6	229
Lungetuberkulose	185	16	169
Kræft (Cancer og Sarkom).....	128	6	122
Lungebetændelse	93	9	84
Tuberkulose Betændelser udenfor Lungerne..	82	8	74
Organisk Hjertesygdom.....	80	2	78
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	57	4	53
Kronisk Bronkit etc.	56	2	54
Hjerneslag	50	2	48
Medfødt Svaghed	46	4	42

Veirliget. Vinteren var mild; Mjøsen lagde sig ikke, og i Tønset havde man endog tildels Regnveir, hvilket paa de Kanter er en Sjældenhed paa den Aarstid. Vaaren og Sommeren var kold og regnfuld, Høsten derimod i det Hele mild og varm. Vinteren før Jul udmærkede sig ved rigelig Sne. Udfaldet af Høsten blev i det Hele taget noget under et Middelsaars, ingen af de forskjellige Sædarter slog rigtig til, og Indbjergningen var meget besværlig, saa at flere Steder paa Hedemarken Havre, Erter og Fodererter stod ude til henimod Jule-tider, ja, for Bælgrugternes Vedkommende, tildels blev liggende ude til henimod næste Aars Vaar. Hø og Halm blev der rigeligt af, men Byg og Havre gav meget Letkorn, og Erter fik man de fleste Steder saare lidet af; Rugen gav forholdsvis bedst Udbytte. Poteterne blev lidet foldrige, led endel af Tør-raaddenhed og naaede som Regel ikke fuld Modenhed; i Trysil mislykkedes de endog ganske. Ikke desto mindre blev der for Hedemarkens Vedkommende ingen Mangel paa Sættepoteter og Frøkorn til de øvrige Sædarter for det kommende Aar. (Distriktslægerne Lund og Harboe).

Levemaade og hygieniske Forhold. Paa Hedemarken bliver det stadig bedre og bedre med Beboelsesleiligheder for Arbeidsklassen. Arbejderne opfører tildels egne Huse, og de gamle, usle Husmandsstuer forsvinder mere og mere og giver Plads for ganske pene, hensigtsmæssige Bygninger med gunstigere Rumforhold. Det er Mangelen paa Arbeidsfolk og disses større Fordringer, der har frembragt denne Forandring. (J. C. Lund).

Fra Søndre Østerdalen skriver Distriktslægen: Den før saa kjække, naturlige og livsfriske Døl er i de senere Aar desværre mere og mere bleven paavirket af Pseudo-Kulturen; ogsaa for ham er det nu blevet det ene Fornødne at skaffe sig Midler til «at leve som andre Mennesker», og: skaffe sig saa mange materielle Nydelser som muligt og efter bedste Evne prøve paa at gjælde for mere, end man er; ogsaa han, som lever i et nervestyrkende Klima og under fortrinlige naturhygieniske Forhold, holder nu paa Grund af den megen Usands i økonomisk og social Henseende paa at blive nervøs. Trangen til Hvile tiltager, og Lysten til kropsligt Arbejde aftager, da det er for tungt og for simpelt.

For hvert Aar øges Antallet af de Piger, der ikke orker at være Budeier; det er selvsagt langt finere og gjævere at være Fabrikpige i Kristiania. Tiderne har i det forløbne Aar været noksaa gode. Tømmerdriften har givet almindeligt Udbytte, og der har paa flere Omraader været livlig Omsætning. Der bygges fortvæk nye Vaaningshuse, som indrettes tidsmæssig, men Husleien bliver især omkring Jernbanestationerne ogsaa «tidsmæssig», og saa nogenlunde i Høide med, hvad der betales i Kristiania. Paa Levnetsmidler og daglige Brugsgjenstande øger ogsaa Priserne. (K. Nilssen).

I Tønset er den overveiende Del af Befolkningen Gaardeiere og Selveiere; Gaardene er for det Meste smaa; der avles væsentlig Hø og tildels lidt Poteter, derimod ikke Korn. Om Sommeren bestaar Arbeidet i almindeligt Gaardsarbeide, om Vinteren i Tømmerhugst samt Tømmer- og Vedkjøring. Boligerne samt Leve-maaden er ganske god. Mælk er det væsentligste Næringsmiddel. (Zetlitz).

Sygehuse. Paa Kongsvinger er der et lidet Sygehus, som er istandsat for at benyttes som Interneringslokale. Paa Gjosegaarden, ca. 5 Kilometer fra Kongsvinger, behandles af en Privatlæge Patienter, lidende af Tuberkulose. Amtets Sygehus ligger i Stange. I Hamar findes et kommunalt Sygehus, i Elverum et Epidemilazaret og i Furnes et privat Sygehjem. I Nes er der en privat Anstalt for Behandling og Pleie af Alkoholister og Morfinister.

Bade. Paa Hamar toges et nyt, større og tidsmæssigt Bad for Damp- og Karbad i Brug i Aarets Løb.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds-kommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Hedemarkens Amt	31	3448	22
Solør og Odalen	¹⁾ 7	944	4
Hedemarken	²⁾ 10	1316	5
Søndre Østerdalen	³⁾ 1	434	6
Trysil	⁴⁾ 2	210	1
Rendalen	⁵⁾ 6	246	-
Tønset	⁶⁾ 5	298	6

¹⁾ Nordre Odalen 1, Grue 1, Kongsvinger 4, Eidskogen 1. ²⁾ Hamar 7, Ringsaker 3.
³⁾ Vaaler 1. ⁴⁾ Trysil 2. ⁵⁾ Ytre Rendalen 2, Sollien 1, Aamot 1, Stor-Elvedalen 2.
⁶⁾ Tønset 2, Lille-Elvedalen 1, Tolgen 2.

VII. Kristians Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		25362,50	108 579	39	4	44	37
1. Hadeland og Land		2 948,24	24 186	11	-	12	7
	Jevnaker	444,09	3 207	1	-	2	1
	Lunner		2 985	1	-	3	1
	Gran		3 931	2	-	1	1
	Brandbu		4 703	2	-	1	1
	Søndre Land	781,35	4 846	3	-	3	1
	Nordre —	884,82	4 514	2	-	2	2
2. Søndre Valdres		2 495,38	10 059	4	-	5	5
	Søndre Aurdal	1 109,95	3 802	1	-	2	2
	Nordre —	926,86	4 543	1	-	2	2
	Etnedalen	458,57	1 714	2	-	1	1
3. Nordre Valdres		2 943,32	7 103	4	-	4	4
	Østre Slidre	869,50	2 285	1	-	1	1
	Vestre —	467,37	2 652	3	-	1	1
	Vang	1 606,45	2 166	-	-	2	2
4. Toten		1 483,89	23 916	8	2	7	7
	Gjøvik, Kjøbstad ...	0,94	1 391	3	2	1	-
	Østre Toten	402,57	7 448	2	-	2	2
	Vestre —	415,05	6 952	2	-	2	2
	Vardal	261,59	3 539	-	-	-	1
	Biri	403,74	4 586	1	-	2	2
5. Faaberg		2 359,26	15 337	6	2	5	4
	Lillehammer, Kjøb- stad	2,25	1 861	3	2	1	-
	Faaberg		5 127	1	-	1	1
	Øier		3 125	1	-	1	1
	Østre Gausdal		2 833	1	-	1	1
	Vestre —		2 391	-	-	1	1
6. Ringebu		3 166,69	11 659	3	-	3	3
	Ringebu	1 256,27	4 262	1	-	1	1
	Søndre Fron	547,04	3 042	1	-	1	1
	Nordre —	1 363,38	4 355	1	-	1	1
7. Lom		5 799,56	9 770	2	-	4	4
	Lom	1 948,35	2 865	1	-	1	1
	Skiaaker	2 154,70	2 483	-	-	1	1
	Vaage (undtagen Sel Annex)	1 696,51	4 422	1	-	2	2
8. Lesje		4 166,16	6 549	1	-	4	3
	Lesje	2 277,95	2 700	-	-	2	1
	Dovre	1 442,17	2 109	1	-	1	1
	Sel Annex af Vaage ..	446,04	1 740	-	-	1	1

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Til- fælde.	Døds- fald.													
Tyfoidfieber	11	2	10	4	-	1	-	-	1	1	-	-	1	-	2
Skarlagensfeber	115	3	114	8	15	13	12	8	12	-	12	4	7	9	14
Mæslinger	1039	20	1039	4	17	38	61	53	31	84	83	79	125	201	263
Difteri (Croup)	50	9	50	16	3	8	3	-	1	1	3	2	2	8	3
Blodgang	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Barselfeber	20	3	20	2	3	3	1	2	3	-	-	1	2	1	2
Pyæmi, Septhæmi	33	6	33	2	5	5	-	1	3	2	2	4	2	4	3
Rosen	102	3	102	8	3	15	12	10	6	7	10	4	8	6	13
Røde Hunde	8	-	6	-	-	-	-	-	4	1	-	-	1	-	-
Vandkopper	76	-	76	14	12	14	12	9	3	6	-	-	1	5	-
Kusma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Kighoste	111	5	111	6	7	3	6	4	3	18	7	6	4	17	30
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	1940	81	1900	219	201	252	253	179	110	94	62	70	116	158	186
Influenza	795	8	795	34	109	188	229	84	30	11	7	9	23	23	48
Lungebetændelse	572	66	570	41	54	73	87	78	44	21	18	11	30	63	50
Pleurit	109	2	108	15	11	17	10	14	7	6	5	8	5	7	3
Gigtfeber	191	7	189	22	15	21	21	13	14	16	12	8	9	15	23
Akut Diarré (Kolerine)	716	13	716	65	59	65	49	42	82	100	78	43	37	37	59
Skjørbug	2	-	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	4	1	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	5897	229	5847	461	515	716	756	498	355	368	299	249	375	554	701

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Hadeland og Land.		Søndre Valdres.		Nordre Valdres.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	8	2	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	46	-	33	2	-	-	33	1	-	-	-	-	-	-	3	-
Mæslinger	539	14	59	-	14	-	305	6	98	-	24	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	29	4	7	1	1	-	7	4	-	-	5	-	-	-	1	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	3	1	2	-	1	-	7	2	-	-	4	-	1	-	2	-
Pyæmi, Septhæmi	5	2	1	1	2	-	22	2	2	-	-	-	1	1	-	-
Rosen	35	1	5	-	7	-	28	1	11	1	10	-	5	-	1	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Vandkopper	46	-	-	-	1	-	24	-	2	-	3	-	-	-	-	-
Kusma	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	83	1	-	-	-	-	2	-	5	-	-	-	5	1	16	3
Akute Katarrher i Aandedræts- organerne	816	36	158	2	46	6	378	10	366	18	119	5	44	4	13	-
Influenza	408	2	15	-	37	-	241	4	75	2	10	-	6	-	3	-
Lungebetændelse	134	21	40	1	41	-	149	24	52	-	116	13	31	6	9	1
Pleurit	29	-	19	-	4	1	20	1	18	-	13	-	5	-	1	-
Gigtfeber	48	1	16	-	2	2	49	2	24	-	36	2	7	-	9	-
Akut Diarré (Kolerine)	257	6	35	-	19	-	198	6	130	-	58	1	15	-	4	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	3	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	2490	91	391	7	175	9	1475	64	783	21	398	21	123	12	62	4

Sundhedstilstanden betegnes fra Hadeland og Land samt Søndre Valdres Distrikter som mindre god, i de øvrige som god eller endog særdeles god. Mæslinger optraadte epidemisk over største Delen af Amtet; mere begrændsede Epidemier forekom ogsaa af Difteri, Influenza og Skarlagensfeber. Diarré optraadte meget sjældnere end i de nærmest foregaaende Aar. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 5 897 med 229 Dødsfald; de tilsvarende Tal i 1897 var 6 129 og 215.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 453 eller 12,7 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (114 300). Aaret forud var Dødeligheden 12,6 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes Tabellen paa Side 80—81, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes kun 11 Tilfælde for det hele Amt; 8 af disse forekom i Hadeland og Land Distrikt. I Lunner angrebes først paa Aaret i ét Hus 2 Personer. 4 Tilfælde i Torpen og Nordsinnen antoges at skyldes Smitte fra Exercerpladsen paa Helgelandsmoen. Fra samme Kilde skrev sig ogsaa et Tilfælde i Søndre Valdres Distrikt. Paa Slagsvold i Østre Toten, hvor der i Aarenes Løb har optraadt ikke faa Tyfoidfibertilfælde uden paaviselig Smittekilde, angrebes i Oktober en Kvinde, der indlagdes i Epidemilazaretet; den anden Angrebne i Toten Distrikt var fra Vardal.

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes 115 Tilfælde mod 74 Aaret forud. 3 Angrebne opgives fra Lesje Distrikt, alle de øvrige er nogenlunde jævnt fordelt mellem Hadeland og Land, Søndre Valdres og Toten Distrikter. Inden Hadeland og Land var Sygdommen mest udbredt i Nordre og Søndre Land; i Hoff Sogn viste Eftersygdomme, at mange Tilfælde, der antoges for Mæslinger, i Virkeligheden var Skarlagensfeber; under den herskende Mæslingeepidemi gik ogsaa mange lette Skarlagensfebertilfælde ganske upaaagtet hen. (Kolbjørnsen). I Søndre Valdres begyndte i Februar en ikke lidet udbredt, men mild Epidemi. Paa Toten viste de fleste Tilfælde (28) sig i Biri, desuden opgives nogle fra Vardal.

Mæslinger var meget udbredt udenfor Lom og Lesje Distrikter. Epidemiens Forløb synes i det Hele at have været mildt; som vanlig søgtes Lægehjælp kun for de færreste Tilfælde. Kun fra Søndre Land beskrives Epidemien som mere ondartet paa Grund af komplicerende Bronkiter og Lungebetændelser. For det hele Amt anmeldtes 1 039 Tilfælde med 20 Dødsfald, de fleste i Hadeland og Land (539) og Toten (305) Distrikter.

Difteri (Croup) viser en betydelig Aftagen mod Aaret forud (50 Angrebne mod 126 i 1897). De fleste Tilfælde (29) forekom i Hadeland og Land Distrikt, særlig i Hoff Sogn i 1ste Kvartal, og var en Fortsættelse fra forrige Aars Epidemi. Om Sommeren og Høsten indtraf ogsaa nogle faa Tilfælde, der muligens ligeledes hang sammen med denne Epidemi. Om en Sydiges Barn berettes, at det sandsynlig blev smittet ved at tygge paa en ikke fuldstændig forbrændt Fille, der var bleven liggende igjen i Græsset efter en Affaldsdyng, som under Desinfektionen efter Difteri i samme Hus Vinteren forud ikke var bleven helt ødelagt. (Kolbjørnsen). I Søndre Valdres forekom 6 af de anmeldte 7 Tilfælde i Bægnadalen, hvorhen Smitte antoges bragt med Tømmerhuggere fra Nes i Aadalen. (B. C. Lange). Paa Toten blev 4 Personer angrebet ved Rødfos Brug; Smitten var indført med et Barn fra Kristiania. (Trost). I Ringeby indtraf i Marts 5 Tilfælde inden en Familie i en afsides, høit paa

Aasen liggende Hytte i Søndre Fron. Manden, der var halvveis Omstreifer, angrebes først. Ved de trufne Foranstaltninger hindredes Sygdommens videre Udbredelse. (J. F. Holst).

Af **Barselfeber** opføres 20 Tilfælde. I Etnedalen — Søndre Valdres — fik en Kvinde, der havde født før Jordmoderens Ankomst, Feber; Barnet døde efter Beskrivelsen af Rosen. (Lunde).

Vandkopper var fremdeles ikke saa lidet udbredt i Hadeland og Land Distrikt.

Kighoste forekom ogsaa fremdeles i Hadeland og Land Distrikt; Sygdommen var saaledes meget udbredt i Brandbu Herred i Aarets 3 sidste Maaneder. I Lom og Lesje Distrikter forekom den ligeledes ikke saa sjelden.

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne synes ikke at have været særlig hyppige.

Af **Influenza** opføres et lidt større Antal Angrebne end Aaret forud. I Hadeland og Land Distrikt iagttoges der paa en Gaard, hvor Sygdommen forekom, Herpes hos 3 af Patienterne, alle Piger, paa Arme og Ben. Som vanligt optraadte Influenzaen hyppigst i 1ste Kvartal, men i Faaberg Distrikt viste de fleste Tilfælde sig i sidste Halvaar. Distriktslægen har Indtryk af, at den ikke saa sjelden er medvirkende Aarsag til Sindssygdom. (Torp).

Af **Lungebetændelse** opføres noget flere Tilfælde end Aaret forud. Fra Toten anføres, at Dødeligheden i Herrederne varierede mellem 22,0 og 33,3 pCt. (Trost). I Ringe bu angrebes gjentagne Gange samtidig 2 Personer af samme Husstand. Sygdommen viste sig i det Hele meget ondartet. (J. F. Holst).

Akut Diarré (Kolerine) var meget sjeldnere end almindelig, hvad der maaske kan hænge sammen med den kolde, regnfulde Sommer. I Søndre Valdres var Sygdommen, som dersteds vanlig, hyppigst om Vaaren under Snesmeltingen. Der var langt flere Syge, end Listerne opviser. (B. C. Lange).

Af **Pemfigus hos Nyfødte** er anmeldt 4 Tilfælde, 3 i Hadeland og Land Distrikt og 1 i Toten, det sidste med dødeligt Udfald. Spredte Tilfælde skal have forekommet i Vardal, men blev ikke anmeldt for Lægen. Jordmoderen er paa Landsbygden ikke vanligvis hos den Fødende efter Fødselen, hvorfor heller ikke hun ofte træffer paa Sygdommen. Den bringes omkring af Andre, især Hjælpekoner og Besøgende. (Trost).

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.									
			1	2	3	4	5	6	7	8		
			Hadeland og Land.	Søndre Valdres.	Nordre Valdres.	Toten.	Faaberg.	Ringe bu.	Lom.	Lesje.		
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf. Dsf.	Tilf.	Tilf. Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar...	3	-	2	-	-	1 -	-	-	-	-	-	-
Syfilis	3	2	1	-	-	1 1	-	1	1	-	-	-
Gonorré og Uretrit	21	-	4	-	5	9 -	2	-	-	1	-	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Hadeland og Land.....	307	24	91	216
Søndre Valdres.....	77	7	7	70
Nordre —	107	12	9	99
Toten	262	38	64	198
Gjøvik By	29	2	16	13
Bygder	233	36	48	185
Faaberg.....	141	16	21	120
Lillehammer By.....	26	4	4	22
Bygder	115	12	17	98
Ringebu.....	96	10	21	75
Lom	92	18	12	80
Lesje.....	33	4	4	29
Kristians Amt	1116	129	229	887
Deraf i Byer.....	55	6	20	35
— - Bygder	1061	123	209	852

Af **Fnat** er anmeldt 38 Tilfælde for det hele Amt.

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 11,6 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 14,5 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 10,9 pCt. og 17,1 pCt. og for Bygderne 11,6 pCt. og 14,4 pCt. Forøvrigt henvises til ovenstaaende Tabel.

Fra Nordre Valdres Distrikt anføres, at Tuberkulosen synes at blive mere udbredt og trænger ind i før sunde Slægter. Skylden tillægges for en Del Smitteindførsel ved syge Sommergjester, hvorfor Kontrol med disse og Sommer-sanatorierne ansees paakrævet. (H. Lyche). Fra Toten anfører den konstituerede Distriktslæge, at Dødsprocenten af Tuberkulose var i Vardal Herred 18,0 (Gjøvik 10,0), i Østre Toten 15,8 og i Vestre Toten 11,9; tages Vardal og Gjøvik sammen, bliver Procenten der 15,4. Af 1 000 Indvaanere døde henholdsvis i de samme 3 Herreder omtrent 3,2, 2,0 og 1,7; i Gjøvik og Vardal, sammentagne, 2,4. Sammenholder man disse Tal med de ved Undersøgelsen af Melkekvæg ved Tuberkulinindsprøjtning i de forskellige Herreder fundne Procenttal, der opgives til ca. 6,0 for Vardal og til 19,7 og 15,6 for Østre og Vestre Toten, skulde man, om Tallene ikke lyver, kunne slutte, at Nydelsen af Melk ikke har nogen Indflydelse paa Tuberkulosens Udbredelse hos Mennesket. Det er gaaet ind i Folks Bevidsthed, at Tuberkulosen (Tæring nærmest) smitter, hvorfor man ogsaa søger at overholde de hygieniske Paabud, som Lægen foreskriver for de Syge, og Anvisningerne med Hensyn til Expektoratet. Derimod tager man det vistnok ikke saa nøie med Hensyn til Klæderne efter de Afdøde. Disse gaar enten i Arv eller bliver solgt ved Auktion. Muligens der ogsaa i denne Retning kan spores større Forsigtighed i den senere Tid. Vanskeligheden bestaar jo i Mangel paa hensigtsmæssige Desinfektionsmetoder. Der blev i April 1898 i Vardals

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Hadeland og Land....	933	26	337	57	9	-	6	1	-
Søndre Valdres	288	3	105	13	4	1	1	1	-
Nordre —	168	6	122	16	2	-	1	-	-
Toten	820	10	341	53	8	2	6	2	1
Gjøvik By	107	1	31	8	1	-	-	-	1
Bygder	713	9	310	45	7	2	6	2	-
Faaberg	426	8	194	14	2	-	5	3	-
Lillehammer By.....	75	1	32	2	-	-	-	2	-
Bygder	351	7	162	12	2	-	5	1	-
Ringebu	335	8	154	8	1	1	3	1	-
Lom	252	4	125	12	1	-	2	-	-
Lesje	153	4	75	10	4	-	-	1	-
Kristians Amt	3375	69	1453	183	31	4	24	9	1
Deraf i Byer.....	182	2	63	10	1	-	-	2	1
— - Bygder	3193	67	1390	173	30	4	24	7	-

Sundhedskommissionen fattet Bestemmelser om at ansætte en Desinfektør, der skulde instrueres af Sundhedskommissionens Ordfører til Brug af Damptønde i og udenfor Sygehuset for smittede Klæder og Sengklæder efter epidemisk og anden smitsom Sygdom, navnlig efter Tuberkulose. Denne Bestemmelse er dog ikke traadt i Kraft i Vardal, da man fandt, at Tøiet beskadigedes for meget ved denne Desinfektionsmaade; istedet derfor anvendes følgende Fremgangsmaade ved Desinfektion efter epidemiske Sygdomme: Alt af Klæder, der kan koges, bliver kogt, det øvrige bliver vasket og overstrøget med 5 pCt. Karbolyvand; Værelser og Møbler bliver grundig overholdt og overstrøget enten med 5 pCt. Karbolyvand eller 1 pro mille Sublimat, som lades staaende paa i ca. 6 Timer, hvorefter der bliver foretaget Renvaskning med varmt Grønsæbevand. Ved Difteri paa Landet, hvor den eller de Syge har været hjemme og hele Familien været isoleret i sine smaa Hjem, vedligeholdtes Isolationen i ca. 8 Dage efter Desinfektionen. (Trost).

Af **Spedalskhed** iagttoges et Tilfælde hos en omtrent 50 Aar gammel Mand, der med stor Familie var indflyttet fra Søndfjord til Sørumsdalen. Han har den knudede Form. En anden tidligere anmeldt Patient, en omtrent 60 Aar gammel Mand med en fremskreden glat Form, blev syg 19 Aar, efterat han havde været i Bergens Stift for at søge Arbeide. Han var af frisk Slægt. (Torp).

Om **Amtets Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Kolonien i Faaberg forpleiedes 58 Patienter, som hørte hjemme udenfor Faaberg.

Af Læger udførtes 85 **obstetriciske Operationer**, hvoraf i Hadeland og Land Distrikt 37, Søndre Valdres 6, Nordre Valdres 9, Toten 9, Faaberg 19, Ringebu 3, Lom 1 og Lesje 1. Indikationer og Udfald sees af Tabellen paa Side 86.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Partus præmaturus artificialis.				Perforation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.		Moder.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer.....	53	-	50	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed.....	2	-	2	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-
Barselkrampe.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	¹⁾ 1	-	1	3	-	3	-	²⁾ 1	-	1	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele...	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie.....	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	-	4	3	1	-	-	-	-	-	2	-
Tilbageholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Fastvoxning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Blødning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	62	1	57	6	7	3	4	1	1	1	1	1	2	10
	63		63			7		2		2				

¹⁾ Dødsårsag: Barsel-feber. ²⁾ Dødsårsag: Blødning.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 85.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1922 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100:43,3.

Efter Presternes Opgave døde paa **Barselseng** 4 Kvinder. Lægerne opgiver ogsaa Dødsaaarsag for 4 saaledes: Barselfeber 3, Blødning 1.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	146	1	145
Tuberkulose i Lungerne	129	6	123
Kraft	103	3	100
Organisk Hjertesygdom	82	5	77
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	81	6	75
Lungebetændelse	66	7	59
Tuberkulose udenfor Lungerne	59	1	58
Hjerneslag	55	4	51
Nyresygdom	41	1	40
Kronisk Bronkit	40	1	39

Veirliget. Efter de herom afgivne Meddelelser synes Vinteren for det Meste at have været mild, Vaaren og Sommeren kolde og regnfulde, Efterhøsten ganske god. Aarsudbyttet af Jorden forringedes i flere Distrikter betydelig ved en daarlig Indhøstning. Tabellen paa Side 88 viser de meteorologiske Forhold efter lagttagelser af Distriktslæge Printz paa Gaarden Granheim i Vestre Slidre, 307 Meter over Havet.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Hadeland og Land Distrikt betegnes Tiderne som glimrende for Arbejderne, men da Fattigbyrden stadig stiger, er det at antage, at Fordringerne til Livet holder fuldt ud Skridt med de større Indtægter. I Søndre Land f. Ex. er Arbejdernes Forbrug af Hermetik ganske betydeligt, og Skogsarbejderne ansees af de talrige Landhandlere for deres bedste Kunder. Ædrueligheden er mulig større end tidligere og ialfald upaa-klagelig i Landsbygderne, medens Usædeligheden stadig tiltager. I Hadelandsbygderne er Sædelighedstilstanden bedre, men Ædruelighedstilstanden igjen slettere. (Kolbjørnsen).

Kommunelæge Jahr i Torpen anfører, at den økonomiske Tilstand i Distriktet, trods det aldeles feilslagne Kornaar, har været meget god, takket være de store Tømmerpriser og deraf følgende større Skogdrift. Saa glædeligt det end er at se Arbejderne, Tømmerhuggerne og Kjørerne saa tilfredse, saa sørgeligt er det paa den anden Side at betragte de tildels afskogede Lier og Aaser; hvor der for nogle Aar siden stod svære Tømmertrær, ser man nu blot saa smaa Trær, at det ikke lønner sig at drive dem frem. Trods den Masse Penge, der er kommet ind i Bygden, maa man derfor sige, at Formuen i det Hele taget er aftaget; thi «let tjent let gaar», ser ud til at være det Valgsprog, hvorefter Folk i Almindelighed lever. Herpaa er ogsaa de talrige Landhandlerier et godt Bevis. I Torpen med omtrent 2400 Mennesker er der saaledes nu 12 Landhandlere. I Brandbu er efter Kommunelægens Beretning Drikkeondet fremdeles i Tiltagende trods Forbud og Indskrænkning i Salg af Spirituosa. Specielt ud-

Meteorologiske Observationer i vestre Slidre.

(Meddelt af Distriktslæge Printz).

Maaned.	Temperatur C°.					Antal Dage med							
	Middel.	Maxi- mum.	Dag.	Mini- mum.	Dag.	Regn.	Sne.	Slud.	Taage.	Frost.	Over- skyet.	Klart.	Nedbør m. m.
Januar	— 2,57	9,6	19	— 19,6	8	4	7	0	3	23	9	1	15,0
Februar	— 7,52	4,0	12	— 24,5	24	2	15	0	0	27	14	4	23,6
Marts	— 5,98	6,4	18	— 24,2	9	0	8	0	0	31	8	3	13,8
April	0,55	9,4	25	— 13,7	1	0	9	3	0	26	15	2	18,7
Mai	5,53	16,9	21	— 4,6	15	15	0	3	0	11	17	3	72,6
Juni	10,75	21,8	10	— 0,7	2	13	0	0	0	1	8	5	36,0
Juli	11,78	22,7	11	1,7	31	20	0	0	0	0	12	4	87,2
August	11,38	21,6	15	0,3	30	14	0	0	0	0	8	3	54,6
September	7,87	22,1	6	— 3,0	26	14	0	0	0	6	8	6	38,8
Oktober	2,91	18,8	4	— 5,0	19	8	6	2	5	16	17	0	32,0
November	— 3,27	7,3	9	— 14,6	29	2	5	1	3	29	15	1	28,0
December	— 6,34	5,2	24	— 22,7	16	2	15	1	0	31	10	1	48,6
Det hele Aar	2,09	22,7	11te Juli	— 24,5	24de Febr.	94	65	10	11	201	141	33	468,9

Anm. Den normale Middeltemperatur i 26 Aar 1,87.

mærker desværre Bygdens opvoxende Slægt sig ved Fylderier og dermed følgende Raahed og Brutalitét. Som særdeles hyppig benyttede Berusningsmidler kan nævnes Nafta, Politur og denatureret Spiritus; særdeles paa Moden er ogsaa Jernchinavin, tilsat Nafta og Anisdraaber. (C. P. T. Støren).

I Nordre Valdres er Spørgsmaalet om Tøndedesinfektion bragt paa Bane. (Stengel).

Fra Toten Distrikt anfører den konstituerede Distriktslæge, at Byen Gjøvik i de senere Aar er gaaet raskt fremad. I 1891 fandtes ved Folketællingen omtrent 1400 Indvaanere, i 1897 var der omtrent 2300. Den har faaet Kloak- og Vandleddning; Renovationsvæsenet staar derimod ikke paa Høide med Tiden. Et Elektricitetsværk for Lys og Drivkraft findes. Til Fuldstændiggjørelse af Vandværket er indrettet et med Elektricitet drevet Pumpeværk, hvorved Vand fra Mjøsen pumpes ind i Vandleddningerne; Indtaget ligger 9 Meter under en grund Mjøsvandstand. Vandet er i denne Dybde ved Undersøgelse befundet at være godt. Regulering af Vandmængden i Hunselven er søgt tilveiebragt ved Forhøielse af Dammen ved Eina $\frac{1}{2}$ Meter; Vasdraget er af stor Betydning for Gjøvik ved den dertil knyttede industrielle Virksomhed. En Folkeskole er oprettet, men Byens Skolelokaler er mangelfulde i alle Retninger, da selve Skolen er for liden. Planer til Bygning af ny Skole er derfor under Overveielse. I Landdistrikterne søges Jordbruget fremmet ved Oprettelse af store Fællesmeierier; Vanskelighed for at faa Melk er derfor tilstede, især blandt Løsarbeidere. Ogsaa i Landdistriktet er Industrien voxet, saaledes i Vardal og Vestre Toten, hvor en stor Arbejderbefolkning har samlet sig. I disse større Anlæg er der som Regel anbragt fremmed Kapital, men ved Siden af disse findes ogsaa mindre industrielle Anlæg, der er sat i Gang og eies af Bønder, som Regel Aktieselskaber, der gjerne gaar ud paa at skaffe Afsætning for og forædle Gaardens Produkter. Især er Østre Toten i denne Henseende meget driftigt. Der findes saaledes talrige Meierier, Ølbryggeri, flere Brænderier, Møllebrug, Sagbrug, Høvleri, Potetemeselfabrik, mekanisk Verksted. Rundt omkring i de smaa Hjem finder man Blikkenslagere, der oparbejder alskens Bliktoier paa Akkord for Opkjøbere, af hvem det forsendes rundt hele Norge. Knive fra Toten er bekjendte, ligesaa Træskeer; begge Gjenstande er Husindustri. Boligerne er i det Hele taget gode; de smaa Hjem er dog ofte overbefolket, især hvor der findes mange Arbeidere. Kosten er ogsaa gjennemgaaende lav; maaske har man levet noget over Evne i de smaa Husholdninger; Landhandleren er saa nem at tage til. Paa de almindelige Bondegaaarde er Kosten kraftig og rigelig, Stellet som Regel rentligt. Naar undtages Kaffe, Sild o. l. nyder man kun af Gaardens Grøde. Før i Tiden skiftede man Maden ud til hver Enkelt, nu forsyner hver sig efter Ønske af Fadet. Lufefisk bruges til Høitiderne. Melet er almindelig samsigtet; Smaafolk kjøber eller tilbytter sig ofte finsigtet hos Landhandleren. Befolkningen er ædruelig. Det hører dog ikke til Sjældenheder at se berusede Folk i Gjøvik eller paa Hjemveien fra Byen. (Trost).

Fra Faaberg berettes, at en af Slagterne paa Lillehammer blev fradømt Ret til at slagte i sin nyopførte Gaard i Byens Centrum. Slagterne maatte da fortrække til Byens Udkant; her opstod igjen mange Vanskeligheder, hvilke ledede til, at Kommunebestyrelsen besluttede at oprette kommunalt Slakteri og Kjødkontrol. (Torp).

I Ringeby begynder den stadig tiltagende Søgning til Distriktet af Sommergjester at faa Indflydelse paa Boliger og Levemaade. Boligerne holdes mere rene og velstelte, og Sommerkosten, der før bestod af Spegekjød, forandres til ferskt Kjød. (J. F. Holst).

I Vaage — Lom Distrikt — sattes en stor Klæberstensbedrift i Gang, og en Del af Sognets Arbejderbefolkning var desuden sysselsat med Stenindustrien

paa Otta. Arbejdslønnen er god, men anvendes for en Del, især af Ungdommen, til Spirituosa. For Gaardbrugerne er det fremdeles trangt; Arbeidshjælpen er uforholdsmæssig kostbar og vanskelig at erholde, især i Aannetiden. (Øvergaard).

I Lesje sælges om Vaaren Slagtekvæg til Forhandlere for at faa Penge til Betaling af Skatter; kniber det, sælges da ogsaa af og til en af de bedste Melkekjør. En Del af det avlede Korn bruges til Opfodring af Kreaturerne. Til Gjengjæld kjøbes desto mere Mel hos Kræmmeren. For at faa saameget Melk, Smør og Ost som muligt, holdes for det Meste vaarbære Kjør. Kaffe bruges fremdeles til Overmaal, ligesaa Tobak. Drikfældigheden synes at tiltage, ligesaa Usædeligheden. (Guldberg).

Sygehuse. Amtssygehuset er paa Lillehammer. Paa Gjøvik findes et lidet Sygehus, der dog ikke har nogen fast Læge. Sanatorierne i Gausdal (Faaberg), paa Breidablik og paa Tonsaasen (Søndre Valdres) har fast Læge; Sanatorierne paa Gaalaa og Lauvaasen (Ringebu) staar under Lægetilsyn den Tid, de er aabnede.

Sygepleien. Distriktslægen i Hadeland og Land udtaler det Haab, at den indførte Ordning med daglig Kostgodtgjørelse for Lægerne paa Reiser i Fattigvæsenets Anliggender istedenfor faste aarlige Honorarer ikke vil gjøre nogen Forandring i den hidtil ydede fri Lægehjælp, om end de Fattiges store Fordringer maa nedstemmes lidt med Hensyn til Antallet af Besøg. Med den aarlige Godtgjørelse og det udbredte Telefonnet begyndte Tilstanden for enkelte Lægér at blive utaalelig. (Kolbjørnsen). I Ringebu er ansat en uddannet Sygepleierske; ligesaa er der en i vestre Slidre af Nordre Valdres Distrikt.

Badeindretninger for kolde og varme Bad findes ved Sanatorierne. Paa Gjøvik og Lillehammer er der Badeanstalter.

Om Amtets **Apothek**, se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Kristians Amt.	42	2 872	24
Hadeland og Land	¹⁾ 7	791	2
Søndre Valdres	²⁾ 10	87	2
Nordre —	³⁾ 3	133	3
Toten	⁴⁾ 11	820	6
Faaberg	⁵⁾ 5	379	5
Ringebu	⁶⁾ 2	398	5
Lom	ingen.	160	-
Lesje	⁷⁾ 4	104	1

¹⁾ Søndre Land 1, Nordre Land 2, Jevnaker 1, Lunner 1, Gran 2. ²⁾ Nordre Aurdal 4, Søndre Aurdal 2, Etnedalen 4. ³⁾ Vestre Slidre 1, Østre Slidre 1, Vang 1. ⁴⁾ Gjøvik 6, Vardal 2, Biri 1, Vestre Toten 2. ⁵⁾ Lillehammer 3, Vestre Gausdal 1, Øier 1. ⁶⁾ Søndre Fron 1, Nordre Fron 1. ⁷⁾ Lesje 3, Dovre 1.

Kvaksalveruvæsen. I Brandbu Herred, Hadeland og Land Distrikt, har en «amerikansk Doktor» virket i de sidste Aar med undergjørende Medicin, bestaaende af denatureret Spiritus, tilsat med spansk Peber, anvendelig for alle mulige baade ind- og udvendige Sygdomme. (C. P. T. Støren). I Ringebu Distrikt benyttes Kvaksalvere og uautoriserede Fødselshjælpersker meget. (J. F. Holst).

VIII. Bratsberg Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i Km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		15189,10	91 410	36	5	49	37
1. Skien		1 066,25	30 162	12	3	19	6
	Skien, Kjøbstad	2,13	8 959	6	2	6	-
	Porsgrund —	1,26	3 841	3	1	3	-
	Brevik —	0,76	1 993	2	-	1	-
	Eidanger.....	139,50	3 451	-	-	1	1
	Solum	317,82	5 529	1	-	5	3
	Gjerpen	380,91	5 538	-	-	2 ²⁾	1
	Slendal	223,86	851	-	-	1	1
2. Kragerø.....		1 650,41	22 934	7	1	8	6
	Kragerø, Kjøbstad.	1,17	5 492	4	1	2	-
	Langesund, Ladested..	0,88	1 230	1	-	-	-
	Stathelle — ..	0,24	345	-	-	-	-
	Bamle	286,88	5 375	1	-	2	2
	Sannikedal	196,83	2 493	-	-	1	1
	Skaatø	109,61	3 948	-	-	1 ³⁾	1
	Drangedal	1 054,85	4 051	1	-	2	2
3. Hollen		1 141,81	12 137	6	-	5	5
	Hollen	257,54	3 837	3	-	2	1
	Lunde	259,65	2 540	-	-	1	1
	Bø.....	281,66	2 646	1	-	1	1
	Sau de	342,96	3 114	2	-	1	2
4. Sau land ..		1 716,04	6 795	3	1	4	4
	Hitterdal.....	407,44	3 155	2	1	3	1
	Hjartdal.....	891,84	2 397	1	-	1	2
	Gransherred	416,76	1 243	-	-	1	1
5. Kviteseid.....		2 256,07	7 890	2	-	4	7
	Seljord.....	665,88	3 147	1	-	1	3
	Kviteseid.....	712,08	3 115	1	-	1	2
	Nissedal.....	878,16	1 628	-	-	2	2
6. Laardal		4 214,11	7 952	5	-	6	5
	Laardal.....	287,76	1 328	1 ¹⁾ 2	-	1	1
	Fyresdal	1 253,19	1 902	1	-	1	1
	Mo	694,49	2 181	1	-	2	1
	Vinje	1 215,87	1 751	1	-	1	1
	Rauland (Møsstrandens Sogn undtagen)....	762,80	790	-	-	1	4 ¹⁾
7. Tinn		3 144,42	3 540	1	-	2	4
	Tinn	1 774,36	2 516	1	-	1	3
	Hovin	302,46	876	-	-	1	1
	Møsstrandens Sogn af Rauland.....	1 067,80	148	-	-	-	-

¹⁾ Deraf 1 ikke praktiserende. ²⁾ Den for dette Distrikt ansatte bor i Skien By.³⁾ Bor i Kragerø By. ⁴⁾ Vaccinerer i hele Rauland Herred.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidfieber	14	1	14	-	-	-	-	-	1	-	3	1	3	2	4
Børnekopper	4	1	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	439	5	439	30	15	26	31	19	10	9	13	22	45	51	168
Mæslinger	98	1	98	21	33	7	1	3	2	2	11	10	1	1	6
Difteri (Croup)	24	2	24	1	1	-	-	3	-	-	3	8	1	1	6
Barselfeber	7	-	7	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1	2
Pyæmi, Septhæmi	17	7	11	1	-	1	-	-	4	1	1	-	2	-	1
Rosen	87	5	87	6	6	12	8	13	7	5	7	6	7	3	7
Røde Hunde	10	-	10	-	2	-	-	2	1	3	1	-	-	1	-
Vandkopper	80	-	80	3	3	2	2	-	3	2	8	2	5	9	41
Kusma	2	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	492	20	492	56	75	39	14	21	44	63	54	26	27	28	25
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	2356	45	2335	377	254	254	228	177	164	86	80	90	130	261	234
Influenza	388	4	388	67	40	66	109	40	10	7	4	-	3	16	26
Lungebetændelse	349	57	349	59	29	31	35	32	25	15	16	10	24	34	39
Pleurit	113	4	112	9	13	14	7	10	7	11	13	14	3	5	6
Gigtfeber	119	3	118	15	13	18	11	11	6	6	5	3	7	13	10
Koldfeber	2	-	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	755	22	755	60	47	59	56	58	68	98	97	76	49	60	27
Skjorbug	3	1	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pemfigus hos Nyfødte	10	3	7	-	-	1	-	-	2	-	-	-	2	2	-
Tilsammen	5369	181	5337	708	536	532	523	390	356	308	316	268	309	488	603

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:													
	1		2		3		4		5		6		7	
	Skien.		Kragero.		Hollen		Sauland.		Kviteseid.		Laardal.		Tinn.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Gyfoidefeber	1	-	2	-	5	1	6	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	184	4	62	-	24	-	11	-	98	1	5	-	55	-
Mæslinger	16	-	25	1	1	-	4	-	35	-	17	-	-	-
Difteri (Croup)	7	-	15	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Barselfeber	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Pyæmi, Septhæmi	3	2	5	2	2	2	-	-	5	-	1	1	1	-
Rosen	54	1	11	2	5	-	4	-	3	1	3	-	7	1
Røde Hunde	7	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	26	-	28	-	-	-	18	-	6	-	1	-	1	-
Kusma	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Kighoste	215	7	229	13	4	-	38	-	6	-	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	1471	24	446	5	126	5	52	3	90	3	101	2	70	3
Influenza	162	1	118	1	17	-	37	1	13	-	8	-	33	1
Lungebetændelse	177	20	76	19	41	8	22	6	13	1	15	2	5	1
Pleurit	40	1	34	-	11	1	4	-	7	-	8	1	9	1
Stigtfeber	51	1	25	-	10	-	4	-	11	-	11	1	7	1
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	463	15	156	4	31	-	26	1	16	-	43	2	20	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	1
Pemfigus hos Nyfødte	5	-	4	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	2888	76	1244	53	279	17	227	11	303	6	218	9	210	9

Sundhedstilstanden har i det Hele været god. Skarlagensfeber og Kighoste optraadte tildels epidemisk; af Tyfoidfieber anmeldtes nogle flere Tilfælde end Aaret forud; af Influenza og akut Diarré derimod langt færre. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme var usædvanlig lidet (5 369, hvoraf 181 dødelige); Aaret forud var de tilsvarende Tal 6 391 og 202. Omtrent $\frac{4}{5}$ af de anmeldte Tilfælde opgives fra de 2 Kystdistrikter, der har lidt over Halvparten af Amtets Befolkning. Det opførte Antal Dødsfald af epidemiske Sygdomme er saavidt vides lavere end i noget foregaaende Aar.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 277 eller 13,2 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (96 600). Aaret forud var den 14,5 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Distrikter henvises til Tabellen paa Side 92—93, sammendragen efter Lægenes Opgaver.

For **Tyfoidfieber** behandledes ialt 14 Tilfælde, hvoraf 1 endte dødelig. 3 Tilfælde indlagdes paa Sygehus. Blandt disse var et Tilfælde i Kragerø hos en Sømand, der havde paadraget sig Sygdommen i Stettin. I Sauland indtraf i Slutningen af Aaret paa Notoddens Meieri et Par Tilfælde. Den ene Angrebne var en Pige, der assisterede Meiersken; den anden var Husfaderen i en Familie, der boede paa Meieriet. Ved Undersøgelse efter Smittekilden viste det sig, at der i samme Familie, som havde fælles Vaskerum med Meieriets Betjening, 2 Gange om Høsten havde været et Par mistydede Tilfælde af Nervefeber. Konen havde nemlig tilligemed nogle af Børnene besøgt Udstillingen i Bergen og der, som det oplystes, havt Anledning til at paadrage sig Smitte. Meieriet blev en kort Tid afstængt og grundigt rengjort tilligemed Priveterne, hvorefter ingen nye Tilfælde optraadte. (Paulsson).

Børnekopper udbrød i Slutningen af Januar paa Sagatun under Lien i Sannikedal (Kragerø Distrikt). Den først Angrebne var en 70-aarig Mand. Hos ham forløb Sygdommen meget mildt, og dens Natur opdagedes ikke, førend hans Søn, ca. 50 Aar gammel, boende i samme Hus, angrebes. Af den øvrige Husstand, der bestod af Sønnens Hustru og 8 Børn fra 6 til 16 Aar, angrebes ingen flere. Omkring 12te Februar angrebes en Gaardmand, der havde været inde paa Sagatun, inden Sygdommen var erkjendt og benyttet Telefonen. Omkring 15de Februar angrebes en anden Gaardmand, 65 Aar gammel, der ogsaa havde benyttet Sagatun-Telefonen, medens den først angrebne gamle Mand var syg. Flere blev ikke syge. Hos begge Patienter paa Sagatun og hos den sidst angrebne ældre Gaardmand forløb Sygdommen meget mildt; den anden Gaardmand afgik derimod ved Døden ca. 8 Dage efter Eruptionen. Strax Sygdommen var konstateret, igangsattes Vaccination, der flittig søgtes baade i Kragerø og Landdistrikter. Skolen i nærmeste Kreds lukkedes, og offentlige Sammenkomster i Sannikedal forbødes ved Sundhedskommissionens Foranstaltning. Samtlige Angrebne behandledes i Hjemmet, idet Forholdene var saaledes, at de kunde isoleres i eget Værelse. Den oprindelige Smittekilde kunde ikke opdages. (Stub).

Skarlagensfeber optraadte epidemisk inden de fleste Distrikter; ialt anmeldtes 439 Tilfælde, hvoraf kun 5 dødelige (1,1 pCt.). Sygdommens Karakter var gennemgaaende mild med meget faa Komplikationer og Eftersygdomme. I Skien Distrikt havde der hele Aaret forekommet spredte Tilfælde, men i Midten af December blussede der op en udbredt Epidemi i Skien By og ved Skotfoss i Solum. I Kragerø optraadte Sygdommen fornemmelig i Trakterne langs Frierfjorden som Fortsættelse af en Epidemi, der begyndte i Slutningen af foregaaende Aar og sandsynlig skyldtes Smitteimport fra Skien Distrikt. I

Drangedal var det vanskeligt at følge Sygdommens Gang; de Angrebne følte sig som Regel ikke syge og gik derfor ude; Udslettet var kun forbigaaende og iagttoges ofte ikke. Nyrelidelse forekom sjelden; imidlertid hændte det dog i en Familie, at blandt 4 Børn, der alle havde haft Skarlagensfeber, de 3 i udtalt Grad fik Nyreaffektion. (Frich, Solberg). I Sauland iagttoges i første og fjerde Kvartal nogle faa, spredte Tilfælde paa Gaarde i den vestlige Del af Hitterdal. Fra Kviteseid er anmeldt 98 Tilfælde; af disse indtraf 90 i den nordlige Del af Distriktet, nemlig 30, for det Meste om Vaaren, i Flatdal og 60, væsentlig om Høsten, i Brunkeberg. Som Udgangspunkt for de allerfleste i sidstnævnte Sogn iagttagne Tilfælde maa nærmest ansees de midtvinters optraadte Tilfælde paa Gaarden Berge, hvortil sandsynlig en Omstreifer fra Vinje havde indført Smitten. Et Tilfælde midtsommers skyldtes Smitte fra en hjemvendt Soldat. De øvrige Tilfælde forekom i Nissedal, hvor Sygdommen ogsaa for 8 Aar siden havde været paa en af de angrebne Gaarde. (Heidenreich). 4 Tilfælde i ét Hus i Laardal skyldtes angivelig Smitte fra Tørdal i Drangedal. I Tinn viste Sygdommen sig i April og Mai samt i Aarets 2 sidste Maaneder; den optraadte først i Tessingdalen, hvor der ogsaa Aaret forud var forekommet flere Tilfælde i en Familie; fra denne Dal udbredte Sygdommen sig sydover til Østbygden, hvor de fleste Tilfælde iagttoges, samt til Gausetbygden, Gjøisdal og Vestfjorddalen. Nogle faa Tilfælde paa sidstnævnte Sted samt et i Hovin skyldtes dog Smitte fra Gransherred. For at hindre Sygdommens Udbredelse lukkedes bl. A. Skolerne for en længere Tid i de angrebne Kredse. (F. Sand).

Af **Mæslinger** opgives ialt 98 Tilfælde, hvoraf 1 dødeligt. I Kragerø Distrikt anmeldtes de fleste fra Drangedal; i Bamle forekom kun et eneste Tilfælde hos et Barn, der var kommet paa Besøg og havde ført Smitten med sig fra sit Hjemsted (Drammen). I Kviteseid var der en meget udbredt, men noksaa begrændset Epidemi i Sundbygden; nogle Voxne var haardt angrebne, ellers optraadte Sygdommen mildt. I Laardal, Mo og Rauland var Sygdommen en Fortsættelse af en større Epidemi Aaret forud.

For **Difteri** behandledes ialt 24 Personer, de fleste i Kragerø Distrikt; af disse døde 2. Et Tilfælde paa Skjelbred i Laardal i Januar skyldtes muligens Smitte fra det nærliggende Gotuholt i Kviteseid, hvor Sygdommen forekom i December det foregaaende Aar. (Prydz).

Barselfeber forekom sjelden inden Amtet, og der er ikke opgivet noget Dødsfald af Sygdommen.

Kighoste optraadte i enkelte spredte Epidemier; der er ialt anmeldt 492 Tilfælde, hvoraf 444 i de 2 Kystdistrikter og her særlig i Byerne Skien og Kragerø med de respektive nærmeste Bygder. I Skien forekom Sygdommen fornemmelig i første Halvaar, i Kragerø i andet. I Sauland optraadte Kighoste først paa Aaret i den østlige Del af Hitterdal som en Opblussen af Epidemien Aaret forud. I Sundbygden i Kviteseid smittedes et Par Børn i en Familie af en Dame fra Skien; ved Isolation lykkedes det at hindre Sygdommens Udbredelse. (Heidenreich).

Af **Influenza** er kun anmeldt 388 Tilfælde, hvilket, naar Aaret 1889 sættes ud af Betragtning, er det laveste aarlige Tal i denne Influenzaperiode. Sygdommen optraadte som Regel mere spredt, uden nogen epidemisk Karakter, og havde i det Hele taget et mildere Præg, hvorfor den flere Steder blev lidet paaagtet.

Af akut Diarré er anmeldt et mindre Antal Tilfælde end, saavidt vides, i noget foregaaende Aar. Sygdommens forholdsvise Sjældenhed, antager enkelte af Lægerne, skyldtes den kjølige Sommer.

50 Tilfælde af **katarralsk Ikterus** behandledes i den østlige Del af Hitterdal (Sauland) paa begge Sider af Elven; saavel Voxne som Børn angrebes; hvorvidt der forelaa Overførelse ved Smitte, kunde ikke med Bestemthed afgjøres. (Paulsson).

De fleste Tilfælde af **Fnat** er anmeldt fra Indlandsdistrikterne. I Kviteseid fik 14 Familier Skabmedicin for offentlig Regning. Skjønt Alle har Adgang til at faa saadan Medicin gratis, uleiliger man sig dog sjelden med at anskaffe den, før hele Huset er angrebet og som oftest ogsaa Naboerne smittet. (Heidenreich). I Laardal uddeltes Medicin mod Fnat paa Amtets Regning til kun 21 Familier, en glædelig Tilbagegang, især naar man erindrer, hvorledes Forholdene var for endel Aar tilbage. (Prydz).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:						
			1	2	3	4	5	6	7
			Skien.	Kragørø.	Hollen.	Sauland.	Kviteseid.	Laardal.	Tinn.
			Tilf. Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	4	-	3	-	-	-	1	-	-
Syfilis, konstitutionel . .	19	2	11	2	6	1	-	1	-
Gonorré og Uretrit . . .	81	-	61	-	12	1	1	3	2

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 21,5 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede, kjendte Dødsfald og 26,4 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 21,4 pCt. og 27,9 pCt. og for Bygderne 21,5 pCt. og 25,8 pCt. I Kragørø By med omliggende Bygder synes Tuberkulosen at udbrede sig. Lægerne er enige om at anse Skibenes ofte trange og smudsige Folkelugarer for farlige Arnesteder for Sygdommen (Stub). I Bamle er der, ligesom i de 2 foregaaende Aar, foretaget grundig Desinfektion af Bolig og Bohave, samt af Seng- og Gangklæder efter hver eneste Afdød og bortflyttet Tæringssyg, samt efter Syge med aabne, tuberkuløse Saar. Dette sker efter Sundhedskommissionens Foranstaltning paa Kommunekassens Bekostning. (Frich). I Kviteseid er Befolkningen nu mere redebon til at søge Lægehjælp mod denne Sygdom end tidligere, da man er kommet til Kundskab om, at den ikke er saa uhelbredelig, som man før antog. (Heidenreich).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. Distriktslægen i Sauland, Paulsson, anfører, at Privatforpleiningen af disse Syge i det Hele har været forsvarlig og til stort Gavn. Det har saaledes oftere vist sig, at uhelbredelige Sindssyge, der var udskrevne fra Asyl med daarlig Attest, efter nogen Tids Forpleining i Distriktet i de vante Forhold og kjendte Omgivelser, har taget sig betydelig op baade legemlig og psykisk. Det forudsætter jo nogenlunde skikkede Forpleiere i ikke for trange Kaar. I den senere Tid med-

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning					Vending.				Perforation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus.
	Mødre.		Børn.			Mødre.		Børn.		Mødre.	Moder.	Mødre.	Moder.
	Lev.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	45	1	¹⁾ 45	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Smertefulde Veer	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	4	-	3	1	-	-	²⁾ 1	-	1	1	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning ...	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-
Truende Anfald af Sindssygdom.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Isseleie med Panden fortil.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Skjævt Isseleie	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	7	-	5	2	-	²⁾ 1	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-
Tilsammen	53	1	51	3	1	9	1	6	4	2	1	16	1
	54		55			10		10					

¹⁾ Deraf 1 Tvillingpar. ²⁾ Dødsårsag: Diffus Peritonit.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Skien.....	356	88	76	280
Skien By.....	128	29	33	95
Porsgrund —.....	45	8	7	38
Brevik —.....	31	10	5	26
Bygder.....	152	41	31	121
Kragerø.....	282	56	53	229
Kragerø By.....	89	17	25	64
Langesund —.....	12	2	-	12
Stathelle —.....	3	-	1	2
Bygder.....	178	37	27	151
Hollen.....	90	21	17	73
Sauland.....	52	9	11	41
Kviteseid.....	83	16	6	77
Laardal.....	62	14	9	53
Tinn.....	43	4	9	34
Bratsberg Amt.....	968	208	181	787
Deraf i Byer.....	308	66	71	237
— - Bygder.....	660	142	110	550

den bedre økonomiske Stilling og gode Arbejdsfortjeneste viser der sig imidlertid større og større Ulyst til at paatage sig Besværet og Ubehagelighederne ved Forpleiningen. Ogsaa i Kviteseid skal Privatforpleiningen være god, men det er vanskeligt at faa disse Syge udsat, da Skrækken for alle «Daarlige» er saa almindelig og saa stor, at man, saasnart de er det Mindste urolige, maa sende dem til Østlandet. Et Pleiehjem for uhelbredelige Sindssyge er derfor høist paakrævet. (Heidenreich).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 85 saadanne, deraf i Skien Distrikt 44, Kragerø 17, Hollen 8, Sauland 3, Kviteseid 5, Laardal 4 og Tinn 4. Indikationer og Udfald sees af Tabellen paa Side 97.

Jordmoderhjælpen. I Sauland Distrikt bistod de 5 offentlig ansatte Jordmødre tilsammen 92 og de 2 privat praktiserende tilsammen 45 Fødende. En Kone, der selv havde været Tvilling, fødte 3 Gutter, der alle levede. For 50 af Børnene er Leiet opgivet (47 Isseleier, 1 Pandelee og 2 Fodfødsler).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 99. For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1495 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 46,1.

Paa Barselseng døde ifølge Presternes Opgaver 7 Kvinder; Lægerne har opgivet Dødsarsagen for 4; 1 døde af Barselkrampe, 1 af Blødning og 2 af diffus Peritonit.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Skien	1077	20	462	102	12	1	5	1	-
Skien By.....	338	8	154	41	3	1	-	1	-
Porsgrund —	116	2	47	7	1	-	-	-	-
Brevik —	58	1	28	8	-	-	2	-	-
Bygder.....	565	9	233	46	8	-	3	-	-
Kragerø	612	21	319	56	6	3	12	1	1
Kragerø By.....	134	8	87	21	-	-	1	-	-
Langesund —	52	-	14	1	-	-	-	-	-
Stathelle —	5	-	5	1	1	-	1	-	1
Bygder.....	421	13	213	33	5	3	10	1	-
Hollen	338	11	151	19	4	-	2	1	-
Sauland	224	5	79	13	4	-	4	1	-
Kviteseid	218	5	95	10	2	1	-	1	-
Laardal	207	5	114	14	3	2	3	-	-
Tinn	96	1	57	7	2	-	4	1	1
Bratsberg Amt	2772	68	1277	221	33	7	30	6	2
Deraf i Byer	703	19	335	79	5	1	4	1	1
— Bygder.....	2069	49	942	142	28	6	26	5	1

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	208	66	142
Kræft (Cancer og Sarkom)	81	26	55
Alderdomssvaghed	79	12	67
Lungebetændelse	57	26	31
Hjerneslag	51	13	38
Organisk Hjertesygdom	50	16	34
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne .	49	15	34
Akute Katarrher i Aandedrætsorganerne	45	18	27
Kronisk Bronkit etc.	43	14	29
Nyresygdom (Brights)	39	10	29

Veirliget. Vinteren var usædvanlig mild og med lidet Sne; Tinnsjøen frøs saaledes ikke til. Vaaren kom sent og var ligesom Sommeren kjølig og regnfuld. Høsten derimod var forholdsvis varm og tør, og først mod Aarets Slutning kom der Kulde og Sne. Aarsudbyttet blev i det store Hele taget, som det synes, nærmest noget under middels; paa enkelte høiere liggende Steder i Tinn blev Kornet ikke modent.

Levemaade og hygieniske Forhold. Disse bedres Aar for Aar i Skien Distrikt, navnlig antages de forbedrede Skolelokaler at have stor Betydning for Børnenes Sundhedstilstand (Distriktslæge Backer).

Fra Bamle (Kraagerø) beretter Kommunalægen: Hvad de hygieniske Forhold angaar, kan disse vistnok i det Store og Hele karakteriseres som tilfredsstillende, idet dog dette for en stor Del ikke er Regelen for Fjøs- og Melkestallets Vedkommende. Sandsynligvis vil dog dette rette paa sig med Tiden, idet man mere og mere gaar over til at afhænde sin Melk til Meierier, der vistnok for sin egen Skyld bliver nødt til at fordre en gennemført Renlighed i Melkebehandlingen. Der skal nu i den nærmeste Fremtid opføres et stort Meieri i Langesund ved Siden af de to mindre, vi tidligere har. Den største Del af Melken og øvrige Gaardsprodukter har tidligere for det Meste til høi Pris fundet Afsætning til private Kunder i de Distriktet nærliggende Byer: Kragerø, Porsgrund, Brevik, Stathelle og Langesund samt desuden i de store Arbejderdistrikter ved Ødegaardens Værk og Herre. Nu er Ødegaardens Værk omtrent nedlagt, og der er kommet et Meieri istedet, som en Kjøbmand har startet, og ved hvilket der er gennemført den mest minutøse Renlighed. Naar Aaret nærmere skal karakteriseres for Bamles Vedkommende, maa det blive ved som Motto at sætte Ordet: Is. Aldrig nogensinde har der i denne Branche været gjort saa glimrende Forretninger for Bygdens Folk som denne Vinter og tildels Vaar; Mandskab og Heste var omtrent ikke at opdrive; almindelig Dagløn var optil 4 Kr. for Mand og 10—14 Kr. for Mand og Hest. Flere af de store Isforretninger udbetalte i ugentlige Lønninger mellem 2 000 og 3 000 Kr. mange Uger i Rad. Man regner, at der til Herredet indkom bare i Arbeidslønninger i Kontanter adskilligt over 100 000 Kr. Da der i Herredet er ca. 30 Isforretninger, kommer hertil den Sum, Eierne af disse tjente paa Isen; en Del af disse er dog bosat udenfor Sognet. Der blev som Følge heraf indløst en Mængde Vexelobligationer i Bamle Sparebank og indsat ikke lidet i Kontanter; der hersker derfor jevn Velstand og almindelig Tilfredshed med de gode Tider, som endnu synes at skulle ville vedvare en Tid med forholdsvis høie Arbeidslønninger og gode Lastepreiser. (Frich).

Da Fattigskatten i Kviteseid har voxet betydelig i den senere Tid, er der indkjøbt en Eiendom til Fattiggaard, hvorved man haaber med Tiden at faa Fattigbudgettet noget ned. Man er meget liberal ligeoverfor de Fattige, der i enhver Henseende har det bedre end mangan Selveier i smaa Kaar; særlig er Lægehjælpen rundelig; det har hændt, at Fattige endog trods Lægens og Fattigkommissionens Udtalelser er sendt ved Beslutning af Herredsstyret ind til Rigshospitalet. Paa Grund af uheldige Forhold ved Meieriet i Kviteseid har Interessen for samme tabt sig, hvorimod Meierierne i Seljord, Brunkeberg og Vraadal drives med godt Udbytte. Agerbruget er i Opkomst, men der klages nu over manglende Arbeidshjælp, da Ungdommen, baade den kvindelige og mandlige, reiser til Byerne, hvor Lønnen er større, Levemaaden og fremfor alt Klædedragten finere. I Kviteseid har været afholdt et Par Kurser i Træskjæring og Snedkeri samt i Kunstvævning. Alle 4 Kurser har været fuldt besøgt, og Udbyttet har været særdeles godt; specielt viser det sig, at her er Mange, som har særlig Begavelse i Træskjærerkunsten; ogsaa Væverskolen frem-

viste udmærkede Arbeider. Folket her er lærenemt og begavet, men det mangler Udholdenhed og Ordenssands. (Heidenreich).

I Laardal synes Brugen af spirituose Drikke at være bleven mere indskrænket; berusede Folk sees noget sjældnere. Der høres mere uforbeholden høilydt Tale om Skam og Spot og Skade i Anledning Beruselse og Vanedrikning. Dette staar sandsynlig i nogen Grad i Aarsagsforbindelse med Tidens Afholdsbevægelse og da specielt med flere i Distriktet nyoprettede Afholdsforeninger, der antages at have øvet et gavnligt Paatryk paa den offentlige Mening, paa Herredsstyrelsernes Beskatning og Bevilgning til Udsælgere og paa den kontrollerende Øvrighed. I Ungdomsforeninger med tildels meget talrigt Fremmøde er der flere Gange afholdt Foredrag over hygieniske Emner, saasom Betydningen af Hudens Pleie, Sport, Ædruelighed etc. (Prydz).

I Tinn har de hygieniske Forhold utvivlsomt bedret sig meget i de senere Aar, men der staar dog endnu meget tilbage at ønske. Husene er solide, men smaa, som oftest kun med 2 Rum. Renholdet er ofte ikke det bedste; Gulvene bliver saaledes mange Steder sjelden vasket, idet man i Almindelighed nøier sig med at feie ud det værste Smuds. At Melk og andre Madvarer, som ofte staar ganske utildækket inde i Værelset, under saadanne Omstændigheder har let for at forurense, siger sig selv. Under Optræden af epidemisk Sygdom er det derfor meget vanskeligt at faa gennemført betryggende Forholdsregler mod Udbredelse af Smitte. Maden er i Almindelighed kraftig, men ensformig og ofte tungt fordøielig, da det er smaat bevendt med Kjendskabet til den ædle Kogekunst. Agerbrug, Fædrift og Tømmerdrift er saagodtsom udelukkende Befolkningens Erhvervsgrene. (F. Sand).

Sygehuse. Bratsberg Amtssygehus ligger i Solum ved Skien. I Porsgrund findes St. Josefs Hospital, tilhørende den katholske Mission. I Skien, Porsgrund, Brevik og Kragerø haves Epidemilazareter. I Tuddal (Sauland) er der et Høifjeldssanatorium. Dette var i Aar paa Grund af de uheldige Veirforhold ikke saa godt besøgt som de foregaaende Aar.

Syge- og Fattigpleie. I Kragerø By anvendes fremdeles Elberfeldsystemet, med hvis Virkninger man er tilfreds. En Diakonisse er ansat ved Fattigpleien. (Stub).

Bade. I Skien og Porsgrund findes Badeanstalter for kolde og varme Bad samt Folkebad. I Eidanger er der en Badeanstalt for varme og kolde Søbad. I Kragerø er der 1 Gang ugentlig Anledning til at faa varme Bad paa et privat Badehus; paa Folkeskolen kan ligeledes 1 Gang ugentlig faaes varm Dusch med kold Styr; hvert af Folkeskolens Børn faar 2 Gange maanedlig frit Bad. I Laardal forefindes 7 Styrtebade, hvortil Almenheden har gratis Adgang. Forøvrigt meddeler Distriktslæge Prydz følgende: Efter i flere Aar at have omgaaedes med Planer og Tilskyndelser til at bygge Badstubad paa beleilige Steder inden Distriktet og navnlig gjort Sagen til Gjenstand for Foredrag og Drøftelser paa Sundhedskommissionens Møder, dog uden synderlig Fremgang, blev Spørgsmaalet pludselig aktuelt, idet der uventet fra Distriktslægen i Aal (Rømke) indløb en Skrivelse med Tilbud om et Bidrag af Kr. 250,00, ifald man i Laardal Distrikt saa sig istand til at opføre et Badstubad efter finsk Mønster saaledes som beskrevet i den svenske Provinsialläkare Nils Englands Skrift: «Om Hudens Vård samt om Folkbad». Efterat nævnte Bog var anskaffet og studeret, og der forelaa et praktisk, rimeligt Forslag om Opførelsen af et finsk Badstubad til Pris ca. Kr. 600,00 i Landsbyen Folkestad i Fyresdal, gik man i Vei med Indsamling af Penge. Kommuneelægen i Fyresdal overtog velvillig Ledelsen. Sagen vandt hurtig Fremgang, og da der var indsamlet

Kr. 350,00 foruden de omtalte Kr. 250,00, valgtes Byggekomité. Efter Ansøgning indvilgede Departementet paa visse Betingelser en særdeles hensigtsmæssig Tomt paa Prestegaardens Grund gratis. Antagelig vil Bygningen, inddelt i Forstue, Afklædningsværelse og Baderum, kunne afgive bekvemt Bad for 10 à 20 Personer paa en Gang og 50 à 100 pr. Eftermiddag og være færdig til Brug Høsten 1899.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Nedenstaaende Tabel giver Oplysning om Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vakcinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Kvarantænekommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Bratsberg Amt	54	3	2697	20
Skien	¹⁾ 18	⁸⁾ 2	1071	4
Kragerø	²⁾ 14	⁹⁾ 1	645	8
Hollen	³⁾ 5	-	74	-
Sauland	⁴⁾ 1	-	347	4
Kviteseid	⁵⁾ 2	-	225	2
Laardal	⁶⁾ 10	-	246	1
Tinn	⁷⁾ 4	-	89	1

¹⁾ Skien 6, Slemdal 1, Gjerpen 1, Solum 3, Porsgrund 5, Brevik 2. ²⁾ Langesund 3, Bamble 2, Drangedal 4, Stathelle 1, Kragerø 4. ³⁾ Hollen 2, Saude 1, Lunde 1, Bø 1. ⁴⁾ Hitterdal 1. ⁵⁾ Seljord 1, Nissedal 1. ⁶⁾ Laardal 3, Fyresdal 2, Mo 2, Vinje 2, Raurland 1. ⁷⁾ Hovin 2, Tinn 2. ⁸⁾ Skien 1, Brevik 1. ⁹⁾ Langesund.

IX. Nedenes Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km².	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmoder.	Hjælpe- vækinotører.
Amtet		9 347,99	77 352	27	7	32	20
1. Østre Nedenes....		889,43	31 652	8	2	8	4
	Østerrisør Kjøbstad	0,25	2 988	3	1	1	-
	Tvedestrand, Ladested.	0,09	1 657	2	1	1 ¹⁾	-
	Gjerstad	312,66	2 567	1	-	1	1
	Søndeled	189,78	3 740	-	-	1	-
	Dybvaag	70,50	5 196	2	-	2	2
	Holt	184,52	4 473	-	-	-	-
	Østre Moland	86,34	2 263	-	-	2 ²⁾ 1	1
	Barbu	15,27	6 558	-	-	1	-
	Tromø	30,02	2 210	-	-	-	-
2. Vestre Nedenes...		1 116,72	31 558	16	5	16	7
	Arendal Kjøbstad	0,34	4 438	8	3	4	-
	Grimstad —	0,22	2 880	4	1	2	-
	Lillesand, Ladested	0,39	1 372	2	1	1	-
	Froland	294,97	2 295	1	-	1	1
	Øiestad	109,38	4 337	1	-	1	-
	Hisø	8,74	2 771	-	-	1	-
	Fjære	59,67	4 546	-	-	1	1
	Landvig	190,68	2 286	-	-	1	1
	Eide	32,36	760	-	-	1	1
	Vestre Moland	102,46	2 276	-	-	1	1
	Birkenes	238,34	1 759	-	-	1	1
	Høvaag	79,22	1 838	-	-	1	1
3. Aamli		1 995,71	5 739	1	-	3	3
	A a m l i	1 181,95	2 558	1	-	1	1
	Vegaarsheien	349,29	1 840	-	-	1	1
	Mykland	299,86	680	-	-	1	1
	Herefoss	164,61	661	-	-	-	-
4. Evje.....		1 139,43	4 050	1	-	3	4
	Vegusdal.....	333,57	910	-	-	1	1
	Evje	176,85	882	-	-	1	1
	Hornnes	392,62	1 173	1	-	1	1
	Iveland	236,39	1 085	-	-	1	1
5. Sætersdalen		4 206,70	4 353	1	-	2	2
	Bygland	1 356,90	2 070	1	-	1	1
	Valle	2 849,80	2 283	-	-	1	1

1) Tillige Jordmoder for Holt Herred. 2) Tillige Jordmoder for Tromø Herred.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidfieber	17	3	17	1	1	-	2	2	-
Skarlagensfeber	236	6	236	43	32	55	17	34	13
Mæslinger	32	1	32	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	30	2	30	6	2	5	-	3	2
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	8	-	8	1	-	3	-	1	-
Pyæmi, Septhæmi	23	5	23	2	1	2	2	1	-
Rosen	93	1	93	7	8	11	8	11	6
Røde Hunde	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	101	-	101	11	28	7	8	8	5
Kusma	21	-	21	-	1	1	5	5	-
Kighoste	355	11	355	46	66	32	20	14	10
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	2620	66	2583	322	269	269	249	179	157
Influenza	1184	21	1182	136	166	360	256	92	27
Bamlesyge	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	486	81	483	68	54	59	80	46	27
Pleurit	182	3	182	18	15	18	11	16	19
Gigtfeber	164	2	162	11	19	8	14	17	9
Koldfeber	16	1	16	2	-	-	-	3	1
Beri-Beri	5	5	2	-	-	-	-	1	-
Akut Diarré (Kolerine) ...	747	3	747	57	39	58	37	39	106
Skjærbug	2	-	2	-	-	-	-	-	1
Pemfigus hos Nyfødte	3	1	3	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	6330	212	6283	731	701	889	709	472	383

Sundhedstilstanden synes at have været god. Af epidemiske Sygdomme havde Skarlagensfeber, Kighoste og Influenza nogen større Udbredelse. Akut Diarré samt akute Katarrer i Aandedrætsorganerne forekom sjældnere end Aaret forud. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 6330, hvoraf 212 dødelige, mod henholdsvis 7306 og 272 i 1897.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1186 eller 15,4 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (76 900). I 1897 udgjorde den 17,7 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Lægedistrikter hid sættes ovenstaaende Tabel sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** er ialt anmeldt 17 Tilfælde, hvoraf 3 dødelige. I Østre Nedenes behandledes 7 Tilfælde, deraf 6 paa én Gaard i Dybvaa; 5 af

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
						1		2		3		4		5	
						Østre Nedenes.		Vestre Nedenes.		Aamli.		Evje.		Sætersdalen.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
-	4	2	1	1	3	7	1	5	-	5	2	-	-	-	-
4	11	9	8	8	2	144	1	63	5	25	-	4	-	-	-
4	15	-	9	3	1	14	-	5	-	-	-	2	-	11	1
1	3	7	-	1	-	11	1	11	-	4	1	4	-	-	-
-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	2	-	-	3	-	2	-	2	-	-	-	1	-
3	3	1	4	3	1	7	3	13	1	3	1	-	-	-	-
5	7	2	8	10	10	25	-	66	1	1	-	1	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	3	1	4	14	12	28	-	73	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	7	-	5	-	16	-	-	-	-	-	-	-
9	2	10	11	61	74	184	6	167	5	4	-	-	-	-	-
121	126	138	263	224	266	1191	19	1308	33	87	11	23	-	11	3
14	15	12	9	40	55	520	10	558	8	88	3	12	-	6	-
-	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	12	20	42	26	31	260	39	208	38	13	-	2	1	3	3
22	14	6	16	12	15	86	2	85	1	9	-	2	-	-	-
8	10	15	21	20	10	58	1	92	1	12	-	1	-	1	-
2	1	3	3	1	-	4	-	12	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	5	5	-	-	-	-	-	-
90	77	84	51	55	54	369	-	345	1	16	-	9	1	8	1
-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	2	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
303	307	313	452	488	535	2923	84	3036	100	269	18	60	2	42	8

disse i August og September tilhørte én Husstand, det 6te i December en anden; hvorfra Smitten var kommen, blev ikke udredet, ligesaa lidt som noget Samkvem mellem Beboerne af de angrebne Huse kunde paavises. (Martens). I Vestre Nedenes indtraf 5 Tilfælde, 3 i Arendal By, hvilke samtlige indlagdes paa Sygehus, og 2 i Landdistriktet. I Aamli Distrikt forekom ligeledes 5 Tilfælde, alle paa én Plads; Smittekilden var ukjendt. (Binneballe).

Af **Skarlagensfeber** iagttoges ialt 236 Tilfælde, hvoraf 6 dødelige (2,5 pCt.). I 1897 var de tilsvarende Tal 133 og 9 (6,8 pCt.), i 1896 505 og 26 (5,1 pCt.). Sygdommen var i Østre Nedenes en Forsættelse af Epidemien fra Aaret forud og optraadte som da over hele Distriktet i smaa Epidemier med et i Regelen særdeles mildt Forløb. (Martens). I Vestre Nedenes forekom de fleste Tilfælde (35) i Froland i Aarets 5 første Maaneder; da Sygdommen var af en mild Karakter, havde den hersket i et større Dalføre paa næsten

hver Gaard, forinden den kom under Tilsyn; de øvrige Tilfælde forekom spredt over hele Distriktet. (Østberg). Fra Froland bragtes Smitten til Mykland i Aamli, hvor 25 Personer kom under Behandling. Fra Evje opgives kun 4 Tilfælde hvoraf de 3 i Hornnes kunde sættes i Forbindelse med Epidemien i Aamli, medens det 4de i Vegusdal skyldtes Smitte ved en Gut, der havde været til Bryllup i Øiestad. I Sætersdalen forøvrigt synes Sygdommen ikke at være forekommet.

Af **Mæslinger**, der Aaret forud optraadte epidemisk inden Amtet, er kun anmeldt 32 Tilfælde, hvoraf 1 dødeligt (3,1 pCt.). Til Østre Nedenes indførtes Sygdommen 2 Gange i August Maaned fra Kristiansand, den ene Gang til Dybvaag ved en Underofficerselev, der blev syg efter Hjemkomsten og smittede sine 5 Søsken, den anden Gang til Tvedestrand ved 7 Soldater, der indsygnede paa en Udmarsch og indlagdes paa denne Bys Lazaret. Sygdommen indskrænkedes paa begge Steder til de nævnte Angrebne. Paa en afsidesliggende Gaard i Evje indsygnede en ung Mand ligeledes efter Hjemkomsten fra Exercitsen; han smittede sit Barn. Til Valle i Sætersdalen bragtes Smitten ved en Døvsstum fra Kristiania, der kom hjem i Sommerbesøg; Sygdommen greb her om sig og var ved Aarets Slutning naaet sydover til Austad. (Stang).

Difteri var fremdeles i Aftagende; ialt behandledes 30 Tilfælde, hvoraf 2 endte dødelig (6,7 pCt). I Østre Nedenes forekom foruden nogle faa spredte Tilfælde en liden Epidemi i 4 Huse i en Grænd i Østre Moland. Da Skolelærerens Børn angrebes, stængtes Skolen en Tid. (Martens).

Af **Barselfeber** kjendes 8 Tilfælde uden Dødsfald.

Kighoste var i Kystdistrikterne noksaa almindelig i 1ste og 4de Kvartal; ialt anmeldtes 355 Tilfælde, hvoraf 11 dødelige (3,1 pCt); i Aamli behandledes 4 Tilfælde, men intet i Evje og Sætersdalen.

Influenza optraadte epidemisk i Marts til April. I Bygland i Sætersdalen var den mest udbredt i første Halvdel af Juni.

Af **akut Diarré** er anmeldt forholdsvis faa Tilfælde. Sygdommen var dog epidemisk i Sætersdalen i Juli.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af nedenstaaende Tabel.

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:	
		1	2
		Østre Nedenes.	Vestre Nedenes.
		Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske Saar	10	3	7
Konstitutionel Syfilis	31	9	22
Hereditær Syfilis	4	3	1
Gonorré og Uretrit	55	12	43

Af **Fnat** er anmeldt 29 Tilfælde for det hele Amt, deraf kun 1 fra Sætersdalen; «hvorvel en Del køber Salve i Haandkøb, saa er det dog i dette Distrikt det Almindelige, at Sygdommen ikke ændses». (Stang).

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Østre Nedenes	389	83	84	305
Østerrisør By	48	10	16	32
Tvedestrand Ladested	20	7	3	17
Bygder	321	66	65	256
Vestre Nedenes	457	86	100	357
Arendal By	48	10	7	41
Grimstad —	33	12	3	30
Lillesand Ladested	10	-	4	6
Bygder	366	64	86	280
Aamli	50	10	18	32
Evje	18	4	2	16
Sætersdalen	54	13	8	46
Nedenes Amt	968	196	212	756
Deraf i Byer	159	39	33	126
— - Bygder	809	157	179	630

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Østre Nedenes	830	18	448	58	10	1	11	-	-
Østerrisør By	114	4	51	9	2	-	-	-	-
Tvedestrand Ladested ..	72	1	23	2	-	-	-	-	-
Bygder	644	13	374	47	8	1	11	-	-
Vestre Nedenes	825	21	531	75	9	3	12	1	-
Arendal By	89	2	52	6	-	-	-	-	-
Grimstad —	52	-	38	4	-	-	4	1	-
Lillesand Ladested	34	-	21	3	1	-	1	-	-
Bygder	650	19	420	62	8	3	7	-	-
Aamli	189	4	77	18	5	2	1	-	1
Evje	122	3	67	10	-	-	1	-	-
Sætersdalen	132	1	63	10	1	1	1	-	-
Nedenes Amt	2098	47	1186	171	25	7	26	1	1
Deraf i Byer	361	7	185	24	3	-	5	1	-
— - Bygder	1737	40	1001	147	22	7	21	-	1

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perforation.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.			Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Mødre.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	18	-	15	-	3	2	²⁾ 2	-	1	³⁾ 1	-	-	-	-
Bækkensneverhed	3	¹⁾ 1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 2	-
Barselkrampe	2	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele .	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Opslaaede Arme	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Fare for Fosterets Liv . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Tilsammen	30	1	27	1	3	6	5	1	4	3	1	1	2	6
	31		31				6			4		3		

¹⁾ Dødsårsag: Hjerneslag. ²⁾ En 2den Tvilling; om den første Tvilling er intet oplyst. ³⁾ Udtrækningen foretoges ved Tang.
⁴⁾ Som Dødsårsag for den ene af disse er opført Anæmi, for den anden Livmoderbristning.

Af **Lungetuberkulose** er opgivet 196 Dødsfald eller 20,2 pCt. af samtlige Dødsfald ved Sygdom med kjendt Dødsårsag og 25,9 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 24,5 pCt. og 31,0 pCt. og for Bygderne 19,5 pCt. og 24,9 pCt. Ifølge Opgave fra Ordføreren i Tvedestrand Sundhedskommission (Østre Nedenes) skyldtes af 21 Dødsfald i Aarets Løb 10 tuberkuløse Sygdomme. Fra Vestre Nedenes anføres, at Befolkningen nu sidder inde med ganske anden Insigt i Sydommens Væsen end tidligere. De gamle Skibe med sine inficerede Lugarer — Tuberkulosens værste Arnesteder — er forsvundne. Skibshygieinen i det Hele har gjort gode Fremskridt, og Desinfektion efter Dødsfald er indført. (Østberg). I Aamli anføres Sygdommen at være i betænkelig Fremgang. Fra Evje omtales 3 Tilfælde hos en ung Kvinde og hendes 2 Børn (1 og 8 Aar gamle); Sygdommen var opstaaet kort efter, at de var flyttet ind i et forholdsvis nyt Hus, hvor der for vel et Aar siden var død et kyfotisk Individ under Diagnosen Influenza (akut Tuberkulose?). Moderen blev først syg, Børnene et Par Maaneder senere; de Sidste døde efter et kort Sygeleie under Symptomer af Miliærtuberkulose; Moderen døde af Lungetæring efter 6 Maaneders Sygdom. (Chr. Bull).

Spedalskhed. Fra Barbu (Østre Nedenes) indlagdes paa Pleiestiftelsen i Bergen en 68 Aar gammel Mand, der var født i Bohuslän, men som havde boet i Barbu i over 30 Aar. I de sidste 6 Aar havde han frembrudt Symptomer af den knudede Form. Hans Hustru og Børn var alle døde, angivelig af Tæring. Efter hvad han paastod, var der i hans Slægt, hvis Medlemmer han havde kjendt godt, aldrig forekommet Tilfælde af Spedalskhed. (Martens).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af Læger udførtes 50 **obstetriciske Operationer**, deraf i Østre Nedenes 26, Vestre Nedenes 13, Aamli 5 og Sætersdalen 6. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 108.

I Vestre Nedenes forekom et Tilfælde af **Blæremola**.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 107.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 912 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 56,5.

Paa Barselseng døde ifølge Presternes Opgave 7 Kvinder. Ifølge Lægernes Lister døde ialt 4, 1 af Hjerneslag, 1 af Anæmi, 1 af Livmoderbristning og 1 paa Grund af besværligt Fødselsarbeide.

De **hyppigste Dødsårsager** var:

Dødsårsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	196	39	157
Alderdomssvaghed	148	10	138
Lungebetændelse	81	17	64
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne . . .	66	3	63
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne .	63	9	54
Kræft (Cancer og Sarkom)	55	16	39
Organisk Hjertesygdom	48	8	40
Hjerneslag	37	2	35
Medfødt Svaghed	32	7	25
Nyresygdom (Brights)	31	8	23

Veirliget. Vinteren var ualmindelig mild med ubetydelig Sne. Vaaren kom sent og var ligesom Sommeren i det Store og Hele taget kold og regnfuld. Høsten derimod var stille, tør og varm. Aarsudbyttet for Bonden blev gennemsnitlig nærmest som i et Middeljaar; Frugthøsten mislykkedes dog saagodtsom fuldstændig. Aarets samlede Nedbørmængde var ikke større end vanligt. De mindre gunstige Veirforholde synes ikke at have indvirket i uheldig Retning paa Sundhedsforholdene. (Martens).

Levemaade og hygieniske Forhold angives i Kystdistrikterne at være upaaklagelige. Drikfældighed synes at være i Tiltagende blandt den opvoxende Slægt og ytrer sig allerede i en meget ung Alder; Laddevinen er mere tiltalende for Smagen, end Brændevin var. (Østberg).

I Birkenes skal Levemaaden være daarlig; Kvinderne forstaar ikke at lave Mad, og der er for lidet æggehvideholdig Næring. (Hølaas).

Sygehuse. I Østerrisør findes et lidet Sygehus paa 10 til 12 Senge samt et lidet Epidemilazaret med 3 smaa Værelser. I Tvedestrand er et Sygehus med 6 Senge for epidemiske og 4 Senge for almindelige Syge. I Arendal og Grimstad findes ligeledes Sygehuse.

Fattigsygepleien. I Aamli Herred er der gennem en i Aarets Løb dannet Sygepleieforening blevet ansat en Diakonisse, hvorved den hidtil mindre tilfredsstillende Pleie af fattige Syge haabes forbedret. (Binneballe).

Badeindretninger. I Østerrisør findes et stort Badehus for kolde og varme Bad. Sygehuset i Grimstad og ét af Byens Hoteller leverer varme Bad efter Bestilling. Ved Arendals Badeanstalt er der Anledning til Bad 2 Gange ugentlig.

Om Amtets Apothek se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel viser Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedi- cinske Forret- ninger.
Nedenes Amt	49	1	1705	14
Østre Nedenes	¹⁾ 24	-	639	5
Vestre —	²⁾ 13	⁵⁾ 1	752	3
Aamli	³⁾ 10	-	186	2
Evje	-	-	-	1
Sætersdalen	⁴⁾ 2	-	128	3

¹⁾ Østerrisør 8, Tvedestrand 6, Gjerstad 3, Søndeled 3, Dybvaag 1, Holt 1, Barbu 1, Tromø 1. ²⁾ Arendal 4, Grimstad 1, Froland 2, Øiestad 1, Hisø 1, Vestre Moland 1, Høvaag 1, Birkenes 2. ³⁾ Aamli 4, Vegaarsheien 4, Mykland 2. ⁴⁾ Valle 2. ⁵⁾ Grimstad.

X. Lister og Mandal Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		7 264,34	76 213	29	8	44	28
1. Kristiansands Stadsfysikat.	Kristiansand, Kjøbstad.	16,04	12 543	15	5	8	-
2. Oddernes		1 147,05	20 818	1) 5	1	14	8
	Mandal, Ladested.	0,92	3 616	2	1	4	-
	Oddernes.	139,48	3 005	-	-	-	1
	Randø Sund.		1 121	-	-	1	1
	Tveid.	111,59	1 669	1	-	2	1
	Vennesla.	106,17	1 499	1	-	1	1
	Øvrebo.	319,10	885	-	-	1	1
	Hægeland.		857	-	-	1	-
	Søgne.	239,83	3 596	-	-	3	1
	Holme.	113,07	1 433	-	-	-	1
	Halsaa og Hartmark. .	116,89	3 137	-	-	1	1
3. Undal		1 960,28	12 140	2	-	7	7
	Søndre Undal.	235,06	4 428	1	-	2	2
	Nordre Undal.	195,80	1 836	-	-	1	1
	Laudal.	251,49	1 005	1	-	1	1
	Øislebo.		838	-	-	1	1
	Finsland.	114,15	789	-	-	1	1
	Bjelland og Grindum. .	295,30	1 892	-	-	1	1
	Aaseral.	868,48	1 352	-	-	1	1
4. Lyngdal		841,83	6 850	1	-	2	4
	Lyngdal.	380,24	4 717	1	-	1	3
	Hægebostad.	461,59	2 133	-	-	1	1
5. Vanse		268,35	9 445	3	2	7	4
	Farsund, Ladested. .	0,24	1 518	2	2	2	-
	Vanse.	139,29	5 693	1	-	2	2
	Herred.	128,82	952	-	-	1	1
	Spind.		1 282	-	-	1	1
6. Flekkefjord		3 030,79	14 417	3	-	6	5
	Flekkefjord, Køb- stad.	0,20	1 541	2	-	1	-
	Nes.	240,31	1 660	-	-	-	-
	Hitterø.		1 978	-	-	1	1
	Kvinesdal.	364,09	3 912	1	-	1	1
	Fjotland.	489,05	1 094	-	-	1	1
	Bakke.	420,21	1 366	-	-	1	1
	Gyland.		1 080	-	-	-	-
	Siredalen.	1 516,93	1 786	-	-	1	1

1) Distriktslægen bor i Kristiansand.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai	Juni.	Juli.	August.	September.
	Tilfælde.	Dødsfald.										
Tyfoidfieber	14	1	14	4	-	-	1	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber	40	1	40	12	2	5	-	4	1	-	-	5
Mæslinger	84	1	84	1	6	1	3	14	2	4	3	1
Difteri (Croup)	6	1	6	1	2	-	-	-	1	-	-	1
Barselfeber	7	4	7	-	1	1	-	1	1	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	4	2	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	71	1	71	12	4	9	8	2	14	2	6	1
Røde Hunde	23	-	23	1	1	8	4	-	7	-	-	-
Vandkopper	55	-	55	9	5	16	5	-	2	-	-	-
Kusma	51	-	51	-	1	-	-	-	-	-	3	47
Kighoste	83	7	83	-	-	5	-	3	1	14	13	2
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	1676	55	1676	185	150	220	162	192	190	71	82	56
Influenza	558	19	558	33	51	168	163	62	19	14	15	7
Lungebetændelse	275	45	275	22	31	25	37	47	23	13	9	6
Pleurit	74	2	74	10	6	7	6	5	11	4	6	1
Gigtfeber	79	5	79	6	6	5	9	10	4	7	6	7
Koldfeber	6	-	6	1	-	-	1	-	1	-	1	1
Akut Diarré (Kolerine)	647	2	647	42	36	49	34	49	54	70	81	59
Beri-Beri	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	6	2	6	-	2	-	-	3	-	-	-	-
Tilsammen	3760	148	3759	339	305	519	433	393	332	199	225	194

Sundhedstilstanden synes at have været særdeles god. Større Epidemier optraadte overhovedet ikke, og naar undtages Influenza, der fra Flekkefjord Distrikt betegnes som Aarets alvorligste Sygdom, synes de epidemiske Sygdomme, der i Regelen optraadte spredt og godartet, at have havt liden Betydning for Sundhedstilstanden.

Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** var 3 760, hvoraf 148 dødelige; et saa lidet Antal Tilfælde har ikke været opgivet siden 1879 og saa faa Dødsfald ikke siden 1886.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 282 eller 17,3 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (74 100). I 1897 var Dødeligheden 17,9 pro mille. Fra Kristiansand Stadsfysikat anføres ligesom foregaaende Aar, at Dødeligheden var usædvanlig liden, nemlig 13,8 pro mille, medens den i 1897 var 16,5 og i det foregaaende Femaar gennemsnitlig 19,9.

Til nærmere Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** se ovenstaaende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel.

Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
			1		2		3		4		5		6	
			Kristiansands Stadsfysik.		Oddernes.		Undal.		Lyngdal.		Vanse.		Flekkefjord.	
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
2	5	1	1	-	9	1	1	-	-	-	1	-	2	-
9	2	-	7	-	13	-	13	-	-	-	2	1	5	-
-	-	49	64	-	6	-	9	1	4	-	1	-	-	-
1	-	-	4	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
1	2	-	1	1	2	-	1	-	-	-	1	1	2	2
1	1	-	2	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
3	6	4	25	-	21	-	4	-	2	1	4	-	15	-
2	-	-	22	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	9	7	21	-	5	-	-	-	5	-	5	-	19	-
-	-	-	51	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	12	16	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	81	7
92	115	161	869	26	387	9	76	3	49	6	112	8	183	3
10	7	9	251	1	75	5	7	-	53	-	2	-	170	13
22	19	21	89	3	87	14	29	7	12	10	19	1	39	10
6	4	8	25	1	18	1	14	-	1	-	9	-	7	-
5	3	11	42	1	8	1	7	1	5	-	3	1	14	1
-	-	1	3	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-
71	49	53	370	-	103	1	24	1	23	-	32	-	95	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	1	-	3	1	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-
244	235	341	1852	34	737	34	188	14	155	17	196	13	632	36

Tyfoidefeber, hvoraf er anmeldt 14 Tilfælde med 1 Dødsfald (mod 21 Tilfælde og 8 Dødsfald foregaaende Aar), forekom hyppigst i Oddernes Distrikt (9 Angrebne, deraf 7 i Mandal). Til Gaarden Braadland i Vigmostad i Undal Distrikt kom en Sømand syg hjem fra Rotterdam. Han isoleredes, og ingen smittedes. (Nørregaard).

Skarlagensfeber var i Aftagende (40 anmeldte Tilfælde med 1 Dødsfald mod 74 og 3 Dødsfald Aaret forud) og forløb som Regel særdeles mildt; mest udbredt var Sygdommen i Oddernes og Undal Distrikter, hvorfra anmeldtes 13 Tilfælde i hvert.

Mæslinger opføres ogsaa mere sparsomt; af de ialt anmeldte 84 Tilfælde forekom 64 i Kristiansand By. Til Gaarden Esperaas i Finsland (Undal) indbragtes Smitten i August med et Mandskab fra Exerцерpladsen Gimlemoen ved Kristiansand og spredtes derfra til nogle faa Gaarde i Nabolaget. I Søndre Undal forekom en liden Epidemi paa Gaarden Vigeland. I Lyngdal Distrikt optraadte Sygdommen med nogle spredte Tilfælde i Maanederne Juli—September,

væsentlig hos Voxne, der ikke havde gennemgaaet Sygdommen tidligere, og som var kommen i Berørelse med den udenfor Distriktet. I Lyngdal var det saa kort Tid, siden Mæslinger optraadte epidemisk, at der ikke forefandtes Materiale til nogen ny Epidemi. (J. W. Keyser).

Af **Difteri** (Croup) opføres kun 6 Tilfælde, hvoraf 4 i Kristiansand. Sygdommen har været i rask Tilbagegang inden Amtet, hvorfra der i Tiaaret 1886—95 anmeldtes gennemsnitlig 213 Tilfælde aarlig.

Barselfeber viser liden Forskel fra Aaret forud. Om et dødelig forløbende Tilfælde i Undal beretter Distriktslægen, at Konen allerede Dagen før Forløsningen havde haft Frysninger og ved Jordmoderens Ankomst 2 $\frac{1}{2}$ Time efter Fødselen var ligbleg og pulsøs med Brækninger og Temperatur paa 40,2. 5 Døgn efter forefandt Distriktslægen samme Tilstand og puriformt, stinkende Udflod. (Nørregaard).

Rosen var særlig i Kristiansand Stadsfysikat og Oddernes Distrikt adskillig mere udbredt end i 1897. Ligeledes forekom **Kusma** i Kristiansand og **Kighoste** i Flekkefjord noget hyppigere, hvorimod det anmeldte Antal af de **akute katarralske Sygdomme** i Aandedrætsorganerne fremdeles viser nogen Aftagen.

Aarets **Influenza-Epidemi** (558 anmeldte Tilfælde med 19 Dødsfald) kulminerede i Maanederne Marts—April.

Lungebetændelse var sjelden og Dødelighedsprocenten mindre end sædvanlig; i Kristiansand Stadsfysikat, hvor Dødeligheden i 1897 gik op til 21 pCt., var den saaledes ca. 14 pCt. Fra Lyngdal anføres, at Lungebetændelse var meget udbredt og foraarsagede ikke faa Dødsfald, hovedsagelig blandt ældre og svagelige Personer (J. W. Keyser). I Vanse Distrikt skal Sygdommen i de senere Aar have frembudt et fra det Vanlige noget afvigende Sygdomsbillede, idet det er forholdsvis sjældent at se en Lungebetændelse, der sætter ind med heftige Frostanfald, Hold og Aandenød, med tydelige fysikalske Tegn, og som ender kritisk med et kort Resolutionsstadium. I Almindelighed begynder den mere snigende, uden Frostanfald; Hold og Aandenød er ikke synderlig udtalt, Temperaturen mere ujevn og remitterende, de fysikalske Tegn ikke saa udprægede som almindeligt. Som oftest ender den lytisk med et langt, i Maaneder varende Resolutionsstadium. I mange Tilfælde hviler vistnok disse adynamiske Lungebetændelser paa tuberkuløs Basis. Ialfald paatræffer man dem oftest i tuberkuløst belastede Familier, og hyppig udvikler der sig en Lungetuberkulose i Tilslutning til dem. Hvor Tuberkulose kan udelukkes, synes en svækket, anæmisk Konstitution at være af Betydning. Af 9 i Aarets Løb iagttagne Tilfælde endte de 6 lytisk. Af disse frembød 3 sikre Tegn paa Tuberkulose inden 1 à 2 Maaneder efter Lungebetændelsens Begyndelse. I et Tilfælde døde Patienten den 8de Dag. Kun 2 Tilfælde endte kritisk; disse forekom i utvivlsomt sunde og friske Familier. (Selvaag).

Om enkelte af de 6 opførte **Koldfebertilfælde** anføres, at de var erhvervet i Udlandet.

Af de for **Pemfigus neonatorum** anmeldte 6 Tilfælde forekom de 3 i Farsund, hvor der desuden fandtes flere andre lettere Angrebne. 2 Mødre fik Bullæ paa Brystet. Det først iagttagne Tilfælde endte dødelig. Sandsynligvis er Jordmoderen bleven smittet af dette og har senere bragt Sygdommen med sig. Efter Desinfektion af hendes Værelse, Klæder, Instrumenter og egen Person tillodes der hende at fortsætte sin Praxis. (Meyer).

Antallet af udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:			
		1	2	5	6
		Kristiansands Stads-fysikat.	Oddernes.	Vanse.	Flekke-fjord.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Syfilis (konstitutionel)	20	4	7	2	7
Gonorré	75	50	18	3	4

Om **veneriske Sygdomme** bemærkes fra Undal, at de hører til Sjeldenhederne inden dette Distrikt. (Nørregaard).

Af **Fnat** er der lidet i Lyngdal; naar den findes, er den sikkert indbragt af omstreifende Fanter. (J. W. Keyser). Sygdommen er i Almindelighed heller ikke i Vanse særlig hyppig, men i dette Aar herskede den formelig som Epidemi i enkelte Dele af Spind, hvortil den var indført ved hjemkomne norske Amerikanere, der var smittet paa Hjemreisen ombord i Dampskibet. Sygdommen gik sin Gang en Tid, førend nogen kom til Læge, og det tog noksaa lang Tid at faa den udryddet. (Meyer).

Tuberkulose. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 25,5 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foraarsagede Dødsfald og 31,0 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme; for Byerne var Forholdet 24,0 pCt. og 30,6 pCt. og for Bygderne 26,5 pCt. og 31,1 pCt. Se forøvrigt Tabellen paa Side 116. Distriktslæge Nørregaard i Undal skriver: Af Dødslisten sees, at 44 af Læge Kontrollerede er døde af Lungetæring, 6 af Tuberkulose i andre Organer, og at af Lensmænd desuden er opgivet 5 døde af Tæring, der ikke er tilseet af Læge. Ialt er altsaa 55 døde af Tuberkulose og 49 af Lungetæring, hvilket er næsten nøiagtigt $\frac{1}{4}$ Del af samtlige Dødsfald. Dette var ogsaa omtrent Gjennemsnittallet for de foregaaende Aar. Distriktet hævder saaledes fremdeles sin Plads som et Arnested for denne Sygdom; Befolkningen har nu imidlertid faaet Øinene op. Tuberkulose befrygtes almindelig at skjule sig under ethvert Sygdomstilfælde, som medfører Hoste, «Smerter for Brystet» eller Afkræftelse og kommer derfor i Regelen tidlig til Behandling, saaledes at det, som anført, er Faa, der dør uden Lægekontrol. Smittefrygten er stor og almindelig, tildels overdreven. Spyttets Behandling har i de senere Aar for det Meste været samvittighedsfuld, kun bruges ikke sjelden uhensigtsmæssige Spyttebakker, hjemmegjorte, tre eller fir-kantede, gisne i Sammenføjningerne. At de mange Tilfælde af suppurerende Kjertler eller Led- og Benlidelser ogsaa er smittebærende, har derimod ikke tidligere været bekjendt; ved de nu uddelte Forordninger om Desinfektion efter saadanne Lidelser vil ogsaa dette efterhaanden blive forstaaet. En Lov om Anmeldelse og Opsigt med de Tuberkuløse vil neppe her støde paa Modstand. Folk vil snarere beroliges, naar man ser, at der foretages noget for at hemme Sygdommen, og de Syge kan snart sagt ikke faa det værre, end de allerede nu har det, hvad Ulemperne af Smittefrygten angaar. I Vanse gaar det ligeledes mer og mer op for Befolkningen, at Tuberkulosen er smitsom, skriver Distriktslægen. Dette fremholdes stadig, og, saasnart Sygdommens Natur er bragt paa det Rene, faar Patienten altid Tuberkuloseplakaten til Veiledning. Ethvert mistænkeligt Tilfælde bliver nu undersøgt ved Mikroskopets Hjælp, og ved Fund af Baciller indprintes altid den rette Behandling af Sputum. Trods alt falder

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Kristiansands Stadsfysikat	185	44	34	151
Oddernes	194	60	34	160
Mandal By	76	21	21	55
Bygder	118	39	13	105
Undal	113	44	14	99
Lyngdal	66	16	17	49
Vanse	107	19	13	94
Farsund By	23	5	5	18
Bygder	84	14	8	76
Flekkefjord	197	38	36	161
Flekkefjord By	24	4	6	18
Bygder	173	34	30	143
Lister og Mandal Amt	862	221	148	714
Deraf i Byer	308	74	66	242
— - Bygder	554	147	82	472

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Efterbyrds- operation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.
		Lev.	Dødf.		Lev.	Dødf.	
Utilstrækkelige Veer	32	1) 30	2) 3	2	-	2	-
Bækkensneverhed	8	8	-	-	-	-	-
Barselkrampe	3	3	-	-	-	-	-
Uræmi	1	1	-	-	-	-	-
Hydramnion	-	-	-	1	1	-	-
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	2	2	-	-
Tverleie	-	-	-	1	- 3)	1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	44	42	3	6	3	3	4
		45			6		

¹⁾ Heraf én 1ste Tvilling, 2den født (lev.) ved Naturens Hjælp. ²⁾ Heraf én 1ste Tvilling, 2den forløst ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) er opgivet. ³⁾ 2den Tvilling, 1ste forløst (lev.) ved Tang. Kfr. Anm. 2.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	Mord og Drab.
Kristiansands Stads- fysikat	402	6	186	33	4	1	1	-	-
Oddernes	636	11	382	50	5	2	10	2	-
Mandal By	111	1	77	10	-	-	-	-	-
Bygder	525	10	305	40	5	2	10	2	-
Undal	320	3	202	16	2	-	1	1	-
Lyngdal	207	2	126	14	1	-	2	-	-
Vanse	232	7	134	18	-	2	2	-	1
Farsund By	69	1	26	5	-	-	-	-	-
Bygder	163	6	108	13	-	2	2	-	1
Flekkefjord	403	6	252	33	4	1	9	2	1
Flekkefjord By	64	-	35	6	1	-	-	1	-
Bygder	339	6	217	27	3	1	9	1	1
Lister og Mandal Amt	2 200	35	1 282	164	16	6	25	5	2
Deraf i Byer	646	8	324	54	5	1	1	1	-
— Bygder	1 554	27	958	110	11	5	24	4	2

det dog vanskeligt at faa gammel Slendrian forandret, og uden en Lov kommer vi altfor langsomt — om nogensinde — derhen, at noget tilstrækkeligt kan udrettes mod Sygdommen. Det træffer endnu, at Tæringspatienters Efterladenskaber averteres offentlig til Auktion. Naar man faar Rede paa saadant, underrettes vedkommende Auktionarius om, at Effekterne maa renses før Salget, da der i modsat Fald i Aviserne vil blive advaret mod Kjøb af dem; det pleier at hjælpe. (Meyer). Tuberkulosen er meget udbredt, og Forsigtighedsregler for at forebygge dens Udbredelse har næsten ikke været iagttaget. I den senere Tid synes der dog at arbeide sig frem en større Sands for Renlighed med Hensyn til Tuberkuloses Spyt og Efterladenskaber, jo mere Opfatningen af Sygdommen som smitsom trænger igjennem. (Selvaag).

Af **chloroanæmiske Tilstande** kom i Vanse Distrikt Vaaren 1898 næsten det dobbelte Antal af det sædvanlige under Behandling. Foruden de sædvanlige Aarsager, Aarstidens Indflydelse og det paa den Tid forefaldende tunge Arbeide paa Jordveiene maa dette sandsynligvis tilskrives den samtidig herskende stærke, religiøse Vækkelse, der medførte, at man efter endt Arbeidstid Aften efter Aften afholdt langvarige, religiøse Møder (6—7 Timers Varighed) i smaa, overfyldte Lokaler. Efter 4—5 Timers Søvn igjen at paabegynde et tungt Dagsarbeide syntes i Længden at blive, især de unge Piger, for anstrængende.

Der forefaldt ogsaa et Tilfælde af **Sindssygd** med religiøse Syns- og Hørelsesshallucinationer. (Selvaag). Om Amtets Sindssyge se forøvrigt den almindelige Beretning. Vanskeligheden ved Anbringelse af disse Syge hos vel-

skikkede Forpleiere mod rimelig Godtgjørelse er, anføres der fra Oddernes, i Stigende. (Borge).

Neurasteni er i Vanse meget almindelig hos begge Kjøen og i alle Aldere. (Selvaag).

Af Læger udførtes tilsammen 55 **obstetriciske Operationer**, deraf i Kristiansand 19, Oddernes 6, Undal 7, Lyngdal 2, Vanse 7 og Flekkefjord 14. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa Side 116.

Som **Døde paa Barselseng** er af Presterne opgivet 6 Kvinder. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 5 saaledes: Barselfeber 4 og Barselkrampe 1.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af Tabellen paa Side 117.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 918 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 58,3.

De **hyppigste Dødsårsager** var:

Dødsårsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	221	74	147
Alderdomssvaghed	126	19	107
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne . . .	55	38	17
Lungebetændelse	45	8	37
Kræft og Sarkom	45	25	20
Tuberkulose udenfor Lungerne	42	12	30
Hjerneslag	42	18	24
Organisk Hjertesygdom	38	18	20
Kronisk Bronkit	28	5	23
Nyresygdom	27	8	19

Veirliget. Vinteren var mild og med liden eller ingen Sne, først i Slutningen af Februar rigeligt Snefald. Vaaren som vanligt forholdsvis lang og kold, Sommeren kjøligere end almindeligt, men ikke meget regnfuld. Høsten derimod og navnlig Oktober var næsten sommervarm med klart, stille Veir. November og December igjen meget regnfulde og stormende, lidet Kulde og Sne før Jul.

Levemaade og hygieniske Forhold betegnes fra Oddernes som i det Store og Hele taget gode med jevn Fremgang. (Borge).

I Undal, anfører Distriktslægen, er som i tidligere Beretninger nævnt de hygieniske Forhold og Livsvilkårene distinkt forskellige i Sø-, Dal og Fjeld-distrikterne. I de første i Reglen mindre, men nettede Huse, smaa Agerlapper mellem Fjeldknausene, Udhusene trange, lave, gammeldagse, faa Heste og ufuldkomment Jordbrug; Mændene er for det Meste enten tilsøs eller i Amerika. I Dalen tildels store, 2-Etages Huse, ofte tidsmæssige, cementerede Fjøs, gode Heste, Slaattemaskiner etc. I Fjeldbygden, navnlig Aaseral, smaa, graa, skutryggede, forfaldne Huse, Gulvene sorte af Smuds, Stellet primitivt i det Hele. Renligheden er ellers i Distriktet i det Hele upaaklagelig, tildels mønsterværdig. De økonomiske Forhold dette Aar gunstigere end nogensinde. Drikfærdigheden vistnok i det store Hele i Aftagende, men der er endnu altfor meget af den blandt Ungdommen, og de gode Tider har paa sine Steder havt Forværrelse tilfølge.

Det vil blive interessant at iagttage, hvilken Indflydelse det vil have, om Mandals Brændevinssamlag, hvorom der nu i lang Tid har været ført en forbitret Kamp, bliver nedlagt. Usædeligheden kan antages at være mindre end mange andre Steder i Landet; ialfald er uægte Børn og veneriske Sygdomme sjældne eller endog omtrent ukjendte. Hovednæringsmidlet er vel endnu Fladbrød, uagtet Bagere, Handelsmænd og Handelsforeninger forsyner endog de fjerneste Kroge med «Stomp». Enkelte Steder i Dalene frembydes Kjød tilsalgs 1 à 2 Gange i Ugen, og uagtet Publikum væsentligst bestaar af de omboende Bønder, finder det tildels dog god Afsætning. Meierierne bidrager til, at Folk har flere og regelmæssigere Kontanter. Skriget om, at de ogsaa skulde bidrage til at forværre Bondens Næring og hans Ernæringstilstand, er neppe meget berettiget; det synes forøvrigt a priori usandsynligt, at det, som betinger Fremgang i økonomisk Henseende, skulde kunne foraarsage Tilbagegang i legemligt Velvære. (Nørregaard).

Fra Lyngdal klages fremdeles over Misbrug af Spirituosa.

Cand. med. Selvaag i Vanse skildrer de hygieniske Forhold paa Lister som i det Store og Hele forholdsvis upaaklagelige. Sandsen for Renlighed er ikke saa liden og synes at være i Stigende. Hudpleien lader dog noget tilbage at ønske. Boligerne er gode, vel vedligeholdte med Façade mod Syd; men desværre er det altfor almindeligt, at Familiernes uden Hensyn til, om de er store eller smaa, om Vinteren pakker sig sammen i et mod Nord liggende mindre Bagkammer og lader sine større, lysere og solrige Værelser ubenyttede. Ernæringen er ikke ganske tilfredsstillende; der leves altfor meget paa Kaffe, Smørbrød og Melspiser; Kjød bruges lidet, trods der her opdrættes en Mængde Kvæg; dette sælges imidlertid levende til Export. Der anvendes hovedsaglig Fisk til Middag; men da det tidligere saa rige Makrelfiske i de senere Aar har slaaet Feil, og det daglige Hjemmefiske ikke er rigt, kan det ofte hænde, især ved tilstødende langvarigt Uveir, at Kaffe og Smørbrød flere Uger itræk bliver den overveiende Næring for Mange ogsaa som Middagsmad. Melk bruges dog meget; her er nemlig endnu ikke oprettet Meierier, hvorfor den største Del af Melken anvendes i Husholdningerne til dagligt Brug. Æggene sælges som oftest for at holde Huset med Kaffe og Tobak. Den væsentligste Del af Næringen bliver altsaa Kaffe, Smørbrød, Poteter, Melspiser, Melk og Fisk. Grøntsager, naar undtages Gulerødder, anvendes ikke. I den travle Arbeidstid Vaar og Sommer misbruges Kaffedrikningen mest; allerværst er det under Tangbrændingen. Da drager hele Familien — Smaa og Store — paa Stranden rigelig forsynet med Kaffe og Brød for den hele Dag. Tangbrændingen, der er en her forholdsvis ny Bedrift, medfører dog i hygienisk Henseende det Gode, at Enhver, der er beskæftiget i dette Arbejde, hver Aften maa foretage Stovvask med Ombytning af Klæder, da Tangrøgen afsætter i Klæderne en intens, ubehagelig Lugt, der ganske kan forpølse Ens Bolig. Foruden af Tangbrænding lever Befolkningen hovedsaglig af Jordbrug, Skibsfart og Fiskeri. Den er arbejdsom og nøjsom og staar med Hensyn til Ædruelighed og Sædelighed meget høit.

I Flekkefjord Distrikt lever Befolkningen under smaa Kaar, men der er stadig Fremgang at spore i Renlighed og bedre Levemaade, særlig i Nærheden af Byen. I Kvinesdal er der megen Fattigdom. Brændevinssamlagets Nedvøring har bestemt havt gavnlige Følger, især for Landbefolkningen, men danner dog Kvinesdal og Fjotland en Undtagelse, idet Tilstanden der skal være som før. Andetsteds er Forbruget betydelig aftaget. (E. Hansen).

Af Sygehuse findes i Kristiansand Byens Sygehus med Isolationslokale, Statens Kvarantæneanstalt paa Odderøen, Eg Sindssygeasyl (Statsasyl) og Kristiansand Bys Sindssygeasyl; endvidere det katholske St. Josefs Hospital. I Mandal er der et kommunalt Sygehus med Isolationslokale. Amtssygehuset ligger i

Flekkefjord. Dette sidste var under Ombygning, der dog ikke var færdig ved Aarets Udgang. Sygehuset har derved faaet et nyt og stort Udhus med tidsmæssigt Bryggerhus, 2 Badeværelser, Priveter, Vedhus og Lighus. I 2den Etage et Sygeværelse, Tørreloft og Rullebod. En Tilbygning til Hovedbygningen indeholder Operationsstue og et Sygeværelse. Et af de gamle Sygeværelser er forhøiet ved, at Loftet er hævet. (E. Hansen).

Fattigsygepleien. I Undal reiser Distriktslægen kun undtagelsesvis flere Gange til fattige Syge uden fornyet Rekvisition. Paa den Maade bliver Reiserne i Forhold til Distriktets Størrelse ikke mange; men det er dog ingen Grund til at tro, at nogen Fattig mangler nødvendigt Lægetilsyn; isaafald maa det bero paa egen Sky for at trænge Fattigvæsenet til, hvilken imidlertid vistnok er noksaa almindelig. (Nørregaard).

Som Aarets største Udbytte af **Sundhedskommissionernes** Arbeide nævner Distriktslæge Nørregaard i Undal Ansættelsen af faste Desinfektører efter smitsomme Sygdomme, deriblandt Tuberkulose, efter Damptøndemetoden i 7 forskjellige Sogne. Desinfektørens Betaling er Kr. 2,50 pr. Dag og fri Skyds (in natura eller mod Regning). Arbeidet udføres for Kommunens Regning i Nordre Undal uden eller med Refusion af dem, der har Raad dertil. I Aaseral vil dog neppe Reformen kunne indføres.

Badeindretninger. Der findes i Kristiansand 4 Søbade (1 for Militæretaten, 2 Fribade for Ubemidlede og 1 Anstalt for varme Søbade paa Odderøen) samt en Badeanstalt med Romerbad og Karbad. I Mandal er der foruden Sygehusets Karbad og Aktiesøbadehuset en Del private Badehuse. Fra Slutningen af dette Aar er i det nyoprettede Meieri i Lyngdal indrettet Karbad, hvor Private har Anledning til at faa Bad, uden at dette dog synes at have opnaaet større Søgning. (J. W. Keyser). I Farsund findes et Badehus for kolde Søbade. Flekkefjord har ligeledes et Søbade og en privat Badeindretning med varme Karbad og Styrt.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Karantæne- Kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Rets- medicinske Forretninger.
Lister og Mandal Amt	59	2	1 629	23
Kristiansands Stadsfysikat	10	1	127	1
Oddernes	¹⁾ 22	²⁾ 1	490	6
Undal	³⁾ 10	-	286	3
Lyngdal	⁴⁾ 5	-	138	3
Vanse	⁵⁾ 5	-	⁶⁾ 154	8
Flekkefjord	⁷⁾ 7	-	434	2

¹⁾ Mandal 5, Oddernes 6, Randasund 1, Tveid 1, Vennesla 1, Søgne 1, Halsaa—Hartmark 4, Holme 3, ²⁾ Mandal 1. ³⁾ Søndre Undal 2, Nordre Undal 1, Øislebø og Laudal 2, Finsland 1, Bjelland og Grindum 1, Aaseral 2. ⁴⁾ Lyngdal 1, Hægebostad 4. ⁵⁾ Farsund 3, Vanse 2. ⁶⁾ Ingen fra Spind Herred, hvor der kun vaccineres hvert 2det Aar. ⁷⁾ Flekkefjord 3, Liknes 1, Hitterø 1, Bakke 1, Nes 1.

XI. Stavanger Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstede- v. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatore.
Amtet		9 147,16	114 223	35	9	69	40
1. Sogndal		790,77	5 592	2	-	4	3
	Sogndal, Ladested..	0,19	461	1	-	1	-
	Sogndal	291,63	2 682	-	-	1	1
	Lund	292,59	1 545	1	-	1	1
	Heskestad	206,36	904	-	-	1	1
2. Egersund		1 298,02	13 161	3	-	-	3
	Egersund, Ladested	0,32	2 815	3	-	1	-
	Egersund	207,57	2 612	-	-	1	-
	Ogne	107,57	1 128	-	-	1	1
	Helleland	143,26	1 149	-	-	1	1
	Bjerkreim	693,27	2 033	-	-		
	Nærbø	146,01	1 748	-	-	1	1
	Varhaug		1 676	-	-		
3. Sandnes		1 955,84	15 333	5	-	¹⁾ 7	5
	Sandnes, Ladested..	0,81	1 654	3	-	1	-
	Høiland	170,63	3 808	-	-	-	1
	Klep	128,49	2 507	-	-	-	1
	Time	184,71	2 701	1	-	1	1
	Gjesdal	218,04	1 503	1	-	1	1
	Høle	109,58	1 101	-	-	1	1
	Fossan	1 143,58	2 059	-	-		
4. Stavanger Stads- fysikat	Stavanger, Kjøbstad	6,26	22 483	12	6	20	-
5. Stavanger		228,16	9 096	²⁾ 1	-	5	6
	Hetland	114,97	4 587	-	-	2	3
	Haaland	85,24	3 301	-	-	2	2
	Mosterø	27,95	1 208	-	-	1	1
6. Finnø		1 521,18	11 103	3	-	8	8
	Rennesø	40,82	1 111	-	-	³⁾ 1	1
	Finnø	42,42	1 506	1	-	1	1
	Strand	195,58	2 226	1	-	1	1
	Aardal	505,26	927	-	-	1	1
	Hjelmeland	535,06	2 218	1	-	1	1
	Fister	42,56	812	-	-	1	1
	Nerstrand	122,04	1 458	-	-	1	1
	Sjernerø	37,44	845	-	-	1	1
7. Sand		2 495,48	10 459	2	-	6	6
	Jelse	257,27	2 236	-	-	2	2
	Sand	213,78	1 494	1	-	1	1
	Suldal	1 219,40	2 261	-	-	1	1
	Saude	514,20	1 897	1	-	1	1
	Vikedal	290,77	2 571	-	-	-	1

¹⁾ Uopgivet Bopæl for 3. ²⁾ Distriktslægen bor i Stavanger By. ³⁾ Jordmoderen i Rennesø fungerer ogsaa som Jordmoder og Hjelpevaksinatrice i en Del af Mosterø Herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ²	Tilstede- v. Indb. Iste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
8. Karmøen		447,24	14 528	3	-	8	5
	Skudeneshavn, Ladested	0,48	1 123	1	-	1	-
	Kopervik, Ladested	0,36	791	2	-	-	-
	Skudeneshavn	68,29	2 665	-	-	2	1
	Aakre	32,35	1 925	-	-	1	1
	Avaldsnes	150,78	5 327	-	-	2	1
	Bokn	46,92	848	-	-	1	1
	Tysvær	148,06	1 849	-	-	1	1
9. Haugesund ¹⁾		404,21	12 468	4	3	6	4
	Haugesund, Kjøbstad	0,91	5 382	4	3	3	-
	Skaare	73,15	1 929	-	-	1	1
	Torvestad	31,08	1 872	-	-	1	2
	Skjold	168,78	2 118	-	-	1	1
	Vass	130,34	1 167	-	-		

¹⁾ Til Haugesund Lægedistrikt hører Sveen Herred af Søndre Bergenhus Amt, 214,23 km². med 3 054 tilstedeværende Indbyggere; Distriktet i det Hele udgjør saaledes 618,44 km². med 15 522 Indbyggere.

Sundhedstilstanden var i det Hele tilfredstillende. Tyfoidfeber og Difteri optraadte vistnok flersteds epidemisk, og Influenza var noget hyppigere end Aaret forud, men de fleste andre epidemiske Sygdomme forekom sjældnere end i de nærmest foregaaende Aar. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme var 7716, hvoraf 280 dødelige mod henholdsvis 9818 og 408 i 1897.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 1847 eller 15,8 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (117 000). Aaret forud var Dødeligheden 17,7 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel. Se Side 124 og 125.

Af **Tyfoidfeber** er ialt anmeldt 65 Tilfælde, hvoraf 12 dødelige (18,5 pCt.). De fleste Tilfælde forekom i Stavanger By samt i Stavanger og Haugesund Distrikter. I Sogndal optraadte i Oktober i et Hus paa Gaarden Næsvaag 5 Tilfælde, hvoraf 2 endte dødelig. Ingen Smittekilde opdagedes; Stellet i vedkommende Hus var ganske overordentlig urenligt. Blandt de Omkringboende herskede en saa voldsom Smittefrygt, at de Syge ikke fik ordentlig Pleie, og det var forbundet med store Vanskeligheder at faa Nogen til at udføre Rengjøring og Desinfektion. I November smittedes i Ladestedet et Barn, hos hvilket Sygdommen ogsaa tog et dødeligt Forløb. (Holtermann). I Egersund behandlede en omvandrende Kramhandler; Smittekilden ukjendt. I Stavanger By optraadte Sygdommen enkeltvis, hyppigst i April, August og November Maaneder. I det Hele kom 19 sikre Tilfælde under Behandling, og af disse forpleiedes 14 paa Sygehus. I Stavanger Distrikt omtales 2 smaa Epidemier, den ene

i Mai i et enkelt Hus paa Hunvaagø, den anden noget senere paa Aaret paa Gaarden Haugvalstad i Mosterø. Paa denne Gaard havde der, ogsaa for 5 Aar siden været Nervefeber; nogen Smittekilde kunde ikke paavises. I Sand angrebes en fra Malde hjemkommen Soldat, som paa Hjemreisen havde overnattet i Stavanger. (Østvold). Paa Karmøen optraadte i Begyndelsen af Aaret 2 Tilfælde paa 2 langt fra hinanden liggende Steder i Aakre. Det ene af disse Tilfælde skrev sig muligens fra Smitte gjennem Klæder, medbragte fra Amerika ved en Kone, som derover selv havde haft Nervefeber og senere havde pleiet Andre for samme Sygdom; i Juli indsygnede i samme Hus en nylig ankommen Tjenestepige, og i December optraadte et nyt Tilfælde i Nabohuset. Brønden blev kastet igjen, da Vandet var daarligt; forøvrigt udførtes Desinfektion 2 Gange i stor Udstrækning. (Dietrichson). Foruden med et Par spredte Tilfælde i Aarets første Halvdel, optraadte Sygdommen epidemisk om Høsten i Haugesund og nærmeste Omegn. De først Angrebne var 2 Kvinder, der blev syge strax efter Hjemkomsten fra et Besøg i Bergen, hvor Sygdommen den Tid angaves at have været adskillig udbredt; ved Omgang med disse smittedes de senere Angrebne. Af de anmeldte 16 Syge behandledes 14 paa Sygehus. (Aamodt).

Af **Skarlagensfeber**, der Aaret forud optraadte almindelig inden alle Distrikter, er kun anmeldt 98 Tilfælde med 4 Dødsfald, de fleste fra Karmøen og Haugesund Distrikter samt fra Stavanger By, hvor der om Vaaren og senhøstes iagttoges en Del lette, ukomplicerede Tilfælde. Paa Karmøen forekom i Begyndelsen af Aaret et Par dødelig endende Tilfælde i Skudeneshavn; men forøvrigt havde Sygdommen, der paa dette Sted optraadte hele Aaret igjennem med 1 à 2 Tilfælde om Maaneden, et let Forløb. I Bygderne var der et Par smaa Epidemier i Aakre og i Kopervik Landsogn. Paa det første Sted havde Epidemien sin Oprindelse fra Gaarden Nes, hvor et Par Børn havde været med i Begravelse efter en afdød Skarlagensfeberpatient; fra Nes bragtes Smitten videre til Nabogaardene Aadland og Liknes. I Kopervik Landsogn holdt Sygdommen sig paa Sundgaardene, hvor der i Løbet af de sidste Aar jevnlig har forekommet lette Tilfælde. (Dietrichson). Inden Haugesund Distrikt optraadte Skarlagensfeber epidemisk paa Øen Utsire under Vaarsildfisket.

Mæslinger, der i et Par Aar havde været meget almindelige inden Amtet, forekom kun enkeltvis i Stavanger By.

For **Difteri** behandledes ialt 225 Personer, hvoraf 39 døde (17,3 pCt); de fleste anmeldtes fra Stavanger By samt fra Distrikterne Haugesund og Sand. Fra Stavanger By opføres 83 Tilfælde, hvoraf 9 dødelige. De fleste Patienter behandledes paa Sygehus; i flere Tilfælde kunde efter Indlæggelsen dog ikke Diagnosen Rigtighed bevises bakteriologisk. (Zimmer). I Sand forekom Sygdommen i Begyndelsen af Aaret paa 6 Gaarde i Refsbygden i Jelse, spredt omkring ved et Ungdomslag; senere bragtes Smitten fra en af disse Gaarde til Sandsbygden og Strandstedet Sand. (Østvold). Fra Karmøen omtales et Tilfælde i Begyndelsen af Aaret paa Sæveland i Aakre, som antagelig stod i Forbindelse med et paa Nabogaarden i Slutningen af forrige Aar. I April viste Sygdommen sig pludselig og uden paaviselig Smittekilde paa Grønnestølen i Avaldsnes; her var et Barn død under Kvælningsanfald og 1 var døende, da Læge blev hentet; dette sidste blev trakeotomeret, men døde i Løbet af et Døgn; i det Hele var der 5 Angrebne i Huset. Medens et af Børnene var sygt, men før Sygdommen var erkjendt som smitsom, havde en Slægtning fra Tysvær været i Huset om Natten; efter Hjemkomsten fik hans 4-aarige Gut ondt i Halsen og døde i Løbet af nogle Dage af Trakeostenose; kort efter blev et yngre Barn og Manden selv angrebne. (Dietrichson). I Haugesund forekom Difteri ligesom de foregaende Aar hele Aaret igjennem i Byen; i Bygderne optraadte Sygdommen til forskellige Tider paa et

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald													
Tyfoidefeber	65	12	65	1	2	2	6	5	2	2	10	3	12	13	7
Skarlagensfeber	98	4	98	7	8	5	23	6	17	7	2	2	4	9	8
Mæslinger	4	-	4	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-
Difteri (Croup)	225	39	223	40	23	38	28	16	13	12	3	13	7	6	24
Blodgang	2	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	8	2	6	-	1	-	1	1	-	1	1	-	-	-	1
Pyæmi, Septhæmi	41	8	38	4	4	7	6	3	2	3	-	1	2	4	2
Rosen	74	5	74	4	2	11	5	8	8	4	7	3	9	7	6
Røde Hunde	6	-	6	1	-	1	1	-	2	-	-	-	-	-	1
Vandkopper	71	-	71	12	10	3	11	3	9	3	5	4	2	1	8
Kusma	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1
Kighoste	437	18	434	47	40	30	29	36	20	23	41	23	40	45	60
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	3542	66	3519	352	399	483	478	441	326	165	95	153	154	213	260
Influenza	772	7	762	58	90	139	203	126	56	14	5	11	19	10	31
Lungebetændelse	499	81	493	39	59	75	92	71	41	16	13	2	26	28	31
Pleurit	277	8	276	16	23	28	32	29	28	31	13	17	20	25	14
Gigtfeber	153	3	152	20	14	14	18	17	11	9	10	9	11	6	13
Koldfeber	10	-	9	4	-	-	2	-	1	-	-	-	2	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1419	26	1419	187	151	104	79	72	124	93	103	126	99	154	127
Skjørbug	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Beri-Beri	5	-	5	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-
Pemfigus hos Nyfødte	4	1	4	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	7716	280	7664	792	830	940	1016	835	661	384	311	367	411	523	594

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Sogndal.		Egersund.		Sandnes.		Stavanger Stads- fysikat.		Stavanger.		Finnø.		Sand.		Karmøen.		Haugesund.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	6	3	1	1	-	-	19	3	17	3	-	-	2	-	4	-	16	2
Skarlagensfeber	6	1	1	-	2	1	22	-	1	-	1	-	-	-	43	2	22	-
Mæslinger	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	-	-	1	1	15	4	83	9	5	3	18	7	35	3	9	3	59	9
Blodgang	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	2	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	1	-	-	-	2	2	16	4	-	-	-	-	-	-	2	2	20	-
Rosen	1	-	3	-	9	-	43	2	1	1	-	-	1	-	8	1	8	1
Røde Hunde	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Vandkopper	1	-	8	-	-	-	43	-	-	-	-	-	-	-	2	-	17	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Kighoste	-	-	24	4	24	-	375	11	3	3	8	-	-	-	-	-	3	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	67	1	261	9	177	8	2364	33	14	2	20	2	71	3	253	4	315	4
Influenza	82	1	55	2	40	1	363	1	16	-	11	2	4	-	61	-	140	-
Lungebetændelse	20	7	96	5	48	8	147	12	5	4	15	5	20	2	38	21	110	17
Pleurit	4	-	20	2	23	-	85	3	-	-	2	1	17	1	29	1	97	-
Gigtfeber	1	-	3	-	10	-	91	2	1	-	8	-	7	1	10	-	22	-
Koldfeber	-	-	-	-	2	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	72	1	98	4	109	5	950	9	1	1	1	-	37	-	45	2	106	4
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-Beri	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pemfigus hos Nyfødte	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Tilsammen	263	15	573	29	464	29	4625	89	64	17	87	17	194	10	508	37	938	37

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
			1	2	3	4	7	8	9	
			Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger Stads- fysikat.	Sand.	Karmøen.	Hauge- sund.	
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Erhvervet Syfilis	71	2	-	-	-	62	2	-	4	5
Hereditær —	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Gonorré, Uretrit	234	-	1	10	8	186	-	3	4	22

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lungetuber- kulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Sogndal	55	9	15	40
Sogndal By	12	1	2	10
Bygder	43	8	13	30
Egersund	145	29	29	116
Egersund By	44	5	11	33
Bygder	101	24	18	83
Sandnes	60	8	29	31
Sandnes By	14	3	5	9
Bygder	46	5	24	22
Stavanger Stadsfysikat	417	89	89	328
Stavanger	66	15	17	49
Finnø ..	99	16	17	82
Sand	62	13	10	52
Karmøen	179	29	37	142
Skudeneshavn By	20	3	5	15
Kopervik By	9	2	1	8
Bygder	150	24	31	119
Haugesund	140	36	37	103
Haugesund By	97	25	24	73
Bygder	43	11	13	30
Stavanger Amt	1 223	244	280	943
Deraf i Byer	613	128	137	476
— Bygder	610	116	143	467

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0-1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.	ved Drab.
Sogndal	170	1	88	14	4	-	3	-	-
Sogndal By	13	-	12	2	-	-	-	-	-
Bygder	157	1	76	12	4	-	3	-	-
Egersund	400	11	243	34	1	1	5	-	-
Egersund By	81	1	51	10	-	-	-	-	-
Bygder	319	10	192	24	1	1	5	-	-
Sandnes	506	12	201	42	4	-	8	-	1
Sandnes By	91	1	30	7	-	-	-	-	-
Bygder	415	11	171	35	4	-	8	-	1
Stavanger Stadsfysikat.	847	23	437	101	8	-	7	1	1
Stavanger	256	3	144	25	4	1	5	-	-
Finnø	276	2	151	11	1	1	2	-	-
Sand	264	6	151	30	3	1	3	-	-
Karmøen	400	11	208	31	2	-	4	-	-
Skudeneshavn By	43	3	19	4	-	-	-	-	-
Kopervik —	30	-	9	2	-	-	-	-	-
Bygder	327	8	180	25	2	-	4	-	-
Haugesund	502	22	284	43	2	4	9	-	-
Haugesund By	217	10	104	19	1	2	3	-	-
Bygder	285	12	180	24	1	2	6	-	-
Stavanger Amt ¹⁾	3538	89	1847	323	29	7	42	1	2
Deraf i Byer	1322	38	662	145	9	2	10	1	1
— Bygder ¹⁾	2216	51	1185	178	20	5	32	-	1

¹⁾ Tallene for Sveen Herred af Søndre Bergenhus Amt, henhørende til Haugesund Lægedistrikt (83 Fødte, 2 Dødfødte, 60 Døde, 8 Døde 0-1 Aar, 1 Død paa Barselseng og 4 Døde ved ulykkelige Hændelser), er ikke medregnet i Summen for Amtet og Bygderne.

Par Gaarde i de fleste Herreder. Saavel i Byen som i Bygderne har det vist sig meget vanskeligt at faa de Syge isoleret paa Grund af de smaa Familiebekvemmeligheder. (Aamodt).

Røde Hunde, der Aaret forud var epidemisk inden Amtet, forekom kun sjelden.

Af **Kighoste** er ialt anmeldt 437 Tilfælde, overveiende fra Stavanger By. 18 Dødsfald (4,1 pCt.). Fra Egersund Distrikt berettes Sygdommen at have haft stor Udbredelse i Aarets sidste Halvdel i Bygderne.

Influenza forekom inden alle Distrikter og i alle Maaneder af Aaret, hyppigst i April.

Af **Pemfigus** døde et 8 Dage gammelt Barn i Nærheden af Skudeneshavn; nogle Uger før Moderens Nedkomst havde 3 Børn inden samme Familie havt et Udslet af lignende Udseende. Efter Desinfektion af Huset og Jordmoderens Effekter indtraf ingen flere Tilfælde. (Dietrichson).

For **Beri-Beri** behandlede 4 hjemkomne Sømænd i Stavanger og 1 i Haugesund.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af Tabellen paa Side 126.

Fra Karmøen meddeles, at **Syfilis** optraadte i en Familie først hos et aarsgammelt Barn og senere hos dettes ældre Søster og Moderen, uden at det lykkedes at paavise, hvorledes Smitten var kommen ind. (Dietrichson).

Af **Fnat** er ialt anmeldt 35 Tilfælde.

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 19,9 pCt. af samtlige ved Sygdom foranledigede Dødsfald, hvis Aarsag var kjendt, og 25,9 pCt. af Dødsfald, der ikke var foraarsaget af epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet 20,9 pCt. og 26,9 pCt. og for Bygderne 19,0 pCt. og 24,8 pCt. Denne Sygdom, berettes det fra Sogndal, holder sig væsentlig til enkelte Strøg, medens andre gaar fri. Paa den høitliggende, store Gaard Mydland er den meget almindelig; Gaarden ligger aaben for næsten alle Vinde, er meget myrlændt og mangler Skog. (Holtermann). Fra Skudeneshavn (Karmøen) angives Sygdommens Smitsomhed at være kjendt af Alle, men desuagtet spores ingen Smitterædsel. De Syge følger paa en prisværdig Maade de Forskrifter, de faar, og der desinficeres altid meget grundig ved Dødsfald af denne Sygdom. (E. Jensen). I Haugesund Distrikt er Tuberkulose meget udbredt. I selve Byen var af 100 anmeldte Dødsfald de 29 af Tuberkulose, hvoraf 25 af Lunge-tæring. (Aamodt).

Af **Spedalskhed** er i Stavanger Distrikt kommet under Behandling 2 nye Tilfælde. (Hagemann).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. De fleste Sindsyge i Egersund Distrikt er bortsat paa Jæderen, hvor der ogsaa forpleies et ikke lidet Antal hjemmehørende i fremmede Kommuner. Der er 2 mindre Kolonier med respektive 4 og 6 Syge; de øvrige er bortsat rundt omkring paa Gaardene, 1 høist 2 i samme Familie; denne sidste Fremgangsmaade synes at være vel saa hensigtsmæssig og betryggende i Henseende til god og forsvarlig Behandling som den første. (Pihl).

Om **Jordmoderhjælpen** i Sand henvises til Tabel, udarbejdet af Distriktslæge Østvold, næste Side.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 127 saadanne, nemlig i Sogndal 8, Egersund 13, Sandnes 13, Stavanger Stadsfysikat 60, Finnø 3, Sand 2, Karmøen 3 og Haugesund 25. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen Side 130.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af Tabel Side 127.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 691 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 52,2.

Paa **Barselseng** døde ifølge Presternes Opgaver 7 Kvinder, ifølge Lægernes Dødslistes 6; 2 opgives døde af Barselfeber, 1 af Barselkrampe, 1 af Blødning, 1 af Lungeødem og 1 paa Grund af besværlig Fødsel.

Sammendrag af Indberetninger fra Jordmødrene i Sand Lægedistrikt.

Jordmoderdistrikter.	Antal anmeldende Jordmødre.	Bistaet ved Antal Fødsler.	Deraf opgives:						Tvillingfødsel.	Af Børnene var:		Komplikationer.			Antal Fødsler, hvor Læge tilkaldt.	Operationer.		Dødsfald paa Barselseng.
			Isfødsel.	Sædefødsel.	Fodfødsel.	Blæreæg.	Abort.	Ukjendt Leie.		ufuldbaarne.	dødfødte.	Kramper.	Forliggende Moderkage.	Blødning.		Vending og Udtrækning.	Løsning af Moderkagen.	
Sand	1	39	34	1	-	-	-	¹⁾ 4	1	1	3	1	-	-	3	1	-	-
Saude	1	32	31	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Suldal	1	29	20	1	-	1	1	¹⁾ 6	-	1	1	-	1	1	1	-	1	-
Vikedal	1	32	30	1	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Erfjord	1	20	20	-	-	-	-	-	-	2	2	-	1	1	1	-	-	²⁾ 1
Jelse	1	30	30	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	4	-	-	-	-
Tilsammen	6	182	165	4	1	1	1	10	3	6	8	1	2	6	5	1	1	1

¹⁾ Fødsel foregaaet før Jordmoderens Ankomst. ²⁾ Fødte ved Naturens Hjælp før Læges Ankomst. Der havde været Blødning de to sidste Maaneder af Svangerskabet, men ingen Blødning efter Fødselen; hun døde 6 Timer efter.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.						Udtrækning ved Bækkenendeleie.				Partus præmaturus artificialis.		Perforation.		Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus.
	Mødre.		Børn.		Mødre.			Børn.			Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.		Mødre.	Mødre.	Moder.
	Lev.	Død.	Lev.	Død.	Lev.	Død.	Uopg.	Lev.	Død.	Uopg.	Lev.	Uopg.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Lev.	Uopg.	Lev.	Lev.	Død.
Utilstrækkelige Veer...	68	-	1	70	1	2	2	1	-	3	3	-	-	4	1	4	5	1	-	-	-
Bækkensneverhed	6	-	5	1	3	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Barselkrampe	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	5	2	1	1	3	6	3	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Fremfald af Navlesnor ..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Stort Fosterhoved ..	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverstaaende Hoved ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Førsømt Skulderfødsel ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Organisk Hjertesygdom ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	7) 1
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-
Timeglasformet Sammen- trækning af Livmo- deren med fastsid- dende Moderkage...	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	82	1	83	3	12	2	1	9	5	1	6	1	5	2	1	1	1	2	2	12	1
	83		86		15			15			7		7		3						

1) Af disse var 4 1ste Tvilling. 2den Tvilling forløstes 1 Gang ved Vending og 2 Gange ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Mødrene er opført; om den fjerde foreligger ingen Oplysninger. 2) Død af Barselfeber. 3) 2 Gange 2den Tvilling; 1ste Tvilling forløstes 1 Gang ved Tang (cfr. 1), om 2den er intet oplyst. 4) 2 Gange 2den Tvilling; 1ste Tvilling forløst ved Tang (cfr. 1). 5) Udtrækningen skede ved Tang. 6) Af disse var en Anenekfal. 7) Død af Lungeødem 3 Uger efter Operationen.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	244	128	116
Alderdomssvagbed	146	43	103
Tuberkulose Betændelser udenfor Lungerne . .	93	54	39
Kræft (Cancer og Sarkom)	92	38	54
Lungebetændelse	81	27	54
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne . . .	66	44	22
Organisk Hjertesygdom	52	31	21
Medfødt Svagbed	45	39	6
Difteri (Croup)	39	15	24
Hjerneslag	38	16	22

Veirliget. Vinteren var mild, med lidet Sne, Vaaren kold og tør, For-sommeren kjølig, men med noksaa meget Regn. Resten af Aaret var det forholdsvis varmt. I Stavanger sank ikke i nogen Maaned Temperaturen under Fryse-punktet, og i Sogndal var Vintertordenveirene ualmindelig hyppige. For Jord-brugeren blev Aarsudbyttet noksaa godt; Hømængden var rigelig, Kornet gav middels, men Potererne tildels under middels Udbytte; Afkastningen af Frugt-og Biavl var gennemgaaende meget liden.

Tabellen paa næste Side giver Oplysning om de **meteorologiske Forhold** efter Iagttagelser af Distriktslæge Holtermann i Sogndal.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Sogndal anfører Distrikts-lægen, at Befolkningens Fattigdom og Mangelen paa Skog til Brænde er stærke Hindringer for Fremskridt. Ikke sjelden ser man, at Familier, der har noksaa rummelige Hus, stuver sig sammen i et lidet Kammer, hvor de opholder sig, spiser, sover og koger sin Mad (paa en osende Beatrice); Motivet er at spare Brænde. Bygningsskikken lægger desuden Hindringer iveien for Udnyttelse af Husenes Rum, idet Gang og Køkken adskiller de 2 Værelser i 1ste Etage. Det ene af disse Værelser tjener Familien til Beboelse (i et lidet Kammer bag dette Værelse bor gjerne Kaarfolkene); det andet, der er uden Ovn, tjener dels som Stads- eller Gjæsteværelse, dels som Klæde- og Spiskammer. Familiens ældre Børn og Tjenerne, om saadanne haves, sover paa Lemmen over førstnævnte Stue og modtager varm og bedærvet Luft fra den gennem et Hul i Gulvet. De i de sidste Aar opførte Huse er imidlertid i Regelen mere rationelt indrettede, ligesom Sandsen for et bedre Sundhedsstel er i Tiltagende. Makrelfisket slog noksaa godt til. Det var et Held for dette Fiske, at de nordlige Vinde og Storme ikke begyndte at blive fremherskende før i Juli, da Fisket var endt. De øvrige Fiskerier gav i det Hele lidet Udbytte. Hø høsten var noget over middels, Korn-og Poteteshøsten middels. Frugt- og Biavl gav meget liden Afkastning. Befolkningen er som Regel meget ædruelig. Naar der alligevel i 1898 har været mere Drik end tidligere, skyldes dette indvandrede Arbeidere ved Jernbaneanlægget Egersund—Flekkefjord og ved et større Fabrik anlæg i Jøssingfjorden. (Holtermann).

I Stavanger By var Nybygningen af Vaaningshuse, i Almindelighed kun for 1—2 Familier, ligesaa stor som Aaret forud. Nye Gader med Vand og

Oversigt over meteorologiske Forhold i Sogndal.

	Baro- meter.	Thermometer.				Vind.			Nedbørhøide.			Skydække.		Dage Taage.	Tordenveir.		
	Middel.	Max.	Min.	Mid- del.	Nor- mal.	Overveiende Ret- ning.	Dage Stille.	Dage Storm.	mm.	Nor- mal.	Forskjel.	Dage Overskyet.	Dage Klart.		Dage.	pCt.	Normal pCt.
Januar	764,1	8,7	÷ 4,0	3,9	1,1	NV, NNO, 48,2 pCt.	4	7	155,9	129	+ 26,9	23	1	12	1	4,8	3
Februar	751,7	8,0	÷ 9,0	0,8	0,5		2	9	174,4	108	+ 66,4	14	2	5	0	0	1
Marts	757,5	7,8	÷ 9,0	1,0	1,5		-	8	111,6	78	+ 23,4	11	3	3	0	0	1
April	764,3	11,3	÷ 3,3	4,5	5,1	O, SO, S, 42,2 pCt.	-	9	42,6	50	÷ 7,4	8	1	-	0	0	1
Mai	757,7	19,3	0,0	8,8	9,3		-	2	93,0	68	+ 25,0	9	3	7	1	4,8	5
Juni	757,9	24,0	4,9	13,2	13,0		1	2	70,1	66	+ 4,1	2	5	9	2	9,5	11
Juli	757,3	23,2	4,8	12,9	14,7	NV, V, SV, 54,4 pCt.	-	8	65,7	107	÷ 41,3	8	5	7	1	4,8	24
August	767,3	21,2	5,5	14,2	14,9		-	4	181,1	145	+ 36,1	4	1	8	5	23,8	27
September	771,8	21,3	1,1	15,5	12,3		-	3	122,3	140	÷ 17,7	3	3	6	2	9,5	9
Oktober	771,8	18,7	÷ 0,6	7,8	8,1	NV, V, SV, 38,3 pCt.	2	10	110,9	157	÷ 36,1	10	5	12	1	4,8	11
November	768,4	9,9	÷ 7,4	4,4	4,2		2	9	111,5	138	÷ 26,5	9	1	5	4	19	6
December	760,1	10,2	÷ 6,4	3,9	1,7		3	15	212,1	132	+ 80,1	15	3	6	4	19	15
Middel	762,2	15,2	÷ 1,1	7,6	7,2	Sum	12	86	1451,2	1309	+ 142,2	154	33	80	21	100	100

Kloakledning blev anlagt i større Udstrækning end i tidligere Aar, Kloakledningen udvidedes med 2 577 M. Da Nybygning i enkelte Strøg paagik stærkere, end Kloaknettet kunde udvides, har Sundheds- og Bygningskommissionen i enkelte Tilfælde nedlagt Forbud mod Indflytning, indtil Gadens Kloak var færdig. Bredevandets Afløb gennem den aabne Skolebæk besluttedes indtaget i dobbelt rummelig Kloakledning til Østervaag, et Anlæg, som i ikke ringe Grad vil bidrage til at forbedre de hygieniske Forhold. Filtreringen af Byens Drikkevand er endnu ikke ordnet; man er dog nu saalangt, at Expropriationstaxt over Mosvandets og de til Tillægsgrøfterne grændsende Eiendomme i den Udstrækning, som Vandets Isolation nødvendiggjør, nu er igang. For Arbeidsklassen var Fortjenesten i Aaret særdeles god, den store Mængde ældre og nyere Fabriker (ikke mindst de hermetiske) skaffede saavel Mænd som Kvinder og Mindreaarige rigeligt og godt lønnet Arbeide, men desværre, den gode Fortjeneste bidrog ikke til at nedsætte Drukkenskab, der iaar var kanske større end det foregaaende Aar. (Zimmer).

I Finnø er der en langsom Udvikling forover. Megen Dampskibstrafik og hyppige Byreiser forandrer Folket, dets Forhold, Levemaade og Klædedragt til Lighed med Byfolkets. Ungdommen foretrækker alt Andet for Arbeide med Jorden, søger overhovedet helst at undgaa strengt Arbeide. Her er derfor Mangel paa Arbeidsfolk og Tjenere. (C. Wille).

I Sand har Arbeideren havt god Fortjeneste. Ogsaa her høres høilydte Klager over Ungdommens tiltagende Fordringsfuldhed, Udvandring til Amerika eller Byerne og den heraf følgende Mangel paa Tjenestefolk. I én Retning har Gaardbrugeren overfor Tjeneren heller ikke fulgt Tidens Krav, nemlig at indrede for denne et anstændigt Rum, hvor han kan finde Hygge i at opholde sig i ledige Stunder. I sanitær Henseende er Tjener«lemmen» forkastelig. (Østvold).

Fra Skudeneshavn (Karmøen) berettes: Husene er gennemgaaende propre og Stellet godt. Befolkningen har i denne Retning lært meget af de talrige til Amerika Udvandrede, der igjen er vendt tilbage hertil; disse har i Almindelighed meget strengere Fordringer til Orden og Renlighed, end man er vant til at se her paa Vestlandet. De arbejdsdygtige Mænd lever enten som Søfolk, eller de har sit Arbeidsfelt i Amerika, hvorfra de sender Familien hjemme sit ofte gode Overskud af Arbeidspengene. (E. Jensen).

Fra Haugesund Distrikt skrives: Byen er i stadig og jevn Fremgang, og der er overalt Liv og Virksomhed. Skibsfarten har i de sidste Aar taget et stort Opsving, navnlig ved Anskaffelse af mange Dampskibe. Som Følge af de «gode Tider» er der i Regelen god Fortjeneste for den arbejdende Klasse. Her bygges aarlig en hel Del nye Huse, men Familiebekvemmelighederne er ofte smaa og knappe; i mange Huse er der 2 Familier om ét Kjøkken, hvad der, naar smitsomme Sygdomme indtræffer, viser sig særdeles uheldigt. Medens der i Byen findes særdeles mange Totalafholdsmænd, er der paa den anden Side ogsaa megen Drikfældighed, og der sees ofte unge Mennesker i beruset Tilstand paa Gaden. I Landdistriktet er den økonomiske Tilstand i Regelen daarlig, naar undtages i Torvestad og de Byen nærmest liggende Dele af Skaare. Husene er i Almindelighed smaa og lave, og Renlighedssandsen lidet udviklet. Som Fødemidler benyttes Poteter meget, tildels blandet med Mel i Form af Poteteskager, der ofte er daarlig stegte og som Følge deraf tungt fordøielige. (Aamodt).

Sygehuse. Paa Egersunds Sygehus behandlede 19 Patienter. I Stavanger By er det kommunale Sygehus samt Amtssygehuset beliggende; for epidemiske Sygdomme haves desuden Bjergsted Lazaret; endvidere er der en privat Klinik samt et katholsk Sygehus (St. Franciscus's Hospital). Dette sidste afgiver for Tiden Plads for 8 Patienter og kan udvides; Overlægen ved det kommunale Sygehus er Hospitalets Læge, men der er Adgang for alle

Byens Læger til at indlægge Patienter og selv forestaa Behandlingen. I Aakre (Karmøen) er der for Vaarsildafgiftsfondets Regning leiet et Sygehus, der kun bruges i Fisketiden. I Skaare Herred, lige ved Haugesund Bys Grændse, findes ogsaa et Vaarsildfondet tilhørende Sygehus, hvor et Par Stuer er overladt Haugesund til Afbenyttelse. Paa Stavanger kommunale Sygehus behandlede i Aarets Løb ialt 719 Patienter; der udførtes 265 Operationer, hvoraf mange betydelige.

Badeindretninger. Ved Sygehuset i Egersund findes varmt Bad med Dusch, aabent 1 Gang i Ugen; ved Fajancefabriken sammesteds varmt Bad og Dampbad for dens Arbeidere. I Sandnes er der i Forbindelse med Uldvarefabriken oprettet et Badehus for Søbad, Karbad, Dusch og Dampbad. I Stavanger By er ved Varmtbadet i Aarets Løb taget 10 015 og ved Koldtbadet 5 588 Bad. I Skudeneshavn er et lidet Badehus for Søbad og varme Karbad. I Haugesund staar Sygehusets Badeindretning 1 Gang ugentlig til Publikums Afbenyttelse.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedi- cinske Forretninger.
Stavanger Amt	70	2572	15
Sogndal	1) 4	152	-
Egersund	2) 7	311	-
Sandnes	3) 4	298	3
Stavanger Stadsfysikat	14	350	5
Stavanger Distrikt	4) 3	222	1
Finnø	5) 6	183	2
Sand.	6) 4	239	1
Karmøen	7) 13	402	2
Haugesund	8) 15	415	1

1) Lund 1, Heskestad 1, Sogndal Herred 1, Sogndal Ladested 1. 2) Egersund Ladested 1, Egersund Herred 1, Ognø 1, Varhaug 1, Nærbø 1, Helleland 1, Bjerkreim 1. 3) Sandnes 2, Time 1, Gjesdal 1. 4) Hetland 1, Haaland 1, Mosterø 1. 5) Strand 1, Aardal 1, Finnø 1, Hjelmeland 1, Sjernero 1, Nerstrand 1. 6) Sand 1, Saude 1, Jelse 2. 7) Tysvær 1, Skudenæs 1, Bokn 2, Aakre 2, Avaldsnes 1, Kopervik 5, Skudeneshavn 1. 8) Haugesund 14, Torvestad 1.

Stavanger Sundhedskommission har som Regel fundet at burde forbyde Svinehold, der har været meget udbredt inden Byen; da Flere nødig vilde opgive denne Kilde til Bifortjeneste, har Politiets Mellemkomst i enkelte Tilfælde maattet anvendes. Desinfektion efter epidemiske Sygdomme er ved Sundhedskommissionen udført 120 Gange, efter Tæring 42 Gange. Desinfektion af Tæringssyges Bolig, Gang- og Sengklæder mødes ikke af nogen Modstand fra Publikums Side; saavel Byens Læger som Fattigkommissionen sender Rekvisition om saadan Desinfektion, som da foretages gratis. Værdiløse Gjenstande efter Tæringssyge opbrændes i den ved Sygehuset anskaffede Opbrændingsovn.

XII. Søndre Bergenhus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder eller Dele deraf.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Søndre Bergenhus Amt		15606,67	127 678	27	66	59
Sveen Herred ¹⁾		214,23	3 054	-	2	2
1. Indre Søndhordland		1 099,71	9 160	4	6	3
	Skaanevik	588,27	3 189	1	3	1
	Etne	318,01	2 312	-	1	1
	Fjelberg	193,43	3 659	3	2	1
2. Ytre Søndhordland		597,52	10 466	3	7	7
	Stord	130,35	2 207	²⁾ 3	1	1
	Valestrand	58,81	1 042	-	1	1
	Finnaas	225,15	4 835	-	4	4
	Fitjar	183,21	2 382	-	1	1
3. Tysnes		1 042,50	9 198	3	7	7
	Tysnes	260,59	4 451	1	3	3
	Kvinnherred	781,91	4 747	²⁾ 2	4	4
4. Indre Hardanger		5 554,45	10 081	3	8	6
	Ullensvang	2 583,94	5 375	2	4	2
	Ulvik	841,42	1 410	1	1	1
	Granvin	189,04	1 336	-	1	1
	Eidfjord	1 269,20	1 015	-	1	1
	Røldal	670,85	945	-	1	1
5. Ytre Hardanger		877,34	7 659	2	5	4
	Strandebarm og Va- ralsø	190,45	2 467	1	3	2
	Jondal	233,07	2 017	-	1	1
	Vikør	453,82	3 175	1	1	1
6. Voss		2 073,52	10 519	2	3	4
	Voss	928,01	6 410	2	1	2
	Ævanger	590,55	2 097	-	1	1
	Vossestranden	554,96	2 012	-	1	1
7. Søndre Midthord- land		995,42	12 997	2	5	5
	Os	411,75	4 529	2	2	2
	Fuse	365,84	3 464	-	2	2
	Fane	218,03	5 004	-	1	1

¹⁾ Sveen Herred hører til Haugesund Lægedistrikt. ²⁾ Deraf en privat Læge, som ikke praktiserer.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder eller Dele deraf.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan- uar 1891.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknatorer.
8. Nordre Midthord- land		433,49	18 111	¹⁾ 2	6	4
	Sund	94,40	2 203	-	1	1
	Austevold	82,74	2 328	-	1	1
	Fjeld	141,90	3 208	-	1	1
	Askøen	93,78	6 474	²⁾ 1	1	1
	Aarstad	21,37	3 898	-	2	-
9. Osterøen		1 561,94	16 204	3	8	7
	Haus	200,13	5 195	2	1	1
	Bruvik	392,26	3 340	-	3	2
	Hosanger	804,10	3 580	-	2	2
	Hammer	165,45	4 089	1	2	2
10. Alversund		242,79	7 238	¹⁾ 1	4	4
	Alversund	105,58	3 212	-	2	2
	Herlø	112,33	3 160	-	2	1
	Ytre Bø af Manger	24,88	866	-	-	1
11. Lindaas		913,76	12 991	2	5	6
	Rest af Manger	94,18	4 218	-	1	1
	Lindaas	276,52	6 422	2	3	4
	Masfjorden	543,06	2 351	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Bergen. ²⁾ Praktiserer ikke.

Sundhedstilstanden synes i det Hele taget at have været god undtagen i Lindaas Distrikt, hvorfra den betegnes som mindre tilfredsstillende. Tyfoidfeber, Difteri og Kighoste optraadte flersteds epidemisk; Skarlagensfeber og Mæslinger var betydelig sjældnere end Aaret forud. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 3 098 med 317 Dødsfald mod henholdsvis 3 782 og 311 i 1897.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 040 eller 15,2 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (133 800). I 1897 var den 16,0 pro mille.

Angaaende Fordelingen af de **epidemiske Sygdomme** paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til Tabellen paa Side 138 og 139, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Tyfoidfeber optraadte noget hyppigere end i de nærmest foregaaende Aar og synes særlig at have været udbredt i de nordenfor Bergen liggende Lægedistrikter; ialt anmeldtes for Amtet 154 Tilfælde, hvoraf 110 i disse Distrikter. Til Ytre Søndhordland Distrikt kom en Mand paa Gaarden Brække i Fitjar syg hjem fra Fiske i Nordland. Paa samme Fartøi var flere andre Syge, men hjemmehørende udenfor Distriktet. Mandens Kone og en Gut i samme Hus

smittedes begge. I Strandstedet Lervik paa Stordøen indsygnede og døde en Mand, der havde ligget i Køi sammen med en Broder, som var kommen syg hjem fra Langreise. (Heitmann). I Indre Hardanger Distrikt forekom Sygdommen for det Meste enkeltvis paa Gaarde i Kinservik og Ullensvang. Flere Gange antoges Smitten bragt fra Bergen, en Gang ved en fra udenlandsk Havn hjemvendt Sømand. (J. Olsen). I Ytre Hardanger Distrikt blev i Strandebarm en Pige syg; hun havde deltaget i Rengjøring af et Høsten forud smittet Hus. En Kone i Vikør indsygnede efter Hjemkomsten fra Stordøen, hvor hun havde pleiet en af Tyfoidfeber lidende Søn. Endelig indtraf i Strandebarm om Høsten 2 Tilfælde, det ene hos en netop fra Nordland hjemkommen Mand, det andet, forøvrigt tvivlsomt, hos en udenbygds Tjenestepige. (Th. Kinck). I Voss forekom i Aarets sidste Halvdel nogle spredte Tilfælde; de angrebne Patienter indlagdes saavidt mulig paa Lazaret. Til Søndre Midthordland bragte i Aarets sidste Kvartal Besøgende fra Bergen gjentagende Smitte med til sine Hjem. En Patient, der i flere Uger var forpleiet paa Epidemilazaretet i Bergen og siden havde opholdt sig nogle Uger i sit Hjem der, fik under et Ophold paa en Gaard i Os Recidiv med nogenlunde typisk Forløb. (Krüger). Fra Nordre Midthordland opgives i det Hele 40 Tilfælde, spredt som vanligt over Distriktet; de fleste optraadte i Januar paa Gaarden Ramsø i Askøen som Fortsættelse af Epidemien i 1897. Desuden forekom mindre Husepidemier i Fjeld, Askøen og Austevold Herreder. I Solheimsviken viste Sygdommen sig ligesom i de foregaaende Aar sporadisk; Drikkevandet i denne Forstad er fremdeles slet, og indtil nogen Forbedring indtræder heri, vil vistnok Sygdommen ogsaa have fast Tilhold der. Der synes dog nu at være Udsigt til, at Vand kan skaffes fra Svartediget. (Kjelsberg). Til Osterøen bragtes Smitte fra Bergen ved Besøgende, og flere mindre Husepidemier fremkaldtes herved i disses Hjem. (E. Thesen). I Alversund Distrikt indskrænkedes Sygdommen paa de fleste Steder til en enkelt Angreben i hvert Hus. Paa en Gaard i Mæland var dog allerede 3 Huse smittet, da Distriktslægen fik Kundskab om Sygdommen; ved streng Overholdelse af Isolationen lykkedes det imidlertid ogsaa her at hindre videre Udbredelse. (Falkenberg). I Lindaas Distrikt, anfører den konstituerede Distriktslæge, begyndte Sygdommen omtrent samtidig paa 3 forskellige Gaarde, sandsynligvis ved Smitte fra Bergen. Ved Lægens Tilkaldelse fandtes i Regelen flere Syge, da Befolkningen gjerne udsatte Hentningen, indtil det viste sig, at Sygdommen var smitsom. Der mangler desuden Interesse og Forstaaelse for de trufne Forholdsregler mod Sygdommens Udbredelse, hvorimod der næres en overtroisk Tillid til de medikamentøse Forskrifter, som udføres med yderste Nøagtighed. Boligernes Beskaffenhed medfører, at Isolation neppe kan gennemføres. Epidemien var forresten godartet, intet Dødsfald indtraf. (A. Magnus).

Skarlagensfeber, der Aarene iforveien optraadte epidemisk inden Amtet, viser en stor Nedgang i de Angrebnes Antal, idet der anmeldtes 216 Tilfælde mod 789 i 1897 og 1133 i 1896; Sygdommen opgives dog fra samtlige Distrikter. I Sveen Herred havde vistnok adskillig flere end de 14 opførte Patienter havt Sygdommen, uden at dennes Karakter var bleven erkjendt. (Aamodt). I Indre Søndhordland forekom den næsten udelukkende i Etne, spredt over Herredet, men med meget mildt Forløb. (Gundersen). I Indre Hardanger holdt den sig, ligesom i de 2 foregaaende Aar, særlig i Ulvik Herred. I Ytre Hardanger standsede en mindre Epidemi i Strandebarm, efterat Skolen dersteds midlertidig var bleven lukket. I Søndre Midthordland optraadte Skarlagensfeber fra Februar til August, hyppigst i Mai, som mindre Gaardepidemier inden samtlige Herreder. Flere af Tilfældene, især de første i Fane, syntes at skyldes Smitte fra Bergen; flere andre stod i indbyrdes Smitteforhold. Sygdommens Til- og Aftagen i de

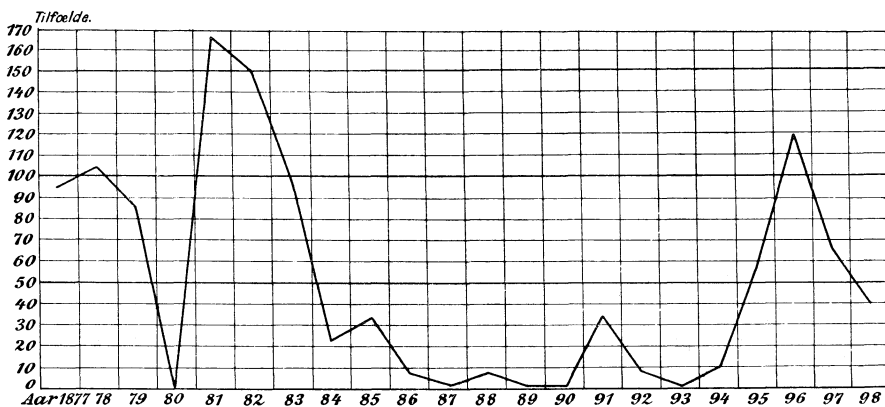
Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Til- fælde.	Døds- fald.													
Tyfoidfieber	154	12	149	21	3	7	4	6	3	2	13	17	27	30	16
Skarlagensfeber	216	6	206	17	9	27	23	32	36	13	3	5	8	8	25
Mæslinger	117	4	117	13	5	3	8	35	34	9	10	-	-	-	-
Difteri (Croup)	283	52	283	25	17	17	21	46	39	19	29	12	18	11	29
Blodgang	3	-	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	25	13	17	-	3	2	2	1	3	3	-	1	1	-	1
Pyæmi, Septhæmi	32	5	28	3	-	3	3	2	2	3	4	1	1	5	1
Rosen	65	-	64	10	4	6	10	6	7	4	5	1	4	4	3
Vandkopper	15	-	14	-	-	-	1	-	7	-	-	-	-	1	5
Kusma	6	-	6	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2	2
Kighoste	117	29	114	-	16	6	1	6	11	8	33	16	8	8	1
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	900	80	871	123	83	94	73	64	66	62	61	42	63	75	65
Influenza	191	12	190	71	34	28	17	5	11	9	4	3	2	5	1
Lungebetændelse	371	71	371	40	34	41	64	45	34	16	17	13	19	20	23
Pleurit.	98	6	93	7	-	9	8	8	9	8	10	10	5	12	7
Gigtfeber	114	6	109	8	10	14	7	11	9	9	8	6	4	12	11
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	381	20	371	24	21	30	37	31	44	48	31	20	28	26	31
Pemfigus hos Nyfødte	9	1	8	-	-	-	2	1	1	-	1	2	-	-	1
Tilsammen	3098	317	3015	362	239	287	284	299	316	214	230	149	188	220	227

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																							
	1 a		1 b		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Sveen Herred.		Indre Sønd-hord-land.		Ytre Sønd-hord-land.		Tysnes.		Indre Hardan-ger.		Ytre Hardan-ger.		Voss.		Søndre Midt-hord-land.		Nordre Midt-hord-land.		Osterøen.		Alver-sund.		Lindaas.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	-	-	4	1	-	-	11	-	4	1	16	1	9	-	40	4	20	5	27	-	23	-
Skarlagensfeber	14	1	38	-	10	1	6	-	19	1	17	-	7	-	43	2	44	-	3	-	8	1	7	-
Mæslinger	-	-	7	-	-	-	3	-	8	2	81	1	9	1	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup).....	9	4	16	3	149	26	7	-	14	-	7	2	27	4	22	4	6	1	16	5	6	-	4	3
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	1	1	5	2	-	-	2	1	-	-	-	-	4	1	5	2	2	2	3	1	3	3
Pyæmi, Septhæmi	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	16	-	-	-	1	1	1	1	11	-	1	1
Rosen	-	-	2	-	-	-	4	-	8	-	17	-	7	-	10	-	8	-	3	-	1	-	5	-
Vandkopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	6	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	-	-	-	-	2	2	5	5	13	4	23	5	-	-	9	-	13	2	7	1	6	1	39	9
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	2	-	37	1	26	6	97	7	249	8	78	3	39	10	78	5	157	12	63	18	50	3	24	7
Influenza	15	1	33	1	1	1	8	3	4	2	29	-	36	-	12	1	16	1	-	-	32	2	5	-
Lungebetændelse.....	15	2	14	2	22	10	18	4	24	4	24	4	74	5	44	18	31	15	42	-	43	6	20	1
Pleurit	-	-	9	1	5	1	3	-	18	-	13	1	25	-	9	-	4	-	7	3	-	-	5	-
Gigtfeber	1	1	2	1	4	-	4	-	25	-	26	-	13	-	15	2	14	2	7	-	-	-	3	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	-	-	13	1	10	3	14	-	48	-	110	8	44	1	41	-	54	4	13	3	2	-	32	-
Pemfigus hos Nyfødte..	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	6	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Tilsammen	56	9	173	11	239	54	171	19	444	22	441	26	313	22	312	33	404	44	184	38	190	15	171	24

sidste 21 Aar inden Distriktet er grafisk fremstillet nedenfor. (Krüger). I Nordre Midthordland iagttoges de fleste Tilfælde i Sund.

Af **Mæslinger** forekom som Rester af foregaaende Aars Epidemi kun 117 Tilfælde (mod 570 Aaret forud). Mere udbredt synes Sygdommen at have optraadt i Hardanger.

Difteri (Croup) viser, efter at have været forholdsvis sjelden i de to foregaaende Aar, atter nogen Tiltagen, idet der ialt er anmeldt 283 Tilfælde mod henholdsvis 120 og 112 i 1897 og 1896. Ialt døde 52 eller 18,4 pCt. af de Anmeldte. 9 Tilfælde i Sveen Herred hvoraf 4 dødelige, forekom paa et Par Gaarde i Vikebygden. I Indre Søndhordland indtraf de første og fleste Tilfælde paa Fjeldgaarden Ræfdal i Aakrefjorden; derfra spredtes Sygdommen til Nabogaarden. (Gundersen). I Ytre Søndhordland, hvorfra over Halvparten af samtlige inden Amtet anmeldte Tilfælde opføres, ialt 149, var Sygdommen stærkt udbredt hele Aaret igjennem, men holdt sig udelukkende til Finnaas Herred. 26 Angrebne døde, alle under Symptomer af Larynxstenose. Ved Lægens Ankomst var Døden i de fleste Tilfælde allerede indtraadt, eller Patienter var døde. Serumbehandling viste sig altid virksom, undtagen hvor udtalte Croupsymptomer allerede var tilstede. (Heitmann). I Tysnes antages en Moder, der havde deltaget i en Slægtnings Begravelse, at have medbragt Smitte til sit Barn. (H. Hansen). I Voss Distrikt indtraf en mindre Epidemi i Runddalen blandt Jernbanearbejderne; de Syge blev indlagt i Voss kommunale Sygehus. (Gjestland). Fra Osterøen Distrikt omtales, at en Mand blev syg nogle Dage, efterat han havde baaret sin 13 Aar gamle Svigerinde, der i 3 Uger havde ligget syg af ondt i Halsen, fra Gaarden Hjaaland til Bruvik; Difteri konstateredes ogsaa senere hos Pigebarnet. (E. Thesen). Til Alversund Distrikt førtes Smitten ved nogle Tilfælde i Mæland og Alversund fra Bergen. (Falkenberg).

Af **Barselseber** anmeldtes 25 Tilfælde med 12 Dødsfald. I Alversund Distrikt syntes et Tilfælde at staa i Forbindelse med et afløbet Tilfælde af Pyæmi. (Falkenberg).

Vandkopper var, uagtet ingen Tilfælde anmeldtes, vistnok almindelige i Indre Hardanger Distrikt og antog enkelte Steder en epidemisk Karakter. (J. Olsen).

Kighoste optraadte epidemisk paa mange Steder inden Indre Hardanger Distrikt; ligesaa forekom den i Strandebarm i Ytre Hardanger, sandsynlig indført med en Familie fra Bergen, som om Sommeren boede paa en Fjeldgaard der. Derfra udbredte den sig nedover Dalen, men i selve Hovedbygden ind-

skrænkedes den til kun nogle faa Huse. I Lindaas optraadte Sygdommen over hele Distriktet, væsentlig i Sommermaanederne og udover Høsten. (A. Magnus).

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne viste omtrent den vanlige Hyppighed.

Influenza optraadte ogsaa dette Aar flersteds epidemisk; forholdsvis faa Tilfælde kom dog under Behandling; Sygdommen opføres fra alle Distrikter undtagen Osterøen.

Om **Lungebetændelse** anføres fra Voss Distrikt, at det forholdsvis store Antal Tilfælde havde sit Udspring fra Influenza; Lungebetændelsen udviklede sig ofte ganske snigende fra Lungens centrale Dele, og paa Grund af Patientens svækkede Modstandskraft trak Resolutionen ofte i Langdrag. (Gjestland).

Et enkelt Tilfælde af **Koldfeber** i Tysnes Distrikt optraadte hos en fra Afrika hjemkommen Person.

Pemfigus hos Nyfødte. Fra Søndre Midthordland meddeles af Kommuelægen i Samnanger, at Sygdommen der iagttoges hyppig, men at kun de alvorligste Tilfælde kom under Behandling. I Regelen var Forløbet mildt. Flere ældre Børn og Mødre smittedes. (Kobro). I Alversund Distrikt angrebes et Barn i Mæland i August og døde efter 5 Dages Sygdom. 3 Sødskende paa 3, 5 og 7 Aar smittedes, ligesaa, om end i ringe Grad, Forældrene. Jordmoderen blev varslet og fornøden Desinfektion paabudt. Senere indtraf ingen nye Tilfælde før i Oktober, da Sygdommen atter optraadte paa et Par andre Gaarde i Mæland; Jordmoderen blev nu suspenderet i 4 Uger og fornyet Desinfektion paabudt. En motivéret Klage blev indsendt af 3 Mænd til Herredstyret over Jordmoderens Befatning med Vaccinationen; Klagen behandledes i Sundhedskommissionen, der dog sendte den tilbage med tilføiede Oplysninger. Senere optog Jordmoderen atter sin Virksomhed, uden at noget nyt Tilfælde viste sig. Smitten antoges at skrive sig fra Nabosognet Hammer, hvor der skulde have gaaet en lignende Sygdom; Jordmoderen fra Mæland var gjentagne Gange benyttet ogsaa der. (Falkenberg).

Herpes tonsurans var fremdeles meget almindelig i Indre Hardanger Distrikt, navnlig blandt Folk, der stelte med Kreaturer.

Erythema nodosum anføres fra Indre Hardanger, som sædvanlig dersteds, at optræde noksaa lumsk. 2 Gange i Løbet af nogle Aar har Sygdommen i Rekonvalescentsen været efterfulgt af tuberkuløs Meningit. (G. Andersen).

Fnat er i Kvinnherred, Tysnes Distrikt, ikke lidet udbredt. De Fleste henvender sig dog ikke til Læge, men kludser gjerne selv med Sygdommen, da det betragtes som en Skam at være befængt med den. (Wangsnæs). Fra det hele Amt er anmeldt 48 Tilfælde.

Angaaende **veneriske Sygdomme** behandlede udenfor Sygehus, se Tabellen paa næste Side.

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 14,8 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 19,2 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. Fra Indre Hardanger bemærkes, at nogen overdreven Smittefrygt ligeoverfor denne Sygdom neppe nu er almindelig, kun en naturlig Forsigtighed. (Gundersen). Fra Ullensvang omtaler Kommuelæge G. Andersen, at han i Aarets

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:								
			3	4	5	6	7	8	9	10	11
			Tysnes.	Indre Hardanger.	Ytre Hardanger.	Voss.	Søndre Midthordland.	Nordre Midthordland.	Osterøen.	Alversund.	Lindaas.
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf. Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	11	2	1	-	-	3	-	5	2	1	1
— hereditær	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Gonorré og Uretrit.	16	-	2	2	3	3	1	2	-	3	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Sveen Herred	23	6	9	14
Indre Søndhordland	77	11	11	66
Ytre —	171	14	54	117
Tysnes	75	13	19	56
Indre Hardanger	123	8	22	101
Ytre —	98	18	26	72
Voss	130	20	22	108
Søndre Midthordland	181	26	33	148
Nordre —	183	42	44	139
Osterøen	115	19	38	77
Alversund	73	11	15	58
Lindaas	120	14	24	96
Søndre Bergenhus Amt	1369	202	317	1052

Løb havde iagttaget 4 nye Tilfælde, alle i tidligere af Sygdommen hjem søgte Familier. En Patient kom syg hjem fra Amerika. En 18-aarig Smedgut syntes at have paa draget sig Sygdommen hos sin Læremester i Sandnes paa Jæderen, hvor en Datter nylig var død af Lungetuberkulose, og hvor den nødvendige Forsigtighed nok ikke var iagttaget. Paa et tredje Sted i en liden trang Hytte med en eneste Stue indsygnede den 16-aarige Datter under Rekonvalescensen efter Mæslinger og fik en temmelig florid Lungetæring. Hendes henvend 70 Aar gamle Fader havde i mange Aar havt vanlige Symptomer paa en kronisk Bronkit. Da Datteren blev syg, undersøgtes ogsaa hans Opspyt, og der fandtes Tuberkelbaciller. Mange flere end før antaget af disse

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Sveen Herred	83	2	60	8	-	1	4	-	-
Indre Søndhordland . . .	200	8	121	18	4	-	6	-	-
Ytre —	316	7	187	24	4	1	2	2	-
Tysnes	272	8	140	20	1	-	1	-	-
Indre Hardanger	223	3	166	19	2	2	2	-	-
Ytre —	193	2	115	10	-	-	4	1	-
Voss	318	9	150	22	3	-	2	-	-
Søndre Midthordland . .	436	9	212	33	4	2	11	-	-
Nordre —	606	13	301	75	3	3	11	-	1
Osterøen	509	14	219	35	6	1	4	1	-
Alversund	215	3	128	27	2	-	7	-	-
Lindaas	407	10	241	49	4	-	8	1	-
Søndre Bergenhus Amt	3778	88	2040	340	33	10	62	5	1

«Gammelmandsbronkiter» er muligvis maskerede Tuberkuloser. De Syge vil gjerne, naar de tilraades det, og de dertil har Anledning, til et Tuberkulosesanatorium, men de kvier sig for den lange Søreise til Molde. — Uagtet gunstige Naturforhold udbreder Lungetuberkulosen sig inden Voss Distrikt. Noget egentlig effektivt Middel til at stoppe den, skriver Distriktslægen, er vistnok ikke endnu bragt i Anvendelse. For Voss Vedkommende er der dog Haab om at faa et Tuberkulosehjem inden ikke ret lang Tid, eftersom det lykkedes iaar af Ølsamlagets Overskud at faa afsat Kr. 4 610 i dette Øiemed, saaat man ved fortsatte aarlige Bevilgninger vil blive sat istand til at bygge et særskilt Hus for den Slags Syge. Dermed vilde opnaaes Isolation, Adgang til for Paarørende omtrent naarsomhelst at besøge de Syge, hvorved det Rigorøse i Adskillelsen maatte i væsentlig Grad bortfalde, Forpleiningen vilde blive tidsmæssig og ligesaa den kurative Behandling, og endelig vilde den Forstyrrelse i Arbeidet og Livet i saadanne Syges Hjem, den psykiske Depression ved det daglige Syn af Sygdom og Elendighed for en væsentlig Del bortfalde. De Syge selv vilde føle sig lettet for den uhyggelige Tanke at bringe Smitte til Andre og blive befriet for Synet af Andres Ængstelse og tilbageholdne Forsigtighed. Ad denne Vei antages det, at man paa den bedste Maade vilde kunne virke mod Tuberkulosen. De smitteproducerende Foci vilde ophøre, idet en effektiv Desinfektion blev foretaget, efterat den Syge var bragt i Pleiehjemmet. Det burde være et Spørgsmaal, om ikke Staten burde gribe ind paa denne Maade og yde sin Støtte. De store væsentlig kurative Tuberkuloseanstalter kan nok arbeide godt, men vil dog neppe tilintetgjøre Tuberkulosens Arnesteder, og det er Hovedsagen. (Gjestland). I Søndre Midthordland synes Tuberkulosen ogsaa at være i Tiltagende; i 1898 var Dødsfaldenes Antal 43, i 1897 28, i 1896 20, i 1895 21. (Krüger). Fra Nordre Midthordland bemærker Distriktslægen, at der, i Anledning af de ugunstige Forhold i Laxevaag, Solheimsviken og Alvøen, ikke er taget nogen Forholdsregler i Paavente af en Særlov om Tuberkulose. Publikum

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Perfora- tion.	Exvisce- ration.	Efter- byrds- operation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	¹⁾ 38	37	2	1	1	-	-	-	-
Smertefulde Veer	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	4	3	1	1	1	-	1	-	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Forliggende Moderkage	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Skjævt Hovedleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	6	2	²⁾ 4	-	1	-
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Uopgivet Indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	45	43	3	10	4	6	1	1	6
		46			10				

¹⁾ Deraf 1 Tvillingfødsel (1ste levende, 2den dødfødt). ²⁾ Deraf et ufuldbaaret.

anser dog nu Sygdommen for smitsom, og ved Dødsfald af Tæring kræves gjerne Desinfektion for offentlig Regning, hvad der hidtil ikke har været Adgang til at indrømme. Nogen særlig Smittefrygt har Distriktslægen ikke mærket, tvertimod, baade ved denne Sygdom og ved de akute epidemiske Sygdomme er der for liden Frygt for Smitte. Kan en Tuberkuloselov blive lidt brydsom at gennemføre i Byerne, saa udgjør Bybefolkningen dog ikke mere end $\frac{1}{4}$ af Landets samlede Befolkning, og Landsbygdens Indvaanere har ogsaa Krav paa at beskyttes mod en langsom, men sikker Infektion. (Kjelsberg). Fra Alversund Distrikt omtales den uforsigtige Omgang med Opspyttet og Trangen til effektiv Kontrol og Forholdsregler derimod. (Falkenberg). Fra Lindaas Distrikt anføres, at Befolkningen har ringe Forstaaelse af Smittefaren, og at den trods Advarsler er ligeegyldig med de Syges Afsondringer. (A. Magnus).

Spedalskhed. Fra Søndre Midthordland Distrikt opgives Antallet af Spedalske ved Aarets Udgang til 7 mod 6 det foregaaende Aar. 2 nye Tilfælde iagttoges i Aarets Løb, af hvilke det ene indlagdes i Pleiestiftelsen i Bergen. (Krüger). I Nordre Midthordland Distrikt skal i Aarets Løb 8 nye Tilfælde være komne til, væsentlig fra Fjeld. Lægges hertil 7 fra 1897 og 5, som er komne til i 1899, udgjør det samlede Antal nye Spedalske i 3 Aar i det Hele 20, hvilket maa siges at være en ganske betydelig Tilvæxt i et lidet Herred paa 3 000 Mennesker. Efter Distriktslægens Forslag vedtog Fjeld Sundhedskommission, at samtlige Spedalske, som ikke kunde skaffe sig betryggende Forpleining i Hjemmet, skulde indlægges i Pleiestiftelse, om fornødigedes tvangsmæssig. Resultatet blev, at samtlige Spedalske i Fjeld paa 3 nær er indsendt til Pleiestiftelsen; den ene af disse sidste skal indlægges senere. (Kjelsberg).

Kræft synes at være i Tiltagende inden Søndre Midthordland Distrikt. (Krüger).

Blegsot, Anæmi og Fordøielssygdomme optræder fremdeles meget hyppig inden Amtet. I Tysnes og Indre Hardanger Distrikter tilskrives dette den uhensigtsmæssige Levemaade, specielt kommer fersk Fisk og Kjød altfor sjelden til Anvendelse, og Melk er, især om Sommeren, vanskelig tilgængelig hjemme paa Gaardene. (H. Hansen og Gundersen). I Søndre Midthordland iagttoges disse Sygdomme noget sjældnere end tidligere, medens de i Osterøen synes at tiltage blandt Ungdommen. Distriktslægen mener, Aarsagen hertil tør søges i, at Børnene som ganske smaa maa begynde at arbeide med Bæring i foroverbøiet Stilling og med Armene korslagte over Brystet, dels ogsaa i den daarlige og ensformige Næring. (Thesen).

Af Læger udførtes 64 **obstetriciske Operationer**, deraf i Indre Søndhordland Distrikt 6, i Ytre Søndhordland 5, i Tysnes 1, i Indre Hardanger 11, i Ytre Hardanger 4, i Voss 6, i Søndre Midthordland 7, i Nordre Midthordland 16, i Osterøen 4, i Alversund 1, i Lindaas 3. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 143.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 738 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 54,0.

Døde } paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 10 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet 14, hvoraf 13 døde af Barselfeber, og 1 af Blødning.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald.
Alderdomssvaghed	291
Lungetuberkulose	202
Kræft	87
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	80
Lungebetændelse	71
Medfødt Svaghed	68
Tuberkulose udenfor Lungerne	59
Difteri (Croup)	52
Hjerneslag	48
Organisk Hjertesygdom	48

Veirliget. Ifølge Meddelelser derom fra 6 af Amtets Lægedistrikter synes Vinteren at have været mild, Vaar og Sommer for det Meste kolde og regnfulde, ligesaa Høsten. Nedenfor meddeles et Uddrag af de i Aarets Løb i Lofthus, Ullensvang (Indre Hardanger) af Distriktslæge J. Olsen, og paa Tysse i Samnanger (Søndre Midthordland) af Kommunelæge Kobro foretagne meteorologiske Iagttagelser.

Meteorologiske Observationer paa Lofthus i Ullensvang.

Maaned.	Middel- temp. °C.	Afvigel- ser fra Normal.	Nedbør mm.	Afvigel- ser fra Normal.	Dage med:			Stille Dage.
					Nedbør.	Sne.	Klart.	
Januar	3,7	+ 3,6	358,8	+ 191,0	27	10	0	7
Februar	0,0	+ 0,2	132,0	+ 24,3	14	11	3	8
Marts	0,9	÷ 0,2	79,9	÷ 21,5	16	13	5	6
April	4,9	÷ 0,5	31,2	÷ 11,4	8	6	3	3
Mai	8,9	÷ 0,9	51,7	÷ 14,6	21	0	2	2
Juni	14,1	+ 0,6	30,1	÷ 22,5	12	0	5	6
Juli	13,3	÷ 1,5	74,4	+ 0,5	18	0	1	6
August	13,3	÷ 1,1	123,2	+ 43,1	22	0	1	9
September	10,2	÷ 0,7	151,5	+ 30,1	19	0	4	8
Oktober	7,2	+ 0,8	171,4	+ 24,9	20	0	5	12
November	1,9	÷ 0,6	180,4	+ 52,7	13	2	2	10
December	2,2	+ 1,8	399,5	+ 235,5	27	12	2	8
Hele Aaret	6,7	+ 0,1	1784,1	+ 532,1	217	54	33	85

Oversigt over de meteorologiske Forhold paa Tysse i Samnanger.

Maaned.	Temperatur C.		Lufttryk. Millim.		Antal Dage med						
	Middel. Kl. 10 Fm.	Middel. Kl. 10 Em.	Middel. Kl. 10 Fm.	Middel. Kl. 10 Em.	Regn.	Sne.	Slud.	Hagl.	Taae.	Torden.	Stille.
Januar	+ 3,5	+ 3,6	769,5	768,4	23	7	1	-	6	-	8
Februar	+ 0,2	+ 0,3	761,7	760,7	11	11	1	4	-	2	6
Marts	+ 0,8	+ 0,8	767,5	766,0	10	4	2	1	-	-	5
April	+ 5,3	+ 4,6	770,3	769,1	6	6	2	1	-	-	5
Mai	+ 9,2	+ 8,5	765,7	764,8	21	-	1	1	1	-	8
Juni	+ 13,8	+ 14,0	767,4	766,9	14	-	-	-	-	1	8
Juli	+ 12,8	+ 12,9	767,0	766,5	17	-	-	-	2	1	3
August	+ 13,2	+ 13,5	766,6	766,6	20	-	-	-	-	3	6
September . . .	+ 10,4	+ 10,8	769,6	769,1	19	-	-	-	1	5	9
Oktober	+ 7,7	+ 8,3	769,7	765,2	16	-	-	-	2	-	13
November . . .	+ 3,6	+ 4,0	767,2	764,1	14	1	-	4	1	2	11
December . . .	+ 3,1	+ 2,8	761,8	761,5	22	6	3	9	2	3	7
Hele Aaret . .	+ 6,96	+ 7,08	764,5	765,7	193	35	10	20	15	17	89

Levemaade og hygieniske Forhold. I Sveen Herred betegnes den økonomiske Stilling som daarlig; Husene er smaa og lave og Sandsen for Renlighed ikke meget udviklet. Forholdene i Vikebygden synes at være bedre. (Aamodt).

I Ytre Søndhordland tages der ved Bygning af Boliger og deres Indredning mere og mere hygieniske Hensyn; Værelserne gjøres større og lysere, Bygningerne hviler som Regel paa høie Kjeldermure, og man vil gjerne holde det rent og pynteligt omkring Huset; for Mange holder det dog fremdeles haardt at fravige den gamle Uskik at slænge Sølevand og Affald lige udenfor Stuedøren. Befolkningen er gennemgaaende nøgtern. (Heitmann).

I Indre Hardanger er den huslige Industri lidet udviklet. Den indskrænker sig hovedsagelig til Forarbeidelse af lettere Gaardsredskaber og tildels Træskjærerarbeider og for Kvindernes Vedkommende til Vævning for Husbrug og finere Arbeider i den saakaldte Hardangersøm. Nogen større Fabrikvirksomhed findes ikke, naar undtages Hovland Uldvarefabrik i Sørfjorden, der sysselsætter circa 30 Arbeidere og leverer gode Sager. Nu ser det imidlertid ud, som om der skal komme større Fart i Fabrikvirksomheden, idet en Del større Fosse dels allerede er indkjøbt, dels søges erhvervet for Anlæg af Fabriker.

Fra Voss anføres, at Nationaldragten holder sig som Høitidsdragt, særlig ved Konfirmation og ved Bryllup; Bystads skal endnu ikke have holdt sit Indtog i Vossebygden. I den senere Tid er Befolkningen begyndt at købe en hel Del af sit Mel fra Byen, fint, sigtet Rugmel, medens Havremelet er gaaet meget af Mode i Husholdningen, især omkring Vossevangen. Ædruelighedstilstanden under den store Tilstømning af Jernbanearbeidere har i det Hele været upaaklagelig. Det elektriske Lys, der holdes tændt til Kl. 12 om Natten, har for Vossevangens Vedkommende befordret Fremskridt i hygienisk og moralsk Henseende. Drikkevandet er i det Hele godt; en stor Del af Vossevangens Huse samt Meieriet er forsynet med Opkommvand, der i Vandledningsrør føres ind i Husene. Nogen

fælles Vandledning findes dog endnu ikke, men dette Spørgsmaal haabes nu snart at være sin Løsning nær. (Gjestland).

I Søndre Midthordland forbedres saavel Beboelseshuse som Udhusbygninger. En mægtig Aarsag hertil er, skriver Distriktslægen, Udskiftningen, der stadig paagaar. Der oprettes efterhaanden Meierier i de fleste Bygder; saaledes nylig et her i Os. Den letvindte og jevne Leverance af Melken til disse og til Smørfabrikerne i Fuse vil lidt efter lidt øve sin gavnlige Indflydelse paa Gaardsstellet og Renligheden med Fjøsstellet, idet de mindre renlige Leverandører udelukkes fra Salget. Drikkeriet, der dog ikke kan siges at have floreret synderlig, mødes af Kommunebestyrelserne, hvor Totalisterne faar mere og mere Indflydelse, med streng Overvaagen over Øl- og Vinbevillingerne. Befolkningen maa i det Hele siges at være nøgtern, nøisom og vindskibelig. Her er ingen store Formuer paa enkelte Hænder, men heller ingen skrigende Nød. Skatterne kan dog selvfølgelig være trykkende nok for Flere. Sildefiskerierne slog i det Hele feil sidste Høst. Hø blev der ikke saa lidt af, men paa Grund af det fugtige Veir havde man stor Møie med at faa det velbjerget. Kornet blev paa flere Steder, især de høiereliggende, ikke modent. Poteterne gik det derimod taalelig med. En ikke uvigtig Erhvervskilde har man i de senere Aar faaet i de nationale, bondemalede Tiner, Ølboller, Møbler o. s. v. Disse Gjenstande er rigtig kommet paa Moden og forsendes saavel til Ind- som Udlandet. Baadbyggerierne og Træskomagerierne i Os er bekjendte nok; Tøndefabrikationen — især i Fuse — skaffer Mange en pen Bifortjeneste. Af de større industrielle Anlæg, der jevnlig udvides, kan nævnes Smørfabrikerne i Egelandsmoen. (Krüger). I Samnanger staar Folket i det Hele tilbage for sine Naboer i Os og Fuse, men der er i senere Aar store Fremskridt at mærke. Hertil har væsentlig bidraget de forbedrede Veiforbindelser, og det er at antage, at naar den nu paabegyndte Hovedvei over Kvamskogen til Hardanger bliver færdig, vil denne blive til stor Ophjælp for Bygden. Renligheden er noget bedret, men meget staar tilbage, især for Fjeldfolkets Vedkommende. Husfliden har taget Opsving, særlig ved Haandgjerningsskolernes gode Exempel. «Rosemaling» finder Mange lønnende, og de smaa, med grelle nationale Farver malte Gjenstande finder let Kjøbere i Byerne. Samnanger Uldvarefabrik er under Udvidelse til dobbelt Størrelse. Den beskæftiger nu omtrent 100 Arbeidere, der i det Hele har nogenlunde god Løn og gode Boliger. (Kobro).

I Osterøen Distrikt skal Levemaaden fremdeles være daarlig. Slet Kaffe, daarlig stegt Brød, Poteteskage, Sild, Poteter og Grød er de væsentligste Næringsmidler. Ved Nybygninger sørges der nu bedre for lysere og høiere Rum, og Renligheden synes at tiltage. Der staar dog endnu meget tilbage at rette, særlig hvad Melkens og Madens Behandling angaar. At faa indført særligt Melkekammer viser sig saaledes for Tiden umuligt. Drikfældigheden er sikkert aftaget noget blandt Ungdommen, da flere og flere bliver Totalister. (Thesen). (Jvnfr. den trykte Beretning for 1896, Side 143).

I Lindaas Distrikt er de økonomiske Forhold i det Hele taget smaa og Brugene er af ringe Størrelse, som oftest behæftet med Laan. I Masfjorden er det noget bedre, væsentlig paa Grund af de bedre Havnegange og den Indtægt, Skogen afkaster. Kosten i Lindaas og Manger er yderst tarvelig, bestaar væsentlig af Poteter, Poteteskage, bagt af Bygmel, Poteter og Sild. Som Drik bruges Kaffe og separeret Melk. Af Meierier oprettes stadig nye, mest Smørmeierier. Fra Meierierne bæres den separerede Melk hjem igjen hver Dag. Margarinsmør eller Sirup bruges som Paalæg paa Maden. Brød anvendes ikke meget, og Kjød er for de Fleste en næsten ukjendt Ret. Naar undtages de yderst ved Havet Boende har Befolkningen noksaa vanskeligt for at skaffe sig fersk Fisk. Efter Udskiftningen bygges Boligerne bedre og rummeligere, i

Almindelighed en Etages Huse, der rummer 2 Værelser og Kjøkken samt ovenpaa 2 Kvister. Stabur ser man ikke herude. Men hvor godt Rum der findes i Huset, benyttes i Almindelighed kun ét Værelse, hvor Familien sover, koger, opbevarer sin Melk og udfører sine huslige Arbejder. Luftning af Værelset er, ialfald om Vinteren, sjelden af Sparsomhedshensyn. Som Brænde bruges Torv. Værelset vaskes en Gang om Ugen. Sit Jordbrug har Befolkningen liden Interesse af. Det lønner sig ikke, siger de, skaffer bare Udlæg, ingen kontante Penge, og derfor søger de at skaffe sig «Udenomsarbejde». Endel reiser til Bergen som Bordarbeidsmænd, Stenarbejdere, andre drager til de forskjellige Fiskepladse, endel finder Beskæftigelse ved Skjelgravning. Udelukkende Fiskere er kun et Faatal, fornemmelig Beboerne af Fedje. For at bøde paa de knappe Indtægter er det meget eftertragtet at faa Sindssyge i Forpleining; Antallet af saadanne privat forpleiede Sindssyge er i stadig Stigning, ved Aarets Udgang over 100. I Almindelighed indrettes et af Kvistværelserne for den Sindssyge, især det, som ligger over Dagligstuen; Varmen fra Stuen, men desværre ofte samtidig en meget blandet Luft, finder Vei opad gennem en Udskjæring i Taget. Foruden Sindssyge er en Del Børn udsat af Bergens Fattigvæsen, væsentlig paa Radøen i Manger Prestegjeld. Tjenernøden har været meget følelig i de senere Aar. De fleste unge Piger reiser efter Konfirmationen til Byen, og Arbeidet for Konerne hjemme falder desto tyngere. Disse fører ogsaa for det Meste et overordentlig stræbsomt Liv, og faar i Almindelighed efter faa Aars Giftermaal et udslidt, sygeligt Præg. Mændene har det, naar undtages de, som maa søge sig en eller anden Binæring, ialfald om Vinteren roligt. Drukkenskab er ikke hyppig, Afholdsbevægelsen vinder stadig Tilslutning. Plantning af Skog er der nu nogen Interesse for, men Mangel paa Penge hindrer de Fleste i at udføre sine Planer. (A. Magnus).

Sygehuse og Sygepleie. Et Kysthospital for skrofule Børn findes i Hagevik i Fane, Søndre Midthordland; inden dette Distrikt er et privat Institut for Aandssvage. I Aarstad Herred, Nordre Midthordland Distrikt, ligger Møllendal Sindssygeasyl. Ved Arne Fabriker findes et Sygehusarrangement med privat Indlogering. Paa Voss er der et Sygehus, særlig for epidemiske Sygdomme. I Kinservik, Indre Hardanger, findes en Anstalt for fattige, hjælpeløse Gamle paa Gaarden Hesthammer; den opretholdes ved Hjælp af Kinservik Sparebank og Ullensvang Kommune, og Belægget er i Almindelighed omkring 20 Personer. Nogen ordnet Sygepleie findes ikke i Distriktet, nogen større Trang til en saadan er vistnok heller ikke tilstede. Med Hensyn til Lægehjælp er Røddal overmaade uheldig stillet; Afstanden derfra til Lofthus, hvor nærmeste Læge bor, er 80 km. Om Sommeren er Adkomsten did forholdsvis let, men om Vinteren kan Sne og Is gjøre det omtrent umuligt eller overordentlig vanskeligt for Lægen at besøge Stedet. Lægehjælp kræves derfor som Følge heraf kun i yderste Nød; man hjælper sig efter Omstændighederne, som man kan, paa egen Haand. (J. Olsen). I Voss virker en Fattigpleieforening.

Jordmoderhjælpen. I Søndre Midthordland Distrikt har Jordmødrene bistaet ved tilsammen 233 Fødsler, samtlige Issefødsler med Undtagelse af 1 Tverleie, 9 Sædeleier og 7 Aborter. I Alversund Distrikt bistod de ved tilsammen 86 Fødsler.

Af **Badeindretninger** findes bl. a. et Søbad i Søndre Midthordland Distrikt. Paa Hotellerne i Voss kan faaes varme og kolde Bad.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, Vakcinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Søndre Bergenhus Amt	46	3056	7
Sveen Herred	1	59	-
Indre Søndhordland	¹⁾ 5	182	-
Ytre —	²⁾ 1	244	-
Tysnes	³⁾ 3	218	-
Indre Hardanger	⁴⁾ 3	68	1
Ytre —	⁵⁾ 1	226	-
Voss	⁶⁾ 5	328	4
Søndre Midthordland	⁷⁾ 6	392	-
Nordre —	⁸⁾ 5	465	1
Osterøen	⁹⁾ 10	573	1
Alversund	¹⁰⁾ 3	202	-
Lindaas	¹¹⁾ 3	99	-

¹⁾ Etne 2, Fjelberg 3. ²⁾ Finnaas 1. ³⁾ Tysnes 3. ⁴⁾ Ullensvang 1, Ulvik 1, Røldal 1. ⁵⁾ Jondal 1. ⁶⁾ Voss 4, Vossestranden 1. ⁷⁾ Os 3, Fane 1, Fuse 2. ⁸⁾ Fjeld 2, Askøen 2, Aarstad 1. ⁹⁾ Bruvik 2, Hosanger 2, Hammer 3, Haus 3. ¹⁰⁾ Alversund 2, Herlø 1. ¹¹⁾ Lindaas 3.

Sundhedskommissioner. I Nordre Midthordland indtræder der fra 1ste Januar 1899 den Forandring, at Askøens Sundhedskommission skal bestaa af blot 4 Medlemmer og Aarstads af blot 3 Medlemmer foruden Formanden. En ofte paakrævet Indskriden af Kommissionerne vil nemlig blive lettere, naar disse bestaar kun af et ringe Antal Medlemmer. (Kjelsberg).

XIII. Bergens By.

	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.
Bergens By	13,55	52 803	¹⁾ 58	14	39

¹⁾ Desuden er Distriktslægerne i Nordre Midthordland og Alversund bosatte i Bergen.

Sundhedstilstanden var god, naar undtages, at der i Aarets første Kvartal forekom adskillige Tilfælde af Influenza, samt i de 2 sidste en Tyfoid-feberepidemi og i December Maaned mange Tilfælde af Kusma. Kighoste forekom i alle Aarets Maaneder. Af de øvrige epidemiske Sygdomme, men især af Udslagsfebre, er anmeldt færre Tilfælde end Aaret forud. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde og Dødsfald af epidemiske Sygdomme (henholdsvis 9 382 og 258) var ganske betydelig lavere end i 1897 (11 022 og 322), men svarer nogenlunde til Gjennemsnittallet for Tiaaret 1886—1895).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 994 eller 15,1 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (66 000). Aaret forud udgjorde den 17,8 pro mille. Af de til Bergens Sundhedskommission anmeldte 992 Dødsfald var 51 udenbys. Disse Dødsfalds Fordeling paa Maanederne sees af følgende Tabel:

	Aaret.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Dødsfald paa Grund af Sygdom blandt Byens Indvaanere	914	72	82	101	71	81	64	77	77	72	68	62	87
Udenbys døde paa de spedalske Hospitaler	26	1	2	1	2	3	4	2	2	3	1	2	3
Udenbys døde paa Sygehuse	25	2	-	4	2	4	1	2	3	3	3	1	-
Udenbys døde paa Sindssygeasyler }	23	-	3	1	2	2	3	4	3	-	-	4	1
Ulykkestilfælde	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	1
Selv mord													
Samtlige anmeldte Dødsfald	992	75	87	107	78	90	72	85	85	78	74	69	92

Anmærkning: Dødsårsagerne for Udenbys, døde paa Sygehuse og Sindssygeasyler, var: Tyfoidfeber 2, Lungetuberkulose 1, Tuberkulose udenfor Lungerne 1, Kræft 2, Alderdomssvaghed 1, Hjernesygdom 7, Sygdom i Cirkulationsorganerne 1, Sygdom i Respirationsorganerne 1, Sygdom i Digestionsorganerne 3, Sygdom i Urinorganerne 5, Hud- eller ydre Sygdom 1.

Den procentvise Dødelighed inden de forskjellige Aldersklasser vil sees af følgende Tabel:

Sum.	0—1	1—5	5—10	10—15	15—20	20—30	30—40	40—50	50—60	60—70	70—80	80—90	90—100
992	223	98	46	20	43	73	78	66	62	100	114	64	5
i pCt.	22,5	9,9	4,6	2,0	4,3	7,4	7,9	6,7	6,3	10,1	11,5	6,5	0,5

387 under 15 Aar = 39,1 pCt. 605 over 15 Aar = 60,9 pCt.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes paa Side 153 en Tabel, sammendragen efter de fra Lægerne og Sygehusene indkomne Maanedslister.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes 205 Tilfælde, hvoraf 31 udenbys, med 11,6 pCt.s Mortalitet mod 106 Tilfælde, hvoraf 24 udenbys, med 10,4 pCt.s Mortalitet i 1897. 169 behandledes i Sygehus, 36 hjemme. 174 Tilfælde var opstaaet i Byen, 10 smittet udenbys og 21 indlagdes fra Landet eller Havnen. Blandt de Angrebne var 24 Gutter, 19 Piger, 99 Mænd og 63 voxne Kvinder; næsten samtlige tilhørte Arbeids- eller den lavere Haandværksklasse. I 1ste Halvaar optraadte 24 Tilfælde spredt over største Delen af Byen, men i 2det Halvaar forekom Sygdommen epidemisk med 5 anmeldte Tilfælde i Juli, 93 i August, 31 i September og senere aftagende. Om Epidemiens Gang giver imidlertid Maanedslisternes Tal et feilagtigt Begreb. Henfører man nemlig Tilfældene til Indsygningsdagen, var Sygdommen allerede i Juli meget udbredt. Fra 20de Juli til 10de August indsygnede 71. Sygdommen begyndte rent explosionsmæssig over den hele By og i den første Tid med kun et enkelt Tilfælde i hvert Hus. Væsentlig angrebes i Begyndelsen blot Mænd. Dødeligheden blandt de først Angrebne var særdeles stor. I denne Epidemi forekom i 1ste Kreds 18 Tilfælde, i 2den 40, i 3die 24, i 4de 29 i 5te 38 og i 6te 3¹). Smitteoverførelse til Sygepleierskerne forekom paa 4 Steder foruden paa Sygehuset og Lazaretet. Paa 8 Steder indsygnede flere Personer samtidig, paa 3 Steder fortsatte Sygdommen gennem længere Tid med fra 3 til 6 Tilfælde, og paa 3 Steder optraadte Sygdommen atter i samme Hus efter 1¹/₂—4 Maaneders Forløb. Hvad Sygdommens Aarsagsforhold angaar, kan Infektion gennem Drikkevand udelukkes blandt andet, fordi Sygdommen optraadte samtidig inden begge Vandværksgebeter. Infektion gennem Melk som væsentligste Aarsag kan ogsaa udelukkes, og blandt de først Angrebne — væsentlig Mænd — havde kun meget faa nydt Melk. Heller ikke synes den betydelige Tilstrømning af Landsfolk, der under Udstillingstiden var sammenstuvet rundt om i Byen, at kunne tillægges Skylden. Efter Bylægernes Undersøgelser er kun anmeldt ét Tilfælde fra et Hus, hvor Landsfolk har boet. Udstillingens Folkekjækken, hvorfra det kunde tænkes, at være foregaaet en Spredning af Sygdomstilfælde, maa efter de foretagne Undersøgelser aldeles frikjendes herfor. Heller ikke kan paapeges enkelte Kloaker som Aarsag. Kun 3 af Tilfældene «sognede» til samme Kloak. Derimod tør den i den betydelige Byggevirksomhed betingede Udgravning af tildels stærkt inficeret Jord, som er bleven henlagt paa de forskjellige Steder rundt om i Byen, have sin Del i Epidemiens Udbrud. Forøvrigt er Tyfoidfieber endemisk i Bergen. I de 35 Aar fra 1860—1894 har

¹) Angaaende Kredsindelingen se den trykte Medicinalberetning for 1890, Side 283.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	205	24	205	8	5	3	5	1	2	5	93	31	19	27	6
Skarlagensfeber	41	2	41	6	11	4	2	1	6	4	1	1	1	1	3
Mæslinger	12	-	12	-	-	-	3	-	4	-	-	3	-	2	2
Difteri (Croup)	39	7	39	8	8	2	-	2	1	3	3	6	3	-	1
Blodgang	9	-	9	-	-	1	1	-	-	-	-	6	1	-	-
Barselfeber	2	1	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	12	9	12	-	2	1	-	3	-	-	1	-	1	-	4
Rosen	143	5	143	11	12	15	12	9	10	7	13	8	13	14	19
Røde Hunde	12	-	12	-	-	-	-	1	-	-	1	1	4	-	5
Vandkopper	286	-	286	42	45	29	16	30	9	-	9	-	16	26	64
Kusma	347	-	347	-	1	1	1	4	7	1	2	2	17	59	252
Kighoste	800	24	800	38	42	79	73	69	111	72	71	60	47	53	85
Akut Katarr i Aandedrætsorg.	3988	50	3988	545	507	648	355	250	247	118	116	225	299	328	350
Influenza	1072	4	1072	408	236	214	42	18	15	11	4	3	2	28	91
Lungebetændelse	453	53	453	37	51	85	65	44	33	15	15	14	23	29	42
Pleurit	253	1	253	29	17	30	21	30	20	9	12	20	28	19	18
Gigtfeber	302	4	302	38	48	23	31	33	32	11	16	15	12	22	21
Koldfeber	8	-	8	-	2	2	-	-	-	1	1	-	-	-	2
Akut Diarré (Kolerine)	1373	69	1373	110	74	66	74	117	180	87	139	182	129	107	108
Skjørbug	2	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	23	5	23	-	2	3	2	-	1	4	2	-	1	3	5
Tilsammen	9382	258	9382	1280	1063	1207	703	614	678	348	500	577	616	718	1078

Forekomsten femaarsvis pro mille af Befolkningen været i jevn Aftagen fra 5,7 pro mille til 1,3. I de sidste 4 Aar er den atter stegen til 1,7 og specielt i det sidste Aar til 2,8 pro mille.

Af **Skarlagensfeber**, der foregaaende Aar opførtes med 274 Tilfælde, blev kun anmeldt 41, deraf 6 hos Voxne. 18 behandledes i Sygehus, 23 hjemme. Der døde 2 Børn, begge under 5 Aar.

Af **Mæslinger** er anmeldt kun 12 Tilfælde (hvoraf 5 hos Voxne) uden noget Dødsfald. Foregaaende Aar anmeldtes 692 Tilfælde, hvoraf 29 dødelige.

For **Difteri** (og Croup) behandledes 39, 28 i Sygehus og 11 i Hjemmene; 2 var udenbys; der døde 7, hvilket giver en Mortalitetsprocent af 17,9 (Aaret forud 33 pCt.).

Af **Barselfeber** er anmeldt kun 2 Tilfælde, hvoraf det ene helbrededes.

Pyæmi og **Septhæmi** er opført med 12 Tilfælde og 9 Dødsfald; et af disse var fremkaldt ved en Staphylokokinfektion, udgaaende fra den ene Tonsille.

Af de for **Rosen** anmeldte 143 Tilfælde var det overveiende Antal Kvinder. Der forekom 5 Dødsfald.

Af **Vandkopper** anmeldtes 286 Tilfælde, hvoraf flere var ret alvorlige; 13 Tilfælde forekom hos Voxne.

Kusma, der foregaaende Aar var sjelden, herskede epidemisk i 4de Kvartal, navnlig i December. 69 Tilfælde forekom hos Voxne.

Kighoste optraadte ligesom Aaret forud epidemisk. De 800 anmeldte Tilfælde var nogenlunde jevnt fordelt over alle Aarets Maaneder og medførte 24 Dødsfald. 9 Tilfælde forekom hos Voxne.

Katarralske Sygdomme i Luftveiene havde omtrent samme Udbredning som vanligt og foraarsagede i det Hele 50 Dødsfald, omtrent udelukkende blandt Smaabørn.

Influenza var noksaa hyppig i Vaarmaanederne. 4 døde.

Lungebetændelse var i Aftagende (453 mod 616 Anmeldte i 1897). 53 Tilfælde havde Døden tilfølge (en Dødelighedsprocent af 11,7 mod 8,7 Aaret forud).

De 8 opførte **Koldfebertilfælde**, alle hos voxne Mænd, var samtlige importerede.

Akut Diarré og **indenlandsk Kolera** optraadte sjeldnere end i det nærmest foregaaende Aar (1 373 Anmeldte mod 1 799 i 1897); der indtraf 69 Dødsfald, væsentlig blandt opflaskede Smaabørn (5 pCt.).

Veneriske Sygdomme. Disse Sygdommes Optræden i Maanederne sees af følgende Tabel.

Sygdom.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Chanker og Syfilis ..	315	28	18	38	23	27	25	23	19	28	17	28	41
Gonorré og Uretrit ..	493	25	38	50	36	46	39	43	31	41	39	52	53

Antallet af veneriske Sygdomstilfælde, behandlede i Aarene 1892—1898, sees af følgende Tabel.

Aar.	Syphilis.						Gonorré (Uretrit).						Tilsammen.		
	Paa Sygehus.			Udenfor Sygehus.			Paa Sygehus.			Udenfor Sygehus.			Veneriske Sygdomme.	Syphilis.	Gonorré.
	Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf				
		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.			
1898..	48	29	19	267	240	27	39	16	23	454	428	26	808	315	493
1897..	30	22	8	157	135	22	32	14	18	343	327	16	562	187	375
1896..	29	25	4	135	113	22	52	37	15	418	392	26	634	164	470
1895..	22	12	10	95	85	10	52	19	33	329	304	25	498	117	381
1894..	21	13	8	108	89	19	52	14	38	292	268	24	473	129	344
1893..	24	11	13	126	108	18	49	16	33	326	308	18	525	150	375
1892..	68	36	32	153	127	26	19	6	13	328	310	18	568	221	347

Som det vil sees, er der et sørgeligt Misforhold mellem Antallet af anmeldte Mænd og Kvinder, samt mellem behandlede i og udenfor Sygehus.

Det anmeldte Antal Tilfælde af Chanker og sekundær Syphilis pr. 10 000 Indvaanere stiller sig saaledes for nedenstaaende Aarrække (Middelfolkemængden i 1898 var efter det statistiske Bureaus Opgaver 66 000):

1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898
29	19	21,2	23,1	30,8	28,1	26,9	27,1	40,2	26,8	22,8	20,2	27,4	29,9	47,7
24,6					29,8					26,6				

Antallet af **veneriske Sygdomme** er voxet med 44 pCt. og erhvervet Syphilis endog med 50 pCt. Den opagiterede Opinion mod den præventive Visitation er, anfører Stadsfysikus, for en ikke ringe Del Skyld i denne foruroligende Stigning. Efter Visitationslægerens Opgave er i Aarets Løb paa 73 Visitationsdage foretaget 248 Visitationer af de af Politiet fra Byen Fremstillede og 52 Visitationer af de i Tvangsarbeidsanstalten Indsatte, altsaa tilsammen 300 Visitationer eller ikke fuldt 6 pr. Uge. Fortegnelsen over de Fremstillede omfatter 42 Navne, paa faa Undtagelser nær gamle, velkendte Navne, som gaar igjen fra mange Aar tilbage og tilhører Kvinder, som for en stor Del er ophørt at være synderlig farlige for Udbredning af Syphilis, fordi Tiden for de vanlige Recidiver alt er omme. De faa nye Navne tilhører udelukkende de i Tvangsarbeidsanstalten indlagte. Kun 4 sees at være bleven visiteret omtrent hver 14de Dag, Resten 1 eller nogle faa Gange. — 23 befandtes at lide af Uretrit, 22 af Syphilis. Et Par har saaledes været syge flere Gange. Visitationen har saaledes vist sig at være baade nyttig og nødvendig, om den end ikke har synderlig Betydning som præventiv Foranstaltning, — fordi der til den ikke fremstilles nogen af de for Udbredning af Syphilis saa farlige Novicer i Gadetrækket. Paa disse — Piger

i Alderen fra 16 til 19 Aar — faar man som Regel ikke fat, før de har stiftet en længere Smitterække, ofte med fuld Bevidsthed om at være syge. Men mod saadanne Kvinder skal Samfundet ikke have Lov til at værgе sig. De veneriske Sygdomme skal danne en Undtagelse fra alle andre smitsomme Sygdomme og være fritagne for Sundhedspoliets Indskriden i Tide. Og dog vil en virkningsfuld Indskriden være forholdsvis let. Disse Kvinders frække Optræden paa Gaderne om Aftenen og deres iøienfaldende Pynt gjør, at man ikke let skal tage Feil af dem. Tilstanden er nu saadan, at der for Eftertiden baade maa og skal foretages hyppige Razziaer for saavidt muligt at uskadeliggjøre dem. (Lindholm).

Af **Lungetuberkulose** er ialt opgivet 164 Dødsfald eller 17,1 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald og 23,3 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.

Samtlige i Byen indtrufne Dødsfald af Lungetuberkulose beregnet for hver 10 000 Indvaanere (Middelfolkemængde ca. 66 000) stiller sig saaledes for nedenstaaende Aar:

1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898
33,1	28,7	30,8	24,4	30,6	30,2	31,5	33,9	30,9	32,9	37,1	29,7	27,5	27,2	24,9
29,5					31,9					29,3				

Af **obstetriciske Operationer** udførtes 164, hvoraf 10 paa Fødselsstiftelsen. Indikationer og Udfald sees af Tabellen paa næste Side. Paa Fødselsstiftelsen forpleiedes 124 Kvinder, hvoraf 6 var overliggende fra 1897, og 3 laa tilbage ved Aarets Udgang. Af de indkomne 118 Kvinder var 84 gifte og 34 ugifte. Liggedagenes Antal var 1 633, af hvilke 74 falder paa de 6 Tilbageliggende fra 1897. Sundhedstilstanden var god. Puls- og Temperaturforhøielse af længere Varighed end 1 Døgn forekom hos 16 Barselkvinder. Noget alvorligere Sygdomstilfælde forekom ikke. Overliggedagenes Antal var 149, hvoraf 64 var foranlediget ved Sygdomstilfælde i Puerperiet. Der fødtes 119 Børn, idet 1 af de indkomne Kvinder udgik uden at føde, og 2 Kvinder fødte Tvillinger.

Fosterleierne opgives at have været:

1ste Isseleie	83
2det —	31
1ste Sædeleie	3
Kropsleie	1
Ubestemt Leie	1

Ved den til Stiftelsen knyttede **Jordmoderskole** udexamineredes 14 Elever; deraf var fra Stavanger Amt 2, Søndre Bergenhus Amt 3, Nordre Bergenhus Amt 5, Romsdals Amt 4.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 162.

Der var saaledes et Overskud af 1 267 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 43,9.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.	Børn.	Mødre.	Mødre.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Uopg.	Lev.	Uopg.	Lev.	Lev.	Død.
Paa Fødselsstiftelsen:															
Utilstrækkelige og smertefulde Veer...	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Krampagtige Veer og hurtig Puls.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for Fosterets Liv	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	6	-	5	1	1	1	-	1	1	-	-	-	1	1	-
Udenfor Fødselsstiftelsen:															
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer. ¹⁾ 86 ²⁾ 2	86	2	88	1	-	-	-	6	6	-	-	-	1	-	-
Bækkensneverhed	14	-	14	-	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-
Placenta prævia	-	-	-	-	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumor vaginae	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	12	8	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Arm.....	-	-	-	-	³⁾ 1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Navlesnor	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for Fosterets Liv	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Foster med for stort Underliv.....	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	⁴⁾ 1
Tilsammen	108	2	110	1	23	17	6	7	6	1	2	2	1	9	1
Ialt i Bergen	114	2	115	2	24	18	6	8	7	1	2	2	2	10	1
	116		117		24			8					11		

¹⁾ Heraf 2 Tvillingfødsler. Ved den ene forløstes begge Tvillinger, ved den anden 1ste Tvilling levende ved Tang, 2den fødtes (levende) ved Naturens Hjælp. ²⁾ Dødsårsagerne for den ene var Barsel-feber og for den anden Emboli. ³⁾ Tvillingfødsel med Tang paa 2den Tvilling; om 1ste intet oplyst. ⁴⁾ Dødsårsag: Blødning.

Liste over de af Lægerne

Dødsaaarsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.											
<i>I. Akute.</i>											
Tyfoidefeber	24	9	15	-	-	-	1	-	1	1	-
Skarlagensfeber	2	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-
Difteri (Croup)	7	3	4	-	-	2	1	-	2	1	-
Kighoste	24	11	13	7	7	4	5	-	1	-	-
Influenza	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	4	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-
Erysipelas og Phlegmone	5	3	2	1	-	1	-	-	-	-	-
Pyæmi og Septhæmi	9	5	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	69	42	27	34	20	6	3	1	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>											
Tuberkulose:											
a. Lungerne	164	80	84	2	1	3	3	2	5	5	3
b. Tarmkanalen	7	2	5	-	-	-	2	-	1	1	-
c. Ben og Led	5	4	1	-	-	-	-	3	1	1	-
d. Urin- og Kjønsorganer	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (Skrofulose)	2	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-
f. Tuberkuløs Meningit	49	24	25	6	2	11	11	5	11	1	1
g. Miliærtuberkulose	4	2	2	-	1	2	-	-	1	-	-
Spedalskhed	26	14	12	-	-	-	-	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	28	17	11	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	9	4	5	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	11	6	5	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom:											
a. Bensystemet	3	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-
b. Andre Steder	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyge	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Perniciøs Anæmi	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Leukæmi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	8	5	3	3	1	2	2	-	-	-	-
Kronisk Alkoholisme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	42	25	17	25	17	-	-	-	-	-	-
Alderdomssvaghed	58	26	32	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.											
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>											
Apoplexi og Hjerneemboli	39	17	22	-	-	-	1	-	-	-	-
Suppurativ Meningit	12	7	5	3	3	1	1	-	-	-	-

meddelte Dødsårsager.

og Kjøen.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
2	5	2	1	3	6	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-
1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
1	-	-	2	-	-	2	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	-
8	10	23	13	12	18	9	12	4	12	9	1	3	6	-	-	-	-
-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	3	2	4	1	1	2	2	2	2	-	1	4	1	1	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	3	-	7	5	6	5	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	2	1	2	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	-	2	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	2	1	2	1	-	1	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	8	12	13	15	1	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	1	2	4	5	7	6	4	-	5	-	-
1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsaaarsag.	Til- sam- men.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Epilepsi	6	4	2	-	-	-	-	1	-	-	-
Kramper hos Smaabørn	31	17	14	16	11	1	3	-	-	-	-
Sindssygdomme	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Hjernesygdomme	6	3	3	-	-	-	1	-	-	1	-
Rygmarvssygdomme	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>											
Endo- og Perikardit	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Klappefeil og andre org. Hjertesygd.	40	23	17	-	1	1	-	1	1	1	-
Hjertelammelse	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Arteriosklerose	12	9	3	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>											
Bronkit, akut	32	14	18	9	10	4	7	-	-	-	-
— , kronisk og Bronkiektasi	26	15	11	-	-	-	-	-	-	-	-
Pneumoni, katarrale	18	12	6	8	2	3	3	1	-	-	-
— , croupøs	53	28	25	12	5	3	3	1	-	-	1
Lungegangræn	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, purulent	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumor pulmonum	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>											
Sygdomme i Spiserøret	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Mavesaar og Duodenalsaar	8	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Diffus Peritonit.	13	5	8	1	1	-	-	-	-	-	-
Indeklemmt Brøk	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og Volvulus	4	3	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>											
Leverkirrose	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>											
Cystit, Cystopyelonefrit	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	23	11	12	-	-	-	-	-	1	-	1
Andre Nyre- og Urinveissygdomme	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>											
Sygdomme i kvindelige Kjønsorg.	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre Sygdomme.</i>											
Pemfigus hos Nyfødte	5	1	4	1	4	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte Dødsaarsager.

o g K j ø n.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	1	-	3	2	3	3	1	-	2	3	7	4	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	2	2	1	3	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	6	1	6	5	1	2	3	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	1	-	1	2	1	1	1	3	1	2	4	3	5	1	2	-	-
-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	1	-	1	-	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-
-	-	1	2	1	2	-	-	1	2	-	-	-	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
2	-	2	2	1	-	1	2	2	1	-	2	1	3	2	-	-	-
-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsaaarsag.	Til- sam- men.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
C. Barselsygd.											
Barselfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.											
Cyanose	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
E. Unaturlig Død.											
Forgiftninger	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
Drukning	6	6	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Forfrysning	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Forbrænding	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Andre Ulykkestilfælde	12	8	4	1	1	-	1	1	1	-	-
Selv mord	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	990	510	480	134	88	48	50	17	28	13	7
Causa mortis ignota	2	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-
Sum	992	511	481	135	88	48	50	17	29	13	7

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	le- vende.	død- fødte.	ialt	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Bergens By	2261	65	994	238	15	-	20	3	1

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde ingen Kvinder paa Barselseng. Lægerne har imidlertid opgivet Dødsaaarsag for 3 Barselkvinder, af hvilke 1 døde af Barselfeber, 1 af Blødning og 1 af Emboli.

Angaaende **Dødsaaarsagerne** ved de i Byen indtrufne Dødsfald henvises til Tabellen paa Side 158 o. flg.

meddelte Dødsårsager.

og Kjønn.																	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	1	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
19	24	39	34	38	40	32	34	32	30	58	42	51	63	28	36	1	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	24	39	34	38	40	32	34	32	30	58	42	51	63	28	36	1	4

De hyppigste Dødsårsager var: Lungetuberkulose 164, akut Diarré 69, Kraft 69, Tuberkulose udenfor Lungerne 68, Alderdomssvaghed 58, Lungebetændelse 53, Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne 50, medfødt Svaghed 42, organisk Hjertesygdom 40, Hjerneslag 39.

Veirliget. Ifølge Meddelelse fra det meteorologiske Institut var Aarets Middelbarometerstand 756,0 mm. Høieste Barometerstand var 774,6 (den 25de Marts) og laveste 725,5 (den 28de December). Middeltemperaturen var 7,3^o C. (0,1^o høiere end foregaaende Aar). Høieste Varmegrad var 22,5 (den 8de September) og største Kulde ÷ 6,8^o (den 25de Februar). Vindens fremherskende Retning har i følgende Antal Dage været: N: 28, NO: 3, O: 11, SO: 69, S: 95, SV: 19, V: 24, NV: 69 og Vindstille i 47 Dage. Den samlede Regnmængde i Millimeter udgjorde 2 611,9. Største Nedbørmængde paa enkelt Dag var 88,3 (27de August) og 72,2 (2den November). Størst Nedbør havde Januar, 445,8 mm., dernæst December, 370,6 og August, 345,4, mindst April, 75,9.

Hygieniske Forhold. Ved Renovationsvæsenet var ved Aarets Udgang ansat 114 Mand. Natrenovationen omfattede samtidig 4 426 Huse med tilsammen 12 719 Kagger (mod 4 361 med 12 017 Kagger Aaret forud). Der faldt i Gjennemsnit daglig at ombytte og bortføre 1 060 Kagger. Desinfektion, der udførtes af Natrenovationens Mandskab, blev gennemsnitlig daglig foretaget i 1 106 Huse med 3 177 Priveter. Som Desinfektionspulver anvendtes ca. 9 000 Hektoliter Myrjord. Ved Dagrenovationen afhentedes Affald fra Køkken- og Husholdninger samt Gadesop fra hvert Hus 2 Gange hver Uge. Der blev i Aarets Løb bortført 158 090 Hektoliter mod foregaaende Aar 149 320 Hektoliter. Af offentlige Kloaker anlagdes 954 løbende Meter Rørledning. Kloaknettet bestod saaledes ved Udløbet af Aaret af 35 503 Meter Rørkloaker og 9 943 Meter tømrede Ledninger.

Sygehuse. Foruden Fødselsstiftelsen, Epidemilazaretet og Newengaardens Sindssygeasyl findes et kommunalt Sygehus, der dog ikke paa langt nær er stort nok for Byens voxende Behov. Af andre Sygehuse ligger inden Byens Grændser Rosenbergs private Sindssygeasyl, Pleiestiftelsen No. 1 og St. Jørgens Hospital, begge de to sidstnævnte for Spedalske. Paa Bergens private Klinik behandledes ialt 358 Patienter, hvoraf 13 var tilbageliggende fra 1897. Antallet af Forpleiningsdage udgjorde 6 260. I den private Fødselsklinik blev forløst 91 Fødende. Arbeidsanstaltens Sygehus for kroniske Sygdomme var som oftest fuldt belagt. I Aarets Løb blev et mindre Sygehus, «St. Franciskus Hospital», oprettet af katholske Søstre.

Badeindretninger. Om Søgningen til Byens Badeindretninger henvises til nedenstaaende Tabel. I Dr. Wiesners Folkebad er leveret 37 250 Bad, hvoraf til Folkeskolens Børn 3 090. Af Søbadeanstalter findes, foruden Militærets, en offentlig og en privat, der begge flittig benyttedes. Hotel Norges Badeindretning havde ligeledes megen Søgning.

Antallet af Bad, tagne i Sygehusets Badeanstalt.

Af	Karbad.	Romer- og Dampbad.	Styrtbad.	Medicinske Bad.
Folk fra Byen	4 044	4 755	1 836	97
Sygehusets Patienter	6 240	1 532	-	260
Tilsammen	10 284	6 287	1 836	357

Om Byens **Apothek** se den almindelige Beretning.

Fattigsygepleien. Fattigvæsenet er siden Oktober 1895 ordnet efter Elberfeldsystemet. I 1898 bevilgedes der til Fattige i deres Hjem: i Kontanter Kr. 236 735,25 og i Naturalier Kr. 24 733,25 tilsammen Kr. 261 468,48. Antallet af saadanne Fattige var i 1898: i Begyndelsen af Aaret — Hovedpersoner 1 507, Familielemmer 3 183, i Slutningen af Aaret — Hovedpersoner 1 609, Familielemmer 3 413. Desuden understøttedes direkte fra Fattigstyrets Kontor gamle Mænd og Kvinder, der er anbragt i Fattighus, samt udsatte Voxne og Børn. Hertil er ialt medgaaet ca. Kr. 50 000,00. Af Bylægerne er for Fattigvæsenets Regning behandlet i de Syges Hjem af nye Tilfælde i Aarets Løb:

i 1ste Distrikt	340
i 2det Do.	381
i 3die Do.	232
i 4de Do.	1 027

1 980, hvoraf 603 Børn, 1 377 Voxne.

I Sygehuset behandlede for Fattigvæsenets

Regning	214,	hvoraf	29 Børn	og	185 Voxne
I Sindssygeasylet	38,	—	21 Mænd	-	17 Kvinder
Sindssyge i privat Forpleining	88,	—	51	—	37 —
I Arbejdsanstalten	157,	—	91	—	66 —
I Kuranstalten for veneriske Kvinder	50,	—			50 —

Tilsammen 547

Byens Forsyning med Læger og Jordmødre var tilstrækkelig.

Ved den offentlige **Vaccination** vaccineredes 630, privat 134, tilsammen 764, hvorhos 14 er revakcinerede, samtlige med animalsk Vaccine. Til Læger og Hjelpevaccinatorer forsendtes 143 Rør Vaccineilmfe.

Af retsmedicinske **Forretninger** udførtes 6 Ligaabninger.

Sundhedskommissionen afholdt ialt 15 Møder.

Ved **Stadsfysikatets** Kontor behandlede 2 634 Sager. Af Sundhedsbejtentens Anmeldelser angik 342 Afløb, 117 Gaardspladse, Smit og Kjældere, 126 Sæppe, 224 Priveter og 33 Fjøs og Stalde. Bydesinfektørens Protokol udviser, at der er foretaget Desinfektion af 445 Værelser, hvoraf 67 tapetserede, med en Udgift for det Offentlige af Kr. 1 015,20. Lazaretdesinfektøren har desinficeret 10 563 Kolli fra 558 Hjem.

I Behandlingen af det til Salg frembudte Kjød sporedes glædelige Fremskridt. Der blev endog i Aarets Løb indredet 3 Slagterbutiker, der maatte kaldes mønstergyldige. Det samme kunde dog ikke siges om Slagterierne, hvor Rumforholdene langtfra var tilstrækkelige for Behovet og ikke tilfredsstillede selv de tarveligste Fordringer til Renlighed.

Der blev ført jævnlgt Tilsyn med Kjødbutiker og Slagteværksteder samt Slagterierne i Skudevigen. Melkeundersøgelser foretoges dels paa Vognen hos Bønderne, dels i Melkeudsalg og dels af Prøver, indbragt fra Private.

XIV. Nordre Bergenhus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Jordmodre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		18472,48	87 839	20	67	54
1. Lærdal		3 617,04	6 729	3	4	5
	Lærdal.....	583,66	2 328	1	1	} 1
	Borgund.....	569,13	833	-	-	
	Aardal.....	994,60	1 341	-	1	
	Aurland.....	1 455,95	2 166	2	2	2
	Af Leikanger: Gaardene Frønningen og Tingestad af Fres- vik Sogn.....	13,70	61	-	-	1
2. Lyster		2 225,15	5 293	1	3	3
	Lyster.....	1 559,87	3 257	1	2	2
	Jostedalen.....	529,30	907	-	1	1
	Af Hafslo: Joranger Sogn.....	136,08	450	-	-	} -
	Fet.....		352	-	-	
	samt af Solvorn Sogn Gaarden Ytre Kroken og det tidligere Urnes Sogn.....		327	-	-	
3. Sogndal		887,33	5 224	1	3	3
	Sogndal.....	440,66	3 567	1	1	2
	Af Hafslo: Hafslo Sogn.....	446,67	1 279	-	1	} 1
	Solvorn (undtagen Gaar- den Ytre Kroken og det tidligere Urnes Sogn).		378	-	1 ¹⁾	
4. Vik.....		1 792,24	8 324	3	9	5
	Leikanger (med Undta- gelse af det, som til- hører Lærdal Distrikt)	451,43	2 429	1	5	2
	Balestrand.....	626,15	2 272	1	2	2
	Vik.....	714,66	3 623	1	2	1
5. Gulen		883,37	6 798	1	5	4
	Gulen.....	416,64	3 232	1	Uopgivet.	1
	Sulen.....	213,25	1 929	-		1
	Brekke Sogn af Lavik og Brekke.....	188,28	1 053	-		1
	Bø Sogn til Hyllestad..	65,30	584	-		1

¹⁾ Jordmoderen, der tillige er Hjelpevaccinatrice, fungerer ogsaa i den til Lyster Lægedistrikt hørende Del af Hafslo Herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknaterer.
6. Kirkebo		1 464,67	6 664	2	6	4
	Kirkebo	666,99	1 718	1	3	1
	Lavik Sogn af Lavik og Brekke	236,94	1 178	1	-	1
	Indre Holmedal	560,74	3 768	-	3	2
7. Ytre Søndfjord		879,18	8 458	2	6	4
	Hyllestad (undtagen Bø Sogn)	195,55	1 924	-	1	1
	Askvold	178,27	2 688	1	2	2
	Ytre Holmedal	505,36	3 846	1	3	1
8. Indre Søndfjord		1 540,55	8 262	1	6	5
	Jølster	652,64	2 827	-	2	2
	Førde	887,91	5 435	1	2	2
	Naustdal				2	1
9. Kinn		1 160,17	8 691	2	8	6
	Florø, Ladested	0,72	674	2	3	3
	Kinn	687,05	4 676	-		
	Bremanger	347,24	2 154	-	4	2
	Vevring	125,16	1 187	-	1	1
10. Ytre Nordfjord		566,83	6 611	1	4	4
	Selje	322,19	4 845	1	3	3
	Rugsund Sogn af Da- viken	244,64	1 766	-	1	1
11. Nordfjordeidet		662,23	4 515	1	4	2
	Eid	252,40	3 105	1	3	1
	Daviken (undtagen Rug- sund Sogn)	409,88	1 410	-	1	1
12. Gloppen		1 031,89	5 017	1	3	3
	Gloppen	673,63	3 042	1	2	2
	Breim	358,26	1 975	-	1	1
13. Indviken		1 761,83	7 253	1	6	6
	Hornindalen	370,32	1 648	-	1	1
	Indviken	502,31	2 991	1	2	2
	Stryn	889,20	2 614	-	3	3

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.				
	Tilfælde.	Dødsfald.														1		2	
																Lærdal.		Lyster.	
																Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	59	10	58	12	11	8	4	6	3	1	9	1	1	-	2	-	-	1	-
Cerebrospinalmeningit	5	2	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Skarlagensfeber	107	2	107	21	24	22	8	5	9	8	2	2	3	-	3	-	-	3	1
Mæslinger	93	-	93	-	2	-	10	-	-	4	36	26	14	-	1	2	-	-	-
Difteri (Croup)	100	24	100	11	3	4	8	7	1	13	9	6	11	11	16	12	3	3	-
Blodgang	45	1	45	-	-	-	-	7	-	-	1	-	9	18	10	-	-	-	-
Barselfeber	22	5	21	-	6	2	-	-	2	-	3	5	1	1	1	2	-	1	1
Pyæmi, Septhæmi	40	5	37	2	4	1	4	1	6	4	2	3	2	6	2	5	-	-	-
Rosen	55	3	54	4	2	4	2	7	4	10	4	5	4	4	4	2	-	1	-
Røde Hunde	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Vandkopper	63	-	63	20	12	4	1	2	1	1	6	-	4	4	8	-	-	-	-
Kusma	94	-	94	5	9	9	4	4	12	6	2	7	1	-	35	-	-	-	-
Kighoste	113	4	113	1	2	1	-	-	11	2	24	13	17	22	20	9	-	1	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	1409	29	1407	159	164	155	162	128	94	80	75	73	91	112	114	206	2	26	-
Influenza	407	6	389	110	98	88	26	19	18	6	7	-	2	6	9	53	2	49	-
Lungebetændelse	428	57	425	33	41	35	40	58	44	33	26	14	27	36	38	12	1	55	2
Pleurit	167	2	167	16	14	15	13	16	13	20	20	12	6	12	10	8	-	11	-
Gigtfeber	132	2	132	18	7	10	13	12	6	16	14	7	6	8	15	5	-	5	-
Akut Diarré (Kolerine)	553	8	551	49	57	46	28	41	43	42	47	57	45	38	58	71	-	9	1
Pemfigus hos Nyfødte	7	-	7	1	-	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3900	160	3868	462	456	409	328	313	267	246	287	231	244	278	347	388	9	165	5

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne :																					
	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13	
	Sogndal.		Vik.		Gulen.		Kirkebø.		Ytre Søndfjord.		Indre Søndfjord.		Kinn.		Ytre Nordfjord.		Nordfjord-eidet.		Gloppen.		Indviken.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	3	2	8	1	1	-	1	-	-	-	2	-	1	-	18	2	2	1	22	4
Cerebrospinalmeningit.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1
Skarlagensfeber.	5	-	2	-	-	-	7	1	11	-	-	-	30	-	26	-	15	-	1	-	7	-
Mæslinger	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	20	-	65	-	-	-
Difteri (Croup)	2	2	10	1	12	3	8	4	5	1	1	1	2	-	2	-	7	1	23	8	13	-
Blodgang.	7	-	7	-	-	-	-	-	31	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	-	2	1	2	1	4	-	1	-	1	-	2	-	4	1	1	1	-	-	1	-
Pyæmi, Septhæmi	-	-	2	-	5	2	6	1	4	-	3	-	6	-	3	1	-	-	2	-	4	1
Rosen	3	-	2	2	4	-	-	-	12	-	-	-	9	-	4	1	6	-	-	-	12	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	3	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	54	-	-	-
Kusma.	-	-	27	-	-	-	-	-	3	-	-	-	7	-	6	-	17	-	25	-	9	-
Kighoste	1	-	2	-	23	-	-	-	10	-	14	-	18	-	31	4	4	-	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	36	1	50	2	83	1	9	-	115	1	23	2	142	5	172	3	219	-	274	8	54	4
Influenza	37	-	43	1	15	1	17	1	8	-	22	-	25	-	60	1	Epid.	-	30	-	48	-
Lungebetændelse	29	7	58	11	37	11	37	9	22	2	29	4	28	1	36	6	12	-	46	3	27	-
Pleurit.	2	-	9	-	12	-	11	-	17	-	2	-	12	-	24	-	20	-	30	2	9	-
Gigtfeber.	4	1	23	-	5	-	2	-	18	-	11	-	10	-	11	-	4	-	28	-	6	1
Akut Diarré (Kolerine)	22	-	37	-	20	-	10	-	37	1	1	-	41	4	47	2	125	-	121	-	12	-
Pemfigus hos Nyfødte	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	149	11	281	20	226	20	117	16	297	6	107	7	347	10	428	19	468	4	701	22	228	11

Sundhedstilstanden synes i det Hele taget at have været noksaa god. Ingen større Epidemier forekom, om end enkelte epidemiske Sygdomme saasom Tyfoidfeber, Difteri og Influenza havde ikke saa liden Udbredning inden visse Dele af Amtet. Antallet af anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde tilsammen udgjorde for det hele Amt 3900 med 160 Dødsfald mod henholdsvis 4340 og 180 i 1897.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1246 eller 14,0 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (89,000). Aaret forud var den 14,3 pro mille.

Angaaende de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Distrikter henvises til Tabellen paa Side 168—169, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfeber** er anmeldt et noget større Antal end i de nærmest foregaaende Aar, i det Hele 59 Tilfælde og 10 Dødsfald, hvoraf de fleste i Indviken (22) og Nordfjordeidet (18) Distrikter. Ved et Tilfælde i Lyster var der et udbredt Udslet og tillige Symptomer fra Hjernen, saa der opstod Tvivl, om Sygdommen var exantematisk Tyfus. Smittekilden lod sig ikke paavise. (Paasche). I Vik Distrikt døde 2 Angrebne i Balestrand; et tredje Tilfælde var tvivlsomt, men blev af Hensyn til, at Soldaterne paa den Tid laa paa Vikøren Exerцерplads, efter Samraad med Militærlægen betragtet som Tyfoidfeber. (Benneche). I Gulen forekom 8 Tilfælde, der samtlige kunde sættes i Forbindelse med den i Bergen om Sommeren herskende Epidemi, idet 4 af Patienterne kom syge hjem fra Bergen. Kun i én Familie blev flere end den først Angrebne syge, og der laa denne længere Tid hjemme uden at være anmeldt. (J. F. Nielsen). Ved et Tilfælde i Kirkebo Distrikt antages Smitten medført fra Vik Exerцерplads. (Boberg). Til Kinn kom en Fisker syg hjem fra Nordfjord; han smittede sin Pleierske. Begge indlagdes i Florø Sygehus. (Skridshol). I Nordfjordeidet viste Sygdommen sig først i Marts paa en Gaard i Eid, rimeligvis indbragt ved Fiskere, der kom hjem fra Søndmør; 15 Personer inden 10 Familier angrebes, og en voxen Kvinde døde. I August kom en Mand syg hjem fra Bergen og bragte Smitte med til sin Familie; én døde. (Rummelhoff). I Gloppen blev en 20 Aar gammel Gut angrebet; han havde deltaget i Nedrivningen af et gammelt Hus og blev syg strax efter. Det har overhovedet flere Gange hændt inden Distriktet, at Epidemier er opstaaet efter Oprydning i de der endnu saa almindelige «Tun»; det er, som om disse flere Steder er Oplagspladse for Tyfus. Den syge Guts Fader blev smittet og døde efter 4 Dages Sygeleie. Naboernes Smittefrygt var da saa stor, at Distriktslægen maatte lægge den døde i Kisten og bringe denne ud paa Gaardspladsen. (Bugge). I Indviken optraadte Tyfoidfeber i Aarets første Maaneder paa Gaarden Rake i Olden; Smitten antoges at være bragt med hjemvendte Fiskere fra Vannelven. I et enkelt Hus, en fattig Husmandshytte, døde 4 Personer. Der var kun ét Værelse for hele Familien, 9 Personer; Sygepleiersken blev ogsaa smittet, og anden Hjælp var ikke at opdrive. (Brodtkorb).

Cerebrospinalmeningit. Den fra Lærdal Distrikt opførte afdøde Patient var allerede indsygnet i 1897. I Indviken Distrikt forekom i Nedstryn 4 spredte Tilfælde uden paaviselig Sammenhæng. Samtlige Angrebne var Kvinder; ingen af dem døde, men de fik Lammelser bagefter af længere Varighed. Et 5te Tilfælde hos en ung Gut, der døde under uræmiske Symptomer, har mulig været samme Sygdom. Et Tilfælde af udtalt Cerebrospinalmeningit viste sig nemlig senere i samme Hus. (Brodtkorb).

Skarlagensfeber, der Aaret forud var optraadt epidemisk inden Amtet, viser betydelig Tilbagegang i de Angrebnes Antal; den forekom dog fremdeles i

de fleste Distrikter, om end kun med ganske faa anmeldte Tilfælde. Til Kirkebø antages ny Smitteindførsel fra Bergen at have fundet Sted i nogle Tilfælde. I Kinn forekom Sygdommen spredt og ujevnt over det hele Distrikt. I Ytre Nordfjord optraadte den under Slutningen af Vinterfisket i Nærheden af Fiskeværret Vaagsvaag og bragtes derfra med hjemvendende Fiskere til Rugsund. (A. Olsen). I Nordfjordeidet Distrikt var mange af de Angrebne saa lidet syge, at Læge ikke blev hentet. (Rummelhoff).

Af **Mæslinger**, der ogsaa i 1897 var optraadt epidemisk, anmeldtes kun 93 Tilfælde uden Dødsfald. De fleste Angrebne opføres fra Gloppen (65) og Nordfjordeidet (20). I Kinn Distrikt forekom der, antagelig ved Smitte fra Bergen, en liden begrændset Epidemi i Vevring. I Nordfjordeidet viste Sygdommen sig alene paa et Par ensomt liggende Gaarde i Aalfoten. I Gloppen antog den om Vaaren epidemisk Karakter og varede til Høsten; den ledsagedes og efterfulgtes af alvorlige katarrale Affektioner. I 20 Tilfælde optraadte Croup, hvoraf 7 Patienter, alle under 6 Aar, døde. Belæg i Svælget var ikke tilstede. Croup uden forudgaaede Mæslinger iagttoges ikke, ligesom der heller ikke i nogen Familie optraadte mere end ét Tilfælde. (Bugge).

Difteri (Croup) var noget hyppigere end Aaret forud, og Tilfælde opføres fra samtlige Distrikter, uden at Sygdommen dog nogetsteds synes at have udviklet sig til nogen større Epidemi. I Lærdal Distrikt forekom 5 Tilfælde i 2 Nabo-huse paa Lærdalsøren, 5 andre optraadte blandt Jerbanearbejderne i Opset og Myrdalen. I Januar angrebes 4 Personer i Balestrand; forøvrigt forekom 6 spredte Tilfælde i Vik Distrikt. Af 12 Tilfælde i Gulen endte 3 dødelig; hos én af de Døde var der optraadt Blødninger (Purpura hæmorrhagica). Nogle Tilfælde i Brekke skrev sig fra en let angrebet Pige, der havde deltaget i et Bryllupsgilde. (J. F. Nielsen). I Kirkebø forekom de to første Tilfælde paa Prestegaarden i Indre Holmedal; senere angrebes 4 Personer i et enkelt Hus; Smittekilden kunde ikke paavises. (Boberg). De 7 Tilfælde i Nordfjordeidet var tilsyneladende uden Sammenhæng, kun ét i hvert Hus; rimeligvis blev Smitten overført ved lettere Tilfælde, der ikke kom under Behandling. (Rummelhoff). For Gloppen Distrikt er paa Listen over epidemiske Sygdomme (Side 169) opført 23 Tilfælde, hvoraf 8 dødelige; Distriktslægen synes her at have opført de ovenfor under Mæslinger omtalte 20 Tilfælde af Croup, hvoraf 7 døde. I Indviken begyndte i Oktober en liden Epidemi, der fortsatte sig i de følgende Maaneder med tilsammen 9 Angrebne. Sygdommen forløb let, og ingen døde, men der optraadte bag-efter hos flere Patienter langvarige og plagsomme Lammelser. Hos én var disse saa udbredt, at han saa daarlig og hverken kunde gaa, bruge Hænderne, eller svælge. (Brodtkorb).

Af **Blodgang** opføres tilsammen 45 Tilfælde og 1 Dødsfald. De for Sogndal Distrikt anmeldte 7 Angrebne havde akut Diarré med voldsomt Forløb og rigelige, blodige Udtømmelser. (O. B. Schøyen). I Vik Distrikt forekom ogsaa 7 Tilfælde. Egentlig epidemisk synes Sygdommen alene at være optraadt i Ytre Søndfjord Distrikt, hvor der i Aarets 3 sidste Maaneder iagttoges tilsammen 31 Tilfælde, de fleste paa Nabogaarde ved Dalsfjorden. En 2 Aar gammel Gut døde før Lægens Ankomst. Som Regel var Sygdommen iøvrigt mild, men Enkelte havde stærke Blødninger og efterfølgende haardnakket Diarré. Smittekilden kunde ikke opdaages; Drikkevandet var overalt godt. Distriktslægen antager, at adskillige let Angrebne gik omkring uden at anmeldes og bragte Smitten med sig. I Dalsfjorden blev Skolen i den angrebne Kreds lukket 1 Uges Tid, medens Lokalet blev desinficeret; Desinfektion og Isolation iværksattes saavidt muligt i de angrebne Huse. (Frisak).

Af **Barselfeber** anmeldtes 22 Tilfælde med 5 Dødsfald. I Nordfjordeidet døde en Barselkvinde 5 Døgn efter Nedkomsten; hendes Forældre var, et Par Dage før hun fødte, kommet hjem fra Bergen, hvor de havde begravet en Svigerdatter, der ligeledes var død af Barselfeber. (Rummelhoff).

Pyæmi I Gulen døde 2 Personer, Fader og Søn; den første, der havde pleiet Sønnen, blev inficeret gjennem en Rift i Fingeren og døde efter nogle Dages Sygdom, førend Suppuration var opstaaet i den ophovnede Arm. (J. F. Nielsen).

Vandkopper. En liden Epidemi forekom i Norviggrænden i Kirkebø. I Gloppen forekom Sygdommen spredt det hele Aar.

Kusma havde ikke liden Udbredning i flere Distrikter. I Vik forekom der talrige Tilfælde blandt Soldaterne, flere med Epididymit.

Kighoste var adskillig udbredt i Gulen, Indre Søndfjord og Ytre Nordfjord, særlig i Aarets 2den Halvdel. Komplikationer med Lungeaffektion var ikke sjeldne i de to sidstnævnte Distrikter.

Akute Katarrar i Aandedrætsorganerne omtales fra enkelte Distrikter som hyppigere end sædvanligt.

Influenza herskede flersteds epidemisk i Aarets første Halvdel. I Lærdal og Lyster var de behandlede Tilfælde langvarige og ondartede med lang Reconvalescents. Otiter var ikke sjeldne. (Møinichen). I Sogndal synes Sygdommen at have havt et lettere Forløb. (O. B. Schøyen). I Kirkebø forekom i April og Mai 4 alvorlige Tilfælde, hvoraf et dødeligt paa Kirkebostranden. Symptomerne lignede en epidemisk Cerebrospinalmeningitis. (Boberg). I Ytre Søndfjord forekom en liden Epidemi paa et Par Gaarde i Januar i Dalsfjorden (Frisak).

Lungebetændelse var noget sjeldnere end Aaret forud. Som ellers ledsagede eller komplicerede den ofte Influenza. I Indre Søndfjord forekom ogsaa dette Aar Tilfælde, der bestemt tydede paa, at Lungebetændelse er en infektiøs Sygdom (Gløersen). I Ytre Nordfjord optraadte der smaa, begrænsede Epidemier i en og anden Grænd eller i enkelte Huse. (A. Olsen).

Akut Diarré forekom ligesom i de nærmest foregaaende Aar usædvanlig hyppig; de Dødes Antal var noget større end i 1897.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** iagttoges 7 Tilfælde uden Dødsfald i Kinn Distrikt.

Akut Pemfigus forekom af og til i Selje, Ytre Nordfjord i Huse, hvor Sygdommen tidligere var optraadt. I Eltvig paa Stat havde man en mindre Epidemi hvorunder et 2 Aar gammelt, daarlig ernæret Pigebarn døde før Distriktslægens Ankomst; hun havde havt store Pemfigusblærer paa begge Sider af Halsen. (A. Olsen).

I Askvold Herred af Ytre Søndfjord Distrikt gik der i Mai og Begyndelsen af Juni en Epidemi af **katarralsk Konjunktivit**, der kunde følges fra Gaard til Gaard og udbredte sig med stor Hastighed. Forløbet var som Regel godartet. (J. Widerøe).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af Tabellen paa næste Side.

Af **Fnat** opgives ialt 33 Tilfælde. I Gulen Distrikt er Sygdommen nu noksaa sjelden. Man behandler sig selv med Søvand, Grønsæbe og Tjære. (J. F. Nielsen). I Kirkebø Distrikt synes Sygdommen igjen at udbrede sig, væsentlig i Indre Holmedal. (Boberg). I Ytre Søndfjord har Distriktslægen i de $2\frac{1}{2}$ Aar, han har været i Distriktet, ikke seet et eneste Tilfælde; tidligere

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:				
		1	4	9	11	12
		Lærdal.	Vik.	Kinn.	Ytre Nordfjord.	Nordfjordeidet.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar.....	1	1	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel.....	3	1	2	-	-	-
—, hereditær.....	1	1	-	-	-	-
Gonorré.....	16	1	5	8	1	1

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lungetuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Lærdal.....	77	14	9	68
Lyster.....	44	6	5	39
Sogndal.....	39	4	11	28
Vik.....	114	9	20	94
Gulen.....	66	10	20	46
Kirkebø.....	94	6	16	78
Ytre Søndfjord.....	30	5	6	24
Indre —.....	70	7	7	63
Kinn.....	66	17	10	56
Florø By.....	11	4	2	9
Bygder.....	55	13	8	47
Ytre Nordfjord.....	63	9	19	44
Nordfjordeidet.....	59	13	4	55
Gloppen.....	66	6	22	44
Indviken.....	101	14	11	90
Nordre Bergenhus Amt.....	889	120	160	729
Deraf i By.....	11	4	2	9
— Bygder.....	878	116	158	720

var den meget almindelig, saaledes at man, efter hvad der fortælles, før i Tiden, forinden nogen Dreng eller Pige toges i Tjeneste, maatte lade Vedkommende gennemgaa en Skabkur. (Frisak). I Gloppen Distrikt skal Sygdommen igjen være i Tiltagende. (Bugge).

Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 13,5 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsfald og 16,5 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Florø Ladested var Forholdet henholdsvis

36,4 pCt. og 44,4 pCt. og for Bygderne 13,2 pCt. og 16,1 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa foregaaende Side. Fra Lærdal skriver Distriktslæge Møinichen: Tuberkulosens Smitsomhed anerkjendes vistnok nu almindelig, men dette forekommer mig resulterer væsentlig i Smittefrygt, men lidet i en bedre Hygiene og i en større Omhyggelighed med de smitteførende Stoffe. Selv hos Folk, som man skulde tro havde god Forstand og god økonomisk Evne, er det vanskeligt at faa anskaffet et Spytteglas. Det falder den Syge lettere, siger man, at spytte i en Klud, og naar man er syg, skal man spares for Bryderiet med at spytte i en Kop eller et Krus; men paa Grund af Smittefrygten tør ingen yde ham den Hjælp at holde Kruset. Er han oppe, spytter han naturligvis hvorsomhelst. Omgivelserne vil ikke støde den Syge ved at tilholde ham Forsigtighed med Spyttet, og naar Lægen kommer med sine Regler, bliver han betragtet som en haard Tyran, istedetfor at han med god Medicin skulde kurere den Syge. Jeg har truffet Folk, som paa et Sygehus eller et Sanatorium har lært at opføre sig ordentlig. De erkjender Nyttten af de paalagte Forholdsregler, men disse skal gjælde alle andre; ligeoverfor dem, som er helbredet eller føler sig friske, gjælder ingen Tvangsregler. Imidlertid udbreder Tuberkolosen sig stadig og decimerer Befolkningen. Jeg gruer paa den ene Side for, at Tuberkuloseloven skal blive vedtaget, da jeg er bange for, at den i den første Tid vil fremkalde mange Ubehageligheder saavel for Patienterne som for Lægerne; men paa den anden Side maa jeg ønske, at Loven snart maa træde i Kraft; thi uden Loven i Haand, tror jeg neppe, at man paa Landsbygden kan opnaa noget ligeoverfor denne truende Farsot, og det er at haabe, at de i Overgangstiden optrædende Urimeligheder lidt efter lidt vil formindskes, naar Erfaringen overbeviser Publikum om Tvangsreglernes Nytte, og at disse er den bedste Beskyttelse mod Smitte. I Gulen Distrikt har man, uagtet Sygdommens Smitsomhed er gaaet ind i de Flestes Bevisthed, ikke kunnet mærke nogen Aftagen i dens Hyppighed, snarere det modsatte. Tuberkuloselovens Vedtagelse formenes at ville give Forholdsreglerne mod Sygdommen større Kraft og Virkning. (J. F. Nielsen). Kommunalæge J. Widerøe i Askvold, Ytre Søndfjord, nævner nogle Exempler paa sandsynlig Smitteoverførelse: Inden en Familie var Tjenestegutten død af Lungetuberkulose; nogle Maaneder efter blev 3 af hans Husbondsfolks Børn, som tidligere havde været friske og uden arvelig Disposition, syge, ét af Spondylarthrocace, angivelig efter et Stød, ét af skrofuløse Øienlidelser og tuberkuløse Saar paa forskellige Steder af Kroppen, og endelig ét af skrofuløse Kjertelhævelser og adenoide Vegetationer i Naso-pharyngealrummet. I en anden Familie fik en 9aars Pige uden arvelig Belastning, hvis 17 Aar gamle Søster var død af Lungetæring, flere Ledaffektioner sandsynligvis af tuberkuløs Natur. Den ældre Søster var kommen syg hjem fra en Syskole, hun havde besøgt. Nogen større Smittefrygt har Lægen ikke iagttaget; belært om de vanlige Forsigtighedsregler med Opspyttet tager Folk det som Regel roligt. Dog gives der Undtagelser, saaledes at Vanskelighed ved Anbringelse af enlige Ftisikere uden Sygehuse eller Tæringshospitalet nok kan tænkes opstaa. I Kinn Distrikt synes Tæringen at tiltage stærkt. (Skridshol). I Ytre Nordfjord forekommer Tuberkulose tilsyneladende mindre hyppig i de Dele af Distriktet, hvor Gaardbruget udgjør en mere væsentlig Del af Befolkningens Bedrift, hvor Udskiftning er foretaget, og hvor Udflytning af de gamle, tætbyggede Tun har fundet Sted. Derimod viser den sig hyppigst blandt Fiskerbefolkningen i de smaa, trange Huse og de gamle Tun med alle sine Skiddenheder ude og inde. En Pige, der efter 5 Maaneders Ophold paa Reknes Hospital for Tuberkulose kom tilbage helbredet, har ved den Orden, Renlighed og Forsigtighed, hun har udvist i sit Hjem, været et godt Exempel for Andre i Grænden. (A. Olsen). I Gloppen Distrikt synes Lungetuberkulose fremdeles at være i Tiltagende. Der anvendes Forsigtighed, saavidt de lokale Forhold tillader det. I de gamle, trange Huse vil dette vistnok ikke sige saa

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Lærdal	184	2	87	14	2	-	-	-	-
Lyster	144	5	58	9	-	-	3	-	-
Sogndal	140	4	68	7	2	-	2	1	-
Vik	226	8	104	13	1	1	3	-	-
Gulen	167	7	112	14	3	3	6	-	-
Kirkebø	157	10	99	14	-	1	3	-	-
Ytre Søndfjord	205	15	92	7	2	-	3	1	-
Indre —	249	5	119	17	2	-	-	-	-
Kinn	257	6	118	17	-	1	5	-	-
Florø By	23	-	12	2	-	-	1	-	-
Bygder	234	6	106	15	-	1	4	-	-
Ytre Nordfjord	221	3	103	15	1	1	4	-	-
Nordfjordeidet	124	6	69	3	-	1	-	-	-
Gloppen	158	3	92	13	3	-	4	-	-
Indviken	178	3	125	8	-	-	2	-	-
Nordre Bergenhus Amt	2410	77	1246	151	16	8	35	2	-
Deraf i By	23	-	12	2	-	-	1	-	-
— Bygder	2387	77	1234	149	16	8	34	2	-

meget, men hvor nye Huse bygges, søger man saavidt mulig at skaffe den Syge eget Værelse. (Bugge).

Spedalskhed er i Vik Distrikt i de senere Aar snarere i Tiltagende end det modsatte. (Benneche). I Kirkebø iagttoges 2 nye Tilfælde, men ingen Afgang i de gamle. (Boberg). I Kinn Distrikt findes der, saavidt bekjendt, nu kun to gamle, afløbne Tilfælde hjemme, de øvrige er anbragt i Stiftelser. (Skridshol).

Kræft. Fra Lærdal omtales et Tilfælde af sandsynlig Smitte ved Kræft. En Kvinde, der led af Livmoderfremfald, søgte strax, efterat hendes Mand var død af Kræft i Endetarmen, Lægehjælp for Saar paa Livmoderen; dette saa da ud til at være af kræftagtig Natur. (Møinichen).

Rakit er vistnok yderst sjelden i Gulen Distrikt, men lettere Tilfælde optræder dog hist og her inden nogle faa Familier. (J. F. Nielsen).

Blegsot, Anæmi og Fordøielsessygdomme var som sædvanlig almindelige i Kirkebø Distrikt, navnlig i Indre Holmedal. De samme Aarsagsforhold, slet og uhensigtsmæssig Ernæring o. s. v. er fremdeles tilstede. Muligens den lettere Adgang til fersk Fisk og varieret Kosthold i det Hele gjør, at Tilstanden er noget bedre i Kysthalvdelen af Distriktet. (Boberg).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer.

	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Moder.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	19	18	¹⁾ 1	1	1	-	1	1	1	-
Bækkensneverhed	3	1	2	1	-	1	-	-	1	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	4	1	-	-	-	-
Stort Fosterhoved	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	24	21	3	8	5	3	2	2	2	1
		24			8					

¹⁾ Fosteret dødt, førend Operationen foretoges.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes 37 saadanne deraf i Lærdal Distrikt 3, i Lyster 4, Vik 6, Gulen 2, Kirkebø 3, Ytre Søndfjord 4, Indre Søndfjord 1, Kinn 4, Ytre Nordfjord 2, Nordfjordeidet 1, Gloppen 4, Indviken 3. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af Tabel Side 175.

Der bliver saaledes et Overskud af 1164 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 51,7.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 8 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har ogsaa opgivet 8, hvoraf 5 døde af Barselseber, 1 af Blødning og 2 af Dystoki.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	225	-	225
Lungetuberkulose	120	4	116
Kræft	75	1	74
Lungebetændelse	57	-	57
Medfødt Svaghed	48	-	48
Akut Katarr i Luftveiene	29	2	27
Tuberkulose udenfor Lungerne	29	-	29
Organisk Hjertesygdom	26	1	25
Hjerneslag	25	-	25
Difteri (Croup)	24	-	24

Veirliget synes i det Hele at have været mindre gunstigt. Vinteren betegnes tildels som mild, men Vaar, Sommer og Høst var for det Meste kolde, raa og regnfulde, saa Aarsudbyttet i betydelig Grad forringedes. I Indviken og Sogndal Distrikter mislykkedes Frugtavlén, i Lyster blev Udbyttet daarligt. Til Oplysning om de meteorologiske Forhold ved Gravehalstunnelen hidsættes en af Jernbanelæge H. Bruun opstillet Tabel paa næste Side.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Lærdal skriver Distriktslægen: Husene er nu paa mange Steder store, luftige og malede udvendig, men indvendig er der samme Ophoben af Mennesker (tildels ogsaa Dyr) i et Værelse, hvor der luftes og rengjøres saa lidet, som muligt. Ligedan er det med Legemet; saagodtsom aldrig en grundig Vadsk, men fine, staselige Klæder udenpaa et skiddent Linned, som det er ækkelt at tage i. Klager jeg over Smudset, som ikke vil vige for en grundig Vadsk med Sæbe, faar jeg altid til Svar, at Folk, som skal arbeide med Kreaturer, i Skog og Mark, kan ikke være rene paa Kroppen. Slim fra Næse og Mund hos Børn, som er mistænkt for Difteri, aftørres med Fingrene, og disse tørres atter paa Skjørt eller Benklæder. Hvad Madstellet angaar, er det saa tarveligt og urenligt som muligt. Med Melkestellet er det muligens noget bedre, siden vi har faaet 2 Meierier i Bygden, men det er uhyre langt igjen, før det bliver godt. Og dog maa man sige, at Stellet er bedre, end det var for 20 Aar siden, og forhaabentlig kan det ogsaa

**Nedbør og Temperaturforhold i 1898 i Myrdalen, østre Ende
af Gravehalstunnelen.**

Maaned.	Nedbør.		Middel Temperatur i C°.		
	Antal Dage.	Antal mm.	Morgen.	Middag.	Aften.
Januar	27	348,9	÷ 1,04	÷ 0,58	÷ 1,36
Februar	18	84,5	÷ 6,83	÷ 5,60	÷ 6,54
Marts	12	38,6	÷ 6,02	÷ 3,06	÷ 6,31
April	10	38,6	÷ 3,01	+ 0,20	÷ 2,37
Mai	20	35,3	+ 2,78	+ 5,21	+ 2,09
Juni	5	13,3	+ 8,36	+ 10,75	+ 7,00
Juli	18	77,3	+ 8,00	+ 10,52	+ 8,12
August	22	152,8	+ 8,12	+ 13,81	+ 8,37
September	17	222,7	+ 4,61	+ 7,95	+ 5,54
Oktober	18	156,0	+ 1,44	+ 3,31	+ 1,74
November	15	56,8	÷ 0,61	÷ 0,45	÷ 0,65
December	26	320,0	÷ 2,30	÷ 2,16	÷ 2,64
Hele Aarets Temp. .			+ 1,12	+ 3,33	+ 1,16

Aarets Middeltemperatur er + 1,87 °C.

Aarets varmeste Dags Middeltemp. er 7de September med + 15,4 °C.

» koldeste » » - 5te Februar » ÷ 14,4 °C.

Høieste Temperatur noteret 29de Juni Middag + 19,0 °C.

Laveste » » 4de Februar Morgen ÷ 17,1 °C.

Nedbørsdage i Antal 208.

Nedbørsmængde samlet 1544,8 mm.

blive endnu bedre, efterhvert som de nu talrige Meieriskoler, Jenteskoler og Sløidskoler kommer til at virke ude i de enkelte Bygder. Men Ulykken er, at en stor Del af disse lærde Gutter og Piger bagefter bliver saa fine, at de anser det legemlige Arbejde paa Gaarden for simpelt, og de søger derfor ud fra Bygden. Pigerne lærer desuden, naar de er ude, en hel Del Haandarbejder, og naar de er i Hjemmet, vil de heller hækle, brodere eller sy, end at være med paa det stygge Fjøs- og Markarbejde. Levemaade og Haandteringer er de samme som før; især drives meget paa Handel ved Opkjøb af Bygdernes Produkter, som senere forhandles i Byerne. Drikfældigheden er meget aftaget. (Møinichen).

Angaaende Forholdene ved Jernbaneanlægget ved Gravehalstunnelen beretter Jernbanelæge H. Bruun: De sanitære Forhold overalt i Barakker og Arbejdssteder er saa gode, som de under herværende Forhold kan forlanges at være. Værelserne vadskes mindst 2 à 3 Gange ugentlig; de er lune og varme og Luften inde aldrig ubehagelig. Maden tillaves ganske godt af dertil for hver Barakke ansatte Kokker, der som Regel er gifte, og hvis Mænd da fungerer som Barakkechefer, ansvarlige for Orden og Renhold. Eget Sygehus med særegt Isolationsværelse for epidemiske Syge er under Opseiling; Desinfektionstønder er under Arbejde. Ædrueligheden er formentlig her som ved andre Anlæg. Imidlertid er der her ved Anlægget meget strengt forbudt for nogen Arbejder at indføre Brændevin i

Barakker eller til Arbejdssteder, og man er overalt meget agtpaagivende ligeoverfor Bygdefolk, naar disse optræder som Sælgere eller Mellemmænd. Det hører derfor til Sjeldenhederne, at en Arbejder antræffes beruset. Hovedsagen er nemlig at hindre Brændevinsimport, for naar Anledningen er der, er der Faa, som undlader at drikke sig fulde. Slagsmaal, Uorden og Spektakel hører man derfor yderst sjelden om ved Anlægget. Sundhedstilstanden har det hele Aar været god. Der har indtruffet nogle faa Tilfælde af Difteri i Opset og i Myrdalen, men Sygdommen har aldrig udbredt sig udenfor de først Angrebne. Af veneriske Sygdomme er ingen kommen under Behandling, rimeligvis af den Grund, at Arbeideren i saadanne Tilfælde altid henvender sig til en fremmed Læge.

I Lyster bedres Forholdene lidt efter lidt, skjønt meget endnu staar tilbage at ønske. Den bedrestillede Gaardbrugerstand liker gode, luftige og rummelige Boliger. Udhusbygninger, der nu opføres, er store og beregnede paa at rumme under ét Tag, hvad der før har havt Tilhold i en Mængde Smaabygninger. (Paasche).

I Vik Distrikt lader Renligheden meget tilbage at ønske; Melkestellet foregaar fremdeles oftest inde i Dagligstuen, hvad der er saa meget mer at beklage, som Tuberkulosen viser sig at være i stærk Tiltagen inden Distriktet. Drikfældigheden er i stadig Aftagende, om den endnu hist og her har Arnesteder, hvor den er vanskelig at udrydde. (Benneche).

I Gulen Distrikt er de hygieniske Forhold i Hjemmene paa adskillige Steder, især blandt den fattigere Del af Kystbefolkningen, lidet tilfredsstillende; dog stiger næsten overalt for hvert Aar Fordringerne til frisk Luft og Renlighed. Sundhedsforskrifterne respekteres i Regelen, og Forholdsregler mod de smitsomme Sygdomme overholdes upaaklagelig nøiagtigt. (J. F. Nielsen).

I Ytre Søndfjord er der til de i forrige Beretning omtalte Fabrikker nu ogsaa kommet en Træskofabrik i Dale i Dalsfjorden. (Frisak). Om de hygieniske Forhold i Askvold anfører Kommunelege J. Widerøe, at de er temmelig mislige, især hvad Husrum og Madstel angaar, hvorimod Klædedragten hverken mangler Soliditet eller Varme. Med Hensyn til Renlighed er det mængstedes sørgelig bevendt. Den i Vestlandsdialekter sædvanlige Terminus for at vadske Ansigtet, at «vadske sig i Augo», tages desværre her altfor bogstavelig; meget ofte indskrænker den lille Vadsk sig til en opfriskende Gnidning af disse Organer. Badning forekommer omtrent ikke, selv for Børns Vedkommende, og nogen grundigere Renselse af de Voxnes Krop foretages yderst sjelden. Husrummene er faa, smaa og kvalme. Spærreloftsstuer er ikke almindelige, og naar der saa i den lave og trange Stue, der ogsaa tjener som Soverum for Familien, er Kogeovn istedetfor Peis og Vinduerne spigret fast, hvilket er det Almindelige, saa bliver det ikke rart bevendt med Ventilationen. Er der voxne Børn og Tjenestefolk, ligger disse i en «Alkove» eller paa «Lemmen», men omtrent aldrig er disse Rum forsynede med Ovn. For frisk Luft og den dermed i Forbindelse satte «Kulde» har Folk en stor Skræk, og «Kulden» og «Forkjølingen» gives Skylden for alle Plager, Kræft, Mavesaar og Tæring saavelsom Rheumatisme og Bronkiter. Nævner jeg ogsaa «Slit», «ilt Blod», «frosset Blod» og andre lignende populære Udtryk for uklare, humeralpathologiske Begreber, tror jeg at være færdig med mine Patienters ætiologiske Ordforraad. Hvad Kosten angaar, maa man i lige Grad beundre den Frihed for Gourmanderi, som beklage den Mangel paa hygieniske Hensyn, som her raader. Omtrent al Kjød- og Fiskemad nydes salt, som oftest ramsaltet. For en stor Del er dette nødvendiggjort baade af økonomiske og lokale Hensyn. Men meget kunde dog bedres, naar man lærte at lægge større Omhu i Madens Tilberedning og i større Udstrækning end nu at benytte Vegetabilier. Serveringen foregaar ogsaa paa enkleste Maade. Tallerkner er ukjendt til dagligt Brug, undtagen af nogle af de mest fremskredne, der bruger Træbrikker.

Gafler er ogsaa Luxus. Man er altfor ligegyldig med den Temperatur, Maden har, naar den nydes. Jeg har flere Gange seet, at Grødgryden er taget fra Kogeovnen og sat direkte paa Bordet, hvor saa dens Indhold i stor Fart og under lydelig Blæsen og Slubren er fortæret. Det er dog det Sædvanlige, at Grøden øses op i et Fad. Kaffe bruges meget, tildels ogsaa den saakaldte «Malkaffe». Melken drikkes sjelden skummet. Myse er en almindelig Drik, især om Sommeren. Det er almindelig Skik at brygge til Jul, ofte ogsaa én Gang til for Aaret, foruden til Bryllup, Begravelse og Barnedaab. Søndfjorden er dog lidet alkoholholdigt og giver ikke ofte Anledning til Beruselse. Ædruelighedstilstanden maa i det Hele taget betegnes som meget god. Ogsaa Sædelighedsforholdene staar efter det Indtryk, jeg har faaet, adskillig over, hvad Tilfældet er flere andre Steder i Landet. Gamle Sæder og Skikke hænger længe i her. Hvad f. Ex. en Fremmed her ikke kan undlade at blive opmærksom paa, er den Trofasthed, hvormed de gamle Helgeners Hædersdage endnu helligholdes af Befolkningen. Det er ikke længe mellem hver saadan, og naar jeg en vakker Dag ser en Del Ungdom ørkesløst slentre paa Landeveien, iført sin bedste Stas, eller jeg ser Husbonden med Hænderne i Lommerne paa sine Søndagsbuxer spadserer paa Tunet, slaar det ikke feil, at det er til Ære for slig en gammel Helgen, at det er en af de gamle «Sokker» og «Messer», der saaledes feires. For en Husbond at fordre Arbejde af sine Tjenestefolk paa en saadan Dag gaar ikke an. Almanaken indeles i Tidsrum mellem disse Høitider. Spørger man, naar den eller den Begivenhed indtraf, svares der aldrig med Datum og Maaned, men saa og saa længe før eller efter «Barsok», «Jonsok», «Gregersmes», «Helgames», «Vorfrumes» o. s. v. I den gamle Slendrian med de mange Høitider vil dog vistnok de nye Fabriker, hvoraf der i den senere Tid baade er anlagt og projekteret flere, komme til at gjøre en Forandring. Ogsaa de hjemvendte Amerikanere bidrager meget til at lære Befolkningen af med forældede Skikke og Uvaner, om end paa den anden Side ikke alt det Nye, de bringer med isteden, er af det Gode. Det kan vistnok ikke nægtes, at i det Hele taget ligger Søndfjord tilbage for de omliggende Distrikter baade i social og hygienisk Henseende; men der er dog flere Ting, som tyder paa, at det nu er ifærd med at komme efter.

I Kinn bedres de hygieniske Forhold kjendelig over det hele Distrikt, ialfald hvad Bolig og Beklædning angaar; Madstellet og Sandsen for Renlighed staar imidlertid endnu paa et gjennemgaaende primitivt Standpunkt. Ædrueligheden er i det Hele god og i Tiltagende. (Skridshol).

I Ytre Nordfjord har ingen nævneværdig Forandring i de hygieniske Forhold fundet Sted. De sidste 2—3 Aar har bragt godt Fiske og gode Indtægter. Den bedre Fortjeneste giver sig ogsaa tilkjende ved Nybygning af Huse, Anskaffelse af større og bedre Baade til Fiskebedriften, samt af nye og rigelige Fiskeredskaber. Forsaavidt øges jo Velstanden, men det tiloversblevne af Fortjenesten anvendes for en stor Del lidet fornuftigt; det spises for en stor Del op i Hvedebrød og Slikkerier, saa naar de gode Tider er forbi, vil ogsaa Sparebøssen være tom. Selv for de Fiskere, som sidder med et mindre Gaardsbrug, er dette den store Regel; Budrotten afhændes i Almindelighed; istedetfor Smør bruges Sirup, og af Kjød er Beholdningen et Minimum; mange Steder har de ikke engang Flesk. Som et Fremskridt kan det anføres, at Havregryn benyttes i stor Udstrækning; de kjøbes i Sækkevis fra Bergen og benyttes daglig i Husholdningen. Med Havebruget gaar det smaat, og Bær af de almindelige Bærbuske opbevares eller nyttiggjøres ikke i Husholdningerne. Husflidsgjenstande produceres ikke til Afsætning; Husfliden indskrænker sig for den mandlige Befolknings Vedkommende til Garnbinding og det nødvendige Skomageri; Kvinderne faar være fornøiet, om deres daglige Stræv levner dem Tid til den nødvendigeste

Spinding, Strikning og Vævning. Ædrueligheden er prisværdig, men Sædeligheden daarlig. (A. Olsen).

Fra Gloppen anfører Distriktslægen, at man, naar der drages en Sammenligning mellem Forholdene, da han kom til Distriktet for 15 Aar siden, og nu, vil kunne se betydelig Forskjel. Særlig kommer dette frem derigjennem, at de gamle Depoter paa Staburet forsvinder. Det var dengang ingen Sjeldenhed at finde Kjød og Flesk flere Aar gammelt — 6 à 8 op til 12 Aar, kanske af en endnu ærværdigere Alder. En saadan Fleskeskinke var ganske interessant at se — gulbrun udvendig med tildels pulveriseret Indhold —, og saa hang den der som en Skueret. Nu er Kjød og Flesk sjelden over 1 Aar, i det høieste 2 Aar, derimod bliver det saagodtsom aldrig benyttet i fersk Tilstand — noget, der ansees for en utilgivelig Ødselhed. En nogenlunde velhavende Bondemand sørger ogsaa gjerne for, at hans Forsyning af Korn og Mel er op til et Aar i Forskud — noget, som kanske nu bliver sjældnere, da der lægges mer an paa Meieridrift, hvorefter vil følge større Kornkjøb. (J. Bugge).

I Indviken Distrikt staar Folket sig jevnt godt, og der er faa Fattige, næsten ingen rigtig Fattige, som man ser dem andetsteds. Naturligvis klages her som andetsteds over Skatter og daarligt Udkomme; men Skatterne er smaa, ualmindelig smaa, og Sparebankerne fulde af Penge. Her forvaltes i Indre Nordfjord — Eid og Gloppen medregnet — over 2½ Million Kroner af Sparebankerne, og disse Penge eies omtrent udelukkende af Jordeiere — Gaardbrugere og Husmænd —, og endda har Mange sine Penge i Byerne af Frygt for Ligningen. Folk lever godt, ja udmærket. Spiseseddelen omtrent saa: Morgen: Poteteskage med Smør eller Rømme paa, Melk eller sjelden Kaffe; Frokost: Kjødmad med Poteter, Suppe og Brød; Nons: Sild eller Fisk, eller, da det er sjelden i den senere Tid, Kjød eller Flesk, og om Aftenen Grød og Melk eller Dravle. Om Sommeren 1 Maal til, oftest Grød og Melk. Slig lever omtrent alle Gaardmænd og Husmænd. Renligheden er det saa lala med. Her findes nogle nydelige Gaarde, men mange meget skidne og en Del midt imellem. Mange Steder har man faktisk ikke Begreb om rent. Hvad Renlighed paa Kroppen angaar, lader den meget tilbage at ønske. Man indfinder sig ofte hos Lægerne saa svart, at det er en Gru, og det falder dem ikke engang ind, at det skal være anderledes. Nu, der gives naturligvis mange bra Undtagelser, som stadfæster Regelen. Lus forekommer ikke i Almindelighed, særlig i enkelte Bygdeler. Officielt benegtes deres Tilværelse; men desværre man ser den noksaa ofte, ja selv *Pediculi pubis* forekommer ikke sjelden. Skab slænger af og til; men *Favus* har jeg ikke seet i de 7 Aar, jeg har været her, ei heller de blankt polerede Hoveder, som jeg før ofte havde Anledning at se som Tegn paa denne Sygdoms Virke. Ædrueligheden er bra, saa god, som man kan ønske, naar undtages ved Hestemarkeder og andre Høitider. Sædeligheden staar høit, ialfald hvad Fødsel af uægte Børn angaar. Desværre er det endnu vistnok noksaa almindeligt, at Gutter og Jenter deler Nattevarer, og mange Steder ligger Tjenerne endnu i Fjøsene. Men her er stor Fremgang overalt. Her bygges fine, store Huse — kanske oftest for store —, og her arbeides paa enkelte Steder noksaa intenst med Jorden. Men Kvinderne har det for tungt. (H. Brodtkorb).

Jordmoderhjælpen. I Lyster Distrikt har 3 Jordmødre, der har indsendt Opgaver, bistaaet ved tilsammen 72 Fødsler.

Om **Amtets Apothek** se den almindelige Beretning.

Af **Sygehuse** findes i Florø ét, der tilhører Vaarsildafgiftsfondet.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger;

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Nordre Bergenhus Amt	34	2191	7
Lærdal	-	119	2
Lyster	¹⁾ 6	110	-
Sogndal	uopgivet	151	1
Vik	²⁾ 4	199	1
Gulen	³⁾ 2	207	-
Kirkebø	-	167	-
Ytre Søndfjord	⁴⁾ 7	246	2
Indre —	⁵⁾ 1	100	1
Kinn	⁶⁾ 7	248	-
Ytre Nordfjord	⁷⁾ 1	196	-
Nordfjordeidet	uopgivet	140	-
Gloppen	⁸⁾ 3	118	-
Indviken	⁹⁾ 3	190	-

¹⁾ Lyster 1, Jostedal 5. ²⁾ Vik 1, Balestrand 3. ³⁾ Sulen 1, Brekke 1. ⁴⁾ Ytre Holmedal 3, Askvold 2, Hyllestad 2. ⁵⁾ Førde 1. ⁶⁾ Florø 5, Bremanger 1, Vevring 1. ⁷⁾ Selje 1. ⁸⁾ Gloppen 2, Breim 1. ⁹⁾ Indviken 1, Stryn 1, Hornindalen 1.

XV. Romsdals Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		14989,61	127 663	9	5	85	73
1. Vestre Søndmør ..		918,51	11 907	4	-	9	8
	Vannelsen	305,55	2 810	1	-	2	1
	Herø	132,85	3 140	2	-	2	2
	Sande	183,47	2 649	-	-	2	2
	Ulstein	306,64	2 632	1	-	2	2
	Vartdalstranden		676	-	-	1	1
2. Indre Søndmør ...		1 241,27	8 120	3	-	5	5
	Ørsten	241,57	2 247	-	-	1	1
	Volden	520,59	3 871	3	-	3	3
	Hjørundfjord	479,11	2 002	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknatører.
3. Østre Søndmør		2 040,94	6 492	1	-	6	6
	Stordalen	259,28	861	-	-	1	1
	Stranden	267,67	1 429	1	-	1	1
	Norddalen	947,67	2 396	-	-	2	2
	Sunnelven	566,32	1 806	-	-	2	2
4. Ørskog		723,33	7 166	1	-	3	3
	Ørskog	200,85	1 774	1	-	1	1
	Søkkelven	261,05	2 346	-	-	1	1
	Skodje	261,43	3 046	-	-	1	1
5. Nordre Søndmør		314,82	17 883	5	2	12	7
	Aalesund, Kjøbstad	2,14	8 349	5	2	5	-
	Haram	90,32	2 405	-	-	2	2
	Roald	20,06	884	-	-	1	1
	Borgund	202,30	6 245	-	-	4	4
6. Ytre Romsdal		1 164,66	17 619	6	1	12	10
	Molde, Kjøbstad	0,38	1 660	4	1	1	-
	Bolsø	271,45	3 701	-	-	1	1
	Bud	152,91	2 472	1	-	2	2
	Akerø	152,46	2 402	-	-	2	2
	Frænen	220,32	2 753	-	-	3	1
	Sandø	16,04	871	-	-	1	1
	Sylte	351,10	1 423	-	-	1	1
	Vestnes		2 337	1	-	1	2
7. Indre Romsdal		2 512,49	10 887	3	-	6	8
	Grytten	1 044,45	3 016	1	-	2	2
	Eid	36,12	613	1	-	1	1
	Vold	260,81	990	-	-	1	1
	Vesø	247,14	2 554	-	-	1	2
	Neset	165,74	1 700	1	-	1	1
	Eresfjord og Vistdalen	758,23	2 014	-	-	1	1
8. Søndre Nordmør		817,52	22 806	8	2	14	8
	Kristiansund, Kjøb- stad	8,80	10 135	7	2	6	-
	Kvernes ¹⁾	383,94	7 438	1	-	1	1
	Bremsnes					1	1
	Kornstad					1	1
	Eide					1	1
	Frei ¹⁾	61,17	1 537	-	-	1	1
	Grip					1	1
	Øre ¹⁾					1	1
	Strømsneset	118,57	1 288	-	-	1	1

¹⁾ Ved Kgl. Res. af 9de September 1893 er der oprettet et nyt — Gjemnes Herred, bestaaende af Dele af Herrederne Kvernes, Frei og Øre; Folkemængden i Gjemnes 970.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknatorer.
9. Sundalen		1 964,15	5 840	3	-	6	6
	Sundalen	1 229,84	1 913	2	-	2	2
	Øksendalen	408,06	657	-	-	1	1
	Ulvundeidet		455	-	-	1	1
	Tingvold	326,25	2 815	1	-	2	2
10. Surendalen		2 065,16	8 829	3	-	5	5
	Stangvik	578,28	2 422	1	-	2	2
	Aasgaard		670	-	-	1	1
	Surendalen	867,50	2 952	1	-	1	1
	Rindalen	608,07	2 656	1	-	1	1
	Heggemstranden og Staknes Bygdela af Halse Herred	11,36	129	-	-	-	-
11. Nordre Nordmør		1 226,76	10 114	2	-	7	7
	Edø	273,92	3 136	-	-	3	3
	Tusteren	167,31	1 548	-	-	1	2
	Aure	660,78	3 231	2	-	1	1
	Valsefjorden		935	-	-	1	1
	Halse (undt. Heggem- stranden og Staknes Bygdela)	124,75	1 264	-	-	1	1

Sundhedstilstanden var i Søndmørdistrikterne og Ytre Romsdal mindre tilfredsstillende, medens den i de øvrige Distrikter synes at have været nogenlunde god. Mæslinger, Kighoste og Skarlagensfeber optraadte dog epidemisk over største Delen af Amtet; Influenza, Difteri og Tyfoidfeber var ligeledes flersteds hyppige. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme var 8 555 med 352 Dødsfald. Aaret forud var de tilsvarende Tal 8 774 og 294.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 977 eller 15,0 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (132 000). I 1897 var Dødeligheden 14,9 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Distrikter henvises til den efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel paa Side 186 og 187.

Af **Tyfoidfeber** anmeldtes kun 73 Tilfælde, Halvparten af det for Aaret forud opførte Antal. I Vestre Søndmør forekom to Tilfælde i samme Hus paa Sandøen. Den i forrige Beretning omtalte Epidemi i Østre Søndmør fortsatte sig i Stranden med 9 nye Angrebne uden Dødsfald. I Ytre Romsdal optraadte, ligesom i de 5--6 nærmest foregaaende Aar, Tyfoidfeber i Vestnes, inderst ved Tresfjorden og paa dennes vestre Side. Grunden til Sygdommens seige Tilhold paa disse Steder har det ikke været muligt at faa Rede paa;

Desinfektionen af de angrebne Huse, anfører Distriktslægen, synes at være skeet saa energisk som muligt, Isolationen har været næsten rigorøst gennemført, Smitte fra Person til Person lod sig kun yderst sjelden paaavise, og Drikkevandet hentedes paa de forskjellige Gaarde fra forskjellige Kilder; fra Meierierne kan neppe Smitten have udbredt sig, men Melken tilraadedes dog alene nydt i kogt Tilstand. Sygdommen forløb i det Hele mildt, de fleste Angrebne indlagdes i Molde Sygehus. Foruden i Vestnes forekom Sygdommen i Bud Herred med 2 Tilfælde. (Parelius). I Indre Romsdal indtraf om Høsten en mindre Epidemi paa 3 Gaarde paa Næsjestranden i Veø; Smitten blev sandsynlig bragt fra Bergen, men da Sygdommens Natur ikke strax blev erkjendt, fik den Tid til at udbrede sig noget. De fleste Syge indlagdes i Sygehus. I December forekom paa Vaagestranden i Veø 3 Tilfælde, hvor Smitten skrev sig fra Vestnes. (Chr. Lund). Ogsaa til Søndre Nordmør, hvor der forekom 7 Angrebne, overførtes Smitten i ét Tilfælde fra Bergen. (L. Selmer). I Slutningen af Aaret forekom 4 Tilfælde i Tingvold i Sundalen Distrikt; Smitten antoges her at skrive sig fra et Meieri, hvortil Melk blev leveret fra det først smittede Hus, inden Sygdommens Natur var erkjendt. (Hornemann).

Af **Cerebrospinalmeningit** opføres 2 dødelig endende Tilfælde, et i Vestre Søndmør og et i Søndre Nordmør Distrikt.

Skarlagensfeber, der Aaret forud flersteds optraadte epidemisk, udbredte sig videre inden Amtet; der anmeldtes ialt 476 Tilfælde mod 355 i 1897. I Vestre Søndmør behandledes 70 Tilfælde, hvoraf 5 dødelige, medens der var en Mængde Tilfælde, hvorom Lægerne ikke fik Besked. I de smittede Huse søgte man gjerne at skjule Sygdommen for at undgaa Forholdsregler mod Smitten, tildels ogsaa for at ikke Melkeleverancen til Meierierne skulde blive dem forbudt. Sygdommen udbredte sig derfor næsten overalt, hvor den ikke nylig havde været. (Birck). I Indre Søndmør optraadte den ligesaa mildt som i 1897. I Østre Søndmør var den i Marts—Mai spredt over hele Distriktet. (Nordang). I Ørskog Distrikt forekom den særlig i Søkkelsen, tildels ogsaa i Ørskog Herreder. Smitten antages bragt fra Aalesund. Læge benyttedes lidet. (H. G. Holst). I Nordre Søndmør optraadte Skarlagensfeber med spredte Tilfælde næsten hele Aaret igjennem. (Lorentzen). I Ytre Romsdal forekom den især i Bolso og Bud Herreder samt i Frænen, mest som Gaardgrændepidemier med mildt Forløb. (Parelius). I Indre Romsdal fortsatte en Epidemi fra Aaret forud sig i Nesset. I Søndre Nordmør forekom Sygdommen særlig i Strømsneset, Bremsnes og Kornstad Herreder med i det Hele mildt Forløb. I December anmeldtes i Nordre Nordmør Skarlagensfeber fra Gaarde i Aure, Edø og Halse Herreder; den antages dog sikkert at have hersket flere Steder, idet Publikum var noksaa ligegyldigt, saavel hvad Anmeldelse som Isolation angik. (Herlofsen).

Mæslinger forekom epidemisk over hele Amtet; Sygdommens Forløb var i det Hele taget mildt og Mortalitetsprocenten kun 2,2.

Af **Difteri** (Croup) anmeldtes 152 Tilfælde mod 109 i 1897 og 54 i 1896. I Vestre Søndmør optraadte paa et Sted i Søvde 5 Tilfælde, desuden 3 spredte. I Indre Søndmør afsluttedes Epidemien fra forrige Aar med 38 Angrebne i 1ste Halvaar. I Ørskog optraadte 11 Tilfælde paa Nabogaarde i Skodje og Vatne. Paa det først angrebne Sted var Sygdommen Aaret iforveien indført ved Sommergjester fra Aalesund, paa en anden Gaard antoges Smitten overført ved en Hovedpude, der Aaret forud var brugt af en Difteripatient og ikke senere desinficeret. Flere Patienter var stærkt angrebne. Lammelser forekom dog kun hos 2 Patienter, der ikke havde været underkastet Serumbehandling. (H. G. Holst). I Sundalen optraadte en mindre Epidemi i Tingvold

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	73	10	73	2	10	4	3	6	6	2	6	12	12	4	6
Cerebrospinalmeningit	2	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Skarlagensfeber	476	23	476	54	52	47	52	67	45	26	37	20	25	15	36
Mæslinger	991	22	990	208	94	29	37	28	43	28	32	168	136	89	98
Difteri (Croup)	152	17	151	24	12	15	18	20	10	17	11	8	5	5	6
Blodgang	9	-	9	2	1	-	1	-	-	1	3	1	-	-	-
Barselfeber	32	6	31	2	3	6	7	2	1	3	1	1	2	1	2
Pyæmi, Sæphæmi	58	10	55	3	2	8	9	5	4	6	7	1	6	3	1
Rosen	155	4	155	12	15	21	12	19	17	16	8	12	4	8	11
Røde Hunde	10	-	10	4	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Vandkopper	47	-	47	2	-	7	7	4	10	3	2	1	2	1	8
Kusma	5	-	5	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-
Kighoste	650	39	649	38	72	35	19	12	11	20	47	53	54	134	154
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	2800	73	2768	362	399	378	274	219	156	133	110	117	181	196	243
Influenza	791	7	791	93	64	182	156	68	43	16	10	8	11	70	70
Lungebetændelse	727	108	727	33	80	126	80	104	41	24	23	25	58	37	46
Pleurit	404	7	404	35	46	41	57	29	41	30	28	29	21	26	21
Gigtfeber	244	11	244	25	21	30	26	23	28	26	20	11	5	15	14
Koldfeber	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	910	4	908	81	66	62	54	91	87	70	114	60	61	88	74
Skjørbug	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	16	9	13	-	-	-	-	-	-	1	1	4	-	5	2
Tilsammen	8555	352	8511	1032	944	991	812	700	545	422	461	531	584	697	792

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Vestre Søndmør.		Indre Søndmør.		Østre Søndmør.		Ørskog.		Nordre Søndmør.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmør.		Sundalen.		Suren- dalen.		Nordre Nordmør.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	2	-	-	-	9	-	-	-	12	2	24	2	14	3	7	1	4	2	1	-	-	-
Cerebrospinalmeningit . . .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	70	5	37	1	8	1	23	5	90	2	68	1	20	-	130	8	9	-	7	-	14	-
Mæslinger	45	5	69	1	8	2	41	9	405	-	35	-	22	-	288	5	7	-	16	-	55	-
Difteri (Croup)	8	1	38	3	15	3	11	-	27	1	9	2	-	-	9	1	15	2	20	4	-	-
Blodgang	1	-	-	-	-	-	3	-	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	-	-	-	-	-	2	-	11	3	4	1	3	1	8	-	1	1	1	-	1	-
Pyæmi, Septhæmi	1	-	2	2	3	1	1	1	37	1	-	-	2	1	7	3	2	1	3	-	-	-
Rosen	11	-	13	-	-	-	1	-	37	2	10	1	8	-	46	-	2	-	26	1	1	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	2	-	2	-	-	-	-	-	22	-	4	-	-	-	15	-	-	-	-	-	2	-
Kusma	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	58	18	99	7	11	1	19	-	263	6	1	1	17	2	179	4	-	-	-	-	3	-
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	111	1	108	10	81	2	110	3	1013	23	249	7	106	6	777	15	53	-	101	3	91	3
Influenza	74	2	82	2	16	-	41	-	313	2	4	-	8	-	193	-	5	-	52	1	3	-
Lungebetændelse	58	8	35	3	39	3	54	10	282	44	30	6	24	4	132	14	13	4	53	9	7	3
Pleurit	49	2	27	-	3	-	5	-	149	5	21	-	28	-	81	-	4	-	19	-	18	-
Gigtfeber	12	-	21	2	6	-	6	-	42	2	11	-	25	3	70	-	19	1	28	2	4	1
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine) . .	18	-	27	-	25	-	10	-	268	1	37	-	21	-	447	3	18	-	19	-	20	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte . .	1	-	-	-	-	-	4	-	2	2	-	-	-	-	4	2	-	-	1	1	4	4
Tilsammen	525	43	560	31	224	13	331	28	2988	96	508	21	298	20	2399	57	152	11	347	21	223	11

i Mai; da det oplystes, at der udover Vinteren og Vaaren i den angrebne Grænd havde vist sig en hel Del Tilfælde af «Halsesygge», hvor Læge ikke var tilkaldt, blev efter Sundhedskommissionens Beslutning Desinfektion foretaget i alle Grændens Beboelseshuse. (Hornemann). I Surendalen optraadte Sygdommen i Rindalen Herred i Februar, sandsynlig indbragt ved Tatere fra Trondhjems kanten; den holdt sig med spredte Tilfælde udover Vaaren og Forsommeren. Det var paa Grund af Folks Ligeegyldighed forbundet med megen Vanskelighed at begrænse Sygdommen. Sundhedskommissionen maatte henvende sig til Paatalemyndigheden, for at faa Vedkommende mulktet. (A. Smith).

Kighoste herskede epidemisk over den største Del af Amtet, særlig mod Aarets Slutning. Den ledsagede ofte eller fulgte efter Mæslingerne.

Influenza herskede ogsaa dette Aar epidemisk udover Vaaren, men det anmeldte Antal Tilfælde var meget mindre end i 1897.

Lungebetændelse var noget sjældnere end i de nærmest foregaaende Aar; Dødsprocent 14,6.

Akut Diarré var usædvanlig sjelden, og der opgives kun 4 Dødsfald af Sygdommen; i 10-Aaret 1886—95 døde gennemsnitlig 25 Personer af Diarré.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** anmeldtes ialt 16 Tilfælde med 9 Dødsfald. I Nordre Nordmør anmeldtes 4 Nyfødte, som døde af Sygdommen, der synes at have været ikke lidet udbredt ikke alene hos Nyfødte, men ogsaa hos ældre Børn og Voxne. Nogen Udbredelse af Smitte ved Jordmødrene har ikke kunnet konstateres. (Herlofsen).

Tetanus optraadte hos en Budeie i Nordre Nordmør Distrikt. Hun blev løftet paa Hornene af en Oxe, hvis ene Horn traf Mons Veneris, hvor Bedækningerne blev revet løs i en stor, trekantet Lap. Saaret tilhelede pent, men efter 10 Døgn viste der sig Symptomer paa Stivkrampe; disse svandt dog lidt efter lidt. (Herlofsen).

Veneriske Sygdomme, behandlede udenfor Sygehus, sees af nedenstaaende Tabel.

Sygdomme.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:										
			1	2	4	5	6	7	8	9	10	11	
			Vestre Søndmør.	Indre Søndmør.	Ørskog.	Nordre Søndmør.	Ytre Romsdal.	Indre Romsdal.	Søndre Nordmør.	Søndalen.	Suren-dalen.	Nordre Nordmør.	
			Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konstitutionel Syfilis . .	35	1	2	1	1	2	17	5	-	8	-	-	-
Gonorré og Uretrit . . .	159	-	16	-	-	-	42	8	5	65	6	7	10

En Kone i Søndre Nordmør blev om Høsten syg af **Syfilis**, efterat en «Forening» fra Kristiansund en Søndag havde været paa Gaarden og spist og drukket der under Benyttelse af Husets Kopper og Spiseredskaber. Konen smittede senere sin 2 Aar gamle Datter og en 7 Aar gammel Pige, som var der i Huset. (L. Selmer).

Af **Fnat** anmeldtes ialt 58 Tilfælde.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Vestre Søndmør	135	21	43	92
Indre —	129	16	31	98
Østre —	55	3	13	42
Ørskog	109	10	28	81
Nordre Søndmør	375	67	96	279
Aalesund By	185	35	46	139
Bygder	190	32	50	140
Ytre Romsdal	150	25	21	129
Molde By	21	8	-	21
Bygder	129	17	21	108
Indre Romsdal	87	10	20	67
Søndre Nordmør	307	85	57	250
Kristiansund By	162	51	27	135
Bygder	145	34	30	115
Sundalen	67	14	11	56
Surendalen	102	22	21	81
Nordre Nordmør	69	22	11	58
Romsdals Amt	1585	295	352	1233
Deraf i Byer	368	94	73	295
— - Bygder	1217	201	279	938

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 18,6 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom forarsagede Dødsfald og 23,9 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 25,5 pCt. og 31,9 pCt. og for Bygderne 16,5 pCt. og 21,4 pCt. Forøvrigt henvises til ovenstaaende Tabel. I Vestre Søndmør Distrikt synes Tuberkulosen at tiltage. Opfatningen af dens Udbredning ved Smitte begynder forøvrigt at trænge sig ind i Folkebevidstheden, og der gjøres Foranstaltninger mod den. (Birck). I Ørskog Distrikt vinder Sygdommen stadig Udbredelse. Tiltrods herfor og tiltrods for, at Smitteforholdene ved alle Leiligheder, baade privat og offentlig, forklares, giver ikke overdreven Smittefrygt sig paa nogen Maade tilkjende. Der forlanges dog nu af Enkelte Desinfektion efter afdøde Tuberkulose, ligesom der ofte forlanges Sikkerhed for, at Lægdslimmer, som er paa Omgangslægd, ikke lider af Sygdommen. (H. G. Holst). I Nordre Søndmør er Tuberkulose fremdeles hyppig. Almuen kjender godt dens Smitsomhed og tager sig iagt for den. Nogen Smittepanik har Distriktslægen ikke opdaget hverken i Aalesund eller paa Landet. (Lorentzen). I Ytre Romsdal og Sundalen Distrikter synes ikke Sygdommen i Aarets Løb at være tiltaget. I Surendalen Distrikt krævede Lungetuberkulosen et forholdsvis stort Antal Ofre. Sygdommens Smitsomhed gaar dog mere og mere op for Folket, saa større Forsigtighed vises i mange Retninger, f. Ex. ved Auktioner efter Døde af

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Vestre Søndmør	381	6	200	32	3	2	1	-	-
Indre —	226	8	144	22	3	2	3	-	-
Østre —	174	2	81	7	1	-	2	-	-
Ørskog	192	-	119	11	4	1	2	-	-
Nordre Søndmør	673	17	343	64	2	5	7	1	-
Aalesund By	383	9	192	52	1	3	2	1	-
Bygder	290	8	151	12	1	2	5	-	-
Ytre Romsdal	458	15	241	26	3	1	1	1	-
Molde By	38	1	24	1	1	-	-	-	-
Bygder	420	14	217	25	2	1	1	1	-
Indre Romsdal	250	8	162	15	3	1	1	-	-
Søndre Nordmør	735	15	375	61	5	3	8	1	-
Kristiansund By	350	7	180	34	3	1	4	1	-
Bygder	385	8	195	27	2	2	4	-	-
Sundalen	134	-	72	3	-	-	3	1	-
Surendalen	202	5	113	16	3	-	1	1	-
Nordre Nordmør	317	3	127	18	3	-	7	1	-
Romsdals Amt	3742	79	1977	275	30	15	36	6	-
Deraf i Byer	771	17	396	87	5	4	6	2	-
— Bygder	2971	62	1581	188	25	11	30	4	-

Tæring, ligesom ogsaa Desinfektion og Rengjøring paa mange Steder nøie gennemføres. (A. Smith).

Et dødelig forløbende Tilfælde af **Chorea** hos en ung Pige omtales fra Nordre Nordmør Distrikt. Hun havde gennemgaaet en let Gigtfeber i Hændernes Led i Midten af Februar. 1 Maaned efter fik hun voldsomme choreatiske Kramper, saa hun ikke fik et Øiebliks Ro, endsige Søvn, og Døden indtraadte noksaa hurtigt. (Herlofsen).

I Sundalen Distrikt iagttoges et Tilfælde af **fremmed Legeme** i **Lungen** hos en Kone i Øksendalen. Hun havde været syg og hostet 1 Aars Tid og troede selv, at hun havde Tæring. Ved Lægens Besøg og Undersøgelse fandtes fysikalske Tegn paa en Infiltration ved høire Lunges Basis. Ved næste Besøg 8 Dage efter berettede hun, at hun under et voldsomt Hosteanfald i det rigelige Slim havde følt en haard Klump, der viste sig at være et fladt Benstykke, omtrent 2½ Cm. langt og omtrent 1 Cm. bredt. Hun erindrede nu, at hun for omtrent 1 Aar siden havde faaet en Madbid i Vrangstruben, hvorunder hun fik et stærkt Hosteanfald med Kvælningsfønnelse, der dog snart gik over. Sandsynlig har Madbiden indeholdt Benstykket, der har passeret ned i Lungen og foranlediget Betændelsen der. (Hornemann).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Moder.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Jtilstrækkelige Veer	44	-	²⁾ 39	5	1	1	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	3	-	2	1	1	1	-	1	1	-	-
Barselkrampe	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	1	¹⁾ 1	1	1	2	-	2	-	-	-	-
Jeftergivelige Fødselsdele	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Stort Fosterhoved	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Lverleie	-	-	-	-	4	3	1	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	59	1	49	11	9	6	3	1	1	1	1
	60		60			9					

¹⁾ Dødsårsag: Blødning. ²⁾ Deraf en 2den Tvilling, 1ste født (død) ved Naturens Hjælp.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes ialt af Lægerne 72, der fordelte sig saaledes paa Lægedistrikterne: Vestre Søndmør 6, Indre Søndmør 12, Nordre Søndmør 12, Ytre Romsdal 9, Indre Romsdal 7, Søndre Nordmør 16, Surendalen 9, Nordre Nordmør 1. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side. Desuden udførtes i Indre Romsdal en Tangforløsning af en Jordmoder; Indikationen var stort Fosterhoved og Udfaldet godt baade for Moder og Barn. Endvidere omtaler Distriktslægen et Tilfælde, hvor han antager, at om Jordmoderen havde havt Tang, vilde hun kunne have reddet et Menneskeliv. (Chr. Lund).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 190.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 765 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 52,8.

Paa **Barselseng** døde efter Presternes Opgaver 15 Kvinder. Lægerne har opgivet Dødsarsagen for 12 saaledes: Barselfeber 6, Barselkrampe 2, Emboli 1, Blødning 3.

De **hyppigste Dødsarsager** var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	295	94	201
Alderdomssvaghed	285	28	257
Kræft (Cancer og Sarkom).....	110	24	86
Lungebetændelse	108	30	78
Tuberkulose udenfor Lungerne	83	21	62
Akute Katarrher i Aandedrætsorganerne	73	20	53
Hjerneslag	57	19	38
Medfødt Svaghed.....	53	20	33
Organisk Hjertesygdom.....	46	12	34
Kighoste.....	39	7	32

Veirliget synes at have været gennemgaaende ugunstigt. Vinteren var mild, men stormende og regnfuld, Vaaren sen, Sommeren raa og kold, Høsten fugtig; Jordens Udbytte blev lidet, Frugthøsten mislykkedes. Som Exempel paa den milde Vinter anføres af Distriktslægen i Indre Romsdal, at i Januar begyndte Træerne der at sprætte, og Kaprifolien satte Smaablade. (Chr. Lund). Distriktslæge Pærlus leverer for Molde og Distriktslæge Herlofsen for Aure, Nordre Nordmør, meteorologiske Tabeller, der findes optagne paa næste Side.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Nordre Søndmør er Befolkningens økonomiske Forfatning god. Boligerne er for Landdistriktets Vedkommende almindelig store, lyse og rummelige. I Aalesund er der temmelig ofte noget indknebnede og daarlige Boliger, da Husmangelen tildels har været saa stor, at det har været umuligt for Alle at faa Husrum. Der flytter nemlig stadig en hel Del Familier til Byen, dels fra Landet og dels fra Kristiansund,

Meteorologiske lagttagelser i Aure.

	Barometerstand i Millimeter.				Lufttemperatur i Grader C.			Nedbør i Milli- meter.
	Middelstand.		Høiest Stand.	Lavest Stand.	Kl. 3 Efterm. Middel- Temp.	Høiest Temp.	Lavest Temp	
	Kl. 9 M.	Kl. 9 Aften.						
Januar	757,6	757,1	768,8	743,7	3,2	9,0	÷ 7,6	236,9
Februar	752,0	752,1	768,9	732,3	0,5	7,2	÷ 13,5	53,2
Marts	759,1	759,0	778,0	742,6	2,2	6,7	÷ 10,0	64,5
April	763,0	763,5	771,2	742,7	7,7	13,5	÷ 2,0	13,4
Mai	757,7	758,0	772,8	734,8	10,6	15,8	3,0	72,4
Juni	761,7	761,8	771,1	752,0	14,8	22,5	9,0	33,5
Juli	760,1	760,6	770,8	747,5	13,8	18,8	8,0	148,3
August	759,7	760,6	771,0	742,7	14,9	25,0	7,0	64,5
September . . .	761,3	761,2	770,6	748,2	12,0	21,0	2,8	165,3
Oktober	762,1	762,9	771,8	744,8	7,1	11,5	÷ 3,4	143,0
November	756,8	757,0	771,7	734,8	3,2	10,7	÷ 10,0	84,0
December	750,7	750,1	766,2	734,2	1,5	7,0	÷ 5,7	159,1
Hele Aaret . .	758,5	758,7	778,0	732,3	7,6	25,0	÷ 13,5	1238,1
	758,6							

Meteorologiske lagttagelser i Molde.

	Middel- temperatur. C.	Høiest Temperatur.	Lavest Temperatur.	Nedbør i Milli- meter.	Storm- dage.
Januar	+ 3,70	+ 9	÷ 4	351,3	3
Februar	÷ 0,40	+ 9	÷ 11	63,8	1
Marts	÷ 0,80	+ 5	÷ 8	107,5	-
April	+ 4	+ 10	+ 0	25,5	-
Mai	+ 9	+ 11	+ 7	72,6	1
Juni	+ 13,80	+ 18	+ 9	45,1	-
Juli	+ 13	+ 18	+ 8	134,7	1
August	+ 13,45	+ 22	+ 8	75,5	1
September	+ 9,30	+ 17	+ 3	198,8	1
Oktober	+ 3,20	+ 13	+ 3	192,5	-
November	+ 1,10	+ 6	÷ 5	253,5	-
December	+ 1,40	+ 12	÷ 10	97,6	-
Hele Aaret	6,0	12,5	÷ 3,42	1618,4	

og Byggevirksomheden har ikke staaet i Forhold til de Indflyttedes Antal. Afventningen af den nye Bygningslov har tildels været Aarsag hertil. Saavel paa Landet som i Byen lever Folket godt og tilbereder sine Fødemidler noksaa ordentlig. En Undtagelse gjør Fiskerne, der ofte dagevis ligger ude paa Søen i sine Skeiter, og som da hovedsagelig lever paa Kaffe og Smørbrød. (Lorentzen).

Fra Ytre Romsdal anfører Distriktslæge Parelus, at de hygieniske Forhold er noget forskellige i de forskellige Dele af Distriktet, bedre i Inddistriktet, hvor den væsentlige Levevei er Jordbrug, daarligere i den ydre Del, hvor Ernæringen hovedsagelig er Fiskeri, dog intetsteds saa gode, som de kunde og burde være. Sandsen for Renlighed, baade hvad Person og Stel angaar, er i det Hele liden. Levemaaden er i det Hele tarvelig; Kjød bruges altfor lidet, og selv Fisk — i allefald i fersk Tilstand — nydes endogsaa i Fiskedistrikterne mindre, end man à priori skulde tro. Siden Meieribedriften har taget et saa usædvanlig stærkt Opsving, som den har gjort i de sidste Aar, er Brugen af nysilet Melk og Natursmør aftaget i betænkelig Grad; man sælger sit Smør og køber daarlig Margarin i Stedet. Havremelet er afløst af Byg- og Gryn timer. Kaffe bruges meget, Brændevin lidet — dels paa Grund af Totalbevægelsen og dels, fordi det er vanskeligt at faa fat i det; alle Samlag i hele Amtet er nemlig nedvoteret. Ved Stevner til Molde er der dog særdeles megen Beruselse at iagttage; Kvinderne begynder at komme efter ogsaa paa dette Omraade. Boligerne er gennemgaaende for smaa, selv der hvor Husene kan være store nok. Det at bruge egne Soveværelser er vanskeligt at faa gennemført — selv hvor der er Husrum til det. Det er, som om det gjælder at koncentrere saa meget som muligt i ét Værelse. Sandsen for Luftning er minimal, Gaardspladsene skidne og fugtige, og Køkkenmøddinger lige ud for Husdøren er desværre endnu altfor almindelige. Fjøsstellet er lidet rationelt. Gjødselen ligger ude for Luft og Regn. Sultefodring er trods alt endnu for almindelig. De økonomiske Forhold er vistnok gennemgaaende smaa; Lægerekvisitioner paa Fattiggassens Regning særdeles hyppige.

Fra Indre Romsdal anfører Distriktslæge Chr. Lund, at Meieribedriften fremdeles er i Udvikling, og at nye Smaameierier fremdeles stadig oprettes omkring i Bygderne. Sandsen for Træ- og Skogplantning er ogsaa i Tiltagende. Men Befolkningen har endnu ikke lært at indrette sig økonomisk med Hensyn til sit Brænde, idet raa Ved, som oftest lige hjemført fra Skogen, fremdeles hører til Dagens Orden; som oftest hugges den ogsaa for lang. For hyppige Maaltider, navnlig i Aannetiderne, da der spises op til 6 Gange daglig, er man heller ikke endnu kommen bort fra. Smaabørns Pleie lader ogsaa adskilligt tilbage at ønske. Der er blevet holdt Foredrag derom i Sundhedskommissionerne. I det Hele og Store taget synes dog den hygieniske Sands at være i Fremgang. Den økonomiske Evne synes ogsaa at voxe, men har neppe holdt Skridt med de stigende Fordringer og navnlig den stigende Tjener- og Arbeidsløn, saa Landmanden alligevel arbejder under ugunstige Vilkaar; i de senere Aar har der derfor været en Stagnation i det egentlige Opbrydningsarbejde af Nyland. Udvandringen til Amerika er fremdeles almindelig her i Distriktet. Men Adskillige vender ogsaa tilbage med opsparede Pengemidler.

Distriktslæge Hornemann i Sundalen skriver, at Befolkningen i de forskellige Herreder inden Distriktet er temmelig ulig, idet der til Tingvold, der er beliggende i Centrum af Nordmør og ikke langt fra Kristiansund, skei betydelig Tilflytning fra de omliggende Bygder, og Mange flytter derfra, især til Kristiansund. Befolkningen er saaledes noksaa fluktuerende og har ikke noget karakteristisk Særpræg. Det samme er ogsaa, men i mindre Grad, Tilfældet for Ulvundeids Vedkommende; dette Herred udgjør den inderste Del af den lange, smale Halvø, som strækker sig udover mellem begge de Nordmørske Fjorde. Øksendalen og Sundalen derimod er isolerede Fjelddale, hvortil der næsten aldrig sker nogen Indflytning. Racen er derfor bleven temmelig konstant, og der tilføres ikke nyt Blod, hvilket giver sig tilkjende i Folkets baade ydre og indre Habitus. I Sundalen f. Ex. er sikkerlig omtrent hele Bygden en hel stor Familie, idet der i Aarhundreder har fundet Indgiftning Sted inden nogle

oprindelig ganske faa Familier. Som Følge deraf er ikke Befolkningen saa kraftig, som man kunde vente, og der findes foruden megen Anæmi og Chlorose adskillige nervøse Sygdomme og Sindssygdomme. Paa den anden Side er Sundelærerne i enkelte Retninger dygtige Folk, især hvad mekanisk Færdighed og Sport, f. Ex. Jagt og Fiskeri, angaar. I sine gamle Vaner og Skikke og i Gaardsstellet holder de ualmindelig fast paa det gamle, nedarvede, og i alt saadant er de meget konservative. Rimeligvis vil den stadig stigende Meieridrift bidrage meget til at forbedre Fjøsstellet og Jordbruget, og der vises allerede flere Tegn i saa Henseende. Levemaaden er forholdsvis god, men gammeldags og uøkonomisk. Sundalselven (der er en Fortsættelse af Driva, efterat den har passeret Opdal) er i sin Helhed bortforpagtet til Laxefiskeri og indbringer aarlig ca. Kr. 16 000 i Forpagtningsafgift. Hertil kommer en næsten lige saa stor Sum, som de fiskende Engelskmænd forbruger paa forskjellig Maade i Bygden. Men trods denne store Extraindtægt er ikke Bøndernes økonomiske Stilling bedre. Disse let erhvervede Penge gaar lige saa let, som de kommer. Og Adgangen til at konsumere sine Indtægter lettes alt for meget ved den store Mængde Landhandlerier, hvor der sælges en Masse værdiløst Kram af al muligt Slags for ikke at tale om Sukkertøi, Chokolade etc., som i den sidste Tid indføres i Mængde. Desuden bruges Kaffe i stor Maalestok, og efter en Opgave, Distriktslægen har faaet, omsættes der i Sundalens Herred for et Par og tyve Tusen Kroner i Kaffe om Aaret, hvilket gennemsnitlig udgjør Kr. 12,00 pr. Individ. Siden Oprettelsen af Meierier er det gaaet her, som andre Steder, at Folk ikke synes, de har Raad til at bruge Melk og Smør i Husholdningerne, hvorimod de for Kontanter køber Kaffe, Sirup og Margarin istedet. Resultatet bliver en daarlig Ernæring og deraf følgende Fordøielessygdomme. Drik ser man i sin Almindelighed ikke ret meget af, og Afholdssagen har mange Tilhængere i de fleste Herreder, dog mindst i Sundalens Herred, hvor der — saa at sige — er en fast Stok af Drikkebrødre fra tidligere Tider, som benytter enhver Anledning til at tage sig en Rus.

I Surendalen Distrikt har Opførelsen af mange Meierier med deraf følgende let Melkeafsætning gjort, at der aarlig bygges nye, gode Fjøsbygninger rundt omkring med ikke smaa Fremskridt, hvad Renlighed angaar. Dette i Forbindelse med de af Landbrugsforeningerne udsendte Lærere, som i Aarets Løb fra Gaard til Gaard har undervist i fornuftigt Fjøsstel, virker adskilligt tilbage paa Renlighedssandsen i det Hele, som gjør stadige Fremskridt inden Distriktet. Nogen Forbedring i Næringsmidlernes Beskaffenhed lader sig dog neppe paaavise, saa meget mere, som al nysiet Melk gaar til Meierierne, og kun den separerede bruges i Husene. Især for Smaabørns Vedkommende maa dette ansees uheldigt. Kaffe nydes derimod i store Mængder af Store og Små. Forbruget af Brændevin er forholdsvis lidet; de forskjellige Afholdsforeninger udfolder ikke liden Virksomhed. (A. Smith).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Amtets **Sygehus** ligger i Molde. I Aalesund findes et lidet, tarveligt Sygehus, nærmest for Byens Fattige, ligesaa findes et Lazaret for smitsomme Sygdomme samt en liden Privatklinik. Reknes Sanatorium for Tuberkulose ligger ved Molde.

Badeindretninger findes som før i Aalesund og Molde (Søbad). I Indre Romsdal findes paa Veblungsnes et lidet Karbad (indrettet hos en Farver) med Tilskud af Ølsamlaget. I Aarets Løb toges der henved 300 Bad.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Romsdals Amt.....	73	2973	26
Vestre Søndmør.....	¹⁾ 2	310	1
Indre —	²⁾ 6	212	1
Østre —	³⁾ 3	140	-
Ørskog.....	⁴⁾ 1	184	-
Nordre Søndmør	⁵⁾ 17	620	9
Ytre Romsdal	⁶⁾ 10	338	6
Indre —	⁷⁾ 4	241	-
Søndre Nordmør	⁸⁾ 17	558	6
Sundalen	⁹⁾ 3	101	1
Surendalen.....	¹⁰⁾ 4	198	1
Nordre Nordmør	¹¹⁾ 6	71	1

¹⁾ Ulstein 1, Sand 1. ²⁾ Volden 3, Ørsten 3. ³⁾ Stranden 2, Sunnelven 1. ⁴⁾ Skodje 1.
⁵⁾ Aalesund 16, Borgund 1. ⁶⁾ Molde 3, Bolsø 1, Bud 1, Akerø 1, Frænen 2, Sandø 1,
Vestnes 1. ⁷⁾ Grytten 1, Vø 1, Eid 2. ⁸⁾ Kristiansund 9, Kvernes 1, Eide 2, Gjemnes 1,
Frei 1, Strømsneset 2, Grip 1. ⁹⁾ Sundalen 1, Øksendalen 1, Tingvold 1. ¹⁰⁾ Surendalen 1,
Stangvik 1, Aasgaard 1, Rindalen 1. ¹¹⁾ Aure 2, Valsøfjorden 1, Edø 1, Halse 1.

Kvaksalveruvæsen. I Nordre Søndmør Distrikt skal enkelte Kvaksalvere saavel i Aalesund som paa Landet have ikke saa lidet at bestille. (Lorentzen).

XVI. Søndre Trondhjems Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km².	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		18606,24	123 750	61	7	85	48
1. Trondhjems Stads- fysikat	Trondhjem, Kjøbstad	35,24	28 792	30	6	29	-
2. Strinden		686,80	12 066	1) 6	-	7	7
	Strinden	138,23	4 321	5	-	2	2
	Malvik	182,41	2 499	-	-	1	1
	Klæbu	209,63	970	-	-	1	1
	Tilder		541	-	-	1	1
	Byneset	78,05	1 906	-	-	1	1
	Leinstranden	46,54	1 132	-	-	1	1
	Buviken	31,94	697	-	-	1	1
3. Selbu	Selbu	2 545,04	5 421	1	-	2	2
4. Røros		3 439,17	6 111	3	1	4	3
	Røros med Bergstaden } Røros	1 900,45	4 075	3	1	3	2
	Aalen	696,72	1 756	-	-	1	1
	Til Røros Prestegjæld og Røros Lægedistr. hører ogsaa en Del af Tolgen Herred af Hedemarkens Amt . .	842,00	280	-	-	-	-
5. Guldalen		2 972,67	12 973	3	-	8	8
	Melhus	118,91	2 260	1	-	1	1
	Flaa	127,30	591	-	-	1	1
	Hølandet	168,33	1 074	-	-	1	1
	Horg	290,12	2 193	-	-	1	1
	Støren	266,15	1 856	2	-	1	1
	Budalen	350,45	595	-	-	1	1
	Singsaas	695,94	1 569	-	-	1	1
	Soknedalen	434,74	1 931	-	-	1	1
	Holtaalen	521,63	904	-	-	1	1
6. Opdal		2 805,14	5 275	2	-	4	4
	Opdal	2 398,80	4 013	1	-	2	2
	En Del af Rennebu (søn- denfor Vangsgraven)	209,70	734	-	-	1	1
	Til Opdal Lægedistrikt hører derhos Inset Annex til Kvikne af Hedemarkens Amt . .	196,04	528	1	-	1	1

1) Distriktslægen bor i Trondhjem.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
7. Orkedalen		1 943,59	14 439	4	-	12	6
	Børsen	309,49	2 170	1	-	2	2
	Børseskognen		1 365	-	-	-	-
	Orkedalen		6 115	2	-	5	2
	Meldalen		3 109	1	-	3	1
	Rennebu (den til Opdal Distrikt hørende Del fraregnet)	527,63	1 680	-	-	2	1
8. Hitteren		921,83	9 669	2	-	6	6
	Hitteren	433,72	2 525	1	-	2	2
	Frøien	243,76	4 671	1	-	2	2
	Fillan	244,35	2 473	-	-	2	2
9. Hevne	Hevne	1 090,46	5 153	2	-	2	2
10. Ytre Fosen		656,88	9 877	2	-	3	2
	Bjugn	460,15	4 739	1	-	1	1
	Ørlandet	71,67	3 628	1	-	1	-
	Jøssund	125,06	1 510	-	-	1	1
11. Indre Fosen		814,24	7 527	4	-	4	4
	Stadsbygden	135,77	1 887	-	-	1	1
	Rissen	503,53	4 212	2	-	2	2
	Agdenes	174,94	1 428	1	-	1	1
12. Nordre Fosen ...		1 733,74	7 255	2	-	4	4
	Roan	750,04	2 105	1	-	1	1
	Osen		1 605	-	-	1	1
	Stoksund		1 116	-	-	1	1
	Aa		2 429	1	-	1	1

Sundhedstilstanden synes at have været god. Mæslinger optraadte epidemisk i de fleste Landdistrikter. Rosen, Kighoste og akutte Katarrer i Aandedrætsorganerne forekom noget hyppigere end Aaret forud; af de fleste andre epidemiske Sygdomme, men fornemmelig af Skarlagensfeber, Influenza og akut Diarré anmeldtes derimod betydelig færre Tilfælde. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 10 832 med 386 Dødsfald mod henholdsvis 13 852 og 375 i 1897.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 180 eller 16,7 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (130 600). I 1897 var Dødeligheden 16,5 pro mille.

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til Tabellen paa Side 200 og 201, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** er ialt anmeldt 43 Tilfælde, hvoraf 12 dødelige (27,9 pCt). I Trondhjem forekom 21 tildels temmelig ondartede Tilfælde; 18 af disse tilligemed 7 fra Landdistrikterne behandledes paa det kommunale Sygehus. De fra de øvrige Lægedistrikter anmeldte Tilfælde var sporadiske, og Smittekilden kunde som Regel ikke opdages. I Ytre Fosen optraadte det ene af de der forekommende 2 Tilfælde hos en Soldat, som kom syg hjem fra Exercitie paa Stjerdalshalsen.

Af **Cerebrospinalmeningit** iagttoges 2 Tilfælde hos voxne Mænd; 1 behandledes paa Sygehuset i Trondhjem samt 1 dødelig endende i Røros Distrikt.

Af **Skarlagensfeber** iagttoges 133 Tilfælde. 70 af disse forekom i Trondhjem, hvor 22 behandledes paa Sygehus; der var dog utvivlsomt adskillig flere Angrebne, fornemmelig i Byens Udkanter, hvor Børnene tildels gik oppe og ude under Sygdommen. I de andre Lægedistrikter optraadte der kun spredte Tilfælde. Dødeligheden blandt de anmeldte var 4,5 pCt.

Mæslinger optraadte epidemisk i næsten alle Distrikter, fornemmelig i Aarets første Halvdel, og var en Fortsættelse af den i forrige Aar begyndte Epidemi. Som Regel havde Sygdommen et mildt Forløb, hvorfor der, uagtet den mangesteds forekom i saagodtsom hvert Hjem, kun er anmeldt forholdsvis faa Tilfælde. I Modsætning hertil berettes der fra Røros, Hitteren og Ytre Fosen, at alvorlige Eftersygdomme ikke hørte til Sjeldenhederne, og at der herved i de 2 førstnævnte Distrikter foranledigedes adskillig Dødelighed blandt Børn. Der er ialt opført 1 063 Tilfælde, hvoraf 27 dødelige (2,5 pCt). I Trondhjem og paa Hitteren iagttoges kun nogle faa Tilfælde i Aarets Begyndelse, da Epidemien her paa det Nærmeste var ophørt ved Udgangen af 1897. Fra Selbu opgives kun 2 Tilfælde; Smitten var her indbragt fra Nabo-bygden; de Angrebne var voxne Personer, som itide interneredes. I Orkedalen holdt Sygdommen sig hele Aaret igjennem.

Af **Difteri** er ialt anmeldt 237 Tilfælde, med 23 Døde (9,7 pCt.); i 6 Tilfælde var Døden dels indtruffet, før Læge kom tilstede, dels var denne først tilkaldt, efterat Sygdommen havde varet flere Dage. Blandt 54 i Trondhjem anmeldte Tilfælde havde 15 Baciller i Svælget uden kliniske Sygdomstegn, hvorefter Antallet af kliniske Tilfælde kun var 39. 51 indlagdes paa Lazaret. Ved ethvert Tilfælde af Difteri foretoges der fremdeles bakteriologiske Undersøgelser af Husstandens øvrige Medlemmer, og dette ledede ofte til Internering af Personer, der viste sig at huse Baciller. Desinfektionen blev som vanlig ved denne Sygdom udført ved Vaskning med Lysolopløsning, medens Klæder og Lignende desinficeredes ved Damp. (Böckman). I Selbu indtraf 1 Tilfælde paa en af de øverste Fjeldgaarde i Tydalen; Barnets Fader, der var Grubearbejder, syntes at have bragt Smitten hjem. I Røros optraadte Sygdommen noksaa almindelig spredt over det hele Aar. I Guldalen indtraf, foruden nogle spredte Tilfælde i Horg, Støren og Singasaas, 7 paa Gaarden Lille-Fuglaas i Hølandet. I Orkedalen har Befolkningen Respekt for Sygdommen, og Naboerne paaser, at der sker betimelig Anmeldelse af mistænkelige Tilfælde, og at Isolationen overholdes. Man er ogsaa nu meget mere tilbøielig end før til at hente Læge, da man har fuld Tillid til Serumets helbredende Virkninger. Om Midlets Værdi som Profylaktikum er Menerne blandt Lægerne inden Distriktet delte. (J. Hoffmann). I Ytre Fosen forekom et Par smaa Epidemier i Jæssund, samt i Skjørn Sogn af Bjugn. I Indre Fosen blev Sygdommen i Aarets Begyndelse overført fra Gaarden Ekset i Stadsbygden, hvor der i Slutten af foregaaende Aar var forekommet et dødelig endende Tilfælde, til Hermsted i dette Herreds Markabygd;

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	1		2	
	Tilfælde.	Dødsfald.														Trond- hjems Stads- fysikat.	Strinden.		
																		Tilf.	Dsf.
Tyfoidfieber	43	12	43	7	1	4	1	1	-	6	6	4	7	1	5	21	5	4	1
Cerebrospinalmeningit . . .	2	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber	133	6	132	8	3	5	8	4	29	11	8	11	8	12	25	70	3	11	-
Mæslinger	1063	27	1062	105	139	239	286	218	32	18	11	2	-	8	4	17	-	35	1
Difteri (Croup)	237	23	237	28	30	19	19	22	22	31	13	14	11	18	10	54	4	15	4
Blodgang	9	1	9	2	-	-	-	3	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-
Barselfeber	38	8	38	4	3	1	5	5	3	5	3	-	1	5	3	5	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	34	12	31	1	3	3	2	2	3	3	2	3	3	5	1	-	-	-	-
Rosen	202	5	202	19	19	27	16	21	21	20	15	15	11	9	9	83	4	8	-
Røde Hunde	90	-	90	-	4	17	20	23	16	-	3	4	2	-	1	85	-	-	-
Vandkopper	48	-	48	4	-	13	4	3	8	-	1	1	1	7	6	24	-	6	-
Kusma	60	-	60	12	9	15	11	6	2	-	1	-	-	2	2	4	-	-	-
Kighoste	342	26	342	21	17	26	19	37	42	31	22	21	36	36	34	217	14	65	1
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	5225	118	5167	593	536	702	677	587	393	208	163	204	259	379	466	3124	52	311	2
Influenza	408	1	408	61	66	81	58	33	34	12	7	6	5	14	31	30	-	1	-
Lungebetændelse	867	86	867	91	69	142	135	128	85	45	29	16	26	48	53	277	30	63	3
Pleurit.	316	10	316	18	20	30	29	26	31	32	33	23	24	29	21	75	3	26	-
Gigtfeber	266	2	266	21	23	34	30	26	35	22	13	12	13	17	20	128	1	8	-
Akut Diarré (Kolerine). . .	1434	46	1433	138	108	92	121	63	94	145	153	115	137	137	130	917	25	47	2
Skjørbug	4	-	4	1	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Pemfigus hos Nyfødte . . .	11	2	10	1	-	4	1	1	1	-	-	-	-	-	2	7	2	2	-
Tilsammen	10832	386	10767	1136	1051	1455	1442	1209	852	590	484	451	544	727	826	5139	144	604	14

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne.																			
	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
	Selbu.		Roros.		Guldalen.		Opdal.		Orkedalen.		Hitteren.		Hevne.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	6	3	6	2	-	-	3	1	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	2	-	7	-	8	-	14	1	2	-	-	-	4	-	7	1	8	1
Mæslinger	2	-	644	4	66	2	42	-	92	1	17	9	32	2	37	1	66	6	13	1
Difteri (Croup)	1	-	45	4	20	2	-	-	28	3	2	1	1	-	40	4	11	1	20	-
Blodgang	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	2	-	15	1	4	1	-	-	5	4	1	-	2	1	2	-	-	-	2	-
Pyæmi, Septhæmi	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	7	2	8	2	3	1	1	1	11	2
Rosen	11	1	25	-	12	-	7	-	20	-	10	-	9	-	12	-	4	-	1	-
Røde Hunde	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Vandkopper	2	-	7	-	-	-	-	-	3	-	3	-	1	-	-	-	1	-	1	-
Kusma	-	-	49	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Kighoste	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	44	11	-	-	4	-	8	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	54	3	712	4	214	8	32	2	234	20	106	11	138	3	73	6	121	5	106	2
Influenza	-	-	199	1	6	-	26	-	33	-	9	-	25	-	18	-	19	-	42	-
Lungebetændelse	16	2	159	5	72	13	14	-	77	9	14	3	59	2	31	5	22	6	63	8
Pleurit	2	-	41	1	31	-	8	-	39	2	32	2	16	1	20	1	10	-	16	-
Gigtfeber	7	-	24	-	22	-	6	1	21	-	7	-	22	-	6	-	8	-	7	-
Akut Diarré (Kolerine)	17	-	209	2	52	3	14	-	49	2	36	4	23	-	17	2	37	6	16	-
Skjørbug	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	115	6	2138	26	522	32	157	3	626	47	290	43	345	11	270	20	317	26	309	14

senere optraadte den hos en Nabofamilie paa Ekset. I Rissen behandledes i November nogle Tilfælde i Skaugdalen; da Halsesygge var meget udbredt i Grænden, og Børn fra det smittede Hus havde været paa Skolen flere Dage, før Sygdommen anmeldtes, blev Skolehuset desinficeret og holdt lukket i 8 Dage; et Par Tilfælde paa Falbakken i samme Maaned var sandsynlig foranlediget ved Smitte fra Skaugdalen. (Knutssøn). I Nordre Fosen forekom Difteri paa 4 Gaarde inden 3 af Distriktets Herreder; Smitten var sandsynlig til alle Steder indført fra Trondhjem.

Af **Rosen** er anmeldt flere Tilfælde end sædvanlig. I det Hele taget, berettes der fra Selbu, viste der sig i Vintermaanederne og udover Vaaren en stor Tilbøielighed til Betændelser med Lymfangiter og Flegmoner ved Beskadigelser, som ellers ikke pleier at medføre nogen Ulempe. Antallet af Panaritier tildels meget slemme, med Udbredelse opover Extremiteten, var derhos meget stort. Der syntes at være en ren Invasion af pyogene Kokker udover Bygderne. Heldigvis blev dog ingen Barselkone antastet i den Tid. Jordmødrene blev tilholdt streng Renlighed og saavidt mulig Antiseptik, ligesom ogsaa i Sundhedskommissioner og privat Opmærksomheden blev henvendt paa dette Forhold, hvad der syntes at frugte saameget, at de fleste Tilfælde kom nogenlunde tidlig under Behandling. (H. F. Holst). Ogsaa i Indre Fosen forekom Flegmoner hyppig.

Af **Vandkopper** iagttoges kun faa Tilfælde. De optraadte epidemisk i Begyndelsen af Aaret i Bjugn (Ytre Fosen).

Kighoste havde ikke liden Udbredelse i Trondhjem og Strinden; i Hitteren, særlig paa Frøien, var Sygdommen epidemisk i Aarets sidste Halvdel.

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne forekom noget hyppigere end almindelig.

Det anmeldte Antal Tilfælde af **Influenza** under denne Epidemi var lavere end i noget tidligere Aar af denne Influenzaperiode. Fra Hevne anføres, at Sygdommen i det Hele havde et godartet Præg, men dog vistnok var mere udbredt, end man kan domme efter de faa Tilfælde, der kom under Behandling; i Almindelighed søgtes der ikke Lægehjælp for den, før Komplikationer stødte til. (P. M. Selmer).

Gigtfeber forekom temmelig hyppig i Selbu, hvor denne Sygdom ellers er noksaa sjelden.

Af **akut Diarré** (Kolerine) anmeldtes et betydeligt lavere Antal Tilfælde end i de 2 nærmest foregaaende Aar. Sommerens Kjølighed har sandsynlig havt Indflydelse paa denne Sygdoms mindre hyppige Forekomst.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** er ialt anmeldt 11 Tilfælde. 7 af disse, hvoraf 2 dødelige, forekom i Trondhjem; kun mellem 2 af dem syntes der at være nogen Sammenhæng, idet samme Kone havde været behjælpelig ved begge Børns Pleie. (Bøckman).

Af **Fnat** er ialt anmeldt 187 Tilfælde, deraf 80 fra Trondhjem. Da der i Orkedalen ofte er givet Oplysning om Behandlingen af denne Sygdom, udføres den hyppig i Hjemmet, uden at man henvender sig til Læge. (J. Hoffmann). I Indre Fosen bruges som Husraad foruden Graasalve ogsaa Petroleum; Lægehjælp søges som oftest kun for Kloringsmærker og de ofte store Furunkler. (Johs. Kindt). I Ytre Fosen er Sygdommen meget udbredt og vanskelig at blive kvit, da Natteløberi og Sammenstuvning af Folk under Fisket holder den vedlige. (Lundevall). I Hevne og Nordre Fosen derimod angives den nu at have liden Udbredning og at være i betydeligt Aftagende.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilsammen.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:													
			1		2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
			Trondhjem.		Strinden.		Selbu.	Røros.	Guldalen.	Opdal	Orkedalen	Hitteren.	Hevne.	Ytre Fosen.	Indre Fosen.	Nordre Fosen
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	23	-	17	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	1	1	-
Syfilis, konstitutionel.	78	5	70	5	-	-	-	2	1	1	1	-	-	-	2	1
— hereditær	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorré og Uretrit . .	441	-	337	-	6	-	8	6	9	3	17	8	7	29	9	2

I Trondhjem finder Kontrollen med de Prostituerede fremdeles blot Sted i Navnet. Der møder i Regelen ingen op til Visitationerne, og Politiet anser sig ude af Stand til at faa dette Forhold forandret. Syfilis, der i Løbet af de to foregaaende Aar havde aftaget, er atter tiltaget ikke saa lidet. (Bøckman).

Om et Tilfælde af **Kviksølvforgiftning** meddeles Følgende fra Selbu: I en fattig Familie havde Husfaderen i Vinter en Dag lavet Graasalve af omtrent 50 Gram Kviksølv, som han med meget Stræv havde udgnedet i smeltet Fedt; hele Portionen blev om Aftenen indsmurt paa ham selv, Kone og 9 Børn (for at fordrive Lus), idet han smurte en Del paa Kroppen og en Del paa Sengklæderne. Alle laa i samme Stue, der var stærkt opvarmet. Om Natten blev Alle heftig syge med Skjelven, Smerter i Kardia, Kvælningsfølelser, Diarré og Brækninger, hvortil senere kom Stomatit. Dagen efter døde de to mindste Børn ($\frac{1}{2}$ og 2 Aar gamle). Uagtet Lægen allerede ved første Besøg stillede Spørgsmaal om Muligheden af nogen Metalforgiftning, fik han først ved det 3die Besøg og efter alvorligt Pres Oplysning om Sammenhængen, idet Manden undskyldte sig med, at han i Fremmedes Nærvær — Skydsen var tilstede — generede sig for at lade komme for Dagen, at de havde været saa lusede, og heller ikke havde han tænkt sig, at Sygdommen kom fra Salven. Som Følge heraf blev Alle liggende i 3 Dage i de samme indsmurte Klæder. Efterat der ved velvillig Hjælp fra Bygdens Folk i en Fart var tilveiebragt Ombytte for Alle, og efterat Vadskning og Luftning var foretaget, bedredes de Syge, men Sygdommen sad dog igjen i flere Uger hos Enkelte, især var Manden slemt medtaget af Dyspepsi og Anæmi. (H. F. Holst).

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 18,4 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom foraarsagede Dødsfald og 24,0 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Trondhjem By var Forholdet henholdsvis 20,5 pCt. og 27,2 pCt. og for Bygderne 17,3 pCt. og 22,3 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. Som det af ovenstaaende fremgaar, har Dødsfaldene af denne Sygdom været ualmindelig talrige i Trondhjem By. Og sees der hen til Dødeligheden af samtlige tuberkuløse Sygdomme, har denne været 4,7 pro mille af Befolkningen og 27,8 pCt. af samtlige Dødsfald. Denne større Tuberkulosedødelighed kunde man være tilbøielig til at tilskrive

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Trondhjems Stadsfysikat	585	120	144	441
Strinden	48	4	14	34
Selbu	46	5	6	40
Røros	117	9	26	91
Guldalen	115	23	32	83
Opdal	3	-	3	-
Orkedalen	288	62	47	241
Hitteren	130	28	43	87
Hevne	67	11	11	56
Ytre Fosen	118	20	20	98
Indre —	59	10	26	33
Nordre —	80	13	14	66
Søndre Trondhjems Amt.	1656	305	386	1270
Deraf i By	585	120	144	441
— - Bygder	1071	185	242	829

forrige Aars Mæslingeepidemi; dette kan imidlertid neppe antages, da Dødeligheden af tuberkulose Sygdomme i Aldersklasserne under 15 Aar ikke var synderlig større end vanligt; Forholdet maa snarere henføres til de Uregelmæssigheder, der følger med forholdsvis smaa Tal, og saadanne Svingninger har ogsaa vist sig tidligere, f. Ex. i 1894, da Dødeligheden af Tuberkulose ligeledes var stor. Kampen mod Sygdommen blev ledet i samme Spor som de foregaaende Aar, idet der saavidt muligt førtes Eftersyn med, at der i Værksteder, Forretningslokaler, Skoler o. s. v. anbragtes Spyttbakker, og at disse holdtes i ordentlig Stand. Derhos blev der foretaget Desinfektion af Klæder og Sygeværrelse, naar en Tæringspatient døde eller indlagdes paa Sygehus. Der foretoges ialt i Aaret 109 Desinfektioner i saadan Anledning. Derimod blev der blot i et Par Tilfælde efter Vedkommendes Ønske foretaget Desinfektion efter Fraflytning. (Bøckman). I Selbu syntes Forstaaelsen af Tuberkulosens Smitsomhed at blive mere almindelig og ophjælpes ikke lidet ved Tuberkulinundersøgelser af Kvæget, men Forsigtighed var dog vanskelig at faa gennemført; dertil var Uvanerne og Mangelen paa Renlighed for indgroet. (H. F. Holst). I Orkedalen forekom Lungetæring hyppig og syntes at tiltage i Udbredning. Det samme var Tilfælde i Hevne, hvor man dog først i de sidste Par Aar har faaet Følelsen heraf. Sygdommens Smitsomhed havde Folk god Rede paa, og det kunde mangen Gang volde overmaade store Vanskeligheder at faa saadanne Syge bortsat til Fattigforpleining. Efter saadanne Syges Død forlangtes Desinfektion. (P. M. Selmer). I Nordre Fosen var det især blandt Befolkningen paa Øerne og i det Hele nærmest Kysten, hvor de hygieniske Forhold var slettest, at Tuberkulosen syntes at være i Tiltagende. Frygt for Smitte var lidet udbredt. (J. Wallace). Ihvorvel Tuberkulose ogsaa forekom jevnt udbredt i Indre Fosen, havde man dog ikke der Indtryk af, at den var i Tiltagende. Dog søgtes der nu hyppigere Lægehjælp end tidligere, ialfald for Lungetuberkulosens Vedkommende, efterat Kundskaben om Sygdommens Væsen og dens Helbredelighed paa et tidligt Stadium var kommet ind i Folks Bevidsthed. (Johs. Kindt).

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	ded- fødte.	ialt	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Trondhjems Stadsfysikat	1047	46	603	128	9	1	11	-	-
Strinden	406	8	241	60	4	-	3	-	-
Selbu	144	3	82	8	1	-	5	-	-
Røros	227	7	109	16	3	1	1	1	-
Guldalen	352	7	231	18	4	-	3	2	-
Opdal	122	3	78	9	-	-	1	-	-
Orkedalen	399	12	264	29	2	4	7	3	-
Hitteren	313	8	170	32	2	1	16	-	1
Hevne	140	2	80	11	2	1	-	-	-
Ytre Fossen	263	5	138	19	2	2	-	-	-
Indre —	230	3	98	31	2	-	-	-	-
Nordre —	204	5	100	18	2	1	4	-	-
Søndre Trondhjems Amt ¹⁾	3821	109	2180	376	33	11	55	7	1
Deraf i By	1047	46	603	128	9	1	11	-	-
— - Bygder	2774	63	1577	248	24	10	44	7	1

¹⁾ I Summen for Amtet er ikke medregnet de Tal, der falder paa de til Røros og Opdal Distrikter hørende Dele af Hedemarkens Amt.

Af **Spedalske** fandtes ved Aarets Udgang 3 bosat i Trondhjem; af disse var 1 ny tilkommet i Aarets Løb; Isolationen i deres Hjem var upaa-klagelig. Det eneste Tilfælde af denne Sygdom i Selbu blev i Aarets Løb indlagt paa Pleiestiftelsen. I Orkedalen var 2 hjemmehørende i Børsen; i Hevne var der ligeledes 2; i Indre Fosen er der tilkommet en Kvinde i Rissen. Der hørtes jevnlig Klager over, at enkelte Spedalske, særlig de med aabne Saar, ikke iagttog den nødvendige og paabudte Forsigtighed, ligesom Smittefrygten syntes at være meget liden, om den overhovedet var tilstede, hos den Spedalskes egen Husstand. (Knutssøn). I Nordre Fosen iagttoges et nyt Tilfælde hos en 30 Aar gammel Mand i Roan, erhvervet ved Smitte fra en Person udenfor Slægten. I den Syges egen Slægt fandtes intet Tilfælde af Lepa. (J. Wallace).

Kardialgi. Blodmangel hos den yngre Slægt og Fordøielsesbesværigheder hos den ældre fandtes særdeles hyppig i Selbu. (H. F. Holst). I Nordre Fosen forekom Blegst, Anæmi og Fordøielsessygdomme ret almindelig i dette Aar, da Fortjenesten blandt Fiskerbefolkningen var daarlig og Kosten derfor slet. (J. Wallace).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Hitteren var der for fremmede Kommuner bortsat 10 Sindssyge, fornemmelig paa Øen Uttian i Frøien, hvor 3 Gaardbrugere tog imod saadanne Syge.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.		Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perforation.	Exviseration.	Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Børn.		Mødre.	Moder.	Mødre.	
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Død.
Utilstrækkelige Veer	45	¹⁾ 42	²⁾ 4	-	-	2	³⁾ 2	⁴⁾ 2	-	-	-	-
Bækkensneverhed	5	4	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	3	3	-	-	-	-	⁵⁾ 1	-	-
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	⁶⁾ 1
Tilsammen	57	53	5	4	4	3	2	3	3	1	9	1
		58					5				10	

¹⁾ 3 Tvillingfødsler; ved den første forløstes fødtes begge Tvillinger levende ved Tang; ved den anden 1ste Tvilling levende ved Udtrækning, kfr. Anm. 3, og 2den Tvilling levende ved Tang. Ved den tredie 2den Tvilling levende ved Tang, om 1ste Intet oplyst. ²⁾ En af disse var 2den Tvilling, om 1ste Intet oplyst. ³⁾ En 1ste Tvilling (2den Tvilling forløstes levende ved Tang, kfr. Anm. 1). En 2den Tvilling (1ste Tvilling forløstes død ved Udtrækning, kfr. Anm. 4). ⁴⁾ En 1ste Tvilling (2den Tvilling forløstes levende ved Udtrækning; kfr. Anm. 3). ⁵⁾ Dødsarsag: Dystoki. ⁶⁾ Dødsarsag: Barsel-feber.

Af Læger udførtes 81 **obstetriciske Operationer**, hvis Indikation og Udfald vil sees af Tabellen paa foregaaende Side; deraf udførtes i Trondhjem 48, Strinden 2, Selbu 1, Røros 4, Guldalen 4, Orkedalen 6, Hitteren 5, Hevne 2, Ytre Fosen 5, Indre Fosen 3, Nordre Fosen 1.

Benyttelsen af **Jordmoderhjælp** var i Tiltagende i Selbu. For et Par Aar siden indtraf et dødelig endende Tilfælde af Barselfeber, hvor en Hjelpekone havde gjort et Indgreb; dette har indjaget Skræk. De 2 Jordmødre bistod i Aarets Løb ved tilsammen 54 Fødsler, deraf i Selbu 35 og i Tydalen 19 (1 Sædeleie, 2 Ansigtsleier, Resten Isseleier. 2 Tvillingfødsler). — I Distriktet forekom især i Vintermaanederne en paaafaldende Mængde **Aborter** og **Uterinblødninger**. Om dette var en Tilfældighed, eller om der laa en eller anden almenvirkende Aarsag til Grund herfor, var det ikke muligt at faa Rede paa. (H. F. Holst).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 205.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1641 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100: 57,1.

Efter Presternes Opgaver **døde paa Barselseng** 11 Kvinder; efter Lægernes Opgaver 16 af følgende Aarsager: Barselfeber 8, Barselkrampe 5, Emboli 1, Blødning 1, Dystoki 1.

De hyppigste **Dødsarsager** var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		By.	Bygder.
Lungetuberkulose	305	120	185
Alderdomssvaghed	209	48	161
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	118	52	66
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne..	113	43	70
Kræft (Cancer og Sarkom)	106	33	73
Lungebetændelse ..	86	30	56
Hjerneslag	74	31	43
Organisk Hjertesygdom	68	29	39
Medfødt Svaghed	50	13	37
Akut Diarré (Kolerine)	46	25	21

Veirliget. Vinteren skildres som usædvanlig mild; i de indre og høiere liggende Dele af Amtet regnede det endog gjentagne Gange, hvilket ellers ikke pleier at hænde ret ofte paa den Aarstid; langs Kysten var det jevnlig stormende og ustadigt. Sommeren var kjølig og raa, om end uden nogen særdeles betydelig Regnmængde. Høsten derimod var meget fugtig og regnfuld. Paa Røros var Aarets Middeltemperatur $\div 0,17$ mod $+ 0,18$ i 1897 og $+ 0,94$ i 1896; Opgaverne for de enkelte Maaneder vil sees af den paa næste Side indtagne Tabel. Den gennemsnitlige Middeltemperatur for de sidste 14 Aar har været $\div 0,2$. Resultatet af de meteorologiske Iagttagelser ved Stationen i Trondhjem vil sees af Tabellen paa næste Side. — I Almindelighed foregik alt Aannearbeide med meget Besvær, og Alt modnedes sent. Hø og Korn blev som Regel mindre godt bjerget; det sidste kjørtes endog mange Steder grønt ind og blev saaledes ikke skikket til Menneskeføde; paa sine Steder blev det endog staaende igjen paa Ageren til langt paa Vinteren. Skogdriften led Afbræk paa Grund af den milde og snefattige Vinter, og Fiskeriet hemmedes som Følge af

Tabel over Temperaturforholdene paa Røros (Celsius).

(Beregnet efter Observation med Psykrometer (tørt) Kl. 8 Fm. og Kl. 8 Em.).

1898.	Middel- temperatur.	Høieste Temperatur.	Laveste Temperatur.
Januar	÷ 3,92	+ 5,8	÷ 22,0
Februar	÷ 11,49	+ 1,0	÷ 39,0
Marts	÷ 9,08	+ 1,0	÷ 30,0
April	÷ 2,24	+ 6,8	÷ 18,8
Mai	+ 4,05	+ 14,8	÷ 6,0
Juni	+ 9,98	+ 20,2	÷ 1,9
Juli	+ 9,16	+ 17,5	+ 0,8
August	+ 9,475	+ 20,0	÷ 3,0
September	+ 5,785	+ 20,4	÷ 4,9
Oktober	+ 0,50	+ 12,4	÷ 14,8
November	÷ 7,245	+ 5,2	÷ 28,0
December	÷ 7,065	+ 2,4	÷ 29,5

Uddrag af Trondhjems meteorologiske Stations Journal.

	Middel- tempera- tur. (Celsius).	Lufttryk. (Middel).	Hyppigste Vindretnin- ger.	Skydække.		Nedbør- høide i mm.
				Middel.	Torden- veir.	
Januar	2,2	754,5	SW	8,9	1	266,7
Februar	÷ 2,5	50,6	S	6,1	-	36,6
Marts	÷ 1,5	57,3	SE	5,4	-	57,1
April	3,9	61,9	SSE	5,1	-	11,5
Mai	8,2	55,7	SSE	7,7	-	44,4
Juni	12,4	59,3	WNW	6,9	1	21,1
Juli	12,3	756,4	WNW	8,2	1	71,5
August	12,3	56,6	NW/N	8,0	2	58,0
September	9,1	57,9	WNW	8,4	2	113,7
Oktober	4,2	59,1	SSE/S	6,9	-	89,4
November	÷ 0,4	54,0	SSE	6,7	-	49,1
December	÷ 1,2	46,9	SSE	8,7	-	166,5

det stormfulde og ustadige Veir paa Søn; Garnfisket var saaledes daarligere end almindeligt, hvorimod Snørefisket gav middels Udbytte.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Trondhjem er der af Kloaker nedlagt 596 løbende Meter, for en væsentlig Del i de nybyggede Strøg paa Byens Østside. Naar ikke større Strækninger Kloakledning er nedlagt, er Grunden den, at alle Hovedledninger inden de bebyggede Strøg nu er færdige, saa der blot tiltrænges smaa, supplerende Stumper hist og her. Et planlagt og

bevilget Arbeide for at indtage i Kloak en uren, grumset Bæk i Byens Syd-kant mellem Vollabakken og Sindsaker har endnu ikke kunnet iværksættes paa Grund af de Omboendes Uvillie mod at lægge Afstikkere til en saadan Kloak, der ikke ligger i offentlig Gade eller Vei, og hvor der af den Grund ikke kan gives Paalæg om Afstikkere. Forhaabentlig vil Sagen blive ordnet saa tidlig, at Arbeidet kan paabegyndes i 1899. Ogsaa Vandledningen er nu saavidt udstrakt, at hele det bymæssig bebyggede Strøg har Ledningsvand. Der er under Arbeide en ny Vandledningsdam ovenfor Teisendammen. Naar denne er færdig, er det Hensigten foreløbig at tage Byens Vandforsyning derfra, medens Teisendammen tømmes, og dens Bund renses, da den nu er adskillig tilslammet, saa Vandet faar en flau, myragtig Smag, naar Vandføringen i Vasdraget en Tid holder sig liden. Senere vil den nye Dam tjene som Klaredam for Teisendammen. Forøvrigt er det Vasdrag, der forsyner Trondhjem med Drikkevand, nu meget godt beskyttet mod Forurensning, siden de nærmeste Omgivelser om Teisendammen er indkjøbt og beplantet med Skog, og Overvandet fra de dyrkede Marker, der har Fald til Dammen, er afledet ved Grøfter, der munder ud i Vasdraget nedenfor Dammen. Byggevirksomheden har fremdeles været betydelig, men dog neppe svarende til den forholdsvis betydelige Tiltagen i Folkemængde, saa der fremdeles klages stærkt over Vanskeligheden ved at faa Husrum. Da det ved Folketællingen ved Aarsskiftet indkomne Materiale endnu ikke er bearbejdet, kan noiere Opgaver over Forandringer i Beboelsesforholdene ikke erholdes. Men det er desværre sikkert nok, at Kjælderboligernes Antal er adskillig tiltaget, og disse Boliger er ofte af meget mislig Beskaffenhed. Tilsynet med Renholdelsen i Byens Gaarde har foregaaet som tidligere og med samme Arbeidsstyrke. Byen er gennemgaaet 11 og adskillig paa 12te Gang, foruden at Slagterier, Pølsemaagerier, Restaurationsgaarde, Hoteller og Logihuse, større Leiegaarde o. l. er hyppigere efterseet. Derhos er der ført Tilsyn med Renholdelsen af Skrædder-, Skomager- og Bundtmagerværksteder og lignende Arbeidssteder. Der er ialt foretaget 29 800 Eftersyn, hvoraf 26 240 er noteret i Orden, medens der 3 560 Gange er noteret forskellige Mangler. Af Kontrol-eftersyn er foretaget 3 540. De noterede Mangler er i næsten alle Tilfælde rettede, uden at det har været nødvendigt at henvende sig til Politiet. 1 920 Gange er Privetbeholdere beordret tømt; 22 af disse var overfyldte. 430 Søppelkasser er forlangt tømt, og 365 Gange er andre Urenligheder forlangt fjernet. 81 Priveter, 23 Dyrestalde og 7 Pissoirer er bevirket istandsat. 1 180 Gange er Kloakkummer forlangt tømt; 300 af disse var overfyldt og af disse 49 i den Grad, at Indholdet var trængt ind i Vandstandskummen. Foruden disse er 74 andre Vandstandskummer oprenset, og 8 Vandstandskummer og 4 Kloakkummer bevirket istandsat. Det viser sig stadig vanskeligere for Huseierne at faa Gjødsel og Affald bortbragt, da Jordbrugerne bliver mindre og mindre villige til at paatage sig dette Arbeide, medens dets Udførelse ved det private Renovationskompani falder kostbar. Spørgsmaalet om Indførelse af kommunal Renovation er derfor taget under Bearbejdelse, og det bliver vistnok nødvendigt at faa dette ordnet snarest muligt. — Af Tøiprøver er kemisk undersøgt 82, af Tapetprøver 10 og af Farvervarer 24, hvilket har ledet til Beslaglæggelse af 6 Beholdninger af Tøi (ca. 160 m.) og en Beholdning af Kromgrønt (ca. 40 kg.) paa Grund af Arsengehalt over den tilladte Mængde. Kontrollen med falbudte Fødevarer har været ført paa samme Maade som i forrige Aar begyndt efter Ansættelse af egen Assistent for dette Arbeide. Der er af denne konfiskeret ca. 440 kg. Kjød, ca. 450 kg. fersk Fisk og Sild og enkelte Partier saltet og røget Fisk, Frugt og Grønsager. Af Melkeundersøgelser er foretaget ca. 1 100. Blot i 1 Tilfælde var antagelig Melken forfalsket ved Opblanding med Vand, men dette ophørte strax, da der blev gjort opmærksom derpaa. Ca. 150 Liter

Liste over de af Lægerne

Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.											
<i>I. Akute.</i>											
Tyfoidefeber	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	3	1	2	-	-	-	-	1	2	-	-
Difteri (Croup)	4	-	4	-	-	-	4	-	-	-	-
Kighoste	14	5	9	1	3	4	5	-	1	-	-
Gigtfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas og Phlegmone	4	2	2	-	1	1	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	25	11	14	10	13	1	1	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>											
Tuberkulose:											
a. Lungerne	120	52	68	-	1	2	1	1	1	3	6
b. Tarmkanalen	6	2	4	-	-	-	-	1	-	-	-
c. Ben og Led	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-
d. Urin- og Kjønsorganer	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	6	3	3	1	1	-	-	1	1	-	-
f. Tuberkuløs Meningit	28	15	13	6	2	7	7	2	2	-	1
Spedalskhed	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	5	2	3	1	1	1	1	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom.											
a. Maven	16	9	7	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	9	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom.											
a. Bensystemet	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyge	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Leukæmi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kronisk Alkoholisme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	13	9	4	9	4	-	-	-	-	-	-
Alderdomssvaghed	47	16	31	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.											
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>											
Apoplexi og Hjerneemboli	30	13	17	-	-	-	-	-	-	-	-
Suppurativ Meningit	8	7	1	2	1	4	-	-	-	1	-

¹) Den ene 101⁹/₁₂ Aar.

meddelte Dødsårsager.

og Kjøen.																	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	13	12	16	12	13	4	3	4	7	5	6	2	1	-	-	-	-
-	-	1	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	3	3	2	2	2	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	-	3	1	1	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	7	10	18	-	6
-	-	1	-	-	-	-	1	2	2	2	6	6	6	2	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.) Dødsaaarsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Epilepsi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos Smaabørn	11	7	4	7	4	-	-	-	-	-	-
Sindssygdomme	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Hjernesygdomme	8	3	5	-	-	-	1	-	-	1	-
Rygmarvssygdomme	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>											
Endo- og Perikardit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Klappefeil og andre org. Hjerter- sygdomme	28	14	14	-	-	-	-	1	-	-	-
Hjertelammelse	7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>											
Bronkit, akut	21	11	10	8	5	2	3	-	-	-	-
— kronisk og Bronkiektasi	11	6	5	-	-	-	1	-	-	-	-
Pneumoni, katarrale	31	11	20	8	10	2	4	-	-	-	-
— croupøs	29	15	14	1	-	2	-	-	1	-	-
Pleurit, serøs	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
— purulent	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma thymicum	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Lungeødem	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>IV. Digestionsorganerne.</i>											
Mave-Tarmkatarr	12	5	7	4	2	-	-	-	-	-	-
Mavesaar	4	-	4	-	-	-	-	-	1	-	-
Blindtarmbetændelse	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diffus Peritonit	8	2	6	-	-	-	-	-	1	-	-
Indeklemt Brok	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og Volvulus	6	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Vitia org. abdominis	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>											
Galdestensygd	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>											
Cystit, Cystopyelonefrit	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	9	6	3	-	-	-	-	-	-	1	-
Andre Nyre- og Urinveissygdomme	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VII. Kjønnsorganerne.</i>											
Sygdomme i kvindelige Kjønsgorg.	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte Dødsarsager.

o g K j ø n.

[illegible]

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsaaarsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10--15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
<i>VIII. Hud- og ydre Sygdomme.</i>											
Pemfigus hos Nyfødte	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>C. Barselsygdøm.</i>											
Barselfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>D. Dannelsesfeil.</i>											
Hjernemisdannelse, Spina bifida . .	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Andre Dannelsesfeil	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
<i>E. Unaturlig Død.</i>											
Drukning	6	6	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Andre Ulykkestilfælde	5	4	1	1	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	590	278	312	62	51	27	29	8	10	8	7
Ukjendt Dødsaaarsag	7	6	1	5	1	-	-	-	-	1	-
Sum	597	284	313	67	52	27	29	8	10	9	7

Melk blev konfiskeret som bedærvet. Der er her i Byen en overdreven Mængde Melkeudsalg, idet næsten enhver af de talrige Husholdningshandlere ogsaa sælger Melk. Følgen er, at Lokalerne er lidet tilfredsstillende. Ved Høiesteretsdom er rigtignok Sundhedskommissionens Ret til at forbyde Melkens Opbevaring sammen med alle andre Slags Varer hævdet, og som Følge heraf har man i Melkeudsalgene næsten overalt skaffet egne Melkeboder. Men disses Beskaffenhed lader dog meget tilbage at ønske. Saalænge man ikke kan faa fjernet den Uskik, at Melk skal sælges omtrent i hver Høkerbutik, og faa Melkehandelen samlet paa et mindre Antal ordentlige Udsalgssteder, er der dog liden Udsigt til at faa Forholdet synderlig bedret. Og en saadan Omlægning af Melkehandelen vil vistnok i lang Tid strande paa Kundernes Krav om at faa Melk i den samme Butik, hvor de tager sine øvrige Husholdningsvarer. Ved den kommunale Kjødkontrol er der i Aarets Løb stemplet ca. 1 770 000 kg. Kjød eller ca. 50 kg. for hver Indbygger i Byen. — Der var ved Aarets Begyndelse 90 Pleiebørn under Sundhedskommissionens Kontrol. Der tilkom i Aaret 42, og udgik 43, altsaa ved Aarets Slutning 89. Af de udgaaede havde 11 opnaaet skolepligtig Alder, 18 var overtaget af Forældrene, 8 fraflyttet Byen og 6 døde. Dødsaaarsagen var for 2 Tuberkulose, for 1 hereditær Syfilis, for 1 Bronkit, for 1 Diarré og for 1 ubekjendt. I det Hele maa Forpleiningen siges at være brav. Det har ikke i noget Tilfælde været nødvendigt for Sundhedskommissionen at forlange noget Barn flyttet. Naar dette har været ønskeligt, har det ladet sig ordne underhaanden. (Bøckman).

meddelte Dødsaaarsager.

og Kjøen.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-
7	16	23	29	19	25	14	17	25	25	27	30	38	37	20	30	-	6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	16	23	29	19	25	14	17	25	25	27	30	38	37	20	30	-	6

Uagtet Aarsavlingen i Selbu ikke var stor, har dog de økonomiske Forhold ikke været daarligere; Priserne paa, hvad der er at afsætte, har steget betydelig, og for den sydlige Del af Distriktets Vedkommende — Tydalen — er ikke ganske smaa Summer optjent ved det tiltagende Grubearbejde i Fjeldene omkring. Det tiltagende Antal af Handelssteder og de Varer, som forhandles, synes ogsaa at tyde paa, at der er flere Penge blandt Folk, og at Fornødenhederne gaar ud over det strengt nødvendige Behov. Der skal ogsaa til sidste Jul være indkjøbt ikke lidet mere af Brændevin end før, men i det Hele taget maa dog endnu Befolkningen her beholde sit Renommé for Nøisomhed og Ædruelighed. Meieridriften har tiltaget noget, men Fjøsstellet skal dog ikke staa synderlig høit. Tuberkulinundersøgelse af Kreaturerne synes at blive mere almindelig, efter Dyrlægens Opgave har der i de sidste Par Aar aarlig været undersøgt 40 à 50 Besætninger. Dyrlægén har gjort den bemærkelige Iagttagelse, at han næsten uden Undtagelse har faaet opspurgt Tuberkulose blandt Husets Folk for kortere eller længere Tid tilbage der, hvor han har fundet Tuberkulose i Fjøsét; hos en Mand, der i Løbet af nogle Aar havde mistet sin Kone og sin Søn af Tuberkulose, fandt han 6 tuberkuløse Kjør af 9. Ellers har Forholdet af tuberkuløse Kjør været fra 1½ til 3 pCt. i de Aar, Undersøgelserne har paagaet. En Ko, der var opdrættet i en isoleret Grænd, hvor der ingen tuberkuløse Kjør har været at finde — Koen var ikke selv undersøgt, men Besætningen, hvor den stammede fra — blev solgt til en Gaard i en anden Grænd, hvor Manden i længere Tid havde ligget

tæringssyg; et Par Aar efter fandtes Koen tuberkuløs. Tuberkelsmitte fra Mennesker til Dyrene kan man jo let forklare sig, derimod mindre let det Omvendte; der har idetmindste indtil den senere Tid ikke været iagttaget nogen Forsigtighed med Tuberkuløses Spyt m. m.; det er blevet slaaet ud hvorsomhelst omkring Husene. I Høsttiden, naar Kreaturerne gaar paa Hjemmarken, vil de rundt Husvæggene have god Anledning til at slikke i sig Smittestoffe. Smitte fra Dyrene gennem Melk eller Kjød vil vel ikke saa ofte finde Sted. (H. F. Holst).

I Røros lever Befolkningen i det Hele godt, og Stellet i Husene er især i Røros Herred renligt og pent, om end Boligerne lader en Del tilbage at ønske i sanitær Henseende; der er dog for de nyopførendes Huses Vedkommende en stor Fremgang at spore særlig med Hensyn til større Rummelighed, Lys og Høide under Taget. Den mere forfinede Levemaade saavel i Klædedragt som i Levnetsmidler, deriblandt en stærk Misbrug af Kaffe og tildels Spirituosa blandt den opvoxende Slægt, synes ikke at have nogen heldig Indflydelse paa Sundheden. (M. Müller).

I Orkedalen maa de økonomiske Forhold i det Hele betegnes som gode. Afkastningen af Jordbruget var dog mindre end sædvanlig og maa betegnes som under et Middelsaars for Hø og Korn, medens Potetesavlingen var bedre. Græsvæksten var meget forskjellig, tildels frodig og rig, men oftest tynd i Roden og liden. Indhøstningen besværliggjordes af det vaade Veir, der tildels forringede Kvaliteten og i Udslaatterne endog ganske kunde hindre Indbjergningen. Næsten overalt paa Hjemjordene hængtes Græsset i Hæsjer. Jordbruget gaar fremad, der lægges Vind paa Dyrkning af Jorden til større Græsavl og Kreaturhold. Kreaturracen søges forbedret, og Fodring og Behandling af Dyrene er god. Udover Bygderne findes Meierier, der modtager Melken, og hvor saadanne ikke er oprettede, bruges Haandseparatorer. Separeret Melk bliver saaledes hovedsagelig alene tilbage til Brug i Husholdningerne. Det giver mere Smør til Salg, men Melken mindre Næringsværdi. Befolkningen er flittig og arbeidsom. Ved Siden af Jordbruget foregaar ikke liden Industri i Trævarearbejder, Snedkeri, Kurvbinding m. m. til Forbrug i Bygden, dog væsentlig til Udførsel; derhos finder Mange Beskæftigelse ved Skogdrift, Sagbrug og andre Arbejder. Kvinderne driver ogsaa paa med Vævning og Binding til eget Brug og til Salg indenbygds og til Byerne. Gaardene er for det Meste vel bebyggede med gode og rummelige Huse. Særskilt Kjøkken er kun lidet i Brug, der koges i det almindelige Dagligværelse, hvor Husets Folk pleier at opholde sig. Ved Siden af den tidligere brugte Peis, findes næsten overalt Komfyrer, ofte med daarlig Afledning af Dampen fra Kogningen. Peisen gjorde Rummet sundere til Opholdssted, men Komfyren foretrakkes dog. Paa Orkedalsøren, hvor en større Arbejderstok opholder sig, er der endnu trangt og vanskeligt om Husrum, om end Tilstanden lidt efterhaanden forbedres noget ved nye Huse, opførte af og for Arbejdere. Kostholdet maa i det Hele ansees som godt, uanseet at Melken er udpint, og at der spares paa Smøret, som erstattes ved Sirup. Paa Orkedalsøren er bosat 3 Slagtere, som gjerne til enhver Tid har ferskt Kjød tilsalgs. Fersk Fisk er derimod vanskeligere at erholde. Kaffedrikningen er almindelig og Forbruget af Kaffe stort. Ædrueligheden maa, bortset fra Undtagelserne, i det Hele ansees tilfredsstillende. Salg af Brændevin, Øl og Vin inden Lægedistriktet er forbudt. Der er dog god Anledning til pr. Dampskib at faa Forsyninger fra Trondhjem, og der skal ogsaa foregaa Smughandel med Øl og Brændevin. I Mangel heraf tages ogsaa tiltakke med Nafta, Bitter og andre Draaber. Forbudet mod Salg af Øl og Spirituosa tjener ikke til at forbedre Ædrueligheden og styrke Moraliteten. Sædelighedstilstanden er det ikke rart bevendt med, og Natteløberiet taales fremdeles. (J. Hoffmann).

I Hevne spores der, hvad de hygieniske Forhold angaar, stadig Fremskridt, især med Hensyn til Renlighed og Klædedragt. Misbrug af Kaffe og

Spirituosa forekommer sjelden og kun ved høitidelige Anledninger, saasom Bryllupper, de store Helger etc. (P. M. Selmer).

I Rissen (Indre Fosen) er der oprettet et Meieri, hvorefter Brug af Margarinsmør er blevet almindelig. Kardialgi er hyppig. Denne Lidelse er væsentlig betinget af den almindelige daglige Kost, som hovedsagelig bestaar af saltet Kjød og Fisk, Flesk, Kaffe og daarlig stegt Brød, idet fersk Fisk og Kjød er en ren Undtagelse; men foruden det uhensigtsmæssige Madstel er ikke sjelden Brug af Terpentiniolie og Rigabalsam, der foruden ved Sygdomme i Luftveiene mærkelig nok ogsaa ofte anvendes ved Forstyrrelser af Fordøjelsen, et ikke uvæsentligt Aarsagsmoment. (Knutssøn, Johs. Kindt).

I Nordre Fosen gav Skreifisket om Vinteren almindeligt Udbytte; Sildefisket slog aldeles feil. I dette Distrikt synes Aafjorden at gaa fremad, da Jordbruget her mere og mere bliver Befolkningens vigtigste Næringsvei, og da Priserne paa Smør og Ost har været usædvanlig høie. Boligerne er som Regel gode og hensigtsmæssige med flere Værelser til Disposition. Befolkningen er i det Daglige ædruelig, men ved Gravøl, Bryllupper og lignende Festligheder drikkes der dygtig. Sædelighedstilstanden er ikke tilfredsstillende. (J. Wallace).

Sygehuse. I Trondhjem findes et kommunalt Sygehus, et Epidemilazaret, «Reservestuen», hvor nogle Patienter med kroniske Sygdomme forpleies, og et katolsk Hospital; desuden et kommunalt Sindssygeasyl samt Kriminalasylet. I Aarets Løb er der oprettet et Par smaa private Anstalter, nemlig en kirurgisk Klinik paa 10—12 Senge samt en Anstalt paa 4 Senge til Modtagelse af Fødende. I Strinden ligger Rotvold Sindssygeasyl og Reitgjerdets Pleiestiftelse for Spedalske. Røros Værk har et lidet Sygehus med 5 Senge; det benyttes i Regelen kun til Behandling af kirurgiske Tilfælde, fremkomne ved Beskadigelse under Arbeide paa Værket.

Badeindretninger. I Trondhjem findes foruden Søbadehuset, der i den kjølige Sommer ikke blev synderlig stærkt benyttet, tre Badeindretninger, hvoraf et Folkebad; i dette toges i Aarets Løb 16 019 Bad. Paa Røros aabnedes sidst i Aaret en nyopført Badeanstalt med 4 Karbade, 2 Duschbade og 1 Dampbad; den holdes aaben for Almenheden 3 Dage i Ugen.

Om Sundhedstilstanden i Trondhjems Strafanstalt henvises til den almindelige Beretning.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Tabellen paa næste Side giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, Vakcinerede og retsmedicinske Forretninger.

I **Sundhedskommissionens Møder** i Selbu har der været holdt Foredrag om Faren ved skadelige Mikroorganismers Indtrængen i Saar, især med Hensyn til Barselkoner. Paa indsendt Andragende blev af Herredskassen bevilget indtil Kr. 10 aarlig til Indkjøb af Difteriserum for altid at kunne have frisk Serum til Afbenyttelse. Om Skolehygiene har der været forhandlet, og i den Anledning er der skeet Henvendelse til Skolestyret om Anskaffelse af Drikkevandsbeholdere til at hænge paa Væggen (istedenfor de nu brugelige aabne Bøtter staaende paa Gulvet) og i Forbindelse dermed et enkelt Vadskestel.

Vakinationen er hos alle Børn i Selbu foretaget med animalsk Lymfe, hvormed man i enhver Henseende har været særdeles vel tilfreds. For et Distrikt som dette, der i sin Tid har været saa hjem søgt af Syfilis, og hvor der fremdeles stadig er en Del gamle Tilfælde under Behandling, er Anvendelsen af animalsk Lymfe af stor Betydning. (H. F. Holst).

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaksinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Søndre Trondhjems Amt	48	2968	32
Trondhjems Stadsfysikat.....	13	618	18
Strinden	¹⁾ 5	521	1
Selbu	2	131	1
Røros	²⁾ 2	147	2
Guldalen	³⁾ 5	235	-
Opdal	-	-	-
Orkedalen	⁴⁾ 2	311	2
Hitteren	⁵⁾ 8	229	3
Hevne	1	252	-
Ytre Fosen	⁶⁾ 4	154	3
Indre —	⁷⁾ 4	198	-
Nordre —	⁸⁾ 2	172	2

¹⁾ Malvik 2, Klæbu 1, Leinstranden 2. ²⁾ Røros 1, Aalen 1. ³⁾ Flaa 1, Horg 1, Støren 1, Singaas 1, Budalen 1. ⁴⁾ Børsen 1, Meldalen 1. ⁵⁾ Hitteren 2, Fillan 2, Frøien 4. ⁶⁾ Ørlandet 1, Bjugn 2, Jøssund 1. ⁷⁾ Stadsbygden 1, Rissen 1, Agdenes 2. ⁸⁾ Roan 1, Aa 1.

XVII. Nordre Trondhjems Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i Km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmedre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		22767,81	81 529	22	1	39	44
1. Stjørdalen		2 252,16	10 699	2	-	4	4
	Nedre Stjørdalen ..	339, ²⁷	6 372	2	-	2	2
	Hegre	613, ⁵²	2 560	-	-	1	1
	Meraker	1 299, ³⁷	1 767	-	-	1	1
2. Frosten		646,72	7 835	2	-	4	4
	Frosten	75, ²³	3 067	1	-	1	1
	Aasen	140, ³⁰	1 806	-	-	1	1
	Leksviken	431, ¹⁹	2 962	1	-	2	2
3. Levanger		2 078,50	12 347	5	-	4	4
	Levanger, Kjøbstad.	0, ⁴²	902	2	-	-	-
	Levanger	140, ³⁴	1 965	-	-	1	1
	Skogn	340, ³⁰	3 316	1	-	1	1
	Værdalen	1 597, ⁵⁴	6 164	2	-	2	2

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
4. Inderøen		985,62	11 347	2	-	5	7
	Ytterøen	28,04	1 219	-	-	1	1
	Mosviken og Verran ..	551,91	2 561	-	-	2	2
	Inderøen	145,32	4 934	2	-	1	1
	Sparbuen	260,35	2 633	-	-	1	3
5. Stenkjær		2 193,89	10 821	3	1	7	6
	Stenkjær, Ladested.	0,87	1 866	3	1	2	-
	Egge	50,82	915	-	-	1	1
	Stod	633,48	2 306	-	-	1	1
	Beitstaden	1 082,71	4 466	-	-	3	3
	Skel	426,01	1 268	-	-	-	1
6. Grong		10285,71	7 601	2	-	5	8
	Grong	4 908,93	3 543	1	-	3	5
	Snaasen	2 406,35	2 568	1	-	1	1
	Lierne	2 970,48	1 490	-	-	1	2
7. Namsos		1 302,03	6 302	3	-	2	3
	Namsos, Ladested ...	0,34	1 815	2	-	1	-
	Klingen	352,15	1 100	-	-	-	1
	Vemundvik	240,55	959	-	-	-	1
	Overhallen	708,99	2 428	1	-	1	1
8. Fosnes		1 323,00	4 681	1	-	2	3
	Fosnes	860,82	2 879	1	-	1	2
	Flatanger	462,18	1 802	-	-	1	1
9. Kolvereid		1 085,30	4 851	1	-	3	3
	Kolvereid	437,26	1 839	1	-	1	1
	Foldereid	513,20	1 032	-	-	1	1
	Nærø	134,84	1 980	-	-	1	1
10. Vikten		614,88	5 045	1	-	3	2
	Vikten	317,27	3 033	1	-	1	1
	Leka	297,61	2 012	-	-	2	1

Sundhedstilstanden betegnes fra saagodtsom alle Distrikter som tilfredsstillende, uagtet Mæslinger mængstedes optraadte meget udbredt; Skarlagensfeber foranledigede ogsaa i enkelte Distrikter en ikke ringe Sygelighed. Kun fra Kolvereid betegnes Sundhedstilstanden som mindre god, væsentlig paa Grund af Mæslingepidemien, Influenza og Lungebetændelse samt usædvanlig hyppig optrædende Gigtfeber. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme var noget mindre end foregaaende Aar og udgjorde 4 200 med 166 Dødsfald (i 1897 var de tilstedeværende Tal 4 409 og 193).

Dødeligheden. Ifølge Opgave fra det statistiske Centralbureau udgjorde de Dødes Antal 1 212 eller 15,0 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (80 600). Dødeligheden var i 1897 15,8 pro mille.

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til Tabellen paa Side 222 og 223.

Tyfoidfieber var mindre udbredt end Aaret iforveien. Paa et Meieri i Stod (Stenkjær Distrikt) indsygnede Meieristen. Ved den Angrebnes Klæder bragtes Smitten til en Vadskekone i Beitstaden. Næsten aarligaars er Tilfælde af Tyfoidfieber, hidrørende fra forurenset Drikkevand, optraadt paa dette Meieri i Stod, hvad der forhaabentlig i Fremtiden vil undgaaes, siden man — med en Udgift af ca. Kr. 1 000,00 — har faaet istand Vandleddning fra et absolut smittefrit Bassin. Foruden paa dette Sted i Hovedsognet har Sygdommen i Aarrækker ogsaa jevnlig, om end med sporadiske Tilfælde, vist sig i Annexerne Kvam og Føling paa Nordsiden af Snaasenvandet; særlig lav Vandstand i dette er nogle Gange indtruffet samtidig med mere udbredte Tyfoidfieberepidemier, men om heri ligger mere end et tilfældigt Sammentræf, tør vel være tvivlsomt. (J. G. Bugge). I Namsos Distrikt optraadte Sygdommen først i Byen, hvor der fra April til August observeredes ialt 5 Tilfælde. Herfra bragtes Smitten antagelig til Overhallen, hvor en Mand paa Gaarden Skeid, der flere Gange havde været i Byen, var den første, som følte sig uvel — senere gik i nogle Uger ogsaa andre af hans Husstand hanglesyge, før Sygdommen bestemte konstateredes. (Strand). Ved 4 i Fosnes iagttagne Tilfælde, der alle indtraf paa én Gaard, var Smittekilden umulig at opdage. (Fugelli). I Kolvereid forekom 3 Tilfælde i Nærø i Januar og Februar som Fortsættelse af Epidemien fra forrige Aar. (Knudtzon). I Vikten var der paa Gaarden Kil, et gammelt Nervefeberfocus, 4 Angrebne, hvoraf 1 døde.

1 Tilfælde af **Cerebrospinalmeningit** er anmeldt fra Levanger.

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes 7 Tilfælde fra Stjørdalen; af dem indtraf de 3 paa en Gaard i Nedre Stjørdalen; om Smittekilden foreligger ingen Oplysning. Spredte Tilfælde forekom ogsaa i Levanger og Inderøen. I Stenkjær Distrikt var Sygdommen meget hyppig, navnlig i Beitstaden; Forløbet var i Almindelighed meget mildt. Distriktslægen lægger megen Vægt paa Meierierne, der tildels ogsaa benyttes som Forsamlings- og Danselokaler o. s. v., som Arne-steder for Smitte. (J. G. Bugge). I Grong optraadte 19 Tilfælde, navnlig i Hovedsognet og Annexet Harran, som en Fortsættelse af Epidemien fra foregaaende Aar; Forløbet var i det Hele meget mildt, og mange Tilfælde er antagelig ikke blevet anmeldt, idet de paa Grund af sin lette Karakter dels er overseet, dels forvexlet med samtidig forekommende Mæslinger. Sundhedskommissionen lod derfor desinficere i flere Huse, hvor Børn havde havt Udslet med paafølgende Afskalling. 2 forøvrigt meget lette Tilfælde senhøstes i Annexet Harran maa antages at skyldes Smitte fra et overseet Tilfælde tidligere paa Aaret. I Snaasen viste Sygdommen sig i Marts med 3 Tilfælde og 1 Dødsfald paa en Plads under

Gaarden Laugnes, rimeligvis bragt did med Arbeidsfolk fra Nabosognet Stod, hvor en kort forud optrædende mild Udsletssygdom havde været antaget for Mæslinger. I Oktober optraadte et let Tilfælde med typisk Afskalling paa Gaarden Stenkjær i den afsidesliggende Imsdal i Snaasen, ligeledes antagelig importeret med Aanbeholdere fra Stod; herfra smittedes 2 Sødskende paa en nærliggende Husmandsplads. (Wingard).

Mæslinger optraadte som Fortsættelse fra foregaaende Aar epidemisk inden alle Distrikter; der er anmeldt 595 Tilfælde og 16 Dødsfald (2,6 pCt). Mest udbredt synes Sygdommen at have været i Levanger Distrikt, navnlig i Byen og Værdalen; Epidemien her antages at skyldes Smitte fra Trondhjem Høsten 1897. (O. Hiorth). Paa Inderøen herskede en temmelig udbredt Epidemi — af mild Karakter — i Aarets første Halvdel. (Synnestvedt). I Stenkjær Distrikt var Sygdommen meget udbredt samtidig med Skarlagensfeberen, særlig i Beitstaden. De anmeldte Dødsfald forefaldt navnlig blandt Smaabørn og foraarsagedes af lobære Pneumonier. (J. G. Bugge). I Grong var Sygdommen begyndt ved forrige Aars Slutning og udbredte sig raskt over hele Distriktet, men forløb i det Hele taget saa mildt, at kun Faa søgte Læge. I Grongs Prestegjæld — specielt i Hovedsognet og Trones Kapelsogn — antog dog udpaa Vaaren de ledsagende Luftveiskatarrer en alvorligere Karakter, ligesom ogsaa mange Voxne blev temmelig heftig angrebet. Saavidt vides, døde imidlertid kun 1 aarsgammelt Barn. (Wingard). Fra Namsos Distrikt er anmeldt 70 Tilfælde; Sygdommen fandtes næsten i hvert Hus, og mange Voxne angrebes. (Strand). Ogsaa i Fosnes Distrikt begyndte Epidemien i Slutningen af foregaaende Aar og udbredte sig ualmindelig stærkt over det hele Distrikt; det var imidlertid kun et Faatal, som kom under Behandling. (Fugelli).

Af **Difteri** er anmeldt 55 Tilfælde mod 25 i 1897. Dødelighedsprocenten var adskillig mindre (12,7 mod 20). I Stjørdalen indtraf 4 af de anmeldte Tilfælde paa samme Gaard. (Conradi). Fra Levanger Distrikt er opført 26 Angrebne, deraf 9 i Byen og 6 i Landdistriktet. I Inderøen forekom 2 Tilfælde i et Meieri paa Ytterøen; al Melkeleverance for det halve Herred maatte ophøre, indtil man fik fat i et ledigt, isoleret beliggende Hus, hvorhen de Syge blev transporterede. (Synnestvedt). Til Nordli i Grong importeredes Sygdommen i April, rimeligvis med Reisende fra det svenske Nabosogn Frostviken. Senere paa Aaret optraadte uden nogen paaviselig Smittekilde nogle Tilfælde i et Hus i Snaasen. (Wingard). Paa Devik i Fosnes iagttoges i Januar 2 Tilfælde, hvoraf 1 dødeligt; heller ikke ved disse blev Smitteforholdet opklaret. (Fugelli).

Af **Blodgang** indtraf 5 Tilfælde paa en afsidesliggende Gaard i Nedre Stjørdalen i December Maaned; der kan intet bestemt oplyses om Aarsagsforholdene; Brønden paa Gaarden blev oprenset, og Desinfektion foretoges; 3 af de Angrebne var Børn. (Roll).

Af **Barselfeber** er anmeldt 12 Tilfælde, hvoraf 3 dødelige. Ved et Tilfælde i Namsos var Hjælpekone bleven benyttet; hun tilholdtes strax indtil videre at ophøre med al Praxis. (Roll).

Kighoste, der den foregaaende Vinter var epidemisk, viste sig ogsaa i dette Aars 1ste Halvdel, men med forholdsvis faa Tilfælde. Paa Inderøen var den dog i dette Tidsrum meget almindelig; men da den af Publikum betragtes som intraktabel, hentedes sjelden Læge. (Synnestvedt).

De **akute Katarrer i Aandedrætsorganerne** naaede et noget høiere Tal end forrige Aar, hvorimod **Influenza** var sjældnere; paa Inderøen optraadte den sidstnævnte Sygdom baade mildere og med et mindre Antal Angrebne end

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Til- fælde.	Døds- fald.													
Tyfoidefeber	24	3	24	2	5	-	2	2	6	-	1	-	1	3	2
Cerebrospinalmeningit.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber.....	123	3	123	12	18	12	15	17	17	11	1	2	4	10	4
Mæslinger	595	16	595	156	124	123	80	68	32	3	6	1	1	-	1
Difteri (Croup).....	55	7	55	10	3	2	1	9	6	2	11	4	6	-	1
Blodgang	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Barselfeber	12	3	12	2	-	1	1	1	-	2	2	2	-	1	-
Pyæmi, Septhæmi	36	2	34	8	3	1	1	4	1	7	1	3	1	4	-
Rosen	84	4	84	9	9	4	8	9	11	7	4	5	5	5	8
Røde Hunde	46	-	46	1	3	10	18	1	7	-	2	-	3	1	-
Vandkoppper.....	15	-	15	4	-	1	-	-	2	1	-	-	1	2	4
Kusma.....	2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	43	2	42	9	9	2	-	5	11	6	-	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	1528	42	1528	219	218	203	139	103	104	85	81	72	73	89	142
Influenza	334	4	334	27	19	45	21	24	45	25	24	20	22	34	28
Lungebetændelse	467	66	467	52	55	80	62	62	33	15	11	12	16	23	46
Pleurit.....	119	5	119	14	13	13	10	16	9	10	5	6	8	11	4
Gigtfeber	183	2	182	14	13	20	28	19	22	15	12	4	12	11	12
Akut Diarré (Kolerine).....	522	5	511	53	40	54	43	27	43	50	56	40	36	29	40
Pemfigus hos Nyfødte	6	2	6	3	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1
Tilsammen	4200	166	4185	595	532	571	431	367	349	240	217	173	189	223	298

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Stjør- dalen.		Frosten.		Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.		Namsos.		Fosnes.		Kolver- eid.		Vikten.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	1	-	-	-	-	-	1	1	4	1	-	-	7	-	4	-	3	-	4	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	7	-	-	-	11	-	6	-	61	1	19	1	10	-	-	-	2	-	7	1
Mæslinger	3	1	24	1	290	5	49	3	91	4	16	1	70	1	12	-	17	-	23	-
Difteri (Croup)	6	1	5	-	26	-	2	1	2	3	5	1	5	-	2	-	-	-	2	1
Blodgang	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	-	-	3	-	3	2	2	-	-	-	2	-	2	1	-	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	1	-	1	1	20	-	-	-	2	-	-	-	1	1	1	-	-	-	10	-
Rosen	1	-	15	-	15	-	15	-	16	4	6	-	4	-	3	-	3	-	6	-
Røde Hunde	-	-	-	-	2	-	26	-	8	-	3	-	6	-	-	-	-	-	1	-
Vandkopper	-	-	-	-	3	-	-	-	4	-	1	-	4	-	2	-	1	-	-	-
Kusma	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	1	1	21	-	-	-	15	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	121	7	129	-	299	9	183	11	369	6	82	-	146	4	95	4	44	-	60	1
Influenza	52	1	-	-	41	1	27	-	93	1	44	1	17	-	12	-	22	-	26	-
Lungebetændelse	45	12	27	3	83	6	91	20	98	18	13	1	44	1	38	1	16	2	12	2
Pleurit	4	3	8	-	10	-	8	-	32	-	11	-	13	1	22	1	5	-	6	-
Gigtfeber	1	1	16	-	44	-	29	-	35	-	19	-	11	-	6	-	17	-	5	1
Akut Diarré (Kolerine)	71	1	51	1	76	1	54	-	111	2	28	-	39	-	23	-	19	-	50	-
Pemfigus hos Nyfødte	-	-	2	-	-	-	1	1	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-
Tilsammen	321	28	299	6	924	22	510	40	928	40	248	5	380	8	223	8	149	2	218	7

nogensinde før, saa man kunde have Grund til at formode, at denne langvarige Farsot nu snart vilde synge paa det sidste Vers. (Synnestvedt). Ogsaa i Namsos Distrikt, hvor den vistnok har havt adskillig Udbredelse, havde den et mildt Forløb, saa at kun Faa kom under Behandling. (Strand). I Fosnes Distrikt var Sygdommen en direkte Fortsættelse af foregaaende Aars Epidemi; ogsaa her forløb den mildt. (Fugelli).

Lungebetændelse optraadte paa Inderøen med ikke faa Tilfælde. Den viste sig ved flere Leiligheder i vel afgrændsede, ganske smaa Strøg som lokale Epidemier, «forklarlige ved talrige Besøg hos de Syge af medfølende eller nysgjerrige Naboer». Naar Mortaliteten gik saa høit op som til 22 pCt. af de Angrebne, maa der gjøres opmærksom paa, at over Halvparten af dem, der døde, var i en fremrykket Alder (over 60 Aar). (Synnestvedt).

Fra Kolvereid er der opført et usædvanlig stort Antal Tilfælde af **Gigtfeber**.

Af 6 anmeldte Tilfælde af **Pemfigus hos Nyfødte** endte 2 dødeligt; i Inderøen døde et Barn med udbredt Eruption over Underlivet af en tilstødende Bronkit som umiddelbar Dødsårsag. Jordmoderen blev paalagt grundig Desinfektion af sin Person, Tøi og Utensilier, og senere har ingen Tilfælde vist sig i hendes Praxis. (Synnestvedt).

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af følgende Tabel:

	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
			Stjor- dalen.	Frosten.	Levanger.	Inderøen.	Stenkjær.	Grong.	Namsos.	Fosnes.	Kolvereid.	Vikten.
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf. Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf. Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	3	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-
Syfilis, konstitutionel	22	2	6	1	3	2	1	2	4	1	-	4
Gonorré	80	-	1	5	22	7	-	15	12	-	5	9

Gonorré optraadte i Levanger med et noget større Antal Angrebne end vanlig — en naturlig Følge af det paabegyndte Jernbaneanlæg. (O. Hiorth). Fra Vikten bemærkes, at saavel Gonorré som **Syfilis** forekommer sjelden og da omtrent udelukkende paa Rørvik, der ved sin livlige Samfærdsel og ved sit Sommermarked er særlig udsat for Import. (Fretheim).

Af **Fnat** er der ialt observeret og anmeldt 231 Tilfælde, hvoraf henved Halvdelen i Grong. Ogsaa i Stenkjær Distrikt var Sygdommen meget udbredt, navnlig i Beitstaden; Distriktslægen har derfor henstillet til Amtet, at Behandlingen bør foregaa for offentlig Regning. Det har gjentagne Gange vist sig, at Smitten er erhvervet paa Skolerne, og ved Efterspørgsel faar man gjerne høre, at der til en eller anden Gaard er kommen en Gjæter fra andre Herreder — især Aafjorden eller Bjørnør —, som har bragt Plagen med sig. Dette er vel maaske af og til korrekt, men der er visselig ogsaa andre Smittekilder, saasom daarlig rensede Skindfælder, hjemvendte Lofotfiskere og Folk, der har havt Slaattearbeide i Grong og Overhallen, og for hvem man ikke er saa nøie med hvilke Sengklæder, man lader dem benytte. Heldigvis er de observerede Tilfælde mindre urovækkende ved deres Grad end ved deres Antal, men man maa ogsaa for Fremtiden være forberedt paa Perioder, hvor disse Skabtilfælde

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Stjørdalen	128	31	28	100
Frosten	60	8	6	54
Levanger	97	30	22	75
Levanger By	8	2	1	7
Bygder	89	28	21	68
Inderøen	131	17	40	91
Stenkjær	224	42	40	184
Stenkjær By	37	9	10	27
Bygder	187	33	30	157
Grong	78	11	5	73
Namsos	63	3	8	55
Namsos By	16	1	5	11
Bygder	47	2	3	44
Fosnes	34	10	8	26
Kolvereid	38	8	2	36
Vikten	28	6	7	21
Nordre Trondhjems Amt.....	881	166	166	715
Deraf i Byer	61	12	16	45
— - Bygder	820	154	150	670

optræder rigelig, naar der nogle Uger har været stille for dem. (J. G. Bugge). Omtrent $\frac{3}{4}$ af de anmeldte Tilfælde i Grong er fra Snaasen; iøvrigt findes Sygdommen spredt over hele Distriktet. (Wingard). I Høilandet af Grong Distrikt, hvor der i 1897 kun saaes faa Tilfælde, optraadte den epidemisk. De første til Behandling komne Patienter angav at have faaet Sygdommen i Huset ved Omstreifere. (Strand).

Af **Spedalske** er der siden forrige Aar tilkommet i Fosnes 2 nye Tilfælde; hos begge er der tidligere Spedalskhed i Slegten. 1 er afgaaet ved Døden. I hele Distriktet findes nu 9 Spedalske.

Mycosis tonsurans, særlig i Form af Sycosis parasitaria barbæ, kommer i Overhallen jevnlig til Behandling. Smitten er delvis hentet fra en Barberstue paa Namsos, men i de fleste Tilfælde er man kanske smittet af Kreaturerne. Sygdommen gaar derfor under Navn af «Kuskab». (Strand).

Rakit sees i Stjørdalen oftere nu end før, kanske paa Grund af, at al Melk skal paa Meierierne eller — om den beholdes hjemme — separeres til Plyndring af Fedtstoffet. (Angell).

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 18,9 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forarsagede Dødsfald og 23,2 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet 19,7 pCt. og 26,7 pCt. og for Bygderne 18,8 og 23,0 pCt. Se forøvrigt ovenstaaende Tabel.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.		Udtrækning ved Bækken- endeleie.			Exvis- ceration.	Efter- byrdsope- ration.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Børn.		Moder.	Moder.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	27	26	1	-	-	2	1	1	-	-
Bækkensneverhed	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Ovarialcyste.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyresygdom.....	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	1	1	-	-	-	¹⁾ 1	-
Fremfald af Arm.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	33	30	3	3	3	3	1	2	1	1
		33					3			

¹⁾ Dødsårsag: Blødning. Tvillingfødsel, hvor Operationen udførtes paa 2den Tvilling.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Stjørdalen	303	11	204	24	1	2	2	-	-
Frosten	238	7	131	21	1	1	4	1	-
Levanger	340	9	173	32	3	-	1	4	-
Levanger By	34	1	21	6	2	-	-	1	-
Bygder	306	8	152	26	1	-	1	3	-
Inderøen	257	7	151	21	2	3	-	2	-
Stenkjær	241	4	172	17	3	-	5	4	-
Stenkjær By	57	1	33	2	1	-	-	-	-
Bygder	184	3	139	15	2	-	5	4	-
Grong	178	7	104	8	-	1	1	-	-
Namsos	224	5	92	19	2	1	-	1	-
Namsos By	105	-	34	12	-	-	-	-	-
Bygder	119	5	58	7	2	1	-	1	-
Fosnes	110	2	72	9	1	1	-	1	-
Kolvereid	133	2	63	4	1	-	2	-	-
Vikten	143	8	50	9	1	-	3	-	-
Nordre Trondhjems Amt	2167	62	1212	164	15	9	18	13	-
Deraf i Byer	196	2	88	20	3	-	-	1	-
— Bygder	1971	60	1124	144	12	9	18	12	-

I Stjørdalen forefaldt der adskillige Tilfælde af Tuberkulose hele Distriktet over, mest fremtrædende ogsaa dette Aar i Fjeldbygden Meraker, hvor Smitten maa tilskrives Spredning fra Patienter, der for Fjeldluftens Skyld er sendt didop fra Lavland og By. (Angell). I Levanger synes Tuberkulosen desværre at skride jævnt fremad. Den har i Aarets Løb krævet 33 Ofre (21 pCt. af samtlige Døde og 33 pCt. af dem med kjendt Dødsaaarsag). Af disse 33 skyldes de 30 Lungetuberkulose. Hertil skulde desuden komme de, der er døde af Tuberkulose paa Amtssygehuset i Indherred, og hvoraf nogle tilhører Levanger Lægedistrikt. I 1896 krævede Tuberkulosen 23 Ofre, i 1897 27 og i 1898 33, en Tilvæxt der maner til en saa energisk Bekjæmpelse af denne Sygdom, som man overhovedet er istand til. Regnet efter Befolkningen var Dødeligheden 2,4 pro mille af Befolkningen. Det var fornemmelig Værdalen, som her leverede den største Kontingent, ikke alene absolut, men ogsaa relativt, og af Værdalen igjen Annexet Vuku, der er særlig inficeret. Værdalen viser nemlig en Tuberkulosemortalitet af 23,6 pCt. af samtlige Døde og 3,4 pro mille af Befolkningen. Den øvrige Del af Distriktet viser en Tuberkulosemortalitet af 18 pCt. af samtlige Dødsfald og 1,9 pro mille af Befolkningen. I Levanger indtraf kun 2 Dødsfald af Lungetuberkulose. (O. Hiorth). I Vikten er Kjendskabet til Smittefarens ved de Tæringssyges Ekspektorat ganske almindeligt, og Paamindelsen om forsigtig Omgang dermed synes at have baaret gode Frugter. Værre staar Sagen, naar Talen er om Desinfektion af Bolig og Effekter efter afdøde Tæringssygepatienter. (Fretheim).

Om Forpleiningen af de **Sindssyge** bemærkes fra Frosten, at den gjennemgaaende er særdeles god, og at Frostingerne synes at have et meget godt Greb paa dette Arbejde. Patienter, der fra andre Bygder kommer did, fordi de er for urenlige, river sine Klæder itu eller er for omstreifende og vanskelige at passe, bringes ikke sjelden paa faa Maaneder til at opføre sig nogenlunde ordentlig. Saasandt det gaar an, lever den Sindssyge sammen med Forpleierens Familie som et Lem af Familien og behandles som saadant — eller bedre. Forpleiningsgodtgjørelsen er en meget søgt Indtægt, og der er til enhver Tid mange Ansøgere om de Sindssyge. (Bendeke). Om Amtets Sindssyge se forøvrigt den almindelige Beretning.

Af Læger udførtes 41 **obstetriciske Operationer** deraf i Stjørdalen 4, Frosten 6, Levanger 9, Inderøen 3, Stenkjær 8, Grong 4, Namsos 4, og i Fosnes, Kolvereid og Vikten hver 1. Indikationer og Udfald sees af Tabellen paa Side 226.

Paa Barselseng døde ifølge Presternes Opgave 9 Kvinder. Paa Lægernes Dødslistes er opgivet 6, nemlig 3 af Barselfeber, 2 af Blødning og 1 af Barselkrampe.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 955 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 55,9.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	191	10	181
Tuberkulose i Lungerne	166	12	154
Kræft	71	3	68
Lungebetændelse	66	7	59
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	42	4	38
Organisk Hjertesygdom	40	3	37
Hjerneslag	34	4	30
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne .	34	-	34
Nyresygdom	25	2	23
Medfødt Svaghed	24	3	21

Veirliget. Vintermaanederne var stormende, tildels med voldsomme, vestlige Vinde og Regn. Først i Marts Maaned nogen større Mængde Sne. Ingen synderlig Vinterkulde. Vaaren kom tidlig, men var ligesom Sommeren for det Meste kold og regnfuld, saa Kornet mangesteds ikke modnedes, og Indhøstningen besværliggjordes; Udbyttet af Jordbruget blev som et daarligt Middelsaars. Høsten var stormfuld; i November og December megen Sne, men kun enkelte Frostdage. I Frosten og Inderøen Distrikter fik man paa Grund af heldigere Veir om Sommeren paa det Nærmeste et Kronaar.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Frøsten er Gaardene i Almindelighed frugtbare og noksaa veldyrkede, om end Jorden er vandsyg, da Drænering lidet anvendes. Beboelseshusene rummelige, næsten alle med 2 Etager og store Rum, der rækker fra Husets ene Side til den anden med Vinduer i begge Ender, hvorfor Værelserne er noksaa trækfulde. Befolkningen er for det Meste ædruelig; en beruset Mand er sjelden at se. Af Nydelsesmidler bruges mest Kaffe; enhver Besøgende beværtet med Kaffe; det er et almindeligt Ord, at «Kaffe-kjedlen bliver aldrig kold paa Frøsta»; men Kaffen bruges ikke meget stærk. Der indtages 5 à 7 Maaltider om Dagen —, hvorved Arbeidstiden betydelig indskrænkes. Levemaaden er jævnt god, omtrent ens for Rige og Fattige, ligesaa Dragten; en daarlig klædt Person er sjelden at se, og Fattigvæsenet sørger meget godt for sine Fattige. Der maa vistnok siges at være jevn og god Velstand i Distriktet. De paa Nordsiden af Frøsten boende Fiskere, som daglig sender sin Fangst til Trondhjem, angives at have en Aarsindtægt af 1 400 à 1 500 Kroner af sit Hjemmefiske. Enkelte reiser vel endnu paa Fiske i Lofoten, Halten og Frøien, men vistnok sjeldnere end før. En af de bedste Indtægtskilder er Dyrkning af Bær, Kirsebær, Ribs, Stikkelsbær og Solbær, hvortil Landet og Klimatet synes at egne sig særdeles vel. Kirsebærhaverne staar dog ofte med gamle Trær, der giver lidet Udbytte, selv om Prisen paa Bærene er høi; thi Ingen tænker paa at udvide Haven og plante nye Trær. Bærbuske findes ved næsten hver Stue, og der plantes stadig flere. Frugten sælges i Trondhjem, og Ingen tænker paa at anvende den i egen Husholdning. Poteter dyrkes meget, modnes tidlig og bliver meget gode, hvorfor Prisen holder sig høi. (Bendeke).

I Inderøen kan der, hvad Hygienen angaar, spores Fremgang, om end ikke saa rask; til Fremgangen bidrager ikke mindst, at Befolkningen paa Grund af den senere Tids gode Aar er bedre økonomisk stillet end før. At de gode Aar — baade rigere Avling og høiere Priser paa Produkterne — i nogen Grad neutraliseres af de stedse stigende Arbeidspriser, er sikkert nok; men et Overskud bliver der dog altid igjen. At dette vil være tilstrækkeligt til at modstaa de mindre gode Aar, som vel efter Naturens Orden nu staar for Døren, er imidlertid mere at ønske end at vente. Ædrueligheden staar paa et høit Trin; naar undtages nogle ganske faa Vanedrikkere, er det yderlig sjelden at se et beruset Menneske. Det vilde være i høi Grad ønskeligt, om det var ligesaa godt bevendt med Sædelighedsforholdene; dette er desværre ikke Tilfældet; dog — er der nogen Forandring, saa er den vel til det Bedre. (Synnestvedt).

Fra Stenkjær bemærker Distriktslæge Bugge, at Forholdene «ikke er værst». Beklædningen bestaar i Regelen af flere Lag uldent, end strængt nødvendigt, men man gjør vistnok Ret i ikke at ændre den synderlig om Sommeren paa Grund af de hyppige Temperaturforandringer. Boligerne er meget store, men uhensigtsmæssig indrettet; 2den Etage — det saakaldte Loft — ofte ikke indredet og saaledes kun tjenligt til at ophænge Seng- og Gangklæder paa, og af disse Effekter findes der gjerne en forbausende Mængde. Sandsen for at pynte lidt op er hist og her begyndt at vaagne, hvilket viser sig ved, at man sætter nogle Blomster — saakaldte Vindustrær — frem, af og til hænger op et Gardin, bygger en liden Veranda foran Ingangsdøren, samt endelig anlægger en liden Have; Senge og Gange tyder dog ofte paa utilstrækkelig Lugning.

For Grongs Vedkommende maa, anfører den konstituerede Distriktslæge, Ædrueligheds- og Sædelighedstilstanden betegnes som i det Hele upaaklagelig, ligesaa Levemaade og Boliger, dette da særlig i Grong, Snaasen og Høilandet. Den økonomiske Evne var mere end almindelig god. Rigtignok kom Hø og Korn mindre velbjerget i Hus paa Grund af det ustadige Veir, ligesom ogsaa Poteterne kun blev af middels Kvalitet. Derimod gav Laxefisken i Namsen Elv, der for det Meste er bortforpagtet lige op til Fiskumfossen, et godt Udbytte,

idet Vandstanden i Elven paa Grund af den hyppige Nedbør holdt sig jevn hele Sommeren; foruden Forpagtningsafgiften tilfalder Størstedelen af den opfiskede Lax Rettighedseierne. I hele Grong samt Lierne bortforpagtes som Regel ogsaa Høstjagten. Alle disse Forpagtninger, saavel af Jagt som Fiskeri, indehaves for den allervæsentligste Del af Udlændinger, især Tyskere og Englændere; mange af Bygdens Folk har god Fortjeneste som disses Førere, Roere og Tolke. Den største og over hele Distriktet jevnest fordelte Indtægt gav dog Skogdriften, som paa Grund af de høie Tømmerpriser direkte og indirekte sysselsatte en Mængde Mennesker; 2 større Sagbrug og Høvlerier i Grong og Snaasen begyndte sin Virksomhed udpaa Vaaren. Sæterbedriften gav ogsaa et godt Udbytte overalt, da Sneen smeltede tidlig, og Fjeldbeiterne ydede rigelig Græsning for Kreaturerne. Ligeledes var det et særdeles heldigt Aar for de inden Distriktet med sine Renhjorder omvankende Lapper. (Wingard).

I Namsos Distrikt er Ædrueligheden god, men Sædeligheden ikke; ifølge Opgave fra Fattigordføreren var der i Distriktet i dette Aar udsat 18 Børn. (J. Stang). Om de hygieniske Forhold i Overhallen anfører Kommunalægen, at de er gode. De fleste Gaardbrugere eier Skog, dog sjelden større Strækninger. Den sikreste Indtægtskilde er for de Fleste Jordbruget; man lægger fornemmelig an paa Kreaturhold og Melkeproduktion. Der er 2 Dampmeierier i Overhallen. Man lever gennemgaaende godt. Gammel Stabursmad er et tilbagelagt Stadium. Paa de fleste Gaarde pleier man at nedlægge Kjød hermetisk i Skogtiden. Desuden slages fra Tid til anden efter Behovet. Vaaningshusene er de nordenfjelds sædvanlige: 2 Etages, lange, smale med en Masse Vinduer. Der koges kun i Kjøkkenet; Dagligstuen benyttes omtrent aldrig til Soveværelse. De fleste Stuer gjør et behageligt Indtryk; de er vel møblerede og rene. Sammenlignet med de fleste andre Bygder inden Amtet maa Renligheden her i det Hele siges at staa høit. Dog har Folket som andetsteds den Uvane at spytte paa Gulvet, især i offentlige Lokaler. Legemets Renhold er dog meget mangelfuldt. De Fleste nøier sig vel med at bade sig en Gang om Aaret, medens Ansigt og Hænder vaskes 1 Gang ugentlig. Misbrug af Kaffe er ikke almindelig; noget stort Forbrug af Alkohol er her heller ikke. (Strand).

Jordbruget gav i Fosnes gennemgaaende et middels godt Udbytte. Derimod var Vinterfisket, hvortil en stor Del af Befolkningen drager, mislykket, og Laxefisket gav et Middelsaars Udbytte. Luxus i Klædedragt er i stadig Tiltagende, uagtet desværre ikke det samme kan siges om den økonomiske Evne. Ædruelighed er et gennemgaaende Træk hos Befolkningen. Tobak misbruges meget, og man begynder med den, strax man er konfirmeret. Som Regel bruges 6 Maaltider om Dagen. Klædedragten er god og hensigtsmæssig. Sædelighedstilstanden kan ikke betegnes som fuldt tilfredsstillende. (Fugelli).

Fra Kolvereid bemærkes, at Levemaaden er daarlig og uhensigtsmæssig med liden Udsigt til Bedring paa Grund af de flestesteds oprettede Meierier; herved skaffes vel en Del Kontanter, men disse anvendes ikke til at erstatte det Næringstab, som opstaar derved, at al Melk, der leveres til Meierierne, faaes tilbage og nydes i separeret Tilstand ved Siden af Margarinsmør istedetfor Natursmør. Haandteringen bestaar i Fiskeri, Jordbrug og Skogdrift. Af Husholdsgjenstande forarbejdes faa eller ingen dels paa Grund af, at Befolkningen i og for sig er lidet driftig, dels af den Grund, at her savnes et let tilgængeligt Marked, hvor Varerne til enhver Tid kan afhændes. Befolkningen er meget ædruelig, men staar i sædelig og moralsk Henseende gennemgaaende lavt. Boligerne er for det Meste daarlige og trækfulde. (Knudtzon).

I Vikten er Forholdene lidet forandret fra tidligere. Mislykket Fiske og deraf følgende tiltagende Fattigdom tyngder paa Befolkningen og hindrer Fremskridt. Flere Meierier er oprettede. Istedetfor Smør kjøber man Sirup; Fedt i

Næringen bliver der saaledes Lidet af. Af Spirituosa bruges der vistnok overordentlig Lidet. (Fretheim).

Kvaksalveri omtales leilighedsvis fra Stjørdalen. (P. Conradi).

Sygehuse. Der findes 2 Amtssygehuse, det ene Indherreds Sygehus i Levanger By, det andet Namdalens Sygehus i Vemundvik nær Namsos By. Isolationslokaler for epidemiske Syge findes ved begge Amtssygehuse og desuden i Værdalen og i Stenkjær By. I Stjørdalen findes et militært Sygehus.

Badeindretninger. Ved Sygehuset i Levanger findes en Badeanstalt for Romerbad, Damp- og Karbad, og i Stenkjær findes 2 Badeanstalter. Paa Sygehuset ved Namsos kan ogsaa erholdes Damp-, Kar- og Styrtebad. Desuden er der en privat Badeanstalt for Karbad. Ved Overhallens Meieri blev et Bad aabnet i Juni. Det er indrettet med et større Værelse til Karbad; i Kjælderens er indrettet Duschrum for varm og kold Dusch og Varmluftsbad med trappeformige Bænke. Badet har været aabent hver Lørdag 2 Timer for Mænd og 2 for Kvinder; Pris 25 Øre pr. Bad. I den forløbne Del af Aaret er leveret 130 Karbad og 280 Varmluftsbad. Det overveiende Antal Badende var Mænd. Badet har — foruden af Renlighedshensyn — ogsaa været benyttet i Sygdomstilfælde, ved Behandlingen af Rheumatisme, Neuralgier og Fnat. (Strand).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Rets- medicinske Forretninger.
Nordre Trondhjems Amt.....	64	1	1368	9
Stjørdalen.....	¹⁾ 4	-	234	3
Frosten.....	²⁾ 1	-	350	-
Levanger.....	³⁾ 15	-	260	3
Inderøen.....	⁴⁾ 4	-	-	1
Stenkjær.....	⁵⁾ 19	-	138	-
Grong.....	⁶⁾ 2	-	¹¹⁾ 87	-
Namsos.....	⁷⁾ 10	1	3	-
Fosnes.....	⁸⁾ 3	-	¹²⁾ 12	-
Kolvereid.....	⁹⁾ 3	-	122	1
Vikten.....	¹⁰⁾ 3	-	162	1

¹⁾ Nedre Stjørdalen 2, Hegre 1, Meraker 1. ²⁾ Aasen. ³⁾ Levanger By 12, Levanger Herred 1, Skogn 1, Værdalen 1. ⁴⁾ Ytterøen 1, Inderøen 1, Mosvik og Verran 1, Sparbuen 1. ⁵⁾ Stenkjær 4, Beitstaden 4, Stod 4, Egge 4, Skei 3. ⁶⁾ Snaasen 1, Lierne 1. ⁷⁾ Namsos By 7, Overhallen 1, Vemundvik 1, Klingen 1. ⁸⁾ Fosnes 3. ⁹⁾ Kolvereid 1, Foldersid 2. ¹⁰⁾ Vikten 2, Leka 1. ¹¹⁾ Vaccination indstilledes i store Dele af Distriktet paa Grund af Mæslinger og Skarlagensfeber. ¹²⁾ Vaccination tildels indstillet paa Grund af Tyfoidfeber.

XVIII. Nordlands Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		37958,50	132 447	42	2	80	57
1. Brønnø		2 391,99	11 917	3	-	6	5
	Bindalen	1 199,16	2 467	1	-	1	2
	Brønnø	1 046,07	5 709	1	-	3	1
	Velfjorden		1 363	-	-	1	1
	Vega	146,76	2 378	1	-	1	1
2. Alstahaug		1 262,94	11 830	3	-	6	3
	Alstahaug	400,87	4 373	2	-	3	1
	Herø		3 919	-	-	1	1
	Tjøtta	862,07	3 538	1	-	2	1
3. Vefsen		7 067,38	7 380	1	1	4	3
	Mosjøen, Ladested ..	0,83	1 160	1	1	2	1
	Vefsen	7 066,55	5 158	-	-	1	1
	Hatfjelddalen		1 062	-	-	1	1
4. Ranen		5 064,53	13 652	5	-	6	5
	Nesne	637,85	3 421	1	-	1	1
	Dønnes		1 486	1	-	1	1
	Hemnes	4 426,68	4 733	1	-	2	2
	Mo		4 012	2	-	2	1
5. Lurø		2 321,77	8 288	2	-	4	4
	Lurø	267,90	2 143	-	-	1	1
	Trænen		437	-	-	1	1
	Rødø	2 053,87	2 604	1	-	1	1
	Melø		3 104	1	-	1	1
6. Gildeskaal		1 849,77	5 315	1	-	2	3
	Gildeskaal	1 849,77	3 637	1	-	1	2
	Beieren		1 678	-	-	1	1
7. Bodø		535,79	8 040	3	1	5	2
	Bodø, Kjøbstad	0,70	3 791	3	1	3	-
	Bodin	535,09	4 249	-	-	2	2
8. Folden		2 270,75	4 214	1	-	3	3
	Sørfolden	2 270,75	2 310	1	-	1	1
	Nordfolden—Kjerringø ..		1 899	-	-	2	2
9. Skjerstad		3 980,19	7 148	4	-	3	3
	Skjerstad	1 505,33	4 426	3	-	2	2
	Saltdalen	2 474,86	2 722	1	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaktmænd.
10. Steigen	Steigen.....	433,74	3 338	1	-	2	1
11. Hammerø	Hammerø	1 058,83	2 946	1	-	1	1
12. Lødingen		2 832,05	5 295	1	-	5	4
	Lødingen.....	} 2 832,05	3 312	1	-	4	3
	Tystfjorden		1 983	-	-	1	1
13. Ofoten		3 036,16	5 771	2	-	4	2
	Evenes	} 3 036,19	3 069	1	-	2	1
	Ankenes		2 702	1	-	2	1
14. Flakstad		395,47	3 504	2	-	4	3
	Flakstad	382,71	2 565	2	-	2	2
	Værø	12,76	939	-	-	2	1
15. Buksnes		322,46	8 273	3	-	9	4
	Buksnes	191,35	4 679	2	-	6	2
	Af Borge: Borge Sogn og en Del af Valberg Sogn	} 131,11	3 594	1	-	3	2
16. Østlofoten		596,04	6 570	3	-	4	4
	Resten af Valberg Sogn af Borge Herred....	111,27	208	-	-	1	1
	Vaagan	433,74	5 006	3	-	2	2
	Gimsø	51,03	1 356	-	-	1	1
17. Hadsel		944,02	10 008	3	-	6	2
	Hadsel	765,42	6 495	2	-	4	1
	Bø	178,60	3 513	1	-	2	1
18. Sortland		1 594,62	8 826	3	-	6	5
	Sortland.....	586,82	2 640	1	-	2	1
	Øksnes	408,22	2 968	1	-	2	1
	Dverberg.....	599,58	3 218	1	-	2	3

Sundhedstilstanden betegnes i det Hele som god; kun fra Steigen Distrikt karakteriseres den ligefrem som slet. Kighoste optraadte epidemisk. Af epidemiske Sygdomme forøvrigt havde Tyfoidfeber, Skarlagensfeber og Influenza tildels stor Udbredelse, medens Mæslingeepidemien fra foregaaende Aar var i Tilbagegang. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 7743, hvoraf 296 dødelige; i 1897 var de tilsvarende Tal 8563 og 256.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1966 eller 13,4 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (147 200). Aaret forud var den 12,4 pro mille.

Til nærmere Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Distrikter henvises til Tabellen paa Side 235, 236 og 237 sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Exantematisk Tyfus. Foruden et enkelt Tilfælde i Lødingen Distrikt forekom i November 6 saadanne i et enkelt Hus paa Gaarden Valle, Folden Distrikt, hvor alle Beboerne angrebes. Smitteforholdet forblev ukjendt, men en Forbindelse med Tilfældene for 2 Aar siden paa Nabogaarden Brevig var ikke usandsynlig. (Nissen).

Tyfoidfeber anmeldtes adskillig hyppigere end Aaret forud; de fleste Tilfælde forekom i Hadsel og Buksnes Distrikter samt under Lofotfisket. I Brønnø smittedes 6 Personer, deraf 5 paa Gaarden Skomo i Brønnø Sogn, ved en fra Lofoten hjemvendt Fisker. I en Familie paa Hemnesbjerget i Ranen Distrikt behandlede et Barn i Juni for en Sygdom, der antoges for Milærtuberkulose. En Stund efter blev imidlertid i samme Familie 4 Voxne angrebne af Tyfoidfeber, og 1 døde. En anden Familie, der boede i samme Hus, men fuldstændig adskilt fra den første, gik ganske fri. (S. Lange). Til en Grænd i Ballangsmarken af Ofoten Distrikt bragtes Smitten ved en Fisker, der kom syg hjem fra Lofoten og blev liggende hjemme i 14 Dage, uden at Læge tilkaldtes; han smittede sin Broder og Svigerinde, der boede i samme Hus. Desuden forekom isolerede Tilfælde paa Gaarden Skaarnes paa Sørlandet og i en Plads under Prestegaarden paa Nordlandet; paa det førstnævnte Sted er der ogsaa tidligere optraadt enkelte Tilfælde af Tyfoidfeber, uden at Oprindelsen har ladet sig forfølge. (Borch-Johnsen). I Buksnes kom under Behandling 16 Angrebne, deraf 5 i Januar, 3 i September og 4 i November; 12 af dem indlagdes paa Sygehus. I Digermulen af Østlofoten Distrikt angrebes i April 4 Personer i ét Hus; Smitten var antagelig tilført fra et Sted længere nord i Raftsundet. Fra Hadsel Distrikt opføres tilsammen 32 Tilfælde med 1 Dødsfald. Fra Aaret forud fortsatte Sygdommen sig i Raftsundet, men optraadte desuden epidemisk i Eidsfjord samt i og omkring Sildpolden; desuden forekom sporadiske Tilfælde paa forskellige andre Steder i Hadsel uden nogen paaviselig Sammenhæng mellem dem. Til Eidsfjorden troedes Smitten muligens at være bragt fra Øksnes. (Thode). 7 Tilfælde uden Dødsfald i Sortland Distrikt forekom paa Gaarden Nordmæle i Dverberg inden samme Familie. Denne Gaard har fra gammel Tid været et «Feberrede»; Tyfoidfeber er gjentagne Gange optraadt der, uden at Smittekilden har kunnet paavises. (Schjelderup). Under Lofotfisket behandlede 26 Tilfælde, hvoraf 3 endte dødelig; i Slutningen af Marts optraadte Sygdommen i Stene; da Diagnosen i Begyndelsen paa Grund af samtidig herskende Influenza var vanskelig at afgjøre, blev alle mistænkelige Syge indlagt i Sygehus. Fra Balstad indlagdes en Fisker i Gravdals Sygehus lidende af Nervefeber og døde der; ligesaa indlagdes en Handlende fra Vestnes i Reine Sygehus. Desuden forekom 7 Tilfælde i en Rorbod ved Laukvik Fiskevær i Gimsø; samtlige blev indlagt i Henningsvær Sygehus. Smitten antoges medført af en syg Leiekarl fra Karlso.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Exantematisk Tyfus	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	6	-
Tyfoidefeber	113	14	113	9	26	10	19	17	3	5	6	4	1	9	4
Skarlagensfeber	316	9	316	45	34	59	51	18	9	12	15	17	15	10	31
Mæslinger	252	5	251	58	44	46	11	1	28	25	14	11	1	4	8
Difteri (Croup)	153	25	153	18	35	25	17	8	7	3	10	10	9	6	5
Blodgang	7	-	7	2	1	-	-	-	1	-	2	-	-	-	1
Barselfeber	37	12	33	-	4	3	3	4	4	1	5	5	2	1	1
Pyæmi, Septhæmi	53	8	50	5	2	1	4	3	1	3	7	6	4	5	9
Rosen	146	6	146	4	19	12	11	14	12	16	17	10	12	8	11
Røde Hunde	13	-	13	3	8	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Vandkopper	31	-	31	5	3	6	3	2	3	-	-	1	2	3	3
Kusma	7	-	7	-	-	-	-	-	-	3	2	-	2	-	-
Kighoste	492	43	491	16	22	53	17	27	49	55	48	50	32	84	38
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	3148	84	3087	261	426	566	407	303	267	165	174	103	124	143	148
Influenza	1017	3	1016	38	265	285	134	68	60	51	19	26	14	22	34
Lungebetændelse	587	68	587	53	63	103	78	85	59	27	18	14	16	32	39
Pleurit	311	2	310	29	39	36	35	31	34	22	24	15	16	15	14
Gigtfeber	203	2	203	16	22	27	16	16	23	19	12	14	9	12	17
Akut Diarré (Kolerine)	830	6	788	47	77	84	74	66	70	93	92	44	57	63	21
Skjorbug	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	19	9	18	5	1	1	-	1	-	-	-	3	6	-	1
Tilsammen	7743	296	7628	614	1091	1317	881	664	630	500	466	333	324	423	385

Epidemiske Sygdomme.

236

Nordlands Amt. 1898.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Brønnø.		Alstahaug.		Vefsen.		Ranen.		Lurø.		Gildeskaal.		Bodø.		Folden.		Skjerstad.		Steigen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exantematisk Tyfus..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	7	1	2	2	-	-	8	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	-
Skarlagensfeber	7	-	6	-	2	-	1	-	7	-	-	-	31	-	12	-	42	1	-	-
Mæslinger	58	3	9	-	29	1	-	-	-	-	-	-	8	-	8	-	23	1	14	-
Difteri (Croup)	17	-	9	2	1	-	6	2	-	-	-	-	10	-	4	1	7	3	3	-
Blodgang	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	-	-	2	-	1	-	1	-	7	2	-	-	1	1	-	-	1	1	1	-
Pyæmi, Septhæmi....	24	2	11	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2	2	-	-
Rosen	22	3	4	1	8	-	2	-	9	-	-	-	18	1	8	-	9	-	6	-
Røde Hunde	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	3	-
Kighoste	84	17	83	-	55	6	45	12	3	-	1	1	88	-	4	-	1	-	22	-
AkuteKatarreriAande- drætsorganerne	137	6	221	5	95	5	183	8	74	5	26	-	396	19	28	-	408	5	56	3
Influenza	35	-	1	-	1	1	-	-	13	-	7	-	24	-	4	-	88	1	-	-
Lungebetændelse	51	11	44	5	12	2	41	8	34	4	3	1	104	1	15	1	16	4	24	6
Pleurit	41	-	21	-	14	-	26	-	7	-	1	1	11	-	4	-	12	-	21	-
Gigtfeber	24	-	12	-	10	1	14	-	7	-	-	-	22	-	6	-	10	-	8	-
Akut Diarré (Kolerine)	41	2	39	1	30	1	24	-	16	-	4	-	108	-	12	-	116	1	8	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte.	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	2	-	4	4	2	-	-	-	-	-
Tilsammen	549	45	468	17	264	18	356	34	177	11	44	3	840	26	113	2	738	20	167	9

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
	11		12		13		14		15		16		17		18		Under Lofotfisket.	
	Hammerø.		Lødingen.		Ofoten.		Flakstad.		Buksnes.		Østlofoten.		Hadsel.		Sortland.			
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exantematisk Tyfus.....	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	-	-	-	-	6	1	-	-	16	3	6	-	32	1	7	-	26	3
Skarlagensfeber.....	-	-	5	-	13	2	-	-	85	1	29	2	75	3	-	-	1	-
Mæslinger.....	10	-	2	-	-	-	44	-	-	-	3	-	2	-	-	-	42	-
Difteri (Croup).....	5	3	5	1	18	3	9	1	2	1	1	-	49	6	5	2	2	-
Blodgang.....	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-
Barselfeber.....	1	1	2	1	2	2	1	-	2	-	2	2	13	2	-	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi.....	-	-	1	1	2	-	2	-	1	-	-	-	2	-	5	-	-	-
Rosen.....	4	-	5	-	4	-	1	-	2	-	2	1	27	-	6	-	9	-
Røde Hunde.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-
Vandkopper.....	-	-	3	-	-	-	5	-	-	-	2	-	2	-	-	-	1	-
Kusma.....	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste.....	16	1	-	-	6	-	3	-	10	-	35	6	4	-	32	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne.....	97	4	162	2	82	5	57	-	37	2	150	6	217	7	67	2	655	-
Influenza.....	12	-	22	-	49	1	94	-	31	-	59	-	49	-	52	-	476	-
Lungebetændelse.....	9	4	8	-	35	2	9	-	7	7	18	1	78	6	34	2	45	3
Pleurit.....	6	-	5	-	12	-	14	-	5	-	20	-	26	-	11	-	54	1
Gigtfeber.....	2	-	1	-	7	1	6	-	6	-	13	-	23	-	12	-	20	-
Akut Diarré (Kolerine).....	37	-	32	-	48	1	20	-	9	-	37	-	69	-	12	-	168	-
Skjørbug.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte.....	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	5	2	-	-
Tilsammen	199	13	254	5	284	18	269	1	215	16	377	18	669	25	248	8	1512	7

Veneriske Sygdomme

Sygdomme.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa							
			1		2	3	4	5	6	7
			Brønne.		Alstahaug.	Vefsen.	Ranen.	Lurø.	Gildeskaal.	Bodø.
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	13	-	2	-	1	-	-	-	1	-
Syfilis, konstitutionel	62	2	1	1	5	1	1	-	-	21
— hereditær	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorré og Uretrit	367	-	20	-	47	6	13	4	2	73

Skarlagensfeber viser fremdeles øget Udbredelse, idet der ialt er anmeldt 316 Tilfælde mod 136 i 1897 og 59 i 1896; de fleste opføres fra Buksnes, Hadsel, Skjerstad, Bodø og Østlofoten Distrikter. Men Sygdommen forekom, navnlig i 1ste Kvartal, noksaa hyppig ogsaa paa andre Kanter af Amtet. I Lurø Distrikt antages saaledes adskillig flere end de af Distriktslægen opførte 7 Angrebne at have været syge. I Rødø Sogn i Varangfjorden havde Sygdommen vistnok hersket som en godartet Epidemi i Tiden fra Nytaar og udover Vaaren; først i Marts kom der imidlertid Meddelelse herom. I Lurø forekom en Del Tilfælde, der ogsaa forløb let undtagen for det først angrebne Barns Vedkommende, der fik en nekrotiserende Absces paa Halsen, som først tilhelede efter et Par Maaneders Forløb. (Glatved). Det samme milde Forløb omtales ogsaa fra Bodø Distrikt og fra Skjerstad, hvor Epidemien fra Aaret forud fortsatte sig over Nytaar. I Ofoten Distrikt forekom spredte Tilfælde, særlig paa Sørlandet i Evenes; et Tilfælde i Ankenes skyldtes Smitte derfra. 2 Tilfælde i Narvik i August skyldtes antagelig Smitte fra Trondenes. (Borch-Johnsen). I Hadsel Distrikt var Sygdommen sandsynlig en Fortsættelse af en i Slutningen af 1897 optraadt, men den Gang ikke iagttaget Epidemi. De fleste af de i Marts og April undersøgte Patienter var i Afskallingsstadiet. Sygdommen forekom særlig paa Hadseløen og var en Tid vanskelig at skjelne fra Difteri, som optraadte paa de samme Gaarde. Epidemien var i det Hele meget mild, og der kjendes kun 3 Dødsfald. (Thode).

Den Aaret forud over næsten hele Amtet herskende Epidemi af **Mæslinger** fortsatte sig ind i Aaret 1898, men aftog meget stærkt udover Vaaren. I Folden var Sygdommen saaledes meget udbredt i Aarets første Kvartal, ligesaa i Skjerstad. I Steigen standsede Epidemien allerede i Januar, men Sygdommen maa der have angrebet mange Voxne (i Alderen 15—25 Aar), idet det i Aarets første Halvdel var meget almindeligt at høre Folk datere sine Sygdomme til «strax efter Krægda». (H. Arnesen). Ogsaa i Hammerø ophørte Sygdommen midtvinters. I 2 af de sydligste Distrikter i Amtet, nemlig i Brønnø og i Vefsen, begyndte Epidemien ikke før i Juni. Til Bindalen bragtes Smitte ved et Par Kvinder fra Vik Sogn i Brønnø, og ved Konfirmanderne bragtes den saa videre om i Bygden. (G. Klem). Under Lofotfisket iagttoges 42 Tilfælde blandt Fiskerne.

Difteri (Croup) viser en liden Forøgelse i de Angrebnes Antal mod Aaret forud. Af de ialt anmeldte, over næsten hele Amtet spredte 153 Tilfælde forekom de fleste, 49, i Hadsel Distrikt. I Alstahaug forekom 5 Tilfælde hos en Familie paa en Gaard i Herø, hvor ved Lægens Tilkaldelse et Barn allerede

udenfor Sygehus.

Lægedistrikterne:												Under Lofotfisket.
8	9	10	11	12	13	14	15	16		17	18	
Folden.	Skjer- stad.	Steigen.	Ham- merø.	Lødingen.	Ofoten.	Flakstad.	Buksnes.	Øst- lofoten.		Hadsel.	Sortland.	
Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
-	1	-	-	-	1	-	1	2	-	-	-	4
-	3	-	2	3	1	4	-	3	1	1	-	16
-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	23	2	-	1	10	22	16	27	-	24	3	73

var dødt, et andet døende; de øvrige Angrebne, der behandledes med Serum, kom sig. (I. Lund). I Steigen Distrikt optraadte Sygdommen i Sund hos 2 Sødskende; den ene angrebes let, hos den anden holdt Belægget sig trods Serumbehandling længe. Paa Gaarden har der tidligere 2 Gange været Difteri og, da Smitteimport ikke godt kan formodes, maa det rimeligvis antages, at der etsteds har ligget Smittestof igjen fra sidste Gang. (H. Arnesen). I Hammerø indtraf 2 Tilfælde paa Gaarden Hillingen, hvor der nu 3 Aar efter hverandre har vist sig Difteri hos samme Familie. Smitten synes at have ligget i Huset, der var faldefærdigt og nu skulde nedrives. (P. Hansen). I Ofoten forekom flere mindre Gaardepidemier dels paa Nord-, dels paa Sydsiden af Fjorden. I Flakstad Distrikt døde paa Røst et Barn, smittet af en Fisker; det smittede igjen alle sine Sødskende. Paa Værø indtraf et Tilfælde i Prestegaarden, hvor Sygdommen havde optraadt i 1893. Den gamle Gaard nedreves, og blandt dem, der da havde færdedes i det Værelse, hvor den Syge den Gang laa, var foruden ovennævnte Patient fra Prestegaarden ogsaa 3 andre, der samtidig fik ondt i Halsen, men ikke undersøgtes af Læge. (Ommundsen). I Hadsel Distrikt iagttoges en Række Tilfælde paa Gaarden Indbjørg i Hadsel i Aarets første 3 Maaneder, senere forekom Sygdommen kun sporadisk. Af 49 behandlede Patienter døde 6. (Thode).

Af **Barselfeber** er anmeldt 37 Angrebne med 12 Dødsfald; 13 Tilfælde, hvoraf 2 dødelige, forekom i Hadsel Distrikt. I Lurø døde en Barselkvinde af diffus Peritonit. Jordmoder havde ikke været tilstede. En Søster, der havde pleiet den Syge og været om hende Nat og Dag, indtil hun døde, blev strax efter syg og døde mærkelig nok ogsaa af diffus Peritonit. (Glatved). I Steigen Distrikt syntes i et Tilfælde Smitten at skrive sig fra en gammel, støvet og skidden Halmmadras, der trods Jordmoderens Protest brugtes som Underlag for Barselkonen; denne led i længere Tid af høi Feber med alvorlige Almensymptomer, men kun ubetydelige Lokalsymptomer; hun kom sig tilsidst. Det er en almindelig Uskik at bruge gamle, skidne og kasserede Klæder under Fødselen; Folk vil ikke have sine bedre Sengklæder tilsølede. (H. Arnesen).

Kighoste optraadte epidemisk inden den største Del af Amtet. Som vanligt ved denne Sygdom kom forholdsvis faa Tilfælde under Lægebehandling.

Af **Influenza** er anmeldt et noget mindre Antal Tilfælde end Aaret forud. Den synes dog i Februar—April at have havt ikke saa liden Udbredning i den nordligste Del af Amtet. Under Lofotfisket behandledes 476 Fiskere for denne Sygdom. Fra enkelte Distrikter omtales under Influenza ogsaa Tilfælde

af «Bamlesyge» eller «akut febril Muskelrheumatisme», uden at der synes at have raadet nogen Vished om, under hvilken Diagnose den foreliggende Sygdom egentlig rettelig burde henføres. Det samme gjælder 11 i Lurø Distrikt iagttagne Tilfælde af «akut, infektiøs Gastrit», der næsten samtidig gik epidemisk over en enkelt Grænd; nogle af disse Tilfælde lignede meget en Tyfflit eller Tyffloperitonit. (Glatved).

Af **Lungebetændelse** anmeldtes nogle flere Angrebne end Aaret forud, og Dødeligheden synes at have været betydelig større (11,6 pCt. mod 6,6 i 1897).

Akut Diarré var noget sjeldnere end i de nærmest foregaaende Aar.

Af **Erythema nodosum** behandledes 3 Tilfælde i Steigen Distrikt; de Angrebne havde temmelig stærke Almensymptomer. Foruden disse vidste man at fortælle om flere Angrebne paa de samme Gaarde. (H. Arnesen).

Af **Fnat** opgives 111 Tilfælde. I Alstahaug er Sygdommen fremdeles i Aftagende, og i Ranen meget sjeldnere end tidligere. I Hammerø skal den fremdeles være adskillig udbredt i den sydlige og vestlige Del af Distriktet; 30 Syge kom under Behandling. (P. Hansen). I Ofoten Distrikt synes den ikke at være særlig udbredt; Folk vil nødig være bekendt af at lide af «Klaae» og søger derfor snart Hjælp. Men med den herskende ringe Renlighedssands er det vanskeligt at blive Sygdommen kvit, naar den først er kommen ind i et Hus. (Borch-Johnsen). I Flakstad og Hadsel Distrikter maa dens Forekomst nu betegnes som sjelden. Den indførtes til Hadsel i 1890 med Fiskere fra Harjangen i Ofoten. (Thode). Fiskerilæge G. Klem omtaler Fnat som meget udbredt blandt Fiskerne i Kabelvaag.

Pemfigus hos Nyfødte. I Ranen Distrikt forekom et Tilfælde i Januar i Mo, hvor Sygdommen nu har holdt sig i flere Aar. Udover Høsten viste 3 nye Tilfælde sig, hvoraf 1 med dødelig Udgang. Jordmoderen har flere Gange foretaget grundig Desinfektion af sine Klæder, Effekter m. m. Sygdommen holder sig forøvrigt mest i en enkelt Grænd. (S. Lange). Fra Bodø Distrikt opføres 4 dødelige Tilfælde. Den Jordmoder, i hvis Praxis Sygdommen uagtet de trufne Foranstaltninger og Forsigtighedsregler altid paany optraadte, maatte faa en anden Jordmoder i sit Sted, da Almuen var meget forskræmt og vægrede sig ved at benytte hende. (Carlsen). Fra Sortland Distrikt opgives 5 Angrebne, hvoraf 2 døde. For det hele Amt er der paa Sygelisterne tilsammen opført 19 Tilfælde med 9 Dødsfald.

Veneriske Sygdomme. Det udenfor Sygehus behandlede Antal Tilfælde sees af Tabellen paa Side 238 og 239.

Kommunelæge Haug i Dønnes Herred, Ranen Distrikt, omtaler, at Gonorré vinder mere og mere Udbredelse. Fiskerne fører den hjem fra de større Fiskepladse og udbreder den videre blandt Hjembygdens Piger. I Bodø By er veneriske Sygdomme fremdeles ikke sjeldne. (Carlsen). Af de i Skjerstad Distrikt anmeldte 26 Tilfælde af veneriske Sygdomme behandledes blandt Arbeiderne ved Langvandet 18 (for veneriske Saar 1 Mand, erhvervet Syfilis 1 Mand, hereditær Syfilis 2 Guttebarn, for Gonorré 14 Mænd), medens 5 Kvinder med Uretrit sendtes til Bodø Sygehus. Ved nogle Tilfælde af Gonorré i Skjerstad skrev Smitten sig fra Langvandet, idet fremmede Kokkepiger, som Arbeiderne havde faaet til at stille for sig i Barakkerne, havde ført den med sig. (Bjerregaard). I Ofoten var disse Sygdomme tidligere næsten ukjendte; i de sidste Maaneder af Aaret indtraadte imidlertid en betydelig Stigning i Antallet af Gonorrétilfælde, vistnok paa Grund af Tilstrømning af Arbeidssøgende til Jernbaneanlægget Gellivara—Ofoten. Under Lofotfisket behandledes 76 Tilfælde af venerisk

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Brønnø	152	15	45	107
Alstahaug	142	18	17	125
Vefsen	88	12	18	70
Mosjøen By	23	4	6	17
Bygder	65	8	12	53
Ranen	136	20	34	102
Lurø	76	15	11	65
Gildeskaal	14	1	3	11
Bodø	87	15	26	61
Bodø By	48	6	19	29
Bygder	39	9	7	32
Folden	21	1	2	19
Skjerstad	102	25	20	82
Steigen	42	9	9	33
Hammerø	41	5	13	28
Lødingen	43	9	5	38
Ofoten	65	12	18	47
Flakstad	24	8	1	23
Buksnes	47	6	16	31
Østlofoten	67	7	18	49
Hadsel	77	12	25	52
Sortland	31	3	8	23
Under Lofotfisket	9	-	7	2
Nordlands Amt	1264	193	296	968
Deraf i Byer	71	10	25	46
— Bygder	1193	183	271	922

Sygdom. Det synes, som om Forholdet i denne Henseende var værre end Aaret forud, men flere af Tilfældene var gamle, og mange af de Behandlede hørte ikke til Fiskerbefolkningen. (Opsynschefen).

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 15,3 pCt. af samtlige kjendte Dødsfald ved Sygdom og 19,9 af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 14,1 pCt. og 22,0 pCt. og for Bygderne 15,4 pCt. og 19,8 pCt. Forøvrigt henvises til ovenstaaende Tabel. I Ranen Distrikt synes Lungetuberkulosen ikke at have tiltaget i det forløbne Aar; Smittemaaden er Befolkningen bekendt, og der udvises større Forsigtighed med Opspyttet. (S. Lange). Kommunelæge Haug i Dønnes mener imidlertid, at Tuberkulosen tiltager i Hyppighed fra Indlandet ud mod Kysten og tror, at Aarsagen for en stor Del maa søges i de mislige hygieniske Forhold og da navnlig i trange, usunde, aldrig udluftede Boliger.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Brønnø	361	12	144	22	1	1	3	-	-
Alstahaug	346	7	160	20	-	-	5	-	1
Vefsen	210	5	108	21	2	-	2	-	-
Mosjøen By	37	-	25	7	-	-	-	-	-
Bygder	173	5	83	14	2	-	2	-	-
Ranen	401	7	178	30	2	1	4	1	-
Lurø	232	2	108	14	2	2	10	-	-
Gildeskaal	192	6	68	9	1	1	2	-	-
Bodø	284	6	144	40	-	3	3	3	-
Bodø By	162	3	70	21	-	-	1	1	-
Bygder	122	3	74	19	-	3	2	2	-
Folden	160	7	56	12	1	-	1	-	-
Skjerstad	292	4	148	39	1	-	7	1	-
Steigen	121	-	63	9	-	-	1	-	-
Hammerø	81	3	56	12	2	1	-	-	-
Lødingen	178	5	76	14	2	3	2	-	-
Ofoten	212	3	93	14	2	5	1	-	-
Flakstad	143	2	60	4	-	-	14	-	-
Buksnes	328	10	141	42	3	-	5	-	-
Østlofoten	202	2	96	22	-	-	12	-	-
Hadsel	449	11	132	33	-	1	6	-	-
Sortland	307	11	135	29	3	-	21	-	-
Nordlands Amt	4499	103	1966	386	22	18	99	5	1
Deraf i Byer	199	3	95	28	-	-	1	2	-
— Bygder	4300	100	1871	358	22	18	98	3	1

Disse Boliger har han gjort til Gjenstand for Undersøgelser, hvoraf det synes at fremgaa, at 60 à 70 pCt. af alle Huse i Dønnes i hygienisk Henseende maa regnes til yderst slette Boliger. At skaffe eget Værelse til en Tæringspatient er i de allerfleste Huse en Umulighed, og hertil kommer en meget udbredt Mangel paa Renlighed. Smittefrygten er desuden saa stor, at Ingen vil paatage sig at pleie eller bortleie Hus til en fattig Tæringspatient, naar han ikke er nødt til det. Distriktslæge Glatved i Lurø er tilbøielig til at anse Sygdommens Tiltagen og forøgede Udbredelse for mere tilsyneladende end virkelig. I Bodø viser derimod Tuberkulosen, ifølge Distriktslæge Carlsen, stadig en bedrøvelig Fremgang. Smitteoverførelse lader sig i de enkelte Tilfælde selvfølgelig ikke let erkjende; men man har et uvilkaarligt Indtryk af, at Folket for Tiden ligger under for en særlig Disposition for Brystlidelser. Brysttæringen giver ogsaa i de Egne en slet Prognose, den forløber hurtigt mod dødelig Udgang og varer sjelden over 1 à 2 Aar. (Carlsen). Kommune­læge H. L. Hansen i Saltdalen mener, at det store Antal Tuberkulose­tilfælde vistnok væsentlig maa tilskrives

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Perforation.		Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.	Mødre.	Børn.	Mødre.	Børn.	Mødre.		Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Uopg.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	¹⁾ 36	-	32	5	-	-	-	2	⁴⁾ 2	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	8	-	7	1	-	-	-	-	-	3	3	⁵⁾ 2	1	-	-
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia	1	-	-	1	2	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele.	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertefeil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Svulst i Livmoderen	-	²⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	2	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Uopgivet Indikation	-	-	-	-	-	³⁾ 1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	51	1	45	8	3	1	4	2	2	4	4	3	1	2	9
			53												

¹⁾ Deraf 1 Tvillingfødsel, hvor begge Tvillinger forløstes døde ved Tang. ²⁾ Paa Dødslisten opført under Dystoki. ³⁾ Død af Hjerne-
slag 1/2 Time efter Forløsningen. ⁴⁾ Hos det ene Foster foregik Udtrækningen ved Tang paa Sædet; der kom Brud af venstre Laarben, som
dog snart tilhelede. ⁵⁾ En Tvillingfødsel, hvor 2den Tvilling perforeredes, om 1ste intet anført.

Smitte fra Kreaturer, hvoraf der er en Mængde smaa og forkrøblede. I Anledning heraf meddeler Distriktslæge Bjerregaard, at der ved de faa Tuberkulinundersøgelser, som endnu er foretaget, vistnok er fundet nogle tuberkuløse Kjør, men at det dog er noget paafaldende, at man ser forholdsvis lidet til Skrofulose og Underlivstuberkulose hos Børn, hvilket vel burde være Tilfældet, dersom smitteførende Melk skulde være væsentlig Aarsag. Ifølge Beslutning af Skjerstad Sundhedskommission blev i August en Fattigvæsenet tilhørende Gamme med Udhus opbrændt. Gammen havde i lang Tid huset Tæringspatienter, Børn, som Moderen ikke vilde give Slip paa, og som fik Lungetæring det ene efter det andet og døde. Et Par Børn, der tidligere var bortsat til Andre, fik Sygdommen senere og tilslut Moderen selv. I Steigen Distrikt er Tuberkulose ogsaa temmelig hyppig. (Arnesen). Fra Hammerø Distrikt omtales den øgede Forsigtighed med Tæringssyges Opspyt. Alle Syge har Krus eller Bakke at spytte i; Indholdet desinficeres med Karbolyvand og opbrændes eller nedgraves paa afsides Sted. Egen Seng og egne Spiseredskaber anvendes ogsaa. Eget Værelse er det dog paa de fleste Steder umuligt at skaffe. (P. Hansen). I Ofoten skal Sygdommen fremdeles være i stadig og jevn Tiltagen. De foreskrevne Forsigtighedsregler vil man nok gjerne overholde, men Forstaaelsen af gennemført Renlighed er endnu meget ringe, og Boligforholdene er ogsaa paa de fleste Steder saadanne, at en Afsondring af den Syge er umulig. Har man først faaet Sygdommen ind i et Hus, faar man derfor gjerne snart se dens Herjinger. (Borch-Johnsen). I et Hus døde for omtrent 3 Aar siden en voxen Søn af Lungetæring; for 2 Aar siden paavistes Sygdommen hos hans Broder, 19 Aar gammel, i Sommer fik hans Moder Sygdommen og i Høst hans ældste Broder, 27 Aar gammel. Tæring vides tidligere ikke at være forekommet i Familien, ialfald ikke i de 2 sidste Slægtled. Huset hører vistnok ikke til de renligste, men Paabudet om Forsigtighed med Opspyttet antages dog til en vis Grad at være befulgt. (Skjønberg). I Flakstad synes Umuligheden af Isolation af de Syge i Forbindelse med Urenlighed, raat og ugunstigt Klima, at befordre Sygdommens Udbredelse. (Ommundsen). I Hadsel synes Sygdommen at være tiltaget i de sidste 10—15 Aar; Befolkningen er dog ogsaa i samme Tidsrum øget, og af de Indflyttede har mange bragt Sygdomsspirer med sig eller været særlig modtagelige. (Thode).

Spedalskhed. I Brønnø, Bodø og Steigen forekom 1 nyt Tilfælde i hvert Distrikt. I Ofoten forpleies 2 Mænd i sine Hjem; 1 nyt Tilfælde sendtes til Reitgjerdets Pleiestiftelse.

Sindssygdом. Fra Lurø anfører Distriktslæge Glatved, at Vilkaarene for Sindssyges Forpleining i de ofte usle og fattige Fiskerhjem er, som ventelig, yderst mislige, og Aabningen af et Asyl paa de Kanter imødesees med Længsel. Om de Sindssyge forøvrigt henvises til den almindelige Beretning.

Af Læger udførtes ialt 78 **obstetriciske Operationer**, deraf i Brønnø Distrikt 9, Alstahaug 8, Vefsen 2, Ranen 11, Lurø 4, Gildeskaal 1, Bodø 10, Folden 1, Skjerstad 6, Steigen 2, Hammerø 3, Lødingen 1, Ofoten 5, Buksnes 2, Østlofoten 7, Hadsel 4, Sortland 2. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

I Ranen Distrikt døde en Barselkvinde uforløst. Paa Grund af svage Veer anlagdes Tang paa høitstaaende Hoved, men uden Resultat. Et halvt Døgn efter døde Konen pludselig (af Emboli?). (S. Lange).

Antallet af **Fødte og Døde** sees af Tabellen Side 242.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 2 533 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100:43,7.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 18 Kvinder paa Barselseng. Paa Lægernes Dødslist er opført 16, hvoraf 12 opgives at være døde af Barselfeber, 1 af Barselkrampe, 1 af Emboli og 2 af Dystoki.

De hyppigste Dødsaarsager var:

Dødsaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvagbed	220	2	218
Lungetuberkulose	193	10	183
Kræft	104	6	98
Akute Katarrher i Aandedrætsorganerne	84	17	67
Tuberkulose udenfor Lungerne	80	4	76
Lungebetændelse	68	1	67
Hjerneslag	45	2	43
Kighoste	43	3	40
Medfødt Svagbed	38	2	36
Kronisk Bronkit	38	1	37

Veirliget synes i det Hele at have været ugunstigt, særlig var Sommeren overalt raa og kold og Høsten regnfuld, tildels stormende. Ved Andenes i Sortland knustes Nat til 18de November over 20 Baade af Søen, der efter Udsagn af Folk paa Stedet ikke havde været saa voldsom siden 1881. (Schjelderup).

Levemaade og hygieniske Forhold. Kommunelæge G. Klem i Bindalen, Brønnø Distrikt, skriver, at de økonomiske Forhold i Bygden er slette. Lofoten har hidtil været det Sted, hvor Alle skulde hen for at tjene; men i de sidste Aar har Fisket slaaet feil, saa der Intet har været at udrette, kun altfor ofte blot Gjæld at stifte. Hvert Aar haabes der imidlertid paa bedre Fiske, og saa bærer det atter afsted. Flere og Flere faar dog nu Forstaaelsen af, at Gaardsbruget giver et langt sikrere Udbytte end Fisket, saa der nu reiser Færre til Lofoten end tidligere. Grunden til, at Gaardsbruget tidligere og tildels endnu er blevet saa sørgelig negligeret, kan maaske for en Del forklares ved, at man ei har kunnet faa afsætte Gaardens Produkter til nogenlunde rimelige Priser; med den iaar indtraadte forbedrede Dampskibsforbindelse tør der indtræde en Forbedring i saa Henseende. — Paa flere Steder er der iaar opført Meierier, der bringer lidt Kontanter til Folket. Med Hensyn til Ædruelighed staar Befolkningen høit; der sees sjelden et beruset Menneske.

I Alstahaug Distrikt vinder ogsaa Jordbrug og Fædrift mere og mere Plads inden Folkets Økonomi. Melkestellet gaar jævnt fremover i Godhed paa Grund af Meieriernes Oprettelse; af disse findes 5, og 2 er under Opførelse. Blandt de ellers vanlige Næringsmidler har Søfugløg om Vaaren og Forsommeren en ikke liden Betydning for Kostholdet, ligesom Hønselholdet udvides Aar om andet. Ædrueligheden maa siges at staa nogenlunde høit, Sædeligheden derimod fremdeles lavt. (I. Lund). I Hemnes i Ranen er Boligforholdene i Almindelighed ganske gode, men paa Strandstedet Hemnesbjerget lever en stor Del af

Befolkningen sammentrængt i trange Rum paa Brygger (Søboder), som tilhører Landbefolkningen; denne skaffer sig ved Bortleie af disse smaa tarvelige Rum en liden Indtægt af sine Huse, der forøvrigt alene benyttes til Opbevaring af Fiskeredskaber og som Kirkeboder, idet Eieren selv har et lidet Rum til Afbenyttelse under sit Ophold paa Stedet. Især i Konfirmationstiden er vistnok en hel Del Huse overfyldte. (S. Lange). I Dønnes, anfører Kommunelægen, maa Ædrueligheden siges at staa høit, Sædeligheden derimod lavt. Lofotfisket slog feil, og Hjemmefisket gav ringe Udbytte. For at skaffe Penge har derfor Mange været nødt til at sælge sine Slagtekreaturer, og naar dertil kommer, at Meieriet sluger al Melken, har det vistnok i mange Hjem været smaat med Føden. Paa Grund af Jordbrugenes ringe Størrelse og slette Drift er Melkeproduktionen endnu ringe. (Haug). I Saltdalen, Skjerstad, ligger flere Folk hjemme end før paa Grund af de daarlige Fiskerier; en Del beskæftiges ved Sulitjelma Kobberværk, en Del med Baadbyggeri, der drives næsten paa hver Gaard. Af de ellers ganske store og rummelige Husebygninger er de fleste ikke indredede. Der findes saaledes for det Meste kun nøgne Bjelkevægge, og kun et eller to Rum bruges af Beboerne, de øvrige anvendes til Oplagssteder for Klæder, Mad o. s. v. Sandsen for at gjøre sig det hyggeligt og bekvemt i Hjemmet er overmaade liden. Paa Grund af den ensformige Kost er Sygdomme i Fordøielsesorganerne meget almindelige. Fersk Spise foragtes vanligvis, al Mad saltes; Vildt eller Høns, som ikke kan opnaaes solgt, kastes bort. (H. L. Hansen). Angaaende Forholdene ved Sulitjelma skriver Værkslæge Bergh, at Sygeligheden der har været ikke ringe. Aarsagen hertil søger han dels i det kolde og skarpe Klima, dels i det tildels usunde og farlige Arbeide i Gruberne, Smeltehytterne og Rostovnene, (der forekom saaledes 301 Skadetilfælde), dels i trange og mindre gode Boliger og endelig i Mangel paa friske Fødemidler, særlig Melk, navnlig om Vinteren. Vanskeligheden ved at modarbeide dette ligger dels i den særdeles raske Tiltagen af Arbeidernes Antal, dels i Værkets afsides Beliggenhed og de besværlige Kommunikationsforhold ved Vintertid.

I enkelte Dele af Lødingen Distrikt siges Jordbruget at vinde Fremgang paa de hazardøse Fiskeriers Bekostning. (Søyland).

Den økonomiske Stilling i Ofoten Distrikt beskriver Distriktslægen som i det Hele taget meget mislig, idet Fiskerierne i en Række Aar kun har kastet Lidet af sig. Men endelig synes der nu at vise sig en Lysning, da Ofotbanen nu igjen er taget op til Udførelse og det under bedre Auspicier end forrige Gang. Der er begyndt en ganske livlig Spekulation i Eiendomme omkring Banens Endepunkt, ligesom den meste naturlige Drivkraft i hele Distriktet er opkjøbt af Spekulanter med fremtidig industriel Udvikling for Øie. De indledende Arbeider for Baneanlægget har ogsaa skaffet adskillige af Distriktets Folk lønnende Arbeide i Aarets sidste Maaneder. Desuden har der i den største Del af Aaret været Arbeide for en større Arbeidsstok, væsentlig fra Evenes, ved Prævedrift af flere Gruber, saa herved tildels har været mindsket det økonomiske Tryk, Folk ellers har lidt under. Et andet glædeligt Tegn er, at Folk har begyndt at lægge mere Vind paa Jordens Afkastning; tidligere har man jo udelukkende stolet paa Lofoten, for Jordens Afkastning har man ikke havt noget Marked; nu er imidlertid i Aaret sat igang tre Meierier inden Distriktet, 1 større Dampmeieri paa Liland og 2 mindre Haandmeierier, ligesom Selskaber for flere saadanne er dannet andre Steder; Tilstømningen af Arbeidssøgende til Jernbaneanlægget gjør jo ogsaa, at Folk kan faa afsat sine andre Produkter til lønsomme Priser, og da Distriktet besidder adskillige Betingelser for Udviklingen af et rationelt Jordbrug, vil man forhaabentlig om nogle Aar se Ofoten som et af de bedre i saa Henseende. (Borch-Johnsen). I Narvik ved Ofotbanens Endepunkt er det paa Grund af Tilstømningen af Mennesker smaat om Husrum, uden at nogen

Fare for Sundheden dog hidtil vides at være opstaaet derved, ligesaa lidt som ved den om Vinteren herskende Vandmangel paa Stedet, idet Brøndene var tørre eller bundfrosne. Den økonomiske Tilstand siges bedret, idet Eiendommene, siden Jernbaneanlægget besluttedes, er bleven solgt til høie Priser. (Skjønberg).

I Flakstad er Levemaaden ulige bedre end før paa Grund af de senere Aars gode Fiskerier. (Ommundsen).

I Dverberg, Sortland Distrikt, slog Vinterfisket aldeles feil. Nogen Hjælp ydede et i April og Mai indtruffet rigt Seifiske. Sommerfisket slog ogsaa noksaa godt til. Multehøsten blev rig, ligesom Udbyttet af Hø og Poteter blev over Forventning. Alligevel gik Befolkningens økonomiske Evne tilbage. (Schjelderup). Kommunelege N. Christoffersen i Øksnes beskriver Aaret som et Nødaar med mislykket Vinterfiske, ingen Sild, lidet Hø og Poteter. Næringen bestod næsten udelukkende af Melspiser, Børnene gik halvnøgne omkring i de overfyldte Boliger, Kreaturerne sultede og melkede næsten ikke i de bælgmørke Fjøs og Gammer. Skraatobak misbruges fremdeles; den vinder sig et stadig øgende Terrain blandt hvert Aars Kuld af Nykonfirmerede.

Kvaksalveruvæsen. I Saltdalen, Skjerstad Distrikt, kurerer en gammel Kvaksalver Folk alene ved Kildens klare Vand, hvorover han mumler nogle Ord, kaster saa en hel Mursten op i og spytter saa tilslut i det. Patienten faar altid 2 til 3 Liter med, betaler, hvad han vil, og trænger som oftest flere Portioner. Alt Vandet «maa» drikkes op og «haves Fortrøstning til», ellers hjælper det ikke. (H. L. Hansen). Fra Ankenes, Ofoten Distrikt, skriver Kommunelege Skjønberg: Professionelle Kvaksalvere, for hvilke Indre Ofoten i de senere Aar har været mærkelig godt forskaanet, antagelig grundet i, at der har været smaat med Penge blandt Befolkningen, har nu igjen fundet Vei hid og gjort tildels gode Forretninger. En Kvinde, der nogen Tid før Jul slog sig ned inde i en af Fjordene, viste sig især i Besiddelse af Evne til at tage Tingen paa rette Maade for at vinde Tillid og gjøre Forretninger; men rigtignok kun for en ganske kort Tid. Hendes Uddannelse fra Kjøbenhavn og hendes Medicin fra Tyskland — de norske Apothekere blander Medicinerne ud med Vand —, hendes lærde Forklaring af Sygdommens Væsen og Natur, men maaske ikke mindst hendes rent ud grændseløse Priser paa sine «Mediciner» — sit opofrende Arbeide for Syge gjorde hun jo gratis — skaffede hende en kort Tid en hel Del Søgning og et særdeles godt økonomisk Udbytte. Saadanne frække Bedragere kan antagelig ikke rammes af Loven, men om samme Kvinde skulde være uklog nok til at komme tilbage igjen, vilde hun komme i Fare for, at hendes Patienter selv vilde øve Justits over hende. I Flakstad Distrikt trives Kvaksalvere overalt, fornemmelig i Værø og Røst. (Ommundsen).

Sygehuse. Foruden Amtssygehusene i Alstahaug (Søvik), Bodø, Buksnes (Gravdal) og Hadsel (Stokmarknes) er følgende Sygehuse i Virksomhed under Lofotfisket: Skraaven, Kabelvaag og Henningsvær, samtlige i Østlofoten, Stene i Buksnes, Reine og Værø i Flakstad. I Nesne i Ranen er et lidet kommunalt Sygehus. I Bodø findes et Epidemilazaret. — I Skjerstad Distrikt toges den 20de Oktober i Brug et nyt Sygehus paa 16 Senge for Sulitjelma Kobberværk. Den gamle Sygestue bruges nu som Epidemilazaret. Sygehuset er af Træ, høit og frit beliggende paa Fjeldgrund, har 2 Etager med Venteværelse, Kontor og Operationsværelse for Lægen samt Medicinrum, 4 Sygeværelser, Badeindretning, Vaskerum og Kjøkken samt 2 Værelser for Diakonissen og Vaagekonen. Sygerummene har en Høide under Taget af 3,5 Meter og er meget lyse. De opvarmes med Magazinovne og er forsynede med dobbelte Ventilationsledninger. Elektrisk Lys er indlagt overalt. (A. S. Bergh).

Badeindretninger. Ved alle Sygehuse inden Amtet med Undtagelse af det i Værø findes Karbad for Patienterne. Ved Bodø Sygehus findes tillige Dampbad. Badeindretningerne ved Sygehusene i Bodø og Stokmarknes er ogsaa aabne for Publikum.

Om **Amtets Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedi- cinske Forret- ninger.
Nordlands Amt	45	1	4238	26
Brønnø	¹⁾ 4	-	454	-
Alstahaug	²⁾ 3	-	512	-
Vefsen	³⁾ 1	-	44	-
Ranen	⁴⁾ 2	-	190	3
Lurø	⁵⁾ 3	-	164	-
Gildeskaal	⁶⁾ 3	-	165	-
Bodø	⁷⁾ 7	1	292	13
Folden	⁸⁾ 2	-	20	1
Skjerstad	⁹⁾ 4	-	305	-
Steigen	¹⁰⁾ 3	-	94	-
Hammerø	¹¹⁾ 1	-	74	1
Lødingen	-	-	222	2
Ofoten	¹²⁾ 1	-	130	-
Flakstad	¹³⁾ 1	-	89	-
Buksnes	¹⁴⁾ 4	-	286	1
Østlofoten	¹⁵⁾ 2	-	336	3
Hadsel	¹⁶⁾ 2	-	623	1
Sortland	¹⁷⁾ 2	-	238	1

¹⁾ Vega 3, Bindalen 1. ²⁾ Alstahaug 1, Herø 1, Tjøtta 1. ³⁾ Hatfjeldalen 1. ⁴⁾ Mo 2. ⁵⁾ Rødø 1, Lurø 1, Melø 1. ⁶⁾ Gildeskaal 2, Beieren 1. ⁷⁾ Bodø By 7. ⁸⁾ Sørfolden 1, Nordfolden—Kjerringø 1. ⁹⁾ Skjerstad 2, Saltdalen 2. ¹⁰⁾ Steigen 3. ¹¹⁾ Hammerø. ¹²⁾ Evenes 1. ¹³⁾ Værø 1. ¹⁴⁾ Buksnes 2, Borge 2. ¹⁵⁾ Vaagan 2. ¹⁶⁾ Hadsel 1, Bø 1. ¹⁷⁾ Dverberg 1, Sortland 1.

I Sundhedskommissionsmøde i Hadsel Distrikt vedtoges at henstille til Herredsstyret at vælge 5 Mænd inden sin Midte for at fungere som Sundhedskommission istedetfor det samlede Herredsstyre. Beslutningen blev optaget i Herredsstyret, der vedtaget og senere approberet af Amtmanden. (Thode). Lignende Forestilling til Herredsstyret er ogsaa gjort af Distriktslægen i Steigen.

XIX. Tromsø Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaktmødre.
Amtet		26246,10	65 009	21	2	35	34
1. Trondenes		1 543,69	11 760	5	-	6	7
	Kvæfjord	864,31	2 939	1	-	1	2
	Trondenes	548,40	7 115	3	-	4	4
	Bjarkø	130,98	1 706	1	-	1	1
2. Ibbestad		1 660,95	8 033	2	-	3	2
	Ibbestad	1 149,25	6 022	2	-	2	2
	Salangen	511,70	2 011	-	-	1	-
3. Tranø		1 083,02	4 738	2	-	3	3
	Tranø	481,74	1 479	-	-	1	1
	Sørreisen	382,42	1 728	1	-	1	1
	Dyrø	218,86	1 531	1	-	1	1
4. Berg	Berg	609,10	1 849	1	-	2	2
5. Lenviken		1 198,47	5 583	1	-	3	4
	Lenviken	713,62	4 208	1	-	2	2
	Hillesø	484,85	1 375	-	-	1	2
6. Maalselven		5 896,05	4 686	3	-	3	3
	Maalselven	3 331,62	3 314	2	-	2	2
	Bardo	2 564,43	1 372	1	-	1	1
7. Balsfjorden		1 565,28	4 451	1	-	2	2
	Balsfjorden	1 222,48	2 869	1	-	1	1
	Malangen	342,80	1 582	-	-	1	1
8. Tromsø		1 593,90	10 299	3	2	5	3
	Tromsø, Kjøbstad ...	0,63	6 071	3	2	5	-
	Tromsøsundet	1 593,27	4 228	-	-	-	3
9. Lyngen	Lyngen	3 682,27	5 354	1	-	3	4
10. Karlsø		1 374,15	2 704	1	-	2	1
	Karlsø	509,99	1 605	1	-	1	} 1
	Helgø	864,16	1 099	-	-	1	
11. Skjervø		6 039,22	5 552	1	-	3	3
	Skjervø	1 061,37	2 433	1	-	1	1
	Nordreisen	2 884,60	1 357	-	-	1	1
	Kvænangen	2 093,25	1 762	-	-	1	1

Sundhedstilstanden synes i det Hele at have været noksaa tilfredsstillende. Af epidemiske Sygdomme, der ved sin Udbredelse har havt større Betydning, kan nævnes Kighoste, Difteri, Skarlagensfeber og exantematisk Tyfus. Det samlede Antal af anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde var 3 098 med 209 Dødsfald. Aaret forud var de tilsvarende Tal 3 267 og 169.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 195 eller 16,7 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (71 500). Aaret forud var den 14,2 pro mille.

Angaaende Fordelingen af de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til Tabellen paa Side 252 og 253, sammendragten efter Lægernes Opgaver.

Af **exantematisk Tyfus** er i det Hele opgivet 45 Tilfælde, hvoraf 2 dødelige. I Tromsø By indlagdes fra et russisk Fartøj 2 Angrebne paa Lazaret. Fartøjet blev desinficeret og flyttet udenfor Havnen med Mandskabet interneret ombord. (J. Holmboe). I Lyngen optraadte 2 Epidemier, en paa Elvebakken og en i Mandalen. I den førstnævnte Grænd angrebes, uden at Smittekilden blev opdaget, 16 Personer i 4 Huse. I Mandalen blev nogle Børn paa Gaarden Stovold syge i Slutningen af Marts uden at komme under Lægebehandling. En Maaned Tid efter indsygnede to Personer fra Nabolaget efter at have vanket i det først angrebne Hus. Den ene bragte Smitten til sit Hjem, en Gamme, hvor Dyr og Mennesker færdedes i samme Rum; hans Moder og en halvvoxen Søster angrebes, medens nogle mindre Sødskende gik fri, rimeligvis fordi de paa den Aarstid var mere ude end inde; trods den paa Grund af Forholdene ufuldstændige Desinfektion spredtes Sygdommen dog ikke videre herfra. I Slutningen af Mai derimod kom 2 Mænd paa en Nabogaard syge hjem fra Finmarken; det oplystes, at en af deres Notlag den 8de April havde været inde paa Stovold og der siddet ved Siden af et af de syge Børn. Efter Ankomsten til Finmarken blev han senere syg og efterhaanden de Andre i Notlaget, af hvilket, som nævnt, 2 kom syge hjem; en af disse døde. I samme Rorbod som dette Notlag havde en ung Gut boet under Finmarksfisket; han blev ligeledes syg strax efter Hjemkomsten i Juni. I August forekom endelig 3 Tilfælde paa en Gaard i Sørfjorden. (Sollied). I Karlsø Distrikt kom i 1ste Kvartal 17 Tilfælde under Behandling, af hvilke 1 endte dødelig. Sygdommen spredtes i kort Tid til enkelte Gaarde paa Vandø, men saasnart Sygdommen blev erkjendt, lykkedes det at indskrænke den til de allerede smittede Steder. Smittekilden kunde ikke med Sikkerhed angives; men Sygdommen optraadte først i og omkring Fiskeværret Thorsvaag, hvor der ved Sommerfisket var samlet en Del Fiskere udenbygdsfra, saaledes ogsaa 7 Russefartøier. Under selve Fisket forekom intet Tilfælde; først i Oktober optraadte nogle saadanne med væsentlig Katarralsymptomer, men uden Udslet. Der hengik derfor nogen Tid, inden Sygdommen aabenbarede sig som Flekfeber, og i denne Tid fik den Anledning til at sprede sig. (G. Mohn).

Af **Tyfoidefeber** anmeldtes ialt 63 Angrebne med 11 Døde. I Trondenes Distrikt smittedes et Par Personer under Fisket i Senjen; de fleste Tilfælde forekom dog i Huse, hvor Sygdommen havde været i 1896 og 1897. (Buck). I Ibbestad optraadte 1 Tilfælde paa en Gaard, hvor der for 9 Aar siden havde hersket en voldsom Epidemi af Tyfoidefeber. Sygdommens Forløb (hæmorrhagisk Diathese) havde en paafaldende Lighed med Tilfældene den Gang. (Borchgrevink). I Tranø Distrikt angrebes paa Gaarden Blomlid i Skogelvdalen 11 Personer; Smittekilden forblev ukjendt. I Lenviken Distrikt var af 5 Angrebne de 3 Fiskere, der kom syge hjem fra Lofoten. Til Balsfjorden kom 13 Fiskere syge hjem fra

Værene; 3 andre Personer antoges smittet af paa Gaarden indlogerede Sildefiskere. (A. Selmer). Af de i Tromsø for November og December anmeldte 9 Tilfælde skyldtes de fleste Smitteimport fra Sildefisket i Kalvfjorden. Ialt iagttoges i Distriktet 19 Tilfælde, hvoraf 11 indlagdes i Lazaret. (J. Holmboe).

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes ialt 148 Tilfælde mod kun 27 Aaret forud. De fleste forekom i Trondenes Distrikt, hvor en større Epidemi herskede i Kvæfjord i Aarets 1ste Kvartal. Herfra bragtes Smitten videre til et Par Steder i Trondenes, til hvis sydlige Del desuden ogsaa i Aarets Slutning Smitte indførtes fra Lødingen. Forløbet var i det Hele mildt. (Buck). I Ibbestad Distrikt holdt Sygdommen sig væsentlig til en enkelt Grænd i Lavangen. (Borchgrevink). I Maalselven optraadte det første Tilfælde paa en Sæter, hvor Vedkommende havde benyttet gamle Sengklæder, der var udlånt fra en Nabogaard. Paa denne havde Sygdommen vist sig for 15 à 20 Aar siden. Der blev dengang røget, og de af de Syge benyttede Sengklæder blev ophængt for sig paa et Loft. Her havde de været urørt, indtil de nu blev udlånt. Nogen anden Smittekilde kunde ikke opspores. (C. Schøyen). Af de i Tromsø Distrikt ialt anmeldte 32 Angrebne tilhørte de 20 Tromsø By og 12 Tromsøsundet; 9 indlagdes i Lazaret.

Mæslinger forekom i Aarets første Del spredt i enkelte Distrikter som Rest efter Epidemien i 1897.

Difteri (Croup) var fremdeles temmelig almindelig inden Amtet; de anmeldte Angrebnes Antal var dog lidt mindre end Aaret forud, men Dødeligheden øgedes fra 16 pCt. til 20,1. I Trondenes Distrikt forekom Sygdommen spredt uden at faa større Udbredelse. (Buck). I Ibbestad Distrikt var den i Aarets sidste Halvdel temmelig hyppig, især paa de inderste Gaarde i Lavangen. (Borchgrevink). I Lenviken holder Difteri sig trods alle Anstrengelser konstant. Aarsagen ligger vistnok tildels i, at der optræder en hel Del lettere Tilfælde, som unddrager sig Behandling. (Helsing). I Balsfjorden forekom Tilfældene spredt over det hele Aar; de 3 Dødsfald indtraf, før Lægen blev tilkaldt. (A. Selmer). I Tromsø Distrikt behandledes nøiagtig det samme Antal Angrebne som Aaret forud, ialt 52 Tilfælde; i sidste Halvaar syntes Sygdommen at være noget i Aftagende. 30 af Patienterne indlagdes i Lazaret. (J. Holmboe). Fra Lyngen opgives ialt 38 Tilfælde, hvoraf 8 endte dødelig; af disse var 4 ikke komne under Lægebehandling. Sygdommen optraadte, bortset fra enkelte spredte Tilfælde, i 3 begrænsede Epidemier, nemlig paa Nordneslandet, i Kaafjordbunden og i Strømsbugten; til det sidstnævnte Sted var Smitten bragt fra Karlsø med Folk, der havde begravet et Difteriligt paa den derværende Kirkegaard og efterpaa havde været inde hos Graveren. (Sollied). Fra Karlsø Distrikt opføres paa Maanedslisterne 10 Behandlede; af disse døde 5. I Juli Maaned forekom nogle faa Tilfælde paa en Gaard i Ulfsfjorden; Sygdommen indskrænkedes den Gang til det ene Sted, men optraadte igjen i November paa Kredsens Skolested med 7 Tilfælde. Skolen standsedes, og Isolation og Desinfektion iværksattes, hvorefter Sygdommen ophørte. (G. Mohn). I Skjervø herskede ligesom forrige Aar en udbredt Epidemi. Ialt kjendes 43 Tilfælde med 9 Dødsfald; af disse falder paa Kvæningen 30 med 8 Døde, paa Skjervø 8 med 1 Død og paa Nordreisen 5. Fra Februar til August optraadte Sygdommen ved Nordreisen Kirke og paa flere Steder inden Skjervø Herred; nogen bestemt Smittekilde kunde ikke her paavises, men Tilfældene maatte antagelig tilskrives ophobet Smittestof fra de foregaaende Aar. I Oktober blussede en heftig Epidemi op i Buerfjorden i Kvæningen, og her kunde man i flere Tilfælde paavise Smitteoverførelse ved Personer og Klæder fra det ene Sted til det andet. Det første Tilfælde i Buerfjorden iagttoges hos en Familie, hvor Konen

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Til- fælde.	Døds- fald.													
Exantematisk Tyfus	45	2	45	12	12	9	-	6	1	2	3	-	-	-	-
Tyfoidefeber	63	11	63	1	8	2	9	7	4	13	4	1	2	7	5
Skarlagensfeber	148	6	148	12	25	23	18	6	8	4	13	2	18	11	8
Mæslinger	44	2	44	6	5	4	-	1	2	5	3	1	9	4	4
Difteri (Croup)	239	47	239	28	28	18	15	12	9	18	16	11	24	37	23
Blodgang	11	1	11	-	5	-	-	-	1	2	-	-	-	3	-
Barsel-feber	18	12	17	1	-	1	5	1	1	4	1	-	2	-	1
Pyæmi, Septhæmi	11	1	11	1	-	-	-	1	-	-	2	2	2	1	2
Rosen	45	2	41	-	2	2	3	3	2	3	2	3	6	9	6
Røde Hunde	9	-	9	6	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Vandkopper	21	-	21	-	1	1	-	1	-	6	8	-	-	-	4
Kusma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kighoste	559	36	559	52	22	35	30	16	13	24	42	46	95	109	75
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	846	35	809	150	48	51	71	83	80	60	31	53	62	62	58
Influenza	322	1	322	17	59	40	58	52	23	20	10	5	7	4	27
Lungebetændelse	234	37	220	13	7	8	30	18	21	18	16	20	18	23	28
Pleurit	112	1	109	9	4	4	10	8	13	12	10	8	12	12	7
Gigtfeber	48	2	39	3	1	1	5	1	5	6	1	3	2	5	6
Akut Diarré (Kolerine)	320	12	313	25	27	18	21	22	14	37	28	32	27	24	38
Skjørbug	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	3098	209	3023	336	255	217	276	238	197	235	190	189	287	311	292

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																							
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11			
	Tronde- nes.		Ibbestad.		Tranø.		Berg.		Len- viken.		Maals- elven.		Bals- fjorden.		Tromsø.		Lyngen.		Karlse.		Skjervø.			
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exantematisk Tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	26	1	17	1	-	-	-	-
Tyfoidefeber	9	2	1	-	11	2	-	-	5	-	-	-	16	2	19	3	2	2	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	66	4	30	1	8	-	-	-	3	-	4	-	5	-	32	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	27	-	2	-	2	-	-	-	5	-	-	-	3	-	2	-	-	-	1	-	2	2	-	-
Difteri (Croup)	20	3	36	12	5	-	-	-	15	2	-	-	20	3	52	5	38	8	10	5	43	9	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4	1	-	-	6	-	-	-	-	-
Barselfeber	5	3	1	1	-	-	-	-	2	2	1	1	-	-	5	4	2	-	-	-	2	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	3	-	-	-	1	-	-	-
Rosen	2	-	6	1	2	-	-	-	5	1	5	-	-	-	11	-	4	-	4	-	6	-	-	-
RødeHunde	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	10	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	73	7	71	4	5	-	8	-	68	2	1	-	-	-	181	14	56	3	3	-	93	6	-	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	178	7	69	6	20	-	10	-	36	4	16	1	71	3	310	11	63	2	25	-	48	1	-	-
Influenza	39	-	99	-	-	-	5	-	30	-	2	-	4	-	127	1	-	-	-	-	16	-	-	-
Lungebetændelse	79	12	44	11	6	3	3	-	5	4	5	1	20	1	31	1	11	-	14	-	16	4	-	-
Pleurit	28	-	22	-	1	1	1	-	4	-	-	-	5	-	25	-	8	-	2	-	16	-	-	-
Gigtfeber	7	-	4	1	-	-	1	-	6	-	1	1	1	-	8	-	8	-	8	-	4	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	54	-	23	-	-	-	7	-	27	2	5	-	6	-	122	7	49	1	7	2	20	-	-	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	595	39	411	37	60	6	35	-	214	18	40	4	151	9	946	48	272	17	97	8	277	23	-	-

havde besøgt et difterismittet Hus i Langfjorden i Alten. Ved denne Familie spredtes Sygdommen til de nærmeste Gaarde, hvor 5 Børn døde, førend Læge tilkaldtes. Paa en Gaard skyldtes antagelig Smitten en Sæk med Uld, der var bleven kardet i et difterismittet Hus. Befolkningen viste især under Epidemiens Begyndelse, trods Forbud og Advarsler, megen Forsømmelighed baade med Hensyn til Isolation og Tilkaldelse af Læge. Flere Dødsfald satte jo nogen Skræk i Blodet, men Smittestoffet var imidlertid bragt vidt omkring, og nye Tilfælde dukkede stadig op i Aarets sidste Kvartal. Veien til Læge var desuden i mange Tilfælde lang og besværlig paa Grund af Aarstiden, saa Døden i flere Tilfælde var indtraadt før Lægens Ankomst. Serumbehandling anvendtes og gav paa et enkelt Tilfælde nær godt Resultat. Præventiv Indsprøitning anvendtes ogsaa paa Grund af den lange Vei til Lægen i stor Udstrækning. De mislige Boligforholde hos de angrebne Familier, der hørte til de i hygienisk Henseende daarligst stillede, vanskeliggjorde meget en effektiv Desinfektion. Skolen indstilledes i de smittede Kredse. (O. Løken).

Af **Blodgang** anmeldtes 4 Tilfælde med 1 Død i Tromsøundet ved Grændsen af Karlsø, hvor Sygdommen optraadte paa nogle Nabogaarde. (J. Holmboe).

Af **Barselseber** opgives 18 Angrebne og 12 Dødsfald. Ved et i Skjervø Distrikt indtruffet Tilfælde havde Hjælpekone været tilkaldt. (P. Mortensen).

Kighoste herskede som udbredt Epidemi over den største Del af Amtet. Ialt anmeldtes 559 Tilfælde med 36 Dødsfald. Som sædvanlig kom dog en hel Del Tilfælde ikke under Lægebehandling.

Lungebetændelse var noget hyppigere end Aaret forud i enkelte Distrikter.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** forekom et dødelig endende Tilfælde i Lenviken Distrikt; Hjælpekone var anvendt ved Fødselen.

Af **Fnat** anmeldtes ialt 102 Tilfælde.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af nedenstaaende Tabel.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.										
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
			Tronde- nes.	Ibbestad.	Tranø.	Lenviken.	Berg.	Maals- elven.	Bals- fjorden.	Tromsø.	Lyngen.	Karlsø.	Skjervø.
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf. Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	8	-	3	-	1	-	-	-	-	4	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	26	1	2	-	-	-	-	-	9	14	1	-	1
— hereditær	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorré og Uretrit	134	-	21	8	-	10	4	2	6	58	-	5	6 14

I Balsfjorden Distrikt forekom ogsaa dette Aar mange Tilfælde af erhvervet Syfilis, fornemmelig som Fortsættelse af den Smitte, som kom ind i Bygden Aaret forud. (A. Selmer).

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Trondenes	106	16	39	67
Ibbestad	105	18	37	68
Tranø	43	9	6	37
Berg	64	4	18	46
Lenviken	9	3	-	9
Maalselven	19	6	4	15
Balsfjorden	47	10	9	38
Tromsø	173	35	48	125
Tromsø By	115	26	30	85
Bygder	58	9	18	40
Lyngen	46	6	17	29
Karlsø	27	2	8	19
Skjervø	52	12	23	29
Tromsø Amt	691	121	209	482
Deraf i By	115	26	30	85
— - Bygder	576	95	179	397

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 17,5 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede kjendte Dødsfald og 25,1 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Tromsø By var Forholdet henholdsvis 22,6 pCt. og 30,6 pCt. og for Bygderne 16,5 pCt. og 24,0 pCt. Forøvrigt henvises til ovenstaaende Tabel. I Lenviken hersker der blandt de Fattigste endnu megen Ligegyldighed ligeoverfor Sygdommen, især maaske blandt de fastboende Lapper; administrativ Kontrol med de Syge vilde derfor være ønskelig. (Helsing). I Tromsø Distrikt antages Tuberkulosen i de senere Aar ikke at have faaet nogen større Udbredelse, derimod erkjendes vistnok nu flere lettere Tilfælde end tidligere paa Grund af, at den mikroskopiske Undersøgelse tages til Hjælp. (J. Holmboe). I Lyngen vilde det paa Grund af Tuberkulosis Udbredelse være ønskeligt, at Kvæget blev tuberkulinundersøgt. De trange, urenlige Fjøs maa være gode Arnesteder for Smittens Forplantning, naar den først er kommet ind. (Sollied). I Skjervø Distrikt er Tuberkulosen i Tiltagende i Indre Kvæningen. Paa det lappiske Barnehus i Badderød døde 1 Barn af tuberkuløs Meningit og 1 af Lungetuberkulose. Da der samtidig optraadte flere Tilfælde af Bronkier og Pleuriter, især som Eftersygdomme efter Kighoste, blev Desinfektion paabudt; Gaardens Kvægbesætning blev tuberkulinundersøgt, men med negativt Resultat. (O. Løken).

Af **Spedalskhed** iagttoges et nyt Tilfælde i Tromsø Distrikt; i Skjervø fandtes kun én gjenlevende Spedalsk.

Af **Hæmofili** døde 2 Personer i Lyngen, begge tilhørende en Familie, hvor denne sygelige Tilstand er forekommet i Generationer. Distriktslægen har ogsaa behandlet en Kvinde, tilhørende Familien, med en renal Form af Syg-

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.			Mødre.		Børn.	Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Død.	Dødf.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	28	-	24	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	3	-	2	1	-	1	-	1	-	-	³⁾ 1	-
Barselkrampe	-	1	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtspfødsel	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	1	²⁾ 1	2	-	-	-	-
Uopgivet Indikation	-	¹⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
Tilsammen	36	2	28	8	2	2	1	3	1	1	1	11
	38		38			3						

¹⁾ Døde i 2det Døgn af ukjendt Aarsag. ²⁾ Dødsarsag: Barselfeber. ³⁾ Dødsarsag: Blødning.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser	ved Selv- mord.
Trondenes	406	12	219	48	3	4	9	1
Ibbestad	282	12	148	29	1	3	6	-
Tranø	165	4	68	7	1	-	1	1
Lenviken	195	9	110	31	1	3	12	1
Berg	69	-	21	1	-	-	12	-
Maalselven	168	3	63	8	-	1	7	1
Balsfjorden	137	3	59	10	2	1	1	-
Tromsø	420	11	211	59	2	4	5	2
Tromsø By	255	7	128	38	-	-	2	1
Bygder	165	4	83	21	2	4	3	1
Lyngen	213	7	150	36	-	-	8	-
Karlsø	93	2	39	8	-	-	4	-
Skjervø	179	6	107	40	3	2	3	-
Tromsø Amt	2327	69	1195	277	13	18	68	6
Deraf i By	255	7	128	38	-	-	2	1
— - Bygder	2072	62	1067	239	13	18	66	5

dommen. (Sollied). Fra Karlsø Distrikt omtales Sygdomme i Fordøielsesorganerne som hyppige, tildels i Forbindelse med den uhensigtsmæssige Levemaade og Tilberedning af Maden, tildels ogsaa med Overanstængelse ved «Baadsætninger». Disse sidste nævnes ogsaa som medvirkende Aarsag til de ret talrige Brøktilfælde. (G. Mohn).

Om **Amtets Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 54 saadanne, deraf i Trondenes Distrikt 11, i Ibbestad 5, i Tranø 3, i Lenviken 1, i Berg 5, i Maalselven 1, i Balsfjorden 4, i Tromsø 15, i Lyngen 1, i Karlsø 1, i Skjervø 7. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Om **Jordmoderhjælpen** er for 4 Distrikters Vedkommende meddelt følgende Opgaver:

Lægedistrikter.	Jordmodrene har bistaaet ved Antal Fødsler.	Isseleie.	Ansigtsleie.	Sædeleie.
Ibbestad	150	142	3	5
Lenviken	92	89	-	3
Balsfjorden	58	57	-	1
Skjervø	57	56	1	-

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1132 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 51,4.

Paa **Barselseng** døde ifølge Presternes Opgaver 18 Kvinder; som Døds-
aarsager opgives af Lægerne for 12 Barselfeber, for 3 Barselkrampe og for 2
Blødning; for 1 var Dødsaarsagen ukjendt.

De **hyppigste Dødsaarsager** var:

Dødsaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		By.	Bygder.
Lungetuberkulose	121	26	95
Alderdomssvagthed	66	4	62
Difteri (Croup).....	47	1	46
Kræft	43	3	40
Lungebetændelse	37	-	37
Kighoste	36	12	24
Tuberkulose udenfor Lungerne	35	8	27
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	35	9	26
Hjerneslag	32	9	23
Mave-Tarmkatarr	26	4	22

Veirliget synes efter Meddelelserne herom i det Hele at have været
ugunstigt. Vaaren kom sent og var gennemgaaende kold; Sommeren og
Høsten var raa, kolde og regnfulde, saa Udbyttet af Jorden i væsentlig Grad
forringedes.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Berg Distrikt har de sidste
Aars tildels daarlige Fiske været hindrende for Bedring af de hygieniske Forhold
i Hjemmene. Paa Fiskeværene staar Renligheden meget lavt; det synes næsten
at ansees som noget selvfølgeligt og naturligt, at i Rorboderne skal der ikke
kunne forlanges noget, som bærer Præg af Renlighed. Paa et af Distriktets
Fiskevær har det været almindeligt, at flere Baadlag har havt en Kvinde til at
koge og stelle for sig. De Erfaringer, der hidtil er gjort hermed, har dog ikke
altid været af de gode. Paa flere Steder har Kvinderne saaledes havt sin Seng
i samme Rum som Fiskerne. Sædeligheden staar forøvrigt ikke høit, og skulde
den bedømmes efter alle de Frugtsommelige, som føres til Alteret, maatte den
siges at staa betydelig lavt. (P. Hansteen).

I Karlsø Distrikt var ogsaa den økonomiske Tilstand daarlig paa Grund
af de mindre heldige Fiskerier; Melforsyningen, der sker ved Tuskhandel med
Russerne under Sommerfisket, blev som Følge heraf ogsaa utilstrækkelig. (G. Mohn).

Sygehuse. Foruden Amtssygehuset i Tromsø findes dersteds ogsaa et
kommunalt Epidemilazaret, hvor der i 1898 behandledes 76 Patienter. I Ibbe-

stad findes et lidet Kommunen tilhørende Isolationslokale paa Gaarden Vik. I Holmenvær Fiskevær i Berg Distrikt findes et lidet Sygehus for Fiskere. Fremdeles findes Sygehuse i Balsfjorden, Karlsø og Skjervø Distrikter.

Badeindretninger. Ved Amtssygehuset i Tromsø findes et Damp- og Karbad til offentligt Brug.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, af Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Kvarantænekommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Tromsø Amt	20	1	1920	7
Trondenes	¹⁾ 3	-	479	-
Ibbestad	²⁾ 2	-	180	1
Tranø	-	-	147	-
Lenviken	-	-	207	2
Berg	³⁾ 1	-	10	-
Maalselven	⁴⁾ 1	-	65	2
Balsfjorden	⁵⁾ 2	-	99	-
Tromsø	⁶⁾ 9	1	109	2
Lyngen	-	-	270	-
Karlsø	-	-	68	-
Skjervø	⁷⁾ 2	-	286	-

¹⁾ Harstad 2, Kvæfjord 1. ²⁾ Ibbestad 1, Salangen 1. ³⁾ Berg 1. ⁴⁾ Maalselven 1. ⁵⁾ Balsfjorden 1, Malangen 1. ⁶⁾ Tromsø By 6, Tromsø Sundet 3. ⁷⁾ Nordreisen 1, Kvænangen 1.

Vaccination. Ifølge Amtsthingets Beslutning udbetales nu Kr. 1,00 for hver med Anslag Vaccineret inden Amtet. I Berg Distrikt foretager Vaccinatorerne derfor gjerne en Reise, naar de kan være vis paa, at der er Flere, som skal vaccineres; ellers vil Reisen, som ofte kan være lang, ingen Indtægt give. (P. Hansteen).

Kvaksalveruvæsen. Fra Lyngen skriver Distriktslæge Sollied, at Kvaksalveruvæsenet blomstrer der i Distriktet i høi Grad og følger naturlig af den udbredte Lettroenhed og Uvidenhed. De Sygdomme, der kommer «af Jord» og «af Sjø», har ikke Doktoren noget med, de kureres af kloge Mænd og Koner. Nogle kan standse Blødning, naar de bare faar opgivet den Saaredes fulde Navn, andre driver med «Blaasning» og «Sugning» (en Slags naturlig Kopning), efter hvilken Patienten fremviser udbredte, blodunderløbne Flekker, og som særlig anvendes mod «Blodsting». Brænding med Knusk er ogsaa meget almindelig. Mange Sygdomme antages at komme fra «Dauinger», og da trænges baade Kirkegaardsmuld og Besværgelsesformularer, men de er alligevel ofte vanskelige at faa væk. Et Par Lærere af lappisk Afstamning skal særlig drive med denslags; den ene af disse Lærere siges ogsaa at aarelade blegsottige Piger «for at faa Blodet løst». Øiensygdomme behandles neppe nu længer med Skrabning med Kniv, men derimod hyppig med Slikning med Tungen. Saa spiller ogsaa Troen paa, at særlig Kvæner kan sætte Sygdomme paa Folk, en stor Rolle. En Mand med Can-

cer nasi fik saaledes denne Sygdom, fordi han en Vinter havde solgt frossen, raadden Fisk til en Kvæn og forbandet sig paa, at hvis Fisken ikke var fersk, kunde Næsen hans gjerne raadne væk, og det gjorde den da ogsaa om Vaaren, da det begyndte at tine; hans Kone fik et Panaritium, og det kom af, at naar hun solgte Uld til Kvænerne, holdt hun Fingrene under Vægtskaalen. Saa har man de noksaa almindelige omreisende Kvaksalvere, ofte svenske, der drager langs Fjordene og afsætter sine Varer; de er vistnok mindre anseede, da de menes ikke at være «ganske udlærte», men da de har gode Talegaver, gjør de ofte gode Affærer. Undertiden hænder det imidlertid, at Patienten efter Kvaksalverens Afreise ikke tør bruge den altid meget kostbare Medicin, men foretrækker at slaa den væk; et Par Gange har jeg havt Besøg af Koner med saadan Medicin; de vilde have oplyst, om det var «den rette Medicin» for den og den Sygdom. For nylig kom der en Kvinde, efter Sigende fra Harstad, til Sørfjorden. Hun sendte ud Løbesedler om, at hun kurerede Folk, og fortalte, at hun var udlært paa Hospitaler i Kjøbenhavn og Stockholm og havde faaet Medalje af Kongen. Skjønt Ingen kjendte noget til hende, fik hun stort Tilløb og forstod at tage sig betalt; det mindste Honorar var 20 Kr., men saa lovede hun ogsaa Alle, at de skulde blive friske. Da hun drog afgaarde, havde hun bl. a. en Flok Sauer med sig. Endelig er der enkelte mere Fastboende, der leilighedsvis averterer sig i Aviserne og offentliggjør Attester; i Aar har en saadan paa Tromsø offentliggjørt Attester fra 2 Mænd her i Lyngen om sin Fortræffelighed i at kurere Tæring. Ingen af Underskriverne har selvfølgelig havt Tæring. Af almindelig brugte Husraad skal nævnes Urin som Omslag paa Saar; hvorvidt Urinen nødvendigvis maa være fra Patienten selv, derom er nok Autoriteterne af delte Meninger. Paa Saar bruges ogsaa Spindelvæv, raa Poteter og Knusk, paa Abcesser store Blade.

XX. Finmarkens Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i Km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmodre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		47385,34	29 341	¹⁾ 13	1	23	31
1. Alten		12119,15	5 406	1	-	3	4
	Alten	2 997, ⁸⁹	2 087	1	-	1	1
	Talvik	1 594, ⁸³	2 446	-	-	1	2
	Kautokeino	7 526, ⁶³	873	-	-	1	1
2. Loppen		1 173,64	1 731	1	-	2	2
	Loppen og Øksfjord ..	752, ⁶⁶	931	-	-	1	1
	Hasvik	420, ⁹⁸	800	1	-	1	1
3. Hammerfest ..		3 397,36	3 995	2	1	3	3
	Hammerfest, Kjøbst.	4, ⁰⁰	2 238	2	1	2	-
	Hammerfest	3 393, ³⁶	1 004	-	-	-	2
	Kvalsund		753	-	-	1	1
4. Maasø		535,80	2 508	1	-	4	7
	Maasø		1 342	1	-	1	4
	Kjelvik	535, ⁸⁰	1 166	-	-	3	3
5. Kistrand ..		11966,07	2 287	1	-	2	3
	Kistrand	4 426, ⁶⁸	1 728	1	-	1	2
	Karasjok	7 539, ³⁹	559	-	-	1	1
6. Lebesby		?	?	1	-	2	2
	Lebesby	4 477, ⁷¹	1 067	1	-	2	1
	Vestlige Del af Tanen til og med Gamvik ..	?	?	-	-	-	1
7. Tanen		?	?	1	-	1	4
	Resten af Tanen ²⁾ ...	?	?	1	-	1	3
	Polmak Sogn af Næsse- by Herred	1 709, ⁴⁴	462	-	-	-	1
8. Vardø		2 257,99	3 310	2	-	2	3
	Vardø, Kjøbstad	3, ⁶⁵	2 217	2	-	2	-
	Vardø	2 254, ³⁴	1 093	-	-	-	3
9. Vadsø		2 565,99	4 025	1	-	3	-
	Vadsø, Kjøbstad	1, ⁸⁴	1 767	1	-	2	-
	Nordvaranger	1 033, ³¹	1 280	-	-	-	-
	Næsseby Sogn af Næsse- by Herred	1 530, ⁸⁴	978	-	-	1	-
10. Sydvaranger	Sydvaranger	4 987,99	1 932	1	-	1	3

¹⁾ Foruden de i hvert Distrikt opførte Læger er ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt med skiftende Bopæl efter Amtmandens nærmere Bestemmelse. ²⁾ Tanen Herred i sin Helhed har et Fladeindhold af 2 194,²⁰ km.² og en Folkemængde af 2 618.

Sundhedstilstanden var mindre god end i 1897. Foruden af Mæslinger, der optraadte epidemisk i Østfinmarken, er der af Tyfoidfeber, Katarrer og Lungebetændelse anmeldt flere Tilfælde end almindelig. Det samlede Antal kjendte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 3 256, hvoraf 138 dødelige, mod henholdsvis 2 800 og 93 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 756 eller 23,4 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (32 300). I 1897 var Forholdet 18,8 pro mille.

Angaaende Fordelingen af de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til Tabellen paa Side 264 og 265, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

For **exantematisk Tyfus** indlagdes i April en Mand paa Amtssygehuset i Hammerfest.

Af **Tyfoidfeber** er ialt anmeldt 88 Tilfælde, hvoraf 80 fra Vardø Distrikt. Alle Tilfælde paa 3 à 4 nær behandledes paa Sygehuse; 10 af de Angrebne døde. Blandt de 8 udenfor dette Distrikt forekommende Tilfælde var 3 foranlediget ved Smitte derfra, nemlig 1 i Maasø, samt 2 i Vadsø; 3 i Tanen behandlede Tilfælde var hos fremmede Fiskere, der havde medbragt Smitten fra Lofoten. Epidemien i Vardø begyndte i Byen i de sidste Dage af Oktober og kulminerede i November; den antoges foranlediget ved Infektion af Drikkevandet, der kommer fra 2 Bassiner i den saakaldte «Russevig» i Nærheden af Byen. Fra disse Bassiner og til et under Bygning værende Trykbassin oppe paa Kirkebjerg lagdes der om Høsten Ledning, ligesom der blev opsat en Vindmotor til at pumpe Vandet op med. Ved disse Arbejder var der en hel Del Gravning og Færdsel omkring Bassinerne, hvilket muligens har spillet en Rolle ved Sygdommens Udbrud. I ethvert Fald var Drikkevandet i Løbet af Høsten og særlig under et Tøveir i Slutningen af Oktober meget slet; Smitteoverførelse gennem Melk kunde ikke paavises i noget Tilfælde. I Landdistriktet indtraf kun 2 Tilfælde, nemlig 1 i Havningberg samt 1 i det nærliggende Fenvik, der vistnok var foraarsaget ved Smitte fra det førstnævnte Sted. (Blom. Kløvstad). I Vadsø optraadte 3 Tilfælde; det første var hos en Tjenestepige, der kom syg hjem fra Vardø og tog ind til en gift Søster i ytre Kvænby, hvor et af Børnene smittedes; omtrent samtidig indtraf 1 Tilfælde i indre Kvænby, hvor det ikke lykkedes at paavise Smittekilden. (Caspersen).

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes 4 Tilfælde i Slutningen af Aaret i Vardø; her var ogsaa en fra Vadsø anmeldt Pige bleven smittet.

Af **Mæslinger** iagttoges ialt 534 Tilfælde, hvoraf 19 dødelige. Sygdommen optraadte næsten udelukkende i de østlige Distrikter, fornemmelig i Vaar- og Sommermaanederne, og var for det Meste af en mild Karakter (Dødsprocent 3,6 af de anmeldte Tilfælde).

Af **Difteri** behandledes ialt 69 Tilfælde, de fleste i Alten og Loppen, hvortil Sygdommen var indbragt Aaret forud. Af de anmeldte 31 Dødsfald indtraf 29 i disse 2 Distrikter; kun de allerfærreste blev behandlet af Læge, idet denne enten slet ikke eller først langt ude i Sygdommen blev varslet. I førstnævnte Distrikt optraadte Sygdommen væsentlig i Langfjorden i Talvik, hvor Tilfældenes Antal ikke med Sikkerhed kunde bestemmes; udenfor denne Lokalitet forekom et Par Tilfælde i Kvænvik i Alten, overført med Nottfiskere fra ovennævnte Sted; senere dukkede den op i et Par Huse i Lerbotn samt i et Hus paa den ligeoverfor liggende Aarø; dernæst paa Talvik Kirkested og Langnes. Uagtet Smitteforholdene ved disse udenfor Langfjorden og Alten optrædende

Tilfælde ikke i Enkelthederne kunde efterspores, maa det dog antages, at Sygdommen væsentlig udbredtes ved Notfiskere, der med sit Mandskab og Brug flakker Fjorden rundt, eftersom Tidende høres om Fisk og Fangst. I Loppen optraadte Epidemier, fornemmelig i Loppen—Øksfjord Herred. De første Tilfælde iagttoges paa Larsvær paa Øen Silden, sandsynlig smittet fra Svervær paa samme Ø; tidlig paa Vaaren udbrød Sygdommen i 3 Huse omkring Hasvik, sandsynlig ført did med en Fisker. Senere optraadte nogle Tilfælde paa Sandland, samt paa Nesset i Frakfjorden. I December behandledes paa Sygehuset i Hasvaag en Fisker, der før sin Indlæggelse havde smittet flere Børn i et Hus i Hasvik. (Paus).

Af **Kighoste** er anmeldt 99 Tilfælde med 5 Dødsfald, de fleste fra Hammerfest, Maasø og Vadsø Distrikter. I Maasø var denne Sygdom antagelig en væsentlig Aarsag til de mange i Aarets Løb indtrufne Dødsfald blandt Børn, idet den ofte efterfulgtes af slemme Bronkiter og Lungebetændelser. Kun et ringe Antal kom under Lægebehandling, idet Befolkningen har den Opfatning, at Læge og Medicin intet hjælper i Kighoste. Stellet og Pleien var ogsaa elendig i de mange usle Hjem, hvor der ofte i en trang Stue foruden Familiens Medlemmer ogsaa husedes Smaafæ, og hvor al Kogning foregik. (Horne). Til Vadsø indførtes Sygdommen i Aarets sidste Kvartal med en Familie fra Kristiansund.

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne var særdeles hyppige ved Fiskerierne i Loppen paa Grund af den overordentlig strenge Kulde, som i Februar og Marts ledsagedes af Storme fra Øst. (Paus).

Af **Influenza** er anmeldt 309 Tilfælde, de fleste fra Alten og Vardø i Mai Maaned.

Akut Diarré optraadte i Vardø By temmelig voldsomt i Løbet af et Par Uger om Høsten, samtidig med Tyfoidefeberens Begyndelse. (Blom). I Vadsø By herskede den epidemisk fra August til November, men det var vistnok de Færreste, som kom under Behandling. (Caspersen).

Af **Pemfigus hos Nyfødte** er anmeldt 4 Tilfælde, 2 i Hammerfest og 2 i Sydvaranger. Det ene af disse sidste optraadte inden en Finnefamilie i Jarfjord, det andet hos en Familie paa Kirkenes under de allerbedste hygieniske Forhold. (Wessel).

Kokopper optraadte nok saa hyppig i Alten fra Juli til Oktober hos Budeier og Kvægrogtere. (Wolff).

Af **Fnat** er kun anmeldt 18 Tilfælde. I Alten er Sygdommen nu sjelden at paatræffe. (Wolff). I Kistrand findes Sygdommen, uagtet fremdeles i Aftagende, endnu spredt over hele Distriktet. (Mørck).

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af Tabellen paa Side 266.

I en Kreds i Kistrand var i Begyndelsen af Aaret 3 Mænd og 1 Kvinde samtidig angrebne af sekundær Syfilis. Den ene unge Mand havde haft Sygdommen med sig fra et Fiskevær; han smittede Pigen og saa smittede hun de 2 andre. (Mørck). De i Tanen behandlede Tilfælde af Gonorré forekom dels blandt fremmede Fiskere, dels blandt Distriktets egen Befolkning, hvoraf en Del Ungdom er yderst letsindig paa Fiskeværene. (C. Meidell).

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 13,6 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede, kjendte Dødsaaarsager og 20,4 pCt. af kjendte Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 15,0 pCt. og 22,8 pCt. og for Bygderne 12,5 pCt. og 18,6 pCt. I Tanen kan denne Sygdom ikke antages at være i Tilbagegang; dette skyldes

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Exantematisk Tyfus	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfieber	88	10	88	1	-	-	3	-	-	1	-	-	3	59	21
Skarlagensfeber	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3
Mæslinger	534	19	534	3	15	91	125	43	62	98	53	8	17	19	-
Difteri (Croup)	69	31	69	4	1	8	3	4	3	11	9	4	4	10	8
Barselfeber	13	4	12	1	2	1	1	1	1	-	1	-	2	1	1
Pyæmi, Septhæmi	24	5	23	1	-	2	4	3	2	1	2	3	2	2	1
Rosen	30	2	30	1	3	1	3	2	2	3	3	4	2	4	2
Røde Hunde	23	-	23	8	1	-	-	3	4	-	2	-	3	-	2
Vandkopper	7	-	7	-	-	1	-	-	-	1	2	-	-	2	1
Kusma	3	-	3	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-
Kighoste	99	5	91	3	13	15	2	3	1	2	19	1	7	7	18
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	1325	36	1299	80	150	222	212	192	136	59	33	43	54	61	57
Influenza	309	1	308	56	34	17	14	104	21	5	14	12	8	6	17
Lungebetændelse	150	13	148	10	12	11	23	27	16	17	7	5	6	7	7
Pleurit	101	-	101	7	6	8	14	16	18	9	5	5	2	7	4
Gigtfeber	56	2	56	7	3	4	6	8	5	5	4	3	3	4	4
Akut Diarré (Kolerine)	412	10	412	29	15	16	22	47	27	26	39	49	73	43	26
Skjorbug	3	-	3	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	4	-	4	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3256	138	3217	213	256	399	437	453	298	239	193	137	187	233	172

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Alten.		Loppen.		Hammerfest.		Maasø.		Kistrand.		Lebesby.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Syd-varanger.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exantematisk Tyfus	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	3	-	80	10	3	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	1	-	-	-
Mæslinger	-	-	-	-	2	-	-	-	15	-	26	1	24	-	283	7	183	11	1	-
Difteri (Croup)	35	23	22	6	7	2	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-
Barselfeber	1	-	2	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	4	1	1	1
Pyæmi, Septhæmi	2	2	-	-	6	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	14	-	1	1
Rosen	6	1	1	-	9	1	-	-	-	-	-	-	1	-	7	-	6	-	-	-
Røde Hunde	-	-	7	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Vandkopper	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	-	-	-	-	26	1	40	4	-	-	-	-	8	-	-	-	24	-	1	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	93	-	77	-	280	7	71	-	48	2	25	-	12	-	467	23	230	4	22	-
Influenza	112	1	10	-	37	-	-	-	-	-	-	-	7	-	141	-	2	-	-	-
Lungebetændelse	12	-	1	-	22	-	11	4	3	3	1	-	6	1	61	3	27	2	6	-
Pleurit	15	-	1	-	54	-	3	-	4	-	-	-	-	-	10	-	7	-	7	-
Gigtfeber	7	-	-	-	19	-	-	-	-	-	2	1	1	-	15	-	12	1	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	51	2	3	-	86	1	3	-	8	-	2	-	-	-	149	2	102	5	8	-
Skjørbug	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Tilsammen	337	29	126	6	572	14	130	8	80	5	57	2	63	2	1225	46	617	24	49	2

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Ialt op- givne.		Fordeling paa Lægedistrikterne:									
	Tilfælde.	Dødsfald.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
			Alten.	Loppen.	Hammer- fest.	Maasø.	Kistrand.	Lebesby.	Tanen.	Vardø.	Vadsø.	Syd- varanger.
	Tilf.		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf. Dsf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Erhvervet Syfilis	50	1	-	-	30	-	4	-	3	11	1	2
Hereditær —	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorré og Uretrit	148	-	14	1	66	6	6	6	11	34	-	3

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Alten	82	13	29	53
Loppen	17	-	6	11
Hammerfest	56	9	14	42
Hammerfest By	43	7	11	32
Bygder	13	2	3	10
Maasø	16	-	8	8
Kistrand	30	4	5	25
Lebesby	9	2	2	7
Tanen	14	3	2	12
Vardø	107	10	46	61
Vardø By	87	10	33	54
Bygder	20	-	13	7
Vadsø	71	14	24	47
Vadsø By	43	9	15	28
Bygder	28	5	9	19
Sydvaranger	11	1	2	9
Finmarkens Amt	413	56	138	275
Deraf i Byer	173	26	59	114
— - Bygder	240	30	79	161

kanske mest Befolkningens Tiltagen, da det tydelig spores, at det er gaaet ind i dens Bevidsthed, at Sygdommen er smitsom, hvorfor man efter bedste Evne i Forhold til Boligernes Beskaffenhed er villig til at overholde de paabudte Forsigtighedsregler. (C. Meidell). Ogsaa i Sydvaranger synes den at tiltage jævnt og stadig. (Wessel).

En af **Spedalskhed** lidende Pige i Loppen indlagdes paa Reitgjerdets Pleiestiftelse; der kunde ikke paavises noget Tilfælde før i hendes Familie.

Obstetriciske Operationer.

Indikationer.	Tangforløsning.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Moder.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.
Utilstrækkelige Veer . . .	7	7	-	2	¹⁾ 2	2	-
Bækkensneverhed	2	1	1	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	²⁾ 1
Tilsammen	9	8	1	2	2	2	1
		9					

¹⁾ En af disse forløstes ved Tang paa sidstkommende Hoved. ²⁾ Dødsårsag: Barsel-feber.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Alten	193	8	111	25	1	-	2	-	-
Loppen	66	2	46	15	1	-	3	-	-
Hammerfest	140	7	109	27	-	3	6	-	-
Hammerfest By	72	1	63	13	-	3	1	-	-
Bygder	68	6	46	14	-	-	5	-	-
Maasø	129	2	69	23	2	-	11	-	-
Kistrand	88	3	60	16	1	1	-	-	-
Lebesby	85	3	43	11	1	-	7	-	-
Tanen	83	3	53	18	3	-	2	-	1
Vardø	160	1	129	33	-	1	8	1	-
Vardø By	115	1	93	27	-	1	4	1	-
Bygder	45	-	36	6	-	-	4	-	-
Vadsø	170	5	102	24	3	2	-	-	-
Vadsø By	91	4	45	7	1	1	-	-	-
Bygder	79	1	57	17	2	1	-	-	-
Sydvaranger	50	5	34	4	-	1	7	-	-
Finmarkens Amt	1164	39	756	196	12	8	46	1	1
Deraf i Byer	278	6	201	47	1	5	5	1	-
— Bygder	886	33	555	149	11	3	41	-	1

Rakit er en meget udbredt Sygdom i Kistrand.

Kardialgi er den Lidelse, hvorfor Lægen hyppigst raadspørges af Fiskerne; den erhverves ved uhensigtsmæssigt og utilstrækkeligt Kosthold under det ofte anstrengende Fiske. Naar dette staar paa, gjælder det nemlig at benytte Tiden, og det kan hændе, at Fiskerne nødes til at holde Søen i flere Dage med utilstrækkelig Hvile og en Kost bestaaende hovedsaglig af Smørbrød (oftest Surdeigbrød) og sort Kaffe. At de under disse Omstændigheder let udsætter sig for Fordøielsesbesværligheder, indsees let, tilmed da de heller ikke under Landligge varierer sin Spiseseddel særdeles (Aagaard).

Panaritier var meget sjældnere blandt Fiskerne i Østfinmarken og forløb lettere end i foregaaende Aar. (Kløvstad).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af Læger udførtes ialt 14 **obstetriciske Operationer**, deraf i Alten 3, Hammerfest 4, Kistrand 2, Vadsø 3, Sydvaranger 2. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Af Presterne opgives 8 Kvinder at være **døde paa Barselseng**, af Lægerne 7; for 4 af disse var Dødsårsagen Barselfeber og for 3 Barselkrampe. Med Hensyn til 2 af de sidstnævnte Tilfælde meddeler Distriktslægen i Vadsø følgende: Af puerperal Eklampsi indtraf i Aarets Løb 4 Tilfælde, hvoraf 3 hos ganske unge, 16—17-aars Piger; 2 af disse døde; de tilstod at have brugt Terpentin i store Doser i den Hensigt at fordrive Fosteret; skulde der kunne tænkes nogen Forbindelse mellem Terpentinforgiftning og Nefriten? Ogsaa en Pige, der var tiltalt for at være besvangret af sin Stedfader før det fyldte 15de Aar, tilstod for Retten, at hun tilskyndet af Stedfaderen havde drukket rensed Terpentin i ganske anseelige Kvantiteter, rigtignok uden Virkning paa Svangerskabet; det lader saaledes til, at l'erpentin staar i Ry som Abortivum paa disse Kanter. (Caspersen).

Jordmoderhjælpen. Følgende Tabel, sammendragen efter til Distriktslægerne indkomne Opgaver fra Jordmødrene, giver Oplysning om disses Virksomhed.

Lægedistrikter.	Antal anmel- dende Jord- mødre.	Har bistaaet ved Antal Fødsler.	Deraf var:					Ialt fødte il- den off. Sta- tistik.
			Issefødsel.	Ansigts- fødsel.	Bækken- endefødsel.	Tverleie.	Uopgivet Fosterleie.	
Alten	2	1) 27	15	-	2	-	11	201
Loppen	1	6	5	-	1	-	-	68
Hammerfest	3	2) 94	91	-	5	-	-	147
Maasø	1	1) 34	34	-	1	-	-	131
Kistrand	2	20	-	-	-	-	20	91
Lebesby	1	22	-	-	-	-	22	88
Vardø	2	70	-	-	-	-	70	161
Vadsø	3	2) 78	72	1	5	2	-	175
Sydvaranger	1	12	6	-	1	-	3) 5	55

1) Deraf 1 Tvillingfødsel. 2) Deraf 2 Tvillingfødsler. 3) Fødsel før Jordmødrenes Ankomst.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 267.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 408 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 64,9.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	56	26	30
Alderdomssvaghed	47	5	42
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne . . .	36	27	9
Difteri	31	2	29
Mæslinger	19	7	12
Kræft (Cancer og Sarkom)	19	6	13
Tuberkulose Betændelser udenfor Lungerne .	17	7	10
Hjerneslag	16	10	6
Medfødt Svaghed	15	4	11
Mavetarmkatarr	13	4	9
Lungebetændelse	14	12	2

Veirliget. Vinteren var kold og stormfuld; Uge efter Uge, nærsagt i maanedsviis, rasede voldsomme Erlandsstorme, der vanskeliggjorde al Færdsel med Baad. (Aagaard). Vaaren kom noksaa tidlig med snebar Mark midt i Mai. Sommeren var regnfuld, kold langs Kysten, men varm inde i Landet, særlig i Sydvaranger. Om Høsten var der igjen frygtelige Storme, fornemmelig i November, hvorefter der kom meget Sne. Der blev om Høsten i Alten og Talvik, samtidig med det rige Fiske i Øksfjord, opfisket ikke saa lidet Madsild, men mest af «Søringer», 3: Notfiskere fra Tromsø og Nordlands Amter, der saaledes gik af med den meste Profit. (Wolff). Vaarsildfisket i Østfinmarken begyndte i Slutningen af April og tegnede godt, men 10de Mai kom Kobben fra Hvidehavet strygende langs Kysten, og hvor den for frem, blev det «svart». Sommer- og Vinterfisket var ogsaa daarligt. (Blom). Udbyttet af Hø og Poteter blev meget godt i Alten og Talvik, saa at der af begge Dele ikke blev saa lidet Overskud til Salg; Multer og andre Bær blev der derimod indsamlet lidet af paa Grund af det uheldige Høstveir. (Wolff).

Levemaade og hygieniske Forhold. Da Aaret var godt i økonomisk Henseende, har Levemaaden i Loppen været noget bedre; Drikfældigheden tiltager blandt Ungdommen. (Paus).

Fra Hammerfest skriver Distriktslæge Aagaard: Jeg kan ikke ganske vægre mig for den Tro, at Naturforholdene her oppe virker degenererende paa Befolkningen eller maaske rettere paa den norske Del af samme; den forekommer mig hverken saa fysisk udviklet, energisk eller udholdende som Folket længer sydpaa. I al Fald taaler den neppe Sammenligning med Fiskerbefolkningen paa flere Steder nedover Nordland, men kanske Grunden hertil er, at disse er Kjernefolk, som hører til vort Lands bedste. En kraftig Modvægt mod

Degeneration har man dog hidtil havt i, at der stadig tilføres Distrikterne friskt Blod ved Indflytning søndenfra. Efter min Opfatning er det navnlig den lange Mørketid, som virker i særlig Grad svækkende. Det er saaledes aldeles paatageligt, i hvor høi Grad en Masse Børn bliver anæmiske under denne Aarstid, det er en Ynk at se paa alle de blege og gustne Fjæs som præsenterer sig, naar Solen efter lang Tids Fravær atter kommer over Fjeldkammene; man kommer uvilkaarlig til at tænke paa de blege, klorofylfattige Skud af Rosentrær, der i længere Tid har henstaaet i Kjælderens. En anden bemærkelsesværdig Virkning af Mørketiden er den under samme meget udbredte Søvnløshed, som dog mindre rammer den heroppe fødte Befolkning særlig af Arbeidsklassen, end den søndenfra indflyttede; det er at bemærke, at hos disse indfinder Søvnløsheden sig ikke den første eller anden Vinter efter deres Indflytning, men først senere, ligesom den med Tiden bliver mere og mere plagsom. Efter at Værnepligten nu er indført heroppe, turde det, naar Tiden skrider frem, og Erfaringer navnlig fra Militærlægerne kan samles, blive muligt at trække mere sikre Slutninger om de her levende 3 Racers Livsbetingelser i Kampen med den haarde Natur. — Da Husnøden blandt den arbejdende Befolkning i Hammerfest By efter Branden i 1890 er bleven kronisk, finder der en utrolig Sammenstuvning af Mennesker Sted i mange Arbejderboliger. At 7—8 Personer holder til om Natten i ganske smaa Værelser, der kanske ikke har Luft nok for mere end 2—3, er ikke ualmindeligt. Det er iøvrigt forunderligt, hvor vanskeligt Betydningen af frisk Luft i Værelser, særlig Sygeværelser, har for at trænge igjennem tiltrods for det lysende Exempel, man har i de gode Sygehuse med store og prægtige Sygesale, som findes paa flere Steder heroppe. Almuen har ondt for at lade sig belære i dette Stykke. Den har saa at sige med Modernmelken indsuget Forestillingen om det skadelige ved «Træk», der i deres Øine er Indbegrebet af alt Ondt. Arbejderbefolkningens Levemaade her i Byen er, hvad Kostholdet anbelanger, vistnok ganske god. Almindelig er der temmelig rigelig Adgang til fersk Fisk af forskjellig Slags, Poteter og godt Brød for en rimelig Betaling; desuden holder de Fleste et Par Gjeder, saa at god Melk heller ikke mangler. Hvad man maa beklage, er, at Kaffedrikning her som paa saa mange andre Steder misbruges. Drikfældighed er i den sidste Menneskealder betydelig aftaget baade i Byen og i Landdistrikterne; særlig er det godt at se, hvordan den lappiske Befolkning, der tidligere laa saa rent under for denne Last, har bedret sig. At Afskaffelsen af de tidligere Brændevinssjapper med sit ubegrænsede Udsalg af Spirituosa og Ordningen af Brændevinssalget gennem Samlaget har en væsentlig Del i dette gode Resultat, er her aldeles paatageligt. — Bybefolkningen har mere end tidligere faaet Sands for at give sine Boliger i alle Fald udvendigt et lidt pynteligt Udseende; i saa Maade kan anmærkes, at udvendig Bordklædning af Husene samt Maling af samme nu er gennemgaaende almindelig. Det hæslige Syn af ituslagne Vindusruder med Aabningerne fyldt af alskens Filler, stoppede sammen i uhyre Bylter, et Syn, som før ikke var ualmindeligt her i Byen, eksisterer ikke længere. Man bemærker ogsaa blandt Menigmand en vaagnende Sands for et pynteligt Udseende, hvad Klæderne betræffer: fillede, slidne Yderklæder sees nu sjelden; mindre nøie-regnende er man derimod med det Tøi, der sidder nærmest Kroppen.

Størsteparten af Kistrands Indbyggere er Fiskere, og de Fleste har dertil et lidet Jorbrug. Fisket slog i det Hele nok saa godt til, idet Sommerfisket var udmærket, saa Befolkningen blev godt forsynet med Vintermel; naar bare Folk her har Mel nok, klarer de sig som Regel godt. (Mørch).

De almindelige hygieniske Forhold i Lebesby er slette, Boligerne er smaa og daarlige; Urenligheden stor, Levemaaden yderst ensformig og elendig. Misbrug af Spirituosa forekommer vistnok i stor Skala særlig blandt den yngre Slægt af Fjordlapperne. I det Hele maa man sige, at Befolkningen staar meget

lavt baade i materiel og aandelig Henseende. Her er meget Jord, som maatte kunne dyrkes med stor Fordel og forbedre Levemaaden i høi Grad. Men Fiskeren foretrækker at gaa og drive og intet bestille fremfor at arbeide paa den Jord, der ligger omkring hans Bolig. Saa modig og tapper han er paa Søen, saa dorsk og doven er han iland. Høist eiendommeligt er det, at han forlanger saa meningsløst meget for at udføre lidt Arbeide, at man maa frabede sig Hjælpen. Fiskeren vil i det Hele taget ikke arbeide udenfor Fisketiden. I daarlige Aar, naar Fisket slaar feil, bliver derfor Forholdene meget triste, og der stilles da store Fordringer til Fattigvæsenet. (Moland).

I Tanen Distrikt synes de hygieniske Forhold at være i nogen Fremgang; dette spores bedst ved Opførelsen af nye Huse, idet man ser, at der lægges an paa bedre Lysforhold og større Høide under Taget, ligesom det bliver sjeldnere og sjeldnere, at Beboelserummene og Fjøsene er under samme Tag. Med Hensyn til Levemaaden er der ikke liden Forskjel mellem Kystbefolkningen og Befolkningen langs Elven opover Tanadalen og i Polmak; paa de sidste Steder maa den siges at leve meget godt, specielt naar Laxen slaar saa godt til som i 1898; thi Almuen salter da baade 1 og 2 Tønder Lax til Husbrug. Naar saa hertil kommer en liden Jordvei, der føder et Par Kjør, samt den forholdsvis lette Adgang til Renkjød, er det indlysende, at Kostholdet bliver godt; især gjælder dette for Polmaks Vedkommende, hvor Befolkningen — udelukkende Lapper — staar sig godt, har gode Boliger og gennemgaaende renligt Stel. Med Hensyn til Kystbefolkningen stiller Sagen sig noget anderledes, da den naturligvis først og fremst er henvist til Fiskerierne, og slaar disse feil, bliver selvfølgelig Levemaaden og Tilgangen af Levnetsmidler derefter. Det kan desværre heller ikke benægtes, at Befolkningen herude i Fiskeværerne staar adskilligt tilbage i det huslige Stel for Befolkningen langs Elven og opover Dalen. (C. Meidell).

De hygieniske Forhold i Vardø By er noksaa gode og bedres ogsaa efterhvert i Landsognet. Befolkningen bestaar for det Meste af Fiskere, der i Herredet ogsaa driver lønnende Kvægavl. Den økonomiske Evne er fortiden særdeles liden, da baade dette og forrige Aar var daarlige Aar for Fiskerne. Nogen industriel Virksomhed eller Husflid findes saagodtsom ikke. Ædruelighedstilstanden er god, men Sædeligheden er det smaat bevendt med. (Blom. Bidenkap).

I Vadsø fortsattes Bygningen af nyt Sygehus og Indlæggelse af private Kloaker i de kloakpligtige Huse i Byen. Flere Huseiere, der ikke havde Priveter ved sine Huse, blev sat under Tiltale og dømt til Bøder. (Caspersen).

For Sydvaranger har det været et daarligt Aar, og Befolkningen er sat adskillig tilbage i økonomisk Henseende paa Grund af, at Fiskerierne i Varangerfjorden fuldstændig slog feil. Laxefisket gav vistnok et meget godt Udbytte, men det er jo blot en Del af Befolkningen, som kan drive dette. Drikfældigheden er antagelig aftaget noget. (Wessel).

Sygehuse. De 3 Amtssygehuse er beliggende i Hammerfest, Vardø og Vadsø. Desuden er der Sygehuse i Hasvaag (Loppen Distrikt) og i Gamvik, ved Lægeboligerne i Kistrand og Tanen er der Sygestuer. I Hammerfest findes fremdeles det katholske St. Vincents Hospital. I Slutningen af Oktober blev Vardø nye Amtssygehus taget i Brug. Istedetfor den gamle, utidsmæssige Bygning, der nominelt skulde kunne rumme 28 Syge, fik man nu i det nye Plads i Hovedbygningen for 38 Senge og i Isolationsbygningen for 10. Da Stuerne er bygget meget rummelige, har Overbelæg kunnet finde Sted; saaledes har der en enkelt Dag under Nervefeberepidemien ligget indtil 67 Syge paa Sygehuset. (Bidenkap). I Kiberg har Befolkningen for Alvor taget op Tanken om at skaffe sig en egen Sygestue, da det her som ved andre Fiskevær, hvor en saadan mangler, falder vanskeligt at skaffe syge Folk en

tilfredsstillende Pleie. Ved Pengebidrag af en Bager og Indsamling paa anden Vis er der allerede indkommet over 1 000 Kr. til dette Øiemed. (Kløvstad). Hasvaag Sygehus i Loppen er i Drift mindst, nemlig paa Grund af Vanskeligheden ved at faa delige Sygepleiersker og paa Grund af den tungvindte Drift. Amtsformandskabet har ogsaa indskrænket Belægget til kun at gjælde akute Sygdomme. Iaar behandlede kun 15 Patienter. (Paus).

Badeindretninger. I Hammerfest er der Adgang for Publikum til at faa Karbad ved begge Sygehuse. De benyttes dog ikke udenfor de mere velstaaende Kredse, da hvert Bad koster i Krone. (Aagaard). Ligeledes findes der et saakaldt Kvænbad. I Maasø Distrikt er et lignende Kvænbad i Kjelvik i stadig Brug under Fisket; saadanne findes ogsaa i Kistrand og Lebesby Distrikter. I Vardø findes foruden Badeindretningen paa Fæstningen 3 Kvænbad, der benyttes meget.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Møder i Sundhedskommissioner, Vakcinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Finmarkens Amt	24	670	58
Alten	¹⁾ 3	118	2
Loppen	²⁾ 2	13	1
Hammerfest	³⁾ 2	222	32
Maasø	⁴⁾ 1	58	8
Kistrand	-	-	-
Lebesby	-	29	2
Tanen	uopgivet	47	3
Vardø	⁵⁾ 4	38	3
Vadsø	⁶⁾ 11	91	4
Sydvaranger	1	54	3

¹⁾ Alten 2, Talvik 1. ²⁾ Loppen — Øksfjord 1, Hasvik 1. ³⁾ Hammerfest By 1, Hammerfest Landsogn 1. ⁴⁾ Maasø. ⁵⁾ Vardø By. ⁶⁾ Vadsø By.

C. Anhang.

(Appendice).

Sundhedsforskrifter approberede i 1898.

Bergs Herred.

(Kongelig Resolution af 19de Marts).

Det skal være forbudt paa Strækningen mellem Femsøen og Fredrikshald paa den Del, der ligger inden Bergs Herred, at indrette Afløb til Elv eller Bæk fra Kompost, Gjødselbinge eller Vandhus.

Id Herred.

(Kongelig Resolution af 19de Marts).

Det skal være forbudt paa Strækningen mellem Femsøen og Fredrikshald at indrette Afløb til Elv eller Bæk fra Kompost, Gjødselbinge eller Vandhus. Uden Sundhedskommissionens Tilladelse maa der heller ikke gives saadant Afløb for andre Substanter, der frembringer Stank eller er farlige for Sundheden.

Ladestedet Tvedestrand.

(Kongelig Resolution af 30te April).

Enhver Huseier har paa egen Bekostning at anskaffe en passe stor Søppelkasse, der skal være tæt og lukket med Laag. Tømning af Kasserne foretages paa Kommunens Bekostning efter Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse og i hvert Fald saa ofte, at ingen Overfyldning af Kasserne finder Sted.

Borge Herred.

(Kongelig Resolution af 11te Juli).

I tætbebyggede Strøg maa stærkt stinkende Gjødse! kun bortføres i tætte Kasser og i Tidsrummet 15de April til 15de September kun fra Kl. 10 Aften til Kl. 5 Morgen.

Nes Herred med Undtagelse af Nesbyen.

(Kongelig Resolution af 11te Juli).

§ 1. Enhver, der har til Hensigt at flytte eller fra nyt opføre Vaaningshus, skal være pligtig til at gjøre Anmeldelse herom for Sundhedskommissionens nærmeste Medlem, som har at gjøre ham bekendt med følgende Forskrifter.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Vaaningshuse skal Følgende iagttages:

- a. Afstanden mellem Vaaningshuset og Stald, Fjøs- Grisehus eller Vandhus skal være mindst 8 Meter.
- b. Grunden (Tomten) maa være tør af Naturen eller vel afgrøftet og al Madjord borttaget fra Tomten under Huset.
- c. Huset skal staa paa en dobbelt eller paa anden Maade forsvarlig tæt Undermur af mindst 30 Centimeters Høide over Jorden. I Muren skal der paa alle Husets Sider være en eller flere Aabninger, saa man faar god Ventilation under ethvert Rum.
- d. Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,45 Meter og være forsynet med mindst 1 Vindu, som kan aabnes.
- e. Gulvet i nederste Stokværk skal være forsvarlig tæt.

§ 3. I Beboelsesrum maa Kogeovn ikke anbringes, medmindre den forsynes med en saadan Indretning, at den ved Kogningen fremkomne Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 4. Heste, Kjør, Faar, Gjeder, Svin og Høns maa ikke huses i Vaaningshus eller i noget Rum, som har Væg eller Tag fælles med samme.

§ 5. Menneskers eller Dyrs Udtømmelser, Køkkenaffald, Feieskarn eller anden Urenlighed maa ikke henkastes lige udenfor Stuedøren eller lige ved Husets Mur, men maa henbringes paa et Sted, hvorfra Tilsig til Vaaningshus eller Drikkevand ikke kan ske.

§ 6. Til ethvert beboet Hus skal der være et Vandhus; dette maa tømmes mindst en Gang om Aaret og ellers saa ofte, det af Sundhedskommissionen under særegne Omstændigheder bestemmes. Ved Blanding med Jord skal unødigt Stank forebygges.

§ 7. Fra Stald, Fjøs, Grisehus, Vandhus, Gjødse!binge og Kompost maa der ikke ske Tilsig til Vaaningshus eller Sted, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes.

§ 8. I Bæk eller Brønd, hvorfra Madvand tages, maa ikke foregaa Vadske eller Badning eller i det Hele foretages noget, der kan gjøre Vandet urent.

Brønd og Vandbeholder skal være saaledes beliggende og indrettet, at urent Tilsig forhindres.

§ 9. Befindes beboet Hus eller Rum ved Mangel paa tilstrækkeligt Lys eller Luftvexel, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning med Beboere at være skadelig for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde Husets eller Rummets Afbenyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 10. Salg af bedærvede, for Sundheden skadelige Næringsmidler eller Brugsgjenstande maa ikke finde Sted, og kan Sundhedskommissionen i fornødent Fald besørge samme tilintetgjorte.

§ 11. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, deriblandt Tæring og Spedalskhed, maa ikke afhændes til eller benyttes af andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

§ 12. Personer, der lider af Tæring eller Spedalskhed, maa ikke lægges i Lægd. Ei heller maa Nogen lægges i Lægd eller bortsættes til Forpleining i Familier, hvor der er Personer lidende af nævnte Sygdomme, eller hvor saadanne vides i den senere Tid at være døde.

§ 13. Hvor særegne Forholde paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afbølgelser fra disse Forskrifter.

§ 14. Sundhedskommissionens Medlemmer og Tilsynsmænd har at paase disse Forskrifters Overholdelse og at melde Overtrædelser til Kommissionens Ordfører, der i fornødent Fald bevirker Overtrædelseren paataalt.

Disse Forskrifter er gjældende for hele Nes Herred med Undtagelse af Nesbyen.

Kjøbstaden Aalesund.

(Kongelig Resolution af 11 Juli).

- a) § 4, 2det Leds 2det Punktum skal herefter lyde saaledes:

«Disse Afløb bekostes af Huseieren i en Længde af mindst 12,5 Meter og indtil 32 Meter, naar det af Sundhedskommissionen forlanges», (cfr. Bygningslovens § 29), hvorhos samme Leds sidste Punktum («Afløbsrender af Træ») udgaar.

- b) Som Tillæg til Kapitlets Bestemmelser tilføies følgende:

«§ 1. Enhver, der vil anbringe en Kloakafstikker fra sin Eiendom til offentlig Kloak, har derom at afgive skriftlig Begjæring til Stadsingeniøren senest inden to Dage før Arbeidets Paabegyndelse».

Denne Begjæring skal indeholde Oplysning om:

- Eiendommens (No.) Beliggenhed til Gade, Afstikkerens Udstrækning, og hvortil den skal gaa,
- hvilke Rør- eller Kloakdimensioner agtes anvendt,
- Antal Rensekummer og disses Beliggenhed.

Begjæringen granskes snarest mulig af Stadsingeniøren, efter hvis Anvisning Arbeidet udføres.

§ 2. Private Kloakledninger maa lægges enten af glasserede Kloakrør, hvis Diameter uden særskilt Tilladelse af Stadsingeniøren ikke skal være under 12 cm. (5"), eller murede Render med cementeret Bund og Sider. Dog kan Stadsingeniøren, naar Forholdet tillader det, fritage for at cementere Renden.

§ 3. De private Kloakafløb skal saavel i Gaden som inde i Bygning og Gaardsrum m. m. lægges saaledes, at de bliver frostfrie og i det Hele paa en forsvarlig Maade.

De skal gives et saavidt mulig jævnt fordelt Fald, der intet Sted maa være mindre end en paa sexti.

Afstikkeren skal være forsynet med Vandlaas og Rist, ligesom der

ogsaa, hvor Stadsingeniøren finder det nødvendigt, skal indrettes Rensekum med vandtæt Bund og vandtætte Sider.

§ 4. Skal en privat Kloak føres ind i den offentlige Hovedkloak, hvor denne bestaar af Rør (Lerrør), skal dette altid ske ved Forgreningsrør og ikke ved at hugge Hul paa Hovedledningens Rør. Grenrøret bekostes i dette Tilfælde af vedkommende Eier.

§ 5. Ved Anbringelse af Afstikkere ved private Kloaker skal Gravningen ikke igjænyldes, før den er besigtiget af Stadsingeniøren eller den af ham dertil Bemyndigede. Forsømmes dette, vil ny Opgravning blive fordret, for at Besigtigelsen kan finde Sted.

§ 6. Det paaligger enhver Eier at paase, at alle hans Kloakafstikkere og de paa samme anbragte Vadske holdes i forsvarlig Stand og omhyggelig rensede.

§ 7. Saafremt offentlig Kloak er udsat for Skade som Følge af Feil eller Mislighed fra den private Kloakledning, som ikke af Eieren uden Ophold besørger rettet, vil de nødvendige Foranstaltninger af Stadsingeniøren blive iværksat for Vedkommendes Regning.

§ 8. Naar et privat Kloakanlæg er udført, skal det besigtiges af Stadsingeniøren eller en af ham dertil bemyndiget Mand, forinden det maa tages i Brug, i hvilken Anledning skriftlig Rekvisition om Besigtigelsen fra Eieren fremsendes til Stadsingeniøren.

Et saaledes besigtiget og godkendt Kloakanlæg maa ikke senere paa nogen Maade udbedres eller forandres uden efter forudgaaende Anmeldelse og fornyet Besigtigelse saaledes som for Anbringelse af nye Afstikkere bestemt.

§ 9. Al Gravning paa offentlig eller anden befærdet Grund bør saavidt mulig ske ved Dagslys og Gjenkastning — om det er gjørligt — finde Sted, førend Mørket falder paa. Kan dette ikke ske, maa Vedkommende nøie rette sig efter Politiets Bestemmelse om, hvad der bliver at iagttage til offentlig Betryggelse. Ved Gjenkastning af Grøfter, maa Jorden ikastes saa tør som muligt og forsvarlig stampes, ligesom Gaden maa sættes i den Stand, hvori den befandt sig, førend Gravningen fandt Sted. Undlades dette, kan Stadsingeniøren lade Gaden istandsætte for Vedkommendes Regning.

Kjøbstaden Levanger.

(Kongelig Resolution af 11te Juli).

Kapitel I.

Om det offentlige Renhold.

§ 1. Byens Torv og andre offentlige Pladse samt Gader og Veie med tilhørende Fortoug og Rendesten inden den bebyggede Del af Byen skal rengjøres mindst 2 Gange ugentlig, — hver Onsdag og Lørdag. Ogsaa udenfor ovennævnte Dage kan Politiet paabyde Feining, naar særegne Omstændigheder gjør det nødvendigt. Grundbesidderen besørger Gaden og Rendestenen feiet fra sin Tomts Grændse til Gadens eller den offentlige Plads's Midtlinie indtil en Afstand af 8 Meter.

Hvor Renholdet ikke paahviler vedkommende Grundbesidder, bliver det at udføre af Kommunen.

Det sammenhobede Skarn føres strax bort og maa ikke tømmes andetsteds end paa de af Politiet anviste Steder.

Til Renholdet hører ogsaa Bortskaffelsen af det i Kjørebane, Fortoug, Rendesten og andre stensatte Afløbsrender voxende Græs.

Under Feiningen skal Kjørebane oversprøites med Vand, forsaavidt dette er fornødent for at hindre, at der hvirvles op Støv i betydeligere Mængde.

§ 2. Feieskarn, Kjøkkenaffald, Gjødse, Skyllvand, Aadsler eller anden Urenlighed saavel som ildelugtende Stoffe maa inden den bebyggede Del af Byen ikke henkastes paa Gader, Veie, Pladse eller Strandbredder. Heller ikke tillades saadanne Ansamlinger i Haver eller Tomter medmindre Sundhedskommissionens Samtykke i hvert enkelt Tilfælde er indhentet.

§ 3. Torv og Gader skal have en jevn og fast Overflade og være saaledes indrettede, at Overvand har let Afløb.

Rendestene og lignede Afløbsrender skal være stensatte og have tilstrækkeligt Fald.

Trambroer eller Rendestensdæksler af anden Art skal ligge fast og støt, holdes vel vedlige og maa under ingen Omstændigheder hindre Vandets frie Løb i Rendestenen. Rister over Kloakslug maa altid holdes aabne, saa Vandet fra Rendestenen har frit Afløb.

Kapitel II.

Om Tomter, Gaards- og Portrum. Afløbsvæsen.

§ 4. Forinden Grund bebygges, skal Anmeldelse derom ske til Sundhedskommissionen.

§ 5. Tomt eller Grund, der ved sumpig Beskaffenhed eller stillestaende Vand kan fremkalde Fare for sanitære Misligheder, kan af Sundhedskommissionen forlanges opfyldt eller tilfredsstillende dræneret.

§ 6. Port- og Gaardsrum skal holdes rene og fri for Stank. De skal have en jevn, fast Overflade med tilstrækkeligt Afhæld til stensat Afløbsrende, der fører til Rendestenen i Gaden eller til Kloak.

§ 7. I Port- eller Gaardsrum tillades ingen Ansamling af Sæppe eller anden Urenlighed. Alt saadant skal kastes i Bingen. Dog kan med Sundhedskommissionens Tilladelse alt ikke flydende Affald anbringes i en tæt med forsvarligt Laag forsynet Kasse, der skal tømmes saa ofte, den er fuld, eller dens Indhold udbreder Stank og mindst hver 14de Dag. Indholdet bortbringes til de af Politiet bestemte Steder.

Kasserne maa ikke anbringes i Vaaningshus og kan Sundhedskommissionen, naar den finder det paakrævet, paabyde Desinfektion saavel af Kasse som Indhold.

§ 8. Anvendelse af Synkebrønde for flydende Affald tillades kun, hvor ingen anden Afledning med rimelig Bekostning kan tilveiebringes, og skal ihvertfald Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse for saadanne Anlæg først indhentes. De skal være forsynede med tæt og forsvarligt Laag og tømmes og renses mindst en Gang aarligt eller oftere, om Sundhedskommissionen finder det nødvendigt. De kan af Sundhedskommissionen forlanges desinficerede og naarsomhelst sløifede.

§ 9. Afløbsrør og Kloaker med tilhørende Kumme skal være saaledes indrettede, at de let kan renses, hvorhos de skal holdes i forsvarlig Stand.

Afløbsrør fra Kjøkken, Bryggerhus eller Kjælder saavel som fra Slagterier (cfr. § 20) maa ikke anbringes saaledes, at Spildvandet ledes til Gadens Rendesten.

Kjøkkenvadsk, der staar i Forbindelse med Kloak eller Synkebrønd, saavel som Kloakslug i Kjælder eller Bryggerhus skal være forsynet med Vandlaas.

§ 10. Rensning saavel af Synkebrønd som af offentlig og privat Kloak skal foregaa paa den Tid og paa den Maade, at derved mindst mulig Uleilighed og Stank afstedkommes, hvorhos Rengjærning efter Spild skal finde Sted.

§ 11. Sundhedskommissionen kan paabyde, at privat Kloakledning, der maatte være lagt gennem anden Mands Grund skal borttages, naar der bliver Anledning til direkte Forbindelse med offentlig Kloakledning.

§ 12. Til offentlig Kloak eller til Elven, Sundet (Havnen), Grøft eller Rende maa uden Sundhedskommissionens Tilladelse ikke indrettes Afløb for Exkrementer eller for flydende Stoffe, der har været i Berørelse med saadanne, ligesaa lidt som for andre Substanter, der frembringer Stank eller er farlige for Sundheden.

§ 13. Paa de indenfor Kjøbstadens Grændser liggende dyrkede Jordstrækninger maa Gjødelse ikke henligge medmindre den er komposteret med Jord eller lignende eller Jordstykkerne er saa store, at Gjødelsen kan ligge i 40 Meters Afstand fra Gade eller beboet Hus.

Kapitel III.

Om Vandhus og Gjødelsebinger.

§ 14. Ethvert beboet Hus skal have et Vandhus med Gjødelsebinge eller anden fast eller flytbar Beholder. Det maa ikke ligge mindre end $2\frac{1}{2}$ m. fjernet fra Beboelsesrum eller Opbevarings- og Tilberedelsessteder for Næringsmidler. Dog kan Afstanden tillades nedsat til $1\frac{1}{2}$ m., naar Mellemrummet er ubebygget.

For hver Etage samt for hver 16 Beboere skal der være mindst 1 Aflukke.

§ 15. Gjødelsebingen skal tømmes mindst 2 Gange aarlig og iøvrigt saa ofte, som Sundhedskommissionen af Hensyn til særegne Forhold og Omstændigheder maatte finde det paakrævet. Andre Beholdere for Gjødelse skal tømmes saa ofte, at de aldrig overfyldes, og iøvrigt naar Sundhedskommissionen maatte finde det nødvendigt, ligesom denne ogsaa kan paabyde Bingers og Beholderes Desinfektion.

§ 16. Tømning og Bortkjørsel af disses Indhold ligesom anden Kjøring af Gjødelse og stinkende Substanter maa fra 1ste Mai til 1ste Oktober ikke foregaa i Tiden mellem Kl. 6 Morgen og 10 Aften, og maa al Gjødelsekjøring kun foregaa i fuldkommen tætte Kasser, der i Tiden fra $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{10}$ skal være forsynede med Laag. I den øvrige Tid af Aaret kan Gjødelse køres i aabne Kasser, der dog om Dagen skal dækkes med Halm eller Matter.

Gjødelsekjærren maa aldrig være mere fyldt, end at intet spildes under Kjøringen.

§ 17. Ældre Vandhuse, der befindes at være saaledes indrettede eller beliggende, at de kan medføre sundhedsskadelige Følger, kan af Sundhedskommissionen fordres forandrede eller helt sløfede inden en af samme nærmere fastsat Tid.

Kapitel IV.

Om Husdyrhold.

§ 18. Sundhedskommissionen har Ret til at forbyde Husdyrhold, hvor det foranlediger sanitære Misligheder, der paa Grund af Stedsforholdene eller fortsat Overhørighed ikke kan hindres.

Kapitel V.

Om Næringsveie, der kan være skadelige for Sundheden.

§ 19. Enhver Bedrift, hvorved Luften i høi Grad forurenes og Stank udbredes, eller ved hvilken Stoffe behandles, der kan være skadelige for Arbejdernes

eller de Omboendes Sundhed, skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelse.

§ 20. Fra Huse, hvori drives Virksomhed, der medfører Afløb af stinkende eller med skadelige Substanser opblandet Vand, skal dette bortledes gennem tætte og lukkede Render eller bortskaffes paa anden af Sundhedskommissionen godkjendt Maade.

Kapitel VI.

Om Boliger, Forsamlingslokaler, Skoler, Værksteder m. m.

§ 21. Hvor der ved Huse, Beboelsesleiligheder eller enkelte Rum findes Misligheder, som kan medføre Fare for Beboernes Helbred, kan Sundhedskommissionen paabyde Foranstaltninger sigtende til disse Misligheders Fjernelse. Saafremt disse Foranstaltninger ikke ufortøvet iværksættes, kan Husets Leiligheder eller et enkelt Rum ryddes paa Eierens Bekostning og uden Godtgjørele for Afsavn, indtil Paabudet er efterkommet.

Det samme gjælder Rum eller Lokaler bestemte til for kortere eller længere Tid af Døgnet at optage et større Antal Mennesker.

§ 22. Skoleværelser skal daglig — helst mellem hver Time — udluftes og ligeledes daglig feies med fugtig Klud eller paa anden ligesaa tilfredsstillende Maade. Gulvene vadskes mindst 2 Gange ugentlig. I Skoleværelser skal have Spyttbakker, og paaligger det Lærerpersonalet paa det strengeste at paase, at der ikke spyttes paa Gulvene.

Lider nogen — Lærer eller Elev — af stadig Ophostning, skal Vedkommende have egen Spyttbakke, der daglig maa rengjøres.

§ 23. Værksteder og lignende Arbeidsrum skal være lyse og luftige; hvor flere Arbeidere samtidig er beskæftigede, skal der for hver mindst være 12 m.³ Luft, hvorhos Rummet udluftes hver Aften efter sluttet Arbeide. Gulvet vadskes mindst en Gang ugentlig, Vægge og Tag mindst en Gang aarlig; dette gjælder dog ikke Smedeværksteder.

I ethvert Arbeidsrum skal der findes Spyttbakker; lider nogen Arbejder af stadig Ophostning, skal han have sin egen Spyttbakke, som daglig maa rengjøres.

Værksteder eller Rum, der faar Luft og Lys væsentlig fra dette, maa ikke benyttes til Soverum.

§ 24. Kjældere skal være tilbørlig drænerede, holdes rene og saavidt muligt luftige. Hvor Drænering ikke kan iværksættes, har Sundhedskommissionen Ret til at paabyde Opfyldning af Kjælderen til saadan Høide, at Grundvand ikke bliver staaende i den.

Sundhedskommissionens Samtykke skal indhentes i ethvert Tilfælde, hvor Kjælder agtes benyttet til Beboelsesrum.

Kapitel VII.

Om Næringsmidlers Forhandling m. m.

§ 25. Sundhedskommissionen kan efter Omstændighederne forbyde Salg af Næringsmidler og Brugsgjenstande eller andre Varer, hvis Nydelse eller Brug kan antages skadelig for Sundheden. Til dette Øiemed kan Sundhedskommissionen naarsomhelst anstille eller lade anstille Undersøgelse af de fra Torv eller fast Udsalgssted falbudte Varer og er berettiget til at fordre sig udleveret enten fra Bød, Butik eller Oplag de dertil fornødne Prøver.

Disses Værd bliver, om det forlanges, at erstatte efter den almindelige Salgspris, forsaavidt det ikke viser sig nødvendigt at skride ind mod Varens Salg. Forefindes sundhedsskadelige Varer, kan deres Salg forbydes, ligesom de af

Sundhedskommissionen kan forlanges tilintetgjorte eller bortskaffede paa Vedkommendes egen Bekostning.

Sundhedskommissionen kan ogsaa forbyde Udsalg af Levnetsmidler fra Steder, der af sanitære Grunde maatte ansees uskikkede til saadant Udsalg.

§ 26. Udsalgssteder og Opbevaringsrum for Levnetsmidler, specielt Kjød og Kjødvarer, Melk, Fløde, Smør, Ost og Bagværk, skal være rene, lyse og luftige og i det Hele skikkede for Øiemedet. De maa ikke benyttes til Soverum eller Køkken. Staar de i direkte Forbindelse med saadanne Rum eller Beboelsesrum, skal Døren være selvlukkende og aldrig lades aaben.

Udsalgssteder for Kjød skal have fast, tæt Gulv, oljemalede Vægge og Tag og være godt ventilerede.

§ 27. De i foregaaende § specielt nævnte Levnetsmidler maa paa Udsalgsstederne ikke opbevares sammen med Varer, der kan give dem Usmag eller forðærve dem, ligesom alle Næringsmidler skal behandles med størst mulig Renlighed.

Ophængte Kjødvarer maa ikke ligge an mod Væg eller lignende, ligesom Disk, Bord og Redskaber skal holdes omhyggelig rene.

I Melkeudsalg maa de Kar, hvori Melken opbevares eller udmaales, ikke benyttes til andet Brug. De skal holdes omhyggelig rene og i forsvarlig Stand og altid staa tildækkede.

Saa vel Melk- som Kjødudsalg skal være underkastet Sundhedskommissionens specielle Tilsyn.

§ 28. Sundhedskommissionen kan midlertidig forbyde Udsalg af Levnetsmidler fra Huse, hvor smitsom Sygdom er udbrudt, ligesom den kan forbyde Indførsel til Byen af Næringsmidler fra andre Gaarde, hvor smitsom Sygdom hersker.

Kapitel VIII.

Om smitsomme Sygdomme, Anmeldelsespligt, Dødsfald m. m.

§ 29. Enhver praktiserende Læge skal maanedlig afgive til Sundhedskommissionen Opgave over de af ham i den forløbne Maaned iagttagne Tilfælde af epidemisk eller smitsom Sygdom.

§ 30. Ethvert Sygdomstilfælde, der er eller giver Anledning til Mistanke om at være frembragt ved Nydelsen af bedærvede eller forfalskede Næringsmidler eller ved Benyttelsen af Gjenstande, som indeholder giftige eller farlige Bestanddele eller er af farligere smitsom Art og kan give Anledning til Epidemi, skal af den tilkaldte Læge uopholdelig anmeldes for Sundhedskommissionen med Angivelse af den formodede Sygdomsaarsag saavel som af andre fornødne Oplysninger.

Det samme gjælder sanitære Misligheder, der antages at staa i Forbindelse med eller at kunne give Anledning til Sygdomme.

§ 31. Tæringssyges Efterladenskaber, specielt Gang- og Sengklæder, tillades ikke benyttede eller afhændede, før betryggende Desinfektion har fundet Sted.

§ 32. Ved Sygdomstilfælde blandt Reisende i Hoteller, Logihuse eller lignende skal vedkommende Vært søge at skaffe sig Underretning om, hvorvidt Sygdommen kan befrygtes at være af smitsom for den offentlige Sundhedstilstand farlig Art og isaafald derom uopholdelig underrette Sundhedskommissionen.

§ 33. For ethvert Fartøj, der ankommer paa Havnen med nogen Syg ombord, skal strax ved dets Ankomst Anmeldelse derom ske til Havnefogden — saavidt muligt med Angivelse af Sygdommens Art.

Havnefogden afgiver derefter strax Anmeldelse til Sundhedskommissionen, saafremt Sygdommen kan befrygtes at være af farligere smitsom Art. Den Syge

maa i dette Tilfælde ikke forlade Fartøiet, før Sygdommens Beskaffenhed er undersøgt efter Sundhedskommissionens Foranstaltning; ei heller maa Gang- og Sengklæder, der har været benyttet af nogen saadan, bringes iland (f. Eks. til Vadskning eller lignende) uden Sundhedskommissionens Tilladelse.

Iøvrigt er de Fartøier, der henligger i Byens Havn, saavel som deres Besætninger med Hensyn til Sundhedsforhold underkastede Sundhedskommissionens Bestemmelser.

§ 34. Om ethvert paa Byens Grund eller paa Fartøier i dens Havn indtræffende Dødsfald maa, forinden Begravelsen foregaar, tilveiebringes en efter et bestemt Schema af en examineret Læge udfærdiget Anmeldelse, som bliver at afgive til Sognepresten og af denne at tilstille Sundhedskommissionen. Hvis den Afdøde ikke har benyttet examineret Læge, bliver Liget at syne og Anmeldelse at udfærdige af vedkommende Fattiglæge, som herfor af Bykassen erholder en billig Godtgjørelse.

§ 35. Sundhedskommissionen kan beordre Lig henbragt paa Lighus, naar dets Henliggen i Hjemmet paa Grund af Dødsårsagen, Lokalets Beskaffenhed eller af andre sanitære Hensyn findes utilraadelig.

Kapitel IX.

Forskjellige Bestemmelser.

§ 36. Undlader Nogen at træffe Foranstaltning, som ifl. nærværende Forskrifter eller iøvrigt ifl. Sundhedskommissionens Beslutninger paaligger ham, kan Kommissionen lade udføre saavel denne Foranstaltning, som hvad der ellers fornødiges for at hindre, at Forsømmelsen afstedkommer Skade.

Alle de Omkostninger, som herved maatte flyde, bliver at udrede af den Skyldige.

§ 37. Sundhedskommissionen kan i særegne Tilfælde tillade Afgang fra disse Regler, hvor Forholdenes Natur dertil maatte afgive tilstrækkelig Grund.

§ 38. Ovenstaaende Forskrifter træder ikraft 3 — tre — Maaneder, efterat de har erholdt kongelig Stadfæstelse.

Overtrædelse straffes i Henhold til § 26 i Lov af 16de Mai 1860 om Sundhedskommissioner m. m. med Bøder fra 8—800 Kroner.

Kjøbstaden Fredriksstad.

(Kongelig Resolution af 25de Juli.)

Tillæg

til Sundhedsforskrifterne for Fredriksstad.

§ 1. Sundhedskommissionen skal til Forebyggelse af skadelige forfalskede Næringsmidlers Salg jevnlig anstille eller ved en dertil af Sundhedskommissionen Beskikket lade anstille Undersøgelse, dels af de paa Torve, i Udsalgs- og Beværtningssteder falbudne Næringsmidler, dels af saadanne, der findes i de Paa-gjældendes eller Næringsdrivendes Oplags- og Tilberedningssteder, og er den i dette Øiemed berettiget til at forlange udleveret de nødvendige Prøver, hvis Værdi, om det fordres, bliver at erstatte efter almindelig Salgspris, forsaavidt

det ikke viser sig nødvendigt at skride ind mod Varens Salg. Forefindes Næringsmidler, som er skadelige for Sundheden, skal disse paa Vedkommendes Bekostning efter Paalæg af Sundhedskommissionens Formand sammen med den kommunale Dyrlæge tilintetgjøres eller paa anden Maade gjøres uskadelige overensstemmende med de Regler, som af Sundhedskommissionen derom er vedtagne.

Den Næringsdrivende kan inden en Frist af 4 Timer indanke den trufne Afgjørelse for Sundhedskommissionen, og skal de givne Paalæg, indtil dennes Kjendelse er falden, respekteres.

Forlanger ikke Vedkommende Kommissionens Overskjøn, skal han underskrive en Erklæring om, at han vedtager Afgjørelsen.

§ 2. Optræder smitsom Sygdom i Nogens Husstand, der driver Handel med Fødemidler, og Udsalgsstedet er i samme Hus som den Syge, kan Sundhedskommissionen forbyde Handelsvirksomheden, indtil den Syge er fjernet eller paa fuldt betryggende Maade er isoleret i Hjemmet og Rummene desinficerede.

Under samme Forhold kan ogsaa Haandværksdrift særlig saadan, hvorved Beklædningsgjenstande forarbejdes, midlertidig forbydes, indtil Desinfektion er foretagen.

Ligeledes kan Sundhedskommissionen forbyde, at Handel med Næringsmidler og Brugsgjenstande forestaaes eller udføres af Personer med kroniske Sygdomme, naar det kan antages, at derved Smitteoverførelse kan finde Sted.

Optræder der paa en Gaard, hvorfra der leveres Melk til Byen, smitsom Sygdom, kan Sundhedskommissionen midlertidig forbyde, at Melk fra Gaarden forhandles i Byen.

§ 3. Udsalg af Melk som af ferskt Kjød og Flesk og deraf tilberedte ferske Spiser maa ligesom Pølsemagervirksomhed kun indredes og aabnes paa de Steder, som dertil er godkendte af Sundhedskommissionen og efter forudgaaende Anmeldelse. Udsalg, som skifter Eier, ansees som et nyaabnet Udsalg.

§ 4. Alle Opbevarings-, Tilberednings- og Udsalgssteder for Næringsmidler af ethvert Slags skal være rene, luftige og frie for Støv og Stank, og maa de ikke benyttes til Soverum. Heller ikke maa de ved Dør eller andre Aabninger staa i umiddelbar Forbindelse med Soverum, naar Varerne er Melk, Fløde, Smør og Ost, Bagværk, fersk Fisk, Kjød og Flesk, samt de af disse sidste Gjenstande og af Blod tilberedte Næringsmidler.

Hvor til Belysning af nævnte Lokaler benyttes Parafin eller Petroleum, tillades ikke Paafyldning og Pudsning af Lamperne inde i selve Lokalerne.

Melk og Fløde samt de af fersk Fisk, Kjød, Flesk og Blod tilberedte Næringsmidler, der haves til Udsalg, maa ikke opbevares sammen med Varer, som kan give dem Usmag eller bedærve dem.

Dersom disse Bestemmelser ikke overholdes, eller Stedet forøvrigt af sanitære Grunde ansees uskikket til Udsalg, Opbevaring eller Tilberedning af Næringsmidler eller enkelte Sorter af saadanne, kan Sundhedskommissionen, efter forgjæves at have givet Vedkommende Advarsel, forbyde Stedets Benyttelse dertil.

§ 5. Melkeudsalg, som herefter aabnes eller gjenaabnes efter at have været nedlagt et Aar, eller som skifter Eier, skal som Regel have egen Indgang fra Gaden, og skal alle Melkeudsalg være lyse, vel ventilerede og frie for Fugtighed. Gulv, Vægge, Tag og Disk i disse Udsalg skal være i en saadan Stand, at de med Lethed kan holdes rene.

§ 6. Melk og Fløde maa under Transport og Forhandling opbevares i rene og vel tildækkede Kar, ligesom der til Udmaalning kun maa benyttes fuldstændig rene saadanne. Hvor disse Kar er glasserede eller fortinnede, maa Glassur og Fortinning være hel, ligesom Jernkar, hvor saadanne benyttes, ikke maa være forrustede.

Mulige Kjøbere maa ikke tillades at smage paa Varen uden ved Hjælp af Kar, de selv til dette Brug medbringer, og i hvilke Varen hældes op. Det Resterende af Prøven skal slaaes væk.

Is maa aldrig anbringes i Melken for at gjøre den mere holdbar.

§ 7. Udmaaling af Melk og Fløde maa ikke finde Sted paa aaben Gade, i Portrum eller paa Gaardsplads.

Paa Byens Torve kan dog saadan Udmaaling tillades fra Vogn, naar Varen kommer direkte fra Producenterne. Derimod maa intet Salg af Melk fra Meieri foregaa fra Holdeplads paa Torvene.

§ 8. I Bagerier og Konditorier skal Gulv, Vægge og Tag altid holdes omhyggelig rene, hvad ogsaa gjælder alt der forefindendes Inventar. Der skal i ethvert Bageri være indlagt Vandlekning.

De i Bagerier og Konditorier beskæftigede Personer skal under sit Arbejde være iført et helt og rent Antræk (Forklæde med Brystsmæk) af hvidt Lærred.

Tobaksrøgning og Brug af Skraatobak under Arbeidet er forbudt.

Inden Byen skal al Ombæring og Tilbringelse af Brød og andet Bagværk ske i rene, tildækkede Kurve eller i Træk- og Kjørevogne, der er forsynede med Overbygning eller tæt Presenning.

§ 9. For Slagterier og Pøsemagerier skal følgende Regler være gjældende:

- a) Afslagtingen maa tilendebringes saa hurtigt som muligt efter Aflivningen.
- b) Under Slagtning saavel som under Arbejde i Pøsemagerier skal den størst mulige Renlighed iagttages.

Affald af enhver Art maa ikke kastes i Binge, men skal henlægges i en med tæt Laag forsynet Jernkasse, der i Sommerhalvaaret skal tømmes mindst tre Gange ugentlig og i Vinterhalvaaret mindst to Gange i Ugen. Denne Jernkasse maa ikke have sin Plads i selve Slagteriet eller Pøsemageriet, og skal den efter hver Tømning grundig renses eller desinficeres.

Indvoldsdele og Lemmer maa ikke forblive Natten over i Slagteriet. I dette skal under Kjødets Stivning være Anledning til og anvendes god Gjennemtræk.

- c) Der skal i de her omhandlede Lokaler være vandtæt, cementeret Gulv med Afløb til Kloak, og maa dette altid holdes omhyggelig rent, hvad ogsaa gjælder med Hensyn til deres Vægge og Tag, der maa være saaledes indrettede, at saadan omhyggelig Renlighed virkelig kan iagttages. Ligesaa maa streng Renlighed overholdes med i nævnte Lokaler staaende Maskiner m. V. og Slagteredskaber, som derhos maa anbringes paa en bestemt for Sundhedskommissionens Kontrol let tilgængelig Plads. Ethvert saavel Slagteri som Pøsemageri skal være forsynet med Vandlekning.
- d) Gjødelsingerne skal tømmes saa hyppig, at enhver Stank forhindres, og i Sommermaanederne mindst en Gang i Ugen, samt desinficeres efter hver Tømning og ellers forøvrigt, naar det af Sundhedskommissionen forlanges.
- e) For de i Slagterier og Pøsemagerier beskæftigede Personer gjælder de samme Regler som i § 8, 2det og 3die Led bestemt, dog saaledes, at de ogsaa skal være forsynet med Forærmer.

§ 10. Kjødvarer maa ikke torvføres i urene Vogne, og skal under Transporten være godt beskyttede mod Støv og anden Forurensning ved at indhylles i rent Lærred eller dækkes af rene Presenninger.

Inden Byen skal ligeledes al Ombæring og Tilbringelse af Kjødvarer foregaa i rene tildækkede Trug eller Kurve o. s. v. eller i Træk- og Kjørevogne, der enten er forsynede med Overbygning eller tæt Presenning eller i hvilke Kjødvarerne er omviklede med rent Lærred.

§ 11. Under Salg og Behandling af Kjødvarer saavel paa Torv som Udsalgssteder skal den størst mulige Renlighed iagttages, og de, som har fast

og stadig Beskæftigelse med saadant Arbeide, skal være iført rent Lærredstøi, som i § 9 e omhandlet. Det samme gjælder ogsaa dem, som ombringer Kjødvarer i Byen fra de faste Udsalgssteder og fra Pøsemagerier.

§ 12. Udstilling af Kjød tilsalgs i Smaat maa af Udsælgere ordnes paa en saadan Maade, at Køberne let kan overse Varerne, saa det ikke er nødvendigt, for at de skal finde, hvad enhver ønsker, at Kjødstykkerne formeget berøres, hvad overhovedet saa meget som muligt maa undgaaes.

Til Pøselavning eller Tilberedning af anden fersk Kjødspise, i Pøsemagerier og andre Udsalg, maa kun benyttes Kjød, der er stemplet som 1ste Klasses Vare.

§ 13. Aadsler bliver at henbringe til Opbrænding i den af Kommunen opførte Opbrændingsovn mod fastsat Gebyr.

§ 14. Overtrædelse af disse Tillægfsforskrifter straffes i Henhold til § 26 i Lov af 16de Mai 1860 om Sundhedskommissioner m. V. med Bøder fra 8 til 800 Kroner.

§§ 28, 38 og 39 i de nugældende Sundhedsforskrifter ophæves.

Kjøbstaden Hønefoss.

(Kongelig Resolution af 6te Oktober).

Til hvert nyt Vaaningshus skal indrettes et Privet. Til at optage Udtømmelserne skal dette være forsynet med en Afskjæring. Afskjæringerne skal have 2 Bærehanker af Jern og være omgjordet med mindst 3 Jernringe. Afskjæringerne skal anbringes paa tæt, tjærebreddet Gulv, der skal have en Holding mod Udtagsaabningen af 1 paa 10. Afskjæringen maa, hvis den bliver utæt, øieblikkelig repareres eller ombyttes med en ny. Muret, cementeret Kum kan anvendes under Privetet efter Konference med Sundhedskommissionen, der bestemmer Kummens Størrelse for hvert enkelt Tilfælde.

Mykland Herred.

(Kongelig Resolution af 6te Oktober).

§ 1. Ved Opførelse af nye Vaaningshuse ligesom ved Flytning af gamle skal Anmeldelse herom ske til et Medlem af Sundhedskommissionen, før Arbeidet paa Grunden paabegyndes, og skal forøvrigt følgende Regler iagttages:

- a. Grunden, hvor et Vaaningshus agtes opført, skal afgroffes tilstrækkeligt, før Bygningen paabegyndes, og den løse Jord bortskaffes fra Tomten. Ujevnheder i Husets nærmeste Omgivelser, hvor Vand og Urenlighed kan samles, skal udfyldes, og Fugtigheden derfra saavidt muligt fjernes.
- b. Under ethvert Vaaningshus, som herefter opføres, skal anbringes en Grundmur af mindst 30 cm.'s Høide over Jorden.

Denne Mur skal idetmindste paa den ene Side beslaaes med Kalk, Ler eller andet hensigtsmæssigt Materiale.

- c. Ethvert til Beboelse bestemt Rum i Huset skal være mindst 2,25 Meter høit fra Gulv til Loft. Mindst et Vindu skal være saaledes indrettet, at

det med Lethed kan aabnes. Vinduet eller, om der er flere saadanne, disse tilsammen, skal have en Størrelse af mindst 1 $\square$ Meter.

- d. Gulvet i nederste Etage skal gjøres dobbelt og mellem begge Bordklædninger anbringes, ialfald for Dagligværelsets Vedkommende, et tørt Lag af Ler, Mose eller Sagspaan.

§ 2. Kogeovn maa ikke anbringes i Beboelsesrum, medmindre den er forsynet med en saadan Indretning, at Dampen fuldstændig opfanges og føres opigjennem Taget ud i det Frie.

§ 3. Findes beboet Hus, Forsamlingslokale eller andet Opholdsrum for Mennesker skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker eller lignende, kan Sundhedskommissionen paalægge Vedkommende at rette Manglerne inden en given Frist og forbyde Rummets Afbenyttelse, indtil dette sker.

§ 4. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal det iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald eller Fjøs paa den anden Side ikke gjøres kortere end 10 — ti — Meter; mindre Afstand maa der heller ikke være mellem Vaaningshus og anden Husebygning, mod hvilken Vaaningshuset har Vindu.

§ 5. Gjødelse og andet ildelugtende Affald maa ikke findes ansamlet nærmere noget Vaaningshus end 10 — ti — Meter og maa ikke være saaledes beliggende, at derfra er umiddelbart Tilsig til Vaaningshus, eller til Sted, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes. Husherren har strængt at paase, at Feieskarn, Affald ved Slagtning og anden Urenlighed ikke henkastes rundt Husvæggene, men i Gjødelskjælder, under Vandhuset eller nedgraves.

§ 6. I eller i Nærheden af Brønd eller Opkomme, hvorfra Vand tages til Husholdningen, maa ikke vadskes, spildes nogen Urenlighed eller foretages noget, hvorved Vandet forurenses.

§ 7. Til ethvert Vaaningshus skal høre et Vandhus. Hvor saadant allerede er anbragt, maa det ikke have Tag eller Væg fælles med Vaaningshus eller Madbod. Er Afstanden mellem disse Bygninger og Vandhuset mindre end 10 — ti — Meter, skal det forsynes med tæt Binge eller tæt Beholder.

Naar det opføres fra nyt af, skal det være i en Afstand af mindst 10 — ti — Meter fra Vaaningshus og Madbod, og maa ikke have Tilsig til nogen saadan Bygning eller til Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes. Tømning maa foregaa saa ofte, at Overfyldning ikke finder Sted.

§ 8. Heste, Kjør, Svin, Faar og Gjeder maa ikke huses i Beboelsesrum, i Kjælder under Vaaningshuset eller i Rum, som har Væg, der støder umiddelbart op til Beboelsesrum.

§ 9. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af Levnetsmidler og Gjenstande, der er bedærvende, eller som den anser for skadelige for Sundheden, og kan i fornødent Fald besørge dem tilintetgjort paa Eierens Bekostning. Gang- og Sengklæder efter Personer, der har lidt af eller er døde af smitsomme Sygdomme, maa ikke afhændes eller af Andre benyttes, forinden de er rensede paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen finder betryggende.

§ 10. Fattige maa ikke udsættes i Familier, hvor der er smitsom Sygdom, deriblandt Tæring. Tæringssyge maa ikke lægges i Lægd.

§ 11. Hvor Forholdene vil gjøre Befølgelsen af disse Forskrifter særlig vanskelig, kan Afvigelse ske med Sundhedskommissionens Tilladelse.

§ 12. Det paaligger Sundhedskommissionens Medlemmer og enhver af denne antagen Tilsynsmand at have Indseende med disse Forskrifters Overholdelse og at foranledige deres Overtrædelse anmeldt for Sundhedskommissionens Formand, som besørger Overtrædelsen paatalt efter Loven.

Oddernes Herred.

(Kongelig Resolution af 6te Oktober).

§ 1. Forinden Opførelse eller Flytning af Vaaningshuse eller Udhuse paabegyndes, skal Eierne gjøre skriftlig Anmeldelse derom til en af Sundhedskommissionens nærmestboende Medlemmer eller Tilsynsmænd, som pligter at gjøre Vedkommende bekendt med Bestemmelserne i disse Forskrifter.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Husbygninger skal iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs og Ladebygning paa den anden Side bliver mindst 5 Meter.

§ 3. Ved Opførelse af Vaaningshus skal iagttages:

- a. Før Opførelsen paabegyndes, skal Muldjorden være bortfjernet og Grunden omhyggelig afgrøftet, forsaavidt den ikke er af den Beskaffenhed, at der ikke kan opstaa Ansamling af Grund- eller Overvand.
- b. Grundmuren skal være mindst 30 Centimeter høi og forsvarlig tættet ved Rapning med Kalk eller andet hensigtsmæssigt Materiale.
- c. Hvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,50 Meter under Loftsbjælkerne og være forsynet med et eller flere Vinduer, hvis samlede Fladeindhold er mindst $\frac{1}{7}$ af Gulvfladen, og som med Lethed kan aabnes og lukkes.
- d. Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt med Mellemlag af tør og god Fyld.
- e. Kjælderen skal være forsynet med passende Aabning for Lufttilgang. Skal den benyttes til Beboelse, Handel eller Værksted, maa mindst $\frac{1}{2}$ af Rummets Kubikindhold være over det tilstødende Jordsmon. Gulvet skal være af Cement eller et dobbelt Lag af Træ med forsvarlig Fyld imellem.
- f. Kogeovn maa ikke benyttes, medmindre den er forsynet med Indretning til Bortledning af Damp.

§ 4. Til hver Bolig skal der være et Vandhus (Privet). For Bygninger, bestemt til dagligt Ophold for et større Antal Mennesker, saasom Leie- og Logihuse, Arbejderboliger og Fabriker, skal Leieren lade anbringe bekvemt beliggende Priveter med mindst 1 Aflukke for hver 20 Personer, som antages at maatte benytte samme.

Binger og Exkrementbeholdere skal være forsvarlig tætte og ikke have Tilsig fra Grund- eller Overvand, samt tømmes saa ofte det paakræves, saa intet Indhold flyder ud. Sundhedskommissionen kan paabyde Desinfektion af Binger og Exkrementbeholdere.

§ 5. Gødning, Affald fra Husene og lignende Urenligheder skal henbringes i Gjødselkjælder eller i en Afstand af mindst 5 Meter fra beboet Hus og befærdet Vei og saaledes, at der ikke bliver Tilsig til Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages. Er det paa Grund af lokale Forhold uundgaelig nødvendigt at henlægge deslige Ansamlinger nærmere befærdet Vei, skal de forsvarlig tildækkes med Jord, Torv eller lignende eller snarest mulig bortskaffes.

Indvolde skal henlægges i Gjødselkjælder, nedgraves eller opbrændes.

Skyllevand maa ikke slaaes ud ved Husvæggen eller paa Gaardspladsen.

§ 6. Brønd eller Opkomme, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, maa ikke forurenes ved Vadske eller anden Urenlighed. I Bæk maa saadan Forurensning kun ske nedenfor det Sted, hvorfra Mad- og Drikkevand tages.

§ 7. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder og Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus eller i Hus, som har Væg eller Tag fælles med dette.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Brug af Boliger, som paa Grund af Overfyldning af Mennesker, Fugtighed, Urenlighed eller slet Ventilation findes skadelige for Sundheden, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 9. Det paaligger Eieren af Logi-, Leiehuuse og Arbejderboliger at sørge for, at der er tør Adgang til Huset, og at der paa Stedet eller i Nærheden er tilstrækkelig Adgang til rent og godt Drikkevand.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller for Sundheden skadelige Nærings- og Nydelsesmidler og i fornødent Fald besørge samme tilintetgjorte. Dette gjælder ogsaa Gjenstande, som ved at indeholde giftige Bestanddele kan blive sundhedsfarlige, saasom Tøier og Tapeter, hvoraf Prøve til Undersøgelse skal udleveres efter Sundhedskommissionens Forlangende.

§ 11. Enhver Bedrift, hvorved Luften kan forurenses eller Stank udbredes, skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelse.

§ 12. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, deriblandt Tæring og Spedalskhed, maa ikke overlades til Andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

Personer, der lider af Tæring eller Spedalskhed, maa ikke lægges i Lægd. Ei heller maa uden Sundhedskommissionens Tilladelse Personer lægges i Lægd eller bortsættes til Forpleining i Familier, hvor der er Personer lidende af nævnte Sygdomme, eller hvor saadanne vides i den senere Tid at være døde.

§ 13. I bymæssigt bebyggede Strøg skal Huseierne sørge for at holde Veigrøften udenfor deres Eiendom oprenset, saa der til enhver Tid er frit Afløb for Spil- og Overvand.

§ 14. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen efter Andragende derom indvilge Afvigelser fra disse Forskrifter.

§ 15. Overtrædelse af disse Forskrifter anmeldes til Sundhedskommissionen, hvem det i fornødent Fald paaligger at foranstalte Overtrædelsen paatalt.

Hof Hered.

(Kongelig Resolution af 7de November).

Almindelige Forskrifter

med Hensyn til Sundhedsvæsenet inden Hof Herred.

Bygningsvæsenet.

I. Ved Opførelse af nye eller Flytning af gamle Vaaningshuse skal følgende Bestemmelser iagttages:

- a) Forinden Arbeidet med Tomten paabegyndes, skal Anmeldelse ske til det Medlem af Sundhedskommissionen, der fungerer som Tilsynsmand i vedkommende Rode, for at han kan paase nedenstaaende Paabud overholdte.
- b) Grunden skal være tilstrækkelig afgrøftet, saa der ikke findes Grundvand paa samme, samt Madjorden bortskaffet.
- c) Grundmuren skal være mindst 30 cm. høi over Jorden og forsvarlig tættet med Kalk, Ler eller andet tjenligt Materiale. Der skal være mindst 2de Trækhul af 8 cm. Diameter i hver af 2de modstaaende Vægge (altsaa i det hele 4 Trækhul).

- d) Ethvert Vaaningshus skal indeholde mindst 2de med Dør forbundne Værelser. Ethvert Beboelsesrum skal være mindst 2,50 m. høit fra Gulv til Tag samt være forsynet med mindst et Slagvindu, som med Lethed kan aabnes og lukkes, af 1,25 m. Høide og 1 m. Bredde. Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt, og mellem begge Gulve anbringes Fyld af tørt Ler eller andet passende Materiale.
- e) Vaaningshus maa ikke opføres nærmere Vandhus, Stald, Fjøs eller Grisehus end 10 m.

II. Hvor Kogeovn eller Komfūr benyttes i Beboelsesrum, skal den være forsynet med Hætte eller anden Indretning, saa Røg og Damp opfanges og ledes ud i fri Luft.

Vandhus.

III. Ethvert Hus, der benyttes til Beboelse, skal, inden et halvt Aar efter at Forskrifterne er approberede, have et Vandhus, der er beliggende mindst 10 m. saavel fra Vaaningshus som fra Alfærvei, og som er af tilstrækkelig Størrelse i Forhold til Beboernes Antal.

Fra Vandhuset maa der ikke være Afløb eller Tilsig til Vaaningshus, eller til Indtag for Mad- eller Drikkevand.

Vandhusets Sæder og Gulv skal vadskes mindst 1 Gang ugentlig.

For at undgaa Stank, skal Jord, Torv, Aske eller deslige jævnlig paafyldes i tilstrækkelig Mængde. Vandhuset tømmes saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted.

Hvor Forholdene gjør det umuligt at tilveiebringe forannævnte Afstande, skal Vandhuset være forsynet med tæt Beholder, der tømtes saa ofte, at den ikke bliver overfyldt, og hvis Indhold overstrøes som ovenfor nævnt.

Kreaturhold.

IV. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder og Fjerkræ maa ikke huses i Vaaningshus, ei heller i Rum, der har Tag eller Væg fælles enten med dette eller med Opbevaringssted for Madvarer.

Oplag af Gjødse, Feieskarn m. m.

V. Feieskarn, Kjøkkenaffald, Skyllevand og anden Urenlighed fra Husene skal bringes til Gjødsehaug eller Vandhus, og maa ikke lægges nærmere Vaaningshus og Alfærvei end 6 m., og heller ikke saaledes, at derfra er Tilsig til Steder, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages til Mennesker eller Dyr.

Ildelugtende Gjødningssstoffe og Affald maa ikke lægges nærmere Vaaningshus og Alfærvei end 10 m., og heller ikke paa Steder, hvorfra Tilsig til Vandindtag, og skal dækkes med tilstrækkelig Jord for at forhindre Stank.

Aadsler eller Affald fra døde Dyr skal nedgraves paa afsides Steder, der ikke har Afløb til bebygget Grund.

Drikkevand.

VI. Brønde, eller Vandindtag, der benyttes til Mad- eller Drikkevand for Mennesker eller Dyr, maa ikke forurenses ved Vadskning, eller paa nogensomhelst anden Maade og maa tillige være tilbørlig beskyttet mod, at Overvand kan forurense Vandet.

Tømning og Rensning af Brønde og Vandindtag maa foretages, saa ofte Sundhedskommissionen paabyder det.

I rindende Vand, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, maa hverken foregaa Vadskning eller anden Forurensning af Vandet, med mindre dette foregaar nedenfor det Sted, hvorfra Vand tages.

Renlighedsforholde.

- VII. a) Gulvene i Beboelsesværelser skulle vaskes mindst 1 Gang hver 8de Dag.
- b) I Skolelokalerne skulle i den Tid, de benyttes til Undervisning, Gulvene daglig overstænkes med Vand og derpaa feies, samt Pulte, Bænke og Katheder aftørres med vaad Klud. Vadskning af Gulvene skal desuden foregaa 1 Gang ugentlig og ellers saa ofte, det maatte ansees fornødent. Har Skolelokalerne været benyttet til Forsamlingsmøder, maa Vadskning af Gulv, Bænke, Pulte og Katheder foretages, forinden Lokalet atter tages i Brug.
- c) Paa Gaardspladse skulle Huller og Fordybninger, hvori Vand ansamles, opfyldes med Jord eller anden Fyld, og Fugtighed saavidt gjørlig bortledes. Gaardspladserne rengjøres mindst 1 Gang ugentlig.
- d) I Strøg med tættere Bebyggelse, samt overhovedet i Nærheden af Vaaningshus, skal Rengjørelse af Grøfter, Rendestene og Kloaker, samt Bortførelse af Urenlighederne, foretages saa ofte, Sundhedskommissionen finder det fornødent.

Næringsveiene.

- VIII. a) Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller sundhedsfarlige Fødemidler, samt ogsaa andre for Sundheden skadelige Brugs-gjenstande, f. Ex. Tapeter, Legetøi og desl., der indeholder giftige Bestanddele, og kan i Tilfælde paabyde disse tilintetgjorte uden Erstatning. Prøver af saadanne Gjenstande kunne forlanges udleverede af Sundhedskommissionen til Undersøgelse.

Standning af Salg af deslige Varer kan foreløbig paabydes af Sundhedskommissionens Ordfører eller af mindst 3 af dens øvrige Medlemmer i Forening. Endelig Afgjørelse kræver Beslutning af den samlede Sundhedskommission.

- b) Handlende maa ikke indpakke Madvarer i Aviser eller urent Papir; heller ikke maa nævnte Slags Papir anvendes til Spundsning af Melkespand ved Førsel af Melk til Ysterier eller Meierier.
- c) Ved Bedrifter, der kan forurene Luften eller paa anden for Sundheden skadelig Maade forulempe de Omkringboende, har Eierne at efterkomme de Bestemmelser, som Sundhedskommissionen til enhver Tid maatte finde fornødent at paabyde til Forebyggelse af Ulemperne.

Smitsomme Sygdomme.

- IX. a) Personer fra fremmede Kommuner maa ikke modtages til Forpleining for offentlig Regning inden Heredet, medmindre de har Erklæring fra Ordføreren i vedkommende Steds Sundhedskommission for, at de ikke lider af nogen smitsom Sygdom, Lungetæring medregnet, eller kommer fra Hus, hvor der er eller har været smitsom Sygdom, forinden Desinfektion er foretaget dersteds.
- b) Fattiglemmer maa ikke udsættes i Forpleining, hvor der er smitsom Sygdom.

- c) Fra andre Kommuner maa ikke Indførsel finde Sted af brugte Gang- eller Sengklæder, der har været benyttet af Personer, der har lidt af Lungetæring eller andre smitsomme Sygdomme, uden at der medfølger Erklæring fra vedkommende Sundhedskommissions Ordfører om, at de er forsvarlig desinficerede. Forgaaes herimod, kan Sundhedskommissionen lade Desinfektion foretage paa Vedkommendes Bekostning, eller saafremt betryggende Desinfektion ikke lader sig udføre, paabyde Effekterne tilintetgjorte.
- d) Beboelsesrum, Seng- og Gangklæder samt andre Gjenstande, som har været benyttede af Personer, der har lidt af nogen af de under Lit. c nævnte Sygdomme, maa ikke overlades til Brug af andre, forinden de er desinficerede paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen foreskriver.
- e) Kadavere af Dyr, der er døde af smitsom Sygdom i et andet Herred, maa ikke transporteres indenfor Herredets Grændser.

Almindelige Bestemmelser.

X. Ethvert alvorligere Sygdomstilfælde, der enten er eller giver Mistanke om at være opstaaet ved Nydelsen af bedærvede eller forfalskede Næringsmidler eller ved Benyttelse af Gjenstande, som indeholder giftige eller farlige Bestanddele, eller som kan give Anledning til Udbredelse af epidemisk Sygdom, skal af den tilkaldte Læge uopholdelig anmeldes for Sundhedskommissionens Ordfører med Angivelse af den formodede Sygdoms Aarsag og andre fornødne Oplysninger.

Det samme gjælder om andre sanitære Misligheder, der antages at kunne give Anledning til Sygdom.

XI. Finder Sundhedskommissionen, at enten beboet Rum eller Forsamlings- eller Arbejdslokale er skadelig for Sundheden paa Grund af Utæthed, Fugtighed, Overfyldning af Mennesker, Mangel paa Lys eller Ventilation eller lignende, kan Sundhedskommissionen forbyde Lokalets Brug, indtil Manglerne er afhjulpne paa en af samme godkjendt Maade.

XII. Hvor særegne Forholde paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelser fra disse Forskrifter.

XIII. Saafremt Nogen undlader at efterkomme foranstaaende Bestemmelser eller de ifølge samme givne Paabud, kan Sundhedskommissionen lade det Fornødne udføre for Vedkommendes Regning.

XIV. Det paahviler Sundhedskommissionens Medlemmer hver inden sin Kreds at paase foranstaaende Forskrifter overholdte, samt at anmelde Overtrædelse til Sundhedskommissionens Ordfører, der skal gjøre Anmeldelse derom til Politiet.

XV. De under 12te Oktober 1878 ved Kgl. Resolution approberede Forskrifter med Hensyn til Sundhedsvæsenet inden Hof's Herred træder ud af Kraft.

Kirkebo Herred.

(Kongelig Resolution af 7de November).

§ 1. Ved Flytning af ældre Hovedbygninger, ligesom ved Opførelse af nye, skal Anmeldelse herom ske til et Medlem af Sundhedskommissionen, før Arbejdet paa Grunden paabegyndes.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Hovedbygninger skal iagttages:

- a) at det opførende Hus ikke kommer til at borttage Sollyset fra noget andet Vaaningshus;

- b) at Afstanden fra et Vaaningshus paa den ene Side, Stald, Fjøs, Ladebygning og Vandhus paa den anden Side ikke bliver mindre end 10 m. I mindre Afstand maa heller ikke Vaaningshus være fra andet Hus paa samme Eiendom eller Nabohus, mod hvilket det har Vindu;
- c) at Byggegrunden under Vaaningshus med Omgivelser afgræftes og Muldjorden derfra bortføres, saaledes at der udenom Huset bliver en mindst 1 m. bred Gang eller Vei til Paafylldning af Sand eller Smaasten;
- d) at Grundmurens Høide under Vaaningshus ikke nogetsteds bliver mindre end $\frac{1}{2}$ m. over Jorden.
- e) at ethvert Beboelsesrum faar en Høide af mindst $2\frac{1}{2}$ m. fra Gulv til Loft og forsynes med Opslagsvinduer; Gulvet maa gjøres tæt og trækfrit.

§ 3. Hvor Kogeovn anbringes i Beboelsesrum, skal saadan Indretning anskaffes, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 4. Til hver Hovedbygning skal der høre et Vandhus. Dette maa ikke have Væg eller Tag fælles med Hovedbygningen eller med Rum, hvor Madvarer opbevares, heller ikke Afløb til noget saadant eller til Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes.

§ 5. Finder Sundhedskommissionen noget beboet Hus eller Forsamlingsrum at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft, ved Overfyldning af Mennesker eller paa Grund af Fugtighed, Urenlighed eller lignende, kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 6. Gjødselel eller andet ildelugtende Affald maa ikke findes ansamlet noget Vaaningshus nærmere end 10 m., og maa ikke være saaledes beliggende, at derfra er umiddelbart Tilsig til Vaaningshus eller Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes. Det skal strengt paasees, at Feieskarn, Affald ved Slagting og anden Urenlighed ikke henkastes rundt Husvæggene, men i Gjødselel-kjælderen eller nedgraves.

§ 7. Brønd eller Opkomme, hvorfra tages Vand til Husholdningen, maa ikke ved Vadsk eller paa anden Maade forurenses; det samme gjælder Elv eller Bæk, med mindre Forurensningen sker nedenfor det Sted, hvorfra Vandhentningen pleier at finde Sted.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg og anden Overdragelse af bedærvede Levnetsmidler og af Brugsgjenstande, som kan blive skadelige for Sundheden, derved at de indeholder giftige Bestanddele, og er for den isaahenseende fornødne Kontrol berettiget til at forordre udleveret Prøver. Saadant Forbud kan foreløbig udstedes af Sundhedskommissionens Formand eller af mindst 3 af dens øvrige Medlemmer i Forening.

§ 9. Bohave, Gang- eller Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, deriblandt Tæring og Spedalskhed, maa ikke afhændes til eller benyttes af andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

§ 10. Personer, der lider af Tæring eller Spedalskhed, maa ikke lægges i Lægd. Ei heller maa Personer lægges i Lægd eller bortsættes til Forpleining i Familier, hvor der er Personer lidende af nævnte Sygdomme, eller hvor saadanne vides i den senere Tid at være døde.

§ 11. Hvor de lokale Forhold vil gjøre Befølgelsen af disse Forskrifter særlig vanskelig, kan Afbigelse ske med Sundhedskommissionens Tilladelse.

§ 12. Overtrædelse af disse Forskrifter pligter ethvert Medlem af Sundhedskommissionen eller enhver af denne opnævnt Tilsynsmand at melde for Sundhedskommissionens Ordfører.

Neset Herred.

(Kongelig Resolution af 7de November).

§ 1. Naar Nogen agter at opføre eller flytte Husbygning, har han derom at gjøre Anmeldelse til nærmeste Medlem af Sundhedskommissionen og forøvrigt at iagttage følgende:

- a) Afstanden mellem Vaaningshus og Udhus eller anden Mands Vaaningshus maa ikke være kortere end 10 Meter.
- b) Grunden, hvorpaa Vaaningshus opføres, maa være tør og tilstrækkelig afgrøftet til Bortledelse af Grundvand og Overvand og maa i nogen Omkreds være planeret, saaat Ansamling af stillestaaende Vandpytter undgaaes. Madjorden maa derhos være fjernet fra Byggetomten og saavidt muligt i nogen Omkreds være erstattet med Sand eller anden tør Fyld.
- c) Bygningen skal hvile paa en Undermur af Sten idetmindste 30 cm. høi over Jorden.
- d) Ethvert Beboelsesrum skal være mindst 2,25 Meter høit fra Gulv til Loft og have idetmindste et Vindu, der stadig med Lethed kan aabnes. Ingen Dør maa være under 2 Meter høi. Gulvene maa være tætte og i nederste Etage helst dobbelte med tør Fyld imellem samt om muligt oljede eller maledes.

§ 2. Forsaavidt der i Beboelsesrum anvendes Kogeovn, maa denne være forsynet med en Damphætte eller anden Indretning til fuldstændig Bortledning af Dampen.

§ 3. Til ethvert Vaaningshus skal der inden 1 — et — Aar efter disse Forskrifters Approbation være indrettet et Vandhus med mindst et Aflukke for hver 20 Beboere. Vandhuset maa ikke ligge nærmere Vaaningshus og Alfarvei end 6 — sex — Meter. Det skal tømmes saa ofte, at Overfyldning ikke finder Sted og mindst en Gang aarlig, hvorhos der jevnlig skal paastroes Jord, Aske Sagmug eller lignende.

§ 4. Heste, Kjør, Svin, Sauer, Gjeder og Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus eller noget Rum, der har Tag eller Væg fælles med dette.

§ 5. Køkkenaffald, Feieskarn, Skyllvand og lignende Urenlighed fra Husene skal anbringes i særskilt Dyng eller Binge enten paa Bagsiden af Huset og helst i nogle Meters Afstand fra dette eller ved Udhusene, jevnlig overdækkes med Jord, Sagmug, Kalk eller lignende og fjernes saa ofte som nødvendigt for at hindre Stank.

§ 6. Fiskeaffald, Gjødningsstoffer eller andre stinkende Gjenstande maa ikke henkastes paa Strand eller Jorde, men enten anbringes i overdækket Kompost paa et passende afsides Sted eller nedgraves i Jorden eller bringes ud paa Sødyb. Aadsler skal nedgraves i Jorden i tilstrækkelig Dybde paa afsides Sted.

§ 7. Fra Udhusene eller saadanne Ansamlinger som i de to foregaaende Paragrafer nævnt maa der ikke kunne ske Tilsig til Hustomten eller til Steder, hvorfra der tages Mad- eller Drikkevand.

§ 8. Brønd, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke forurenes ved Vask eller anden Urenlighed. Det samme gjælder Bæk eller Elv ovenfor det Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages. Enhver Renvandsbrønd skal være overbygget og forsynes med Laag til Beskyttelse mod Overvand og anden Forurensning samt tømmes og renses saa ofte som nødvendigt for at holde Vandet rent, i Regelen mindst en Gang aarlig.

§ 9. Finder Sundhedskommissionen noget beboet Hus, Arbeids- eller Forsamlingsrum at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft, ved Overfyldning af Mennesker eller paa Grund af Fugtighed,

Urenlighed eller lignende, kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg og anden Overdragelse af Fødemidler, Klæder og andre Gjenstande, der ansees skadelige eller farlige for Sundheden, og er i dette Øiemed berettiget til at fordre udleveret de fornødne Prøver.

§ 11. Afvigelse fra disse Regler kan under særegne Omstændigheder ske med Sundhedskommissionens Samtykke.

§ 12. Det paahviler Sundhedskommissionens Medlemmer at paase disse Reglers Overholdelse og i Tilfælde af Overtrædelse at gjøre Anmeldelse derom til Sundhedskommissionens Ordfører, der i fornødent Fald skal foranledige Overtrædelsen paataalt efter Loven.

Herrederne Nedre Stjørdalen, Hegre og Meraker.

(Kongelig Resolution af 7de November).

§ 1. Ved Opførelse af nye eller Flytning af gamle Huse skal iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshuse og Udhuse (Stald, Fjøs og Grisehus) skal være mindst 6 Meter.

§ 2. Beboelseshuse maa ikke opføres, uden at Grunden er tilstrækkelig dræneret, og Madjorden er bortbragt; Grundmuren skal være mindst 30 Centimeter høi, undtagen hvor Jordsmonnet hælder stærkt, i hvilket Tilfælde den paa den øvre Side kun behøver at være 15 Centimeter høi.

§ 3. I Beboelsesrum skal idetmindste ét Vindu være indrettet til at aabnes.

§ 4. Kogeovne i Beboelsesrum, hvor ikke benyttes aabent Arnested, skal forsynes med en Indretning til at lede Dampen ud i det Frie.

§ 5. Ethvert Beboelseshus skal have et ordentligt Vandhus, hvis Binge skal tømmes og paaføres Jord mindst 2 Gange aarlig (Vaar og Høst) og ellers saa ofte, som Sundhedskommissionen maatte finde det fornødent. Dets Afstand fra Beboelseshus og Alfarvei skal være mindst 8 Meter.

§ 6. Affald, Feieskarn, Spildvand og anden Urenlighed maa ikke henkastes i Beboelseshusets umiddelbare Nærhed.

§ 7. Udhuse (se § 1) og Vandhuse skal være beliggende saaledes, at intet Tilsig derfra sker til Brønd, Bæk eller Elv, hvorfra Drikkevand tages.

§ 8. Brønd, Bæk eller Bielv, hvorfra Drikkevand tages, maa ikke forurenses ved Vadsk eller anden Urenlighed.

§ 9. Bedærvede Fødemidler og Kjød af syge Dyr maa ikke sælges til Menneskeføde; Sundhedskommissionen kan i Tilfælde besørge saadanne Varer tilintetgjorte for Vedkommendes Regning.

§ 10. Lig af Personer, der af Lægen erklæres for døde af smitsom og ondartet Sygdom, skal begraves snarest og uden Gravøl og Ligfølge, ligesom Begravelsen om muligt skal foregaa paa en Hverdag.

§ 11. Gang- og Sengklæder efter Personer, døde af smitsom og ondartet Sygdom (deriblandt ogsaa Tæring og Spedalskhed), maa ikke benyttes eller overdrages til andre, førend de er desinficerede paa en af Sundhedskommissionen godkjendt Maade.

§ 12. Tæringssyge maa ikke bortsættes paa Lægd. Børn maa ikke udsættes i Familier, hvor der er Tæringssyge. Tæringssyge maa ikke indtages til Forpleining hos Nogen, uden at Sundhedskommissionens Ordfører derom er underrettet og Sundhedskommissionens Samtykke erhvervet.

§ 13. Sundhedskommissionen kan forbyde Benyttelse af Huse eller Forsamlingsrum, der maa ansees skadelige for Sundheden ved Mangel paa Lys eller Luftvexel, ved Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker eller lignende, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 14. Under særegne Omstændigheder kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelse fra disse Forskrifter.

§ 15. Sundhedskommissionens Medlemmer er forpligtede til at paase disse Forskrifters Overholdelse og i Tilfælde af Overtrædelse at melde det til dens Ordfører.

§ 16. Overtrædelse af disse Forskrifter straffes efter Loven af 16de Mai 1860 § 26.

For den tættest bebyggede Del af nedre Stjørdalen (Stjørdalshalsen) gjælder desuden følgende Forskrifter:

§ 1. I den saakaldte «Evje» maa ikke henkastes Affald af noget Slags. Lokumer og andre Udhuse maa være saaledes indrettede, at der fra dem ikke sker Tilsig til Evjen.

§ 2. Enhver Bedrift, hvorved Luften forurenes paa en for Sundheden skadelig Maade, er underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelse.

Kristiania By.

(Kongelig Resolution af 19de December).

I.

Nedenstaaende Paragrafer i de for Kristiania gjældende Sundhedsforskrifter forandres saaledes, at de kommer til at lyde:

§ 18. Sundhedskommissionen skal til Forebyggelse af skadelige og forfalskede Nærings- og Nydelsesmidlers Salg jevnlig anstille eller lade anstille Undersøgelser, dels af de paa Torve, i Udsalgs- og Beværtningssteder falbudne Nærings- og Nydelsesmidler, dels af saadanne, der findes i de paagjældende Handlendes eller Næringsdrivendes Oplags- og Tilberedningssteder, og er til dette Øiemed berettiget til at forlange udleveret de nødvendige Prøver, hvis Værdi, om det fordres, bliver at erstatte efter almindelig Salgspris, forsaavidt det ikke viser sig nødvendigt at skride ind mod Varens Salg.

Forefindes Nærings- og Nydelsesmidler, som er skadelige for Sundheden, skal disse efter Beslutning af Sundhedskommissionen eller dens Ordfører enten blive at bortskaffe, tilintetgjøre eller paa anden Maade gjøres uskadelige paa Vedkommendes Bekostning.

Sundhedskommissionen kan paabyde Afstængning eller Uskadeliggjørelse paa anden Maade af Brønde eller Vandledninger, naar Vandet fra disse maa antages at være skadeligt for Menneskers eller Dyrs Sundhed.

Salg af udenbys tilberedte Næringsmidler, i hvis Bestanddele indgaar stærkt sønderdelt Kjød, Flesk, Blod eller Indmad af Husdyr, kan Sundhedskommissionen forbyde, medmindre det for Sundhedskommissionen godtgjøres, enten ved Bevid-

nelse fra udenbys norsk Myndighed eller paa anden troværdig Maade, at de er tilberedte paa saadan Maade og af saadanne Stoffe, at de ikke er skadelige for Sundheden.

§ 19.

- a) Udsalgs- og de Handlendes Opbevaringssteder for ferskt Kjød, ferskt Flesk og fersk Fisk, for de af ferskt Kjød og Flesk, fersk Fisk, Blod og Indmad tilberedte Næringsmidler, for Bagverk, Melk, Fløde, Smør og Ost, samt Steder, hvor saadanne Næringsmidler tilberedes for Salg, skal være rene, lyse, luftige og fri for Støv og Stank og maa ikke benyttes til Soverum og ikke uden Sundhedskommissionens Tilladelse til Kjøkken.

I Kjødudsalg skal Bord og Diske være belagte med Plade af poleret eller sleben Sten eller et lignende ligesaa ugjennemtrængeligt og glat Stof. Der skal være let Adgang til Vand, hvorhos Gulvene i Pøsemagerier skal have Fald og Afløb til Kloak.

- b) Melk, Fløde og ferskt Kjød, ferskt Flesk, fersk Fisk, Blod, Indmad og de af disse Stoffe tilberedte Næringsmidler, der haves til Udsalg, maa ikke opbevares sammen med Varer, som kan give dem Usmag, forurene eller forværre dem.

I Melkeudsalg maa der ikke drives Handel med andre Varer, der kan forurene Melken eller give den Usmag.

- c) Hvor andre end de foran nævnte Næringsmidler eller hvor Nydelsesmidler, der er Gjenstand for Salg, udsælges, opbevares eller tilberedes under saadanne Forhold eller paa saadan Maade, at de maa befrygtes derved at blive skadelige for Sundheden, kan Sundhedskommissionen paabyde Foranstaltninger til at hindre dette.
- d) Dersom de ovenfor under a—b nævnte eller andre af Sundhedskommissionen i Kraft af c. givne Bestemmelser ikke overholdes, eller Stedet ellers af sanitære Grunde ansees uskikket til Udsalgs-, Opbevarings- eller Tilberedningssted for Nærings- og Nydelsesmidler eller enkelte Sorter af saadanne, kan Sundhedskommissionen efter forgjæves at have givet Advarsel foranledige Vedkommende ilagt Mulkt eller forbyde saadan Forretning paa Stedet.
- e) Pøsemagerier, Udsalgs- og Handlendes Opbevaringssteder for ferskt Kjød og Flesk og for Melk og Fløde maa ikke indredes eller tages i Brug uden efter forudgaaende Anmeldelse for Sundhedskommissionen og Godkjendelse af denne.

For at saadan Godkjendelse kan finde Sted, maa følgende Fordringer være fyldestgjorte:

I Pøsemagerier og Udsalgssteder for Melk og Fløde, for ferskt Kjød og Flesk skal Gulv, Vægge og Tag have glat Overflade uden aabne Fuger og Sprækker. Udsalgsstederne skal have en Høide under Taget af mindst 2,50 m., egen Indgang fra Gade, Portrum eller Gaardsplads. Melk- og Flødeudsalg maa ikke have Døre eller andre Aabninger til Soverum eller andre Opholdsrum, Arbejdsrum eller Opbevaringsrum end dem, der er nødvendige for Melkens og Flødens Opbevaring eller Behandling.

De i denne Litra indeholdte Bestemmelser — hvilke ikke gjælder for Udsalg af Vildt og Fugle — kommer til Anvendelse foruden paa alle deri omhandlede Næringer, Udsalg m. v., som herefter oprettes, ogsaa paa alle ældre Næringer og Udsalg af denne Art, naar de skifter Indehaver, samt endvidere tillige ved Gjenoptagelse eller Gjenaabning af saadanne Næringer eller Udsalg paa Steder, hvor de har været nedlagte over 1 Aar.

- f) Sundhedskommissionen kan, hvor stedlige eller andre Forhold taler derfor, tilstede mindre Afvigelser fra eller midlertidig Udsættelse med Efterkommelse af ovenstaaende Bestemmelser.

- g) Sundhedskommissionen kan midlertidig forbyde Udsalg af Nærings- og Nydelsesmidler paa Steder, hvor tilstedeværende farlige, smitsomme Sygdomme kan give Anledning til Udbredelse af disse, ligesom ogsaa Indførsel og Udsalg af Melk fra udenbys Steder, hvor saadanne Sygdomme er optraadt blandt Mennesker eller Dyr, eller hvor ikke tilbørlig Renlighed iagttages ved Melkens Behandling, Opbevaring og Fremsendelse.
- h) Ferskt Kjød, ferskt Flesk og fersk Fisk samt Brød og Bagverk maa ikke føres gennem Gaderne eller anbringes under aaben Himmel uden at være saaledes tildækkede, at Varerne ikke udsættes for Støv eller anden Urenlighed eller for Paavirkning af Sol, Regn eller andet, der kan gjøre dem mindre tjenlige til Menneskeføde. Ingen maa under Transporten sidde paa Varerne. Disse Bestemmelser gjælder ogsaa Torvene i den Udstrækning, som Varernes Falbydelse og Salg tilsteder, og skal Vogne, Bænke m. v., hvorfra Kjødet og Flesket sælges, være forsynede med Pressenninger eller andet renligt Overdække i nævnte Øiemed.
- i) For Renhold af Rum, Brugsgjenstande og Transportmidler, der benyttes for Nærings- og Nydelsesmidler, der er bestemte til Salg, kan Sundhedskommissionen give med foranstaaende Bestemmelser overensstemmende Regler, der kan kræves opslaaede paa dertil egnede Steder i nævnte Rum.

§ 33. Sundhedskommissionen kan, om den dertil maatte finde Anledning, fritage for en kortere eller længere Tid enkelte Grund- eller Huseiere eller samtlige saadanne i enkelte Strøg i Byens Udkanter fra Bestemmelserne i §§ 3, 8, 10, 11, 12 og 13.

Endvidere kan Magistrat og Formandskab efter Anbefaling af Sundhedskommissionen i enkelte Tilfælde meddele Dispensation ogsaa fra andre Bestemmelser i nærværende Forskrifter, naar dette af særlige Grunde ansees paakrævet.

II.

Disse Bestemmelser træder i Kraft 3 — tre — Maaneder, efterat de har erholdt Kongelig Stadfæstelse, med Undtagelse af Bestemmelserne i § 19 a—f, der først træder i Kraft 1 — et — Aar efter Meddelelsen af saadan Stadfæstelse.

Barbu Herred.

(Kongelig Resolution af 19de December).

I. Om Grund og Bygninger.

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Huse skal det iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshus (eget eller Naboens) og Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus ikke bliver kortere end 6 Meter (i de ikke bymæssigt bebyggede Strøg ikke kortere end 8 Meter), og at der ikke er Tilsig fra nogen af disse til Grunden under Vaaningshus.

Ved Opførelse eller Flytning af Vaaningshus skal endvidere følgende Regler iagttages:

- a) Grunden maa i Forveien tilstrækkelig udjævnes og afgrøftes, saaat Grundvand og Overvand har Afløb fra Tomten, og Madjorden maa bortfjernes.
- b) Bygningen skal staa paa Undermur af Sten af mindst 30 cm.'s Høide over Jorden.

- c) Gulvet i nederste Stokværk maa være tæt og trækfrit.
- d) Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,25 m. og være forsynede med i det mindste et Vindu til at aabne. Forsaavidt Kogeovn anbringes i Beboelsesrum, maa den være forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 2. Findes beboet Hus, Skole, Kirke, Rets- eller Forsamlingslokale etc. skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Mangel paa Lys og Luft, Overfyldning af Mennesker, Urenlighed etc., skal Vedkommende være forpligtet til inden en given Frist at efterkomme, hvad Sundhedskommissionen til Fjernelse af Manglerne maatte paabyde. I fornødent Fald kan Sundhedskommissionen ganske forbyde Lokalets Afbenyttelse, indtil Manglerne er rettede.

II. Om Vandhuse, Fæhuse, Pissoirer og Gjødselansamlinger.

§ 3. Til ethvert Vaaningshus skal der være et Vandhus. Dette maa ikke have Væg sammen med Vaaningshus eller Rum, hvori Madvarer opbevares. Det maa ikke uden Sundhedskommissionens Samtykke ligge saadanne eller Alfارvei nærmere end 6 m.

Beholdere under Vandhus maa tømmes saa ofte, at ikke Overfyldning finder Sted, og Dynger under samme maa bortfjernes mindst 2 Gange aarlig, og forøvrigt saa ofte, som Sundhedskommissionen paa Grund af Omstændighederne finder det fornødent. Kalk, Aske, Jord og lignende skal jevnlig tilsættes for at hindre Stank.

§ 4. I tættere bebyggede Strøg, og hvor Sundhedskommissionen finder at maatte forlange det, skal Vandhuset være forsynet med vandtætte, flytbare Kasser eller Beholdere, der staar paa et jevnt, fast, vandtæt Gulv, eller med vandtæt Binge. Overfyldning af Binger og Kasser eller Afløb fra samme maa ikke finde Sted, og mod Stank skal Eieren være forpligtet til at tage de fornødne Forholdsregler. Bingerne skal tømmes mindst 2 Gange aarlig og ellers saa ofte, som Sundhedskommissionen maatte forlange. Tømningen og Bortkjørselen maa i Sommerhalvaaret (15de April til 15de Oktober) kun foregaa mellem Kl. 10^{1/2} Aften og Kl. 5 Morgen og i Vinterhalvaaret mellem Kl. 9 Aften og Kl. 6 Morgen. For Bortførelse af andre stinkende Gjenstande gjælder de samme Regler.

§ 5. Hvor Vandhus ikke findes, skal saadant være opført inden et halvt Aar efter disse Forskrifters Approbation.

§ 6. Ved Bygninger og paa Steder, hvor jevnlig samles mange Mennesker, Kirker, Hoteller, Logihuse, Skjenke- og Beværtningssteder, Stationer etc. kan Sundhedskommissionen paabyde, at der indrettes hensigtsmæssige, for Publikum tilgængelige Pissoirer og Priveter, der holdes tilbørlig rene og frie for Stank.

§ 7. Heste, Kjør, Faar, Gjeder, Svin samt Fjærkræ maa ikke huses i eller under Vaaningshus. Hvor i tættere bebyggede Strøg Kreaturhold medfører sanitære Misligheder, som paa Grund af de stedlige Forhold ikke kan afhjælpes, kan det af Sundhedskommissionen ganske forbydes.

§ 8. Fra Vandhus eller Gjødselbinge maa aldrig Afløb eller Tilsig finde Sted ud til Gaardsplads, Grund under Vaaningshus, Anlæg for Drikkevand, Alfارvei, Veigrøfter, Rendesten eller ud paa Nabos Tomt.

§ 9. Gjødselbrønde maa være forsynede med Tag eller Laag.

§ 10. Gjødningsstoffer, blandede med Vandhusgødning og andre Gjødselansamlinger, maa ikke oplægges eller samles saa nær offentlig Vei eller paa andre Steder, at deraf kan opstaa sanitære Ulemper. De er altid underkastede Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelser. Gjødsling af Haver eller dyrkede Marker maa udføres paa saadan Maade, at unødigt Stank undgaaes. Gjødsel,

der henlægges paa aaben Mark, skal, om paakræves, opblandes eller tildækkes, saa at Stank ikke udbredes.

III. Urenligheder, Affald, Rengjøring af Render etc.

§ 11. Ingen Slags Urenlighed, stinkende eller for Sundheden skadelige Vædske eller Stoffe maa ansamles eller ophobes i Nærheden af Vaaningshus eller mere befærdede Steder, ei heller i Gaardsrum eller Baggaard, saa at derved forvoldes Ulemper for Gaardens Beboere eller Naboer. Ingen maa lade stinkende eller urent Spilde- eller Afløbsvand flyde ud over Naboens Tomt. Aadsel og døde Dyr skulle snarest mulig nedgraves eller brændes. De maa kun nedgraves paa Steder, der ligger fjernt fra bebygget Grund, og som ikke har Afløb dertil eller til Steder, hvorfra Vand tages.

§ 12. I de tættere bebyggede Strøg og hvor Sundhedskommissionen finder at maatte forlange det, skal Søppe, Feie- og Husholdningsaffald etc. henlægges i tætte med Laag forsynede Kasser, der jævnlig maa tømmes og renses.

§ 13. Beboere af de tættere bebyggede Strøg er forpligtet til mindst en Gang ugentlig, eller saa ofte, som Sundhedskommissionen maatte paabyde det, at rengjøre Gader og Grøfter langs Veie eller Gader, der støder til deres Eiendom og er aabne for almen Færdsel.

IV. Skole- og Arbeidslokaler.

§ 14. Skoler er Sundhedskommissionens Tilsyn underlagt. Intet Skolelokale maa tages i Brug, før det er godkendt af Sundhedskommissionen. Skolelokalet skal tilstrækkelig luftes, Gulvene daglig feies efter at være overskvættede med Vand. Pulte, Bænke, Kathedre og Borde aftørres med fugtig Klud. Vadsknning af Gulvene skal foregaa mindst en Gang ugentlig eller oftere, om vedkommende Lærer eller Tilsynsudvalg finder det fornødent. I ethvert Skolerum skal findes Spyttbakker, der daglig rengjøres. Forsaavidt nogen — Lærer eller Elev — lider af stadig Ophostning, skal Vedkommende have eget Spyttkrus, der daglig maa rengjøres. Indholdet skal opbrændes.

§ 15. Værksteder og Arbeidslokaler, som dermed kunne sidestilles, er, forsaavidt de ikke staar under Fabriktilsynets Kontrol, underkastet de Bestemmelser, som Sundhedskommissionen maatte fatte for at hindre sanitære Misligheder.

V. Sundhedsskadelige Næringsveie, Tilsyn med Handel med Næringsmidler.

§ 16. Naar nogen Bedrift agtes sat i Gang, hvorved det kan befrygtes, at Luften forurenes og Stank udbredes, eller som paa anden Maade kan være skadelig for Arbeidernes eller Omboendes Sundhed, skal Planen for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at dette vil blive skadeligt for Sundheden, eller at Stank vil udbredes, maa Anlægget ikke sættes i Værk, førend Manglerne er afhjulpne.

Bedrift, værende i Virksomhed, er Sundhedskommissionens Tilsyn underkastet, og Vedkommende har at rette sig efter de Bestemmelser, som den maatte give for at afhjælpe nævnte Ulemper.

§ 17. Ingen Bedrift eller Næring maa drives saaledes, at derved smitsom Sygdom kan udbredes. I Herredet maa ikke drives Handel med udenbygdsfra indførte Gang- eller Sengklæder, uden at der for Sundhedskommissionen fremlægges Attest for, at de er desinficerede. Handel med Gjenstande, som kan befrygtes at være smitteførende, saasom Klude, eller som er særlig ildelugtende, som dyriske Affald, Guano etc., maa kun foregaa fra de af Sundhedskommissionen godkendte Steder.

§ 18. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af Stoffe og Gjenstande, der er skadelige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele. Bedærvede Fødemidler samt Kjødet af syge Dyr maa ikke falbydes eller sælges til Menneskeføde. Sundhedskommissionen kan i fornødent Fald besørge samme tilintetgjort.

VI. Om Brønde og Drikkevand.

§ 19. Brønde maa holdes fri for urent over- og underjordisk Tilløb, navnlig fra Fabriker, Gjødelse og Affaldsansamlinger, Afløbsrender etc. De maa helst være overbyggede. Sundhedskommissionen har altid Ret til at undersøge Vandet i privat eller offentlig Brønd, og naar de maa antages at indeholde for Sundheden skadelige Stoffe, forbyde Brugen af samme. Hvis saadant Bud ikke respekteres, kan Sundhedskommissionen lade Brønden gjenkaste paa Eierens Bekostning. Brønd skal renses mindst 1 Gang aarlig.

§ 20. I Brønd eller Opkomme, hvorfra Drikke- eller Madvand tages, maa ikke foretages noget, hvorved Vandet forurenses. Det samme gjælder Bæk og Elv, hvorfra Drikke- og Madvand tages, medmindre Forurenselsen sker nedenfor de almindelige Hentesteder for Vand.

VII. Forholdsregler mod epidemiske og smitsomme Sygdomme.

§ 21. Ved Udbrud af eller Mistanke om ondartet smitsom Sygdom skal den Syge saavidt muligt strax afsondres fra de Friske. Ingen Uvedkommende tilstedes Adgang, og af den Syges Husstand maa ingen aflægge Besøg, indfinde sig i Forsamlinger, Skoler etc., før Læge har givet Samtykke dertil. Sundhedskommissionens Paabud med Hensyn til Isolation og Desinfektion skal nøie efterkommes.

§ 22. Ved Sygdomstilfælde, der indtræffer blandt Tilreisende i Hoteller, Gjæstgiversteder, Logihuse etc., skal Værten søge at skaffe sig Kundskab om, hvorvidt Sygdommen er af smitsom Art, og hvis dette er Tilfælde eller hvor der er Tvivl, strax gjøre Anmeldelse til Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 23. Optræder smitsom Sygdom i Nogens Husstand, der driver Handel med Fødemidler, og Udsalgsstedet staar i umiddelbar Forbindelse med det Rum, hvor den Syge opholder sig, kan Sundhedskommissionen forbyde Handelsvirksomheden, indtil den Syge bliver betryggende isoleret eller fjernet, og Rummene, hvori den Syge har opholdt sig, desinficerede.

Under samme Forhold kan Haandværksdrift — særlig saadan, hvor Beklædningsgjenstande forarbejdes, midlertidig forbydes, indtil Desinfektion er foretaget.

Sundhedskommissionen kan ligeledes forbyde Personer at forestaa eller deltage i Tilberedning af eller Handel med Næringsmidler eller Brugsgjenstande, hvis der hersker smitsom Sygdom i deres Husstand, eller hvis de selv lider af Sygdom, der kan foranledige Smitteoverførelse.

Seng- eller Gangklæder, der har været benyttet af nogen Person under smitsom Sygdom, maa ikke fra Udlandet eller udenbygdsfra bringes ind i Herredet uden at være desinficerede paa en af Sundhedskommissionen godkendt Maade.

§ 24. Tæringssyge (Tuberkulose) maa ikke lægges i Lægd, ei heller maa uden Sundhedskommissionens specielle Tilladelse Nogen bortsættes til Forpleining i Familier, hvor der findes Personer, lidende af Tæring, eller hvor saadanne vides i senere Tid at være døde.

Efter Dødsfald af Tæring skal foretages Desinfektion efter Sundhedskommissionens Bestemmelse af Bolig med Bohave, Seng- og Gangklæder. Gjen-

stande, som ikke lader sig desinficere, saasom fillede Tapeter, Sengehalm, Legetøj og lignende værdiløse Ting, skal tilintetgøres.

§ 25. Hvor særegne Forholde paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelser fra Forskrifterne.

§ 26. Sundhedskommissionens Medlemmer og Tilsynsmænd skal være behjælpelige med at paase, at Vedtægterne overholdes.

§ 27. Overtrædelse af disse Forskrifter straffes i Henhold til Sundhedsloven af 16de Mai 1860 med Bøder fra 8 Kroner til 800 Kroner.

Skjerstad Herred.

(Kongelig Resolution af 19de December).

§ 1. Naar Nogen agter at opføre eller flytte nogen Husbygning, har han at anmelde dette for Ordføreren eller et af Sundhedskommissionens Medlemmer eller en af de valgte Tilsynsmænd.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Husbygninger skal Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Vandhus, Stald, Fjøs eller Ladebygning paa den anden Side ikke gjøres kortere end 7 Meter.

Endvidere skal følgende iagttages:

- a) Opførelsen eller Flytningen maa ikke paabegyndes, forinden Grunden, om Sundhedskommissionen finder det nødvendigt, er tilstrækkelig afgrøftet og Muldjorden derfra bortført.
- b) Bygningen skal hvile paa Graastens Undermur, der intetsteds maa være lavere end 30 Centimeter over Jorden, og som ved Rapning med Kalk eller Ler eller paa anden Maade er gjort forsvarlig tæt.
- c) Ethvert Beboelsesværelse skal gives en Høide af mindst 2,20 m. fra Gulv til Loft og maa have mindst 1 Vindu, som med Lethed kan aabnes. I Kvistværelse med Skraatag gjælder Høidemaalet Middelhøiden.
- d) Alle Gulve i Vaaningshus skulle gjøres forsvarlig tætte og fri for Træk.

§ 3. I Beboelsesværelser maa Kogeovne ikke anbringes, med mindre de er forsynede med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp fuldstændig kan opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 4. Naar nogen Bedrift agtes istandbragt, hvorved Luften i høiere Grad forurenses og Stank udbredes, eller ved hvilken Stoffe behandles, der kunne være skadelige for Arbeidernes eller de Omboendes Sundhed, skal Plan for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget efter Planen vil blive farligt eller skadeligt for den offentlige Sundhed, maa det ikke sættes i Værk, førend de af Sundhedskommissionen antydede Mangler er paaviste at være afhjulpne. Efterat Bedriften er traadt i Virksomhed, skal den være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og er enhver Vedkommende forpligtet til at rette sig efter de Forskrifter, som den til Fjernelse af stedfundne Ulemper maatte give.

§ 5. Til ethvert Vaaningshus eller beboet Eiendom skal der findes et Vandhus af tilstrækkelig Størrelse i Forhold til Beboernes Antal; paa Skoler, Fabriker, Arbejderboliger og Lignende et Aflukke for hver 20 Mennesker. Vandhuset maa ikke have Væg eller Tag tilfælles med Rum, hvori Fødemidler opbevares; heller ikke maa det være saaledes beliggende, at derfra er Udløb eller

Tilsig mod Vaaningshus eller Indtag for Madvand og Drikkevand, det være sig Bæk, Brønd eller Elv. Vandhusets Sæder skulle altid holdes rene.

Vandhus kan under Iagttagelse af visse af Sundhedskommissionen godkendte Forsigtighedsregler undtagesvis indrettes i Vaaningshus.

§ 6. Findes beboet Hus, Forsamlingslokale, Skolehus, Fabriker, Arbejderboliger eller Husrum, der er bestemte til stadigt eller jevnligt Samlingssted for et større Antal Mennesker, at være skadelige for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, Mangel paa Lys og Luft eller Overfyldning af Mennesker, kan Sundhedskommissionen forbyde Rummets Afbenyttelse, indtil Manglerne er afhjulpne. Forøvrigt skulle Skolelokaler grundig vadskes med bestemte Mellemrum.

§ 7. Heste, Kjør, Faar, Svin, Gjeder eller Samling af Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus eller i noget Rum, som har Væg eller Tag fælles med dette.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af alle for Sundheden skadelige Næringsmidler, Brugsgjenstande eller Sager, der indeholder giftige Bestanddele, f. Ex. Legetoi, Tapeter, Beklædningsstoffer, Vortebrikker m. m., samt i fornødent Fald paabyde sammes Tilintetgjørelse for Vedkommendes Regning. Standsning af Salg af saadanne formentlig sundhedsskadelige Varer kan foreløbig paabydes af Sundhedskommissionens Formand, der kan forlange sig de nødvendige Prøver udleveret.

§ 9. Affald, Feieskarn, Urin, Exkrementer, stinkende Skyllevand eller andre ildelugtende eller urene Stoffe maa ikke kastes udenfor Vaaningshusets Døre, paa Vei, Gaardsplads eller i Veigrøften, men bringes til Vandhusets Beholder, Gjødelsbinger eller Komposter.

§ 10. Brønde, hvorfra hentes Drikkevand eller Madvand, maa ikke være saaledes beliggende, at der er Tilsig fra Privet eller andre Udhuse; de skulle være omgivne af et fast, stampet Jord- eller Lerlag, der overalt har Hældning fra Brønden, de skulle være overbyggede, og de skulle tømmes fuldstændig en Gang om Aaret. I saadan Brønd maa ikke foregaa Vadske, spildes Urenlighed eller i det Hele foretages Noget, hvorved Vandet kan forurenses. Det samme gjælder Bæk eller Elv, hvorfra Drikkevand eller Madvand hentes, med mindre Forurenselsen foregaar nedenfor Opsidderes eller nærliggende Naboers Hentested for Vand. Det samme gjælder med Hensyn til Vanding af Kreaturer ved lignende Brønd, Bæk eller Elv, være sig Sommer eller Vinter.

§ 11. Døde Kroppe eller andet, som kan udbrede raadden Stank, maa ikke henkastes i Fjæren eller paa Landjorden, men nedsænkes i Søen eller nedgraves mindst 10 Meter fra Vaaningshus eller Brønd. Sild til Gjødning skal oplægges saa langt som muligt fra Bolig og fra Landevei, og skal strax tildækkes med Jord eller lignende, hvilket ogsaa skal ske efter Omstikning om Vaaren.

§ 12. Fiskehoveder og andet Fiskeaffald kan anbringes til Tørring paa Nøst- eller Bodtage, naar der sørges for passende Underlag af Bord eller andet Træværk, dog maa saadant ikke anbringes paa Tage, der vender mod offentlig Vei eller Plads, og heller ikke være saaledes anbragt, at de Omboende generes af Stanken. Paa tættere bebyggede Steder er Oplægning af saadanne Sager ikke tilladt. Inden St. Hans skal alt være fjernet.

§ 13. Gjødningstoffer, ildelugtende Affald fra Husene og deslige Urenligheder maa ikke findes ophobede nærmere Vaaningshus, offentlig Gade eller Vei end 10 Meter, og Ansamlinger af saadant maa aldrig nogetsteds være saaledes beliggende, at derfra er umiddelbart Tilsig til Gaardsplads eller til Steder, hvorfra Drikke- eller Madvand hentes. Inden ovennævnte Afstand fra Vaaningshus skulle Huller, hvori stillestaaende Vand og Urenlighed kunne ansamlles, udfyldes og Fugtigheden derfra bortledes.

§ 14. Under smitsomme og epidemiske Sygdomme maa Udtømmelser eller andre Udsondringer fra de Syge, Affaldsstoffe, Feieskarn eller lignende fra Syge-værelset ikke opsamles i Gjødelsen, men opbrændes eller nedgraves i mindst 10 Meters Afstand fra Beboelseshus eller Vandtag, hvilket ikke maa have Tilsig fra Nedgravningsstedet. Husdyr, f. Ex. Hunde og Katte, hvorved Smitte kan udbredes fra de syge Hjem, skulle holdes bundne og indelukkede. I modsat Fald kunne de ved Sundhedskommissionens Foranstaltning gjøres uskadelige paa vedkommende Eiers Bekostning.

§ 15. Fødemidler, som har henstaaet i Huse, medens der i samme har forekommet smitsom Sygdom, maa ikke afhændes uden Sundhedskommissionens Tilladelse. Det samme gjælder om Melk, Kjød, Uld eller andre Dele af syge Dyr. Klæder eller andre Gjenstande, som har været benyttet af Personer, der har lidt af eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke bruges eller afhændes, førend de er rensede og desinficerede paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen finder fyldestgørende.

§ 16. Personer, som lider af Tæring, maa ikke lægges i Lægd. Børn maa ikke udsættes til Forpleining i tæringssyge Familier. Tæringssyges Efterladenskaber eller Beboelsesrum, der har været benyttet af saadanne Syge, maa ikke afhændes eller tages i Brug af andre, førend de er behørig rensede paa den Maade, som Sundhedskommissionen forlanger. I Huse, hvori der hersker Tæring, skal det paasees, at det Ophostede ikke kastes udover Gulvet, men opsamles i Spyttkrus.

§ 17. Overtrædelse af disse Forskrifter ligesom andre Forhold, der kunne befrygtes at have en i sanitær Henseende skadelig Indflydelse, skal anmeldes af nærmeste Medlem af Sundhedskommissionen eller dens Tilsynsmænd til Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 18. Undlader Nogen at træffe Foranstaltninger, som ifølge nærværende Forskrifter paaligger ham, kan Sundhedskommissionen lade udføre saavel den paakrævede Foranstaltning, som hvad der ellers fornødiges for at hindre, at Forsømmelsen afstedkommer Skade. Omkostningerne herved og ved Forføininger, som træffes for at forhindre eller standse endnu ikke fuldførte Handlinger, som strider mod nærværende Forskrifter, eller for at bortrydde Ulemper, der er frembragte af Brud paa Forskrifterne, bliver at udrede af den Skyldige.

§ 19. Sundhedskommissionen kan paa Ansøgning tilstede Aftigelse fra disse Bestemmelser, hvor den finder det paakrævet af Forholdene.

Saltdalens Herred.

(Kongelig Resolution af 19de December).

§ 1. Naar Nogen agter at opføre eller flytte nogen Husbygning, har han at anmelde dette for Sundhedskommissionens Ordfører eller et af dens Medlemmer eller en af de valgte Tilsynsmænd.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Husbygninger skal Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Vandhus, Stald, Fjøs eller Ladebygning paa den anden Side ikke gjøres kortere end 6½ Meter.

§ 3. Ved Opførelse eller Flytning af Vaaningshus skal endvidere Følgende iagttages:

- a) Opførelsen eller Flytningen maa ikke paabegyndes, forinden Grunden er tilstrækkelig afgroffet og Muldjorden derfra bortført.
- b) Bygningen skal hvile paa Graastens Undermur, der intetsteds maa være lavere end 30 Centimeter over Jorden, og som ved Rapning med Kalk eller Lær eller paa anden Maade er gjort forsvarlig tæt.
- c) Ethvert Beboelsesværelse skal gives en Høide af mindst 2,20 Meter fra Gulv til Loft og maa have mindst ét Vindu, som med Lethed kan aabnes.
I Kvistværelse med Skraatag gjælder Høidemaalet Middelhøiden.
- d) Alle Gulve i et Vaaningshus skulle gjøres forsvarlig tætte og fri for Træk. Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt.

§ 4. I Beboelsesværelser maa Kogeovne ikke anbringes, med mindre de er forsynede med saadan Indretning, at den ved Kogningen fremkomne Damp fuldstændig kan opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 5. Naar nogen Bedrift agtes istandbragt, hvorved Luften i høiere Grad forurenses og Stank udbredes eller ved hvilken Stoffe behandles, der kunne være skadelige for Arbeidernes eller de Omboendes Sundhed, skal Plan for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget efter Planen vil blive farligt eller skadeligt for den offentlige Sundhed, maa det ikke sættes iværk, forinden de af Sundhedskommissionen antydede Mangler er paaviste at være afhjulpne. Efterat Bedriften er traadt i Virksomhed, skal den være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og er enhver Vedkommende forpligtet til at rette sig efter de Forskrifter, som den til Fjernelse af stedfundne Ulemper maatte give.

§ 6. Til ethvert Vaaningshus eller beboet Eiendom skal der findes et Vandhus af tilstrækkelig Størrelse i Forhold til Beboernes Antal; til Skoler, Fabriker og Hus, hvori et større Antal Personer er beskjæftigede, et Aflukke for hver 20 Mennesker. Vandhuset maa ikke have Vægge eller Tag tilfælles med Vaaningshus eller Rum, hvori Fødemidler opbevares; heller ikke maa det være saaledes beliggende, at derfra er Udløb eller Tilsig mod Vaaningshus eller Indtag for Madvand eller Drikkevand, det være sig Bæk, Brønd eller Elv. Vandhusets Sæder skulle altid holdes rene. Paabudet om Vandhus skal være gennemført inden 6 Maaneder fra Vedtægternes Approbation.

§ 7. Findes beboet Hus, Forsamlingslokale, Skolehus, Fabriker, Arbejderboliger eller Husrum, der er bestemte til stadigt eller jevnligt Samlingssted for et større Antal Mennesker, at være skadelige for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, Mangel paa Lys eller Luft eller Overfyldning af Mennesker, kan Sundhedskommissionen forbyde Rummets Afbenyttelse, indtil Manglerne er afhjulpne. Forøvrigt skulle Skolelokaler grundigt vadskes med bestemte Mellemrum.

§ 8. Heste, Kjør, Faar, Svin, Gjeder eller Samling af Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus eller i noget Rum, som har Væg eller Tag fælles med dette.

§ 9. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af alle for Sundheden skadelige Næringsmidler, Brugsgjenstande eller Sager, der indeholde giftige Bestanddele, f. Ex. Legetøi, Tapeter, Beklædningsstoffer, Vortebrikker m. m., samt i fornødent Fald paabyde sammes Tilintetgørelse uden Erstatning. Standsning af Salg af saadanne formentlig sundhedsskadelige Varer kan foreløbig paabydes af Sundhedskommissionens Formand, der kan forlange sig de nødvendige Prøver udleveret.

§ 10. Affald, Feieskarn, Urin, Exkrementer, stinkende Skyllvand eller andre ildelugtende eller urene Stoffer maa ikke kastes udenfor Vaaningshusets Døre, paa Vei, Gaardsplads eller i Veigrøften, men bringes til Vandhusets Beholder, Gjødelsingen eller i Komposten.

§ 11. Brønde, hvorfra hentes Drikkevand eller Madvand, maa ikke være saaledes beliggende, at der er Tilsig fra Privet eller andre Udhuse; de skulle være omgivne af et fast, stampet Jord eller Lerlag, der overalt har Heldning fra Brønden; de skulle være overbyggede, og de skulle tømmes fuldstændig en Gang om Aaret. I saadan Brønd maa ikke foregaa Vadsk, spildes Urenlighed eller i det Hele foretages noget, hvorved Vandet kan forurenses. Det samme gjælder Bæk eller Elv, hvorfra Drikkevand eller Madvand hentes, med mindre Forurenselsen foregaar nedenfor Opsidders eller nærliggende Naboers Hentested for Vand. Det samme gjælder med Hensyn til Vanding af Kreaturer ved lignende Brønd, Bæk eller Elv, være sig Sommer eller Vinter.

§ 12. Døde Kroppe eller andet, som kan udbrede raadden Stank, maa ikke henkastes i Fjæren eller paa Landjorden, men nedsænkes i Søen eller nedgraves mindst 10 Meter fra Vaaningshus eller Brønd. Sild til Gjødnings skal oplægges saa langt som muligt fra Bolig og fra Landevei og skal strax tildækkes med Jord eller lignende, hvilket ogsaa skal ske efter Omstikning om Vaaren.

§ 13. Tørring af Fiskehoveder og andet Fiskeaffald kan tillades paa Rognans Nøst- og Bodtage, naar der sørges for passende Underlag af Bord eller andet Træværk; dog maa saadanne Fiskehoveder og Affald ikke anbringes paa Tage, der vender mod offentlig Vei eller Plads, og heller ikke være saaledes anbragte, at de Omboende generes af Stanken. Inden St. Hans maa alt være fjernet.

§ 14. Gjødningsstoffer, ildelugtende Affald fra Husene og deslige Urenligheder maa ikke findes ophobede nærmere Vaaningshus, offentlig Gade eller Vei end 10 Meter, og Ansamlinger af saadant maa aldrig nogetsteds være saaledes beliggende, at derfra er umiddelbart Tilsig til Gaardspladsen eller til Steder hvorfra Drikke- og Madvand hentes. Inden ovennævnte Afstand fra Vaaningshus skulle Huller, hvor stillestaaende Vand og Urenligheder kunne ansamles, udfyldes og Fugtigheden derfra bortledes.

§ 15. Personer, som lider af Tæring, maa ikke lægges i Lægd. Børn maa ikke udsættes i Forpleining i tæringssyge Familier. Tæringssyges Efterladenskaber eller Beboelsesrum, der har været benyttet af saadanne Syge, maa ikke afhændes eller tages i Brug af Andre, førend de er behørig rensede paa den Maade, som Sundhedskommissionen forlanger. I Huse, hvor der hersker Tæring, skal det paasees, at det Ophostede ikke kastes udover Gulvet, men opsamles i Spyttekrus.

§ 16. Det tilpligtes Beboerne at holde rent omkring sine Huse; ligesaa i i nærmeste Naboskab, forsaavidt de der har forvoldt Urenligheden. Kommunen tilpligtes at opføre paa passende Steder paa Rognan mindst 2 Priveter til Afbenyttelse for Publikum; samtidig paabydes Eierne dersteds forsvarelig at gjenspigre alle Smug, hvor dette lader sig gjøre.

§ 17. Paa Rognan maa Vandhuse, Gjødselbinge, Stald, Fjøs eller Grisehus ikke anbringes nærmere ved Gade, Vandpost, Brønd eller Vaaningshus og Tilberedningssted eller Opbevaringssted for Næringsmidler end 5 Meter og ikke under eller i Vaaningshus eller i Kjælder. De her nævnte Udhuse maa være saaledes beliggende, at ikke Indsig derfra finder Sted til Vaaningshus, Opbevaringssted for Næringsmidler, Indtag for Vand eller til Steder, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes. I Vandhusene paa Rognan skal Exkrementer og Urin optages i vandtætte Beholdere, som med Lethed kunne tømmes. Dette Paabud skal være gennemført inden 6 Maaneder fra Vedtagternes Approbation.

§ 18. Vandhusenes Beholdere skal tømmes og renses to Gange om Aaret, 1ste Gang inden Mai Maanedes Udgang, 2den Gang inden November Maanedes

Udgang og forøvrigt saa ofte, at Beholderne ikke er aldeles fyldte, eller oftere, om Sundhedskommissionen finder det nødvendigt. Desinfektion med Paafyldning af Kalk, Jord, Aske, Sagflis, Sod o. s. v. skal udføres saa ofte, at der udvikles mindst mulig Stank.

§ 19. Sundhedskommissionen kan paa Ansøgning tilstede Afvigelser fra disse Bestemmelser, hvor den finder det paakrævet af Forholdene.

§ 20. Overtrædelser af disse Forskrifter skal anmeldes af nærmeste Medlem af Sundhedskommissionen eller dennes Tilsynsmænd til Kommissionens Ordfører.

Trykfeil og Rettelser.

I Medicinalberetningen for 1897.

- Side 20. Linie 16 f. n. staar Statsdyrlægen, læs Stadsdyrlægen.
 — 2 f. n. staar ialt udført, læs ialt opgivet udført.
- 26. Staar 375 Døde i Aker Lægedistrikt, læs 575.
- 29. Sidste Linie f. n. staar Hølen 2, læs 1.
- 37. I Tabellen staar for organiske Hjertesygdomme i Byerne 49, læs 44.
- 50. I Inddelingen staar Folkemængden i Fredriksværn opført med 1033 istedetfor 1053.
- 70. Linie 5 f. n. staar 6129 istedetfor 6121.
- 80. Distriktslæge Printz' Beretning ender med en Parenthes; denne udgaar.
- 85. Det for Tinn opførte Dødsfald af Influenza udgaar.
- 113. I Inddelingen er Sogndals Folkemængde opført med 416 for 461.
- 116. I Tabellen staar Tiden opgivet for 418 Tilf. af Røde Hunde, skal være 481.
- 119. I Anmærkningen under Tabellen tilføies: «og Bygderne».
- 125. Linie 14 f. n. staar Vaarsildfonds, læs Vaarsildafgiftsfonds.
- 126. — 12 f. o. — 2den Etage, læs 2 Etager.
 Næstsidste Linie staar Tabellen næste Side, læs Tabellen paa næste Side.
- 127. I Tabellen staar for Amtet 71 Møder i Sundhedskommissionen, skal være 74.
 —«— for Stavanger By intet Møde i —«— , — « 3.
 I Anmærkning 2 staar Egersund Landsogn, læs Egersund Herred.
- 128. I Inddelingen skal Herredsnavnene Fitje og Graven forandres til Fitjar og Granvin.
 I Inddelingen er Røldals Fladeindhold opført med 970,85, læs 670,85.
- 184. — « Agdenes — —«— 194,04, « 174,04.
 — « Aa — —«— 4 429 « 2 429.

